

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
1997

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

II köide

J – K

6. vihik

jaagupikuu – juurduma

ISBN 9985-851-35-8

II köite on koostanud:

ANU HAAK
EVI JUHKAM
MARI MUST
HELMINEETAR
SALME NIGOL
ELLEN NIIT
VILJA OJA
EEVI ROSS
HELMIVIRES

toimetanud:

ANU HAAK
EVI JUHKAM
VARJE LONN
PIRET NORVIK
VILJA OJA
VALDEK PALL
ALDI SEPP
JÜRI VIKBERG

trükki toimetanud:

j ELLEN NIIT
k ANU HAAK
VILJA OJA
ALDI SEPP
JÜRI VIKBERG

Arvutiladu: Merike Järvlepp

Küljendus ja programmid: Esko Oja

Trükitud AS Pakett trükikojas Laki 17, Tallinn

jaagupi|kuu *jaagupi-* Vän, Juu; *jakopi-* Plv; *jakobi-* Rõu; *jakop-* Võn

1. augustikuu – Vän Juu Võn *Jaagupi kuu* on obusenoogutse kuu, siis on kõik aigused ja aavad visad paranema Vän

2. juulikuu – Rõu Plv

jaagupipäev *jaagupi-* (*joa-*, *ju-*) Khk Põi Vig Tor Kei Kos KuuK VMr VJg Iis Trm KJn, *jaagopi-* Mar, *jaagupi-* Kuu Lüg(*jaagopi-*) IisR, *jaagubi-* Jõe Kuu; *jaagapi-* Ans Khk Mus, *juagapi-* Kod; *juagip-* Khn; *jaku|pi-* Sim Trm(*-bi*, *jakobi-*) Äks Lai Hel; *jakopi-* Lüg Kod Plv, *jakope-* Röp, *jakup-* Nõo; *jakapi-* Har; *jaopi-* Tõs, *jaupi-* Pär; *jaaka-* Trv Hls Puh(*jakap-*); *jaaka-* Hää Saa M, *jaaga-* Jäm; *joaga-* Põi, *jaago-* Lüg, *jaka-* Har Se; *d'akap-* Lei kalendritähtpäev, 25. juuli *jaagubi päiväst otsib jo alukse mies sadama Kuu*; *jaagupi päivil viseti külm kivi jõkke* [s.t vesi läks külmaks] Lüg; *aiseb kut va joagapäe aegne sokk Põi*; *jaanibest neli* [nädalat] *jaagapese, jaagapest oo kaks lauritsabese Muh*; *raud nael lähäb eena sisse jaagupä aegus ja põesa alused lähvad pimedaks Mär*; *jaaka päeval luudass kartuldel magu Hää*; *jaaguppääv oli see üless ütlemese aeg* [teenijatel] Pee; *kui juagupi pää müeda siis enamb muasikaid ei tohi võtta siis oled unine kui unikoit VJg*; *juagapipääv ja küinläpääv käeväd vassakut'e, siis on puul uassad Kod*; *kui jürripäevässe kaselehe iirekõrvun, siss jakupipäevässe uutsi leibä ei saa Hel*; *jürripääst jakap päivä ei lõpõ? agu aost Urv*; *vana jakappääväss ol'l hain tett, rüä kyyun ja nakati rüäriiht pesmä Har*; *ku jakoppääväh vihma satass, saa sügüse pal'lo tulõ kahjõ Plv Vrd* jaagup, jaak

jaagõr → jaakar

jaah int 1. (välj kahtlust) *jaah! põle taal kedagi Kse*; *ja,ah! või käisite seal Koe*

2. = jah a. (vastuses küsimusele välj jaatust) [Kõik tuli ise teha?] *jaah Amb b.* (väidet kinnitavalt, rõhutavalt) küll, tõepoolest *jaa,a-h, küll suab kua mis sul tarvis JMd*; *ilusad talled kohe niikui. jaah aga nää jäävad jalust ära Tür*; *jaah, just nimelt! KJn*; *tuudyviisi kül'vi nurmõ tõsõst veerest tõistõ, tuulõ peri jaah Plv*

jahtuma → jahtuma

***jaahuma** pr (ta) *jaahus* jäätuma – Krk

jaahutama → jahutama

jaak *jaak g jaagu* SaLä Muh Emm Phl Mar Kse Pär Hää M Krl Har Se; *juak* Kod

1. = jaagupipäev *jaak toob jahu junni, ool toob uued tuhliid* (s.t jaagupipäevaks saab uudseleiba) Khk; *Jaan võtab lehmäl ühe piimapüti, jaak võtab teise piimapüti Pär*; *jaak viskass jahe kivi merre, einä sisse pistäp raudnagla Krk*

2. kurat, vanapagan – Se

3. tulejalg, pilak *peerg panti jaaku Emm*

4. varese hüüdnimi – Jäm Hää Kod Trv Hls Krl Har *Vaata jaakusi, juba jaagud rõugude kallal Hää*; *juak kisendäb tõisi varessid Kod*; *varõs vaak, vana jaak Krl*

5. (varese häälitsusest) *jaak! jaak! nabad viiasse!* [karjub vares sügisel] Kse

6. "puu parte paigaldamiseks" *aga kellega parred paigale lükati oli jaak. jaak oli jämedam puu Kse*

Ls jutujaak

jaaka|päev → jaagupipäev

jaakar `jaakar Trm Se(*jaakar*, *jaagõr*); `jaakur Röp; g -i; `jaako^r Lut; n, g `jaakr|e Röp Se, -i Plv Röp; n `jaagri Se; *jagur* g -i Rid

1. ankur *ragatka on viie aruga*, `jaakar *on kahe aruga* Trm; `jaakre `lasti vette Röp; *laiv om jaagõrih*; *jaakar om katõ haroga*? Se

2. otsiankur, tragi *ku pa^{ng} lätt mõnikõrd sügävähe* `kaivu, *sõss tüyd püüdäss* `jaakriga `vällä. `jaakri *pandas pikä nõörä* `otsa Plv **Vrd** haakri

3. 5-haruline ankrujukuline varrega riist õngitsemiseks *hijt tu jaakari vette – sääne raud, sis püvvetäss kallo. õngitsõse* `jaakariga? Se

Vrd jakard

jaakima `jaakima Mus; `jaagma Khn; (ma) *jaagi*

1. jaakrauaga laeva planke kaarte külge painutama *langid jaagitse jaakravaga* [kaarte] `külge Mus

2. jaakraua abil laeva planguvahesid takuga tihendama – Khn

jaak|raud *jaak-* Khk Mus Khn, *jaag-* Hää

1. palkide kinnituskamber, koba, riisk *jaak raavaga lüiasse pal^k `kinni pүүлuspu* `külge Khk; *jaakraud oo surte kõverate vahede* `otsadega Mus

2. peitlitaoline raud laeva planguvahede takuga tihendamiseks – Khn

jaakuma `jaakuma, (ta) *jaagub* (kaugemal) valjusti rääkima *Ühed läksid* `jaakudes `sülda kaudu kohe maad. *Lapsed* `jaakusid `koplis Kaa

jaakur → jaakar

jaala n *jaala* S(*jala* Phl) Khn Hää Ris Kad; `jaala R väike 2-mastiline tekita või pooltekiga purjekas *Jaalaega* `mendi igä keväjäl *Suomesse kala* `püüdü Kuu; *jaala esimise masti purjul oli pile kut kala* `paatidelgid Mus; *Kihnlasõd* `oõsid *Ruhmust jaalasi ning tegid nied kivi* `laevõks Khn **Vrd** jaalakas, jahla

jaalakas *jaalakas* = jaala – Hää

jaaligi `jaalig(i), *jaaligi* Krk; jaalig Hls iialgi; ometigi, sugugi *kus ma sedä* `jaaligi `ütte; *või na selle* `kutmisege `jaalig lääve; *või miust* `niitjet *jaalik saa; ega ta ilusep* `jaaligi *es_ole, särk oo iki särk* Krk

jaam *jaam* g *jaama* Hi Emann(*juam* g *juama* JMd Kod Pil; *jaom* g *jaoma* Ris); *jääm* g *jääma* S(*jaem* Pha; *jæem* Emm; *jäem* Phl) Kul Kse Han Pär Kei; *jaam* g `jaama R(n `jaama VNg Vai) Mar Trm van postijaam; raudteejaam *Obustega* `vääti `posti, `jäämas *vahetati obused ja* `mindi `jälle *edasi* Pöi; *rong* `seisis `jaames Tor; *Nenasi* `jaama *postipoiss* Trm; *mi_jaamast sai õks telehvoniga ka* `liina *kõnõlda* Har ||hv peatuskoht hülgejahil – Jõe

***jaama** in *jaamah auk, haud ming_üi taahha* `jaama Se

jaama|hain van postijaama maksuks viidav hein *jaama* `haino *kääneti* `tuusti. *nüid inäp ei viia* *jaama* `haino Plv **-hein** = *jaamahain* `võtke *neid* `einu *kõlgussest, `kääntke* `tuusti `kokku *jaama eintess* Krk **-koer** *vällän ärä jaamanu, nõndagu jaama koera* (lastest, kes väsinud jooksmisest) Krk

jaamaline *jaamali|ne* g *-se* jaamamineja; postijaamas elunev isik *me jaamaline läits ärä joba* Nõo; *jaamaline eläss obõse pošti jaaman* San

jaamama `jaama|ma Nõo Kan Rõu, *-mma* Plv Röp, *-me* Krk(-m) Hel; *jaama|ta*? Kan Plv, *-da* Rõu, *-de* Krk; `jaamada Kod; (sa) `jaamat Trv **a.** ümber hulkuma, kolama; ringi tõmbama, ümber aelema *jaamap pähle* `ümbre *tõstega ja viidab oma* `aiga, *ei viisi tüün*

kävvä Nõo; ei tiia kohe jäl? `jaamama lät's. ta `jaamass iks ütest `tõistõ Kan; ta (tüdruk) `jaamass meestega Röp **b.** edasi-tagasi jooksmata, mitte paigal püsima; hullama muutku `tõmbass, `jaamass `sissi ja `vällä; mis te `jaamade ku te paigal ei kurda Krk **c.** lobama `jaamap, ei ole `otsa `kunnigi Trv **Vrd** jaamerdama, jaamima

jaama|maks van maks (hrl heinad, kaerad) postijaamale – Kuu Kod **-moon** = jaamamaks vanast masseti jaama`muuna Trv; temä läit's jaama `müuna `viimä, `einü, `kaarü, `õlgi, olli talu `suuruse `järgi viit Krk **-hoone** suurid jaama,ooned olid, suurid `aknad ja saalid Mih **-poiss** postipoiss lät'sit pošti`jaama, sääl paänd jaamapoiss postihobõsõ ette, esi ist puk'ki ja lät's `sõitu Har

jaamark → jaarmark

jaama|vahe kahe jaama vahemaa `sõnna oo meto `jaamavahet `sõita Mar; ei tiia mitu `versta see jaama vahe om? Puh; Mõnistõst Hoppa om üt's jaamavahõ Har

jaamerdama jaame|rdama Hää Ote, jaamõ- Kan **a.** edasi-tagasi jooksmata, mitte paigal püsima, kolama; mässama, hullama latsõ_mis tt_sääl võhlitsat, mugu jaamõrdasõ? õnne Kan **b.** "segast juttu ajama" – Hää **Vrd** jaamama, jahmerdama

jaamima `jaamima Hää KJn jahtima, õiendama; vaidlema, nägelema mis sa jaamid taga: ega sina jõua teda targaks teha KJn

Jaan: Jaluta Jaan läheb `seina `mööda üles (= suits) Jäm; oh sa `ulkuja Jaan, mine omite ükskord kodu; [tugev torm on] `sõuke, et seitse `Jaani `piavad maal ühe mehe `müt'si Hää; Jaan jässi, täppis kassi Ris; Oi teid käojaane kül; Siul om ike nii soe jani viguri Nõo; Jaan – jahu pää Krl

jaan jaa|n R eP (joa-Kos; jaan Kod) T; jaan Han Ann Trm Äks Lai KJn M Kam V; jaen Sa Muh Mar; g jaani üld (excl R), g `jaani R jaanipäev, 24. juuni vana jaan `müödä, `ongi suvi ilu `õtsas; jaan võttab pütti, `jaagup `tõise, `laurits lakkub pütti `põhjad `puhtast ja `pärtel `laudib lakka (st jaanipäevast alates hakkab piim vähenema); suvi sueb ja jaan tieb jalad `alle (st loomad kosuvad suvel) Lüg; jaen `olli ikka tige, juri koa, `mihkel `olli ea (st jaani- ja jüripäev töid tööd) Muh; jaen võtab püti, karone võtab kaks ja kui oleb `tulle, siis võtte `oopis ää piima Mar; `peale `jaani karu lõi käpaga paeo koore `kinni PJg; jaanist neli [nädalat] jaagupisse, jaagupest neli `pärtle`pääva Kei; uuest jaanist oli jo pööribä; jaan võtab püt'i, jaagup kaks, laarits laub kõik lakka Ann; jõul ja jaan oo puul uassad; ku `enne `juani vihimä sadab, sadab vil'jä `salve, piält juani sadab vihim salvess `väl'jä Kod; vana jaan on `seitsmendal juulil, sj on viimane pääv külvata Äks; enne `jaani tuleb `vihma palude, pärast tuleb esigi Hel; jaan visana edimätse jaheda kivi vette Ran; jaan `jaahutass, `piidre viil `peestäss, jakob `viskass jaahekivi vette Plv; jaan jakkass, `piitre pit'sitäss perägi kinni [puumähil] Se

jaana|lind jaana- spor üld (jaana- Kuu; ? jääma- hv Kse) jaanalind (Struthio) jaanalind on väga `kärme `jooksmata Mär; sool oo üsna jaana linnu jalad (st kõrgete jalgadega) Tõs; jaanalinnu suled `kantas kübare päl Hää

jaani|hain 1. jaani-õnnehein (Erigeron acer) jaanihain, totukõsõ otsah `valgõ? Se **Vrd** jaanilill

2. nõmm-liivatee, kaetisrohi jaani-haina? kasusõ? palo pääl - - omma? säändse? ilosa? roosadsõ?. mi keedi t'säi jaani `hainuga? Se

3. kassiristik *jaani puulpühäl`tuudi jaani`haina kodo. jaanihaina? omma? madalakõsõ?,`pehnekõsõ* Se

4. jaanipäevaks karjale hoitud parem rohumaa *Vanast karjusse üks oitseva ütte`paika suurembat`aina jaanipäeväs, tuj siss kutsuti jaaniain Rõn*

jaani|hein 1. enne jaanipäeva tehtud hein *mõni akkas`enne`jaani* [heina tegema], *mõni tegi et jaani`eina* Äks; *ma tõi jaani`einu kah lehmäl ette anda, sõss lehmä akkav`äste`nüsme* Krk **Vrd** jaanirohi

2. "valge ristikein" – Mus

jaani|ema *jaani imä tõi` sõira* [õeld kui] *jaanipäeväss tetti` sõira* Har

jaanik *jaani|k g -ku* Trm KJn M hv ?San, ?Räp = jaanituli *käisime eela`õhta jaanikud pidamas* Trm; *Ēsti`olli`mõisa jaanik. Kui kirikus ärä`käidi, siis` süüdi -- ja akati siis`mõisa jaanikulle minema* KJn; *läme jaanikud tegeme; käive jaanikul* Hls || suur tuli, lõke *missand tiid seast jaanikut* Trv **Vrd** jaanikutuli

jaani|kakar (aedlill) – Muh **-kann** pääsusilm (Primula farinosa) *mõni sügise kasvab joani`kännisi`peale eena`niitu, siis`õöldakse et tuleb soe sügise* Juu; *jaanikaännid kasvavad na madala maade pial. veiksed punased õied* Ann **Vrd** jaanilill, jaaniskann **-kaste** jaaniõine kaste; jaaniõöl kogutud kaste haiguste raviks *Talvel, siis`tilgudeti vähä`haaval sidä`jaani`kastet`luomie` süömise vai`juomise` hulka, siis ei tuld`luomile`haigusi; Neh hein`täüdüs`olla`jaani`kaste all, siis olid`luomad hüäst`talvel`terved* Kuu; [jaanikaste] *on väga ia rohi`aige`kohta`võida. juani`kaste vesi ta seisab`vuasta`otsa ja ei lähä pahast* VJg **-kaun** "seahernes" *Kui jaanikaun põösa all õitsema akkis, siis me noppisime püüd täis neid* Khk

jaanike hrl pl *jaani|k(e)sed* (joani-) Ha; *jaanikesed* Kuu pääsusilm (Primula farinosa) *joanikesed on kägeras ja tups ots* Kei; *jaaniksed olid niuksed lillad* Rap **Vrd** jaanilill

jaani|kelluke 1. ?harilik kurekell (Aquilegia vulgaris) *juani kelluke ehk` lõhkev rind* Kod

2. ?kerakellukas (Campanula glomerata) – Kod

3. harilik maikelluke (Convallaria maialis) *jaani kelluksed, nigu kellud ripuvad`külges, sellel on sile libe leht* VII

jaanikese|tuli jaanituli *joani`lauba`õhta`tehti ikke jaanikse tuld* Rap

jaaniku|tuli = jaanik *Jaanikutule aeg sai`mõisast siis ilma rahata`viinhä ja`saia, külimitust jagati* KJn

jaani|kuu juunikuu *Kui`näarikuu on sue, sis`jaanikuu on külm* Lüg; *jaani kuus on juba sui kää* Ans; *joanikuus o suine pööripäe* Põi; *vanemad ütlesid õiekuu ja jaanikuu ka* Lai ***-kuusk** *d`aanikouž* (veetaim) – Lei

jaanikõnõ *jaanikõnõ* Har Rõu jänes [jänesel] *om mitu nimme – kükkäjä ja jaanikõnõ ja muid ka vijl`* Har

jaani|küünlake jaaniuss (ma) *kořssi nuid jaani`küündlekeisi ja pahni kübärä pääle. kae_koh jaani`küündlekese_tij veereh* Vas **-laat** jaanipäeva paiku peetud laat *ikke`Rakveres --`jaani laat oli ja* VNg; *tõi juaniluadalt`riismise rehä* Kod **-laupäev** jaanipäeva eelpäev, 23. juuni *joani`lauba`õhta sis panid tõrva`ankruid põlema* Kos; *jaanilaube`õhta`käidi küigel ja`tehti jaanituld* JõeK; *Jaanilaupää`lasti esimist`korda*

`niita Amb **Vrd** jaanipoolpäev, jaanistelaupäev **-leet** pl jaanituli *jaani`lietid polevatta* VNg **-leib** pl *jaani leevä?* jaanikaun, jaanileivapuu vili – Har

jaani|lill 1. pääsusilm (Primula farinosa) *jaanililled ja kullerkupud o ühel ajal* Kse; *jaanililled on lilla `karva, kroon kasvab ots* Hag; *juani lilled `õilevad nõnna kevade, `enne juani `päeva* Kad **Vrd** jaanikann, jaanike, jaanis|kann, -lill

2. harilik härghain (Melampyrum nemorosum) *nisikesed `plaásid `kollakas rohekad* `jaani`lilled `varjus `kasvasid Jõh; *juanililled oo puul` siniss ja puul` kõllass. kasvavad alekõrre piäl* Kod; *jaanilillel on kirjud õied, lillad ja kollast ja `valged ka; jaanilille tee on selle `vasta kui lapsed `alla piásvavad* Plt **Vrd** jaani|läll, -rohi, -hätšes

3. jaani-õnnehein (Erigeron acer) – ?VJg eL *juanililled, juanibä `üesse `paádi õnnelilled piatsi* VJg; *jaanililli neid om `valgit ja punatsit, `kõrge põllu `serbi pään; sij (tüdruk) om `väl`lä `ehtin ku `jaanilill* Trv; *jaanilill`li? omma? iks `sääntse_sinkjäse_`tsõõrigu tutukõsõ?* niidu `pervi pään *kasus pal`lo jaani`lille* Kan; *jaani lill` haelme nigu kúpär* Plv **Vrd** jaani|hain, -ninn, -õnn, -õnnelill

4. käpp (Orchis) *jaanililled oo `valged, `valged pitkad seared ja `valge pea* Muh; *suurd `valged ümárgortsed nupod need oo need jaanililled* Mar **Vrd** jaanihätšes

5. ?mágiristik – Khn MMg **Vrd** jaani|nupp, -rohi, -tutt

6. soo-lõosilm (Myosotis palustris) – Jõe

7. Muid tähendusi: **a.** nurmenukk – Äks **b.** sinilill – Kir Var **c.** ülane – Trm **d.** sõnajalaõis – Mar **e.** ?hanijalg, ”maad mööda kasvav kollaste õite sulgjate lehtedega taim” – Krk **f.** *jaanililli `valge äidsendege, `seandse `väikse. nemä kasvave `loime pään, `üüse na `lõhnave* Hel

jaani|lilles = jaanilill 1. täh. *jaanilellesed kasuvad na roho ja karja, aro maade peäl* Vig **-lind** hv paabulind (Pavo cristatus) *Maitli `mõisas `árral õli `jaanilind. pitk saba õli taga. kui meni vihases, siis vedäs sava `ümmárgusest kui vokk* Lüg **-läll** = jaanilill 2. täh. *jaani`lällesi on `kahte `seltsi, siniste ja roheliste `lehtedega, kollaste `õitega* Iis **-madu** jaaniuss *jaanimaod - - kiildäsivád roho sies* Vai; *d`aanimadu d`aanhõdaku paist ku tulõ kibõnakõ* Lei **-mardikas** = jaaniuss *jaanimardik paist üüd nisama ku tuli* Har **-mari** hrl pl punane sõstar *Pask`rástá sügüse omma `väega mak`ka jaani`marju päänle* Hel; *mõsu kausitávve `korssi jaani`marju* Vas **-nakõr?** teat naerisort *d`aani`nakri k`ülvetaze? d`aaniba* Lei

jaanine 1. a < jaan `Páele`jaanine aeg IisR; *Ennejaanitsed ilmad* Hää

2. Jaani-nimeline *Jaanine poig* Ran

jaani|ninn = jaanilill 3. täh *jaaniniinn `kaksa `juuriga üles, panõ saina `lahkõdõ ja nakas `hätsemmä* Har **-nupp?** mágiristik – Hi **Vrd** jaanilill **-pool|päev** = jaanilaupäev – V

jaani|puna sag pl **1.** naistepuna (Hypericum) – KuuK Trm Plt Hls

2. punane ristik – Rei

3. nõmm-liivatee (Thymus serpyllum) – Kuu

4. jaanipäeval joodav viin – KJn Trv

jaanipäev (põhisõna sag lühenenud) kalendritáhtpäev, 24. juuni *vana `jaanibä ajal akketa `eina tegema* Jõh; *Sajab joanipäe enne `jutlust veel, siis `aitap viljale veel* Põi; *juribest oo ühessa [nädalat] jaanibese, jaanibest neli jaagapese* Muh; *jaanibä nädálikis jáhi sõniku vedu ja kesa künd* Rid; *parm pask jaanipään, sääsk mees `mihklebáni* Vig; *peale*

jaanibäd akkas kõba einatöö Han; `enne `öel'di sedasi: param olen joanipäe ilma piimata, kui `jõulus ilma naeseta Rap; jaanibäval kua `tehti ikke õlut ja `viina ja `tehti `simmanid kua ja kiiged olid ja lat'i `otsa tõrva tünn põlema VMr; jaanibe sai karjane püha Kad; joanipäeväss värviti koa mune Kod; jaanipäevän suur kaste mahan om, saab pal'lu `kuurke Hel; jaanipäevän visatana edimäne külm kivi vette -- ilmad läävä jahedambass Ran; jaanipäeväss tetti ike nuurd `aina kabelide minnä `vankride panna Nõo; ku_Lehmil jaanipäevä ol'li_vanigu_pään, sõss `anti `sõira Urv; jaanipäeväst `anti iks hummogo parembat, kohvi ja võid, koho `piimä Röp; jaanipäeva naeris teat naerisort jaanipäeva `nairid – latergused, laiad Ksi **Vrd** jaaninakõr; jaanipäeva puna jaanipäeval joodav viin toovad `eesle jaanibä puna ja `rüipavad Mar **Vrd** jaanipuna || fig jäi jaanipäeva ajal libeda ~ jää peale (tütarlapse rasedaksjäämisest) Jäi jaanipäe libeda pääl Hää; Jäi jaani päeva ajal jääle Hlj | Naine jaani päeva jää pääle ära lagunu (s.t on lapse saanud) Trv **Vrd** jaan, jaanispäev -päevane jaanipäeva-aegne jaanibene rohi teeb obuse `kergeks Khk; Vinkutäis jaanibest õlut oiti einaajaks Emm; `Enne jaanibene vihm saeab `salve. `Piale jaanibene salve `kõrva Kei; jaanipäevane jää (kiiresti lõppevast asjast) KuuK; jaanipäevätse `põrse Krk

jaani|rohi 1. mägistik (*Trifolium montanum*) jaani `rohtusid korjati jaanibe `laupa `õhta; äkise `aiguse `vastu suitsedati jaani `rohtudega Khk; jaani `rohtudel oo `valged tutid `otsas; valvakad sinised `õitsed. mõni oo naiste `rahva `asjade pärast `kimpus, siis otsib jaani `rohtusi Muh **Vrd** jaani|lill, -nupp, -tutt, jaaniste-, jaanistis|rohi

2. harilik härghein – Jäm **Vrd** jaanilill

3. enne jaanipäeva tehtud hein – KJn **Vrd** jaanihein

jaani|rukis suvirukis jaani rukis, pisike lõheke, sehuke piinike ja armetu `näoga Vän **Vrd** jaanirügä -rügä = jaanirukis taluden es tetä jaanirügä, es ole nii äid maid nigu `mõisin Ran; jaanirügä tette jaanipäevä `aigo, sügüse niidete oraäs lehmile, `mõisniku? `peivä? Röp -silml = jaaniuss ku `lämmä? üü_tulli?, siss jaanisilmä_pilisi? Vas

jaanisk¹ jaanisk g -a Trm, juanisk g -u, -i Kod jaanituli Kuri käsi torkas [veskile] tule külge ja tegi jaaniskat Trm; vanasski `testi juaniskud; lähmä juaniskulle Kod

jaanisk² juanisk g -i ühehobuse puust looreha juaniskiga riisutse eenäd kokko Kod

jaanis|kann pl jaanisskännid = jaanikann – Lai -lill pl jaanislilled pääsusilm (*Primula farinosa*) – Mar -pea (taim) jaanisspead oo `valged tutid varde `otsas Muh -päev jaanispää jaanipäev – Tõs

jaaniss jaaniss euf jänes – Har

jaaniste|laupäev = jaanilaupäev Jaaniste `laube `õhta Kei -rohi jaaniste rohi = jaani-rohi – Muh -tuli = jaanituli Jaaniste tuled tehti, anti nii palju õlut juua, kui tahtsid Kul; jaanibe `õhta tegivad jaanistituld; küll oli siis jaanistitulesi `kaugel Ann

jaanistis|rohi jaanistis- = jaanirohi – Muh -tuli = jaanituli kui jaanistituld `tehti, kui leedul `köidi Muh

jaanis|tuli = jaanituli seal jaanistule all niisa-mate `joodi `viina ja tansitasse ja `pilli mängitasse; sii keiväd ikke noored ja vanad kõik jaanistulel Mar; jaanibä `lauba `õhta paistis vahest kuus setse jaanistuld Vig; tuluk pisike, visake veel `juure, mis juanisstuli se on Pai -tuluke joanistuluke jaanituli – Juu -tuul joanis- jaanituul jaanibäks tuuakse `riided `tuulduma joanis`tuule, siis pidi se vana kuu koid ära `kaotama Juu

jaani|tuli jaanilaupäeva õhtul süüdatud lõke; pidu selle ümber äga kõrtsi mees tegi oma kõrtsi juure jaani tule Kär; tüdrokod-poist läksid jaani tulele Kul; jaanitule juures kiigutse ja lauldetse ja, tantsitse ja Kse; juanituld tegime, tõrva tünn `aeti ülesse sie oli `tõrva täis VMr; juanituli `põlli lat'i õtsan Kod; Ke'kmäe otsan palutedi jaanituld. `tüüdi õlut ja `viina ja mængiti ja tansiti ja tetti `sõõri. mäe otsan `vahtsit siss kõigi poole jaani tule `paistsiva Nõo; kas mi jaanitulilõ lääme; läki jaani tuld palutõmmõ Har; vanast nõiuti jaanitulõ man Se **Vrd** jaanik, jaanikese-, jaanikutuli, jaanileet, jaanisk, jaaniste-, jaanistis-, jaanis|tuli, -tuluke, jaanituluke **-tuluke** jaanituli – Mus **-tutt** "valge ristik" Kui neljääruga juanituti lehe piäle nimetissõrmõst verd tõlgutatõ ning siis ää seüe, siis suajõ kõiki mis tahtõ Khn **Vrd** jaanirohi **-tuul** jaanipäevaaegne tuul `riided `viidi jaani `tuule päeva ette [tuulduma] Muh; villatsed `riided ja `veimed `pañdi `enne jaanipäeva `aegas `õue `tuulduma -- seda `üiti sis jaanituulele panemine Aud **Vrd** jaanistuul **-uisk** = jaaniuss mõtsa all `elkäss ulk jaani `uiske Krk **-uss** jaaniuss, jaanimardika emasloom jaani ussid pannasse einte `sesse, põlevad nii elosti et Mar; jaaniuss mis üösse põleb -- päris tuli kohe üössel, aga võta `kinni, pal'las karvane must uuss Kad **Vrd** jaani|küünlake, -madu, -mardikas, -silm, -uisk, -ussikene, -vagel; **-ussikene** < jaaniuss õdagu ku pimmess lätt, siss om nätä, kuiss jaaniussikse vilguva `õkva ku tulekese; jaanihussikese `vilkseva nigu tulekibena Ote; jaaniussikõnõ nigu tulõ Rõu **-vagel** = jaaniuss jaanivagla? ku pümme om siss `hel'käse? Har **-vakk** van kingitus vaestele ja karjustele jaanipäevaks vanast teti jaanivakk, `viidi `vaestõmajja `vaesilõ; jaanivakk ol' nigu kingitüss `Maarjalõ; tõnõ jaanivakk teti karustõlõ jaanipääväss. karuss tegi esi? `säantse kõotohust topsi -- kaas sinnä_pääle ja vakk val'miss. `pernainõ pañd jaanivaka võid ja koho `piimä täüss Kan **-vaku|maks** "maks, mis maksti mõisale jaanipäeval" – Rei **-õdak** = jaaniõhtu jaani,õdagu `tet'i jaanituld Ran; ku jaani,õdagu mäe otsan `vahtsit, siss kõigi pooli jaanitule `paistsiva Nõo **Vrd** jaanõdak **-õhta** = jaaniõhtu Kui `jaani`õhta läheb `päike `selgelt `luaja, tuleb ilus sügise Jõh; jaani `õhta pidid tüdrukud `lilledest pärja tegema, pähä panema, siis unes nääb, kes tuleb, sellele saab mehele Lai; **-õhtu** jaanilaupäeva õhtu oodav iki jaani `õhtut, sõss saab `lusti ja `rõõmu Trv **Vrd** jaani|õdak, -õhta, jaanõdak **-õli** jaani õlli om kõrva rohi Plv **-õnn** jaani-õnnehein (Erigeron acer) jaaniõnn om serände lühike, karvatse nupi om, `süüte pääl kasvab Nõo; jaaniõnn -- jaani `üüse `tüüdi kodu, et kel siss ommuku `aitsemä läits, `ol'li paremp õnn; jaaniõnn olli al'l, `valge peenikse `aelme, alli `väikse lehe Kam **Vrd** jaanilill **-õnnelill** = jaaniõnn – Krk

jaani|hätses 1. harilik härgehein (Melampyrum nemorosum) jaani`ätsed, `koltсед `õitsmed väl'jaspool, sihest sinikad, natuse kannika `moega Jäm

2. ?käpp (Orchis) `valge jaani,ätses, roosa jaani,ätses Jäm

Vrd jaanilill

3. pääsusilm (Primula farinosa) – Jäm

jaani|õöse = jaaniõösi jaani üösse olla vahest `kellade elistamist `kuulda VMr; jaani `õösse pidi olema `vaimudel vabadus Lai; jaani, `üüse -- `pañti tammõ `alla kivi `pääle miiyahast küünäl' palama, et mehidsse `häste edesi `läässi? Rõu **-õösi** õöl vastu 24. juunit sõnajalg jaani `õösi `õitsede Tõs **Vrd** jaaniõöse

jaanmark → jaarmark

jaanuar *jaanu|ar* g -ari eP(*juanu-* Kod, -var Ans, *jaanor* Rak) Nõo Kam V(spor -ar'; p -`arri Vas, p -`arre Ráp); *jaanu|a(a)r* g -a(a)ri p -`aari Jäm VII KJn Hls Krl, -`aar Trv; *`jaan|uar* (-or) g -i Lüg Vai Mus Emm Mar Kse Juu; *`joanuar* Kos; *`jaanur* g -i Var; *janu(u)-ar* Kuu; *`jan|var* Lei Lut(-vaar), g *`d'anvari-* Lei, *jarvaa-ni-* Se u kalendriaasta esimene kuu *`nääribe on esimesel jaanuaril* Khk; *`jaanuar on`næerikuu* Emm; *kuiendamal`jaanuril oo kolmekuningas* Var; *tormine ja sügava lumega jaanor* Rak; *jaanuar ja`veebruar om kõige kül'membä kuu* Nõo **Vrd** jaanuarikuu

jaanuari|kuu = jaanuar *jaanuvari kuu külmad`võtsid rihes`tuhtlid ära* Ans; *kui jaanuari kuul mõts iluste ärmän om, siss olevat ää vil`lä`ütsemine* Kam

jaanuss *jaanuss* eefeu *`Jaanussest`tehti krants puu`särgi`päälä* Lüg

jaan|õdak *d'aaõdak* = jaaniõhtu – Lei **Vrd** jaaniõdak

jaap → jaagup

jaapanlane *`jaapan-* Jõh Vai Krl Har Plv; *jaapan-* Iis Plt, *jaapan-* Krl; *japaà-n-* Khk Põi Tõs, *japaa-n-* VII Koe, *japaa-n-* Krk, *japaàndlane* Hää, pl *japan(d)lasõ* Se; *jabaà-n-* Rei, *jabaan-* Tor, *jaboà-nlane* Kos; *jaabaa-nlane* JMd; *jaabanlane* Trm, *jaablane* hv Trv; *`jaaplanõ* Vas; *japaanlene* Emm, pl *`jaapanlõse* San *jaapanlane*, Jaapani elanik *`iõine päiv akkas`jälle lahing.* *`jaapanlased`piirasivad* Jõh; *`jaapanlõse omma`kangõ sõa mihe* San; *`jaapanlasõ ollõv`säärtse lüheliku? rähnu käs`rahvatõug* Har

jaar¹ *jaar* Var Kos Jür Amb Koe; pl *jaarad* Plt; *jaara* Nis HJn; *jaaras* Jür van jää *jaar* oo *`lamba isa* Var; *kui jaar on leigatud, ära`jälle ruunatud, siss temale võib ka`üõlda`jälle, et kabu* Amb

jaar² → jaaruss

-jaara Ls juura-jaara

jaarama *jaaramma, jaarata?* Plv

1. *jändama, möllama, märatsema mis sa_tah jaarat jäl?*, *vana juudass;`August tah jaaraás, ütte lukku peés kõik`puruss* Plv

2. *liiderdama, kõlvatut elu elama; indlema ta mõni`tütrek, ta`jaarass ütte lukku meestega?*; *ta`jaarass muidõ naistega, ei tiiki mis kotoh uma nainõ ja latsõ_tegevä?*; *lehmätük`k alati`jaarass ta pul`likõsõga?* Plv **Vrd** jairamma, jäärama

jaaras → jaar

***jaarits** *suvirukis suvidzõ? rüäkese?, kutsut`i jaaritsa?`etkona* Lut

jaarmark *jaar|mark* Han Plv, g *-marga* Trm Nõo Har(*jaar-*), *-margi* Mar Aud Võn, *-márgi* Urv; *jaar|ma`rk* Pst Rõu, g *-margi* ~ *-margo* Ráp; *jarmark* Se; *jaa|mark* g *-marg|a* (-i) Krl; *ja(a)rma|nk* g *-nga* Se; *jaan|mark* Var, g *-marga* Tõs; *jaar|ma`n* g *-manni* Vas; *jäär|mark* g *-marga* Aud Pär Hää Saa Trv Pst, *-margi* Aud Tor Puh, *-marki* Kse, ill *-marko* Vig; *-ma`rk* Põi; *-ma`rk* g *-märgi* Plt; *-ma`rk* g *-märgi* Kod(*iär-*, *ijär-*); *jää|mark* Hls Krk San; *iär|mark* KJn; *ear|mark* Muh; g *-marga* aastalaat, laa *Kuresares`kõidi earmargal, see`olli enne jõulut* Muh; *müis jäärmargi peal selle va rõbi ää* Aud; *ükskord`ollid`neegrid jäärmar`kis* Tor; *lähme`Pärnu jääрма`rka* Hää; *talvel kolmekuninga aal akas iärmark; jäärmä`rk õli suur saksa luad, sij õli kolm nädäläd* Kod; *Järv kõle ku jäärmark* (libe jää) Trv; *jäärmarga laa* Krk; *jaarmark`peeti egä`aasta pääle jõolu, siss`viidi kõik`püüttest kraam`väl`lä,`panti turu`pääle polutide`alla* Nõo; *jaarmargast sai õks mitu`kõrda`kraami odavapa`osta* Har

jaaruss *jaaru*|ss g -sõ Vas Se; *jaar* g *jaaru* Vas

1. hulk, kiht, hunnik *jaaruse* `haina maha niidi; üt's *jaaruss* [heina] *kokko pant* Vas

2. kivihunnik, -kangur *jaaruss*, *suur ahivarś kivirõuk mõtsah* Se

jaarutama `jaarutama aega viitma, viivitama, pikaldaselt midagi tegema *Ärämme enämp mitte üht minuti `jaaruda*, `juoksemme `oite tulist Kuu

jaas *jaas* g *jaasi* Se; *jaśś* Lut; *jäss* hv Trm säinas *jaasi kallo `veeti vanast `Pihkvahe* Se; *jaśś um sääne kala lajä `pääga* Lut

jaasli `jasli Rõu, `jaasli Se loomasõim *Krõstoss `sündü lehmälaudah*, `jaaslih, *mis lehmä nõna all* Se

jaat *jaat* p `jaatu mürk – Se

jaatama¹ `jaat|ama VNg(ärä `jaada) Vai(-mma) Mär Tor VJg I Plt Nõo, -amma Har, -em(e) Hls Krk -õme San, -õmmõ Krl *jah-ütlemä*; heaks kiitma, nõustuma `jaatab *mind aga `peale* Mär; `jaatab `järgi ja jah, *muud ta_i räägi* Tor; `jaatas *minu juttu* VJg; *mis sa ilma `aigu `jaadet, mine ku sa lubasit minnä* Krk; *ma `kutsõ `Jaani `süümä, sinna ta `jaatamma jäi* Har **Vrd** jahatama, jahkama, jahtama

jaatama² `jaatama jäätama *vesi akkab `jaatama juba* Juu

jaatis `jaat|is, -es g -ese; *jats, jäts* jäätus `jaates *tuleb `piale* Juu

jaavitama *jaavitama*, (ma) *jaavida* Se; *jäävitämä*, (ma) *jäävidä* Vas kedagi üles andma, *teatama ma lä jaavida üless, anna `kohtu kätte, kui lepü_üi `hüüga?* Se

jabalem *jabel|em, -te* hv kartma, mitte minna julgema *küll ta (hobune) jabeleb, ei lää üle* [purde], *ei lää; mine mine, mis sa `pel'gäd, mis sa jabeled* Hls

jabardama *kue sa seal `juhtusid jabardama ja `varvad selle kihikorra läbi `vuatasid, olid sina kohe siitsaadik sees* [turbarabas]; *jabardab, see oo nagu üks `vilta läin* PJg **Vrd** jäbardama

jabin *jabin* g -a Mar, g -e Hel; *japin* g *jabina* Plv, *japiñ* g *jabinõ* Krl **a.** läbisegi rääkimine, (jutu)vada *kõnõlõmise japiñ* Krl; *üt's jutu japin inne* Plv **b.** möll, segadus *seenigu sõa jabin `müüdä lännu, elänu kooban* Hel **Vrd** jõbin

jablak *jablak* g -i Pst Hls, -a MMg, -u Kod Ksi Puh; `jaabla|kas g -ka hv Jõh; *jablok* g -i Võn, pl -ad Kul Hää; *jablu|k(as)* g -ka Pil Kõp, -ki Hls Puh; *jabli|k* Kul JõeK, g -ku Võn Krl(pl -gu²), -ka Plt; *jäbla|kas* g -ka Kos; *joblak* g -u, -i Urv; *jobluk* g -i San; *jõblak* Kul, g -u Trv Hel(*joblik*); *jõbla|kas* g -ka **a.** pej õun, õunapabul *jõblakad õõnad olid kõvad, kal'gid* Kei; *ega neid jablukid `võigi pal'lu `süia, `ammad võtab ellaks* Pil; *tõi igavesi apusid jablakid meile süvva* Pst; *Täo saap `palju jablukid* Hls; *Misa naide joblakidõga pääle nakkad* Urv **b.** kartul – Krl **c.** pehme, üliküps soomurakas *mede `suudes paelu kábali, `seoksed `pehmess lähvad, vanass, sis õheldass jablokad* Hää

jablaka|päev kirikupüha augustis *Siis oli just jablaka|päe* Khn

jablama → jäblama

jablik, jablok, jablukas → jablak

jabrutama *jabrut|ama* Saa, -eme Hls Krk

1. lobama, segast juttu rääkima; keerutama (jutust), kaksiti kõnelema *Jabrutab* joonust pääst Saa; `ütte `õigest `vällä, *mis sa jabrutet* Hls; *mõni jabruts oma jutuge, aap segäst juttu* Krk || kahevahel olema, kõhklema – Hls

2. lohakalt, püsimatult töötama, püsimatu olema, edasi-tagasi jooksuma; jandama, mässama, hullama *tij ärä üt's tüü, mis tiiid, mis sedä viisi jabrutet* Hls, *looma jabrutev puha, na üte kotuse pääl ei kurda* Krk || (tormisest ilmast) *ta jabruts nõnda* et Hls

jabun *jabun* g -a liiderdav tiirane mees – Se

jabur *jabur* g -a u Hlj, Pha Rei L Rap Juu HJn TÜR VMr I MMg VIPõ M(*jabur* Trv) Puh Nõo Krl, g -i Kod KJn SJn Trv Nõo; *jabur* LNg Mar Mih Krk, g -a Vil; *jäbur* g -a S L HaLä Kos TÜR Kad Pal Ksi Plt, g -i Var Kad nõrga aruga, vähese mõistusega, juhm; segane, mittemõistlik, pöörane *püsut jäbur inimene* Jäm; *jabura* `näuga Pha; *Ise muistlik mees, aga aed jäburad juttu* Emm; *see läheb`purjus`piaga nii jäburass* Kse; *peast jäbur* Var; *sie piab jo päris jäbur olema, ei pia aru`suama kellegist* Kad; *jäbura`peaga tehtud* Plt; *sehände isit`muudu jabur ta ol'li, puul`ullu* Vil; *tijp seräsit jabura tük'ke, lol'le tük'ke* Nõo
Vrd *jobur, jöbur*

jaburdama *jaburdama* Jaa Kod Nõo, -eme Hel; *jäburd-* Jäm Kaa Emm Kos Plt rumalusi rääkima, *jaburat juttu ajama`purjes mehed jäburdavad kõik kokku* Kos; *mis sa jäburdad, räägi`selgesti* Plt **Vrd** *jabrutama*

jaburike dem < *jabur temä`seande va jaburike* Trv

jabõlõmma *jabõlõmma* ?coire sa läät jäll *jabõlõmma. sa`kõik'iga jabõlõt* Se

jada *jada* Krj Võn Hel, g *jada* Lüg Jäm Mar Var Khn KuuK Kod; g *jaa* Jäm Ans Khk Käi Rei(g *jaja*) Rid Var(g *jaja*) Tõs Khn Hää Trv Röp; n, g *jäda* spor S, Rid, g *jää* (jæ, jää, jäe, [j]ea) S(spor *jäja, jäea*) Mih Aud Hää

1. a. rida, rivi, viirg *üks aki jada lähäb põllul õtsass õtsani* Kod; *üts jada linna om ära kakut* Võn; *Olõ`panthe ilosahe jatta, jaast`viid'e`küünü* Röp || *joon, kriips`tõmma jada konksoga* Kod || paljaks jäänud võõt, näit haavaarmi kohal juustes, vee ülevoolamise kohal põllul v heinamaal; kudumisvea tõttu kangasse tekkinud triip v üksik välja paistev lõng – KuuK || *teerada siält lähäb jada üle eenamu* Kod **b.** püüniserida meres *ankrud õlid kahes jada`õtsas* Lüg; *mihed jähid`õösseks jaa`juure* Jäm; *toim`peksas jää`lammu* Mus; *iladega`lasti võrgud`merre`õöse, suured jädad`ollid ühna* Muh; *lasimi jää`sisse* Emm; *jada`piäle pannakse need märgid, muidu ei leia ülesse* Var; *Mjõtmõs jaas mu'id siss, üheskohast`trehväb ikka; Ühe jaa`võrka`jätsime üe`põtku* Khn; *kuus`võrku ja kaksteist`võrku, kudas`kiigi kord jäda on; Lobi on jaa märk - - et teised selle jaal pääl ei lase* Hää; *mõrra jada* Trv **Vrd** *jaht*³

2. peenar, vagu *roek`erned pistetaste jaa`peele* Jäm; *tuhli jääd* Ans; *taime jäjad; pisike jäea ots siis vahest ikka sai maha`tehtud* [kapsaid] Kaa; *kolmkümmend`ämbrid vett vädasi jädade`peale; porgandi jäda; jää vahe* Vll; *Kanad on jäea nõnda segamine pöörnd* Põi; *lõike ja`kaapsu jäed* Muh; *Meil oli mjõtu jada`kuastu muas* Khn

jadamiisi *ridamisi, järjestikku ku`kaaru lõegati sirbigä,`panti`auna. kolm`vihko kõrvu, jadamiisi,`testi`niske jada* Kod

jada|võrk pl **a.** lahtiselt triivivad võrgud, ajuvõrgud – Khk **b.** keskmised võrgud võrgujadas *Esimene kupu all oli kupuvõrk, siis olid jäavõrgud ja viimane oli ännavõrk* Põi -õng pl ridaõnged, põhjaõnged – Khk Emm Khn *Arilikud jääõnged aa tursapüüu tarvis* Emm

jae|leht → *jaheleht*

-jagadi Ls *jugadi-jagadi*

jagadlema → jagedlema

jagadus *jaga|dus* g -duse Jõe Kuu(g -dukse) hv Hlj, VNg; -vus g -vuse RId(g -vukse Vai); -(j)us(s) g -(j)ukse Kuu; *jägadus* Kad juukselahk `Enne kes tahid `toistest torejammad `olla piid jagaukse `toise `korva puol Kuu; *ema `ütli: ken jagadust pähä ei tie, sie `eksi `metsa* VNg; *jagavus on mend sego* Lüg; `sirge *jagavus* Jõh

jagadus|aeg pl *jagajusajad* = jaguae; `aeg novembrikuu algul, kui merevesi hakkab külmetama” – Kuu

jagaja 1. tgn < jagama fig jagajale jäävad (tühjad)|näpud Kuu Lüg Emm Han Juu Tür Pai Nõo Urv ~ küüned Khk ~ sõrmed VJg ~ tühjad käed Krl (jagaja jääb ilma) *Jagajalle `jäävad näbid* Kuu; *jägajal jäävad `viimaks küüned, pole midad `saa ja mette* Khk; *tühjad näpud jäävad ike jägäjälle* Juu; *sõrmed jäävad jagajale* VJg; *jagajale jääva näpu, `elde perse like* Nõo; *jagajalõ jääse_tühä_käe* Krl || (hüüatuses) *oh sa jagaja* Trm, KJn; *oh jagaje küll* Krk

2. osuti *kelläl om jagaja, kiä tuñni ja minudi `vaihhõsiid jaga* Har

jagajus → jagadus

-jagam Ls karvajagam

jagama *jaga|ma, -da, (ma) jaga(n)* R(jäga- Jõe Hlj; -maie Lüg; da-inf *jakka* Vai) S(jäga-) L(spor jäga-) K(jäga-) I([sa] *jaad* Kod) M(-me, -de; [me] `jaame Hel) T; (ma) *jaka(n)* spor L; da-inf -da[?], *jaka*[?], (ma) *jaa* V(-me ~ -mõ, -de Krl; [ma] *jao* Lei); imps *jae-* (jaa-), *jäe-* (jäa-, jää-) VNg Vai Khk Muh Rid Mar Var Tõs Khn Kod Vil Krk Hel T V

1. a. osadeks tegema; tükeldama, jaotama `vennad jagavad vara `puolest Vai; *nee jägasid `leiba* (läksid eri leiba) Khk; *sillatöö jagati ära perede `pee*le Mus; *jägasid kuha kaheks* Kaa; *kalad oo `sel'tsis ää müind, `oome omigu jagavad raha ää* Mar; *tänane post oli jägamatta* VMr; *jaetasse kõik `piäde tasa* (võrdselt) Kod; *silmad tulevad jägada `varda pial pooliti* Lai; *põld om `jaetu viess nurmõss* Ran; *raha `jaami poolõss, puul' sullõ, puul' mullõ* Har; *vanast ol'l maa `jaetu põllatõ* Röp || peret heitma (mesilastest) *sie suve nad jagasivad ka irmus pailu* JJn b. välja jaotama; midagi osade, jao- v tükikaupa välja andma `enne surma *jagas oma varanduse `vällä* Lüg; `Kasvu `kannikas, *sie jagati `laste vahel `vällä* Jõh; *vaka jägamine* [pulmas]; *kõrvane jägas vakka* Mus; *sügisi `jäeti linad ää, piode `viisi - - ühe võrsi said kõik* Muh; *Isa jägas liha ee, keik said ühesuuruse tüki* Emm; *kui mõesad ära jägati, `anti inimestele maad* Kul; *pruut oli sõni uiu all sõni kui `veimed `jaetud said* Khn; *ära jäga `kõiki oma kääst ää* Ann; *peräss kerikud vüül' mölder jagab `leibä `vaesile; `viina `jaet'i lapulisile* Kod; *kos sina siss ollit, ku tõstele äbi `tunmust `jaeti* Nõo; *siss nakati näet maad jagamõ inemistele* San; *ta_m sääräne arulda[?], ta_m aru jagamise `aigu vällän ollu[?]* Har; sõnu jagama sõimama `sõimab ja jakab `moole sõno nii et Mar; *nakas `jälle sõnnu jagama* Krl; hoope jagama peksma – Iis Krk; voodit jagama abielus olema – Pha c. ühetasaselt jaotama, reguleerima *ku [hammas]ratta `ambad ei ole `ästi `jaetud, siis akkab purustama* Var; *kui kedrati - - [vokilühi] `ambad jagasid [lõnga värtna] `piale* Sim; [ratasadril] *ratas jookseb taga, jagab vagu, adra ei lähä `kõrgemale ega sügavamale* Trm || saehambaid laiemale väänama *sae `ambad ei õle jaos, `tarvis akkada `saagi jagama* Lüg || fig (puid-) maid jagama, maad-mõisad jagada õiendama; tülitsema mis `mõisa neil *jaka om vai `mõisa kraam, ku inemise ei mahu[?] elämäde ei[?] maa*

pääl Har || Sie on viel varestega jagamatta (s.t pole teada, kas asi õnnestub) Iis
Vrd jägatama

2. matemaatilist jagamistehet sooritama jägamine oli `raskem kut kasvatamine Kär; ta
(köster) pole `oskan mitte `murdudega jagamist Krj; Jäga kümme kahele Pöi; jägamise
`rehnuik Kos; rehkendüis `olle: kokko, `arvamine, `maaha, `arvamine ja jagamine Röp

3. fig taipama, aru saama mestu `katsa `aastane jagab, tyy ike ei jaga midägi Nõo; kolu
~ kuppel ~ nupp ~ pea jagab, peaajud jagavad (taibukast, arukast inimesest) Ei
sie ädä ei jää, sene pia jagab Jõh; pia ajod änam ei jäga Aud; nupukal nupp jägab iast Plt;
ku_pää jaa õi?, sõs jagava jala? Rõu

4. fig jagelema, sõnelema, tülitsema; sõimama; õiendama, seletama; jantima, sekeldama
mida sa viel `vasta jagad, men tie ärä VNg; `eile `alles `preiliga jagasimma, midä nied käsi
tahud õlivad Lüg; Küll jägas teda egasuguste sõnadega Emm; ullo `pööra jakab ja `sõimab
so läbi Mar; tä `ambad ei seesä mitte rahu, alate jagab; kaalussega (st kaeluse
õmblemisega) on jagamine ja tego Kod; temä piab nende rumala lastega jagama sääil Vil;
mis sa iki jagat, jäta ottigi üit`skõrd rahu Krk; sinnu `jaetas (st räägitakse, laimatakse) Vas

jagamis|raud tööriist saehammaste laiemale väänamiseks Tuo jagamisraud `siie, ma
akkan `saagi jagama Kuu

jagar jagar g -a kast kalapüügiriistade hoidmiseks jagar õli vanass ümmärgune nagu
mat't, kuas käis `piäle Kod

jagarik jaga|rik g -riku Kod, -rik g -rigu hv Urv kidura kasvuga puu *issutas niid*
jagarikud (viletsad õunapuud) `aeda. `kiigi ei tiä mes soirt Kod; jagarigu pedäjägese?
Üvässuun. jagarik ei kasu?, om õnnõ elu seen Urv **Vrd** jagarik

jaga (v)us → jagadus

jagedlema jaged|lema LNg Mar Vig Kir, jagad- Mih; jaget- Aud; jägedlema Kse
jagelema ei sii põle enäm jagedlemest kedägi Mar; ulk `aega jagetlesid tersed Aud

jagelama jage|lama Trv(-lda) Kam, jagõ|lama, -lda? Kan Urv = jagelema jagelava
pääle Trv; kavva te jagelade, ange üits-ütele `perrä Kam; no jagõlasõ katõgõistõ. sääil ol'l
ka `vel'li vahel jagõlamist Kan; misa jagõlat alati Urv

jagelema jage|lema, -leda Kuu Lüg Mär Vig spor Pä Rap Juu/-lemä/ I(-letä, -lda Kod)
VIPõ; da-inf -lda TLä; -lem(e) Hls/-ledal Krk/-lde, -lte/; jagõ|lõm(m)a, -lda? V(-leme, -lde
~ lõmmõ Krl), -lõmõ ~ -lõme San; jägele|ma, -da S spor LäPõ, Lih Kse Vän spor K, Trm
sõnelema, vaidlema, tülitsema enne jagelevad, siss akavad `riidlema Vig; jageleväd selle
tühjä asja kallal Juu; sääil na `kuulduss jagelevet ja nägelevet Krk; muud ei mõista? tetä? ku
jagõlda? inne Urv; jagõlõsõ? nigu? pini? Se **Vrd** jagedlema, jagelama, jaolõma, jägudlema

jagelus s < jagelema See oli muidu `sõuke pisike jägelus Pöi; nende jägelus ei taha
lõppeda Kos; lähväd jagelusse KJn; üt's jagõlus ütte luku San; noide jagõlust ei jõuva?
`juundõ `säädil Krl; no? ei lõpõ teil ta jagõlus `otsa ka ei? Har; tii_äi mink pääle ta jagõluus
tul'l Se **Vrd** jagin, jagõldus

jagin jagin g -a jagelus küll sedä jaginad siäl õli ja müdinäd; lähväd jaginasse Kod

jagu jagu (jago) g jao (jau) R spor Lä, Pä I VIPõ eL(jako Se); jägu (jägo) g jäo (jäu) spor
R, S Lä K; d'agu g d'ao Lei

1. a. osa tervikust, tükk, hulk; jaotamise, jagunemise saadus, tulemus Kui kala `ostaja ei
old, `miedeti kalad omavahel jauks Kuu; `Mõisi ajal siin `rendikõha järele õli igal oma

`karjamaa jagu `välja `möödetud Lüg; [kalad] jagatasse ära, egale ühele oma jagu; põllu jagu (ühe talu osa külakonna ühispõllust); muja jagu (ühiselt jaotatava meremuda osatükk); einama jäud; masina ühisuses poole jäu mees, muist on `terve jäu mihi ka Khk; põld see oli esiti ikka `kolmes jäus (s.t kolmeväljasüsteemis) Kaa; [Rõhkude suurt lehte nimetati] suur jagu [vähemat] vehe osa Käi; rehe jagu (rehetoa kitsam osa partest ülevalpool) Kul; Vanaste `anti lihajägu sid; perenaisel oli lehakaušs ees, see tegi jäud `valmis Han; Mõni jagu rahvast oleva `oinal pääss `ütleni Hää; suur sopp läks jõe `sisse, pikk suur jagu jõe sees HMD; kahe `joaga madal värav, teene jagu lükäti teenepole; sõnnikuvidamese aeg oli oopliha `söömene, ega siis jäo `andmist old Juu; `nuoda jagu (noodaseltsi liikmele kuuluv osa ühisnoodast) JõeK; kui neid (rukkeid) rabati, siis tuli kõige suurem rukki jagu Ann; ikke kahes jäos oli rukki vili, rape ja peksandus, rapped olid nagu süema jagu; anna tema jagu kätte ja las lähäb VMr; üks jagu raha läks kaduma Trm; ei õlludki akent tare jaon Kod; viien jaon om värmit `tõisi (lõngu) Trv; `veske om kolme `kõrdne, `väike jagu (järk) nelländät `kõrda kah ülevän Ran; `tahta puu om `nõklanõ, tal om jämehep jagu ka `nõklu täüs Har; veedü um õks tuud, kel um nii latsõst saani_`saruhn hiuss. inämbäl jaol iks um `sarutõt tiä Rõu; katõh jaoh pulm (s.t nii pruudi- kui ka peiukodus) Plv; vaja `jaota? õgalõ ütele uma jago kätte Se || pärandusosa; hrl jagu tegema pärandust, saaki jaotama sai sie [tütar] mehele, siis akkas `tõisele jago tegemäie Lüg; Eks me pärast tie jagu [kalapüügist] KuuK; `surnu `jäutab oma varandust ja tieb jagu VJg; ku minä suren, mes minä jao tijn, sedä suata Kod; isä tegi lastele jagu KJn; õgalõ ütele saa jago Se || linnud tegevad jagu (mesilased heidavad peret) Ris; ise jaos eraldi lahus – LNg; (ise ~ teise) jaosse ~ jakku eraldi, lahku vili on juba jägusse `pandud Jäm; löid oma `võrkudega ise jagu; sandid `tuhlid pannasse ise jagu; pane nee `teise `jäuse Khk; `pannin selle isi jakku KJn

b. kindel, määratud osa tervikust; murdarvu nimetajaga väljendatav osa (hrl 1/3) *kui üks jagu sai `niidetu, siis neli jagu jäi `niitamata; `moisa nuot oli ja inimesed `käisid vedämäs. `kolmanne jau [kaladest] said inimesed VNg; üks jagu (1/4) `aastad veel ees Ans; ein kaus ia, kahe `korne jagu Aud; üks jagu vaha ja kaks jagu `vaiku - - see on ea aava rohe Vän; rišsikud sae kaks jagu vähäm; kolmas jagu õli [piimal] kuurt Kod; üits jagu (1/3) om nisudel `kaare seltsin Trv; kohvi tetäss, pannass sigurit, rügi ja nisusit, egät üit's jagu, üit's mõõt Krk; kolmassjagu `kartold kaoss är^o, nii varastasõ^o Krl; [Ruhe tegemisel] `lүүд'i `kirvõga veidükene päält är^o, no_nii neläs jagu vai nii Rõu; Sügüse sõss ku_`piimä vahel `antegi^o, sõss `pañte ka inämbidi kat's vai kolm jako vett `sisse Räp || kolme jao `peale tegime `eina. kaks `saadu sai tä ja üks ma Aud; kui sae puu varassata, selless `tehti jagu. obesemiis sai kaks jagu, jalamiis üks jagu Kod || kord teeb midu jagu kaup sääl poes `kallim on Khk; tuu [maalapp] om kaits vai kolm jagu suuremb ku miu oma; nüid om ta (ait) kraamitu `mitmele `jaole Nõo*

c. millegi suurune, millekski vajalik osa; (ettenähtud) hulk, määr, norm; [millegi] võrra *`vaaksa jagu olid [püksid] alt `polve kuhalt `luhki Jõe; ühe obose `rauva jagu `rauda Lüg; `aastane jagu toidust Jäm; Kena `varga ilm, `sõuke püme ja paras jagu tuult koa Põi; üks leva jagu jahu `olli ikka koti `külges Muh; Igavene jürakas mees, pæe jagu teistest pikem Emm; hobuse jagu `heinu `kesle sees Phl; keedujago kardulisi Mar; kaks kolm tükki võtad ää, teist sedajagu paned `juure Mih; tee tal ümrik kasu jagu pikem Ris; üks talve jagu kisuti ette koe [pirde] HJn; sina `kasvasid nel'la `aastaga oma jäu `väl'la JJn; tol'li jagu lühem VJg; tuli paras jagu `vihma Trm; `viska [kalu] kašsijagu piäle*

Kod; üks pügi `villu, ühe `lamba jagu MMg; [aida] alumise pal'gi ots oli silla jagu pikem Äks; kuhja jagu `einu Lai; lõnga pakust `lasti kangast ala järele, korraga ühe pulga augu jägu Plt; villast kangast kate `kümne `amme jagu Krk; `vaestele korjati jõuluändit, mõni and kolmandigu jagu jahu Ran; Nii pidi `tjdmä ja `pandma [ahju puid] et parastjaku sai Urv; ku `saapa latsõl suurõ omma, siss üldäss, et kasumise jagu om manh; vil'lävakal õks piät kahanõmise jagu manh olõma Har; kual ol' hinge jago, kual katõ, kual kolmõ [maad] Se; jagu täis küllaldaselt, piisavalt kas saite eile saunas [leilist] jäu täis JJn; mis sa alati ahnitsed, kas su jägu ükskord täis ei sua VJg; enam jagu, enamalt jaolt ~ enamast jaost enamasti No enämbjagu kaik kalad sai `huomigul ärä `müödüd Kuu; enam-b-jagu `naised olimma `verkul VNg; änamast jäust `jooskasid keik laiali Mus; nüid nee tuule-`veskid on änamald jäuld εε kaudat Käi; enamjagu oo ikke lehtpuud Mär; neil on `siuksed sõnad jälle, mida nad änamalt jaolt viina ja õllega `sisse annavad Vän; enam jagu need ärjad olid ikke vedajad ja töötegijad Lai; `kartulid `võetse masinaga änam jagu Kõp; änäpest jaost om iki `seante asi, et parep süü enne ja palu peräst Krk; Tuu inemine `ol'li enämbjaku säne vingune Hel; enämbjagu iks rüäjahust tetti taar Nõo; mi_koloo-sin enämbjagu naisõ ommaki San; Vanast ol' inämbält jaolt iks tuu supi lüjñ Urv; rohkem jagu, rohkemalt jaolt enamasti `Rohkõmb jagu tet'ti iks peenüt `leibä; `Vüjga_supi iks ol'li inämbält jaolt vanast ja tet'ti `rohkõmbalt jaolt upõga_`kapstit Urv; suurem jagu, suurelt jagu, suuremalt jaolt ~ suuremast jaost enamasti `saime viis`kümmed `seitse `ülget, vanad olid `suuremb jägu Jõe; `Suuremb jagu `heini on juo `korjuss Kuu; `suurelt jagu pian [koera] `kinni ket'tis Hlj; kasukas on `lamba nahast `suuremp jago Jõh; no lohe `püüki oli ikke `suuremb jago `pietri `päivä ajal Vai; suuremalt jaolt leigetakse [roogu] masinatega Ans; ein juba suuremast jäust `valmis Khk; äkine `aigus mis loomal suuremalt jäolt `tahtis ijnye `välja võtta Põi; ikka `valgeks ööveldet lavad `ollid suurem jägu Muh; `Turski `püüti suuremald jäuld Ristna otsast Rei; suurem jagu on kibine maa Mär; suurem jägu on keik kadun HMd; suuremast jäost olid rehed elumajaga kuos HJn; linnumagus koa suuremalt jaolt oli ikke ia rohi kua VMr; suurem jagu on ikke `sindli katussed kõik Äks; suuremalt jäult pidasid ikka kaera kõrres teda (lina), suurem jägu `küinti sügise Lai; nüid suuremb jagu elänä ilma lahutamada ja ilma laalatamada Nõo; suurõmb jago `rõukõ õks ol' kolmõ `rõud'jaga² Rõu; Piim `tüude suurõmbalt jaolt pot'iga lavva pääl Röp d. töönorm, -määr; (põllu)tükk, mille järgi mõisas vanasti arvestati teokohustusi `Käisin `ilma`jaota tüöl, nuor õlin, tegin, pali `jõusin Lüg; sillatõ jagati ära perede `peele, igal perel olid oma jäud Mus; igaiüks pidi oma jäo [linu] ää lõugutama Muh; ei kodo jago ees ole aga vat `enni `mõisas oli jago Mar; sideme jägu oli meil tiha kohe. `enne keskomikut pidime tegema kolmsada sidet Ann; `pal'lu naised jäu pial ei niit, aga mehed olid ikke tükki pial `niitmas; kui me Põlulas olime sial `anti `jälle `meile oma jäu vakkamad leigata Rak; igal ühel oli jägu ies, kus sa piased, mutku vihu siduda Sim; perän egäle mõõdeti jagu kätte, [vilja] päid korjata Ran; reñditalumihile `anti egalõ ütele uma jagu kätte: `katsõma vakamaa `haina, kolmõ vakamaa rükä, kolmõ vakamaa `kešvä ja vakamaa ubinõid Har e. (teat) aeg, ajavahemik, -periood; [kevade]-poole, -poolne, -poolik (ajaliselt) Neh `täüdüb `talve jaus tubased tüöd kaik ärä tehä Kuu; sarv `luomad ja obosed nied `juoksevad ikke kevadest jago Lüg; poole ~ pooli jao sulane Mih; ta käis omikust jägu siin juba Ann; kevadest jagu talv Ksi; mena `suisse jao aan sedäsi läbi Vil; ken oma jao är

põdess sai allist `valla; Tiina ei oole `täempise päevä `jaostigi (päeva jooksul) sehen ollu Krk; suve jao pääl ja `talve kah vilutab Ran; ol' säääl üte jao `aigu, siss tul'l jäl' tagasi; kas õdagust jaku üleven olõt vai hommugust jaku Har; ku külm talvõ vai keväjä jaoh riistikhaana är võtt, siss kauss [kasvab] pal'lo papi lil'le Rär; keväjätseh jaoh, ku ol'l viil lumi Se || um naasevõtmise jao seeh (on naist võtmas) Vas

2. a. liik, sort, kategooria, klass; tõug, sugu taal oli palju raamatuid, ui-ui-ui, neid oli `mitmed jägu Krj; angerja unnad - - on suuremad jagu õnged, ühe aruga Vän; al'l vares ja must vares, kaks jagu neid KuuK; mul oli vel vana jägu eiet; tien viel seda soost jägu [heina] aluskraami jäuks JJn; peris prostoi viin alam jagu; `vaesem jagu [inimesi] piab ilma õlema Kod; sii on sedä jagu inime, et ta alati vasta räägib KJn; mia ole suurest suust ja talu jaost Krk; ta_m saks jaost, selle ta om nii toorak; temä om torast jagu, temä om pik'k ja luine Nõo; pupeneti räti `oll'iva `kallimbat jaku Kam; undijakku koera omma `kirki kõrviga Ote; suurõmbat jaku tsia? Krl; nuu omma kurjast ja halvast jaost inemise?; `süüjät jaku inemine Har; hollandi jako kikka? Plv; alamb jago rahvast, kes `vaesõmba omava? Rär **b.** põlv(kond) `uuvvemb jago inimesed `üiäväd `atra juo sahk Lüg; Noorem jagu ei `oskagi kanevaa `sisse õmmelda Hää; nuur jagu ei `lõika sirbigä Kod || olõ kolm jaku `vaesiid `latsi üless kasvatõnu San **c.** olemus, loomus; olek, olemine, kehaehitus; [noore]-poolne, -võitu vagast jago inime - - ei `räägi pali ega Lüg; vanemad jägo inime LNg; tohmu olemisega, tohmu `jaoga inime Mär; rahvas olid tänä nii `kohkvel ja `kahkvel - - olid nii ädase `näoga ja sañdi `jäoga; ta loomu poolest pisike ja kõhna `jaoga; `kerge `jäoga (kergemeelne); `kõrge `jäoga (uhke, kõrk); kõva `jäoga (südametu; kangekaelne), tema oma jäost järele ei anna; kui kahvatu jägu (kahvatus) `mööda soab läind, sis veri `kargab palesse tagasi Juu; epakas inime, al'p, edeva `jäuga HJn; nisukese `uhke ise `jäuga mies oli Amb; lõhkise jäuga jõnsakas põrsas JMd; ta alles noore `jäoga inime Koe; tu om es jago ~ `hindäst jago (iseäralik) Se || fig aga kui sa õled tõese jao siden (vahest oled rase), tahad apuda Kod

3. a. omand, pärisosa; kellelegi kuuluv, kellelegi määratud osa, [kellegi] oma, [kellegi] päralt Kenes jagu se `raamat on? Kuu; sie on minu jago mets Lüg; `Pärmisskülä ja Kuningakülä ja nied õlid kõik Pagari `mõisa jagu IisR; kui pailu säält killegitele jäuks tuleb? Khk; magaja jägu pannakse üles, `tõrkuja jägu süiakse ära Kul; enne `kruñti oli külä nur'm, olõs mitte ühe peremehe jagu Khn; Viimane kürv või levapõhe `ol'li perenase jagu, et tema on majapõhe Hää; külm tieb oma jao ära (st võtab taimed ära) Ris; ega sa tõse jagu tõhi võtta Trm; `veikse koha peal `oll'im. peremiis võttis oma jao SJn; sij tallek om undi jagu, undi märk kül'len Krk; ää puul tij viird `olli minejä jagu Ran; T_om mu jagu, tuud är_sa_ putku? Urv; mõnikõrd kes `tahtsõ kallo, `võtsõ uma jao [ühissaagist] `vällä Se **b.** piirkond, territoorium, maa-ala `kyyli `loetakse Järve küla jäos PJg; sie on `veike jägu sedasi, mis `üitakse Venevereks Tür; Aásikvere külä one Kodavere kihelkonna jaoss Kod; sii inime on Võesike jaost KJn; Kotiku `ol'li `Uusna valla jaos Vil; kolm `tõisku `versta om Lätimaa jao sihen Pedeli kõrt's Hel; Kuuramaa jaohn umma? pikä hannaga `lamba? Rõu

4. üksus, allüksus (n koolis, sõjaväes); osakond `piiblitlugu esimine jagu ja teine jagu, nie pidid olema `kaanest `kaane piias VNg; `talve õli `tõises jaos, ei akkand lugema Lüg; siis tund sõnnasammase `jäuse või `roodu teine Saarema mees Mus; Keige vohem sõavee

osa aa jägu Emm; [ministeeriumikooli] esimeses `klassis oli kolm jägu ja `teises kaks. viis `oastad tuli õppida Kos; neli viis talve käisin [koolis], ega siis õld jägusid ega midagi Kad

5. a. jagamine, jaotamine me läksime jao aeas koa `sinna Tõs; jakku minema otsa saama, ära kuluma leib läks jakku, ei jäänd kedägi üle; aeg lähäb jakku KJn; jao peal ~ jao löpukorral; arvestatud, arvel mis siit `anda, kõik jao piäl juba KJn; jao peale Laupa õhtaks saame niidule jäu `peelee Kaa b. jaotus, vahejoon kui leib oli sõtkutud, `tehti jäud `peelee. tõmmeti riips, `jäutati kaheksaks VII; [kui] tuli vil'ja `leikus ehk koristamine, siis `aet'i [lapi põllule] jäud `sisse, sie sab sellele, sie sellele Rak

6. hammasratta, sae jne hammaste vahe Saag on `tihmagas puust läbi `käämä, jagu on `kitsas Kuu; sae `ambad ei õle jaos, `tarvis akkada `saagi jagama Lüg; Sõreda jauga ratas vedas [veski] kedrevart ühte pulka pidi. Tihke jauga ratas õli parem, et enam ei annud niipalju logada Trm; suagi jagu. kui kõva puu siis kitsas jago, kui pehme puu, siis lai jagu Kod || jaos ~ jaost väljas olema, jaosse panema, jaost välja minema Küll on üä `niitä kui vigasti on `oieti jauss. mene pane vigasti `uuesti `jausse; `talvenuot täüs hüäst jauss `olla, kui vähägi jaust `väljäs oli, siis ei tuont kalu; Isa ja emä olid `taidavad inimesed, `tiie `kuidas `lapsed nii jaust `väljä `läksid; Verk `lähteb jaust `väljä kui `solmed järele `andavad; `nuota `miedeti `tihti. `talvenuot täüs hüäst jauss `olla Kuu

7. juukselahk vanast oli naisterahvastel jägu otsekohe, vanad toadid, nie lükkasid [juuksed] niisa-ma üle pea, õld neil jägu ega midagi Kad

8. aru, mõistus tämä on vähä `arvo ehk vähä jagu Lüg; lõhikese `jäoga (taipamatu, juhm); teräse `jäoga (arukas) Juu || ei sua jagu tehä, mes alb, mes üvä Kod

9. tüli, riid ei siel ole üvä `olla, siel one üht`puhku jagu ja tüli VNg; nüid said jäu_pee (hakkasid riidlema) Khk; meie läksime jaosse Koe jagu saama 1. võitu saama, üle saama; midagi teha suutma, millegagi hakkama saama einad nii kõvad, loomad eb saa jägu Khk; kõigest tööst oo jago `saadod Mar; suure kurjaga sain poisist jagu Trm; kui si (herilane) `nõelab, siis on `paistust nõnna_t `irmus, ei saa jagu Äks; Ku õige suure `lamba ollive, siss `mõsti kateksi, ütsinte es saa jagu Hls; ku sõnadege tõisest jagu ei saa, sõss pand `ikme Krk; kui sa esi `aigust `pel'gät, siss ta saab sust `varsti jagu Ran; kudass sa ulgast eläjist jagu saat, ku_na väl'lä pääl om Nõo; `hiusõ umma nii ar? `pul'stunu? et naist ei saa inämb jako Vas; 2. aru saama, taipama ei suanud eesti kiäless jagu Kod; (lapsest) ta noor alles, ta ei sua jägu viil sest Ksi; mea selle kirjäst jagu ei saa Krk; mina ei saa jagu (hrl jaku), kas sa olõt rummal', vai ajat sa `uhkust, et sa nii kõnõlat Har

jagu|aeg sag pl aeg mihkli- ja mardipäeva vahel (ka ennejõulune aeg), mil (neljapäeva) õhtuti tööd ei tehtud, vaid viideti aega mõistatamise ja jutustamisega – R vanad inimesed `käined mõistatamas, ikka jägu `aegadel Jõe; jaguaig ühüksä `ehtut `enne `mardi`päivä. `puhtetüöd ei `tehtud, `käädi kuos `naaburiega vana`viisi jutte `rääkimäs; Kui jagu ajal veed puljavad, siis ei saa talvel seisuva jääd meresse Kuu; `Ennevast ei `tõhtind `keträdä `neljabä `õhta, kolm `neljabät `enne `jõulu, sis õlivad jaguajad Lüg || Kui vied `reisivad, `tousevad ja pagenevad, siis on jaguaeg Jõe || ?Kui vanad inimesed aasta sees ära surid, siis peeti `jaguaega või hengejootu. Aeti suguselts kokku Lüg **Vrd** jagadusaeg, jaguõhtu

jaguline jagu|line g -lise l Puh, -lene g -lese Hää, jagolinõ Se

1. s osanik, osasaaja üks jaguline tuli, tahab kua jagu suada Kod **Vrd** jagunik

2. a [millegi] taoline, sugune `vosvor õli `pulbri jaguline, `kange `väetus Trm

Vrd jaoline

jaguma *jagu|ma* Kuu Kaa MMg hv Se; *jägu-* Sa Muh Mär K jätkuma, piisama, kestma, täidima *kui ikka neid odra`tangusi jägus, sai seda pudru keedetud kessiku ja`laupa`õhta* Kaa; *Loomad olid sügise kaua`väljas, sellepärast põhk jägus koa Pöi; kas jägub`mulle laenata Jür; Sest jagub mulle kauaks KuuK; Kel jägus, see pani võid kua natuke`ulka Amb; puid on ike jägund seia moani Koe; ehk sul jägub`leiba`mullegi`anda Kad; kellele`kruhti sialt Tõrma külast ei enam jägund, sie pidi minema Rak Vrd jagutama*

jagune pl *jagused* [kellegi] jagu, [kellelegi] kuuluv – Jõh

jagunema *jagu|nema* Rei Tor Pil Nõo, *-neme* Hls, *-nõmmõ* Krl, *jagonõma*, ipf *jagosi* Vas; *jägu-* Khk Kaa VII Mär, *jägunõme* Krl hv *jagunema*, liigituma *see põld jaguneb`kolme jakku* Tor; *maa jagunõss`mitmõss* Krl || jätkuma – Pil

jagunik *jaguni|k* g *-ku* I KJn Nõo, g *-kku* Lüg Jõh, *-gu* TLä Rõu; *jagoni|k* (-k) g *-gu* Rüp, *-ku* (-ko), *-ga* Se, *-ki* Vas; *jägunik* VJg, *jägune|k* g *-ku* Emm jaoline; *osanik*, *osasaaja tuo liha kauss`lauvale, siis on jagunikkusi küll Lüg; tuli sõdass kodo, õli elon. ja siis õli surm jagunik Kod; kust midägi`saada on, siis on temä kohe jagunik juures KJn; õga üt`s om esä varandusõ pääl jagonik Se Vrd jaomees, jaonik*

jagu|pära = jaopärast *ise`puhmib küll. tõsele`annab jago perä`leibä* Lüg Vrd jaopära

jagur → jaakar

jagu|raha *küsi, kas sij jagu raha on alles Kod Vrd jaoraha*

jagus *jagus* Kuu Käi Mar Vig Mih Vän KuuK; *jägu* Hlj S Mär Kse Han Koe Kad Sim; g *-a* kauaks jätkuv, piisav, kestev; *tõhus liha on jagusam* [kalast], *peab enam`vastu Käi; Soolane liha ikka jägusam kui värske liha, tahke leib perele jägusam Mär;`mul`tsed jahud olivad`kangeste jägusad Kad; Jägu* toit Sim || jõudus, hästi edenev Tõo on *jagus* ta käes Vän Vrd jaksa

jagustama *jagama`naabri poisid jagustavad omavahel ära* Mus

jagu|sõoma|aeg *Jägu*sõomaeg *tehti, mõisas ja külas tehti, kutsuti kokku, kes seal peres olivad tööl käind, et egaüks peab saama sellest vähemalt üks kõhutäis süüa Jõh*

jagutama = jaguma *Kas sest jagutab kõigile* KuuK

jagu|tõo *tükitõo jagutõol pidid jo igast`süömavahest vakka maad`kündamaie; Vanemmatel õli jagutõo, mina ja kolm tõist`poissi`emma teht jagutõod Lüg Vrd jaotõo*

jagu|tükk 1. *postivahe, kindla suurusega maatükk (hrl 4 vakamaad) mõisakohustuste arvestamiseks Jagutükk, mõisa tükid, üksikulle`anti nisukene jagutükk ette* KuuK

2. kitsas põllu- v heinamaariba endisest ühis põllust *jagutükk oli üks`veikene -- ei`läinid kilimittugi siemet`piale* KuuK Vrd jaotükk

jagu|uks kahe poolega uks *kel suurebe* [rehealused] *olli, tetti kolm jagu ust* Krk **-õhta** = jaguõhtu *Jaguõhtad* olid enne jõulud, nied olid iga neljapäe, kuus nädalad enne jõulud Kuu **-õhtu** hrl pl = jaguaeg Enne marti käisid *jaguõhtudel*, siis tehti nalja ja muistatati Jõe **-õõ**, **-õöse** *jago üöd pidid õlema. kie ei õle saand rukki maha* [õigel ajal teha], *tehend lume`pääle,`äästand`üöse maha -- pidand jago`üöse tegema* Jõh

jagõldus *jagõldus* g *-õ* Har; *jägeldus* g *-e* Kse jagelus *seal oli`väike jägeldus vahel* Kse; *no`jätke jo omma jagõldust* Har

jah 1. *mõõndussõna a.* (vastuses küsimusele välj nõusolekut, jaatust; ant ei) *kas jah vai ei? Vai; onss ta kodu? – jah* Jäm; [Kas ette ka midagi pandi pruudile?] *jah_jah, suur`valge*

põll ehk kiri põll Põi; [Kas mõis hārgi nuumas ka?] *jah*, `mõisas nuumati ka Rap; [Ise õmblesid sārgi?] *jah jah*, *ega meil siis rātsepaid old* Amb; *jah, ma lāā kohe* Krk; *kas kānksepp kodu? – kodu jah* TMr; *sa nakat no² siss väist higuma? – jah, mul om tsiku `tapma minek`* Har; *kas tulōt? – jah* Rōu || *jaa-sōna, nõusolek abielluda sa olet jah `kostand elost ajast* Lüg; *Siis ikka `ütles jah āā - - jah on ju see laulatuse kinnitus* Põi **b.** (mingit väidet kinnitavalt, rõhutavalt) küll, tõepoolest; no, küllap *ah sie vist oli lehes, sie vist oli lehes jah* Jōh; *kiitsakas kādistab jah sedasi* VII; *jaah, olid jah küll need parunid metsalest* Kir; *sedasi oli `enne jah, kui ma laps olin alles* Nis; *nisuke veke [nisu] un²jalg. jah ei tia, miks tal_s nisuke nimi oli* Amb; *ennem jah ei raat'situd `süia ega magada* JN; *latse pillike läits katik jah* Trv; *tuy ol² kah nigu `tohma² jah, tu `rātsep* Kam; *Jah, tūy²st ess saa_vvilānd* Urv; *tu um nii jah, et kat's munna ta munōvat jah* Plv; *jaha jah id jah_a jah, ta ju `katkine* Muh; *jah ja `aamen* (ōeld kinnitavalt, nõustuvalt) Hāā **c.** (välj kahtlust, uskumatust, halvustavat hoiakut) *sa jah `mōtle, suurelt maalt tulnd `seie `tarkust `otsime* Ans; *jah kis seda elu `assa jōuab`kōiki `reaki* Rap; *jah temāst nüüd minejat saab* Trv; *jah, temā nüid `ütless, ei `ütte temā* Krk

2. jah ja a. (lause v poolelijāāva mõttekāigu lõpul) *ma māletan sin oli sesa-mmune saun oli jah ja kaks surnud oli korrāga tuas ja vanad inimesed olivad mõlemad jah ja - - ja kaks puu `sārki oli tuas jah ja* Rak; *tal olli sōss kolm tūdārt jah ja poig ja* Krk **b.** (iseseisva lause algul, eelmist mõttekāiku siduvalt) *`kit'sesit ol² `kümme tük'ki. jah ja tul'iva sedā tūj² mūdā üless* TMr; *ja `kešvi ol² tōnō vakamaa ja `kaara tōne. jah ja_{ss} kolmass olli `kartul* Rōn **Vrd** ahah, jaa¹, jaah, jahki

jahah → jaah

jahak *jahak* g -u hoop, löök – Kam **Vrd** jōhak

jahama → jahvama

jahatama *jahat|ama* Kse Koe Kod Plt, -amma Vai, -em Krk; *jahhat-* Kse JMd jaatama, *jah-ütlemā;* heaks kiitma *ālā jahada, ku et taha* Vai; *muud kui jahatab, aga ei lähe* Koe; *mes sina tuled jahatama `seie* Kod; *mis sa jahatad, ega sust tegijad sua* Plt; *muutku jahats pal't* Krk **Vrd** jahkama, jahtama

jahe *jahe* g -da R(g -ja Kuu) L(*jahō* Khn) K I T; n, g *jahe* S Vil M Kam San V(p *jahe,et* Har, *jahehet* Vas, *jahehōt* Rōu Vas); n, g *jahō* Krl Vas; n, g *jahhe* Plv; n, g *jaahe* Plv Vas Rāp; *jaah(h)* g *ja(a)he* Vas Se; *jahe* g *jahja ~ jahehō* p `jahja ~ jahjad ~ jahehōt Har; n `jahhi g *jahe* Lei **a.** a vilu, külmavōitu *kui tuuleōhk tuleb, on vähe jahem* Mus; *tāna oo `sōuke ea jahe ilm `loogu vōtta* Tōs; *ilm on läind jahedaks* JMd; *kui ilm jahedalle lähāb, siis one ta (kala) pōhjas* Kod; *`vōeti pada liidi päält maha ja `lasti liim jahesse minnā* Hel; *miul nakap jahe onde* Nōo; *ilm nakass jahedale mi²emā; ilm om jahess lānnū* Kam; *sann om jahess lānnū²* San; [kui ahi oli liiga kāre] *`lasti `veikese olla², nikagu `ni²ilduss - - lātt jaahembahe* Plv; *Külm es olō², aga veitkene jaahe nakass* Vas; *ilm lāt's jaahebast* Se || *kergemeelne, tuulepea `Sioksō jahōda mielega inimest mte sua `usku* Khn; *jahe miil` (pahameel)* Vas **b.** s `vällā `mennā, sää²l õled jaheda kāās Lüg; *kala² keedete ār², viide leemega `vällā jaahe kätte* Rāp fig *sel on jahe taga (tunneb hirmu)* Lai; *perse jaah* (surnud) Se **Vrd** jahedane, jahetsōp, jahjatsōp

jahedald adv < jahe *jahedald üt²el moka otsast [pulmakutse]* Ran

jahedane a < jahe *puder on juba jahedane* KJn **Vrd** jahetsōp, jahjatsōp

jaheda|võitu *Mool tuba täna nõnda jahe`võitu* Pöi; *es ole ilus [ilm], serände pil`ven ja jaheda`võitu* Ran; *tarõ ol` jaahe`võitu* Plv **Vrd** jahekas, jahelik, jaheline, jahepooline, -päraline

jahedus s < jahe `õhtane jahedus Kod; *egass ma jaheduse pärast minemäda es jäta* Nõo; *suvõl kummaga om jahedus häa* Har

jahehõdõ adv < jahe *Tuul` puhk` täämbä` õigõ jahehõdõ* Har

jahe|kara hum vankri vahepuu – Lai

jahekas jahe|kas g -ka = jahedavõitu *nagu jahekas si ilm* Kod

jahe|leht jahe- Plv Vas Röp(jaahe-); jahe- Har; jae- Võn San Kan; d'ae- Lei seakapsas (*Cirsium oleraceum*) *mõtst` tyydi jae`lehti. musta` kapsa lehe* San; *jae`lehti koratass` tseolõ* Kan; *jahelehe` sändse` haina` – päält um roheline, alt` valgõ* Plv; *jaheleht kasus lağa, peedi lehe` muudu* Röp; *d'ae`iht mõtsan` pemsšin` paagun kazvass* Lei **-liha** sült; külmtoit lihast, tangudest (ja kartulitest) [Pulma] *edimädse pävä hummugus ol`li` alasi jaheliha? tyy ol`l sakõ` suurma pudõr. sääl` keet`i neh liha ka sisehn ja lõiguti sõss pudru` sisse ku kõik` pehme` ol`l* Rõu; *kala jaaheliha* Se **Vrd** jahelihapuder, jaheroog **-liha|puder** = jaheliha Lehma sisikond sellest keedeti supi, millele lisati suurmid, kartuleid ning seda supi nim. *jahelihapuder* Rõu

jahelik jaheli|k g -ku = jahedavõitu *ilm om` sände jahelik* Nõo

jaheline = jahedavõitu *ahi om` joba jaheline* Krk

jahendama jahendama VNg Nõo jahutama *eiks sa siis jahenda viel` endast* VNg; *Ma pane külmä vii rät`i otsa pääle, siss tu jahendap` pääd* Nõo

jahenema jahe|nema VNg Khk Mär Kos KuuK JMd Iis Puh Nõo, -nõme San, -nõma Vas; *jaahenõma* Se; *jahõneme* Krl hv jahtuma, jahedaks minema *nüüd one ihu jahenend juo* VNg; *akka pesema, vesi jaheneb ära* Iis; *las ta saesab nigagu ärä jaheneb* Nõo; *ilm jaahenõss* Se

jahe|pooline jahedavõitu *tarõ om` jahe`puulinõ* Har **-puder** suitsulihaga keedetud odratangupuder külma peotoiduna – Rõu **-päraline** jahedavõitu *jaheperäline ilm om` täämbä* Nõo **-roog** jaheliha *pühi` aigu ol`l jaheryug tyy pääsüük`. tyy keedeti kesvä` suurmist ja` sisse` pañti` tsia` jala?* Rõu; *pulma ja pühi` aigo keedeti jahed` ryuga; jaah` ryuga` süüdi külmält* Vas

jahetsõp komp < jahe *varun om` jahetsõp olla?* Har **Vrd** jahedane, jahjatsõp

jahevõitu → jahedavõitu

jahi|aeg seadusega lubatud aeg jahipidamiseks – Lüg JõeK || koerte jooksaeg, koerapulm – Krk **-ilm** *Sõuke peab jahi, ilm olema,` pehme, parasjagu lund koa* Pöi

jahik jahik g -u ”suur kahe purjega vene” – Ran

jahi|kantsik nuut *Jahikantsiku* põimimine koos käepidega tunnistas *satlermeisteri* eri oskust IisR **-kinnas** jahi` kindad on` kolme` sõrmega. *kolme` tagumise` sõrme jaust on üks suur sõrm* Jõh **-koer** hagijs, linnukoer, looma ajav koer jahil jahi` kuerad on taas eri` muodi - - lahjad,` pitki` jalgoga Vai; siit` Koikla` mõisast` anti jahi koer` sõnna Kaali` mõisa. *säält se Mañt - - jahikoira eest vahetati ää* [siia ratassepaks] Krj; *Kus igavene suur jahi koer oli kut` ea mullikas* Pöi; *jahi koerad - - mustad kered, kollased sil`mad ja kãpud* Juu; *Õõnes nagu jahi kuer* Iis; *Jooseb ümmer nagu jahi koer lõuad laiali pääs* (inimesest, kes alati on jooksus) Vil **Vrd** jahipeni **-kott** (nahast) seljakott jahitarvete ja -saagi

kandmiseks *jahikot'id`selges, püssitavaa-rid seal sees* Juu; *jahikot'il käib lakk`peale* Trm **-laev** = jaht – Jäm Emm

jahileht → jaheleht

jahiline *jahi|line* g *-lise* hv Kuu, Khk VII Mär Kos JMd Koe VJg I Nõo San(-*linõ*) Rõu Vas; *-lene* g *-lese* Emm Rei Tõs Plt KJn Hls; *-lõnõ* Krl jahimees *jahilised tulad koerdega* Khk; *undi jahilene* KJn; *ei`tiia kos meie jahiline nii`kavva om* Nõo

jahi|mees *kütt tämä õli`põtra jahimes. Jahimehe leib on`kännu`otsas; Jahimies ei saa`juostes, vaid`uodates* Lüg; *vanasti`eeti ikka`jääger, niid on jahimees* Jäm; *Jahimehed keisid ka vahel pulmas - - otsisid peitujoosnd jänest või muud looma (pulmakomme) Käi; Läheb jahimees metsa, pane pada kummuli, läheb kalamees kalale, pane pada tulele* Rak; *vanast ess ole`kijldu, siss`olli jahimehi`väega pal`lu* Nõo **Vrd** jahiline **-peni** = jahikoer *Pasunaga`aet'i jahipeni kokku* Rõn; *jahipini võt't jänese kiini?*, *veie pinipoisi manu?* Har **-püss** *kahe`raudased on jahi`püssid* Lüg **-sarv** jahipasun [kuningapoeg] *ai`e sõss jahi`sarvõ ja jahimehe? tulliva kõik kokko* Röp **-taglas** *Jahi`taklasiga venejel`täüdüsid`olla ka tugevad`vandid,`masti`otsast`pardasse; peris`säälised jahi`taklasimmegä`verguvened* Kuu **-vanker** pikkvanker – Hls Krk **Vrd** jahtvanker

jahjatsõp *jahjatsõp* komp < jahe – Har **Vrd** jahedane, jahetsõp

jahju int eks, eks ole *Sia tulõd jo miolõ abi, jahju* Khn

jahkam *Lõid* [rukkivihu] *ladva tühjast, siis keerasid tüviku, andsid tüvikuga kua mõne`jahkami`vasta pinki* Trm

jahkama *jahkama(ie) jah-sõna ütlemata abielu sõlmimisel* [laulatusel] *vahetasivad sõrmusset ja`jahkasivad* Lüg **Vrd** jahatama, jahtama

jahkatama *jahkatama`"tühja juttu jahvatama" jahkat`kõik`külä täüü* Urv

jahked *lõõvi alused on`kamre kül`les`kiindi,`siuksed`jahked teesed* Hää

jahkeldama *sekeldama, õiendama mina nendega jahkeldasin noorest saadik, obone oli minu ing kohe, tal`litasin ala neid ja puhastasin* Plt

jahki *jahki* = jah **a.** (vastuses küsimusele välj nõusolekut, jaatust) [Kas said prillid endale?] *saen`jahki* Kod **b.** (kinnitavalt, rõhutavalt) *ei tunne`jahki sedä tüd`rikud; järve vahid õlid`jahki* Kod

jahla n, g *jahla* jaala – Rei Ris

jahm¹ *jahm* g *jahmu* KJn Trv judin, värin *kül`m jahm käis üle kehä* KJn **Vrd** jahmahus, jahmatus, jahvahuss, jähm

jahm² *jahm* g *jahma* San Urv Lut midagi väikest v vähest; raas, kirme *ei olõki pal`lu tuult, tuulõ`jahma veidike* San; *vere`jahmagi es tule`väl`lä; lumõ`jahma tulõ, õige peenükest* Urv || jahutolm – Lut

jahmahhama *jahmahhama* Vas Se = jahmatama

jahmahhuma *jahmahhuma* = jahmatuma – Vas

jahmahtama *jahmahtama* Vas Se = jahmatama *sis vot ku jahmahtas, sis kaos ar?* - - *verigi`vael`duss* Se

***jahmahtuma** *nud-part jahmahtunu* = jahmatuma *jahmahtu nii ar õt veri`vaeldu ol`l ar nii jahmahtunu õt saa,aa-s sõnna suust* Se

jahmahus *jahmahus* Vas, g *-õ* Har; *jahma,u|ss* g *-se* Võn = jahmatus *jahma,uss`juuške küll edimält üle ihu* Võn; *ma - - kuuli, et kõpin ol`l ennedä, siss tul`l tuju jahmahus pääle* Har

jahmakas *jahmakas* juhm, juhmivõitu – Muh **Vrd** juhmakas

jahmama *jahmama, jahmata* Khk Kaa Tor Lai

1. jahmerdama, askeldama *emm võib sedasi jahmata* Khk; *jahas terve päeva poestega* Tor

2. segadusse viima; uimaseks tegema *jahas mind* εε, *kohkusi nii kangesti* Khk; *Mind jahmas täna oomiku Taga, arus tihes ää, mette_s saand aru, kus pool kodu oo* Kaa

jahmatama *jahma|tama* Khk VII LNg Kul Var Aud Vän JMd Tür I Plt KJn T; *-tam(m)a* V; *-teme* San; *-tõm(m)õ* San Krl, *-tõme* Krl; *jahmatama* hv R ehmuma, kohkuma *ma üsna jahmadasi* Khk; *ta õkva jahmat, kui ta toda kuuld* Ran; *tiä jahmat' tuda, et tu karussõkõnõ sarlakin ol'l* San; *ma jahmati nii, et pää nakaš valutamma* Urv; *Minno pand alati jahmatama, ku pauku kuulõ* Vas **Vrd** jahmahhama, jahmahtama, jahvahama, jamahama², jähmätämä

jahmatuma *jahmatumma* Har Rõu jahmatama *ta siss jahmatuss, et kost ta no_sia saie nii kauõst* Har **Vrd** jahmahhuma, jahmahtuma, jahvahtuma, jähmätümä

jahmatus *jahmatu|s* VII Trm Lai Plt KJn Puh Har/g *-sõ/, -ss* Nõo San Krl; g *-se* ehmatus; hirmuvärin, *-judin ma vappusin kohe selle jahmatuse piale* Lai; *nigu jahmatuss käis üle ihu* Nõo; *ma kuuli suurõtükü mürähüst ja jahmatus tul'l pääle* Har **Vrd** jahm¹, jahmahus, jahvahuss, jähmätüs

jahmauss → jahmahus

jahmerdama *jahmer|dama* Jäm Khk Kaa spor L(*jahmõr-* Khn), Kei Jür Tür Koe Kad Trm Pil Puh hv Nõo; *jahmerdamma* Vai; *jahmer-* Jäm Khk Põi Kse Nis Kei Jür

1. askeldama, sekeldama, õiendama, jantima *jahmerdab ommikust õhtani* Vai; *muidu üks jähmerdamine, sest tule midad* Põi; *mis sa jähmerdad tühjaga, jäta järgi* Kei; *jahmerdab pähle, ei püsi paegal* Nõo || hullama, mürama, kiusama, segama – Nis Kei

2. lobisema, pidevalt rääkima, vahetpidamata tühja juttu ajama *jahmerdab peale oma juttudega, ei saa otsa ega aru* Aud; *jahmerdasime köökis nal'la viluss* Tor; *küll tema võib jahmerdatta, et ta suu ommetigi ää ei väsi* Kad; *ah messä jahmerdat nii pal'lu, ole vakka* Nõo

3. uimastama, uimaseks tegema *mind jähmerdas* εε – *ma_s teε mette midagid* Khk

Vrd jaamerdama, jahmama, jahmima, jahverdama, jahvima

jahmerdis *jahmerd|is* g *-ise* Jäm Kaa Han Jür; *-es* g *-se* Hää saamatu inimene, käperdis (ta) *oo ennem va jahmerdis mees eese tegudega* Kaa; *Ei see jahmerdis õmlemest ää õppin* Han; *On üks igavene jahmerdis teine* Jür **Vrd** jahmerdus

jahmerdus *jahmerdus* g *-e* Jäm Jür Kad, *jahmerdus* IisR lobiseja *on vast üks jahmerdus, võtab et suu vahutab piäs* Kad **Vrd** jahmerdis || meeltesegadus *Sedine jahmerdus tuli pæele* Jäm

jahmima *jahmima*, (ta) *jahmib* Aud Tor Saa Trm Pil SJn

1. jändama, mässama; segama *ma jahmisi seal metsas tükk aega enneku* väl'la sai Aud; *ära nüid jahmi* Pil **Vrd** juhmima

2. segast, mõttetut juttu rääkima – Saa SJn

3. kloppima, pekslema (südamest) *mu südä jahmib sees* Trm **Vrd** jahvima

jahmuma *jahmuma* KJn Nõo; *jähmuma* Emm kohkuma, ehmuma *Mõni oo ermus kerge jähmuma, jähmub üsna püskust asjast* Emm **Vrd** jahmama

jahmõtama *jahmõ|tama, jahme-* "jahutolmuga kattuma" – Lut

jahnustama *jahnustama* Khk Mus ahnelt sööma *koer jahnustab kondi kallal* Khk

jahoor *jahoo-r, jahoo-ri* jüripäev; sel päeval peetud naiste pidu kõrtsis *sis me tahtsisime ja sõime ja pidasime jahoo-ri*; *Remniku omad pidasid enne sügisest jahoo-ri; meie ennemast ikke käisime jahoo-ril* IisR

jaht¹ *jaht (jäht)* g *jahi* üld (n *jahti* VNg Vai, *jast* van Kod, *d'akt* Lei; g *jahe* Tõs Tor, *jahõ* Khn); *jäht (jäht)* g *jähi* Põi(n *jaeht*) Muh Emm

1. kütmine, jahipidamine; jahiseltskond *siis pieti jahid iga sügise VNg; käib jahi pääl* Lüg; *Jänesid aa vehe, nendele pole lubat jähti pidada* Emm; *enni ika moisa isandad käisid jahil* Ris; *krahv ja krehvin läksid jašti* Kod; *kusa jahil olet ilma luata, siss saat sa trahvi* Nõo; *lät's mõtsa jahti; ei nimä ni ruttu rebäst jahin kätte ei saa?* repän väsitäss *ruttu jahi vällä?* Har; *mõtsah jahti peetäss* Se || fig *käisin piira jahis; lähän piirda õtsimaie, piira jahti* Lüg; *ma pidasi küll selle peele jahti, aga ikka jähi ilma* Khk

2. sekeldus, jändamine, õiendamine; hullamine, mässamine; kisa, lärm; tüli, näaklemine *küll oli jahti selle asjaga* Pha; [lapsed] *pidavad alati jahti sii* Mar; *linaga oli jälle jahti küll* Tõs; *muutku ole selle lehma jahtis* Aud; *tuul läheb validaks, akkab täna jahti tegema* (s.t tormama) Hää; [lapsed] *tiäväd nagu jast'i ja tõmmavad* Kod; *mis jahti tii_tan ajat* (õeld lastele) Krl; *Tüli tühä päält, jaht jahumati päält* Röp; *näl om jaht'* (tüli, riid) Se || hrl pl joodud *jahti peeti. pulma jahid ja lapse ristimene* Pha

3. sugukihu, -himu, vastassugupoole himustamine; (loomadel) indlemis-, jooksuage *lehm otsib pul'li, on pul'li jahis* VJg; *koerte jaht'* (koerapulm) Pst; *esätse jahti mõistap ta küll* (liiderlikust naisest) Krk; *lita piab jahti, kik'k külä koera om perrä võetu* Hel; *pernaene ei ole uulnu, täl tullu esi jahid* Ran; *aja tüdrikiide jahti takan* Krl

jaht² *jaht* Jõe Kuu Hlj Khk Emm Rei Rid hv Tor, Ris; *jaht* Mus; *jahti* VNg; g *jahi*; *jäht* g *jähi* Emm; *jäht* Muh ühemastiline purjekas *Pane paadile jahitaglas pääle* Kuu; *jahti on taklatu* VNg; *ühe mastiga oli jaht* Mus; *vekse jahidega käivad* Soomeski Ris Vrd *jahi-*, *jaht|laev*

jaht³ *jaht (jäht)* g *jahi* võrgu-, mõrrakivi, jada võrgo *jaht; mõrra jaht* Mar

jahtama *jahtama* Mar Vig Kir hv Puh(da-inf *jahata*) jaatama, *jah-ütlemä, järele kiitma ma saand arugi mes tä rääkis, jahtasi aga* Kir; *mes sa jahtat, muud ei mõestagi kõnelda* Puh Vrd *jahtama, jahkama*

jahtima *jahti|ma* R(-*maie* Lüg) Sa Rei L([ta] *jaheb* Tõs PJg Tor) K Trm, -*me* Hls; *jahtima* Aud; *jahtma* TLä Võn; *jaht|ma* Khn Kod(*jašt-*) San V, -*me* Krk Hel; (ma) *jahin*; *jähtima, (ma) jähin* Muh Emm

1. küttime, jahti pidama *Rebasi ja untisi võib aasta ümber jähtida, nende keelu pole* Emm; *läks unti jahtima* Tor; *rebäsit ka jahitass, nuu om ka alva looma* Nõo || fig *Mees oli igavene kaabak, ainuld jähtis võõrud naisi* Emm; *lehm jahib, otsib pul'li* VJg

2. jändama, pidevalt millegagi v kellegagi tegelema; pusima, vaeva nägema, õiendama, sekeldama; mässama, hullama, vallatlema *mis sa jahid sial ni kavva, kui et tule* Vai; *mis sa jahid loomaga, lase sööb kõhu täis* Khk; *mis sa peass selle tüdrekuga jahtima* Tor; *ma i soa kiriku, ma jahin sis lastega* Juu; *kuški ei süü, muku jahib ja ullab* Kod; *siin ma jahi tage* (kindaga), *ei saa mitti üless kudade* Krk; *kui veri jahib, siss näed seräst sil'mä*

viirastust Ran; küll ma olen temäga `jahtnu, aga targass ta ike ei saa Nõo; tsura `tütriguga `jaht'va Se Vrd jahtlõma

jaht|laev *jaht-* Kuu Hlj Rid Tor; *jäht-* Emm = jaht² *jahtlaev oli ühe maštiga* Hlj; *Sudipumbad olid paatidel ja vèhestel jähtlaevdel* Emm Vrd jahilaev

jahtlõma `jaht'lõm(m)a, jahelda? V jändama, mässama; tülitsema, näaklema, vaidlema *ma `naksi latsõga `jahtlõmma* Har; *vastat'site sõnnuga `jahtlõma* Räp; *kavvas ti `jahtlõt, muud kuulõki_i ku ti `jahtlemiist* Se Vrd jahtima

jahtuma `jahtu|ma RId(-maie Lüg) Sa Muh Rei L K I Trv TLä(part `jahtenu) Ote Lei; -m(e) Hls Krk; `jahtoma Lüg Mar Vig u Kod; `jastu|ma ~ `jasto-, (nad) *jahuvad* Kod; `jahtu|ma Nõo, -mma Har Rõu, -me Hel Krl, -mõ San Krl; pr *jahu-*; *jaahtum(m)a* pr `jaahtu- ~ *ja(a)hu-* VId; `jähtuma Kuu Põi Emm Rei; `jähtümä Kuu Vai

1. jahedaks, külmaks muutuma, jahenema, liigset kuumust kaotama *'Suenda `terva, sie joba `jähtünd* Kuu; *sa et lase `saapaid `jahtuda, `ninda pali käid* Lüg; *tõsta supp `jähtuma* Emm; *lasen natokse `aega obose `jahtoda* Mar; *raud on juba `jahtund, ei saa enam taguda* Mär; *pane suu `kiinni, süda `jahtub ää* Tor; *vana inimese veri on `jahtund sies, ei kannata `kül'ma* Kos; *ma `jahtun natuke, siis tulen Koe; seniss seets* (segatakse) *verd ümmer ku ta är `jahtuss* Krk; *tulge `süümä, `kartuli jahuva ärä* Nõo; *lõmbakõ_`piimä kah, siss kõtt jahuss* San; *ahi um ar? jaahunu?* Rõu || *kustuma ma kae, kas mul tuli om ärä `jahtunu* Har

2. (tunnetest) jõulisust, tugevust kaotama; vaibuma, lahtuma; ununema *laa veri `jahtu, siis `toibu `toine* VNg; *jo selle viha ühe kora `jahtub ka* Khk; *Ju see suur armuvalu nüüd `jahtund on* Põi; *tä* (kuulujutt) *oo siss `jahtond juba nende ammaste vahel* Mar; *süda on `jahtund, armastus on kül'maks läind* Kos; *sie asi akkab `jahtuma, jääb nagu `vaiksemast* VJg; *on äkine vihatuju üle lähnud, veri on ärä `jastonud* Kod; *mijl' `jaahtu* Vas Vrd jahutuma

jaht|vanker "jahisõitudeks kasutatud vanker" – Pst Räp *jaht'`vañkril ol'l kat's hobõst `tiisliga ette rakõndõt -- vedro? all, redeli? värvitü, peñgi? kävevä `rist'i üle* Räp Vrd jahivanker

jahu n, g *jahu* (*jaho*) üld (n, g *jähu* Jaa Põi Emm; g *jao* Tõs; n, g `jauhho Vai); *jauh'h* g *jauha* Plv, pl p `jauhha Rõu; g *jauhu* Se; *joh'f g jova* Lei; hrl pl tant *jahu?* (sg p *jahhu*) V (pl *jaahu?*, *jaaha?* Räp; *jova?* ~ *d'ova?* ~ *d'ohvõ?* ~ *joua?* ~ *d'oua?* Lei); pl g, p `javvõ San; `jauh'hõ, `jauhõ Kan Har Plv Se Lut; `jauhvõ Har Rõu; `jahvõ Kan Urv Krl Rõu; `jauhvü, `johvu ~ *d'ohvu*, el *jovust* Lei; *jauhha*, `jauha Vas Räp Se(el *jahvast* ~ *ja(u)hast*, all *jahvalõ*, kom *jahvaga*) Kra

1. sag pl jahvatatud teravili; jahvatamise, peenestamise saadus *jämedast jahust üvä `leibä ei saa. `saia jahu vai `piened jahud; kohvi jahu* Lüg; *mustad jahud* (jahvatamise algul tulev kroovimata jahu) Jäm; *tuulingal sai ikka kored jahu* Jaa; `Vesked akkasid paramid *jahu tegema, akkasid `piilima* Põi; *jahudega mäditatse* (pargitakse nahka) Muh; *jahu on nii `peene nagu liit* Phl; *jahu peenike ku mült* Saa; *koi jahud üsna vihaks tein* Ris; *sõre jahu; liht jahu või jäme jahu* Kei; *jahud on järguks jäänd* JõeK; `kroovimatta *jahud on `loomade jäuks* Ann; `imbind viljast ei sua äid *jahu* Kad; läks `veskile *jahu tegema; püüli jahu* ~ `piened *jahud* van Iis; *kruavitud jahu; pitk jahu* (kaerajahu) Kod; *liha munad veeretati jahudega ja keedeti suppi* Äks; *karre jahu, `musku jahu, kellest `saia tetäss* Hls; *jahu om ärä kopitanuva; soredast jahust saava ää koogi* Nõo; *Kamma tet'ti nii, tambiti*

kañõpi_jahulõ Urv; *sääl es lõpõ vili villäst, jahu jahvõst* Krl; *sai `suurmit ja `jauhha tetä?* Rõu; [kartul] *putõ ku jahu; ega kat's kõvva kivvi hääd jahhu ei tii?* Plv; *üle sõgla `lastova jaahu?*; *vanastõ `panti leeväle jaaha mano `samlit `sisse* Röp

2. jahu-, pulbritaoline aine [meekärgi] *suvest ei `kõlba jättädä, `koituvad, `lähväd jahust* Lüg; *vaaplane sööb - - palgi sehes, pal'jas jahu on `järges* Ans; *puu tõugud aavad sedasi jahu koore vahel* Juu; *mao jahu* Ran; *koi `aie `vällä `jauhvõ tarõsaina sisest* Har || *fig tien su jahust, ku sa viel tännitad siin minu õue pial* Sim

jahujas *jahu|jas* g -*ja* Sa Muh PJg Hää pehme, mure; *tuhkjas, jahu-, pulbritaoline jahujas tee* Jäm; *kenad jahujad pirnid* Khk; *jahujatest tuhlistest soab ea pudru* VII; *Jahujast `liiva `müüda käib, jälg `sisse ei jää; Kuju lumi ka kül'maga jahujas* Hää
Vrd jahukas, jahune

jahu|jook jahurokk, jahust ja veest segatud jook loomadele *lüpsilehmale annad `veega jahu `juuki* Pal; *`Talve `anti [lammastele] iks niisande nigu lehmilegi - - kõrd jahu`juuki* Rõn -**juana** *oh minu `veikest jahu `juana küll (hellitlevalt vasikast) VNg -juto* hum jahupuder *`kästi õdagust `putro `kiitã, keedivã siss `ütte et, joonata `nni vai jahu jut'ot* Röp

jahukas *jahu|kas* g -*ka* Ans Khk Kaa VII Jür JMd PIt

1. mure, pehme *jahukad `tuhlid* Khk

2. jahurikas *pudru on jahukas, `liiga `rohkesti jahu `sisse `lastud* JMd

Vrd jahujas, jahune

jahu|kast jahu veskis, kuhu kivide vahelt jahu voolab; jahu hoiukoht aidas *jahu `kästi tuleb lihtjahu* Var **Vrd** jahukirst

jahu|kaste 1. soust *`tuhlid keedeti ja jahukaste. lihatükid `tehti patta ja jahu `lasti `sisse* Kir **Vrd** jahu|muts, -nott, -soll, -soolvesi, -soust, -tipet, -tonks

2. taimehaigus – Krj

jahuke dem < jahu *sorrõ jahukõsõ* Har

jahu|kirst jahukast *jahu `kerstusid on ka - - paar vakka jahu leheb `sisse* Khk; *jahu `kirstus oo jahud, `oitase jahu* Tõs; *`veskis on jahu kerst, kuhu jahud juaksevad* VJg; *jahukirst aidah* Se

jahu|kivi = jahvekivi 1. käsikivi – Hi *Vanast oli egas peres aidanurkas jahukivid; jãhu kivi silm, kuli* Emm

2. veskikivi *tuuligu jahukivi* Rei; *jahukivi käis ja vedãs kruubimasinat kah, kui `kruupõ tetti* Ran

jahu|koi 1. jahuleedik – Jõh Jäm Ans Emm Mar Tõs Krk

2. hum mölder – Trm

jahu|kott rotid *nãrind jahu koti `katki* Pha; *Pea `otsas kut jahokot't (st uimane); Tãna ta (ilm) on pãeva lãbi just kut jahu kot't (st tuiskab)* Põi; *ãra jahu kot'i `õtsa istu* Iis; *punnaline jahukot't* Puh -**kraam** *jahuollus kañepist tetti `tõmpi, `panti jahu `kraami sek'kã* Ran -**kãkk** *Jahukãkki tehakse sii `paergus, pisiksed liha pireksed pannakse `sisse; paljas kuiv jahukãkk (maitsetust leivast)* Põi; *jahu kãkid `tehti odra jahudest - - `sõõdi selle keedu vedelaga* Lai
Vrd jahu|pall, -pull -**kãsi** jahune *kãsi mõni teeb leevã jahu`kãega, ei `kasta mãrjãss* Kod -**kõrt** *jahu `kõrti `pandud `lãhkresse [teomehele]* Kos; *jahu kõrt on `mulle kohe erk* Kad; [kama] *vetel' nigu jaahu kõrt; ãripããvã sõõgi? ol'liva? suurõmbalt jaolt ruvva? ja jaahukõrt; jaahu `kõrte keedete kesvã ja rüãjaahast* Röp || *hapupiim rukkijahu lisandusega –*

Var **Vrd** jahu|leem, -lõnts, -plõnn, -rokk, -supp **-laga** van jahukaste *too see jahulaga säält* εε, *ma söö see* εε Khk **-lake** jahu|rokk, -jook `sarvi`luomadelle `anneda jahu lakket VNg; *sui ei sööt sigu `keegi. mutku `ánti jahu laket* Pai; `Peñnele tet'ti iks jahulaket Rõn **-laudu** "hollandi veski teine kord maast arvatuna" – Var **-leem** jahu|supp, -kört; -rokk *Lapselt sai jahuleent lõrbitud küll* Põi; `lauba omingo keedeti jaholeent `õhtoste kardulide `kõrva Mar; *jahu leem aab kõhud `laási. `enne lapsed kausid ikka aganase leba ja jahu leemega üless* Kse; *jahuliim oli odra jahudest* Var; *ikka jahu lient `viidi põllalõ kua* [kündjale] Khn

jahuline jahuli|ne g -tse jahune, mure (nt kartul) Har

jahu|loba = jahurokk `antsin `paksu jahu loba obuselle VJg **-lobi** = jahurokk nuum`loomadele `antasse jahu lobi Mär; *Vanasti `löödi jahust ja veest rokka - - siis vett `piale ja oligi jahulobi `valmis* Han **-lubi** kustutatud lubi *jahu lubi on siis kui tämä on `selle `viegä juba ärä `tehtud, maa sies `sõisand, `piavad `lupja kolm `aastat maa sies, siis lähäp `pienest, on jahu lubi* Lüg **-lõnts, -lõntse** = jahukört jahulõntse Kse; *vetel jahu lõnts* San

jahuma → jahvama

jahu|matt puunõu jahu kandmiseks *nel'ja`kantlik jahumat't; jahumat't käde ja [sai] tulesüsi teistperest `toodud* VII; *Jahu matid olid painunud kerega, laud põhi all* Põi; *jahumat't koolutud aavabu kere, `vahtrabu pinnaga õmmeldi kokku* Var **-mokk** heledate mokkadega (kõrv v pruun) hobune *kõrv obune kel na `valkjad mokad `õeldakse jahumokk* Hag; *jahumokk obene* Trv **Vrd** jahunina **-muts, -müts** = jahukaste jahumüts Juu; *ommikute oli [sõögiks] jahumuts ja karduled* JJn

jahune jahu|ne g -se R eP(jaho- L, jähu- Emm), g -tse spor L(-tsõ Khn), M TLä; n -nõ g -dsõ V, g -tsõ San; *jauhu|nõ, jahva|nõ* g -dsõ Se

1. a. jahuga koos, kaetud *jahune `justkui `veskilt tuld* Lüg; *jõki selg sugend jahuseks* Khk; [leib] *pannakse jahuse labidaga `ahju* Mär; *jahune nagu `möldre mat's* Vig; *käe om jahutse* Krk; *piinü `suurma omma `väega jahudsõ?* Har **b.** jahurikas, jahu sisaldav [hobusel] *suu ühnä soriseb jahosest veest* Mar; *tei `põrssilõ hää jahudsõ söögi* Plv; *jahunõ juuk'* Se || fig peast segi *Sa oled ka jahune; Ma oli nii jahune, et äi `oskand metsast tee `pee*le `tulla Kaa

2. mure, pehme [kartul]; tuhkjäs [lumi, tee] *jahone ea magos õun* Mar; *Vesitse aaga oo vesitsed `tuhlid, aga tanav`aasta oo jahutsed* Han; *`sil'miga `kartohli omma ka `väega jahudsõ? ja magusa?* Har; *jahunõ tii* Se **Vrd** jahujas, jahukas, jahuline

jahu|nina 1. valge ninaga loom (eriti hobune) *moni obune on ise `korbi obune, aga `ästi `valkjad kubemed ja nena `ümbert, siis seda `kutsuda jahunena* VNg **Vrd** jahumokk

2. hum mölder – Trm

jahu|nott = jahukaste siis `tehti vahest jahu notti. *liha tanjud `pandi `katla `keema, jahu `lasti sega* Jaa; *jahu not'ti `tehti `kartuldele kõrvale - - enamast oli odra sõela jahu* Lai **-paks** = jahurokk *süedeti* [mullikale] *jahupaks ka `sisse, või ta siis `rammu ei lähä* JJn **-pall** pl *jahupallid* = jahukäkk (hrl odrajahust ja rasvast) – Mus Pha **-park** *Kasuka nahkadel oli enne kõigil jahu park. See oli jahu pargi viga, et jahudega pargitud nahad `kartsid `vihma* Põi; *Muist oli jahupark, eks siis apandatakse niisamati* [hobuse- ja loomanahku] *jahupargis. Ku `sõnna jahu`parki `pañdi, siis `pañdi mõnel pool salpeetrit koa sekka* Kei **-pea** taipamatu, rumal; nõrga mäluga, unustaja inimene *Teab kudas inimene `sõuke jahupea on* Põi; *päris jahopea, räägi `tääle ehk räägi üht, see üks kõik* Mar; *Juhm*

kui *jahupea* Pil; *taal om jahupää otsan* Har **-plönn** *jahuplönn* pej jahukört – Urv **-pooline** *mul on raasik jahupoolist* Krk **-pude** nii pude nagu jahu küd'si `kartold sa'ratõhn `loeti et jahuputõ, jahuputõ, viikipõn `vällä, kullakipõn `sisse Rõu **-puder** `laupa oli tanju puder, kessiku oli jahu puder Pha; jahu pudru keedetasse orgiga Mar; täna jahupudru ilma või silmata Ann; jahu pudru keedetasse nisu, odra või rukki jahust kah Äks; `paksu jahu `putru `süüdi piimäge Hel; *vetel jahu puder* (jahukört) Ote; *ta vetel' jahu pudõr nakkass* `õkva jo `tõlkmä Se **Vrd** jahupuinas **-puinas** = jahupuder *jahu puinast* `tehti nii tihemalt odrajahudest Trm **-pull** pl *jahu pul'lid* = jahukäkk – Pil **-rokk** jahuvesi, -jook loomadele; van piimast v veest jahusupp, -kört *Jahurokka keedeti rukki jahudest, veest ja soolast* Rei; *vanasti keedeti jahu rokka piima sekka* `kirnu Tor; kui `kaeru põle, siis `antas jahurokka obusel Hää; *olen turgutand seda vasikad ikke jahurokaga ja kõigega* Kad **Vrd** jahujook, -lake, -loba, -lobi, -paks, -vesi **-salv** *tie on `ninda `tuhmer, et `jusku jahu `salvus käi* VNg **-soll** *jahu sol'l* jahukaste – Kaa **-sool|vesi** jahukaste sõredad jahud `kiideti `kõikse paremad õlema jahu `suolavie jaust Lüg; rasva `õerus soolaga ära, jahu sekka ja `laskis `kiia. *kel siga põln, tegi jahu soolvett* PJg **-soust** jahukaste teeb pa'ni peal jahu `sousti Mär; *tema `keetis täna `tervid `kartulid ja jahu `soosti tegi* Äks

jahustama jahustama jahuseks tegema sa jahustad kotiga mind ee Khk

jahu|supp a. (vedel) jahukört, -leem põlegi `leiba oln, kiitn jahusuppi, aan `lähkri `sisse ja süün Var; *visveldab jaho suppi* Ris **b.** kartulisupp jahutummiga – Sa `tuhlid ning vesi. kui siis liha koa `sisse pannakse. *jahu lastakse `peale ning see on jahusupp* VII **-sõel** *jahu sõöl* Jäm Mus **-sõgel** *paneme peenikse jahusõgla ette ja siis jahume ääd peenikest pudrujahu* Krk **-sõök** *eläjäle annat jahu `süüki* Se

jahutaja jahutusnõu – Lüg VMr

jahutama jahut|ama R eP Trv T Rõu Lut, -amma Lüg Har, -eme Hls Hel Krl(-emmõ); -õme San; *jahud-* Rei; *jahota|ma* Rid Mar Vig Tõs Ris, -mma Lüg; *jahtama* Kod; *jah(h)utama* Vas; *jaahuta|mma* Plv Röp Se(-ma); *d'autama* Lei; *jahu|tama* ~ -dama Emm

1. jahutada laskma, jahedaks tegema läksi `õue tuule käde jahutama Pha; *virre soab ää jahutud ja pärm `sisse `pandud* Rap; *nüid puud põlevad kava, `jahtavad ahaju ärä* Kod; *oli ahi käre, siis `ka'stime ahju `luuda vette ja jahutasime `ahju* Pal; *mine jahudõ opõn är^o* Krl; *`piimä jahutamma* Har || *tiä suurt suavad ühti, aga jahutamõ `nuõta korraks* (hea õnne peale tehtud noodaveost) Khn || fig *ma_Le mitukõrd ütelnu et, paranda mu kül'lealutse ko't, aga ei midägi, `pal'lald suu jahutamine* Nõo; *misa a'sanda umma `hõngu jahutat* (mis sa asjata sõnu raiskad), *ega taat `kiäki ei `kullõ^o* Har **Vrd** jahendama, jahutõllõma, jähütämä

2. fig [meelt, viha, tuska jne] lahutama, tugevust vähendama (tunnetest) lähän ka lõbustamma ja `vahtima, `tuska jahotamma Lüg; läks `kõrtsi viha jahutama Khk; *jahuta oma mielt vähä, sa oled täna täis* JMd; *kelle sa kõneletegi ja jahutat ennäst* Rõn; *mä lää `väl'lä mijl't jaahutamma, saa mijl' paremb* Röp

jahu|tipet *jahu tipet* = jahukaste – Kaa

jahutis *jahu|tis* Muh, -dis g -dise Jäm Khk, -tes KJn, g -tese JMd, -tse PJg; -tess g -tese Puh

1. jahutamine *Mine too see jahutse nõu sealt õuest aia otst' ää* PJg || *annan sulle kua podelist natuke kielejahutest* JMd **Vrd** jahutus jähüdüs

2. fig lahutus (tunnetest) meele jahudis Jäm

jahu|tolm *Aganaid`pañdi, natuke jahu`tolmu koa. See oli sia söömaaeg Kei; piänikene ku jahutolm Kod; `rõiva? jahu tolmuaga? kuun Plv -tonks jahutonks = jahukaste – Kei -tori = jahutoru Jahu tori, seda kauda jooseb jahu `kerstu. Mo tuulingul on veel vana tori. `Umpsest puust küna `moodi `valmis `tehtud ja `öhte `külge `noaga koan `pääle `löödud Põi -toru puust toru veskis, mille kaudu jahu kasti jookseb Kivilaudi laest läbi käib jahutoru, kust jahud alla kasti vai kotti jooksevad Trm; tõrikse veere mant läits jahu toru `alla Ran Vrd jahu|tori, -truup -truup = jahutoru – Kod*

jahutuma *jahutuma jahtuma Piim kurnati pütti. Siis `pandi `reietua põrandale püttiga ja siis jahutus ruttemb, külm põrand Jõh*

jahu|tumm *manna jahudest tehase jahu `tummi Muh; söögile lastass kah jahu `tummi pääle Kan*

jahutus *jahutu|s g -se Lüg Mär Tor Kos HJn Iis San Rüp, g -sõ Har; -ss g -se Nõo; jah(h)utus g -e Vas; jaahutu|ss g -sõ Se; jahudus g -e Khk Rei*

1. a. jahutamine nüüd suvel on [piim] siin jahutus`uones HJn; jahutuse vañn, kus virre `jahtus Iis b. jahutamisseadeldis, -ruum [viinaajamisel] `katla `kaane päält lähäb toro jahutuse `sisse -- sääil on jahutus, tünn ja vesi sies Lüg; hii, konh on Kasa `rahval piimajahutus. sinna pandass piim tõrbikõidõga `sisse Har Vrd jahutis, jähüdüs

2. fig lahutus (tunnetest) Ls keele-, meele-, südamejahutus

jahu|tust = jahutolm *jahutušt korjab veskekoja paranda `peale Mär; jahu`tušti oo `rüded täis Kse*

jahutõllõma *jahutõllõma Har; ja,utlõmõ Lei (vähehaaval) jahutama inemine -- jahutõllõss hennest Har*

jahu|vakk *tohost ol`l tettü vakakasõ?, soolavakakasõ ja jahuvaka? Se -vesi jahujook, -rokk `naised tegiväd siis `sinne [puuvanni sisse] jahu vett ovostele Lüg; kui lehmäd `poegind oo, siis `antasse ikke jaho vett Mar; obu soristab jahuvie kallal Kse; [härvasikaid toideti] risk`einadega, `anti jahuvett juada Kod -veski suu jooseb nagu va jahu`veski (lobisejast inimesest) Juu; nüüd mindäss jahu`veskile Nõo*

***jahvahama** *süä jahvahass kui midä pahanduist tulõ, olõ õi rahu `süäme man Se Vrd jahmatama*

jahvahuma *jahvahuma Lut; pr (ta) jahvahuss Se ehmuma süä jahvahuss Se; sa istut, tõñõ tull, sa jahvahhut Lut Vrd jahvahtuma, jahvahutma*

***jahvahtuma** (ta) *jahvahtu Se Lut ehmuma, võpatama süägi jahvahtu jo? Se; inemine jahvahtu, jää tõbitsõst Lut Vrd jahvahuma, jahvahutma*

jahvahuss *`süäme jahvahuss tulõ, `süäme man rassõ [kurbusega] Se*

jahvahutma *jahvahutma = jahvahtuma – Lut*

jahva|kivi *jahva- Rid Mar Tõs Khn; java- Lüg Jõh Iis*

1. sag pl käsikivi *jahvakivid, kaks koos, teine all, teine pial Rid; jahvakibi silm Mar; käsi jahva kivi Tõs; Kas lubatõ oma jahva kivedegä ljõnnasi jahada Khn Vrd jahu-, jahvi|kivi*

2. lindude liivapugu – Tõs Iis

Vrd jahvekivi

-jahvaline Ls verejahvaline

jahvama `jahvama jahvata Khk Kaa VII Muh Vig Var Pä(`jahpa- Mih Vän) Hag Kos Jür KJn hv Puh; `jahva|ma, -da Kuu Kse Juu; jahama Khn; javama Lüg Jõh IisR I; jahu|ma Sa Muh Hi Rid Khn, -me Hls, da-inf `jahva, (ma) jahva Saa Krk; jahoma LNg Mar; jähuma Emm; `jauhma, `jauh(h)a², (ma) jahva ~ jauha V (`jahvma,imps jahvõti Krl; `jauhvma, `jauhva² Har; jauhta² [Plv], `jauhta² Se, jauhhõ Lut; ipf [nad] jahiva,imps jaahõtass Räp); `joh(v)ma, (ma)jo(h)va, da-inf `d'ohvu Lei

1. (käsikivil) jahvatama, jahu(ks) tegema; peenestama magesid jahuti ning sigadele jahuti kui tuult es ole Khk; `jahvamise kivid, nendega jahvati Kaa; üks inimene `olli omingu akan [käsikiviga] jahuma, see jahus siis niipalju et `õhtaks sai perele `putru `keeta Muh; Loomade vilja jähudi kodu Emm; `tahtsin `veskele `jahvama minnä, lebä jahud oo `otses üsnä Vig; läks käsikiviga ljõnnasi jahama Khn; ta pidi sigadele `einu `jahvama Vän; Kana süüb `liiva, sis kilipugu `ästi `jahvab Hää; `veskil javetud kama ei õllud nõnna üvä ku käsikivigä Kod; jutt joosep, ku `tatra `veški jahvap Krk; mul om `jauhmise kõrd pia käen Har; türgü upe jaahõtass kohvist Räp || fig jummal' jauhh (müristamisest) Lut || hõõruma, ära kulutama [puuteljevankri rummus oli kaks raudrõngast] muidu ei pia², jauh tuu rommu ärä Har || karvustama, tutistama siis javeti piäd jälle. `võet'i piä laess `kiñni ja javeti `juuksid pidi Kod || fig arast inimesest kas nüid püksid jähuvad `püüli Emm

2. linavarsi murdma, linu, vilja masindama lina_kuivati är², sõss `naat'i kol'gidsõga `jauhma. ku är_sai jahvõtuss, sõss rabati² Krl; meil om vaia `täämbä lina² üless pařsilõ kuüuma panda², ma taha linu nakada `jauhvma; ku pühäbä [vilja] `jauhvmist ei tulõ, siss Jaañ vaia `marja `saata Har || läbi lihamasina ajama mass ka jahvõtass vällä², aiass läbi masina; jahvõt liha (hakkliha) Har

3. fig (peeneks) närima; (pidevalt) sööma `ambad `jahvavad kut siad sööks `ratsed `tuhlid Khk; rof't oo puhas `asta pealt villa ää jahond Mar

4. fig lobisema, latrama, tüütuseni rääkima jahuvad `peeie oma mokedega Jäm; mis sa jahud säl nii `palju, pea parem oma suu Rei; ma ole `soole küll jahond sii Mar; mis sa `jahvad alati enese `suuga Hag; taal ei püüsü ta suu paigal mitte üt's kipõn, muud'u jauhh pääle nigu üt's tuulõ `veški Har; Taal inemisel ta kijil' jauh kül² ütest tük'üst Rõu; tõõnõ jauhh keelega pal'lo, a `hindäst tegijät olõki_i²; mõista_aai sullõ inäp midäge kõnõlda², jauha_pääle kui `valgõt `härpä (st lõputa juttu) Se; omma kiilt johve Lei || nurru lööma kass jahub Rei

5. fig uimane olema; uimaseks, segaseks tegema; eksitama pee jahub `otsas Jäm; sii jahub pee ee Khk; Paksu `uõga jahus sedäsi ää, et ususs enäm `kumpašsi kuamtõ Khn

jahvanõ → jahune

jahvard jahva|rd g -rdi Hää, -rd Krl lobiseja, lobamokk om üt's va jahvard Krl

jahvardama jahvardama van eksitama; uimaseks tegema `õhta `tullõs jahvardas mio nda ää et suass mia aru enäm kedägi Khn **Vrd** jahverdama

jahvatama jahva|tama S(-dama Rei) L(jahba- Vig) K(jahha- JMd) Iis Trm Pal Trv T u spor V(-tamma); -teme Hls Krk San(-tõme), -tõmõ San Krl(-tõmmõ, -dõme); `jahva|tama u R(-tamma VNg); java|tama RId(-tamma Lüg Jõh Vai) I Äks Lai ?KJn; `jauhhotamma Vai; jauhatamma, (ma) jauhada Se; ja(a)hatamma Räp; jähva|tama Jaa, -dama Emm, `jähvatama Jõe

1. (veskil) vilja jahvatama; jahuks, pulbritaoliseks tegema, peenestama *jahu javatama* VNg; *`mölder võtab jahvatamise eest matti* Ans; *`mölder jahvatab teri ja teeb jahu* Mär; *perenaine käis siin pipart jahvatamas* Ris; *vanemad javatasid õma elopääväd käsikiviga teri; läks `veškile javatama* Kod; *`veški javatas alati, kui tuult oli* Lai; *`tehti odra linnasid ja jahvati ärä ja Kõp*; *`veške jahvats jahu; kama jahvateme* Krk; *raud kivedest tettänä - - tuu vist jahvatadass ärä ja `omgi sime-ñt* Ran; *käsikiviga jahvetedi kõkke, leeväjahu, kesväjahu pudrust; tsigure jaahatadass kohvist* Räp; *kat's `veškit ei piä? kõrraga? jauhatamma, et tõne piät vakka olema* (õeld, kui kaks inimest kipuvad kõrraga rääkima) Se || fig hirmunud püksid jahvatavad `püüli JMd

2. linu, kanepit masindama peäd vändäst edess-tagasi paegal jahvatama, et ta (lina) `peenes lähäb Vig; *linajahvatamise mašsin; kañõba ka jahvatõdi, sõss tet'ti `kaplu ja `kõüd'si* Krl

3. villu kraasima kus sa villu oled jahvatand nagu `kraasind või lõnga teind Jõe; *siis `mendi `veskile et, `jahvadeti `lõhjad ja `lasti `keträdä ja Lüg*

4. pidevalt sööma, närima *Jahvadab kut kasvaja karjapoiss* Emm; *jahvatas silmäpilk söögi ärä* Krk

5. fig lobisema, latrama, tüütuseni rääkima *alalde suu javata* Vai; *ma tulen eese kotiga ka vahele jahvatama* (juurdetuli ja sekkub jutujamisse) Rid; *Jahvatab nagu `tatra `veske* (lobisejast) Han; *jahvatab `peale – põle `assa eest, teist takka* Tor; *`suuga on miis jahvatama, aga pane midägi tegemä* KJn; *mis sa iki jahvatat nõndagu va `tatre `veški* Trv; *lase mu ärä jahvate `ende kot't* (las ma lõpetan enne oma jutu) Krk; *temä `suuke jahvatab ka alati* Ran; *jahvatass nigu suu `savvuss* Rõu

Vrd jahvama

jahvatis *jahva|tis* g -tise VII Kse Kos; -dis g -dise Khk; -tes g -tese Mar Mär Vig Ris HMD JMd Koe Plt Puh, g -tse KJn Vil

1. a. jahvatatav; jahvatatu, jahvatamise saadus *kas `veškil oli täna ka pal'ju jahvatest* Mär; *`viisin jahvates `veškil* Ris; *jahvatakse liht jahvatest* HMD; *mul on jahvatise `vil'la kaks kot'ti; lase ma lasen oma jahvatise läbi* Kos; *`veskel on kõiksugu jahvatest* KJn; *terädel on kiid jahvatse juures* Vil b. jahvatamine oli suur jahvatese kord ees Mär; *jahvatese kord tuli minu kätte* JMd

2. lobiseja sa nao va sur jahvates Mar; *on üks va jahvates* Koe; *küll see aga on jahvates* Plt

Vrd jahvats, jahvatus

jahvats *jahva|ts, -t's* g -tsi Tõs Äks Hls, g -tse PJg Krk jahvatamine *Veskel sai jahvats otsa* PJg; *`praegust on ka jahvats odav* Äks; *jahvatse* (st veski) *järv* Krk **Vrd** jahvatis, jahvatus

jahvatus *jahva|tu|s* g -se Mär Tor Kos JJn VJg Trm Trv TLä(-ss Nõo) San; -tu|s(s) g -sõ V; -du|s g -se Khk Rei Krl; *`jahvadu|s* g -kse Kuu; *java|tu|s* g -se Lüg Jõh IisR I; -du|s g -kse VNg Vai; *jauhatu|ss* g -sõ Se

1. a. jahvatamine *se `veski tieb kaiksugu javadust, sel on kaiksugu javaduksed* Vai; *rugi jahvatus oo parajete `keimas* Khk; *püüli javatuse pääv* Iis; [mölder] *võtab jahvatuse iist matti* Trv || fig *Pükste jahvatus* (lapse karistamisest) Kuu b. jahvatatav; jahvatatu, jahvatamise saadus *`veski käi, nüüd on `palju javadust `tuodu* VNg; *mis jahvatus sul oo*

Tor; suur javatus eden, ei suanud `kõrda Kod; Jahvatus tulõsi `veškillõ viiä?, kõik' om joba otsan Urv; Tiidsal `võetass `vasta kõgõsugumast jahvatust; sulahanõ tull' jahvatusõga `veškilt Har

2. lobisemine siu javadust ei enämb ei taha `kuulla Vai

Vrd jahvatis, jahvats

jahve|kivi jahve- Sa Muh Hää('jahve-) Saa; jave- I

1. sag pl käsikivi mo `aega jahuti magesid jahve kiviga Khk; vändiga jahvekivi Mus; jõulu `pandi jahve kivise kakk, jahve kivi pesase ja siis `võeti ää kui odra küli `mendi tegema kevade Muh; javekivi õõrub jahud `pienest Trm || veskikivi – Kod **Vrd** jahu-, jahva-, jahvi|kivi

2. lindude liivapugu – Khk

jahveldama jahveldama Khk Kse, jahvõldama Rõu

1. lobisema mis sa akad jahveldama vanade inimiste vahele Khk **Vrd** jahverdama

2. askeldama Tan tä jahvõldas nätä? egasugumat'si `asjuga Rõu

jahveldis jahveldis g -e lobiseja – Khk

jahverdama jahver|dama Khk Mar Kse Saa Lai Puh; jähver- Muh Nis; jahvõrdamma

Se

1. lobisema, latrama, tüütuseni rääkima jahverdab nii pailu oma `suuga Khk; kui ta tulli siss jahverd et suu veere vatutiva Puh

2. pidevalt sööma kõõ sa jahvõrdat; jal nakkat jahvõrdamma Se

3. mürama, vallatlema – Nis

4. valitama, ringi käima (peast) mu pea akkas nõnna jähverdama; pea ühna jähverdab `otsas; see paneb mu pea nõnna jähverdama et Muh

Vrd jahverdama, jahvardama, jahveldama

jahvi|kivi 1. käsikivi ega siss ei saa jauhaha, ku jahvikivi kõrran ei ole? Har; jahvikivi karits, kaß, lapat', `laudu, pil'l, puu Lut **Vrd** jahva-, jahve|kivi

2. veskikivi tu tuul'kivi tu om jahvik'ivi Se

***jahvima** pekslema mine tuu `mulle `külmä vett, minu südä nõnna jahvib Kod

Vrd jahmima

jahõrdi n, g jahõrdi tuulepea Ää olg `sioksõ jahõrdi mielegä Khn

jairamma jairamma kõlvatut elu elama – Plv **Vrd** jaarama

jairus `jairus puri (kihnlaste keeletarvitusest) – Hää

jajaa jajah – Kad Kod

jajah jah (välj nõustumist, teatavaks võtmist) jajah või sedavisi Khk; ja jah, ma tulen Rei; `jaatab `järgi ja jah, muud ta_i räägi Tor; ja jah, küll ma kuuli Krk; ah nii, jaa jah Har

Vrd jajaa

jakapi- → jaagupi-

jakard jakard ankur – Hää **Vrd** jaakar

jakeline jakeli|ne g -se van jätkuline vanamestel `olli ennembide jakelise piibu, temä `olli `mitmest lukist kokku `pantu Puh

jakentalje jaken|tal'je Iis, -talje Käi Pst Nõo, - `tal'je IisR, - `tal'ja IisR Vai; jakken `talje Jõh; jakkendaal g -i Kuu; jaken|dal, -tal g -i Mar(pl -tal'led); jākental'ja ~ jākitalja Jür; jāken|dal'l g -dal'li, pl -dalid Kir; jākendaa|l' g -li Han van endisaegne taljes poolpikk

naistejakk, ? taljes kleit `enni `tehti `neoksed jakid, keskkohest olid `kangest peeniksed, need `üiti tal'lad. ja mõned `üitsid jakendalid. alt olid laiemad ja taga oli üks pundar `vollisi Mar; kui mina pruut' õlin, jakental'je õli [seljas], kussak õli pial Iis

jaki → jakk¹

jaki|kasukas poolkasukas mul oli kasuk `seljäss, üks jakkikasuk Kuu; jöki kasuk Khk

jakike dem < jakk sit'si jakike sel'jän Kod; oma `koetu villtsest `rõivast `olli jakikõnõ Ran; vanast ummõldi pluusõkõsõ? ja jak'ikõsõ Har; tuu jak'ikõnõ ol' hää lağa täl Rõu

jakk¹ jakk g jaki Khk SaId L K I Hel, g jakki Jõe ? Hlj Lüg Jõh IisR, g jaku Lei; jak'k g jaki Mih Khn Lai eL(g jak'i Krl Har VId); n, g jaki Vän Tor Kei Amb JJn Tür Pal Äks Ksi VIPõ KodT Võn Kam; n, g jak'i Saa; jakki g jagi VNg, g jakki Kuu VNg Vai; n, g jakku Kuu; jakko g jago Vai; jäck g jäki Põi Muh Hi(äki 1stk Emm) Lä Hää Ha(jekk g jeki Kos) Amb Kad VJg SJn Pst Krk Ote; jæk'k Muh Var Tõs Khn; jöck g jöki Sa; jöki g jöki Põi Muh(jök'k) lühike kuub, pihtkuub, pintsak meestel v naistel; poolpalitu; kampsun; pluus seda `üeldi `laisast inimisest, kes jakkidega tüed tegi Jõh; isaste ning emaste jökid. `lambakarused allid, tüssist `tehtud Jäm; pitkem jöck, mis kess`paikast `kinni oli, see oli kesspaigaga jöck Khk; ää aeag mu jökki `eese üle Kaa; jökid `ollid nooremate mestel, vanadel `ollid `muistsed kuued; jökid `ollid `õndla august saadik, aga kuued `ollid maini; mestel `ollid jökid, naistel `ollid jäkid Muh; kujut jäck (varrastel kootud kampsun) Emm; [60 a tagasi] `kleitisi põld, alused ja jäkid olid Kir; naeste `rahval olli pikuti riibuline jakk siiludega Saa; suvel oli [naistel] sit'sijäck pial, `talve oli `jälle villane jäck Nis; enne olid ike jakid, aga nüüd on pluused Kad; undrukud olid sel'las ja jakid pial Pal; `lahtine jaki; `kiinnine jaki KJn; `vüüdrega jak'k, talve jak'k Krk; jaki? ol'liva keskkottalt kõrditu; kruud'eline jak'i rõõvas Võn; `kuhti van ~ jaki ~ pluuse u Kam; vana jak'k om `säitsme maadiga Kan; vallalõnõ jak'k; tsitsi jak'k Krl; edeotsast, ku ma `tüt'rik ol'li, siss `ol'li kalõvatsõ jak'i, `vüüdrõivass ummõldi `sisse Har; Kitsas jak'k (kehasseõmmeldud pluus) Vas

jakk² → jatk

jaklikanõ `jakli|kanõ Har Se(-kaanõ) a. mitmest osast koosnev; lüüline säl'grüüds om `jaklikanõ Har; `jaklikaanõ hain, kurõpõl'v Se b. ebaühtlane naariskõiv om nigu `muhkunõ. timä om `jaklikanõ, kotussusi jämehep, kotussusi peenemb Har Vrd jätkuline

jakline `jakli|ne g -se jätkuline ubalehe juur om `sände `jakline, tük'k maad sile, siss om jälle nigu võrge keed'etu Nõo Vrd jätlik¹

jakob → jaagup

jakobson jaagupson Mär JJn Kad; `jaagupson VNg; jakupson San; jakopson Kod; g -i C. R. Jakobsoni koostatud lugemik `kängru - - see oo jaagupsoni sees üks nihuke loom Mär; jakupsonil ol' kirutedu San

jaks jaks g jaksu R(g `jaksu, p `jakso Vai) Juu KuuK Kad Trm Nõo(g jagsu) Krl; jäks g jaksu Sa Emm Rid Mar Mär Han Kos Ann Koe VJg, g jakso LNg, p `jäksi JMd; a. füüsiline suutlikkus, jõud Mies on para`aigu `täües `jaksus Kuu; kuda `jaksu on `nõnda tied Lüg; `jaksu `juure! Khk; See vana jäks akkab nõnda väheks `jääma Põi; Jäks äi aka peele Emm; `jakso `tööle! LNg; ia meelega tahaks tööd teha, aga ei ole enam seda `jaksu Ann; ei nakka jaks manu?, ei olõ inäp nüürt `jaksu Krl b. majanduslik jõukus, kindlustatus; raha – VJg Trm Vrd jaksus, jöks²

jaksa `jaksɑ T V(`jaksõ Har) = jagus, vastupidav, kauaks jätkuv, piisav, tõhus *se on `jaksɑ lang, ei ole jämme Puh; soolane liha om ää võtta ta_m `jaksɑ Nõo; üteldi jakku `leiba, et siss om leib äste `jaksɑ süvvä Rõn; t'siga püvvä iks noorõ `kuuga tappa?*, siss saa liha `jaksamp; `jaksɑ ku üsädseleib Rõu; kõva leib um `jaksɑ Plv; `jaksɑ tubak Se
Vrd jaksɑ

jaksaja tgn < jaksama Eks `täüdüned `lapsed hakkada rikkambi `orjama ka kohe, ku `jaksajaks juo said; `Venna, ku sie sai `jaksajamaks juo, oli emä `tellind külä `huoste `karjatseks Kuu

jaksama `jaksɑ|ma, jaksata spor Lä K, Pä I M TLä spor, u V (`jaaksɑ|mma, -da Har); -da R, ?Tor, ?JMd, ?lis([ma] jaksan); `jaksɑ|ma, jaksata S(spor da-inf -da) Lä K **a.** (füüsiliselt) suutma, võimeline olema `Ennemb `jaksasid üle obose üppädä, nüid ei `astu üle õle `kõrregi Lüg; kesk`õhtat võttab, ei `jaksɑ `ilma `õlla Jõh; Tä tieb nagu jõud `jaksab Han; mina ei jaksand kohut `käia nendega; ega suo siis iad puud `jaksɑ kasvatata Amb; `añtsin obuselle `leiba siis akkas `jaksama Ann; ei `jaksand `niita, käed kukkusivad kohe `kõrva Kad; kui akkasin `jaksama, akkasin `käima meeste juures `okse põletamas VJg; miu jõud ei `jaksɑ sedä Krk; ma_le väsinu, ma_i `jaksɑ minnä Nõo; kas sul joud jaaksass üte suvõga elu `maia val`miss tetä? Har || mõistma – Khn **b.** varanduslikult, materiaalselt võimeline olema ehk `jaksamo vähä `aavalde `protsenti `maksa Vai; `jaksab oma `lapsi kvalitata VJg
Vrd jöksama

jaksamiste `jaksamiste ülejäõ käivalt, vaevaga Sain `jaksamiste `kardulikotti `tostada Kuu

jakseldama `jakseldama õiendama, sekeldama Mes tä `toise pere `asjuega `jakselda Kuu

***jakseldus** g `jakseldukse s < jakseldama – Kuu

jaksu, -s, -sse jaksu(sse) [panema]; jaksus [olema] võrguainade valesti ühendamise (eelmise võrgu ülemine pael seotakse järgmise võrgu alumise paela külge) – Kuu Hlj *Valada sa poiss et vade `ainu jaksusse ei pane; Harveõgu `ainad `jäaned `jaksu, nüid o `lasses `õite häädä Kuu || fig pahuksisse [minema]; pahuksis [olema] Nie on `sengä `jaksus, `sendä ei `räägi `toine `toisega; Mei `saimme vähä `jaksu Kuu*

jaksus `jaksu|s g -sõ jaks Näet kui ta vanainemine `luupas, ei olõ inäp `jaksust Urv

jakujee hiidä siia hõpõraha, nooreme veli, jakujee- (pulmalaulu refrään) Har

jakukõnõ dem < jatk

1. (väike) tükk, osa ku `vil`la sõõrutu, siss jääva pulgakõsõ ja kõrrejakukõsõ sõgla pääle Ote; [küünalde tegemisel] lina jakukõnõ tõmmati iks `ussõ ja jäl `sisse, ku `nijldu; ku `võrgõt tetäss siss `võetass lina jakukõnõ piuu ja nakatass keerutamma Har; Miä nu mõni olõ jakukõnõ sinnä terri pääle? sattõ, tuu `lasti `kergüüsi väikese kõo luvvakõsõga päält är aganiidõ poolõ? Rõu || loe jaku (stroofi) `kaupa [luuletust], üt`s jakuk äräde Krk

2. ”oksa-aastaring puuvõras”. lähä loe noid jakukõisi [männil] nii pal`lu `aastid um `müüdä Rõu

jakulik jakuli|k g -ku jätkuline looma magu ku `vällä võets, sõss om ta `mitme jakulik vai songalik Krk **Vrd** jakuline

jakuline jakuli|ne Plv, g -se Saa M TLä San Har Rõu, -tse Har, -dse Vas Se(n -nõ); jaku|lene g -lese Hää KJn; -lõnõ g -lõdsõ, -lõni g -lõdse Krl **a.** mitmest jätkust v osast

koosnev; lüliline `mitmejakulene maja, muist puust, muist kivist KJn; *Jakuline* ku murelane (inimesest) Trv; *jakuline sai* - - päält ütte tett `väiksid pätsiksid Hls; *tämä* (osjavars) *om jakuline* Krk; *jakuline* (jätkuga) *ame* Puh; *jakuline kepp* San; *till om katõ jakuline, tõne pikemb, tõnõ lühemb; vambtoosiline piip om jakuline* Plv; *meil tarõ om katõjakulinõ, üt's om edejakk, tõõnõ om jaga jagajakk* Se **b.** ebaühtlane, tombuline vana *jakuline kabel, `sõlmi täis; ubalehe juure om serätse jakulise; ta_m serände jakuline, om jämedät ja peenikest* Nõo **Vrd** jakulik, jätkuline

jakus *jakus* särgi jätk – San

jakutama *jaku|tama* KJn Trv Ran Nõo Vas Röp; *-tamma* Har Plv Se; *-teme* Krk; *-tõmmõ* Krl **a.** (ajaliselt v ruumiliselt) pikendama; jätku- v osakaupa tegema *kedräten tulli* [villa] *venitädä, näpu vahel jakutada* (jätkukaupa venitada ja keerdu lasta) Ran; *ei nakka? jakutamma, vaja pikembält aia?* [põllul] Plv || jätkudest kokku panema – Krl **b.** kokku hoidma, vähesega läbi ajama; pikema aja peale jaotama; jagusamaks tegema, jätkuma panema *eks sedä `leiba ikki jakku ka kui jakutada* KJn; *noh veedi om, aga piap jakutama, ike nii et läbi tuleb* Nõo; *jakuda `veitsi `kaupa, siss jakkuss õks `kaugõpass; ma jakudi `langa üle, säält saava tõsõ_ `kinda_kah; tõsõss pääväss ei olõ vaia jakuda tüüid; ku `piimä veidü om, siss võit `piimä jakuta?, andass veidemb servätä?* Har; *jakuda mullõ kah* (ütleb seemnetahtja külvajale) Vas **Vrd** jätkutama

***jakõrdama** nikastama, välja väänama *nikõrdunu?, nisõldunu?, jämmerdänü?, jakõrdanu?, pühä `Maarast tugi tulkõ* (nikastusesõnad) Lut

jala *jala* R eP(jäla Hi) spor eL

1. jalgsi *ei saa `paadiga ega jala, on ull aig Jõe; säält jööst saab jala läbi* Ans; *lähän `senna, kus kuningas jala kõib* (s.t käimlasse) PJg; *kui obuse ei soa `minna, sis läks jala* Kei; *Ratas läks katki, mæral oli vars, nüid ei ole muud kui jala ja mars* folk Trm; *nüid pikemad jala `käämist enam ei ole, nüid on masinad* Lai; *kas sa tullid `ratsa või jala* Hel; *toda maad and jala `viimpi* Nõo || *hobusega ega `enne old ju `autuid, kõik jala vidasid* Ann || Muud kui sellest asjast jälle *jalg* (kadunud asjast) Muh

2. paljajalu *pal'lu jala* Tõs; *pal'li jala* KJn

jala|abi hobuseta mõisateolise abiline – Krk **Vrd** jalgabi

jala|alune **1.** labajala alumine pool, tallaalune *juoksis `ninda tulist, et jala alused `välkusivväd* Lüg; *Kõhä kui õli, siis põledeti jala alusid* Jõh; *jala alune nii `arge kevade* Khk; *jalaalune sügeleb siis suab `tühja `kõndida* VJg; *ma lei jalaaludsõ `kat'skiss* Har; *t ä i s j a l a a l u n e* lampjalg *Täis jalaalusega ei `kõlba sõduristki* Lüg; *täied jalaalused* MMg || fig Küll sinule ükskord *jalaalused tuliseks* kütetakse ja minema kihutatakse; Mis sa niipalju uhkustad. Sinul on veel alles *jalaalused külmad* (uustulnukast) Lai

2. jalgade all olev; jalgade alla pandav *anna `mulle midagi jala alust* Mär; *jalaalune one põrand* Kod || fig halvustatav, alamaks peetav inimene *egä ma sinu jala alune õle, kedä sa `naurad `ühte `puhku* Lüg

3. jalarätt – Lut

jalai → jalajas

jala|inimene **1.** = jalakäija *jala inimised nie `andaned siis aeva `ruumi, `astuned tie `korva et ei `tulla `otsa* Kuu; *täna oli nii pailu jala inimesi kirgul* Khk; *purre on jalainimestele* Lai **Vrd** jalginimene

2. hobusetä mõisateoline *jalainimestel oli pool`tuñdi keskomingut ja poolteist`tuñdi lõunat* Rid

jalaljalasekene pl *jala jalaasõkõsõ*[?] suusad – Lut

jalajanõ *jalajanõ* = jalakane – Plv

jalajapu *jalaja-* Krk Kam Se; *jalaje-* Krk San; *jälaja-* Käi jalakas *meil ajas on ka üks jälaja puu* Käi; *lõuke painudets jalaje puust* Krk; *künnäbu kannap särätsit`lehti ku jalaja puu* Kam **Vrd** *jalaja(s)*, *jalakapuu*, *jalangas*

jalajas *jala|jas* g *-ja* Jäm Ans Rei Hls Krk(n *-jess*, *-je* g *-je*) Ote(*-jass*) San(*-jõss* g *-jõ*) Krl(*-jõs* g *-jõ*) Rõu(*-jass*), n *jälaja* Rei Phl/*ja-*/, *jala|i* g *-ja* Trv, *jallai* g *jalaja* Hel Võn Kam San(g *-je*, *-jõ*) V(*d'allai* Lei; g *-je* Röp) = jalakas *jalajit`tuudi mõtsast`loime päält* Krk; *jalajal omma suure laja lehe* Ote; *jallai om`hõlkse ei olõ nii kõva ku künnäpä* Har; *kõdarit tet`ti tammõst ja`saarnõst, jalajast kah* Rõu; *jalajest paañütadass`lõukõ* Röp; *meil om aiah hot`maja pan`pääle sääne jallai, väega kahhar ja`häätsess* Se

jalajooksik *käskjalg* (ka lapsest) *jala joosik ku ta`väike alle, täit mõne asja ärä joba* Krk **-jooksja** käimisevõimeline *tuu om jo jala`juuskja lat`s* Krl; *mul om üt`s lat`s jala`juuskja, tuu jät`t mul mitu`sammu tagasi* Har

jalajalg 1. liiva peal o nii`selged jala jäljed Muh; *kui tämä neid inimeste jala`jälgesi näin, siis tämä ann suud inimeste jala`jälgedele* Khn; *minä tämä jala`jälgi kua en sal`li kuñni ma elän* Kod; *ku noorõ lumõga kõnnit, sis jääse jalajäle`asõmalõ* Har || fig *jala`jälgedele suud`anna* (liigselt austama, pugema) – Mar **Vrd** *jalatsomp*

2. teerada nii`tuiskas, viab minu jala jäl`je pialt kõrvale JJn

jalajärg järi *Too see jalajärg mulle jalge alla. Istu seie samasse jalajäri piale* Trm

jalakaine *jalakaine jalake oh ned`piened jalakaised,`milla ned akkavad`kondima* Vai

jalakalts = *jalarätt soldatitel oo jalakalsod* Mar; *jala kalsud`tõmmas`ümmer jala ja pastel`otsa* Har **-kammit** *jalakammitas, mõlemad jalad kokku`seutud* IisK

jalakand *Jalakand jääb`ukse vahele, sis| tuleb külalisi`~ saab`surmasõnummi* Lüg; *kui ma suren, siis`õmmelga minu jala`kandude`alle`ristid, et siis ma ei akka kodu`käämä* Jõh; *tutt rippus selja taha, ühna jala`kandu* Muh; *Jookseb, et jalakannad| välguvad`~ löövad uperkuuti (kiiresti, ruttu)* Ris || fig *Katsu oma jalakannad kaotada (s.t mine ära)* Hää; *`pööras jala kanna`belt (ruttu, kähku)`ümber* Ans; *p e a s t j a l a k a n d a d e n i`üleni, tervenisti pääst jala`kanduni`uued`riided`seljäs* Lüg

jalakane *jalaka|ne* g *-se* VNg Mär Amb VJg Iis Kod Plt KJn Nõo jalakapuust *jalakased`luogad* VNg; *tehakse jo jalakasi`luokasid ja rie painandid* Amb; *jalakane kepp* VJg **Vrd** *jalajanõ*

jalakapuu = jalakas *jalaka puust`tehtud* Lüg; [kangas] *jalagabu toimed* Rei; *jalaka puust saab`looka* Vän **Vrd** *jalajapuu*

jalakas¹ *jala|kas* g *-ka* R(n *-kass* Kuu; n *-ka* VNg Vai) spor Sa, Emm Phl L(g *-ku* Saa) K I; *jala|gas* Käi, g *-ka*, *-ku* Kuu, *-ga* Vai Khk; *jala|k* Khk, g *-ka* VII Kod Lai Kõp TLä TMr, *-ga* Mus; *jalag* g *-a* Ans; *jälak|kas* Emm(n *-k*, g *-ga*, *-ka*) Käi puu (Ulmus scabra) *`Kalvi`kalda all`kasva jalaku* VNg; *jalakast teha rie jalaksi* Vai; *jalagakoorest`tehti vikardi`vitsu* Ans; *obuse loogad teevad jalakast, paeost ja künnäpust* Vän; *jalaka look* Trm **Vrd** *jalajapuu*, *jalajas*, *jalakapuu*, *jalangas*

jalakas² *jala|kas* g -ka Pöi Muh; g *jälaku* Emm koivanahk, looma esijalgade nahk *tal ne jalakad puhas ää leigat* Pöi; *koovakad oo tagabol, jalakad o eespol `veisel; jalakate nahk o vissim kut mõjalt; jalakast tehasse `paslimi* Muh; *Jälaku otsast äi saa ead saapa peeltse nahka* Emm || looma esijalgade nahast tehtud jalats – Muh

jala|kate = *jalanõu sukkad ja `närtsud ja `paslid ja `kingad, nied on jala katted* Jõh
Vrd *jalavari -kaupa ku riisuts `einä, sõs võets jala `kaupa iüst* (s.t jala peale kokku tõmmates jalatäis haaval) Krk **-keerutamine** = jalakeerutus *Oh sedä tandsu `lüümist ja jalakeerutamist* Rõu **-keerutis** = jalakeerutus *jala keerutis lõppis `öösi* Tor **-keerutus** tants *Igas pulmas ei sua jalakeerutustki teha* Trm; *talve lääs sij jalakeerutus `rohkemb* Ote
Vrd *jala|keerutamine, -keerutis, -kieritus*

jalakene dem < jalg

1. (väike) jalg, peam lapse jalg *lapse pisine jalagene paljas* Khk; *lapse jalakene on `aige* VJg; *jalakõse enämb ei taha `kõndi* Nõo; *kummkäblik om nii tillekene nigu päkäkene, jalakse om nigu obese jõhvikse all* Rõn; *siil' ku käü, omma harjasõ `pistü ja jalakõsõ alh; joosõ no? sa ette, sul omma noorõ jalakõsõ?* Har; *kas na jalakõsõ veidü joosnu? omma?* Vas
Vrd *jalakaine*

2. mitmesuguste esemete osa; jalg, tugi *ku nii [savi] poti ahjun kuivave, siis om `väikse jalakse all, nii võets peräst ärä* Krk; *peñgi jalakõne* San; *suka jalakõsõ* (sukapöid, -tald); *nigu püssäl jalakõist* (päästikut) *liigutat, ni om kikass maal ja om pauk ussõn* Har

3. [taime] idujuur *jalakõsõ?* lask `perrä kolmadal pääväl terä kandsust Lut

jala|kergul *alati jalakergul, ei ole `rasked tööd, ainult kõib* Plt **-kieritus** *jalakieritus* = jalakeerutus – VJg

jala|kivi 1. pl *jala kivid* ”kiviaia tegemisel esimene mahapandud kividekord” – Mus

2. *jalakivi?* *umma läve all* Plv

jala|klaas *jalalaes* jalaga napsuklaas – Mus **-koib** pej (pikkadest jalgadest) *pikäd jala koevad; aab oma jala koevad `sirgu* Ran **-konks** *jala `konksu `tõmbama* meeste jõukatsumismäng – Mar **Vrd** *jalakouk, jalg|kook, -kouk -kouk jala `kouku vedama* – VJg
Vrd *jalakonks, jalg|kook, -kouk -käija Eks jalakävijäd said `jälle `kondijes `suoja* Kuu; *jala `keijad saavad kirgu teel sui nii tolmuseks* Khk; *üks jala `kõija tuleb* Muh; *tie oli jala `käijaid täis* VMr **Vrd** *jalainimene -käik* jalakäimine *selle ajal oli ikke `rohkem kala `käiku kui obolega* Pil **-kõidis** *jalakõidüüss sääre-*, sukapael – Kan

jalal adv < jalg

1. *jalgadel, püstitasendis ei `sõisa jalal, `ninda `purjes* Lüg; *`Ommiku vara jua jalal* Jõh; *niipal'lo ikke ma olen et ma teist `pääba jalal ole* Mar; *sa pidid `oidma neid jalal* (s.t lehmi hästi toitma) Vig; *laps seesäb juba jalal* KJn; *mia niipal'lu konagi [viina] es võta, et ma pikäli lätsi, mia olli ike jalal* Nõo; [tõbine] *ei olõ viil jalal* Vas; o m a l j a l a l iseseisvalt *akkas jo oma jalal `käima* Vai; *juba `aige on jalul, juba saab omal jalal edesi* KJn; *mia jumalale tenu saa üks omal jalal sitale* Nõo; j a l a l o l e m a l liikvel; kohal *obused olid saha ees nii jalal; kui erk ilm on, siis oo mesilased jalal* Khk; *tsika tapat ennedä, sis omma haraga jalal. naa ka õks `tahtva taat toorõst liha; `lõukõso omma jo jalal, no nakass kevväi tulõma* Har; 2. *käsil, päevakorral, kehtivusel sie jutt on `täiest jalal, igä ühe `kõrvis juo* Lüg; *ja siis oli rahu jalal* Plt; *ku esi `lähkün olõt - - a_ku kauõn olõt, siss om `varguss jalal* Har; *ol'gi `rijde ua `põimmine jalal* Rõu; *juumine `omge jalal `väega* Röp

2. jalgsi siist või jalal üle minnä? Plv; jalal `aeti näid tõist puult `järve Peeter`purki Röp
Vrd jalul

jala|lapak jalarätt *jalalapagad mis `ümber jala keivad, linusest `riidest Khk*

jala|laud 1. tallalaud (vokil, kangaspuudel vms) *jalalaud `olli `kinni edimätse jala man, `nakluga. jalalavva küllen `olli kistava's Ran; jalalavvalõ litsutass jalaga pääle, muidu ei lää ratass `umbre?; jalalavva kabla kõüdetäs jala`laudu `külge Urv*

2. suusk – Krk

3. astmelaud (vankril) *Kena vedru`vanker oli, teine jala laud oli teiss `kül`ges Pöi*

4. labajalg, jalalaba pealmine osa – Har Se

Vrd jalglaud

jala|lavvak voki tallalaud – Urv

jalale adv < jalg

1. jalgadele, püstitasendisse *laps aja jo jalale Vai; `aige ajab jälale Emm; vaškas akkab jalale ajama Kse; juba `aige sai jalale ~ jalule `jälle KJn; jalale nakkass ajama [peale haigust] Plv || kiirele käigule [sundima] poiss saab loomad nii jalale; ajas obused vitsaga nii jalale Khk; käristiga `tehti obused jalale Juu*

2. korda [seadma]; majanduslikult järje peale [saama] *Kui `läksid `paari, ei old neil midägi, aga nüüd on saand jalale Kuu; mis sa sest masinast nii jalale teed Khk; rüä`niitmise mašsin jo jalalõ säet Har || pani ennast jalale (pani end maksma) Khk*

3. käsile, päevakorrale, -valgele [ilmuma, tooma] *küll sie javati juttu jalale VNg; vana `muistne asi `võetse jälle jalale Muh; tujud perremiist ei tulõ ei tulõgina jalalõ, no? om tuj maja ilma inemiseldä; näüss kas tulõ [kadunud võti] kost jalalõ Har*

Vrd jalule

jalaline¹ *jalali|ne g -se Jõe Hlj Kad sirbiga lõigatud vilja peotäis; väike sületäis hagu `leikas jalalise, vihu `piale ja `kiini; jalaline, kiin `alla ja `jälle `tõstsid au kubu `piale Jõe; `enne leigatakse vili jalalisesse, siis nied jalalised `kantakse kokku ja `siutakse `vihku, mitu jalalist ikke koe läheb `vihku Kad Vrd jalandane, jalandus, jalatäis*

jalaline² *jalali|ne g -se JMd Trm T, g -tse V(n -nõ Plv Se), -lene Muh Rei(jäla-) Plt, -lõnõ Krl*

1. jalgadega varustatud *kol`mjalg on kolme jalaline Trm; puk`k `lүүду пуу `pulkest kokku, iks nii `mitma jalaline, viis ehk kuus `jalga nii kudass `johtu; korat kolme jalaline, raud`amba suun (= vok`k) Nõo; härm om `katsõma jalaline, timäl om katõsa `jalga Har*

2. jalgadel seisev, kõndimisvõimeline *olen ikke veel jalalene Plt; `aige õi olõ viil jalalõnõ Krl; lat`s um jalalinõ hv Plv || rassõ jalaline (rase) Vas*

Vrd -jalgline, -jalgne

3. jalapikkune *kuhja pesä olli, `lүүди saevass `pisti, tollele `panti nellä viie jalalise toe `kül`ge Kam; jalalise süllä? San*

jalal|ling = jalaliug *lääm jala`lingu `laskme Krk -liss = jalaliug lapsed lasevad jala`liissi jää peal Juu -liug jalgadega liulaskmine jala`liugu `laskemaie Lüg; `vastlabäval `lašti `jätuse peal jala`liugu Juu; kos aga iäd, lahevad jala`liugu. kui `kaugelt `juuksid, suure tüki muad läksid iäd `mүүдä Kod; me lassime jala`liugu ja kükikeli ja käpikeli Nõo*
Vrd jalal|ling, -liss

jalalt jalgsi talvõl, ku järv kõvass jäi, tul'lime jalalt Hanivalõ Räp; Jalalt üle suu saa kipõn üle kilu`meet'ri Se; neljalalt jalalt nelja, kihutades (hobusest) kui tõmmasin õhjad`pingule, siis obone läks kõhe`neljalt jalalt Lüg; `lambad panevad nel'lalt jalalt`ümber lauda JJn; kõõlt nelält jalalt, väega`virka lätt Se || jalapealt, kohemaid äsä`tahtsõ jalalt maha sata^o Vas

jala|луу sääre-, ?reieluu jalaluu läks`katki Vai; arst pani jala luu paegale Tõs; `murdis jalaluu ää; jalaluu kukkus pooleks Kei; jalaluud`valtasid Kod; Kui obene joba jalaluu`kat'ski murd, siss pidi obene maa`laskma Rõn

jalam jalam g -i (mäe) hakatus, jalg jalam on mäe all, kust mägi`piale akkab --`ešti lähäb [tee] jalamilt üless niikaua kui tippu, teisel pool on`jälle jalam, see on vana sõna Plt
Vrd jalg

jala|maid (otse)kohe, silmapilk, ruttu mene jala maid ja tuo tagasi, `uoda, ma`annan jala maid kätte Lüg; tee, et jalamaid läind oled VII; marss jälamaid, kasi Emm; `nõnna kudas tä tuli, `nõnna tä läks seda samma jala maid tagasi`jälle Mar; läksin kohe jalamaid sialt minema VJg; õlgu mintud jalamaid Kod; et sa kaod siit jala maid Lai; olgu jalamaid ärä tuud Trv; paka jalamaid minemä Vas || jalgsi te olete jalamaid JJn
Vrd jala|maild, -pealt -maild = jalamaid lät's jalamaid Vas -masin jala maassin jalaga õmblusmasin – Koe Vrd jalgmasin -matt ma olen siin jalamaduks, sirulla Kuu; jalamat't on ukse all Koe -mees hobuseta töömees, veoloomata mõisateoline; jalakäija`mõisas olid ikke tehä jala mehe ja obusemehe pääväd Tõs; obused`kartsid, ned oleks`lõhkuma pand, me oleks kõik jala meheks jäänd Jür; obesemiis sae`rohkem`palka, jalamiis vähäm Kod; siuksed unikud`tehti ja siis obusemiis tull'i`sinna ehk ka jalamehed`kaantsid [linapeosid hunnikusse] SJn || ilma loomadeta inimene eks ma nüüd isegi õle jalamehest, `muudku üks kass on`vaide, kaks kana`poiga ka Lüg Vrd jalgmees -mulk läbipääsukoht aias, mulk puud aea roegaste vahele`pandud lāngakile, et parem oleks üle aea`astuda, seda`üitakse jalamulk Nis Vrd jalgmulk -mõõt a. mõõdupuu jalamõõt ja tol'limõõt piäb alate`meistril õlema; näil õli jalamõõt kua, mitu`jalga süld pitk one Kod b. tööriist, millega voki treimisel kontrolliti jalgade jämedust – Iis -mähe hrl pl sidemed jalasäärte mähkimiseks (peam sõduritel) jala`mähkmed, nagu`kruonu`soldatitel`ümber`sääre Jõh; kroonu mestel jala mähed`ongi. akkab`mässima ja mässib põlveni Hag; jala`mähkme^o Krl

jalan jalan Kod M T Kan Urv Räp, d'alan Lei; jalah Plv Vas Räp Se; jalahn Rõu jalas; hrl ühendis [püksid, saapad, sukad jne] j a l a n minul one õmad`suapad jalan Kod; Tõesen jalan pastal, tõesen vies Trv;`niitjäl olliva viisud jalan Ran; ess ole vanast üttegi`põksi naestel jalan Nõo; kängä^o ess püsivä jalan Urv; tjiin`kävvi ol'liva viiso^o jalan; Ei olõ inämb põkse jalah (puudus käes) Räp; p ü k s i d n a i s e j a l a s võim naise käes sji mõne miis, püksid naise jalan Krk; meil om püksõlda peremiis, pük'si^o omma^o naase jalah Se; k u r e s a a p a d j a l a s paljajalu käimisel tuulest ja veest pragunenud nahk lastel olliva kure`saapa jalan Ran; seere läävä väegä lahevale ja`kat'ski -- om kure`saapa jalan Kam; Poiskõsõtük`k hulgas ütte`viisi pori seen, no omma`kurõ`saapa jalan Urv; tal nigu kurõ`saapa jalah, pääväga är palanu Räp;`lat'si õks tsusitas: ka kurõsaapa jalah, k'au viil`mustõ`jalguga^o Se | karu`saapa jalan id Krk || nooritsõn d'alan (noores eas) Lei
Vrd jalas, jalgas

jala|narts = jalarätt *jala narts* `panna jala `ümbär, `paljalt ehk sukka `pääle; *jala räätikud ehk jala* `nartsud Jõh; *jala narsud* kääväd mestel `jalges Juu; sokkide `peale `pañdi sis ühed *jala narsud ike, nisukesed* `riidest leegatud Kad; *suka asemel olid jalanarsud* Plt Vrd *jala|närts, -ränts*

jalandaine, jalandane *jalanda|ne* Lüg Jõh IisR, *jalandai|ne* VNg, g -se sirbiga peotäishaaval lõigatud rukki kogus, millest paar-kolm kokkuseotult moodustavad vihu van; vihusuurune hunnik niidumasina raamilt mahalükatud vilja u *kuda* `leikas, *kas ühe vai kaks vai kolm jalandai*st `vihku. *tugevamb otti* `suuremma *jalandaise*. *jalandaine* `pandi *sideme* `pääle VNg; *kolm neli pihu on üks jalandane*; *mittu jalandast pane*, `enne ku vihk saab Lüg; *Sie mis* `lõigeti, *sie* `pandi rukki `serva, *sie õli jalandane*. *Ia* `lõikaja sai `viiest pihu `täiäst vihu. *Ühäs jalandases kolm pihutäit ja* `tõises *jalandases kaks pihutäit*; *Maha* `laskeja kui `õskas `lassa *ilusaid jalandasi*, *siis läks sidumine ruttu* Jõh || sületäis *Üks jalandane* [heinu] Jõh Vrd *jalaline, jalandus, jalantäis, jalatäis*

jalandus *jalandus* g -e lahtine *suviviljavihk kaera ja odra jalandused* pannasse `kärpa Sim Vrd *jalandane, jalatäis*

jalane¹ *jala|ne* g -se Khk Kaa, -nõ Se = *jalas*¹ *tahuti jalane* `valmis ning `pandi *pakud* `sisse; *saani jalased* Khk; *Reejalased oo ää* õiguma *akkand* Kaa; *rij jalanõ* Se

jalane² *jala|ne* g -tse = *jalanõu* *muud jalast ei mäletä, kas mulle tetti mõni suug*; *latse lähvä järve pääle, lahuva jalast ja* `rõivit Ran

-jalane³ *jala|ne* g -se spor eP, Hls, -nõ Vas, pl ad -tsil Se [nii ja nii mitme] *jala pikkune v sügavune neljajalane* [veski] *kivi* Põi; `seitsmejalane *sülläpuu* Mar; *vanal ajal oli kuue jalane*, *aga nüid on* `seitsme *jalane süld* Kos; *kus kahe jalane vesi, siäl püetäisse* [kalu] Kod Vrd *jalgne*

jalangas *jala|ngas* Vig, g -nga Ris = *jalakas üks jalangas kasvab meie* `einamas Ris

jalan|täis *jalatäis* `vihku *läks kaks kolm jalantäit*; *rukki* `vilja sai *jalantäied* `lahti *leigata*; *jalantäied olid ikke kua odradel ja kaertel* Sim Vrd *jalandane, jalatäis*

jala|nõu *jalats*, ka *sukad-sokid jalanõud* – *saapad, keyjad, paslid, virsud* Lüg; *eks nied ikke õlegi* `täied *jalanõud nied* `varrastega *tehtud sukkad* Jõh; *kummi jalanõud* Põi; *vanasti ei olndki muud jalanõu kui postal* Tür; *poiss, tule pane jalad* `kinni, *kus su jalanõud on* Lai; *sulle om* `uusi *jalanõu, u vaia*; *pal'lu jala nõosõid* Har; *jalanõost ei olõ?* `minkaga `jalgu kinni? `panda Plv Vrd *jala|kate, -ruum, jalats, jalavari, jalgapannus* -närts = *jalarätt pannasse jalanärtsud* `kingade `sisse Khk; *Tetti jo meeste tüüpüksi suvesse kik paglatse ja jalanärtsu, nuu* `ol'live `äste `kerge *pedädä ja* `mõske Hel; *jalanärtsu* Vas Vrd *jalanarts* -ots = *jaluts jala* `otsa `lauda VNg; *puu* `särgil *on* *piä* `õtsilaud *ja jala* `õtsilaud Lüg -pael `Purju *mõlõmas* `otsas *all olid jalapaelad*. `Pardal *oli auk siss, kust jalapael läbi käis*. *Kui vali tuul oli, siis* `lasti *jala* `paela `järke, *purjut lõdisõma* Khn -pakk *jalapakk* Plt Vrd *jalgpakk* -paneng *jalapanenguga?* sõit Lut -pannus *jalapannus* (vankri) *astmeraud* – Vas -pealmine = *jalapealne jala* `peelmine *ära pakatand* Ans

jala|pealne, -päälne 1. (laba)jala, ka *jalatsi pealmine pool* Üle *jala* `päälise *olid igä nie* `silmiaga `saapad Kuu; *jalapialne on* `kat'ki JMd; *jala* `piälne *jäeb vana, uuded tallad ja kand, sij one* *siis tallutamine* Kod; *jala* `pialne `lõhki *ksi* Vrd *jalapealmine*

2. jalgadel, üleval olles põetav [haigus] *niisamasugone jala`pealne`aigus kui mool`paergo oo Mar*

jala|pealt kiiresti, otsekohe, silmapilk *tulen tagasi jala`pääd Kuu; kas sa tuled? – jah, jala pealt kohe Mär; jala piält`käänis ümmer ja minemä KJn; ku sa kätte saat, tule jala`päält tagasi Krk; et sa jalapäält tagase saat Röp; jalapäält olgu? leib lavva pääl Se -peks jalapeksu ammet [mis palju käimist nõuab] Khk Vrd jalapeksmine -peksmine jala`peksmise ammedi peel (s.t toatüdrukuks) Jäm Vrd jalapeks -peri = jalapärast`tõmbap`pilli`õkva nii jala`peri, et kas vai tandsi Puh -perähitse pl jalga sobiv, jalale mugav`saapa umma jala`perähitse? Vas Vrd jalapäraline -pidi jalgsi kus sa jalapidi jõuad [minna] Khk; Vanasti keisid mehed Riigas ehitusetöös, see oli keik ikka maisi ning jalapidi põtkumine Kaa; jalapidi läksin`linna Pha -pink väike pingike istumisel jalgade toetamiseks jalapenk`niisuke madal, kus jalad pääl õlid Lüg; kui naesterahvas istub laps süles, siis oo`väiksed jalapengid`jalge all Mär; jalapink ol`laudõlõ minnä? Röp Vrd jalats² -pittu jalapittu jalapikkune mäe`kaldõl ol`jalapittu hain Rõu -poiss kurati jala`poiss nõid – Se -pukk abivahend hobuserautamisel looma jala toetamiseks – Lüg Har*

jala|puu 1. põikpuu paadi põhjas sõudja jalgade toetamiseks *Pane jalapuu ka, siis igä`kindlamb`tembamine Kuu Vrd jalgepuu*

2. purre *Ega sielt kanavast ilma jala`puita üle`saaki Kuu; [kraavil] jalapuud pial HlJK; sial põld ligilähidalgi`sil`da, ühed jalabud olivad`pandud`sinna`piale, kaks`pal`ki, põld`kää`puidki Kad Vrd jalgpars*

3. pukkjalad, tugijalad (tellingute, voki, kangaspuude jne all) *sidus`puomi jala`puie vahele Kuu; okil om jala`kül`len kolm`jalga, jalapuu ol`li säääl vahel Trv; tii jalapuu val`miss ja panõ?`ümbre maja saina, sis`sinna? nõsta? pal`k pääle, sis`omma tel`lingä`val`mi, sis`võit`saina edesi tetä? Har Vrd jalg|pars, -puu*

4. purje aluspuu *Kui purjut üles`väeti, siis`aeti jalapuu`vällä. Jalapuul olid mõlõmil`otsas argid Khn*

5. [saunalava] *post`käl`ge`ol`li`lүүüdü jalapuu Kam*

6. *Sia`jalgest saab jalapuu läbi`pandud ja sis`ülesse tõmmatud Mih*

jala|päev hobuseta inimese tööpäev *eks obose`päiväga sai ikke`rohkeb [tasu] kui jala`päiväga Lüg; teese`aasta ond ikka obose`päe ja teese`aasta ond jala`päe [kirikule teha] Mär; jalapäeväst masseti [30] kopikut Krk Vrd jalgpäev -päraline jalga sobiv`saabass jalaperäline San; üt`st tetäs hüälaviis, tõõnõ kurajalaviis, kõik`jalaperälitsõ? Se Vrd jalaperähitse, -pärist*

jala|pärist 1. tantsutaktis *mängib`pilli jala`pärist Trm; iluste jalaperäst mängip, esi`lүүüb jalaga`kõpsu kah; [tõlvaga pesu pestes] leevä ike tõene ja tõene, leevä`periss jala`peräst Nõo Vrd jalaperi*

2. *jalapäräst, paras`jalgas Mär; tuul oo jala`pärist (kül`jetuul, millega hea joosta) Tõs*

jala|pärt pl *jalapäridid`nõõrid, mille abil pääsetakse kliiverpoomi peale, et purjesid seada? – Ris Vrd jalgpärt -pääl`rutukõistõ! jalapääl`hiidä? sa tagasi Lut -päästja jala`päästja vanas eas sündinud laps – Röp -pühis`jalamatt, -rest`tekinäru visassi põrmandu`pääle jalapühissess Nõo; meil om jalapühüss`varvakõisist tett Har -pühkmed pl jala`pühkme [lambda] jalgadelt niidetud vill – Trv -rada`jalgrada`jalarada`mүүüdü Lüg -rahvas`jalainimesed, hobuseta, sõidukita inimesed tänä oo`pal`lo`jalarahvast kirikus*

Mar; `kilter oli jala`rahva juures Plt; *joba jala rahvass akkav minem* Krk; *jalarahvas`lätsi kõik kodu minemä* Har **Vrd** jalgrahvas **-ratsa jala`ratsa** jalgsi – Mär **Vrd** jalgratsa

jala|raud 1. eriline raud jala toetamiseks **a.** jalus (sadulal) *sadula all on`rihmadega raud, kus jalad`käivad, jalaraud* Lüg; *mul kakõss iilä sadula mant üt`s jalaraud maha?* Har **b.** [vankri] astmeraud *vanast ol`kerigurat`til jalaraua manh, üt`s ütөл puul tõnõ tõsõl puul, sinna? pañni jala pääle, tõnõ jalg rattõilõ ja ol`ligi ülhlen* Har; *jalaravva päält`miñti pääle [korvvankrile]* Räp

2. uisk; jala alla kinnitatav raud jää liikumiseks *jala`rauvad ehk`tritsud* Jõh; *vanast jalaravva olli puust, üt`s raud teräsest, et rosteteme ei lää all, ülelevel katel puul ol`lõksut`;* [uuemad] *jalaravva om ravvast, kondsa taga om ruvi, ruvits`kinni* Krk; *latsõ lätsi?* *jala`rauduga jii pääle* Kan

3. (hark)adra osa *atra puu`küllest`alle on jalaraud, jala`rauva`külles on kappukas, kappuka`külles on sahk* Lüg

Vrd jalg-, jaluraud

4. jalaraud vangi jalgade aheldamiseks – Põi

jala|riisuja *Suri ja vei omale jalariisuja ka kohe järel* (kui peale ühe inimese surma keegi teine veel sureb samast perest) *Kuu`-ruum* jalanõu viisu olli *ike jalaruumi* Trv **-rõivas** põrandariie *Kui jalarõivit raputat vällän, sii`tolmap nigu kütis oleks Nõo; egal puul ei ole jala`rõivid põrmandu pääl* Rõu **-räänts** = jalarätt *jalarääntsud on linusest`riidest, nee käivad vahest sokkide peel ka talisel ajal. aketi jala otsast`keerma, siis pisteti jalg`saapa`sisse* Jäm **Vrd** jalanarts **-rätik** = jalarätt *mehed`piavad jala rätikuid ehk jala`nartsusi* Jõh; *jalarät`ikud on suvel linasest ja takusest`riidest, talvel jälle villased rät`ikud. pikkust üks poltei`st küinart,`laius kolmveerand küinart* Lai; *jala`rät`ku [soldatil]* Ote **-rätt** piklik riidetükk, mis soki asemel v ka soki peale ümber jala mässiti *jala rät`täd* Jõh; *linatse jalaräti tetti vana`ammest. elaval om jalaräti ots suure`varva puul ja`surnul`panti`väikse`varva puul* Krk; *suvõl olli?`paklatsõ? jalaräti?, talvõl villatsõ jalaräti? ja suka?`koeti`paklanõ jalaräti kangass* Kan; *suvõl petäss kõõ jalarät`te. kaputaga om tüü man lämmi, a jalarät`iga ei olõ?* Se **Vrd** jala|narts, -närts, -räänts, -rätik, -tallukas, jalgrätt

jalas¹ *jala|s* g -se S(excl Muh; n, g -si Jäm Ans; *jälas* VII Põi Hi; -sõ Khn) L HaLä Jür Jä Ksi VIPõ, -kse Kuu Hlj VNg Vai Kei Kos Amb JMd ViK Plt, -sse Jõe RId Muh Lä Iis Kod; *jala|ss* g -sse Hää TaPõ(excl Kod) KJn Pst Hel T Krl, -se Hls Krk, -sõ V(n -sõ Plv Lut), -ssõ Võn Kan Räp, -ssa Trv, -sa Rõu; *d`ala|s(s)* g -s(s)õ Lei **a.** talvesõiduki (ree, saani, kelgu vms) osa: kaks paralleelset eest üles painutatud puud, hilisemal ajal ka rauda, millele sõiduk toetub ja millel libiseb *rie jalakse`kül`les on`tallad* Kuu; *kena kui kelgu jalas* Hlj; *kui jalakse rind`katki`lähte, siis onegi`otsas; rie,`saani,`kelgu jalaksed* VNg; *jalassed`painutatti ikke ise; jalasse`paine pakk; jalasse all on viel`raudad* Lüg; *jalakse`painu* Vai; *vanasti`eeti puu`talladega ree jalased olnd;`kõrge`~`järsu joosuga jalas* Khk; *jalase ots piab ikka kõver olema, kutsutakse ree kärss* Põi; *jalased`piavad`keskelt vähe`kummis olema, siis oo ia`kerge; ku regi`ümmer lääb, siis oo teene jalas`rohkem räsas* Mih; *jalaste`sisse käibad kodarad* Nis; *jalakse`tõusandes* JMd; *tammepuu jalastega regi* VMr; *jalassed ot`siti kõverad puud metsast, vahel juuriti; vanast old jalassed õige tugevad, kui rege ei rautatud* Lai; *sel jalasel om ää`tõusmine`~`tõus* Krk; *kui jalass läbi`kullu, s`panti kõeo puust talla ala* Ote; *ma`karga jalassõ`otsõ pääle* Räp || (eri jalasetüüpe) *juurinõ*

jalas Plv; juuritud ~ kasvanud jalas juuritud puust loomuliku kõverusega jalas *kasvand jalassed, kõverad kasvand kõhe* Lüg; *isekasond jalas mes juuritod oo, mes täis kasond jalas ikke oli* Mar; *kasund jalastega regi* Vig; *juuritud jalas, kasund puu oli* Mih; *juuritud jalased põle aasad kedagi* Tor; *kasvand jalased* Nis; *mul omal koa on lakas peris kasnd jalastega regi, jumala paenutetud; juuritud jalastest tehtud regi einavedu tarvis suvel* Trm; *kasunu jalass* Plv; *kasunu jalass saadi kõõvopuust, saarõl om juur pistü maa sisse* Röp; *kallatud ~ koolutatud ~ murtud ~ painutatud j. painutatud jalas painetud jalast üõlla* Jõh; *nüid ikke kallatod jalastega tehässe reed* Mar; *koolatud jalast saare puudest* Mih; *murtud jalased* HMD; *kallat jalased* Nis; *nüid on old kallatud jalased* Kei; *minul on praegu viel üks paar jalakseid lakas, mis on viel isa aeksed painutetud jalaksed* VMr; *paenutetud jalass nisamute kasest ja saare puust* Trm; *painutõt jalass* Har; *painutõt jalass om iks painutu; kerä pääga jalass* Röp; *keeräss pääga jalasõ* Se **b.** mitmesuguste esemete (nt adra, toobri vms) vedamise hõlbustamiseks nende alla kinnitatav laud *eistokkid on väiksed jullad. neil on jalassed all - - ia vedada müüda jääd* Jõe; *tuuri jalasega tuuasse vett. jalas pannasse tuuri alla* Tõs; *mõnel om puu tettu ja raud sinkli pääle lüüd, sij pandas adra ala, tyy om adra jalas* Ote; *pluga jalass, jalass om tuu kiä lasõ-i[?] timmä süvästele, mink pääl timä sõit* Lut || adra jalas (raudadra saharaua alumine serv) Kod || isa kävi metsäst etsimäs kätküve jalaksi Kuu; *jalasäl* Trm **c.** pl suusad – Lut **Vrd** jalane

jalas² *jalas* R(-ss Vai) Jäm Khk Muh Hää Saa Kos Jür JJn Ann Koe VJg Sim Ksi Lai VIPõ, *jälas* Emm hrl ühendis [püksid, saapad, sukad jne] *j a l a s karbused jalas* Khk; *pätid olid jalas lagun* Muh; *karva nahka pasled olid jalas* Kos; *on ühed igavesed korikad jalas, pasled ja narsud* Jür; *takune seelik oli seilas, kaltsud jalas jahja labajalas olid tallukad ja viisud* Sim; [Käib] justkui viisud ~ pastlad *jalas* (lohakas kõnnak) Lai; *pal'lad kingäd küll jalas* Kõp; *nädäl aega päe päevä kõrval seisid viisud jalas* Vil || *talvel käivata suksed jalas* || fig *ei õld püksagi jalas* (vaesest inimesest) Lüg; *p ü k s i d n a i s e j a l a s* võim naise käes *Ei säel majas korda ole, kus püksid naise jalas* IisR; *Majas aa püksid naise jälas* Emm; *sel mehel on püksid naise jalas* Ksi; *seal talus on püksid naise jalas* Plt; *k u r e s a a p a d j a l a s* paljajalu käimisel tuule ja vee tõttu pragunenud nahk jalgadel *kui poisil jalad onvad mudased, siis poisil onvad kure saapad jalas* Lüg; *kui kure saapad jalas - - määriti rasvaga ja mageda võiga* Sim; *kevade on lastel kure saapad jalas* Plt **Vrd** jalan, jalgas, jalges

jalase|puu puu, millest jalast tehakse *paenebu sihes on jalase ase, keedetud jalasebu veanati sõnna sisse* Põi; *mul om jalasõpuu vällä haut jo[?], tulõ avida mul painu pääle tõmmada[?]* Har

jalas|puu *Talvel sai toobriga üksi päini vett tuua kelguga ehk jalas puuga. Toober õli seal õnarate kõhal jalaspuu peal* Trm **-raud** *jalasraud ~ sihtraud* kahehobusesaha osa, alumine serveraud, millel sahk libiseb – Juu

jalast *jalast* Jäm Kaa Muh Mar Vig Trm KJn Ran Nõo Krl Har Röp Se, *jälast* Emm hrl ühendeis [pükse, saabast, sukka jne] *j a l a s t v õ t m a ~ k i s k u m a vettis pastla jälast ja veskas üle öla* Emm; *võta soapad jalast ära* Trm; *kišk saapa jalast maha ja lät's magamadõ* Har || fig *leeris keind* [noorest öeldi:] *lapse king jalast, tüdrugu ~ poisi king jalga* Jäm; *p ü k s e j a l a s t a n d m a ~ v õ t m a* majanduslikult viletsasse olukorda

sattuma *See vetab püksid jalast ää* Kaa; *Kui oma põksi jalast kõrd ärä annad, käid elulõpuni pallaste kintsega* Nõo; *Anna vai põksi jalast Röp*

jala|sulane hobuseta mõisateol käiv töömees *kaks sulast ol'lid* [talust] `mõisas, *jala sulane ja obesasulane, temal es ole obest, tema käis jala* `mõisas tüüs Vil; *talul ollu kolm tõprasulast ja kolm jalasulast* Krk **Vrd** jalgsulane **-susi** euf uss – Se **-sääre|latikas** verekaan *jalasäarelatikad olid pikad mustad* Mih

jala|tald 1. labajala alumine pind, jalapõhi *Täid `süöväd `lapse periselt ärä, pääst `pääle ja jala`tallani `väljä* (õeld, kui laps ei lase pead kammida) Kuu; *Alt `õõnes jalatald, saab pali `tienida* Lüg; *Tõmma nii, et nahk jalatalla all `kijrdus* (suurest tööpingest) Hää; *Kui jala tallad kehelevad, siss saab `tañtsi* Saa; *jala tall ~ jala põhjaalune* Krk; *ma annass ta jala tallale suud, kui ta vijl elässi* Nõo; *Ku jalatalla? süüdäse, sis saa tantsi* Se || fig *jalatallast pealaeni; pealaest ~ peast jalatallani üleni, tervenisti Päälaest jala`tallani olen sinu iest `uolitsend* Kuu; *tämä on jala`tallast pää `laeni `kelmistükkisi täis; on pääst jala `tallani ias `riides* Lüg; *ehitasse tettä pea laest jala tallani* Mar; *kui `peime maease `mindi, siis `pañdi vel ämmaeit pia laest jala tallani `riidis* Lih; *pane jalatallast pia`laeni* [riidesse], *kui on raha* JJn; *päälaest jalatallani `vastse `rõõva sellän* Krk; *ku midä hiidude, päälaest jalatalloni juusk tu veri, kõik` kehhä pite* Se; *jalatalla alt läbi käima ~ minema ~ vedama end alandama äi mina lase ennast jala talla alt läbi vidada; kül sa pead mütu `korda enne ta jäla talla alt läbi `käima* Emm; *jala talla alt läbi minema* VJg

2. *jalatall* suusk – Lut

jala|tallukas 1. jalarätt – Vai Mär VJg Sim

2. fig pej (inimesest) *Sie `tütrik o igäühe jala `tallugas; ega saa [kõikide] jalatallukas `olla* Kuu; *Täda peetakse sääj jala tallukaks; `Kaua siis ma ikke su jala`tallukas õlen. Mene `õtsi omale `tõisi jala`tallukuid* Jõh

jala|taluja kaelakandja *Pisike põli `möödas, poiss juba jalataluja; Kes jala talujaks sai, see `kupja kepi `alla `aeti* Põi **-tasa** jalavõrra; *jala järgi jalatasa pääle; möõda? tsuug jalatasa* Vas **-tasu** *jalatasu* [kohtus] tunnistajaks käinule makstav hüvitus – Khk **Vrd** jalavaev **-tee** *jalgteee jalatie oli läbi metsa, obosetied ei old* Vai; *jalatij `olli suuretij viirt `müüjä, mes inimesed `sõksiva* Ran **-tee|rada** *jala tierada* VNg **Vrd** *jalgteerada -teoline* hobuseta teomees *jala tiolene tegi kahessakümmend kuus `päevä* KJn

jalats¹ *jalats* (jalat's) hrl pl *jala|tsid* Kos Äks Lai, pl *-tsi* Nõo, *-t'si* Krl, *jalatsed* Trm MMg Lai Plt KJn Vil; *jalatsi|med* Pal Pil(-mmed), *-me* M(n -im Krk), pl *jalatsi|mi?* Har; *jalats|med, -mad* Kõp = *jalanõu sukad ja `pastlad ehk `saapad on jalatsimed* Pal; *pea jalad kinni, jalatsed `jalga* Lai; *jalatsime ärä lagunu* Trv; *viisu ütelti jalan oleved. nüid ei pane `kennigi `seantsid jalatsimid `jalga* Hls; *ei oole temä jalak pastalt nannu ega muud jalatsit ~ jalatsimet; jalatsimide jaoss `panti kõtualutsit `villu* Krk; *üits kõik mes jalats om, kas viisu vai `saapa va suvva, kõõgega kängitäss* Nõo

jalats² *jala|t's* g *-d'si* jalapink *Õdagu pant õks jalad'si `jalgu ala?, sõs `saisva jala `lämmä* Rõu

jalatsi *jalgsi pere perelt `viidi kiri* [hobusega] *edasi, pole jalatsi toond* Pha

jala|tsomp *jalajälg kos varastõt om, siss otsitas jala `tsompõ* Plv

jala|täis 1. samm; sammuvõrd; jalatalla suurune [maa]; jalalaba pikkus; (eitavas lauses) mitte sugugi, üldse mitte *tie väga sant, ei saa jala täit `sõitada* Lüg; *siä_t tohi jala täid `meile `tulla* Vai; *pole jala täit `tühja maad änam* Khk; *tä ikke asjaks koa juba, lühendab ikke so jalatäied ää juba* Mar; *`kirkus ei oln mette üks jalatäis `ruumi* Ris; *löhendasid mo `sammusi koa, mo jala `täisi* Juu; *ei lähä mitte jalatäit* VJg; *ike õlin `kärme ja `krõksjas, ma enese jala `täisi ei pannud `kal`liss* Kod; *oss mul ollu üits jala täüs `maadigi; ei jõvva jala täüt ääp `astu edesi* Krk; *vanõmbat inimesed mõõdiva [päikese] `varju, et mitu jalatäit ta om. seda `viisi `kaeti kellä `aiga; pik`emb inimene, jalatäis kah pik`emb* Ran; *ei olõ? jala täüt maad* Plv; [laps] *jalatävve võtt tagasi vanal inemisõl* Se || fig ta (laps) *ike jalatäieess mul, õiendab `mitmed asjad ärä* Kod || [hobuse] *jala täis [naelu] kogus, mis on vajalik hobuse ühe jala rautamiseks, 8 naela mõni võttab jala `täie `naulu, mõni kahe jala `täie. igas jalas käib kaheksa `naula* Lüg

2. reha ja jala abil kokkuvõetud kogus (kuiva) heina, lõigatud vilja, reha-, hangu-, sületäis *puar kolm pihutäit [rukist] sai kokku korjatud ja `kinni `seotud, sie oli jalatäis; paar jalatäit, siis oli mul [rukki] vihk `val`mis* VMr; *esti oli pihutäis, siis jalatäis, siis vihk* Sim; *suivili ol`li, mõni `ütles `parmad. jalabäl `aeti rihaga kokku, jalatäis ja SJn; niidetu aena võtat jala `täide ~ jala `täisi kokku, siss panet unikude* Nõo; *rondist `võeti [hein] jalatävve `viisi, `pañti rukka; rihatäis vai jalatäis, tyy om üt`s, rihaga `võeti kokku jala `pääle; rehe rihaga `võeti [vilja] kaar kokku, pää ütele poole, tüve ütele poole, mitu jalatäit `pañti kokku puutatävves sis `viidi rõogu manu* Kam; *Sõss `võet`eva lina? rehliga jalatäüte üles ja kõõdete kuppo* Röp; *jala `täüsi om hüä `kuurmahe ja `sarda `panda?; tulgõ tek`ke jala `täüsi* Se **Vrd** jalaline, jalandane, jalandus, jalantäis **-töö** (põllu)töö, mille juures hobust ei vajata aena *tüü, rüä `lõikuss olli inimeste jala tüü* Hel **-tüvik** [lamba] jalgadelt ja kõhu alt põetud vill kige *perän kõtualutse. jalust pööd kah kige perän. nji om kige alama villada, õigats jalatüviku pügi* Trv; *jalatüvigu ja kõtualutse `panti esi`paika, saa tekiss tetä või obese `rõõvas* Krk **-vaev** toiming v töö, jalakäimine; selle eest saadav hüvitus, vaevatasu *midä tämä sab jala`vaiva iest, `kiese tämäle `maksab jala`vaivad `vällä* Lüg; *ma maksa `soole jälä`vaeva kaa kut lehed* Emm; *mis sa sis jala`vaeva tahad selle reisu eest* Kse; *jala vaev tahab vaeva tasu* Hää; *jumal tasugu `sulle jala`vaeva* Juu; *kes [kohtus] `süüdläsess jääb, sij maksab jalavaevad* Kod; *kui ta annab `sulle ea jalavaeva, siis mine* Pil; *vähente ärä miu jala vaev, käü ärä miu iist* Krk; *paremb jalavaiv ku väevaiv* Ran; *`saksi manh [teenides] om jala`vaiva ei olõ väe`vaiva* Har; *seo um su jalavaiv, ole rahu taa samaga?; kül? ma taso ilosahe sullõ jalavaiva* Plv; *innebä jala`vaiva kui sälä`vaiva* Se **Vrd** jala|tasu, -võlg **-vaim** hobusetä mõisateomees – Jäm Khk **-vari** jalanõu *Puu`kinged - - olid mittugi `aestat juo jala`varjueks* Kuu; *`pruudil ja peigmehel varastetti sis nied `saapad `jälle `vällä ja kõik jala`varjud ja `riided* Jõh; *üle päti ei ole `ükskid jalavari* Muh; *ei täna lähe kuhugi `pal`la jalaga, täna olgu iad jala varjud* TÜR; *üle kõige põllumehe jalavari on pastel* Koe; *vanad sukad, eks näd ike jala varjoss õle* Kod; *na katik küll om, ma pane na `otsa vähä jala varjuss* Krk; *olõ õi jalavaaross midägi panna?* Rõu || fig *tieb jala`varjude iest (ir teeb vähe)* HljK **Vrd** jalakate **-viisi** vastava mõõdu järgi *mois müis `palke, mis olid [7] `jalga pikad ja mis jala viisi `müidi* Jõe **-võlg** [kohtus] tunnistajaks käinu vaevatasu *ta on minule `võlga jala`võlga* Ote **Vrd** jalavaev **-vägi** jalavägi ja *`ratsavägi* Lüg; *teenib jalavää `polkus* Khk; *jalaväe soldatid* Mar; *`esteks läks jala vägi,*

siis läks `ratsa vägi Jür; perüss püssümißs, tuu ol' jalavägi Röp -väsitaja Jalgsema küla elanike hüüdnimi – JJn

jalbutis [oki] *jalbutis* [voki] tallalaud – Jaa

jalg *jalg* g *jala* üld (n `jalga R; jälg g *jäla* spor SaId Muh Hi; *d'alg* g *d'ala* Lei) (adverbiaalses tähenduses kasutatakse ülemaaliselt sag *i*-pluurali vorme)

I. 1. a. elusolendite jäse, millele ta toetub ja mille abil liigub; jalg (sag ainsuslikult) *Jalg* `sohkab (joodikust); *jala* koverduksed (kurk); `Saapad on *jala* `kurgust `kitsad; *Jalalaba* on `paistes `jüskü pakk; *Jalapäkkä* on ragu ajand; *jalaselg* Kuu; `muudku ole vaid `püsti `jalgul, ei saa `puhka `millagi; `tuigub `jalgel; *jala* `pätkäd one `aiged VNg; *ku* [mesi] *lind* *magusa* võttas, *tämä* `kõrjab `jalgude; `lonkab tõist `jalga; *minä* en saa `jalgust üles; *jala* `põhjad on *kõhe* *ku* `pindusi täis; *Jala* `õõnes ~ tühi kõht; *jalad* `põias (kõverad) Lüg; *jalad* `arkis; `ulgub *jalad* `lääpäs, *lohakalt* viab `jalgu järel; *lein* *jala* `kondi ~ `ketra *luu* `vällä; *Jala* *alused* ~ *jala* `põhjad Jõh; *obone* `ellitä `jalgada; *kravu* `jalga; `kärbläise `jalga; `rouda *tegi* *jala* `põhjad kippes Vai; *niid* kõva *maa* *jala* all (õeld merelt tulles) Jäm; `kintsus `jalgadega (x-jalgadega); *jala* *kurgu* peelt päris `aige; *nikastas* *jala* `liikme ära Ans; *nii* *kaua* *kui* *moo* *jalg* *ikka* käib *ning* *pe* *e* kannab Khk; *jalg* o *nikastand* Krj; *Selle* *obusega* `õnne *äi* *ole*, *jalad* *sukkas* (s.t varsal *jalad* altpoolt heledamad) Pöi; *masaja* *jalaga*; *lambid* ~ `lämpis *jalad* (lampjalad); *obu* *riigib* `jalga Muh; *Umigu* käib neljal jälal, *peeval* kahel ja õhtu kolmel jälal (= inimene); *jäla* `õnded on `peenem koht, *kus* nõtkub Emm; *kuub* oli *jala* `kurku; *jala* *seered* *akkavad* *viludama*; *laps* on *alati* *ema* *jala* `juures Rei; *jalad* *vettis* *araks* Phl; `jalgu `puhkama; *jala* *kand* *taga*; *jala* *päkk* *oo* *all* Mar; [lamba- niitmisel] *esimesed* *jalad* `paändi `kaenla `alla, *lapsed* `oitsid *tagumisi* `jalgu, *lamma* oli `jalgade vahel süles Kul; *jalad* `rangis ja `kaaras all; `pehme *jalaga* *obune*, *komistab* `ühte `puhku Mär; *enne* oli *neid* `arsta, *kes* *panid* *jala* *paegale*, *kui* *jalg* `vältund oo; [vanal inimesel] *Jalg* *maateral* *kinni*; *päkä* `juures `väike *karba* *tukk* – *jalatukk* Vig; *püks* *perse* *läks* *jala* `õndla; *jala* `varvad `punduvad *ää* Kse; *jala* *kand*, *see* *sur* *nukk* *sii*; *jala* *põhe*; *jala* `pialmene, *üle* *summa* *oo* *jala* *põid* Mih; *Annõl* *nda* *piiniks* *jala* *siäred* *nagu* *piibu* *orgid* Khn; *jala* `luubelse *koht*; *jala* *õnnal* Aud; *jala* *põhja* *all* *oo* *jala* *päkk*; *jala* *ranne* PJg; *Sügan* *jala* `sel'ga (laba); *Kellel* *karvased* *jalasääd* *sij* *saava* *rikkaks*; *Jalakõht* ~ *jalamari*; *Säärused* `ümmer *jalavarte* Hää; *jala* `kindrad; *rüü* `ol'li *jala* *kontsadest* *saadik*; *jala* *muna* (luupeks) Saa; *jalad* *surevad* *ää*; *äda* *lõi* `jalgu; *jala* *nõgu* *on* *päka* *ja* *kanna* *vahel*; *jala* *nõo* *sees* Kei; *jala* *kõberdese* *koht* (tallaalune) *on* *mõnel* *õõnes* Juu; `luoma *jalg* `aige, *nää* `õngab `jalga Jür; *jala* `varba `otsa *saab* *kua* *liigudata* KuuK; *seisa* `jalgadega *paigal*; `jooksva `jalgades; *ehmatasin* *roosi* `jalga Ann; *krambid* *käivad* `jalgus Tür; *jalg* *tõnts*, *iga* *õle* *kõr*ss *akkab* `jalgu `kiinni VMr; `kõrge *jalaga* *pikk* *inimene* VJg; *kui* *veke* *jala* *põid* *nigu* *kitse* *jäl*g; *jala* *päkk* *on* *suure* `varba *all*; *mõni* *on* *kumera* *jalaga*, *jala* *põhi* *kumer*, *teine* *on* `sirge *jalaga* Sim; *jalust* *vigane*; *jaladest* *ei* *saa* `käia; *jala* *põhjaalune* ~ *tallaalune* Äks; *jalg* *kisub* `krampi Lai; *jala* *sel'groog* ~ *sel'g* *on* *se* *koht* *põia* ~ *labajala* *pial* Plt; `jalga *ette* ~ *taha* *panema* KJn; *iluse* *nõrga* *jala* *all* *ää* `juuskje *oben*; *jala* *muna* *luu* *om* *jalal* *vällän* *puul*; *jala* *sel'g* Hls; *jala* *põkk*; *üle* *jala* *sel'lä* *ei* *tule* *ääp* *pori*; *tasa* *jala* *nuk'ke* *pääl* *kõnd*; *mia* *pel'lässi* *ka* - - *jäi* *kõvass* *ku* *soolasammas*, *jalg* *ka* *es* *tõusu* Krk; *jalg* *veedi* *väärät* *ja* *sattegi* *maha*; *jalg* `kuuli *ära*, *nigu* `pinde *ai* *täis*; *jala* *nõlv* (päkk); *ei* *ole* *jala* *põvvä* *täit* *maad* Ran; *mes* *sä* *looberdat*, *viat* `jalgu *perän* Puh; *jala* *käesivä* `risti; *Miili* *ei* *saana* *jalust*

~ `jalguga `kõndi; jalaseere; kirves - - läüts jala käänu `sisse; vigla aru läüts jala labast läbi Nõo; ma_i võtaki toda `tañdsma, tol vana tõmp jalg Rõn; jala sijn, `pahkmass, kons San; Istu ja puhka `jalga; Mis mul no viga, sällile sängün ja muidugu tillidä `jalgu; jalakuñt veritsess lännü? Urv; kõtt om tühi, jalg om nõrk; Üts jalg pikk, tõnõ lühikõnõ, ütelukku käü, a edesi ei saa (= kell); jala lapard; jala lehi? valutõsõ Krl; ma_i saa enämb jalust kohegi, mul omma jala `kangõ; lihm saist no? `õkva jala lihe pääle, no? om jala liht `paistõt nigu pakk; jala nut'i omma veritsess `hõõrunu; `õkva jala nõdsu kottalõ kasuss pininaal Har; ei olõ kätt ei `jalga, esi ilmamaa tark (= kell) Rõu; jala `lapju Vas; jala mara?; mehine tuu `jalguga mett; jala jaku seeh midä õks om mut'ingut; jala `kindre? põlvõ al; jalalaba ~ jalalapp `kat'ski; jala `lapjuga? toetat `vasta maad; Mõnel naistõ `rahval omma? jalasoonõ? `veiga? indside (pingule), kõik' ni_{ku} sinidse? munakivi? väl'äh Se; jala sõrme? (varbad) Lei || labajalg Jalg alt `ummes (lampjalast) Lüg; sokid jalas, `saapad `otsas, niid on jalad `valmis Jäm; Jalg `lahti (lumevaesest talvest, lumevabast teest) Põi; pikk särk, otse peast jaluni Mär; võta jalad `lahti Tõs; jalad `riides Juu; [lund] ia paks üle jala kord maha tuld Lai; tõine jalg `kiñni, tõine `valla Krk; lahišt `vihma maha mis kole, es saa kuiva jalage enämb kunnilgi `liiku Hel; ma_i ole pal'laste `jalguga viijl ollu Nõo; jalalõ `parra?, hüü `saapa? Se; `pästaga jala? `maalõ un `minkaga magama Lei; || (Rohkesti adverbiaalset, piltlikku kasutust) j a l a g a ~ j a l g (a d) e g a 1. jalgsi kas sa jalagõ tullu Krl; kerikun ol'li kõik' jalaga inemise Har; lät's jalaga? `liina Se; 2. (koos eitusega) mitte sammugi, mitte sugugi, üldse mitte minä ei käi jalagagi `kõrtsis Lüg; perenaine es saa vahel `jalgadega põllalegid Khk; nüid pole `endal eri `jalgadega `minna VII; ei ma `talve ole jalaga maanteele saand Ann; mina sinnä ei lähä oma jalagagi Nõo; olõ õs ma säl jalagagi? Se; 3. kiiresti, ruttu Mine jalgega ja joose koa vahest sekka Han; tule `jalgadega Kad; käi `jalguga Kam; o m a j a l a g a iseseisvalt, omal jõul `aige juo käib oma jalaga Lüg; soan ike oma jalaga vel `õue Juu; `Tervüs om kehvä, peräkõrd ei saa uma jalaga tagasi Urv; lat's nakass jo uma jalaga? `juuskma Lut; jalust ~ jalad otsas ~ ära jalad haiged jalad on `otsas, muidu liiguks veel Mus; Jalust otsas KuuK; [lehm] jäi jalust ära, nii jalad ära Tür; ta on `vuodis kohe, jäi jalust ära VMr; jaluss õli ärä, ei suanud käedä Kod; jäi jalust ära Äks; Jalust olt es ka nii otsan, et mitte kohegi es_saa? Urv; j a l u t a ~ j a l g a d e t a ilma jalgadeta, haigete jalgadega, käimisvõimetu `sassaparilad - - `luomidelle `annetasse, kui on jaluta `tõised Lüg; mina vana inimene `jalguta siin `vuodes Jõh; Käsita kisub, jaluta jookseb, valuta viijub (= tuul) Jäm; jaluta Jaen leheb `seina kaudu üles (= suits) Khk; laps viel istub, ei ta kõñni `ühtigi, on viel jaluta VJg; aga sängin ei tohi ka olla, siss jääb `uypiss ilma jaluta Nõo; jäät periss `puhtass jalalda, ei saa inämb kohegi minnä? Har; jalolda? inemine Se Vrd jalutu; j a l a ~ j a l g a d e a l l , a l l a , a l t (jalgade) ees(t), jalus(t), tüliks, tülist kasi `jalgade alt ee; mis sa oled sii teiste `jalgade all Khk; mine `jalge alt ära Hls || neil oo `toito jalgall tallata (st raisata) Kul || ma ole `seitsmeküme kuiendama [aasta] peal jalad (olen 75 täis) Tõs; ühiksa `kümnes `oasta jala all (89 on täis) HJn; kaheksas `uassa jala all Kod; j a l a d ~ j a l g a l l ; j a l a d a l l a [saama, võtma; tegema] seismis- v käimisvõimeline; seismis- v käimisvõimeliseks muut(u)ma, püsti tõusma, käima hakkama ei `saagi enäb omale `jalgu `alle, ei saa `kõndida Lüg; noh, võta jalad ala, tõuse üles [lehmast] Khk; kes vähegid jalg all oli, keik `viidi jaanituld `vaatama Mus; põrsas ei võta kudagi `jalgu `alla VMr; kere

puult ilos obene, aga `jalgu ei õle all (ei sõida kiiresti) Kod; latsel oma jalg all joba Ran || (kukkumisest) Tee nii libe naagu tat't, mitte jalad all äi seisa Pöi; nii ijle jää, nõnda_t jala ei saesa all Puh || fig 1. kiire sammuga, heade jalgadega Pane ädala `peale minema, kas siis pole `loomadel jalad all Pöi; kui `rantsos `Moskost `väl'la läks, siis ajasid kaatsakad neid takka, küll siis Punapardil jalad all olid Mih; 2. iseseisev, sõltumatu, majanduslikult kindlustatud sain juba elole jalad `alla Jõh; nuored, kel jalad all, nied [lähevad minema] JIn; `enne oli puru `vaene inimene, aga pärast sai jalad `alla Plt; sai sääil joba jala `alla. läits nii suurelises Ran; || (asjade kadumisest) Kuhu sie kul'p siis sai, jusku oleks jalad all IisR; j a l a d a l l a t e g e m a käima sundima, minekule ergutama Vaata laiskvorsti, küll ma sulle jalad alla teen Vig; piits teeb obusele jalad `alla Tõs; kevade `öeldi: las ta (loom) läheb `väl'la, küll jaan `talle jalad `alla teeb Lai; j a l a d a l t v ä l j a s ~ ä r a seismis-, käimisevõimetu; jalad haiged; (ka kukkumisest) jalad on alt `välläs, kuhugi ei `pääse Lüg; jalad nagu `võeti alt ää, ei soa `köia enam Muh; nii klaes jää nõnna, et võtab jalad sool alt ää Mar; ühekorra old aga jalad alt ää ja Abu vie all Kad; minul jalg jäi alt ära Plt; jala om alt ärä, kudass ta kõnnib Nõo; mul võti hirmuga õkva jalaki? alt är? Plv; j a l a ~ j a l g a d e p e a l, -e, -t jalgadel(e, -t), püstitasendis(se, -t) (ka käimisevõimest) `püstü jala pääl (seistes) Kuu; tama alisi oma `aigukse jala pääl `vällä; laps jo `jalgo pääl Vai; obused norgutavad, `püsti jala peel magavad Khk; jala peel aigos Käi; timbib ja tambib `jalge pial, üks rahutu vaim Var; vaarub `jalgade peal JõeK; jala pialt kukkus maha Plt; mõni tiisiku `aige kuivass jala pääl ärä Krk; Käü nigu vana igävene loobõrd `jalgu päält maha sadamisen Urv; Kõik kerikoaig ma? saisi jalapääl Vas; tõbine aja hiinnäst `jalgu päle; jo jala päl käu Se || fig iseseisev; majanduslikult sõltumatu Mees päriselt juba oma jala peel Kaa; õppib oma `jalge pääl seisma Pst; oma `jalge pääl Krk || taa elo om jo nii savitsidõ `jalgu pääl (ebakindel) Vas **b.** (võrdlustes) Jalg nindägü kassi kaul Kuu; Jalad väsind `nindagu `nuiad; `Nuorelt jalad ku `värtnäd all; Jalad ku `kougud (köverad) ~ `mõisa `muonamel (suured) ~ `pilpad ~ `pitskid (peenikesed) ~ `süksed ~ `putked, `sääräd pikkad ja `piened; Jalad nigu `ketrad (kiired) IisR; Jalad ku õbelusikad (pisikesed) Lüg; Jalg kut matimoo (suur); Jalad all kut suured `tündrid Pöi; Jalad lääpis all nagu luutõbisel lehmal LNg; Jalad all nagu veevõtmise pingid (pikad labajalad); Jalad perse all nagu saksa rätsepal Kul; Jalad kui rangipuud Mär; Jalad jusku sia sõrad (mustad) Hää; Jalad köverad kui looga murre Kei; Jalg nagu vaese mehe vakamaa (suur) Amb; Jalad nagu sambad Koe; jalad nagu pakud all (paistetanud) Kad; jalad kui tambid all, `aiged; nuor on `kerge `jalgadega, jalad nigu vedrud Sim; pikad jalad nigu koodid Plt; Jala ku lambsu (suured ja laiad); Jala ku peüvä (köverad) Trv; Jala all ku usse pulga (ümmargused) Krk; Jala ku `taosse Hel; lühikse jala nigu pätäku; jala nigu tangi (jalad kanged) Ran; ta_lli vähälik obene, aga jala nii käesivä justkui kerilavva all Puh; nii jämme jala? ku tulba? all Krl; pik'ä? jala_nigu kure jala?; ilusa jala? nigu pütsikä? Har; sääntse paksu jala kui kahru jala? Se **c.** fig Kuhu sa lähäd? – Lähän `sinne kuhu jalad `vievad Jõh; Olid sa jalgu pidamas (küsitakse inimeselt, kes räägib teiste seksuaalsuhetest) Kaa; Kas jalad puutusivad põhja (küsitakse kaua magajalt) Iis | [pulmas põllepõllemise ajal] akati `võitu tegema, et `peidme puolt võit – `peidme jalg pial ja pruudi puolt, et pruudi jalg pial VMr | Minial peavad olema jänese jalad ja `lamba süda (minia peab olema virk ja tasane) Hää; Pido `pernaasel piät olõma jänesse jala? ja kuninga miil Röp | Egä sul `valla ~ `kruono jalad õle et `sõisad

Lüg | *Kes teist jalaga lööb, sel jalg auast välja kasvab* Vig | (häbelikust; norutajast) `Istub pia `jalte vahel IisR; *Käib pea läbi jalge kut va äbelik koer* Pöi; *Tömmas saba jälge vahele* Emm; *Kus ta näeb, pää kahe jala vahel* Hää; *kõnnip pähl, pää `jalge vahel mahan* Krk | (ruumikitsikusest) *kerik täis `rahvast, ei õle jala `ruumi* Lüg; *ei ole jala asetki* KJn; *jala `panda? ei olõ? asõnd ~ maad* Har; *Ei olõ kohe jalgaga maaha panda* Ráp | *Mine sa, sool nooremad jalad* Pöi; *muud ei `aita, jalad `piässägä perse* (õeld põgenedes) Kod; *Tänä õli `ninda `kiire, et ei saand `jalga `paigale; `Juakseb jalg `perses, las akkab `tüälä* Jõh; *Suur sämu juba, a `miski ei tie, `kargab `ringi jalg `persses* IisR | (aeglasest liikumisest) *käib `tõise jalapält `tõise `pääle `laisa `muodi* Lüg; *Ei viitsi õigel viisil oma jalgu järele vedada* Lai; *täi kooleb jala `alla ärä* Ran; *ei jõvva `jalga üle läve `tõsta* Rõn; *taal õi lää jalg tõsõst edesi `eie? Urv; ei kergütä? umma `jalgagi* Plv | (keemisest) *Nüüd on pajal jalad all* Hlj; *nüüd on padal jalad all, `lendab keeda* Äks; *küll on padal jalad all* Lai | (kuulujutust) *`Lorbatuse juttul ei õle `jalgu all* Lüg; *`jälle jutt ja jalad all* IisR; *Jutul põle `jalgu all* Han; *jälle jutt ja jalad all, ta läheb edasi* Lai | *vili kasvab ärja jala all* (st härg annab palju sõnnikut) Nis; *peremehe jalg rammutab `põldu* (s.t peremees peab ise põllul olema) Ran; *ega `tüülise jalg `vil'lä ei sõku* Nõo; *sut jala? ravidõsõ? (rändajast)* Lut | *Iga jalg tieb ise `jälje ~ kuda jalg `ninda jälg* (inimeste erinevusest); *Küll jalg `saapa `leiäb – igäüks saab õmakõhase mehe vai `naise* Lüg | *Ega jalad `sinne jää kuhu `jäljäd `jääväd* (asjatust v vastumeelsest käigust) Jõh | *Kellel pole pead `otsas, sellel olgu jalad* (unustajast) Pöi | *lökkäd ärä jalaga, `tõmmad aga `käegä tagasi* (ära halvusta seda, mida veel tarvis võib minna) Kod; *Obune komistab nel'la jala pääl, mis ime siis, kui inimene kahe jala pääl* Hää | *valel o lühised jalad, vale asjad tulavad üles* Khk | *kene `jalga `tatsa, sene suu `matsa* VNg; *kelle jalg kergatab, selle keel nälbatab* Muh; *kelle jalg patsatab, selle suu matsatab* Mär; *kelle jalg `ilpsab, selle käsi `nilpsab* Hää; *kelle jalg tatsutab, selle suu matsutab* Juu; *kelle jalg `ülpäss, selle kijl' `nälpäss* Krk; *kelle jalg tats, selle suu mats* Ran | *Kelle jalg sitage, selle suu saiage* Pst; *Jala põlvini sitatse, suu kõrvuni rasvane* Hel; (ü k s ~ t e i n e) *j a l g h a u a s ~ a u g u s* vanast v haigest inimesest *üks jalg `auvas, `tõine `auva `kaldal, aga ikke viel tahab naist võttada* Lüg; *jalg `audas, teina ava `pardal ~ eerele* Käi; *Jalg hauas, teine kaldal* Vig; *Üks jalg `aukus, teine augu ääre pääl* Hää; *vana mullake joba, tõene jalg joba avvan* Ran; *üt's jalg hauan ja tõnõ haua perve pääl* Har | *meie ema on küll ühe jalaga `audes, teesega aua ääre peal* Vän; *üt's jalg ilo poolõ, tõõne surma poolõ* Vas | *Kinel jänu, senel jälad* Emm; *Kel jano, tol jala?* Ráp | *Kie ei õle jalust vigane, on arust segane* Lüg; *Peest segane voi jälust vigane* Emm | *Ei saand `enne `surma enamb oma `jalgu maha `saama* (ei saanud enam eluga järje peale) Jõh; *j a l g a e t t e ~ t a h a p a n e m a* (kedagi) milleski takistama *Eks Ats eese kaibamisega Peetrile jala ede pani* Kaa; *Ära lase omal `jalga taha `lüia; ta `pañni mul jala taha* Hää; *j a l a e t t e* [nägema] lähedale *`Ninda pime, et ei nää jala ette* Jõh; *Äi sa näe eese jala ede ka mette* (tulevikku on võimatu ette näha) Kaa; *Ei näe jala ettegi änam* (inimene on pime) Hää; *kui akkab juba jala ette nägema, siis on vekese `valge aeg* Lai; *ma `aima iki jala ette vähä ärä* Krk; *sa,ss näe mitte jala ette tõnõkõrd* Ote; *j a l g j a l a e t t e ~ k õ r v a l ~ p e r ä n* samm-sammult, aeglaselt, ettevaatlikult [liikumata] *`astuvad nii kaks `valged `mul'likast jalg jala `korval, et edasi ei saa* Jõe; *Obune kuhe `õppind tämaga jalg jala ette `ul'juma* IisR; *sõidab*

nii tasa, et jalg jala ede Jäm; astub na pikkämesi, jalg jala ette Tõs; `tatsab jalg jala ette VMr; läke jalg jala peräh Lut Vrd jalg-jalalt; j a l g a j a l a e t t e käima, kõndima (hrl koos eitusega) p_saa `jalga jala ede Khk; ei nää `jalga jala ette `astuda Kei; ta on nii mõnnetu, et ei jõua kohe mette `jalga teise ette `tõsta Sim; nii pihtpime üü `olli et, es näe `jalga jala ette panna Nõo; pimme, et ei näe `jalga jala ette `panna Kam; Jalgu peran vedama (lapse-east väljajõudnud, iseseisev olema) Pst || akkass iki üless `aama, `jalgu `perrä vedäme (paranevast haigest) Krk; kes sellele jala `piale `astund (kelle süü läbi ta on rasestunud) Ksi; Vassaku jalaga `vuudist maha `astund (halvas tujus, pahurast inimesest) Hää; Jalg hakkas ahju veere pääle tükme (vanadus kipub kallale); üte jalage ärjä liha (seen); mis suguline ta viil om, undi tagumine jalg (kauge sugulane) Krk; täl `naisi jalaga seğäda (palju); karass kate jalaga (otsejoont) õnnetuse `sisse Ran; Kõik' uma elu aig olõ ma pidänü katõ jalaga keset ellu `traimpma Rõn; Kus hüppas mulle nelja jalaga peale (süüdistas ägedalt) – miks ketid teritamata TÜR; j a l g a h e i t m a kõndima, ära minema tuleb natuke `jalga `eita koa, teeb enesele sööma `tahtmest Mih; ol'limi säääl tük'k `aigo, sõss heidimi `jalga Plv | ei sie enämb `jalgu `jätkä – enämb ei `pääsi sest `aigussest Lüg; j a l g a k a t s u m a 1. pulmas pruudiga tantsima, mille eest tuli pruudile raha anda – Pil KJn; 2. (suguaktist) sai igä mies `jalga `katsuda Lüg; j. k e e r u t a m a ~ k e r g i t a m a ~ s e a d m a tantsima eks `nuored ikka `armasta `jalga `kierutada Jõe; lähme `jalgu kergitama Mar; ei ole mina oma `jalga `seadnud, isast ei `tohtind Pil; kergitäsini koa oma `jalgu KJn; `kargamise man kergütäss `jalgu Se; jalgu kiitma ~ t ä n a m a põgenema Ega mul muud üle jäänd muudkui kiitsin häid jalgu Hlj; Kuski madinast läks, siis kiitas jalgu Jõh; ma sai pakku, tenässi endä äid `jalgu Nõo; j a l g a k a a p a m a ~ k u m m a r d a m a [maani] kummardama kellegi ees `linnas õpetavad `jalga `koapama Kos; viga täl `jalga kumardada? ku rahha tulõ [mõrsjal]; sis `laotas maaha sinnä? `jalgala ja kõigilõ kumard `jalga; tsiaga and suud ja konnalõ kumardass `jalga (joodikust) Se; j a l g u k ä n g m ä 1. surema taa `tahtsõ `jalgu `kängi? ol' jo `hirmsa `haigõ; ku `süümpalavik om, siss ta käng ruttu jala? Har; vana ineminõ jo om `jalgu kängi Se; 2. jooksmata ajama, säru tegema Ku sa_süist är kao õi?, sõss ma su_jala_kängi; Vai viil lää ei?, küll ma_tää_jala_kängi Rõu; k'ul ma su_jala? kängi Vas; j a l g a l a s k m a ära minema, ära jooksmata, põgenema kui ei taha teha siis lase `jalga VNg; läks nõnna `jalga `laskes (kiiresti) Muh; ma `kaie ku `jalga `laskme sai Krk; nigu raha kätte saeva, lassiva `jalga Ran; laseme nüid `jalga ruttu, muidu peremiss tulep, nakap pahandama Nõo; lasõ? `jalga, sõss ei jää? `nälgä Plv; j. l õ ö m a id pian akkama `jalga `lüömä, akkan `jälle menemaie Lüg; j. p a n e m a id äkist pani `seuke kabin ning plagin mineme kohe teed, panid `jalga säält Ans; ühe `aasta õli ja jälle pani `jalga Iis; ninda ku ma näi, panni `jalga Krk; ma saen `väljä ja piästsini jalad (jooksin ära, põgenesin) Kod; j a l g a t o o m a ~ k a n d m a jalgadega suira, õietolmu tooma (mesilastest); keväjelt om mihiläisil edemine asi jala `tuumine. ku na joonõn omma?, na toova `jalga Har; j a l g a v a j u t a m a kiirust lisama, käiku kiirendama läks teene lepikusse ja meie `vaotasime `jalga nõnna et ei ta enam meid kätte soa Juu; j a l g u v i s k a m a 1. jooksmata, ruttu kõndima küll `viskas `jalgu Lai; 2. tantsima pidu pääl - - säääl `karglõsõ? ja `viskasõ `jalgu Har; j a l g a v õ t m a 1. jalul püsima, kõndima juba laps akkab `jalga `võtma Muh; 2. (majanduslikult) iseseisvuma – Vig; 3. kodunema, pinda leidma sij sõna võtab `jalga

ruttu, mes`niiskene Kod; *jalg ~ jalad sein(a)s ~ seinal ~ seinapeal[e]* (laisklemisest, tööta olekust) *magab kodo jalg`seinä pääl* Lüg; *Jalg* sein(a), hambad varna LNg; *Jalad* seinas, hambad varnas Mar; *Jala* sein(a) pääle paneme (magama heitma) Krk; *Jalg saina pääl, hamba varna pääl* Krl || (kiirest liikumisest) *juoks`ninda ku jalad võttasid* Lüg; *Jooseb kut oleks sada paari jalgu* Khk; *Pani seikse vardiga minema naakut oleks mütu paari jalgu all* Kaa; *Pani liduma nõnda kut jalad`võtsid* Põi; *pane küllase minema siis on sada`paari`jalgu all* Muh; *lähäb nõnna, et jalad`vilkuvad all* Mar; *läind mis jalad`välkund all* Vig; *Jalad käivad`selga; Läks nõnda, et teine jalg ei näinu teist* Hää; *Lõikas et jalad all tuld lõivad; Läks et jallad kuklase lõid* Saa; *Jooseb et jalad ei puutu mahagi* Trm; *`jooksis nii et jalad käisid`kukla* Lai; *joose nii et jalad ei putu maha* Vil; [põgeneb nõnda, et] *jala`maasse ei putu mitte* Trv; *paänds tare poole nõndagu jala võtve* Krk; *lätsive kas jala tuld leive; Läits nigu jala es putu maa`kül`ge* Hel; *ma joosi nigu jala es puttu maha ~ maa külge ~`vasta maad; ta juusk nigu täl jala vähä võtiva* Nõo; *joosõ? nii kõvastõ ku sul`jalgu om all; juusk nii et jala? valutõsõ? ~ tuld lõövä?* Har; *kak`k minemä nigu jala võt`i?* Rõu; *juusk nii kõvastõ et jala?`kukrohe käävä?* Röp | *Kisu jalad tagumikust`lahti* (mine kiiremini) Jõh; *Küll ma võta sul jalad kõhu alt`väl`la* (ähvardus laisale, aeglasele) Hää; *Jalgu* kõik kõhualune täis (jookseb kiiresti) Kad; *Aa jala kõtust väl`lä* (õeld aeglaselt kõndijale) Trv; *ku ma tal kait`s`jõhkamet anni altaisa, obesel olli jala ku kõtust väl`län* Krk; *jalgadele auru ~ nõu ~ säru ~ tuld ~ valu jne* (takka) andma kiiresti minema, ära jooksmata, põgenema *ants`jalgudelle valu, läks`ninda_t ei`vahtind tahagi* Lüg; *Jalgadele* nõuu andma Tor; *`aäntsin`jalgel tuld takka* Ris; *sain aga`jalgadele tuld`anda, muidu oleks`pihku jäänd* Lai; *annab`jalgadele valu, kardab et saab tupe`piale* Ran; *piat jalulõ tuld`andma, muidu jäät pümme pääle* Har | *Jalgele kihu tegema* id Tor; *jalgadele teada andma* id *anna`jalgel täädä, ku sul`kerge jala, küll jala pästäv* Krk; *jalad hüüdma ~ käima ~ vilkuma ~ viltsima jne panema ~ saama* id *saab jalad`keima`panna; küll sai ruttu jalad`vilkuma* Khk; *pane`jälle`veltsima jalad* Mar; *pane jalad`üidma ~`vilkuma* Trm; *Kuski madinast läks, siis`k i i t a s`jalgu* (jooksis ära) Jõh; *jalad kaenlasse ~ näppu ~ pihale ~ selga ~ õlale jne võtma* 1. (jalgsi) minema (hakkama) *Ei saand keneltki hobust,`muutku oda jalad`selgä ja mene jala* Kuu; *`võt`sin jalad näppu, läksin Tapale* Kad; *võta jalad`kaindlasse ~`selga ~ õlale, mine siis* Ksi; *võta jalad`selga ja perse käe`otsa* Lai; *võt`t jala?`säl`gä ni l`ät`s`ärki, kõõ tüü jät`t`maalõ* Lut; 2. *jalad`selga`võtma* (kiiresti minema, jooksmata) Hää; *pane tüdrugule`jalg`pεεle* (kindlusta omale pruudiks), *mis sa seda lased`ümber liperda* Mus; [kellegi] *jala alt ~ alt jala läbi käima* [kellegi ees] end alandama, [kellelegi] õigust jätmata *olen ta jala alt läbi käind* Rei; *Käid teiste alt jala* Amb; *ma käin ta jala alt läbi, aga ikke ei soa ta`tahtmist* Trm; *rasket jalga ~ raske jalaga ~ raskes jalgus ~ raske jala peal rase`rasked`jälga inimine* Muh; *naine om rasset`jalga* Krk; *rasõdõd`jalga* San; *rasõha jala pääl* Lut; *`tüt`rik ol`l vanna`jalga* id Har; *noorikõl jo`U`h`ko`jala?* id Se; *`Y`ä`äl`me`d`alab`äl* id Lei; *jalad külmad* (uustulnukast, kodunemata inimesest) *`ninda vara lähed`vällä et jalad viel`alles`külmad* (teenijast, kes sageli töökohta vahetab) Lüg; [minial] *jalad alles külmad, astub ämma sooja`jäl`gede sisse ja juba augub* Koe; *alles viil jalad külmad aga juba uhkustab oma taluga* KJn; *jalad*

lühikesed ~ nõrgad purjus ma `tantsisi, aga jalad olid lühikesed Mus; [Ta] *ei saa `lonksugi inge `alla `panna, juba jalad nõrgad* Han; *kolmas jalg* 1. *kepp ma_p sua muidu üle ukse mette, kui mul põle kolmat `jalga mette* Pöi; *tok'k olna vanainimesel kolmas jalg* Nõo || *tämä käi pää `kolmanda `jalga all* (käib küürus) VNg; 2. *mehe suguliige* [viina pakkumisel öeld:] *Ega mees ühe jalaga pole. Teise jala jauks veel kolmanda jala jauks ka* Amb; *tee ~ minek jala ~ jalge all* lahkumine *tie juo `jalgude all, pian akkama menemäie* Lüg; *sool siis tee jala all, pole änam sii `rahva seas mette* Khk; *Vana inimesel pole muud änam midagi kui minek on jala all* Pöi; *võ'tis tie `jalgade `alla* Sim; *enel surmatij jo jala all* Kod; *mitu tuult ~ teised tuuled jala ~ jalge all* 1. *teist eesmärki omama* *Ei täma enamb talu `tüöle tule, sel `linnas `teised `tuuled `jalte all* IisR; *tääl veel meto tuult `jalge all `keiä, kis teab, mis täst saand oo* Mar; 2. *kindla elu- ja töökohata mitu tuult `jalge all, kui `paika põle* Juu; *tuli ~ tuul ~ jalgu all* püsimatu *nagu tuli `jalgu all, ta ei saa paigal olla* Trv; *nüüd om tal tuli `jalgu all, ta taht ajame panna jälle* (hobusega sõitma) Krk; *tälle tetti tuul `jalgu `alla* (aeti ära) Ran || *jalg `pistetuksel menus* (iga hetk minemas) Kuu; *kui veli midägi käšk, siss jalg `olli juba minemän* Nõo; *Liine kaks um jo^o üt'e jalaga* Tallinnan Rõu; *peast jaluni üleni, tervenisti ehitab oma tütart piast jaluni* VJg; *paänd poesi pääst `jalguni `rõivide* Nõo; *ma olõ pääst jaluni `aigust ~ vally täüs* Krl; *ma olõ timä pääst jaluni `rõivõilõ tennü^o* Har; *pääst jaloni^o `vahtsih `rõivih* Plv; *pääst lätt nigu jaloni^o hirm* Se; *ei -- peast ega -- jalust aeglane ei teho `miski sie tüö tegemine, ei `pääsi päist ega jalust* Lüg; *kikerdab* (vireleb) *aga `peäle, ei soa peäst ega jalust edasi* Juu; *ei sua edasi ei päist ega jalust* JMd; *temä ei `pääse pääst ei `argne jalust, ei saa edesi ei tagasi* Nõo | *temä om ütten päie `jalgega `kinni, temä edesi ei saa* Krk; *pead-jalad koos* 1. *ruumipuuduses* *Säel tua `ubrikus nad kudagi elavad, piad-jalad kuos* IisR; *Elast peed-jalad koos* Emm; *Elasime `pišses tuas viiekesi piad-jalad olid koos* Han || *Päe lühike, pead-jalad koos* Sim; 2. *küürus* *Sellavalu oo selle mehe piad-jalad kokku tõmman -- na kõberas* Han; *ma käin piad-jalad koos* Ann; *vastu päid-jalgu* *Sõhukse teo eest kuluks taale küll vastu peid-jalgu anda* Kaa; *Sai vastu päid-jalgu* Emm; *käsi-jalg* 1. *Äga nee enne jäta kut mõnel käsi-jalg kaalas aa;* [ta] *akkas maas käsi-jalgu sipudama* Emm; 2. *emal olivad isegi käd-jalad tüöd täis* VMr; *käe-jala juures ~ man* *Kruntkoha pidamene oli ulga param kut teiste kohtade pidamene sest seel oli keik kee-jäla juures* Emm; *edemält `pañti `õina sarv rasvaga voki käsipu `õtsa silmussega. siis ta õli käe-jala juuren* Kod; *käe-jala man* Ran; *käte (ja) jalgadega* *Mul endal raius naine käte ja jalgadega vastu* TÜR; *tõene miis -- karanu käte ja `jalguga appi* Puh; *laits paneb `jalgu ja kätega `vasta. ei lase `enda `tarre `viia* Nõo; *kässi `jalgugõ sais `vasta* Krl || *käsil otsib jälul leiab* (kes väga head tahab, leiab halva) Emm; *käsist-jalust käsist-jalust viganõ* Khn; *ta on kua käsist-jalust `tüöga `siutud* VMr || *ei saa enämb kohegi, ei käsist ega jalust ei pääst ega `persest* Ran; *jalgust ja kätest sa oled nigu kammitsen, ei ole `võimu kohegile minnä* Puh; *kätt-jalga mõõda* *lohakalt Laseb kätt jalga mõõda lohenal* PJg; *ükskeik kudas kokku klobitud, see `ööldaks kätt `jalga `mööda `tehtud* HMD; *nii kätt `jalga müöda tieb, ei uoli tüöst* VJg; *ei jõua ~ saa kätt ega jalga liigutada ma olen nii väsind, ei jõua kätt ega `jalga liigutada* VMr; *sie `aigus võ'tis mehe ni maha, et ei suand nädal `otsa kätt ega*

`jalga liigutata Sim; *ess liiguta kätt ega* `jalga nigu surnu Ran; *j a l a d o m a l a u a a l l* Kes tiid, *kuis sis lugu om, kui oma lavva ala jala panet* (kui ise peremees oled) Ote; *jala^o omma^o uma lavva all* Plv | *Juhan Maaliga pañni ka jala^o üt'e lavva ala^o* (abiellusid) Rõu | *Kui ei `kergidä saba, sirutab jalad `väljä* (sureb) Kuu; *kut [lehm] mäletsema ei akka, lööb ika jalad `öigeks id Jäm*; | *Odot poiss, ku esä tulõ, tyy su jala^o `sõlmõ käänd* (annab peksta) Rõu; | *tolmu jalgelt puistama lahkuma puistab tolmu jalgelt* LNg; *Ta olle - - oma jalga päält nende tolmu maha puistanu ja kadunu* Nõo

2. a. (eelmistele kasutusjuhtumitega tihedasti seostuvalt) jalaaste, samm, astumine, kõnd, kõik `Kerge jalaga `nindagu kits üppämäs Kuu; *kie üvä obone on, `kõnnib lahke `jalgudega ja `pitka samuga* Lüg; *Nuar laps jalg `kerge* Jõh; *sage jalaga* (kiire sammuga); *`kerge jalaga ägasse `poole minema; obu teeb nobed `sõitu, `lahti jalaga; `raske jalaga obu* Khk; *et sa nobed jalad teed* (et sa kiiresti lähed) Kär; *üks va `umne jalg ~ `umpse jalaga* Mar; *aga sel olid eäd val'lud jalad Vig; ta pika jalaga, pani tuast `väl'la, ei saand tat kätte `ühti Mih; see inime oo `raske `jalgega* Tõs; *jõutsa jalaga obone* VMr; *Laps nuorämb jalg kergemb Rak; veike `kerge jalaga mijs Kod; lahe jalage oben(e); `kinni `jalgege, ei lää ruttu* Krk; *tyy Jurak `olli `väega `kärnä `jalguga, juusk ikki obesega üten* Puh; *vallalõ `jalgugõ; tulõ mullõ pikä jalagõ* [õeld käimist õppivale lapsele] Krl; *käü^o sä virga jalaga Rär; muido kõhn, a `kerge jalaga^o* [hobune] Se **b.** (koos eitusega) mitte sammugi, mitte sugugi, üldse mitte sest `saate ei õle minä enämp oma `jalga säääl käind Lüg; *ma pole oma `jalga mette `teiste `maadesse saand Käi; ei mo jalg põle `sõnna saand* Mar; *`sinna ei `tohtind obusega `jalga `minna* VMr; *ei tiä, kas oo metsän `jalga käenud* Kod; *kõrtsis ma ei käi `jalgagi* KJn; *es saa `jalga `vällä, periss kodun olli* Krk; *kõik sij tal'v `olli sükäv lumi, ega ma kohegile `jalga ess saa* Puh; *sij `väike ei lähä ütsindä mitte üits jalg koheki; pojatütär ei tule `jalga siia* Nõo; *Ma iss tohe `mõisa `mõtsa karjaga `jalga minnä^o* Har; *ei olõ^o `jalgagi koh käinü^o* Plv; (o m a) j a l g a ~ j a l g u p i s t m a ~ t o o m a ~ t õ s t m a ~ v e d a m a ~ v i i m a [kuhugi] minema, tulema (sag ähvardavalt, hrl koos eitusega) *Oma `jalga enamb ülä tämä `ukse ei `tõsta; Via siis oma jalad ka `meie puale* Jõh; *ei miä_n [ole] oma `jalgagi `sinne viend* Vai; *p_või `kuskile `jalga `tõsta* Pha; *`kindine elo, ei saa `jalga `kuskile kottu ää viia* Mar; *Tuu oma jalad viil siia* (ähvardus) Vän; *nii kui jala üle ukse pistad, suad kohe pähä* VJg; *Ma ei õle viel mitte oma `jalga tema uksest `sisse tõst* Trm; *ma põle oma `jalga `kõrtsi viind* KJn; *mia ei pistäss `siandse kõle ilmage `jalgagi üle läve `väl'lä* Hel; *mina enämb oma `jalga konagi sinna ei vii* Ran; *ei ole Mañn siin käenu, ei ole `jalga siia toonu* Nõo; *ei olõ ma su `tarrõ umma `jalga `pistänü; sa ei olõ `jalga põllu pääle viinu^o* Har; *Et sa umma `jalga siia inämb ei tyy* Rär; [hobuse] *j a l g a k a e m a ~ k a t s u m a ~ k ä i m a ~ p r o o v i m a* kiirust, jooksovõimet proovima *oli si arilik kerikus `käimine või pulma aeg, igaiüks `katsus oma obese `jalgu* Äks; *noorõ obõsõ `jalga käima* Krl; *ooda^o pan ette, ma kae tal `jalga ka viil* Se; *j a l g a l ü h õ n d a m a* (kellegi eest midagi toimetama) *minge `aage loomad ää, lühõnda mo `jalga* Mar

3. a. jalanõu kahe kortsed jalad all (s.t saapad ja kalossid) Jäm; *panen teised jalad, teised `soapad* Pee; *siss kängitivä tõõsõ^o jala^o* Se **b.** sukalaba *Vii^s tol'li `koetass jalg, sõs^s nakatas kokko `võtma* Urv; *sukalõ vaia `vahse jala^o `otsa kota^o* Har

4. fig tugi, abistaja, sammulühendaja *ta* (laps) *mul jälags ika ka, ta mul `käskida ka* Emm; *tä oleks ikke `moole jalaks ja asjaks olnd* Mar; *obene alb küll, aga eks tä ike õle*

jalass, enäm ike ku ilma Kod; laps oles `mulle juba jalas olnud KJn; ku ma `endel obesetükikse ka saass `soerte, sõss oss omast käest iki ollu jalass võtta ~ oss omast käest jalg ollu Krk || osta mulle üüts vana obene, kellega ma jala iüst lähä Nõo

II. ülekantud tähendusi **1.** mitmesuguste esemete osa, tugi, millele ese toetub `lauva jalg, `tuoli jalg, aga säñji `sambad, ikke tugevammad; puu `lõikamise pukki jalad Lüg; `Muidu ei saand `kalja kättä ega õlut, siis `tehti [kaljaastjale] `niisikesed jalad eraldi; `aspli jalg; kerilavva j.; `värtne `raami j. Jõh; `kärbitsal `käivad jalad [ülevalt] `teine `teisest läbi, `teised puud on tappitu jalade `sisse. kui jalad `laiale `temmatu, ei `kuiva ein `välla; [silla] käsibu jalg Vai; keribu jalg Jäm; nendel (vooditel) `keikidel jalad all, se pole et nad ilma jaluta on; käru jalg; võrgu argi jalg; laivale pannasse jalad külje ala, et ep lehe `ümber; tule argi jalg Khk; `lühtri jalg (küünlajala alumine ümmargune laiem osa) Kär; `toose argi jalg, putkes kõib jala `otsas Mus; käia jalad Pha; ropsilaua jalg, se o `vastu moad ja laud o jala otsa `külges `kinni; `Katla jalad olid pingi `moodi, neli `jalga all, kaks `auku sihes, üks suurem, teine pisem. Kui katel tulelt ää tõsteti, siis `pandi `jalge `peale; puu kuñn, pisike jälg all ja nõör `ümber kurni jäla; Pillijalg [tuulikul], siit anna vaiale `pihta, siis kivi `kerkib Põi; leva labi seesab sii [lõime] jala peal; `kanga jalad (kangasjalgade suured külgpuud) Muh; risti jälaks `panta ka kivi `surnu aeas; napsi klaas, suur ümarlik, jälg oli all Emm; oki tallabud oo `jalge `külgis Mar; lõugetil o kaks `jalga all, taka ots `vasta maad Vig; [nutujaan] oo pal`li `moodi, jalg all, nõörist tõmmatasse, siis ta akkab selle jala peal üppama naa et Kir; peeru jalg oli, all olid kolme jalaga, jalal olid pulgad sees Mih; rooli jalg (raudtoed rooli tekipealsetele seadistele) Khn; `asvlil oo jalg all. `seoksed ristid või pakk ja post kõib läbi Aud; masti jalg (mastipuu alumine laiem osa, millega ta kinnitub veesõiduki külge) Ris; lambi jalg [puust], plekk lamp käis sees; `asvle jalg, jala pakk Juu; kāk`il olid ümmargused jalad all, vajutasid kāk`i jala `piale ja kāk`i akkas `kiikuma Kos; jalaga `õmlusmasin; tulerinnal õli jalg all, et ta ei `tõhtnud `kõikuda; tambi jalg; redelil õli tõene jalg madalam; kehä jalg (lõngakehade külgpuud); linamašsina jalg; käsikivil on neli `jalga all Kod; siis olid `astjal jalad all - - vata ega muidu saand `riista `alla `panna, kui tal `jalgu põlnd Pal; jalg tuli ära järi alt Lai; oreli jalg Krk; tüve `lüümise peñk olli nellä jalaga, rabavuspeñk olli kate jalaga, tõene pengi ots olli maan Puh; ega `niitse roobi muedu ess saesa ku näil `jalgu all ess ole Nõo; rabavuspengil om tõse otsa all jala ja tõne ots om pörmandu pääl; kolgitsel olli jala all, kaitš `pulka; vanast teti rõugule jala ala, vili maa `kül`ge es putuki, puu `panti ala; trulli jala olliva kõju puust; saksamaa adral om jalg all ku viiass. see om laud ja raudvang om pääl, sinna pannasse adra nõna `sisse Ote; kerilavva jalg om kolmõ haruline, to_m mõtsan nii kasunu? Urv; jõulukuuse jalg Krl; uhmõr ol`l ütest puust kaivõt, säänä nigu jalaga viina klaas. jalg timäl ol`l alt lağa Rõu; langa kerimise jalg Plv; viina `topsõ ka om, om jalaga, oma jalalda?; pl lõigada jala? (palgilõikuse pukki) Se; piele jala? kiä pidä `piili `üllen, `kõiki piele jakka Lut || fig vanalõ pingile `pante vahtsõ? jala ala? (vanast inimesest, keda sunnitakse tööle) Lut

2. alus, millegi alumine osa: **a.** hoone vundament, eriti selle alumine, maa sees olev osa `luoma `lauta one `paasist `tehtu, paekivi `jalgagi `alle `tehtu VNg; `kundamendi jalg `tehti maa `sisse Lüg; maea jalg ~ vundameñt u Pai; `uonelle tehakse kivist jalg `alla Koe; müürüle jalg `koetass ala, maa sisse pandass valu kivve, siss ei anna maa sisse vaoda? Se **b.** k o r s t n a j a l g korstna alumine, hoone sees olev osa `korsna jalg tehä pae kivist

Lüg; nõre on sihane, mis sest tahmast jookseb, `korsna `jälga `koutu tuleb `alla Emm; `kostna jalg akkab põranda pialt, on igapidi jämedam kui kosten isi Nis; `korsna jala sehest tulep `ulka nõge ku korsand pühitäss Nõo; `korsnajalg om nõkõ täüs Har || katuse harjale toetuv korstna laiem alus kui katust arjutakse, pannakse laiem jalg `peele, et vesi ei saa [sisse] `nirguda VII c. a h j u j a l g ahju alus hrl toapõrandast allpool senest `saate on `ahju jalg, kus `suitsu `rüövid akkavad Lüg; [ahju] pae jalg Mar; jala peale pannakse [ahjukeris], jalaga seltsis tehakse põrand Kad; ahju jalg om allpuul `põhja Krk d. s i l l a j a l g silla võlvi toetussammas, sillatalade alusmüür `silla `võlvi jalg Lüg; silla jalg, akatakse tegema jõe põhjast, kividest tehakse, `aitab `silda `kanda Nis; jala? `koetass kui tulbaviisi üless, tetäss päle sild Se Ls antsjalg e. kividest alus, millele tuuliku kere toetub – Põi Kod || maasse kinnitatud ja kividega kindlustatud jäme palk, mille ümber pukktuulik pöördub – S Var see o pukktuulik, mis sedasi jala `otsas Ans; see mis kivijala sihest leheb üles `söövlibu `vastu, see on tuuligu jalg Khk || ”pukkeski kere alumised teravad servad” pukkeski jalad on alt `lahti Var f. a i a j a l g aia kivist alus, aia aluskord kivesaja jalg veel e vädamata Khk; aid oo pealt `otsa soan, [ainult] vana aa jalg; [näsiiniin] kasus üheskohas aa jala sehes Muh; kibiaea jalg LNg g. k u h j a j a l g heinakuhja alumine osa kuhja jälg `tehke ää lai Emm; kuhä jalg, kust maalt akatasse [kuhja] kokko `võtma Mar; mis kuhjal kakuts säält lava `pulke vahelt, sõss ütelt: kaku kuhjal jala `valla Krk h. h a k i j a l g viljahaki südamiku moodustavad esimestena püsti pandud vihud viis teistkümmes `vihku käib akis, neli teistkümmes pannakse `jalga ja viieteistkümmes käib `piale Kad; kolm või neli `vihku köidetas kokku ladvast ja pandas `pisti, sij om aki jalg. jalal nakatas `ümber laduma `vihke Ote i. (maastikutermin) jalam; hakatus; siil küll sai tehä, et maa `jalga (ranna lähedale) sais; ei voi maa jalast igä `kaugale `lassa [paati] `tuulise ilmaga Kuu; mäe jalg o see, kust mägi akkab Kir; põllu jalad Han; mäe jalg Rõu j. võrgu alumine, kivide pool; kohati ka ülemine, kábade pool tule lahe võrgu `jalga [merre] Jäm; Teine võttis võrgu jalad, kus kivid otsas olid Krj; Võrgu jalad jäid vee `sisse, pea tariti paadi ääre pele Pha; võrgu pea ja jalad Muh; akkame `võrku tarima, võta sa jalad, ma võta pea Kse || tamsa jalg (“5–7 võrgusilma vahe ühest kinnitussilmast teiseni”); tamsa ui on jämedam ku ääreui, sellega `aetaks tamsa `jalgu (“hui, mille abil võrgu paelad äärepaelttega tamsaga ühendatakse”) Häe k. purje soot, nõör purje alumise nurga küljes; purje alumine nurk, mis kinnitatakse masti külge `raaga `seili ~ topp `seili `jalg(a) VNg; purju jalg, sellega timmitasse kuidas puri tuult võtab; vii purju jalg `teisse `parda Khk; ravina `külge pannasse `purje jala Trm; purje esimäne jalg [masti küljes], tõene jalg `natke nukete venet Kod; pufo jalg Vas l. n i e j a l g nie pikem silmus niel on silm ja jalg Häe; alumene jalg, `peälmene jalg, niie silm Juu; `niitsme jala Krk m. j a l a g a i i (täht j) Kär; pitka jalaga ii Kaa Pha

3. puu tüvi, taime vars; j a l a p e a l ~ j a l a l kasvamas, raiumata [puu], niitmata [rohi, vili] puu on jala pääl `kuivand; mul on kõik `suuremb jago jalal ein, `lüömättä Lüg; võttas männid jalabelt maha Khk; [puud] oo alles jalalt raiutud, need oo `toored, need ei põle veel Mär; kui sa ta (rukki) jala pialt võtad, ta `tõmmab ju kuivass, pudiseb Kse; `Kaapsapia kasvab ju ühü jala ots Han; `raius metsa jalalt maha Kos; [vili] akkab jalale minema. se kõrs on se jalg. kui juured `alla lõovad ja idu üless tuleb, siis läeb jalale Trm; eenäm õli viil jalal, ein ajamata Kod; ta om jala pääl küll, aga ta om `surnu puu Krk; `ulka

`mõtsa `jäie jala pääle `lõikamada Nõo; pal`lu `aina om viil jala pääl Krl; jala pääl sais norm Se; mõts um viil jalal Lut || siis õlid kukke või`siened, `niissed pikka jalaga Lüg; päkäl ja puravikul jala all; päkäl `jalga ei süvvä; taglal ja kõbjal jala all Krk; `t'sia tigo tuu_m seene jala külleh Ráp || fig üte jalaga liha om `väega hää võtta? [seentest] Ráp || pl umbrohu juured kui sügavalt `künti, siis umbrohul keerati jalad ülesse `poole Trm || [lina] peo ku `pintsle, ku ärä leoss, ei kurda jalun ~ jalul ku `laodets Krk

4. pl (ilmastikunähtus) heledamad sambad, jooned päikese all *päibäl tänä jalad all, tea kas tuleb sado või* Mar; *päeväl om jala all, ei tää ka ommen jäl `vihma tule* Krk; *pääväl (vihma) jala? all, sadama nakkass* Plv

5. juurealge, seemnest tärkav juureotsake, -narmas, idujuur; hv idu *Tõisel `päiväl õlivad* [linnastel] *jua jalad all, aga siis `uadeti `ninda`kaua, kui tulivad idud ka lagedale* Jõh; *mis magede küljest nee kasund juured ning idemed εε rahitasse, nee on mage jalad* Khk; *linnase jalad sõeluti `väl`la* HMd; *vil`lä teräl tuleb tõnsist otsast jalg ja teräväst idu* Juu; *seeme on jalal, idaneb* Trm; *jala tuleve iki kige päält, siis tule ida; linnastel jala perän joba* Krk; *tera om ära `imbunu, jala om vällan juba* Ote; *viläl um jo jalg perähn, idu jo välähn* Rõu; *edimält aja seeme jala `perrä* Se

6. end pikkusmõõt (umb 30 cm) `arssin ehk `süüli puu, senel õlivad jala `märgid pääl Lüg; *kuue jala süld; kakskümnd `seitse korda jala pēel o tihe võrk, saab `peenessi kilusid* Khk; *`jalga kaks [mere] põhjast ülal* Vll; *kaheksa `jalga pikk* Pai; *pirru alu olli ike kolme jala puu* Hls; *esi ol`l nii laga nigu idsa, noh nii viis `jalga inemise `pääle* Ote; *no? aja nii `paksu lummõ? maha?, et mõnõ tuñni peräst om poolõ jala pad`u* Har; *jalg maad pik`k* Se

7. millegi alustus, hakatus; järg egä nüüd enam kinnas segi lähä, nüüd on juba jalg all, *tüü jalg on all, näeb mes piäb tegemä* Kod

8. (inim)põlv, jagu, osa nuorem jalg rahvast nied panid [mardipäeva ajal] *val`ts`riidesse* VMr

jalga¹ < jalg hrl ühendeis [pükse, saabast, sukka jne] j a l g a a j a m a (~ kiskuma ~ panema jne) *pane `saapad ja sukkad `jalga* Jõh; *aja püksid `jalga* Jäm; *aa ne sokid `jalga* Muh; *`Saapad laguvad `jalga ää* Rei; *`vaata mes sa `eesele `jalga saad* Mar; *parandas `saapad `sakstele `jalga ää* Kir; *raud kammitis `pantase `oostele `jalga* Tor; *teeb tüüüd, aga ei sua `jalga ei `selgä* Kod; [kanale] *`pañdi kapukad `jalga, siis ei saand siblida* Lai; *`syyge es tahava `kiägi `jalga* Ran; *mitte midägina `jalga panna ei ole* Nõo; *Juhan `istõ sängüveere pääl ja `aie `saapõid `jalga* Har || fig p ü k s i d (n a i s e) j a l g a 1. peremees olema *`naine ottas `püksid oma `jalga* VNg; *sie õless `õhjad oma kätte saand ja `püksid oma `jalga* Lüg; *kis `käskis `anda püksid naese `jalga* Mär; *ei sedä põle iialgi et püksid naeste `jalga `antakse* Juu; *võtan püksid oma `jalga* Sim; *mijis on annud õmad püksid naese `jalga* Kod; *ega mijis ike `põkse naese `jalga ei taha `anda* Nõo; *ta naanõ om `jalga mihe püksi `pandanu* Har; 2. rikastuma *Pani eesele selle metsalatsidega kauplemisega sii püksid jalga* Kaa; *no sie mies sai küll püksid `jalga* Sim; *sai omale kõvasti püksid `jalga* Plt; *küll om `hindäle põksi? `jalga ajanu* Plv || *kas said koa `köstrele püksid `jalga* (kas kangas ulatub juba ümber riidepoomi); *su `ämrel jäänd püksid `jalga* (määrdund nõudest) Juu; *k u r e s a a p a d j a l g a* paljajalu käimisest parkunud nahast *ku`rg on `saapad `jalga teind* Sim; *no `minke `vällä tuulõ kätte, saat kurõ `saapa `jalga* Har || *`leeris keind* [noorest öeldi:] *lapse king jalast, tüdrugu ~ poisi king `jalga* Jäm

jalga² kolme jalga kured lähväd `kolme `jalga, esimene on teejuht` Kod; ta ei lüü linapeod lahess, `viskat `kolme `jalga maha mud'u, sedäsi ei `aigu ärä. sopute lahess, ärä visate `kolme `jalga Krk; ku `kästi et pane kesvä kuy `kolme `jalga, siss pannit kolm kubu `alla ja üits kubu `pääle `risti Puh || tuhat `jalga `laskma (kihutama) Röp

jalga|abi hobuseta mõisateolise abiline – Krk **Vrd** jalaabi **-alune** jalgealune kõva jalgalune kää – pole siis uppimist änam `karta Khk; jalgalunõ Vas **Vrd** jalge-, jalgu|alune

jalgama `jalga|ma, -da R Khk Tõs JMd Lai; `jalgama Häa Kos Kad VJg Trm Kod(part jalanud) Krk/-me/ Rõu Röp, jalata Plt, -mma, jalada² Har Se, `jalgada², ipf (ta) `jalas Vas

1. jalga sisse võtma (teest, pinnasest); selle tõttu jalga vigastama (peam hobusest) tie `jalgab Kuu; Inime `jalgas tümä Jõh; Obone vähe `jalgas IisR; Obene `jalgab ennast ära, jää `lõikab tal jala `kat'ki Häa; tie on `talve tümaks läind ja `jalgab obuse jala `sisse Kos; põld tüma, `jalgab `sisse, tohi uost `piale `aadagi; kevade `jalgab obuse jäe pial `sisse Kad; lumi one lobjakune ja pehme, obene akab `jalgama; obene õli `sisse jalanud, tii pehme Kod; tee `jalgab `sisse Plt || maha tallama mis te `jalgate rohu maha Khk

2. jalul seisma; jalule ajama; käima; minema; jooksmata, põgenema kurat tullu kõvvege ja mijs `panden `jalgame Krk; lihm ol' kõgõ see talvõ sita pääl maal, no² tul' jo üless, nakass `jalgamma; mi lat's jo `jalgass, küll ta nakass pia `juuskma kah Har; nakka `jalgama, mi sa `aigu viidät Röp; l'äke ar `aigupit'eh `jalgama; lasõ `jalgama ~ l'ää paku; panõ ruttu `jalgama Se || jalaga lööma Täna [lehm] `jalgas kohe mitte ei last `lüpsa IisR

jalga|naine armuke, vabaabielunaine Oma `naisest läks `lahku, nüüd pidi olema `jalga`naine Kuu; sie piab olema sel `jalga`naisest vaid VNg; ta elab `jalganaisega Sim **-pagu** kiiresti, ruttu saand siis ikka `välja veel `jalga pagu; akkame siit läbi öid minema, `umbest `jalga pagu, et es jee iljaks Khk **-pannus** jalanõu ma habõ `jalgapannust, kobõ siist ja säält, ess lövvä sukka, ess lövvä saabast Vas **-pidi** = jalgupidi kae ette, et sa `jalgapidi `auda ei lähä Nõo; mia satte `jalgapiti `lompi Ote

jalgapite 1. = jalgupidi `tembab `jalgapite `vällä Lüg

2. fig kordapidi, ühtesobivalt ku mi j sõss `laulma `naksi sõss meil lät's `väega `jalga pite tuu `laulmine Rõu

jalga|piten jala järgi, jalale sobiv paraás saabaás `jalga pitehn Lut **-pohjal** → jalgpõhjal

jalgas `jalgas Sa Muh L HaLä Jür Ann Tür, `jälgas Emm Käi Rei Mih hrl ühendeis [püksid, saapad, sukad jne] ja l g a s kabelis kiñnad olid `jalgas Kaa; pahupidi sukk `jalgas Krj; ma keisi kaks pätti `jalgas Jaa; kiñnad o `lämpis `jalgas; nee oo `mitme `jalgas kõin Muh; mostad sokad ja kiñnad `jälgas Käi; püksid `jälgas Mih; saabas loksub `jalgas Tõs; `pastlid `jalgas, teene teese `jalgas Ris; `oostel olid kammitsad `jalgas Ann || varsal sukad `jalgas (s.t jalad on alt heledamad), see äi tähenda ead Põi || fig Elamine jumala `jalgas `kinni (jõukast külluslikust elust) Põi; p ü k s i d (n a i s e) j a l g a s 1. võim naise käes mihe püksid naise `jalgas Mus; seal o mehe püksid naise `jalgas Muh; sel oo mehe püksid `jalgas Ris; 2. jõukusest Tühad püksid olid `jalgas (s.t oli vaene) Põi; Nüüd on mehel püksid jalgas (s.t on rikas) Rap || kas poomil jo särk `sel'gas või püksid `jalgas oo (s.t kas kangas ulatub juba riidepoomi ümber) Aud || k u r e s a a p a d j a l g a s paljajalu käimisel tuulest ja veest pragenenud nahk lastel sääred `lõhkevad ää, kure`saapad `jalgas

Tõs; *lastel o kevadi kure`saapad`jalgas* Aud; *tal oo nahkpüksid`jalgas* (s.t taganeb oma seisukohast) Kul **Vrd** jalan, jalas², jalges

jalgasa `jalgasa = jalgsi `jalgasa `menna sie maa Jõh

jalgasi → jalgsi

jalg|auk `jalga-, `jal|auk madalam ülekäigukoht aias `Uoda `jalga`augul, ma pia tulen Kuu

jalge|alune 1. a jalgade all olev, jalgade alla pandav `jalge alune asi Tor; *mes sa`arvad, et ma`jalgealune rübäl õlen vôi, et`jalgu tahad minu`külge`pühki* Kod || fig *temä`olli tõistel`jalgealune* (s.t tahtejõuetu, allaheitlik) Krk

2. s seisupind `jalgealune keik sitane Khk; *Jalgealune on madal* [ei küüni laeni] Pöi; `jalgõalonõ (põrand) Se || paat `jalgealust põle, misega Muhuse saaks Muh

3. fig seisukord, (majanduslik) olukord pole `jalge alust veel kõvaks saand Khk; (Tal) *oo omas külas ju kõva jalgealune* Kaa; *Jalgealune läks tuliseks* (sattus ebasoosingusse) Mar; *Nüüd akkab tä`jalgealune`kõikma, valed tulad`välla* Han; `tääle`tehti `jalgealune palavas Tõs; `jalgealune kuum Trm

Vrd jalg-, jalgu|alune

jalg|eits jalgeit's; jalg`eitsi ~ jalgeid'sin `käämä (öösel tüdrukute juures käima) `üüse käve jalgeidsin; läke[?] jalg`eitsi Urv

jalge|klomp jalge klomp = jalgepuu – Mus

-jalgene → -jalgne

jalge|ots jaluts `valge`peaga tüdrik`istun ta`oete`jalge`otsis; `jalgeotsi laud [kätkil] Muh; `jalge otsa laud Käi **Vrd** jalguts, jaluts **-otsa|kala** titeemale viidav külakost äärkaladest`tehti`jalgeotsakalu Khk **Vrd** jalgutsikala **-pidi** = jalgupidi obu jäi `jalgepidi`sinna [silla] vahele; *kue sa veel said seal* [heinakuhja otsas] `jalgepidi ülal`olla Aud **-puu** põikpuu paadi põhjas sõudja jalgade toetamiseks *pane jalad`vastu piida`jalge puud* Muh; `jalgepuu vasta oo jalad kui sa sõuad Rid **Vrd** jalapuu, jalgeklomp, jalgpuu **-rihm** hoburakendisse kuuluv ”esimeste jalgade tagant läbi käiv, rangiroomade külge seotav rihm” regi ehk rattad, `lähtvad`kandu, kui pole `jalge`rihma Khk **Vrd** jalgetaguserihm

jalges `jalges Mär Vig PJg Vän Ris Juu, `jalgõs(s) Khn jalas; hrl ühendis [püksid, saapad jne] j a l g e s *sukad`huutsis`jalges* Mär; *püksid rippad`jalges* Vig; *koltsed`saapad olnd`jalges* PJg; *pastled`ol`lid`jalges* Vän; *saapad kuluvad koa`jalges* Ris; *vil`dinuiad`jalges* Juu || *Obosõl treid`jalgõss* Khn || fig *mis ta kääst võtta oo,`pal`lad tühid püksid`jalges* (on vaene) Mär; *Selle püksid naese`jalges* (võim naise käes) Vän; *püksid sõeluvad`jalges* (kardab) Juu **Vrd** jalan, jalas, jalgas

jalge|tagune Kokaobusel telkad peel äi olnd ega olnd ka jälgetagust rõhma Emm; *Obuse riistad on look, telk, telgarehm, rangid koos`roomadega,`jalge tagune rehm* Rei **-taguse|rihm** = jalgerihm kui `niuksed ergud obused oo, siis pannakse ikke `jalgetaguse rihm koa; `jalgetaguse rihm oo esimeste`jalge taga, et rangid`kurku ei lähe, kui [hobune] tagassi akkab ajama Mär **-tekk** vankri-, saanitekk `jalge tekid tehässe kasukass, puhud`ümber Kod; *jalgetekk, mis`jalge pääl`võeti ku kirikus`minti* Krk **Vrd** jalgetekk **-vahe** Pükste jalgevahe akkas kärisema Kaa; *jõmmi pidiv* [õitsil olles] `jalge vahe täüs`rämpsu`tüüma tule`võiri Krk **Vrd** jalguvahe, jalgvahüss

-jalgine → -jalgne

jalg|nimene jalakäija *jalginimisi olli* [kirikus], *obesit es ole kedägist* Krk
Vrd jalainimene

jalg-jalalt 1. aeglaselt, sammu [käies], lühikeste sammudega `Kõnnib `ninda areldi, *jalg-jalalt* Jõh; *va sañt tee, peab jalg jalalt minema* Mar; *kolmsada `versta tule jalg jalalt, `kuurem piäl kolmkümmend `puuda* Kod; [hobune] *läit's jalgjalalt oma `tahtmist `müüjä* Krk; *ku ma jalg jalald lähä, vašt ma siss käi ärä* Nõo **Vrd** jalgsi

2. samm-sammult *mul om tuu mõts jalgjalalt läbi käüt. säääl ei olõ üttegi kotust, midä ma ei tiia?* Har

Vrd jalg-jalult

jalg-jalult *jälg-jäluld* = jalg-jalalt – Emm

jalg|juut *jalg juut* varas – Trv **-koda** *jälg-*, *jäll|koda* eeskoda, *esik meil mine kohe `kõõki, aga menes kohas on jälgkoda* Käi **-kook** meeste jõukatsumise mäng *jalg `kooku vädama, kaks tükki `langvad seljali maha, teise pæe ning teise jalad, siis lõövad nee sihesmised jalad teinetese taa. kummal tugevam jalg on, see saadab teise kut undinuudi üle pæe* Khk; *jälg `kooku vidama* Emm **Vrd** jala|konks, -kook, jalgkook, -pain **-kook** = jalgkook *jalg `kooku vedämä; `tõmmasid jalg `kooku. selikalli põrandal, jalad `vassassutte. kene tagumine õts `kerkib, sie `vasta `kanniku saab* Lüg **-lapat** *jalglapat'* [vokil] tallalaud – Plv **Vrd** jalglapp **-lapp** *jalglapp* = jalglapat – VII

jalg|laud 1. tallalaud (kangastelgedel, vokil) *rabavuss om sij, ku sa üte jalglavva `kõrva sõkut ja jäl `õigest edesi kuat* Krk; *siss nakassi `kangit kudama, kui jalad joba jalglavva `pääle `küindusiva* Ran; *`varba_mugu `lõiksi_jalglavva pääl ja vok'k linnašs `ümbre_ku huin* Rõu; *`mitmõ jalglavvaga su kangass um* Vas; *`nitsidi mant kabla? pandass jalg `laudu päle* Lut **Vrd** jalalaud, jalg|lapat, -lapp, -laukõsõ, -lavik, -lavvak, -puu

2. astmelaud (vankril) *jalglaud oli `vankri alutsi läbi, `sõnna võisid jala `pæele `panna* Khk; *jalglaud one `vankril kõrval, kohe `piäle assud* Kod

3. pl uisud – San

jalg|laukõsõ pl *-`laukõsõ?* = jalglaud *`tütrik vainlanõ tull väläst ja nakašs `mustõ tsugõga jalg `laukõisi `sõkma* Räp **-lavik** pl *jalg|lavigo?*, *-lavko?* = jalglaud – Se **-lav(v)ak**, **-lavvakõnõ**, **-lavvukõnõ** tallalaud (kangastelgedel, vokil) *Kui jalglavvakut sõkset alla siss tulle kanga vahelik* Nõo; *toim `lahkmene `koetass nellä `nit'sega ja nellä jalglavvakuga; kui jalglavvakit `võltsi sõkut, siss jäävä vee langa pik'ält `koele `pääle* Kam; *panõ_mõlõmba_jala?* [voki] *jalglavaku pääle, sõss om `kergemb sõkku?* Kan; *Jalglavvaku kabõl'* (nõör, millega tallalaud on voki vända külge kinnitatud) Urv

-jalgline Ls nelja-, sajaljalgline

jalg|lodi väike parv *pisikesi jalglodjasid olli; `kandis paar inimest ää, lat'iga lükka* Vän **-masin** *jalgmasin* jalaga (õmblus)masin – Kuu Pil **Vrd** jalamasin **-mees** veoloomata mõisateoline – Hls Krk *kolm `päevä olli [mõisateol] `tõprege, tõine kolm `aeti jalgmjiss `vällä* Krk **Vrd** jalamees **-mulk** läbipääsukoht aias jalakäijale *jalgmulk, seal oo `astmed, astu `peale, siis põle suurt `mulku `lahti `võtmist* Mär; *jalgmulgust võid üle `minna* Tor **Vrd** jalamulk

-jalgne *-`jalg|ne* g *-`jalkse* spor R, eP(*jälg-* Hi) Hls Hel T(*-nõ* Nõo San) V(*-nõ*), *-`jalga|ne* g *-se* R, *-`jalgene* Trv, *-`jalg|ne* g *-se* Kuu Krk/g *-tsel*, *-`jalgin* Pst Krk

1. [nii ja nii mitme] jalaga; [nii- ja niisuguste] jalgadega `kolme `jalgane `järgü Vai; *Kolme jalgne kurat, raud `ambad suus (= okk) Pöi; see oli küll kahe`jalgne rebane, kis need kanad viis Ris; puujalgne sañt KJn; sul`gloomaa om puha kate`jalgise Krk*

2. [nii ja nii mitu] jalga [pikk] `kuuve `jalgane süld, kuus `jalga igä tahu Lüg

Vrd -jalaline, -jalane³, -jalglõnõ

jalg|noot väike jalgsi veetav noot `jalga `nuotasi neid oli säääl küla`rahval `palju VNg; *jalgnoodaga püidasse `särgi. jalgnooda reis ja pära Muh; kui nuort jääd oli, siis `vimbu `püitsid selle jalgnuodaga JõeK; suvõl püvväme jalgnoodaga `ahnikka, `särgi Se -oherdi jalguherd üks oherdite liike, kasutati voki tegemisel – Iis -ots jaluts oda se padi jalgotsi puold Kuu; aseme `jalgots; `istus `jalgotsis Khk; Tekk on aseme jälg`otsis Rei; löi pea `vasta säängi jalk`otsi Mär; `võtsime aua `lahti - - üks kibi oli sedasi pea `põhjas, teene jalg`otsas Mih; pane jalad `jalgot`si Ris; `jalgotsilaud Kos; [lapsed pandi magama] isa ja ema jalg`otsi Amb; sai sinna [pruutpaari] vuadi jalgotsi pandud ämmale sukkad Kad **Vrd** jalge-, jalgulots, jalguts, jaluts -paalas obune jalkpaalas Saa -pain meeste jõukatsumise mäng jalg`painu `lööma; mehed löid jalg`painu Muh **Vrd** jalgkook -pakk pl puupakud vangi aheldamiseks van jalgpaku, kait`s `lanki, laia pulga läbi, pistet pulk ette, [vang] esi pant kõtuli maha Krk **Vrd** jalapakk -pars pl jalaparred purre (ojal, jõel) Kad **Vrd** jalgpuu -plokk jalglokk ”vintsi poomi mastipoolne plokk” – Khn -pukk jalgpukil on kolm `jalga, suure silla pukil on neli `jalga Vän*

jalg|puu hrl pl jalg|puud Jõe eP M T Krl; `jalga- Jõh; jalk- Kuu Sa Tõs K; `jalpud Sa Tõs Aud Saa Koe, `jalpu[?] Krl Har

1. tallalaud (kangastelgedel, vokil, orelil) `toimne [kangas], se saab `siutud `jalputest, labane saab kahe `jalpuga tambitud Jäm; `jalpud on `otsapidi `jalpute puu küljes; `jalpu nõör Kär; oki jalkpud, kas neid vähe tambitud on VII; `tallas vale jalkpuud maha, siis tuli [kangale] rada `sisse; `köster `jalkpust `tallab [orelit] Tõs; jalkpupakk KJn; ku labast kangast `koetas, om kait`s nitset sihen, sõkut tõne kõrd tõist jalgpuud Trv; telletel om taka langa puum ja jalg puie man `rõiva puum Puh **Vrd** jalglaud

2. purre sial jalgpuud pial, soab üle küll Nis; me `istusime `jalpute pial vaest `vahtisime koe_t kas jääb vesi `seisma Koe; jõel olli säääl jalgpuu pääl sai üle küll Krk **Vrd** jalgpars

3. põikpuu, ristpuu `jalga puu (paadis) Jõh; koobardi jalgpuud, `sõnna `peeie astutesse [aiast üleminekul] Khk; jalgpuu, `niske kumergas, sopid õtsan, pissetässe [tapetud seal] kindo suaness läbi [ja tõmmatakse siga kõiega jalgapidi rippu] Kod **Vrd** jalge|klomp, -puu

4. pl jalamõõduga müüdavad puud vanasti mois müis `palke, mis olid [7] `jalga pikad ja mis jala viisi `müüdi, siis kutsuti jalgpuud Jõe **Vrd** jalapuu

jalg|põhjal, -e, -t Jalg`pohjal, kus viel mies ulatub viess `püstü `seisuma, `silmad suu viest `väljäss; Ega ujuda old ku moni `mieter, siis olin `jalga `pohjal ja `sorgeldin `mennä `randa; Pisemäd rüsäd, neid sai `jalgasi mere `pandud jalg`pohjale kivije vahele; Kävi juo [ahingaga angerja] püüd kivije vahel madalass vies, ninda `üöllä jalg`pohjald Kuu -päev jalgpäevä Krk **Vrd** jalapäev -pärt jalgpärt ”trepitaoline nõör [purjekal], millel võib seista purjede v nõöride seadmisel” – Emm Khn Hää Türgi-pundid tehta jälgpærdide peeie, et meeste jälad äi libise. Jälgpærdi on ainuld jälge all, käsil tuleb kinni oida Emm; jalgpärt Khn **Vrd** jalapärt -rada teerada jalgsi käimiseks seeld leheb jalgrada kergu `juure Khk; siis olid kraavi `kaldad rohised ja sial rohu pial olid jalgradad ära tallatud; jalgrada on nagu

natuke uuem [sõna], `ennemast `ööldi ikke teerada Lai; Lepistiku vahelt lätt Kikka `mäele ahtakõnõ jalgrada, säält jalgrata `müüdü niä_tul'li? Urv Vrd jalarada, jalgte -rahvas jalakäija jalgrahvast olli, obestege es oole Krk Vrd jalarahvas -ratas u vottand jalgratta ja mend VNg; jalgratta mattor (s.t mootorratas) Khk; kui ma noor oli, ei siis olnd jalgrattud üht Mar; jalgratta pedaa-li ajasin eela `õhta `kat'ki Mär; Säälik tegi ise jalgratta. esimine ratas oli suur, tagumine oli veke, läks kuusikusse `sõitma, läks `orgu sumat `sisse, ta juhas kääs, ei saand pidada Lai; mia näi `nooren katte jalgratast, siss `joosi kivi`taade pakku Rõn -ratsa hum jalgsi läheb jalg`ratsa, oma `ratsaga; käib oma jalg`ratsaga Ksi Vrd jalaratsa -ratta]mees jalgrattur eile käisivad suured jalgrattamehed siin ja `lõhkusivad värava ää Kad; jalgrattamis tilistab [kella] KJn; siss `olli tullu üits jalgrattamijis säälđ Otõba puuld Nõo

jalg|raud 1. astmeraud; jalus sadula jalgravad Muh; jalgraud `vankrel, madalam `astuda, kahelpuul Mih; jalgraud piab `ratsaobusel olema Hag; [vankri] siivul olli kõva jalgravva kah Hel; jalgravva sadola `kül`ge ummõldu kinni?; jalgraudu küleh om rihm Se Vrd jala-, jalu|raud

2. a. uisk mõni `sõidab ühe jalg`rauvaga, `tõisel on kaks jalg`rauda Jõh; koolilapsed `rüistasid jalg`raudadega Kse; jalg`raudega laseve `lingu Krk b. libisemise vältimiseks jala alla kinnitatav [haakidega] raud jääb liikumiseks jalg`raudadega kõiasse kui `talve lipe jõe oo Muh; jälgrovad `panta `jälga ja `minta noodale. nahatüki sees `panti `saapa `alla terav ots pidi naha vaheld väljas olema, mis jää `sisse leheb Emm; kõik nuadamehed kääväd jalgravvad jalan. `õtsa on rõngas kiärätud, sidod jala `ümber `kinni. uagid taob ühes tükis `väl`jä; ärjädēl õllud kua jalgravvad all vanass, kui talvel vedid vedo Kod; jalgraud kolmõ vai nelä haagiga Se Vrd jalaraud

3. kolmejalgne rauast pajaalus väljas keetmiseks pada jalgraud o kolme `sambaga, ümmärgune võru, jalad `alla nädetud Kod

-ravvagu pl jalgravvagu? [kangastelgede] tallalauad – Se Vrd jalglavvak

jalg|rätt jalarätt `paklise jalgräti; villatse jalgräti olliv `talve; lõhuti ame ärä, tetti jalgrät'tes; `koeti jalgräti kangass Krk; pikäd jalgrätid `koeti. kui ligedäss saeva, võtiva jalad `valla, `mähksivä `päälmatse räti otsa `alla ja jälle kuivad jalad all Ran; villanõ jalgrät't ol' voori pääl kävvä? olliva? nigu käte räti, mähiti `ümbre jala ja sukk `pänti `pääle. suvõl linadsõ? ilma sukada? Kan; jalgräti? ja tsuvva? pikki `kaphuga põlvini? mähiti? Rõu; taa vana kuhtitük'k tjj tast `hindäle jalgrätte Plv

jalgse, jalgsi `jalksi Jõe Jõh eP(`jalksi, `jälgsi Emm Rei, `jalgsi Põi Rei Han Hää Saa Plt) eL(`jal'ksi Se, `jalkši Lei[`d'al'ksi] Kra), `jalkse Kuu Ris VJg Kod Lai Hls Röp, `jalgse Ann VMr; `jalgasi R

1. jala käies, mitte hobuse ega sõidukiga [paat jäi madalikule kinni] tulin `jalgasi `randa Kuu; obosega väsitabki `rohkemb kui `jalgasi Lüg; jalg`noota `väetse `jalksi Muh; kui jõe põhi on madal ja kõva, siis võib `jalksi läbi `minna Kad; lätsime `jalksi `kerkude, võtime kängä näpu `otsa Ran; naka? katõkümmend kilu`meetrit `jalkse kõlgutamma Röp || põle `jalksi mees, [tõõtab] massina peal Pha; kas sul on päris `jalksi ratas või `mooturratas Vän; `aeti `mõisa tühi, kas `jalksi `teole vai `tõpra `teole Hel; `jalksi inimesele `anti `pal'lald üits tuunn lõun`aigu Puh; Jalksi rahvas käevä iks jalgrada müüdü Nõo; siist lätt `jalksi tiirada, siist läävä `jalksiinemise Har; Ku `jalkse olõd sõss tulõ_`jakma (naljaütlus söögiajal tulnud

inimest sööma kutsudes) Ráp || fig j a l g s i õ i t s i ehale [minema] *mi lähe`jalksi õitsi* Rõu **Vrd** jalgeits; **Vrd** jala, jalal, jalalt, jalapidi, jalaratsa, jalatsi, jaluti¹

2. jalg-jalalt, sammu, aeglaselt *obone` sõidab`jalgasi, vähe`aavali* Lüg

3. jalgupidi, jalgadega *ära mine`jalksi`säangi* Kos; *luyum ike`jalksi ei sua`minnä`vil`jä, kui aid one eden; vahel naarab mõni* [enda taga niitjale:] *no sina tuled`jalksi`perrä* Kod; *temä taht`jalksi manu minnä,`astun maad`müüdä* (kanapoegi hiilivast varesest) Krk **Vrd** jaluli, jalutsi

4. lausa, suisa; otsejoont, kiiresti *Ta üsna`jälgsi valedab; üsna kurat on`jälksi ta`juures, nii ull inimene* Emm; *ma võiks`jalksi`taebasse`menna, aga mena sest`süidlane ei ole* Mar; *vanadus tuleb`jalksi`Vig;`jalkse varastab, nagu vägise varastab kohe* VJg; *näväd`taistsid kõhe`jalksi`naiss`väl`jä`aada* Kod; *sa tahad`jalksi`rikkast`saada, kos veel kopiku saab sial tirib teise inimese töö küllest* Lai; *tuy om nii pühä, tuy saap periss`jalksi`taivade* Nõo || *sie on`jalksi`vargus* JMd; *jalksi`varguss om siss nii nigu sala`varguss* Har **Vrd** jalu

jalgsild jalakäijate sild *Purtse`rannas on igä`aasta jalg sild* Lüg; *tuli jalg sillast üle* Aud; *ku mitu puud üle jõe, käepuu man, sij õigats jalgsild* Krk

jalgsitama *jalgsitama* Kan Urv a. hum jalutama *no_läämi_mii_kah jalgsitama* Kan b. ehal, tüdrukute juures käima – Urv

jalgsulane mõisateol käiv hobuseta töömees *sulastaren, sääl`elliv kaits jagu, jalgsulane ja`tõprek sulane; popsi olli jalgsulase, sij käüs jala`mõisa tühün* Krk **Vrd** jalasulane

-jalgsus *raske`jalksus* Trm

jalgte = jalgrada *mäne sedä`jalga tied`müödä edesi* Vai; *veike jalktee lähäb möda aa eärt* Juu **-tee|rada** = jalgte ega seal suurt teed põle, üks`väike jalg teerada lähäb sealt läbi; *veiste jalg teerada* Mär; *suur tee oli`kiinni, jalg teerada läks kõrvalt* Lai; *üit`s jalgtiirada lää säält,`jalksi saat küll läbi* Krk; *mõisa uibuaiian ol`l aid kõik jalgtiiratu täüis tett, konh härrä jaluti* Har **-teo|mees** *jalgteomijis* mõisateol käiv hobuseta töömees – Krk **-trepp** *jalg repp* astmed aiاملگust üle pääsemiseks – Khn

jalgu¹ *jalgu* üld hrl ühenduses verbiga, nt j a l g u j ä ä m a (~ jätma ~ minema jne) jalgade ette, jalgade alla, [kellegi] tallatavaks [jäama]; fig tülks, koormaks olema, ette puutuma *küll nämä olid tighedad`meiega, miks`meie`üösse`neie`jalgu`jämma* [oma purjekaga] VNg; *jääb teiste`jalgu* Ans; *küladest`vööti kõik mehed`seltsi kes`jalgu`jähid* VII; *See nädali peame niidu lõpedama, muidu`jääme rugi`leikusele`jalgu* Rei; *ää tee`siia`kohta`loome`jalgo mette* Mar; *lapsed ärge jääge`jalgo* Kul; *vits jäi`jalgu* Hää; *mine vana inimese konts`õnna nende`jalgu* Tür; *mis sa`tõinad siin oue pial. jääd`jalgu* Sim; *no kuda ma suan õmete`tulla, jätän õma maja ja vil`jä karja`jalgu* Kod; *jummal`oitku tolle õnnetuse iüst kui piäss tõeste`jalgu`jäämä* Ran; *põrss lät`s taha eläjeide`jalgu, na`tallasõ ta puruss; taal jäi külh na latsõ ilma pääle, ega na kelle`jalgu ei putu?* Har || fig *õtsib uut`leibä* (teenistust), *vana pereme leib akkab`jalgu juo; mõne`asjaga ei`pääse päist`jalgu* (asi ei laabu) Lüg; *ta_m tedä pääst`jalgu`rõivile`pannu* Nõo

jalgu² *jalgu* Rei, *jalgo* Vai Mar = jalu käis *alalde`palja`jalgo* Vai; *kuiva`jalgu läks läbi;`lahti`jalgu* Rei; *kuibis`jalgo saab sealt läbi* Mar

jalgu|jalune = jalgealune

1. aluspind, jalgade all olev pind suos on `jalgu alune tämä, `raske `kõndida. `jalgu alune `õige `kiigub kõhe L g || fig tahtej uetu, allaheitlik [inimene] sie mies on `naiste `jalgualune, ei saa `naisest `võitu, `naine tieb midä tahab L g; ma_je nigu t ese `jalgualune, eg  uits astup `p ale ku tahap N o

2. fig seisukord, (majanduslik) olukord eg  tämä `jalgu alune `ninda `kindla `põhja p al ei  le, et võib oma `kangust `pruukida L g; `jalgualune läits kuumass (olukord muutus väljakannatamatuks) Ran

jalgluks nagu kari `lautadel, kui ei tahetasse `k lm g  `suurest `uksest k i , siis on pisikesed jalg `uksed L g; jalguks rihalse v r v  `juures, kus obu `vällä keib Mar; realuse väravate `kõrvas `väike jalguks Kse; jalguks vai uksik on sij mes rehe ja rihaaluse vahel on, kos rist `v lj  `aetse rehetareess. suetso ajal  li  lem ne puul `lasti Kod **Vrd** jalgvärav

jalguma `jalgu|ma Kan Urv Krl(-m ), -mma Har, -m Krk idanema, idujuurt ajama linnase, ku na `jalgum akkav, ku jala `vällä tulliv Krk; vil l omma? jala? all, joba om  r? `jalgunu? Kan; seemen om `jalgum  nakanu Krl

jalgu|ots = jaluts `vuodi `jalgu `otsi oli sid visi `vastu `k iigi vahe `seinä Kuu; pihlapu puust kalapahla pani `uudi `jalgu `otsa `püsti [painaja vastu] Pha; Kanad olid `talve toas, asema `jalgu `otsis käisid munel P i; `jalguot?si puole `sinna `kuut?i siis paar `triipu [tekile] KuuK -otsik `jalgu `otsik = jaluts – Hlj

jalgu|pidi 1. jalgadest (kinni) ved s `jalgu pidi tõist (kassi) L g; tüdrukud ja poisid `sioti `jalgupidi `uhte Kos; t l o?l joba `jalgupidi  less riputedu tu siga N o

2. jalgadega obu j hi `soose `jalgupidi `kinni Khk; `juoksis `jalgupidi vikatisse; mis sa `sinna rukiste `sisse `jalgupidi `tallama l had VMr; vesi on sombane, lapsed `jalgupidi sees ja loomad Plt; siss pidänü noorik ja nuurmiis `jalgupidi kotti `t k?me Krk ||  sna k si `jalgu pidi on seel `juures t ol Emm **Vrd** jalgsi, jaluli, jalutsi

Vrd jalgapidi, jalgupite, -piten, -p idi

jalgu|pite 1. = jalgupidi `jalgu pite t mmas `v lj  Kod; ma võta su `jalgo pite kinne ja `viska `v lla Se

2. jalgadega vasikas läks `sinne `puie vahalet `jalgupitte ja `jäigi `sinne `kuulama L g

jalgu|piten = jalgupidi Jaan `turn  `jalgupeten  lhen, päa ribahusi Har -p idi = jalgupidi mere ei mend ka `jalgu `p idi J e; Juss arind `marjalise k ast `marja `korvi oma k de, `kalland `marjad maha ja `trampind `jalgu `p idi sodiks Kuu

jalgus¹ `jalgus L g Kaa P i Muh Emm spor L, Hag Juu T r, `jalgos Vai Mar Kul Vig; `jalgus Rei

1. (jalgade) ees, juures, all; fig tüliks, takistuseks, koormaks kui kaua sa miu `jalgos magad Vai; `s uke koht, kus p le k lakonna `jalgus mitte; nagu kana `jalgus takud, ei saa emmale ega kummale Muh; pole ma kellegi `jalgus, olen oma tuas Emm; mis sa vedeled si `jalgus Hää || [kellegi] meelevallas n iud `onvad mered s a `jalgus [ei saa kaupa vedada] L g

2. jalgade ümber, k ljjes rauad oo vangil `jalgos Vig; kammits on obusel `jalgus Hag

Vrd jalun, jalus²

-jalgus² `raske `jalgus rasedus – Plt

jalgust `jalgust Käi Rid Nõo, `jalgost Vai; `jalgust Käi Rei jalust mine miu `jalgost `vällä Vai; kott tuleb `jalgust εε `panna Käi; lähap vai nõna pääle maha, aga `jalgust puutük'ki ärä ei `viska Nõo || fig ma püia käsist ja `jalgust, ei saa edasi Rei **Vrd** jalust

jalgu|tekk `jalgutek'k = jalgetekk – Plv

jalguti jalgu|t(i) pl -tid, -timed (-timid) Khk, -t g -di Mus [voki, kangastelgede] tallalaud kui niied pole eieti `siutud mette või ukka leheb jalgutimide `muljumine, siis teeb [kudumisel] suured korrad `sisse Khk **Vrd** jalbutis

jalguts jalguts g -i Khk Kaa, g -e Mus = jaluts vii `kambri asemele jalgutsi Khk; ons sul jalgutse pudel ka (katsikuvii) Mus; titt magas aseme jalgutsil Kaa

jalgutsi|kala jalgutsi kala titeemale viidav külakost – Khk Kaa **Vrd** jalgeotsakala

jalgutu n, g jalgutu = jalutu `Juaksiva `ninda ristluus, et jää `viimast viel `jalgutust Jõh **Vrd** jaluti²

jalgu|vahe = jalgevahe Kie `lamba pääd `õskas `niitada ja `mieste `püksi `jalguvahet lappida, sie sai mehele `mennä siis Lüg; latsõl `jalguvahõ om verrev Har; lõdu hopõn, tuul um `jalgu vaihhõn sääne rihm ku kat's `sõrmõ laiuta Lut **Vrd** jalgvahüss

jalg|vahüss jalgvahüss = jalgevahe – Lut **-vihk** `jalga `vihku pl viljaauna all ”jalgadeks olevad vihud” – VNg **-võrk** jalgvõrgud `pandi `jalksi meresse, `püitsid `särgesi Jaa **-vägi** jalavägi miu poig olli jalgväe pääl Krk || fig püstijalu päe `otsa jalgväes SJn **-värak** jalgvärak = jalgvärav – LNg **-värat** = jalgvärav sa oled jalgväradi `valla jätten Krk **-värav** jalakäijate tarvis olev väike värav; (väike) uks üks jalgveräv kävi sield `kampri `otsast läbi Kuu; rõhu veräväd `onvad - - `tõisel on jalg veräv sies; kui lähäd `reietoa iest `riiala, siis on jalgveräv Lüg; roho `aeda lähäv pisike jalgvärä Juu; ukse iest reia `alla lähäv jalg verav Iis; ku riha aluse väräved `kiinni `pahti, siis kääsid jalgvärävess Kod **Vrd** jalg|uks, -värak, -värat, -väre, -värrik, -värjä, -värä **-väre** jalgväre = jalguks – Kod **-värrik** = jalgvärav Elu ees esi ning tagaõue vaheaidas oo pisike jalgvärrik Kaa **-värjä** = jalgvärav Parasjagu miis ja poiske tulliva jalg värjäst Nõo; kui ääd tuult es ole, tuulutedi jalg värjä päält [vilja] Kam; jalgvärjä[?] Har **-värä** hrl pl = jalgvärav sõss `tulle [ema] `viija kodo ja sõss tõmmaäs jalgvärä[?] kiinni[?] Röp

-jalka Ls jolka-jalka

-jalkadi Ls julkadi-jalkadi

jallai → jalajas

jaltar → altar

jalu jalu üld, jalo Käi Rei spor L, Ris Plv; jalu Hi

1. jalgadega (paljude instruktiivsete adverbide teise komponendina) saab `kuivi jalu läbi; `kiñnis jalu Kuu; `lahti jalu kõik `väljäd `tõmmand läbi ovosed; Paremb `palja jalu kui jaluta Lüg; `Õhta `uade `süädi kui tüä `juures, siis `sõisujalu Jõh; `palju jalu oo külm Muh; tulise jalo Vig; tikitsi jalu (kikivarvul) Aud; vähil sil`mad `persses, temä aab tagu jalu (tagurpidi) edasi Juu; läks `lahtisi jalu; kus sa lähäd `kinni jalu Kos; ega `sõnna `pal'la jalu `julge `minna, sial `ussa Ann; õietse jalu (jalad õieli) Koe; lahevad obesed vallali jalu (kammitsata) rükki `jääre Kod; läks jooksu jalu; läks tulise jalu (kiiresti, ruttu) Lai; mõni obene käüb `terve suvi `pal'la jalu (ilma raudadeta) Ote || fig k ä s i j a l u agaralt, kogu jõuga käsi jalu ägas `pooles abis Khk; `eñtsed lapsed – pidid olema käsi jalu tüe kül'les VMr; Kül ta (töö) saab tettu kah, kui kõik käsi-jalu manu asume Nõo **Vrd** jalgu²

2. jalgadel, püstiasendis *miu sõsar jalu põdess, temäga ess ole merästegi `vaiva* Nõo; *`põssi jalo* Plv **Vrd** jalul, jaluli

3. lausa, suisa; otsejoont, kiiresti vägi *jalu läheb rikkast, kõhe vägise läheb* Lüg; *lähäb jalu rikkast* Trm **Vrd** jalgsi

jalul jalul R Jäm Khk Pha Pöi Muh Phl Rid Aud Jür Koe Sim Trm KJn Hls TLä Kam Rõn San Vas, *jalol* Mar Vas Se, *jälul* Emm Rei

1. jalgadel, püstiasendis; magamast tõusnud *Ah parandad `verku kohe `seisavil jalul, `jouad rutemb* Kuu; *`seisul jalul* VNg; *kogo külä õli jalul* Lüg; *sa nii vara jalul* Khk; *meie `aige ikke jalol juba* Mar; *perenaene oli jo ommiku vara jalul* Koe; *olna joba jalul, saana joba `kõhdi; nakass ennäst jalule `aama, kobis sängist `väl`lä* Ran; *ma`le ka joba jalul, jala om joba `terve; Ma ei saa `endäst jalul rõivile `panna, pää käib ümbre* Nõo; *mõnikõrd lätt pää nii ulluss, et õkka`kapõrdõt jalul* San; *mõtsavaht ütél, et kahr om ka jalol* (liikvel) Vas; *o m a j a l u l* iseseisvalt, kõrvalise abita *lähäb oma jalul edasi* Rid; *oma jalul kõis `rohkem kui kaks `korda `väl`las* Aud || fig *j a l u l* [olema] (majanduslikult) korras, kindlustatud *kui ühe`kõrra `mõisad jalul on, siis* Jõh

2. jalgadega *Poiss oli naa rasge unega, et vea voi jälul välja; Jälul sitta-soppa sisse taluma; käsil otsib, jälul lõvab; Otsis silmil, löidis jälul* (õeld valijast, kelle valik ebaõnnestub) Emm; *treipink vetab jalad ära, pead jalul `sõtkuma* Phl; *`pal`lil jalul ~ `pal`lide `jalguga* Kam; *timä ol`l `pal`lil jalul* Rõn; *latsõ käävä `pal`jil jalol; `poiskõnõ ka üte pal`jil jalol* Se || fig *Seisab käsil-jälul vastu* (st on kategooriliselt vastu) Emm **Vrd** jalu

3. ? jalgade kõrgusel *oras juba mesilase jalul* Muh

Vrd jalal

jalule jalu|le Kuu Lüg IisR Jäm Khk Pha Pöi Rid Tõs Vän Saa Sim Iis Trv TLä, *-lõ* Urv Krl Vas; *jalole* LNg Mar jalgadele, püstiasendisse; magamast tõusnud *`tuiseb jalule* Lüg; *`Raske oli [loomi] jalule `saada* IisR; *Aja siis ennast jalule koa* Pöi; *`tõusis jalole* LNg; [haige] *aab jo jalole ennast; akka ennast jalole `aama koa* (tõuse üles) Mar; *tää soan jo jalule* Tõs; *vars tahab jalule `aitada, siis ehk akkab `kõndima* Iis; *`Õkva hädäga piat hinnäst jalulõ ajama* Urv; *j a l u l e* [aitama ~ ajama ~ minema ~ tõusma] (majanduslikult) sõltumatuks muutuma, heale järjele jõudma *Ta ei jõvva endät jalule aada, eläb kõik aig puudusen; Vanemba püvvävä latsi jalule sääda* Nõo; *ta om joba jalulõ lännü?* Krl; *avit jalulõ* (aitas kitsikusest välja) Vas; || käsile, päevakorraale *asi jalule võtta* Saa

jaluli jaluli R Sa Muh Rei L spor K, I Hls Puh Nõo San; *jaloli* Vai Mar Tõs

1. jalgadega, jalgupidi *`sõisas jaluli `selgä `tuhras sedä `muodi* Lüg; *`seisi jaloli vesi`augus* Vai; *lapsed jaluli `oetes* Jäm; *ää ming jaluli pingi pele* Khk; *sead `ollid jaluli aa peal* Muh; *põrsas läks jaluli künässe* Juu; *obene one `lahti `piäsnud, on jaluli rükkin* Kod; *sij piab õige tige* [loom] *olema, et jaluli kallale jookseb* Pal; *är mingu jaluli `sängu* San || jalgsi, kuivi jalu *sealt võib ägaiüks jaluli läbi `menna* VII **Vrd** jalutsi

2. = jalule *`aita ennast nüid jaluli* VII; *laps `tõusis juba jaluli* Kos; *juba jaluli ajanud* Kod

jaluline (-)jaluli|ne Kan, g *-se* Muh; *jaloline* Urv Plv Se jalgadega varustatud *suur kolme jaluline nõu `olli* Muh; *meil `ol`le jaloline ümārik nõo* Plv; *jaloline säng* Se **Vrd** jalune

-jalult Ls jalg-jalult

jalun *jalun* Kod Hls Krk Ran Nõo VLä; *jaluh* Vas Rär Lut *jaloh* Plv Rär Se

1. (jalgade) ees, juures, all; fig tüliks, takistuseks, koormaks *eläjite jalun õvve piäl ei tõhi naene `pal'ja päi käedä* Kod; *mes sä siin ribeled jalun* Ran; *pane ta paagale, mes tä siin jalun vedeleb* Nõo; `käksi harinu kaas, tyy käü alasi inemiisil `rišti jalun `naugun Har; [vaene inimene] *muide inemiste jaloh* Plv; *videles jaluh* Vas

2. jalgadel, püstijalu `põssi *jaloh* [ei heitnud voodisse] Plv **Vrd** *jalul*

3. jalgade ümber, jalgade küljes *ravva om* [vangil] *jalun* Krk

4. jalgadega *miä siss tullu ruttu tulitsin jalun* Puh; `pal'lin *jalun*; *kuivin jalun* Krl || fig *om viil latsõ jalun* (lapseeas) Krl || *temä* (kaupmees) *oman jalun* (omal jõul) *kõik ostop ja müib, et tõese võtava `võlgu* Puh

Vrd *jalgus*¹, *jalus*²

jalune *-jalune* Muh, *jalunõ* g -dse Vas

1. = jaluline *kolmejalune nõu* Muh

2. "jalgade koht kätkis" – Vas

jalujots *jalujots* VJg, *jalujots* g -ot'si Koe, *jalujots* Lih, g -otsa Kse = jaluts *Kaás magas vuodi jalo,ot'sis* Koe **-raud** = *jalus*¹ *sadula jalu `rauavad ehk jalustid* Jõh **Vrd** *jala-*, *jalgraud*

jalus¹ *jalus* g -se Sa(ill *jaluksi* Ans) Käi Mär Vän Tor Juu Plt Vil, -sse Mär; *jalus* ss g -sse KJn Hel, -ssõ Vas Rär, -se Hls, -sõ V, -ssa Vil; pl *jalossed* Vig; *jälus* g -e Pöi Emm Rei

1. *sadula jalaraud* *saduli jalused* Khk; *ta `pistis jala jalussesse* Mär; *jalussa `üüksed ol'lid oma `koetud* Vil; *sadula jalusõ omma `korgõn, naid om vaia pikembäde `laskõ* Har **Vrd** *jala-*, *jalg-*, *jalus(e)|raud*, *jalusti*

2. (nõõrist) aas, silmus **a.** *obu pannakse jaluksi* (st pea seotakse nõõriga esimese jala külge) Ans; *kui obusel `painaja peel keind oli, siis oli palmidud obuse laka `sisse jalused; `ekli vigati puul on ka jalus*; [naha kraapimise] *koogul oli aas ~ jalus*; Kõiele tehakse ajutine *jalus*, millesse astudes hea selpu tagumist otsa alla tõmmata Khk; *võrgu jälused* Rei **b.** *üks purju nurk `üita purju jälus* Emm

3. silmusekujuline käepide *vikahti jaluss ol'l toomõst vai paiost painutõt; mul um mitu jalusõga vikahtit; ku niidät, siss jalussõst hoiat kiñni?*; *panõ vikatile jaluss mano* Vas || *püssi jalus* (püssipäästiku kaitseraud) – Vil

4. *voki jalus* (voki ?tallalaud) – Plt

5. *kannus sõamehel omma naa takah ravva? `kundsõ man, nu üldäs jalusõ? ~ kannusõ?* Se

6. van endisaegne mõõtühik kalade tükiviisi müümisel *enne osteti jaluse `kaupa kalu. jalus kalu `olli viiskümmend tükki* Tor

jalus² *jalus(s)* Kuu Lüg Jõh IisR Jäm Rid Hää Jür JMd JJn Ann VMr Kad VJg Sim Iis Trm Pal Äks Lai Plt KJn; *jälus* Rei

1. (jalgade) ees, juures, all; fig tüliks, takistuseks, koormaks *Joba se olis sen `tütrigu ärä ottand, vade `toine poiss on jaluss iess* Kuu; *Kakerdab säel inemeste jalus* IisR; *Mes sa tuuseldad mo jalus* Jäm; *sa kuer oled mul jalus ees, mine minema* Ann; *pinsak on jalus moas, võta üless* Trm; || fig [kellegi] meelevallas *et ma küll sõja jalus põle old, aga üks oli puudust ikka ka* JJn; *sii tüdrek on juba ma, ilma jalus* KJn

2. jalgade ümber v küljes `kammits jaluss Kuu; *obesel - - preid jalus* Äks **Vrd** jalgus, jalun

jalus(e)raud *jalus|raud* Krl, *jaluse-* Juu; *jalusse-* Mär = jalus¹

jalust *jalust* Kuu Lüg Jõh IisR Jäm Kaa Põi Mar Mär Khn Hää Juu Kos JJn VMr VJg Sim SJn Hls Krk Ran Nõo Har, *jaluss* Kod; *jalost* LNg Kul Kan; *jälust* Emm Rei (jalgade) eest, juurest; fig tülist, segamast *mene jalust menema, midä sa siin vahid; kasi jalust* Lüg; *Pane see sööma katel siit jalust ää* Põi; *Kasi ramp jälust* *εε* Emm; *mis kurjavaemu `kalkarid siin ies on, korjake nad jalust ära* Sim; *kõiss lõpevad pääväd, et suan minä jaluss ärä* Kod; *võta tuu vitsaraag jalost üless* Kan; *j a l u s t ä r a* jalad haiged vilets, *jalust ää* JJn; [lehm] *jäi jalust ära* Tür; *ta on `vuodis kohe, jäi jalust ära* VMr; *jaluss õli ärä, ei sua nud kädä* Kod; *j a l u s t m a h a* [võtma] kukkuma panema küll sääl on tigated `kuerad, *võttavad kõhe jalust maha* Lüg; *vahest akkab oks `jalgu `kinni, se `võt'is nõnna jalust maha* Juu; *lõön su jalust maha* Lai; *ku hopõn lätt, jalust satass maha?* vai *kumastass* Har || fig *k ä s i s t j a l u s t* [seotud ~ kinni] *ta on kua käsist-jalust `tüoga `siutud* VMr; `terve pääva ole tema pärast käsist jalust `siutud Sim; *ma oli nende man käsist jalust `kinni, ma ei saa kohekil `liiku* Krk || täielikult *naene võta `naabri talust, seda tunned käsist jalust* SJn; *ei käsist ega jalust üldsegi mitte ei `joua käsist ega jalust* Kuu; *ei saa käsist ega jalust edesi* Mar; *ei peast ega jalust mitte sugugi on igäväne `nühkämüs, ei `pääse päist ei jalust* Kuu; *ei saa peast ega jalust edassi, rukis nii `kangeste maas* Mär

Vrd jalgust

jalusti pl *jalus|tid* Jõh, *-timed* Vai(n, g *jalosti*), *-timmed* Lüg, *-simid* Kod; g *jalusti-* Lüg Sim = jalus¹ *sadula `külles jalustimmed, `rauvad, `jalgude jaost; sadulal `onvad jalusti `rauvad* Lüg; *mene sadula ja pane jalad jalusti* Vai; *jalusti rauad* Sim || *jalussimid sidotass [härja] sõrade `külge* Kod

jalutama *jalu|tama* R(-*tamma* Lüg Vai) eP(*jälu-* Hi, *jalo-* Mar Tõs) eL(-*teme* Hls San, *-tõme, -tõmmõ* Krl, *-tamma* Har, *jalo|tamma, -tõmma* Plv, *jallutama* Vas)

1. (sihitult) kõndima, aeglaselt käima, lonkima *mene ka jalutamma* Vai; *linna `paikus jalutavad pailu* Jäm; *laseme `põrssad ka `oue jalutama* Khk; *mene εε laps vahel jälutama ka, jeed muidu üsna tuimags `siia `sesse* Emm; *õpetaea tegeva iga `õhta jalutamest ühes prouvaga* Hää; *`pulmadeski jaluteti, ei osand `tañtsi* VMr; *sel'tsimajan tañtsivad nuared tüdrikud, siis lähväd jalutama tñj piäle peiudega, `lušti käeväd ja paßsivad tñj piäl* Kod; *ma jalutaden tulli* Nõo; *naa `tulli jalutõn kodu poolõ* Krl || ehal *käima poisi käävä?* jalutaman Urv

2. kõnnitama, kõndida laskma (peam hobusest) nüüd `üõlla ikke jaluda *oust, `enne `üõldi `ulguda* VNg; *mine obust korra jalutama* Jäm; *oost jalotatse* Tõs; *ma `la õge `jalgu jalutama, jala om `kange* Nõo; *Piäp obest jalutama ja ei toi `laske maa `pildu* Rõn; *ma jalota hobõst* Plv

Vrd jalutlema

jaluti¹ *jaluti* VII Kse

1. jala viisi, jala kaupa *puid `müidi jaluti* VII

2. jalgsi – Kse

jaluti² *jaluti* = jalutu – Põi **Vrd** jalgotu

jalutlema *jalut|lema* S(jälut- Rei) Mar/jalot-/ Kir Tõs; *jalutõll|õma, -a* Har, *jallutõlõma, jalotõll|õma, -a* Vas, *jalotõlõma, jalotõlla* Se = jalutama

1. *noored`muuku jalutlevad tänavas u VII; sead`lasti vanast jalutlema koa Muh; läks jõe`ääre jalutlema Kir;`Vahtsõ-Roosa noorõhärä ja mi_`mõisa preili käävä* tanh`parki`müüdä jalutõllõn Har; *lää jalotõlõma, sis saava jala`võrksaba* Se

2. *läks ennast jalutlema Rei; tä läks oost jalotlema Mar; min sa jalotõlõ hobõst`veit`kese,`lämmäst om`lännü, või_i`saisma jät`tä* Se

jaluts *jalut|ts (-t's)* g *-tsi* R(jalo- VNg) Sa(jalo- Pöi) spor L(jalo- Mär), Tür Koe I(g *jaltsi* Kod) Pal Äks Ksi Plt KJn Kõp Trv Pst Hel T(jalot's Vön) V(jalo-), g *-tse* Tor Hää Saa Kõp, g *-dsi, -d'si* Krl Har Rõu Vas Se Lei(*d'alu-*); *jalts* g *-i* Lut, n *jalutsi* Vai Han Khn Plt Krk, n, g *jalotsi* Vai Tõs [voodi] jalgadepoolne ots *Ennemb õlen paha mehe jalutsis kui oma poja`piatsis* Lüg; *vuode jalutsis* Jõh; *aseme jalutsi`juures* Jäm; *ää pane pead jalot'si`poole* Mär; *viska söngi jalut'sisse* Iis; *issin`terve üü`täma* (surnu) *jaltsin ja itkin*; [haudade] *jalutsid one vassa kabeli`servä* Kod; *söngi jalutsi lavva* Trv; *istu söngu jalutsi`pääle* Krk; *paremb olna alva`tütre jalutsin kui ää minijä`päütsin* Ran; *saapa* om söngü *jalutsi all* San; *panõ* nu *rät't taha söngü jalutsilõ* Krl; *lat'silõ tet'ti pähüts jalut'sihe, sää*l magasi *risti kat's vai kolm last; üt's võt't jalotsist, tõnõ pähütsest, sis nõstõti`kүүл'ja`kirstu* Rõu; *pareb ellä halva puja jalot'seh kui hüä`tütre pähüt'seh* Se; *kiä`salgõ`viina,`panti`kirstu klaas's`viina jaltsilõ* Lut **Vrd** *jala-, jalge-, jalg-, jalgu-, jalu|ots, jalutsik, jalutsiots*

jalutsi *jalut|tsi* Pöi Vig Kse Plt, *-dsi* Har; *jalot|tsi* Kul, *-t'si* Se, *-dsi* Rõu

1. *jalgadega Too-oh, või jalutsi voodis* Vig; *k ä s i t s i - j a l u t s i* käsitsi *sa pead käsitsi-jalutsi vädama`kõiki* [tuulik] Pöi

2. *jalgadel, üleval olles, püstijalu mi* lat's *nakass ka jaludsi`käämä* Har; *jalodsi`haiglanõ, kiä ei olõ* tä *hüypiss söngühn, olõ õi* terve² *kah* Rõu; *jalot'si põdõmine* Se

Vrd *jalul, jalutsihe*

jalutsihe *jalutsihe* püstijalu, *jalutsi tüy om nii jalutsihe`haigõ, ei olõ`üllhen, ei olõ maal ka_i* Har **Vrd** *jalutsi*

jalutsik *jalutsik* g *-u* = *jaluts Ommikust on tekk`uunikus jalutsikkus* IisR

jalutsi|ots = *jaluts jalutsi õts ja`piatsi õts`vuodel* Lüg; *kaks`pulka oli* [kirstul] *peatsi`otsas, üks jalutsi otsa peal* Vän || *voodi jalgadepoolse otsa laud sul om ta jalud'siots`jalguga maha lüüd* Har

jaluts|laud *jaluts|laud* Lut, *jalot's-* Plv *voodi jalgadepoolse otsa laud*

jalutu n, g *jalut|tu* Kuu Jäm Khk ?Kaa ?Pöi Kse Ris(jalo-) Juu Jür I Plt KJn Kõp M T Lut, g *-tuma* Vai Khk Rei Mär Vig Tõs(jalo-) Khn Tor Hää Kos JMd JNn Ann Koe VJg Kõp; n, g *jalut|du* Krl Har, g *-tuma* Kuu VNg, g *-tumma* Har; *jaloto* Mar; n, g *jalot|tu, -du* Rõu; *jälutu* g *-ma* Emm *jalgadeta; haigete jalgadega, käimisvõimetu (inimene, loom) laps one viel jalutu,`milla saab jalad`alle* VNg; *nii jalutumaks jäänd et kuidagid äp saa edasi* Khk; *jalutu inimene* Juu; *jäin`Jaanis jalutumaks, jalad jäid ää* JNn; *jalad`aiged, natuke käib, tasa, on jalutu* Plt; *to_m jalutu, tol ei ole`jalgu all, ei kõnni; mõni`sündub jalutu* Nõo; *tüy jäi täüs`iälisen jalutuss; hoonakõnõ jäi jalutummass* Har **Vrd** *jalgotu, jaluti*

jalutus *jalutus* g *-e* Khk Mär Tõs/jalo- Tor Kos Iis Trm Plt Puh, *jalutu|s(s)* g *-se* San, *-sõ* Krl Har; *jaludus* Vai Jäm Rei(g *-e*) *jalutamine tama jaludus oli`pitkä* Vai; *teeme ühe`väikse jalutuse* Mär; *mis jalutus teil tanh om* Har **Vrd** *jalutõs-*

jalutus(e)| käik *jalut|tus-* Jäm/-*dus/* Iis Trm Har, *jalutuse-* Kos Plt *jalutamine*, kõndimine *lähme tieme ühe jalutuskäigu* Iis; *teil om `täambä viil jalutuskäük käümäldä?* Har

jalutõskepp *jalutõskepp* *jalutuskepp* – Khn

jama¹ *jama* Rid Pā Trm Kod KJn SJn M Ran Har Vas Se Lut; *jäma* Pöi Emm LNg Jür; *d'ama* Lei

1. jätku- või liitekoht; ebatasasus; haavaarm, muhk *Mu'ilina jama* Pär; *võrgu jama*; *aia jama* Hää; *piku jama ja `risti jama* [võrgul] Trm; *kevāde `laatatse kõik võrgud `viimne ku jama `võetasse `lahti ja pesetāsse võrgud puhtass* Kod; *vähä ikki on sedä jakkamise jama näha* KJn; *`lamba jalal om jama sehen* Pst; *aab `kinni kasunu, jama om sehen sääl* [puu kooses]; *mitu jama lehmä `sarve sihen, situ `poiga; ega sij katik ei oole, laasik jama sehen, til'luk lohuk* Krk; *palutõt jama käe pääl* Har; *ku är `lüüde, aja jama üles* Vas; *jaku kottalõ kasuss jama. `kuul'ja luy kui kutstass; taa suurõ nõnaga kui määne jama* Se || [Kui täistuisanud teel pisut jälgi näha on, siis öeldakse, et] *jama* on näha SJn || *kiviaia alus vana aa jäma peal* Jür || liikme-, randmekoht; (heina) kõrre lülikoht *k'äel un d'alal am d'ama* Lei **Vrd** *jame, jōma, jāmu*

2. võrgu rakendusviis *Jäma on see, kui võrk liigub `lahtiselt nõõri peal* Pöi; *tagumest noodad `üita jäma, nooda pära kõrvas; mo noot oli jämas* Emm

3. (haiguse, peo) järg, jätk *Haiguse jama oli tal alles külles; siäl viil pulma jama; neil on pidu jama veel sies* KJn

4. (hri võrdlustes) **a.** *habras, pude pude, algas kui jama; mõni võrgulõng ehk riie laob ära kui üks jama* Tõs **b.** *midagi kokkulitsutut, kokkusurutud tükk, kamakas leib kui jama; klimbid pajas lähevad jamma* Lut

jama² *jama* R Kaa spor ePmann, Krk Hel TLä VJd; *jäma* Khk Kaa Emm Lih Var Rap Kos Tür Koe VMr Sim Plt *loba, mõttetu jutt ä aa `siukest `tühja jama* Mär; *õuest kostis mieste jäma* Koe; *rahvas aab mud'u jäma, isi ei `tiagi* Sim; *tema jamal ei õle `õtsa ega `oaru* Trm; *ajagu i^p jamma* Se || (jutu)kõma *jutu jama akkas `iemalt `kostma* Kad

jamahama¹ pr (ta) *jamahass* *paugatama pant ust kinni, siss uss jamahass; lüü nigu uss jamahass* Se

jamahama² pr (ta) *jamahat* = *jahmatama midä ni hiidude, ni jamahat, õkva nigu `hiusõ pää pääl `pistü* Se **Vrd** *jahmahama*

jamahhuss *jamahhu|ss g -sõ löök; pauk käve üt's jamahhuss; aänd `säantse jamahhusõ, õt tük'k `aigu liigudas; vidi töösõlõ paar jamahhust* Se

jamaka *poolhapnenud, tilgastanud piim `piimä akka appust mänemä, sedä `kutsuda jamaka; jamaka piim* Vai **Vrd** *jomagas*

jamakõnõ dem < *jama*¹ *meä määne pit'sida kokko tahetust al'i koho `piimä jamakõnõ; võtat jamakõsõ savvi* Lut

jamaline a < *jama*¹ *kana munadel jamase sehen, olliv puha jamalise* Krk

jamama¹ *jama|ma* L Trm Kod Trv(-*me*) Ran Võn; *jäma-* VII Pöi Hi Lih Aud Hää *jätkama, ühendama, (ajutiselt) kokku traageldama; kokku kasvama [võrgu] jämad lõhuga kokku, kui suur auk sees on* Phl; *se oo ikke riiu mees, kel pale jamatud oo* Rid; *puni ja jäma see kot't nat'ike kokku* Aud; *pal'giparved jamati kokku* Vän; *jamatakse võrgule tükk `õtsa; laeva mañdid ja rossid ja paalad jamataks; puurivad ka, eusi ja jamavad `puurisi, ka, eu*

sügav, puurid jäävad lühiksess Hää; `vankre ak's läks kat'ti, tahab `kiinni jamada; õunabu on ilusti `kiinni jamanu Saa; võrgud jamatasse `mitmest tükist kokku Trm; `kinni jamanu (halvasti kokkukasvanud luumurrust) Trv; säiliss [võrgu] vjirniidi `külge jamatass `kinni Ran; võrgo `mulku jamatas kiinni piritsega Vön **Vrd** jamema, jametama, jamuma

jamama² jamama R Jäm Kaa Phl spor L, K I TLä Kam Plv; -me M(-mõ Hel) San; jammama Röp; jämama Hlj SaLä Kaa Pöi Muh Emm spor L, K alpima, asjata vaidlema, lobama; käratsema; jändama, möllama, tühja tööd tegema mis sa `tühja `asja jamad kui sa rahul pole Jõh; alalde näväd jamavad, `siivu juttu ei ole, midä tei jamato Vai; mõni inimene tahab oma `suuga nõnda jämäda Khk; lapsed jamasid `õhtul kaua, `ennekui magama jäid Mär; `joonud mehed jamavad öö läbi `piale Juu; mis sa jämäd, sie põle jutt ega kedagi Kad; ei õle `õtsa ei `kõrda, muko jamab aga Kod; tema jutust nüüd midagi on: jamab niisamma teste järele KJn; mes te jamate nii kavva üte asja man Puh; mis sa jamat, püsü paigal Plv; mis sa `jamat, `hullat ja `müllät Röp **Vrd** jaamama, jamelema, jamima

jama|puu ühenduspuu (näit parvel) – Saa

jambal jambal' jant; juhused ol' tuj sääne jambal', et tä karašs `umbõhõ vette takah Plv **Vrd** jandal

jamburi `jamburi tuul' (kirdetuul) – Röp

jame jame mõrralina ühenduskoht see `õmlus vöi -- kahe tiiva järgu lina `aetasse kokku, see on mõrra jame Rid **Vrd** jama

jamelema jame|ema, -da Rid Ran Nõo; -leme, -de Hls(jäme-) Hel nägelema; tülitsema; vastu panema, mitte sõna kuulama Hobene akaš jameleme ja jameleme, ja es lääki raavist üle Hls; latsed vahel jameleva, `kiisleva vai näseleva oma `keškel; suure kah jameleva, `kiskleva ehk tülitsevä Ran || Egas temä kodu elust ei ooli, ta jamelep `ilma müüädä ümbre Nõo **Vrd** jamama²

jamema jamema = jamama¹ [võrku] sai jametud; jameda võis elu aja `uiga; kui nad (mõrra osad) `ühte `aeti, see oli jamemine Rid

jamet "mõrratiiva osa" jamet ja mõrra vesiaed ei ole ju ühes tükis; iga kevadi `aeti jametid `ühte Rid

jametama jametama = jamama¹ mõrra jametamene; `mõrda jametadi Rid **Vrd** jamema

jamima jamima Sim Iis Kod; jämima Rei Phl

1. jonnakalt rääkima, asjata vaidlema; käratsema `Istus sii ja jämis ja jämis Rei; mes sa jämids Phl

2. asjata tegevuses olema, möllama, jändama jamis, jamis, aga es tule `välja sess asjass; muko jami ja `möllä, ei sua tämäädä ike nõnna kuda sa tahad; akas siin kõrd jamima, nõnna `jäegi `vaštma Kod

3. sonima, jampsima `raskest `aiged jamivad `tihti Iis

Vrd jamama², jammima

jamin jamin g -a müra, hullamine; tüli, pahandus, vahejuhtum mes te `niiskess jaminad teetä, mes te `õmbata; `ijšpa õli näil sij jamin siäl; selle jaminaga läks miäless ärä; tämä õli siäl jamina siden Kod

***jamisema** jomisema kui nad (joodikud) oleks üöd `õtsa seal jamisend, ära oleks tüidand JJn

jammagugõnõ dem < jammak haina jammagugõnõ Vas

jammak *jamma|k* g -gu väike heinahunnik *üt's jammak sai*; [hein] *pandas jammakuhe*
Vas

jammeldama *jammeldama* Juu, *jämmel-* Kos = jammerdama *jammeldab tühjä pärast*
Juu; *mis sa jämmeldad, kui sa rahu ei soa* Kos

jammerdama *jammerdama* Han Kei Kos *jammõrdamma* Plv *jändama*, *sekeldama*;
tülitsema, karjuma *Tüha assa pärast jammerdatse* Han; *jammerdab aga `piale, rahu*
teestele ei anna Kos; *är? `naaku jälP tahh jammõrdamma* Plv **Vrd** *jammeldama*

jammerdis *jammerdis* g -e *hädaldaja Jammerdis oo `neuke inimene, kis ei ole ühügi*
aassaga rahul Han

jammima *jammima*, (ma) *jammin* Han PJg Tor Lai; *jämmima* Lih, (ma) *jämmi* Han;
jämmima Rei

1. jonnakalt rääkima, asjata vaidlema; *käratsema mis se pääle jämmib* Rei; *Küll need*
`purjus mehed `jämmivad Han; *mis sa jammid, jammid `ühte sõnu* PJg; *sa oma*
küsimeste[ga] jammid sii; `jammis ül'd alati Tor

2. tuupima, õppima *juudi ajalugu, seda pidi `jammima* PJg

3. sonima, jampsima *jammib unel, palaviku aal* Lai

Vrd *jamima*

jamotamma *jamotamma* Vai; *jämutama* Hlj

1. kokku õmblema [võrke] *võrke jämuta `kinni* Hlj

2. pilvitama; pilvi koguma *jamotab, jamotab, `milla tulo* [vihma]; *nää `ilma jamotab jo,*
`vihma ei tulo; `päiva jamota Vai

Vrd *jamuma*

jamp *jamp* g *jambi jamps* kui *`ükskid midagid räägib ning teine sellega rahul pole, siis*
vanad inimised `ütlesid: sa oled jamp oma jutuga Khk

jampima *jampima*, (ma) *jambi* Ans Khk; *jampma* Ote sonima, jampsima; mõttetusi,
rumalusi rääkima *Mañn ning Minna `naertsid, et mis ma asemel jambi* Ans; *Nurgi Miina*
`ütles ikka: meite va `Mihkel, ta jambib vahel; jambib muedu pæele Khk || ”edasi-tagasi
seletama” *mina pea seda murrakut `jampma* Ote

jamp|jaht *jampjaht* ehalkäik – Kod

jamps *jamps* Khk Rei L HJn Trm Lai Plt KJn; *jamps* Hää M TLä Krl/g *jamsi/* Har, g
jam(p)si; jam|ss g -si Kos; *jämps* g *jäm(p)si* VII Põi Muh Emm Rei Kul Juu; n, g *`jampsi*
Vai

1. mõttetus, rumalus; tühi, mõttetu jutt v tegu, veidrus *mis `jämpsi sa ilmast-`ilma ajad*
VII; *ää aa `jamssi suust `väl'lä* Kos; *ta ei olõ muud ku pal'lass jamps* Krl

2. nõdrameelne, segane; mõttetu [jutt] *älä nüid aja `jampsi juttu* Vai; *jamps tee* (eksitee)
Mar; *ära aja `niukest jamsi juttu* Mär; *ta oo päris jamps* Kse; *`mõistus lähäb jampsis* Var;
ära aja jamps juttu HJn; *kas sa oled peast jamps* Plt; *jamps inime* KJn; *esä sõsare lätsiv*
kik'k puha jampsiss Krk; *tuy* [inimene] *om nigu igävene jamps, tollega ka mõni saab `asju*
`aada Nõo

Vrd *jamp*

jampsik *jampsik* g -u koerus, vigur *tjib oma jampsikit; jätä oma jampsik, piä paremb*
suu Ran

jampsikene dem < jamps oh jampsikene ära jamsi Hää; uujoh jampsikõnõ, olõ no?
paremb `vaiki Har

jampsima `jampsi|ma, (ta) `jampsib R(-ma`ie Lüg) VII Lih Koe, jam(p)sib eP;
`jamssima, (ta) jamsib Jäm Tõs Kos; `jampsi|ma (`jamps-), (ma) jam(p)si(n) Vig Mih Kod
eL(-me M Krl, `jams- Har, `jams- Lut); `jämpsima, (ta) jām(p)sib spor S L, Rap Juu

1. segast juttu rääkima; sonima; lobisema, mõttetusi rääkima `aige lähteb jo segaseks,
akkab `jampsima Hlj; ärge `jampsige `lollu juttu Kaa; inimene unes vahel jamsib Krj; `aige
akkab `jampsima juba peast Mar; mis sa jampsid, ega sie tõde põle Hag; `jampsis terve üä
palavikus Iis; mis sa jamsit, kõnõlõ? parebadõ Har; hullu`mijlne jamps mis `suhhe tulõ
Rõu; misa jampsidõ? ~ misa loõri ajadõ? Se

2. jändama; hullama; vigurdama, asjata sekeldama mis sa `jampsid ja `torgid käppäd
rahul et piä Lüg; tabrib ja `ullab `peepe, mis sa jampsid nii pailu Mus; kaks kolm pääbä sai
jamsitod `tääga Mar; tä muudo ku jamps innegi, tahaki ei? timäga kõnõlda? Kan; ta jamps
nimega, kõrd kirutass üte nime, kõrd tõsõ nime; ma is taha timäga `jampsi_`lätsi uma tiiid
Har || oi kudass veri jamsip, soone `kargava kõik, laits om `väega `aige Nõo

3. eksima; ekslema jampsis `metsas, äs osa säält `välja `tulla Khk; et sa `jampsisid tee
pealt ää; tea kus `maale ma oleks `jampsides läind Mar; sa jampsid ühüst kohast `teise Tõs

4. a. uimastama, uimaseks tegema meri jampsis mind tükkis ee Khk b. `õhta oli `vingu,
moo pæe jampsis nii väga Khk

Vrd jamama², jammima, jampima, jampsitama

jampsinõ a < jamps jampsinõ (lat's) Urv

jampsitama jampsi|tama Hää, jamsi- Mar, jämpsi- Kse jampsima; sonima; segi ajama
meie Liine jamsitas tää pea ää Mar; mis sa jämpsitad seal Kse

jampsitus jampsitus g -e Kse, g -õ Har; jampsi|tus, -tos, g -e Mar segadus; minestus;
sonimishoog ehk löõb `soole üks jamsitos pähä; ehk mud'o eksib ää, `teagi mes jamsituse
`sesse tuleb Mar; taal tuli sehuke jampsitus `peale Kse || jätä sa ka üt'skõrd na jampsitusõ
maha? Har

jampsjuurikas peenis kül_mä `soole tee sii jampsjuurikod Mar

jamsakas jamsa|kas g -ka jampsivõitu – Tõs

jamsma `jamssma, jamssi?; (nad) jamssva? ampsama, ahmima – Lut

jamukas jamu|kas g -ka haud, sügav koht veekogus `tõmbame `kiissu jamukast Ran

jamuma jamuma Kuu Jõh Vai; jāmuma Jõe Tõs JõeK

1. ühendama; üle ääre (hooletult) kokku õmblema, traageldama (peam võrkudest) ta
jämub vergud kokku; kaks äärt jāmuta kokku; ah mis sa tast parandad, jāmü kokku Jõe;
Jamusimme rüsä murusi kogu; Mes sa oled jamund sen kodi `augu `ilgest `kinni, ei sie
`kelba Kuu; [rüsa] `rinda `paulad jamuda kokko käbiga; `tarvis maa-`aiad kokko jamuda,
sia `sorgad `pääle `panna Vai || keerduma; keerama `kammilas jämub `hendäst `sinne
`vergulina sise; sie (traat) oli kaik jamutud punesse; [Lehm] jämub `kandue `ümber `kinni
[keti] Kuu

2. jändama võttasin ulk `aiga jamuda, `enne kui sain Jõh

3. pilvi koguma; pilvitama jamus jo `eilise `päivä ja jämub tänä, `külläp tuleb pikkeline
sadu Kuu

4. fig juttu ajama *akkamo jälle kokko jamuma* Vai; *sai`kaardi mängida ja nasa-ma jāmuda* Tõs

Vrd jamama, jamotamma

***janauma** *d'ana,uma* janunema *vahnesa ollõv olnudõ d'ana,unu* Lei **Vrd** januma

janakas *Vana Sander veib nii katkend riietega keia, just kut va lammund kaltsjanakas teine* Kaa

jandal *jandal, jandal'* Võn San V(*jandar* Rõu); *jandal'* Krk Urv; *jantal* Trv; *jantal* TLä; g -i

1. jant, sekeldus, mürgel, tembutus *mehe purjust peräst`kargliva, teivä pääle oma`jantali* Ran; *üits`täntäl ja`jantal ütte lugu* Nõo; *mis jandalit sa piät tan* Võn; *Kae`mäntse jandali sõsarapoig mullõ tegi; lei umma naasõ`võõtmise jandalit* Urv; *nimä`ol'li riukas rahvas, inemise`ütlivä?, et teevä?`jälki jandalit* Plv **Vrd** jambal

2. vigurvänt, vembumees *tä ol' üt's vana jandal, tek'k uma jandalit* Vas

3. *vana tantsu olli: jandal', ristitants või`teestelu* Krk

jandama *janda|ma, janna|ta* spor L(*jandada* Khn) K, Kod Äks M(-me, -te) T(-me, -te, -mõ) San); *janda|m(m)a, jannada(?)* V(-mõ, -dõ) Krl); *janda|ma* Lüg, (ära) *janna* Kuu

1. = jändama *akkas sel'le kuuriga`jandama* Juu; *mis ta jäburiga nüid asjata`jandab* Kad; *jannasin selle adraga paar`tundi aga ei`saandki`juune* KJn; *Oh küll rehepessu man jannasive* Hls; *kui kavva sa`jandat ommetsigi sääl* Hel; *ala nakadu aian`jandamma* Har; *Nii timä noodõ rük'iga janna's kõgõ sügüse'kõsõ; Ku sügüselt`kartoli? är sai`võetus ja rehe? är`pestüs, sõss`naat'i noodõ linnuga`jandamma* Rõu; *janda?, janda?, a midägi tast`väl'lä ei tulõ?* Räp

2. a. hullama, mürama, vallatlema *koeraga ei või jannata, võib ammustada* Hää; *õle vagane, mes sa`jandad* Kod; *latsõtük'ü, muidugu`jandasõ edesitagasi* San; *ta_m üt's`jandaja, kohe ta lätt, sääl tege ta`janti* Har; *jandass väega,`mässäss nigu`hoitku* (metsjänes koju tooduna); *illo pidävä?, latsõ?`jandasõ?* Se b. (vastassugupoolega) tegemist tegema, ümber aelema; *kurameerima ja`tüit'rigu kah* [litsid], *kes meestega pal'lu jannassiva* Ran; *mes sa`jandat temäga, ku_sa ärä ei võta, me_sa ullutat tõist* Nõo; *olli üits peni, tollega ta* (emane koer) *jannas,`tõisi ta üteki es taha* Ote; *ta`poiskõsõgõ ei tohi sa jannadõ, küll mi e'ss sullõ kõlvuligu mihe* kae Krl; *Mestega jandaja* Räp **Vrd** jantma

3. palju rääkima; segast juttu ajama *põle ta jannand kedagi, jutt oli selge veel* Rid; *`enni inimest ikke`jandasid, et lapsed vahetud ää* Mar

jandar → jandal

jandav *jandav* g -i Plv Vas, *`janduv* g -a Hlj nõu, riist – Hlj; van vasknõu, milles pidudeks keedeti meega viina – Plv Vas **Vrd** jant³, jänn³

jandikõnõ dem < jant² *vana puu jandikõnõ om* Har

janditama *jañditama, (ma) jañdida* jantima *Är jañditagu taa At'siga; Kasa jätät taa jañditamise* Rõu

jandlõmma *jandlõmma, jannõlda?`jantima?`no? nakass`jälle`jandlõmma, ega sa enne ei kuulõ ku vitsu saat* Har **Vrd** jändlema

jandrik *jandri|k* g -gu = jändrik *`jandrik puu kasv* San **Vrd** jantrik

jandu *jandu* Urv, *jando* Plv Räp, *jañdo* Vas

1. tülinorija; vigurimees *jandu inemine* Urv; *umma? jando?*, *tülitse?* inne Plv; *om õnnõ vana jando* RÄp **Vrd** jandumees

2. *jant t'äl tul'l tu naasõga jañdo* Vas

jandu|mees = *jandu jandomiiss pedä vigurit ja kõnd`ilma pette; vana jat's ja jandomiiss oll timä* RÄp

jandus *jandu|s* g -sõ *jant, jantimine jätä sa ka ta`jandus üt'skõrd maha?*, *ala jannadu* Har

jangutama *jangu|tama* (-dama) *vaidlema; jonnima, kiuslema mida sa`jangudad`ühte`puhku* VNg **Vrd** jankama

janguts *jangu|t's* (-t's) g -d'si *rehetont, -haldjas; kurat; (ka suurekasvuline mees) reheb umma jangud'si?*, *eihüä`säändse? iks`määndse? essütäjä?*; *jangud'si?`suuri`miihhi kutsutass; jangud'si eihüä?, kuñadi?, suurõ? mehe?* Lut

-**janka** Ls *jonka-, junka-janka*

jankama *janka|ma, -da* R(-maie Lüg, da-inf`janka Vai), -me Pst *vaidlema; tülitsema; näägutama`Janka nüüd sinuga vai`juokse vasikaga`voidu;`kange`jankama, ega tämä oma`oigust kääst ärä`anna Kuu;`jankavad`võõrasemägä* Lüg; *midä siä`jankad,`eigä siul ikke`oigust ei ole Vai; mis sa iki`jankad tõist ja sõnud* Pst **Vrd** jangutama, janklema, jänkämä

janklema *jankle|ma, -da* Jõh, *janklõmma, jangõlda?* Urv Har *riidlema sie poiss tahab`jankleda* Jõh; *Vanast ku velle`poiskõsõ ol'li?*, *sõss alasi`jankli`hindä vahel* Urv **Vrd** jankama, janklema

***janksahtama** pr (ta) *jangsahhass, ipf (ta) jangsahti komistama; võpatama, rappuma jalg jangsaht'i; jangsahass jalg kohe`hauda; jangsahhass ku ratta läävä?* Se **Vrd** jõnksatama

janksahhuma *janksahhuma jõnksatama* Õi *tiia mis janksahhu; janksahhu sügävähe`rüüpehe ni`murdu tel'g`kat'ski* Se

janksahhus *janksahhus jõnksatus, äkiline raputus janksahhus, tu nigu sügävähe tõrgahhus, satas* Se

jank|sepp *jank|sepp* g -sepa, -sipp g -siba; *jänksep*

1. *rehetont janksipp um reheb; janksipp ol' eihüä miis; üt'skui hiidutati* Lut

2. *teat jõulumäng, kingsepp olõ tuut um tuu, miist säetäss janksibalõ jala?*; *jankseppa`tsuskama* Lut

***janksma** pr (nad) *janksva?* põruma; *kiikuma ratta`janksva?*; *jank's õnnõ ku`lääde; häll nigu jank's õnõ – väega sääne veessel`lat's, kõgõ naard* Se **Vrd** jõnksma

jann → jänn

jannat *janna|t' g -di* *jant; äpardus viimäte olli jannat'; säääl mängiti jannatit* Krk

janni, -n, -s → jänni, -n, -s

jano → jännu

janovama *janovama; jänovatma, pr (ta) jano|vass, jano-, ipf janoosi* = *janunema nakass jänovatma; timä jänovass ni jänovass* Lut

jant¹ *jañt (jant) g jañdi (jandi)* Pha Vig Var Khn Aud Vän VMr Kad Trm Kod Äks KJn SJn Vil eL(p`jantu Se); *jäñt (jänt)* Khk Mus VII Lä Hää Saa Ha Pil

1. vigurdamine, hullamine; sekeldus, õiendamine; tüli, pahandus *jäta sa õige see jänt järele* VII; *alate üks jañdi pidamine* Kod; *siss`tu`lli sij jañt säl ette ja akasid kohot`käimä viimäti* KJn; *kudass sij laada jañt sääl olli* Krk; *oi sedä`janti küll, mes säl`olli, kõik`olli nigu puder ja`kapsta segi* Nõo; *ka koss om jañt maidaga* Urv; *noorõ?`naksi`janti tegimä* Krl; *niimudu tyy rehe jañt oll`väega rassõ* Vas || ebaharilik; huvitav *Nii jänt kot`t, mis ta ostnd* Khk || fig ehalkäimine – Vil Trv *jandin`käima; Nel`labe`õhtu läävä poisi`janti* Trv

2. kelm, vigurimees *üks va laiva jänt* VII; *Neskeisi jutumehi üiti: jañtmees, nii kui vana jañt oma juttudega* Trm; *kuradi jant olõt sa küll* Plv; *oi, olõt sa jant; säne mehejañt, arädu; tyy oll`väega suur`jant; mis sa`jantu kõñõlõt* Se **Vrd** jandal, jannat

3. raha, vara *sel va`janti ikke oo* Rid

jänt² *jänt g jañdi* SJn V

1. jändrik, okslik puu; oksakoht puul [puu on] *kõnt ehk jañt* SJn; *puujañdi?*; *vana jañt om, ei`lahkõ* Urv; *puujañt – katõ halo piu?*, *ni`et sülega võtta?* Se

2. suur inimene v loom *sõss tapõti sikk är?*, *te`ti sikajañdilõ ots* Rõu; *tää suur`inemisõ jañt om* Se

Vrd *jont², junt²*

jänt³ *jant g janda* väike puust leiliviskamise nõu *sanna jant* Võn

jantal → jandal

jantlik *jantlik* Krl, *jäntlik g -u* Khk kõver, keerdus, jändrik (puust) *jäntlikku puud on`raske`luhkuda* Khk

jäntma *jäntma*, (ma) *jañdi* Nõo Har Rõu, *jäntima* HJn, *jäntima*, (ta) *jändib* Kaa Rei jändama, õiendama; hullama *Mis sa tühjaga jändid* Rei; *Ára naka serätside asjuga`jäntma* Nõo; *tsiapoiß`naksi karjapoisiga`jäntma, sai tyy iist esä käest nahatäue* Har; *poisi?`jantsi?`tüt`rigaga* Rõu **Vrd** janditama

jantrama *jantrama, jañ(d)rata* lonkama *sij`jantrab nõnnasa`mma ku minagi; me jañdrasima kahekeisi`tulla;`jantrab`minnä - - vähä`luukab* Kod

jantrik *jantrik* Har, *jantrik g -u* Plv jändrik *jantrik, ta om nigu üts näräk õnnõ* Har; *kjirdline`jantrik puu* Plv **Vrd** jandrik

jants *jañts (jants) g jantsi* Mus Põi Hi(jaants- Phl) Khn Hää; *jantsi* Jõe Kuu; *jänts* Emm, g *jäntsi* Jõe Kuu JõeK väike kahe- v kolmemastiline ilma raadeta purjelaev *kolmemastiline jänts* Jõe; *olin suvel`jantsi pääl* Kuu; *sii ma ole sõitnd veel jantsi peal* Mus; *Tagand tuulega äi vea jantsil keik purjud* Emm; *kolme mastiga`jantsisi on keige`rohkem* Käi; *kaksmašt jañts on`sõuke`kahvellaev, sellel ra,easi ei ole* Hää **Vrd** jantslaev

jantsak *jandsak g -u* kulunud (asi) *väit`s om jandsakus kulunu* Vas

-jantsik *-jantsik* Pst, *-jantsik* Mar, g *-u; -jañtsi|kas g -ka* Hää **Ls** kabajantsik

-jantšikene *jäntšikene* Lei **Ls** väiku-jantšikene

jants|laev = *jants Jantslaevaga saab easti vastase tuulega loovida; Peene merega leheb jänts|laev kergesti poudiks* Emm; *Jañtslaevad käesid`Pärnu ja Riia vahet* Hää

janu *janu (jano)* R Mar Khn Hää Juu Sim Kod MMg Pal Lai Kõp Vil eL; *jänu (jäno)* Jõe Hlj VNg IisR S L K Iis Trm Trv ?San ?Krl

1. janu, vajadus vee järele *miul on`kange jano* Vai; *maa on nii vihma jänus; apu oun ajab jänu ee* Khk; *joo nüid oma jänu`otsa* Mår; *Kel käed, sel kalad, kel janu, sel jalad* Hää; *väga kuiv, vili on jänu`vaevas* Kos; *lase [lehm]`pükab jänu täis* JõeK; *põle ea vesi, aga*

jänu kustutamiseks ikka `kõlbab TÜR; suvel tunneb inime tihti jänu Koe; obune old nii jänus, et juond mitu `ämbritäit vett ää VMr; `lirpisiin vähe supi vedelad jänu pärast Kad; sureb jänusse; nagu kaks kana jänu Iis; süda `kõrbuss sehen, mitte janu ärä ei lähä Krk; mul om `väega suur janu Nõo; kas tä piass ka jänu ärä `aama San; ma jõi är? uma janu Krl; kel jano, tol jala? Röp

2. sõõm, suutäis *no see simas sealt `õige ea jänu Hlj; jõi ühe jänuga keik ära Jäm; kaks jänu jõi Noa; sain ühõ ea jano õlot koa Mar; ta oli koa jänu `juua soand (natuke purjus); jõin kohe suure pika jänu Juu; ühe jänuga jõin tuabi täie vett `nahka VJg*

3. soov, iha millegi järele *küll sel oli `kange janu `selle `asja järele Hlj; ken imusta `viina, senel on jano tama järele Vai; magas oma jänu ää (sai unevaevast lahti) Khk; küll sul on jänu `sinna `miñnä KJn; miul om janu periss raamatut lugede Krk*

januline *janu|li|ne* Lüg Muh Trm Kod Krk Puh Har, *-le|ne* Hls, *-lõ|nõ* Krl, *jano|li|ne* Vai Vas, *-le|ne* Mar; *jänu|li|ne* Sa Mär Trm San Vas, *-le|ne* Koe Plt KJn, *jänole|ne* Tõs; *g -se* R eP, *-tse* eL janu kannatav, janune (olend) `viina januline, *kie on sene januline* Lüg; *kitsed one nüid janulised, ei sua vett; kui one viil' mõni januline, tulgu `juuma* Kod; *jänulene viina `järgi* KJn

januma *januma* Saa Krk Puh; *jänuma* Plt janunema kui `lambad soolast saavad sis nad `kangest januvad Saa; *vili jänub `vihma, ma jänun koledasti* Plt; *oben olli är janunu* Krk; *mia olli ärä janunu* Puh **Vrd** janauma

janune *janu|ne* (*jano-*) Vai ?Juu eL(-nõ V); *jänu|ne* Khk VII Mär Hää Kos Iis Plt ?San Krl/-nil g *-se* Vai eP, *-tse* (-dse) eL janus olev, janu tundev; veepuuduse all kannatav `luomad on janosed Vai; *kogu oomikuse aja oli nõnna janune, et keel `kuivas lakke* Juu; *ku õige janune vili om, siis vihm karrast vähe* Krk; *lehm om nii janune, juup kas vai `lahki* Nõo; *kunass ruvva kul'p isune vai taari käšk janunõ* Urv; *viinast janonõ* Plv

janunema *janu|nema* Hlj hv Khk, Trm Puh Puh, *-neme* Hls San (*jänu-*), *janonõm(m)a*, ipf (ta) *janosi* Har/janu-/ Rõu Vas; *jänunema* VII Mär Hää janus olema, juua tahtma `luomad janunevad `selle `ilmaga Hlj; *einamaal jänunevad einalesed* Hää; *ku taalõ õks sedä soolast `süüki annat, siss nakass ruttu janunõmma; `süulanõ kala aja inemise janunõmma* Har; *kunass kul'p isonõss vai taaripulk janonõss* Rõu **Vrd** janauma, janovama, januma, janutama, jänulema

janu|nälg *jänunäl'g* janu – Hää

janutama *janutama* (*jano-*) R(-tamma) ?Mar Juu Kos Koe Kod M(-tem[e]) T; *jänu|tama* (*jäno-*) Jõe S(-dam[m]a Emm Rei) L Kos VJg Iis Plt KJn

1. janu põhjustama, jooma ajama *sein ka kolm `silku `lõunete ajal, nied nüüd akkavad janutamma* Lüg; *minnu janota* Vai; *räimed akkavad jänutama* Khk; *pala ilm ajab janutama* Kos; *sualane liha jänutab* Iis; *janutide neid (vange) viil `rohkepess, et na `juvva tahiv, `anti soolatsit `räimi* Krk; *süük ol'li soolane, nüid janutap* Puh

2. janunema; juua tahtma *alati sa oled kielikus, alati jänutad* Jõe; *obu jänotab* Tõs; *küll aga jänutab eenamoal, põle `kuskilt vett `soada* Kos; *ta janutess viina `järgi* Hel; *mis sa ütte viisi janutad, iks temäl janu ütte `viisi* Nõo

janu|vaev vajadus vee järele *ta oli `kanges jänu vaevas; vili on jänu vaevas* VJg

jao- a. jaotamise, jagunemise (saadus, tulemus); jaotatud, jagatud *egaihel oli oma jägu, jäuupõllud olid; jäu einam* Jäm; *jäu muda; jäu mets nii `vaene, mis säält jägada saab* Khk;

`meitele `anti jao või ja jao kohvi Kir; siis oli mede karjasmaal kolm allikad. meil olid need jao allikad, see minul, see sinul, nagu lastel ikka Mih; nel'labä kui `kapsasuppi keedeti ja pühäbä, siis sai sedä jäo liha Juu; siin olid siis jäu aad. ega üks peremes jõund seda pikka `aeda teha, siis igal perel oli oma jäu tükk sial teha Amb; mea rehvasi selle kõrrage `sinna, olli jao aig, `võeti mett, sõss mea sai kah; puu om egädel prii, ega siin jaopuid ei oole; jao pärast neil andass, jao leib, jao räime Krk; `mõisa `tijnjide jaoss `ol'li jao leib kõögin kapin Ran; jao `kartuli (isiklikud kartulid); `luška olliva varnan, egäl üteli `olli jao luška (nimilusikas); ja siss ollu jaolehm, t`olli tälle osajaoss nigu lubatu Nõo; `mõisa puult ol' üt's jao, aanaamaa kah, kutsuti Kõõviksaarõ Võn; ku suur talu ol', siss `anti poolõss, puul' ütele ja puul' tõsõlõ pojaldõ, tuud `üti jaomaass; ta `saie säält jaoraha (pärandusosa) nii pal'lu ku egaütele `tul'li tuud jaku Har; [küla] maid `jaeti vanast, ol'li jaomaa?, no om kruudimaa Se b. tüki[töö] `enne mõisas oli kõik jäu luag, pidid ikke kolm vakkamad `päävas ära `võtma Rak; jaomua õli vanass `mõisan, `anti `sulle tükk kätte, pane kokko Kod

jao|kara sõim lobasuu oo üks va jao kara koa Tõs -kaupa jao- Aud Har Plv; jau- Kei Trm osakaupa, tükati pugaldab, tükilest pilved oo, `valged ja jao `kaupa taevass `kirju Aud; loeb jau `kaupa Trm; mul and kuul' `meistre alasi jao `kaupa raamatust lukõ?; jao `kaupa (aeglaselt) kõnõlamma Har Vrd jaopärest, jaoti

jaokene dem < jagu oi ko siä said pisukaise `jaokaise Vai; enämä `sti `ol'li igä õhel oma tüki `jaokene [liha] ka viil lauvvabäl KJn; sa It ka iks uma jaokõsõ koolih olnu? Vas

jaoks jaoks (jauks) Kuu Hlj Krj Muh LäPõ Vän Hää Ris HMD Pil; jaoss (jauss) Lälõ spor Pä, Kod KJn Vil eL; jaos (jaus) Kse spor Pä, KJn SJn Kõp Vil Krk Har; jäuks (jäoks) Jõe Sa Muh Emm Rei Rid ?Lih Ha Jä Kad Plt; jäuss Lih, jäus Mar Kse Han

1. [millegi] otstarbeks; [kellegi, millegi] tarvis; millekski `piima jäuks olid vanasti `astjad Jõe; sie `määrus old sen jauks `annetud et `palju old juo tule `kahjusi Kuu; pani keik asjad reisi jäuks `valmis Jäm; suur inimine lapse jäuks kodu Khk; ma tegi kirgu jaoks kenad pätid; see loom o tapu jaoks; nüid o puid tänase jaoks küll Muh; `tehke mo jaoks koa `ruumi Mar; meil oli `piske pada kohe keedu jäuks Lih; mõis `andis talumajade ehituse jäuks materjoa-li Kos; mea `antsin pu, eale pidämese jaoss sinnä kaks `lehmä KJn; niji karva `pastlad ol'id siss kah talve jaos Vil; üte kõrdi jaoss om [riiet] Krk; täl egä sõrme jaoss `peigmijis Ran; nji puu om mul palutamise jaoss Nõo; mis jaoss toda tiit Plv

2. [kellegi] hooleks, mureks; [kellegi] talitada, hoolitseda; [kellegi] päralt see elu on nii tuule jäuks – `varju pole `kuskilt; vanad jähid poja jäuks `sõõta ning matta Khk; ilma laaned olid puhas jäuks. [loomad] keisid keik metsad läbi Kaa; kui sa võoraste jauks jääd, küll se `raske asi on Krj; ma olin `lambrine ja siad ka olid `meite jäuks; kesse jäuks nee õunapuud nüid on koa VII; See on ka vana inimese `nuhtlus, kolm pisikest last jäuks Põi; suur vald jaoks, kelle `tahtmist sa jõvad teha; [pulmades pruudil] see üks poiss või mees, kes taal `olli siis jäoks, see tansitas siis nooriku ää; nee külad mis päris `mõisa jaoks (s.t pärusmõisale kuuluvad) `ollid, kõesid `mõisas `renti `maksmas Muh; neli `lehma oli mo jäuks `lüpsa seal Rei; põle sii `keegi `paergo elma jaoks (s.t igäühel on peavari) Mar; sel on jalad `otsas, neli `aastad on `voodi jaoks HMD

3. [kellegi, millegi] kohta, peale, pealt sada `marka meeste ning viiskümend `marka naiste jäuks (s.t 100 marka mehe ja 50 marka naise pealt) Khk

Vrd jaose, jaost

jaol adv < jagu, kohal, [midagi] saamas, jagamas `inglane on ka, `kuskil `kuuleb, koe on jäul, ta on kaval, läeb pärast loppus jägama Jõe; `Vil'la pudises maha ning nonnid olid kohe jäul Kaa; *Kaśs on ju koa, kui liha aisu tunneb, on kohe jäul Pöi; Ma olin poes vara jäul, sain `kõike kraami Jür*

jaoldõ `jaoldõ jaoti nii mohõldu näost är[?] ku ma `ütli, `jaoldõ lät's `valgõss, `jaoldõ vereväss Rõu

jaole adv < jagu (hrl koos verbiga saama)

1. kohale, juurde, [midagi] saama, jagama `Katsu `õigest ajast `jaule `saada, `muidu saad `keikse `alvema tükki IisR; *Kaśs sai kohe `jäule ja käägistas [roti] ää Pöi; Kis `jäule kohe ei tule, jääb ilma Jür; mia `johtusi ka `jaole, ku aedamiss rükki `kaalse Nõo; ma sai `jaolõ, ku niä[?] jaiva[?] Se*

2. [kuhugi] õigel ajal [saabuma], abiks [jõudma] *kaks varest õles tapaned kana ärä, mei `saima `jaole `jälle Lüg; ei `saatud enam `jäule [ja mees suri ära] JIn; tukid pidid maha kukkuma, saen `jaole Kod; `tihti loomad jäid punasesse. kui `õigel aeal `jaule saab, siis ära ei lõpe Lai; kul'l sei mul üte kana vällä[?], is saa ma `jaolõ Har*

3. teada, aru [saama] *no aga lõppude lõpuks ikke `saadi `jäule, aga `täpselt ei `saatud nii `jäule, et just `täpselt tema `tapja oli VJg*

jaolik jaolik = jaoline – Puh

jaoline `jao|li|ne (-le|ne) Rei(`jaulene) Mar Var/jau-/ Pä Kod KJn eL(-lõnõ Krl, -linõ Se); `jao|li|ne (-lene) Sa(`jäu-) Mär Koe Plt, g -se eP Hls Puh San Vas, -tse Tõs Har, -dse Röp Se

1. osasaaja, osanik *Ma oli ka üks paadijäuline Jäm; ma selle asja `juures ka `jäuline; varub kohe `jäuliseks `juure Khk; ma ole koa selle `jaolene, tahan koa saha Mar; ja siis need, kis seäl `jaulest oo, `ootasid seäl Var; nagu `jaetasse kedägi, egäüks tahab `jaoline õlla Kod; `vaata mul `jäolest Plt; ma sai ka jaolisess San; timä taht `jaolinõ olla[?] Se || masina ühisuses on muist kahe `jäulissi, muist ühe `jäulissi [osanikke] Khk*

2. [mitmest] osast koosnev; [mitme] sugune *käbalas, sehoke `jaolene, aga tä on ia PJg; kahe jaolene maa oo pooless `võetud Tor; `piibel on `mitme jaolene Hää; sie kuol' on kolme `jäulene Koe; esi[?] jaoline (teistsugune) Vas; tatõrsälä[?] oma[?] katõ `jaoledse[?]: sihtside ja kõllat'sede häelmedega[?] Röp; `mitmõ jaoliist [kangast] sa kuat Se*

Vrd jaguline, jagunik, jaolik, jaomees, jaonik

jaolõma `jaolõma jagelema, tülitsema missa `jaoldõ Lei

jaolmees a. osaline, osanik *näe kust jaomijs tulli; temä egäss puul jaomijs man, jao saaja; sa tulet ka jaomehess, siul ei joole jo `õiguss saiaki Krk b. püüniseid mitte omav kalur, kes püüab teise püünistega, kusjuures saagi jagamisel arvestatakse paadile 1 osa (s.t jagu), püünistele 1 osa, püüdjale 1 osa – Ran Vrd jaoline*

jaonik jao|nik Trv, `jao- Rõu, `jau- Kuu; jäoni|k g -gu Rei osanik `Nooda osamies ehk `jaunik Kuu; laeva jäonik Rei; *tema ol' kah säl osanik või jaonik Trv; taht egän `paigan `jaonik olla[?] Rõu Vrd jagunik, jaoline*

jaolpära = jaopärest `ennemast `anti `mitmes kõhas jao perä `leibä Lüg -pärast ositi; osakaupa; ettenähtud koguses, piiratud hulgal, vähe `enne `leigati ikke jao pärast `leibä Vai; `andis egäuhele jäupärest `süia; äga pää on nii jäupärest tööd Khk; *Siis antakse sulle*

varsti jäupärast ingamist [kui käsku ei täida] Kaa; siin ehitätsse suured tammid kivides ja tsimendiss; `lastse jaoperäss vett `alla Kod; ega eeringuid ei `antud jau pärast, `lõikasisd ise tüki kätte Lai; sulase seevä agana `leibä ja todagi `anti jaoperäst Nõo; ku lõõgas õks esä egalõ ütele uma leeväkiku jao pärast Rõu **Vrd** jagupära, jao|kaupa, -pära, jaoti **-raamat** jaoraamatudõ kirutass esä egalõ latselõ uma jao üless Har **-raha** ku imäl om mitu last, siss säält andass ni pal`lu jakõ ku esä umilõ lat`silõ lupa, siss tuud üldäss jaoraha; ta `saie säält jaoraha, nii_pal`lu ku egaütele `tul`li tul`li tuud jaku; mi? esä jagi ummilõ lat`silõ jaku – ku pal`lu teil tul`l siss taad jaoraha egale ütele Har

jaose `jaose Aud; jaosse Hel jaoks, [kellegi, millegi] tarvis merel `köidi, oma `jaose `püiti Aud; `lehmi jaosse ollive joba vanast aast lauda Hel **Vrd** jaoks, jaost

jaos|kond `jaos|kond (jaoss-, jaus-) Jõh Mar VJg Plt KJn Trv Ran Krl Har Se; jaus`kunda Vai; jäuss|kond (jäus-, jäos-) Jäm Kär Juu Kos JMd osakond; klass; territoriaalne, ametkondlik üksus jaus`konna arst Jõh; igäl ühel on oma jaus`kunda Vai; `koolis oli kolm jäus`konda Kär; `aige majades on arsti jäuskonnad Kos; Lohala küla on Järva-Madikse jäuss`konda JMd; siss `klaasse ess ole, kutsuti jaoskonnad Ran; krepošti jaosskond San; `kohtu jaos`konda vaja kaibadõ Krl; egal `praoskil om uma jaosskond Har

jaost jaost Lüg Vai VMr Pal Äks Ksi Lai Võn Röp Se; jaust Lüg Jõh Hag VJg Trm; jäost Lai; jäust Sim Iis jaoks, otstarbeks; [kellegi, millegi] tarvis; millekski sene jaust on `riistad Lüg; Mandi jaust õli ise püit Jõh; sedä tüöd `jätkä miu jaost ka Vai; kärru on sõidu jaust Hag; `kamber kohe selle jaost, kus tel`led sies olid VMr; ta pani kõik tie jaust `val`mis VJg; raud äke oli vil`la tegemise jäust ja süedi `lõhkumise jäust Sim; no oli pesu küna riista pesu jaust Trm; säält on suuremid not`tisid kah tule jaost Äks; `saina ol`l `lүүүдү puu varn, kos mulgu `luitside jaost Võn; söögi jaost oma? õnnõ `valgõ? ja `hal`ja? `heerne? Röp; siss `paanti egä üte jaost un`k `suula lavva `pääle Se || [kellegi] päralt Tüõ on peremme, üö `poisi jaost Lüg **Vrd** jaoks, jaose

jaotama `jao|tama (jau-) R(-tamma) spor L, Juu Trm Kod Äks KJn SJn eL(-teme M, -tõmõ Krl, -tamma Har), `jäo|tama (jäu-) Sa Hi(-dam[m]a Rei) Mär Kse Hää K jagama küla on `jautatud kaheks `suureks oueks, üks ühel puol tanuva, `teine `teisel puol Jõe; `enne `jaodeti kerikus `vaestele `leiba ja liha Lüg; nii `mütme `peale see noot oli, nii `mütme `peale sai [kalasaak] `jäütud Pha; see `surnu kraam tuleb suguseltsile ää `jäutada Kse; ja siis `jautat kõik inimeste `piäle ärä Var; ma `jaotasi leva kanadel Hää; vesi maa alt `jäutab ennast JJn; jäotud südamega inime (kes jumalat ei usu) Koe; malga jaotedes egäle poole laiali [kuhjal] Hel; riik jaot inimestele selle `mõisa maa Puh; `jaotap tõestele kõik ärä, `endäle ei jää midägina Nõo; vanast `jaotõti `andiid pulmõn Urv; kubijas jaot` ega hommugult moonamihe `tүүүһһе Har || kui nuur` imä tulõ `vällä, sõss nakasõ [mesilased] `jaotama hennäst Har

jaote `jao|te Vai Rõn(-tõ), jaote Puh jaoti, ositi `ansi `lapsile `saia `jaote käde; `enne `leigati `leivatükki ka inimese `pääle `jaote Vai; tiib jaote tüüd Puh; inemisi om kah `jaotõ, tõnõ om vihane, tõnõ om kannatlik Rõn **Vrd** jaoldõ

jaoti `jaoti Tor Hää Nõo San; `jäuti Khk VII, jäuti Kse jaokaupa, ositi, tükati `vihma tuleb jäuti Kse; `jaoti ilus, `jaoti alb Tor; ma anna vanal `jaoti `leiba Hää; Liha anti lavva man egäle ütele iks `jaoti kätte Nõo **Vrd** jaoldõ, jaote

jaotus s < jaotama

1. jaotamine; jagamine `jaotuse `järgi `tul'li riid Tor; mina sellesse `jaotusesse ei puudu; sii `jaotus põle `õige KJn; varanduse `jaotus San

2. osa, jagu üks põllu `jäutus oli `kuuske alt aed HMd

jaotõlõma frekv < jaotama `jaotõlõ ütele ni tõõsõlõ; kiä kelle ant tu `rõiva, vot `jaotõlõt; sa `jaotõlõd ar raha, ütele annat ni tõõsõlõ Se

jaotõ tükitõõ igal ühel oli jau tõõ Trm; jao tüü om parep tetä ku `uupi Krk; ta palgaline olli, aga talle `anti jao tüü Hel; `Antsla puul' `ol'li sulasõl pal'lu suurõmba palga ku meil, a säääl ol' ka jaotüü Har **Vrd** jagutõõ **-tükk** postivahe, kindla suurusega maatükk (hrl 4 vakamaad) mõisakohustuste arvestamiseks `mõisa jaotükid Kod **Vrd** jagutükk

japatama japata(m)ma Nõo Võn Kam V lobisema mul ei ole `aiga sinuga siin japatada Nõo; messä niipal'lu japatat siin oma mokkega; kuni naese ulgani kokku saava, siss mugu japatase Kam; sa mugu japatat naidõ `nyuriherriga?; ei väsü_sul ta suu joba är_ka japatamast, japatas hummugust õdaguni? Urv; mis sa `potrat, japatat Plv; tyy japatass `väega pal'lo, kiä om jutu miiss Röp **Vrd** jopatama

japerdama japerdama lonkama mis sa sii japerdad Tõs

japs japs g japsi väike hapu õun – Hls

jarak jara|k g -ku Ote, -gu Se kõver, jändrik puu jaragu kasusõ säääl ütsindä, `õigõt puud olõki? Se **Vrd** jarakas

jarakanõ jarakanõ g -tsõ a < jarak mis jaost sa nõid jarakatsi tõi?, naist saa no määne `tarbõ puu Se

jarama (ma) jara Vas, (ta) jarra, ipf jaraśs Se; `jarrama, ipf (ta) jarraśs Urv jorisema, nurisema; murisema ai ellü, jarraśs kõik' üü; `veški ka `jarrass, aja võl'ss ellü Urv; mi sa iriset, jarat tahh Vas; jarra pääle ja nirra; Petsere liin kõik' jaraśs [kui matustel orkester mängis] Se **Vrd** jarisõma, jarama²

jarg jarg g jargu = järk¹ taa sõna lätt tyyd samma `jargu pite edesi; naid tulõ pal'logi naid `jarga ette Plv

jargan jargan, jarg|ań, -aan g -i sõim (hurjutav) vana igävene jargań om, sääne halv inemine; huju jargań; mis sa nu jarganit kõnõlõt; oo va jargań, ta ei olõ midägi asi (inimesest, kes palju räägib) Har

jarguline → järguline

jarisõma jarisõma pahuralt kõnelema; torisema misa jarisõt tah `terve päiv, kõgõ jarisõss, jää jo üt'skõrd ka rahu ar^o Se **Vrd** jarama

jark¹ jark (jark) g jargo (jä-) kaigas meil olid suured jargod käe, aga ei nääd kartnd `ühti; ikke saab järgoga `antud vahest Mar **Vrd** järg³

jark² jark g jargu Kan hv Se, g jargo Plv Röp

1. suhteliselt suure läbimõõduga, paks õigõ jämme ja jark lang Röp

2. suhteliselt suure läbimõõduga osakestest koosnev **a.** (jahu) jark ja jämme ja sorrõ [jahu]; jargo^o jaahu^o Röp **b.** (riie, kude jms) jark rõivaśs om sääne jämme `ül'däske^o õt soo ni jark kui rābigo rõivaśs Se

Vrd järk³

***jarkuma** `jarkumine; (ta) jargub tükeldama mul kirstu lavad `valmis, kes nied jargub mul `kat'ki Khn **Vrd** järkuma

jarmol, jarmon → jermol

jarrama → jarama

jarsk *jarsk* Mar Var, g *jarsu* Khn = järsk *Jarsk nagu Rakvere kohus* Mar; *jarsk kallas*, *˘jorksti lähäb sügäväs* Var; *jarsk meri*; *Talinamua rand, kõik jarsud*, *˘jarsku sügäv*; *Talina meres paelu jarsõmad rannad*; *Jarsk tuul tulõb* Khn

jarsku *˘jarsku* Var Khn Krl

1. *˘jarsku*, *˘jarsult jarsk kallas, madal madal ja ˘jarsku lähäb, vaat et upud ärä* Var; *˘jarsku sügäv* Khn

2. äkki, ootamatult *˘jarsku oln jõlmatu suur raha kõlin* Khn; *tu tul'õge ˘jarsku* Krl

3. lühidalt; hoolimatult, karmilt *nii ˘jarsku [ütleb] ei ole ilust ˘rääkmest ega läbi ˘saamest, ˘napsab* Var

Vrd *˘jarsku*

jarv *jarv*, in *˘jarvõs* Khn, pl *jarved* = järv *see [tee] lähäbki just ˘sinna jarvede ˘juure* Var

jarvagas *˘jarvagas* Järvamaa elanik – Kuu **Vrd** *˘järvakas*

jarvlane *˘jarvlane* *˘järvakas* – Kuu **Vrd** *˘järvlane*

jasamus *˘jasamus* g -e olendi v eseme jalg, jäse *˘kangeste mo jasamust valotavad, nädäl joo ˘eese jasamusega ˘nurkas sii; nää sii voki jasamust (pl) Mar Vrd ˘jäsam*

jasima *˘jasima* nõeluma, parandama *ma akka sukki ja ˘kindud jasima; mis sa neist paegal jasid, sa alles jasisid* Mar

jaska¹ n, g *˘jaska* ”esimene kliiver” *Miks ˘jaska nda rambast ˘kindi panid* Khn

jaska² *˘jaska* lambanahkne kasukas *Pane ˘jaska ˘selga* Jõh

Jaska: *kurat ˘võtku kuradi ja temä poja jäška* Juu; *Võtse vadrade väräti pääl ku igävene pudrujaska* Hel; *˘Ossa vana pudru jaska, nom jäl piimä maha valanu?* Urv

jaskar *˘jaskar* (pulma)pidu – Pst Hel

jaskma *˘jaskma*, da-inf *˘jaski?* ”mingisugusest liikumisest” – Lut

jasli → jaasli

jasmiin *ja·s|˘mii-n* g -*miini* Jäm Khk Põi Mih Röp (*jas-*), *˘jasmiin* Hls, *˘jasmin* g -*i* Krk, *˘jäs|˘mii-n* g -*miini* Var, pl *˘saašmiinid* Kod; *as|˘mii-n* g -*miini* VJg; *miin* g *miini* Har; *˘d'osmin* g -*i* Lei valgete õitega ilupõõsas, lõhnav aedjasmiin (Philadelphus coronarius) *˘jasmii-ni puu* Jäm; *˘jäsmiinid ˘lõhnavad väga rängasti* Var; *˘saašmiinid viijl ei eelitsä* Kod; *miin, miini puu, tu ˘lõhnass ˘väega* Har

Jass¹: *karjalait's ellat's sedäsi: ˘vastare jašs ella, aa kari siiä ella* rhvl Krk Ls armuleiva-, kesajass

jass² pl *˘jašsid* okslik puu *näsu on ˘ästi sikke puu, nigu kase jašsid ˘ollid* SJn **Vrd** *˘jäss*¹

jass³ → *˘jäss*²

jassak *˘jašsak* = *˘jässakas kasub üks kõberik näšs, se on jašsak, jašs* Vän

jassik *˘jašsik* Jõh; *˘jassi|ka* g -*ga* Vai, *˘jašsik (jassik)* g -*u* Kod T(g -*e* Ran) Kan

1. *kast pane ˘kraamid ˘jassiga ˘sisse* Vai

2. sõiduregi; van kastitaolise istekorviga lihtne saan *˘jašsik ei õle suan, regi one, aga korv on kül'jen ˘kinni, ei käi ˘lahti* Kod; *˘õige vanal ajal kah ˘olli [saanid], kutsuti jassikut; tuu tetti kah saani ˘muudu, ˘olli vähämb kui regi, pulgaksed pääl taga* Ran; *˘jassikul ˘olli pää ka ja kõrval serätse siiva, kos sa sait säl sehen ˘istu* Puh; *vanast ess üteldä saan, üteldi jassik* Nõo

jatk *jatk* g *jatku* Var Tõs Khn PJg Saa Trm Kod KJn, g *jatku* Kuu Hlj, *jatko* Mar; n *jatko* Vai; *jakk* g *jaku* Vän Hää Saa MMg Äks Ksi VIPõ eL(g *jako* Vid, p *d'akku* Lei)

1. lisa, pikendus **a.** jätk; kulunu asemele pandav uus tükk *Jumala jatk on 'suuremb kui and* Kuu; *see ea küll selle juto jatkoks* Mar; *Lambi taht lühuke, panõ jatk 'otsa* Khn; *siis 'pantse* [venel] *toho kuar, piäb metsäss 'val'tsama, sellel 'jatku ei õle* Kod; *rooma jaku tetti kanepidest; vana vikadi suladide kokku, säält tetti 'kirve jakk* Krk; [veskil] *siivad 'panti päävõlli otsa 'kül'ge, enne kaits siiva jakku võlli otsast läbi, jakude 'kül'ge siivad; [adraninale] 'pañti jakku kah, 'ol'li alumane mõhn ärä kulunu, es saa jakku 'panna, siss 'pañti 'vastne nõna* Ran; *pa'gi jakk* Rõn; *kabõl om jakk jaku takah* Se || fig *lei jutul jaku 'sisse* (katkestas jutu) Har **b.** endisaegne naistesärgi takusest riidest alaosa *naesed kannid jatkuga 'sä'ka* Kod; *'paklasest lõngast oli jakuda* Trv; *amme jakk; 'pakline jakk, linane piht; jakuge ame* Krk; *neli küünärd 'anti 'amme jaoss 'pihta, neli küünärd 'anti jakku* Puh; *kui 'risti 'rõivast ütest 'pañti jakk, sõss 'pañti iks ette ummõluss, et muido nii halb maada?; inämbest iks 'pañti pikudõ jakk* Kan; [särgi] *keha tetti hammõ 'rõivast, jakk 'pañti palajõ 'rõivast* Har; särgi *jatku*(e) särgiväel(e) *jäänud nõnnagu 'porken särgi jatkule; tüdrik õli särgi jatkul* Kod **Vrd** *jakus c.* pookoks *õõna'pu jakk* KJn; *üte ossa 'kül'ge pandass magusa 'uibu jakk, ja tõese ossa 'kül'ge pannass 'apna 'uibu jakk* Nõo; *mõni võtt jo sügüsel't 'uibujakkõ, nuu hoietasõ 'kel'drin* Har; *kuu 'uibolõ panõt jaku 'kül'ge, sis ei olõ mõts 'uibo* Räp **d.** lisa, pikendus (mille lisamine teeb toidu, joogi jne jagusamaks) *'Lainu leib on 'kerraks suhu 'panna, oma 'tienitud jatk 'juuress; Hobuse 'nonnisi 'pandi vanal ajal sia 'süümise 'hulka 'tuhlie 'jatkuks* Kuu; *piänikene agan jäe leeväjätkuss* Kod; *esigi juuress pannas kartul'putru, ütelts jahu jakuss; talu kottel tetti rokka suvel piimä jakuss* Krk; *Kõva suul söögi jakk* Nõo; *akan om armass leevä jakk, vesi om pik'k piimä jakk* Kam; *'kartul om üits suur vil'la jakk* Ote; *Nisu 'kliie ol'li?; mõni pañd karaški 'sisse jahulõ jakus* Urv; *pini olõvat leeväjakk, ka'ss piimä jakk* Se; *tutu-lutu! tuhk tubagu jakk, akañ leebä jakk, sõkõl' 'suurma jakk* Lut

2. a. liikumist võimaldav ühenduskoht, liiges (näit pahkluu, ranne, sõrmenukk jne) *sõrme jakud* Äks; *jalg 'ol'li 'liikmest ärä lännu, vai jakust; käe sälg om siin pääl, sõrme koñdist jakuni; kos [sõrme] kondi kokku käevä, nuu om jaku kotusse* Ran; *jakku tagasi 'murdma* (nihestatud liigest paigaldama) Nõo; *Varba jakk* Võn; *jakke 'sisse lüü kidsi* Ote; *jala jakk* (pahkluu) Krl; *'leie küünärpesä 'kat'skiss ja käe jakust 'vällä. 'tuhtre kääñd siss käe jakust tagasi; jalalihe jaku koñdi?* (murdeomasem luu) *tanhsa-man omma jalalihe pääl; mul om tanh puusa jaku sisen 'haigõ* Har; *põlvõ jakk; hõrgatsimmi jakk – kabja ja 'väikeste 'sõrgu vahel* Rõu; *sul um käsi ola jakust ärä_jõmmõldunnu?* Plv; *labajala jakk ~ koñt* (pahkluu); *kidsi om käe sisen, jakk rogisess* Räp; *jaku kottalõ lüü elläi – tu elläi om sääne kui hiuss, 'paistõdass üless käsi* Se **b.** (sõrme, selgroo jne) lüli *sel'jälüu on jatkudess kokko pandud; sel'jälüu jatkud* Kod; *sellä jaku tunda puha* Hls; *sälgruu jaku?* Kan; *päkäjakk* (põidla esimene lüli); *mul om ka sõrm üte jaku osa lühemb, see sõrmõ jaku kaksas lina 'jauhmise ma'ssin maha?; nõnavahõjakk* (s.t nina selg) *om nii halusass lännu?* et ei saa nõna torista? Har || (keskmise) sõrme lüli(d) pikkusmõõduna *Vanašt mõõdõte sukasiirt sõrmõ jakkaga, sõrmõ jakko kut'siva kukõrusõs* Räp; *kuustõisskümme jakku saa künnärpää* Lut **c.** (keti)lüli *Ket't on jaku kaupa kokku pantu* Nõo; *keti jakk taht parandõda?* Kan **d.** (kõrrelise) sõlm; sõlmevahe (hv) *õter 'este kasvab jatkun ja lülin. tämäl one nagu jatkud*

Kod; kui sa nuu anuma mõskmise osja pääle jüri päivä korjassit, siss lähvä jakust vällä Nõo; ku [vili] tõist jakku aa, ja pääd nakass vällä aama, siss om püt'skun Ote; rüäl om jo mitu jakku. jaku mant aja vällä lehe Se; jumalannõ? kasvi är? perämädseni jakuni; edimädseni jakuni ol' orass, viiedä jaku man pää Lut || fig (jutu sisukusest, tuumakusest) ei ole jutul jakku ega sõnal sõlme, muud ku lartäss pähle Krk; kerätsi sõnal ei ole sõlme ega jutul jakku Ran; kui sõnal ei olõ? jakko vai sõlmõ, sõss ei saa? arvõnda? Se || Oma jatku tagasi ei anna Kuu

3. a. (piiratud) osa, jagu, hulk; järk Põia jakk, iga jaku sisse käib kaks kodarast Sjn; Vana taredel olli kamrejaku ette üüruse läve ala kivedest väha kõrgemp jakk tett, sji õigati mul'dres Hls; kõrgep jakk kirigun om altar; ega [loomamagu] periss silev ei joole. songa om tal ja jaku Krk; (ta) tõi üte jaku saia kah; Jakke kaupa panti rasu [tünni] ja jälle vajotedi Nõo; rōuk tet'i jaku kaupa. noid jakkõ päält es näe, kui talvõl [põhku] võtset, siss sait aru, kos jaku vahe Kam; võetas linnu näpuga kolkma kõrvalt silmnäölt kõrraga ni_pallu, et katõst jakust kokku tetä? parass kapl tsuugõ perrä aia? võta_sa_mullõ lina jakkõ, ma_tii tsuua kabluss; Hainamaa jakk Har; pövvä jakk; kos [rattapõial] viis jakku, tol om muidogi egä jaku pääl pulk Röp; katõjakuga tarõ: edejakk, tagajak; ar neihhi jakka (tubadesse) lasku_i? Se || esimine jakk teri ol'lid jätmed, niid panti sjuimles, teine jakk panti oma söögis Saa; igä talu kari käis isi jakkus; igä sort ol'li isi jakkus. nisu isi, kaarad isi Kõp; mitmadõ jakku ta ma'ssin terä_sort? Har || kateld jakuld panti rōada [parsile] Trv; obese katelt jakult ehen, üits aisun, tõine tijslen Krk; mõnel ol'li jälle trihisit pallu, mõne viielt jakult trihi pantu Nõo; katõlt jakult (kahes reas pead vastakuti) maat'i Se || kangakäärimisel] jakk om neländik saina, üt's tulbavahe?; sainah om nel'li jakku, a noid õks õi loeta?, loetas sainu Se **b.** (ebamäärane) osa, jagu, hulk mõni jakk sedäsi kõneleve; mõni jakk latsi ei kakle, nosiv pähle il'läksi Krk **c.** teat (piiratud) aeg, periood, ajavahemik mina üks jakk aega ol'lin lossis aknid, uksi ja põrandid pesemas Sjn; ma põle sui jakus kōdägi teend Vil; vana ol'li kolme jakku kohtumiis ja vallavanem; ammatimehi üitsjakk aiga roonut tiijme es võete Pst; ta olli kevädise jakuge [leeris]; selle jakuge (sel korral), ku ma kive kõrgamen olli, löüsi selle kivi; üte jaku aiga olli sääl, mitu nädält; mea_s pel'gä ütte jakku (üksvahe, kord) mitti Krk

4. sort, liik, tõug üt's jakk kanu õigati kul'ukana, pää olli punase ja kaal pal'las, nagu esäse kul'u Hls; üt's jakk om madale silmä. väege pilukil niij silmä; osja kasvav viij pääl, lohun. tõine jakk kasvav palu pääl; mõni jakk [sigu] siginev äste Krk

5. piisavus, jaguvus; tulu, kasu, kordaminek, edu ku sa üle läve annat, siss annat tulu ja jaku ärä; et leväl rohkep jakku oless, siss jäet aganit teräde sekkä Krk; vil'lä tegemise aigu om tuulispää kõnman. võtap vil'lä jaku ärä Puh; täl es ole midägi jakku – katte ku vesi sõglast Nõo; ku jummal' jakku pääle_pand, sõs iks jakkuss tinavu röist Krl; Es taal rahal jakku olõ õi? Rõu; Ku_terveh leevä pä't alostõti ja ed'imäne käärd lõõgate, sõss tet'te lõõgatolõ leeväle riist pääle, et leeväl jakko olõsse? Röp; inne pääva minengot leib piät är alostamma, mud'u olõ õi leeväl jakko; elol om ku jako alt ar võtmu?, kuna üt's hädä, kuna tõõnõ hädä Se || õnnistus olõ_i-? jumala jakku taah taloh ka? Lut || täl ei ole jakku (s.t ta on vaene) Nõo || (tervitus sõnades, eriti soov sõojale) Jatku toidule Kuu; mõni üt'leb [sõojatele] jatku jumalavil'jäle Kod; jakku võile Ksi; Jõudu-jakku, langa lahe,ess, sõlmõ

sile,ess, vidü koess (öeldi kangavedajale) Urv; *jutulõ jakku* Krl; *mõni ütless et: jakku jummal'*, *tõõnõ ütless `vasta et: jakku vaia, a inämbüsi üldäss iks: `süüjille jakku* Rõu; [sööjatele] *ääd d'akku* Lei; *jatku leival(e) ~ leiba jätku soovima, sööjaid tervitama `Jatku leväle* Khn; *jakku leival* Kõp; *andass leväl jakku: tere ja jakka `leibä* Krk; *jakku leeväle ~ hum jakku ammastele* Kam; *ku `johtusit söögi ajal, siss `andsõt jakku `leibä* San; *Ku `süümise `aigo `tarrõ tul'l, sõss ütél': tere jakko leeväle; `võõralõ ütél'de `vasta: jummaleh jakko vaja* Räp

jatkama *`jatkama, jatkata* Mar Var Khn Vän Ris Kod KJn; *`jatka|ma, -da* Kuu, *-ta* Lüg; *jakka|ma, jaka|ta* Hää Saa Äks Ksi VIPõ eL(-mma Rõu, *-da* V, *-ta* Räp, *-me, -te* Hls Krk San, *-de* Krk Krl, *-mõ, -dõ* San Krl; *`jakma* Kan Plv Räp; [me] *d'akame* Lei)

1. *jätku(na) lisama; pikendama a. jätku v tükki otsa panema; (vana asemele) uut otsa panema v tegema; (kaht otsa) ühendama kui `palki `jatkata, siis `ühte `otsa `raiuta tapp ja `tõise sork* Lüg; *traadi saab küll kokko jatkata* Mar; *jamad ollid kellega said kihed kokku jatkatud* Vän; *paegatud või jatkatud jalas* Kod; *jakasin kõiele tüki `otsa* KJn; *kui lõng kat'ti lähäb, jakkat `kiinni `jälle* Kõp; *ma lää lase seppä kirvest jakade, `kirve terä om iüst ärä kulunu; `aerit jakats ku `aere pütsiku [adral] `terve ja kõva om, sõss pannass jaku `otsa* Krk; *irs jakati kolmest vai nelläst kuuse latist* Ran; *Otõmba `kerku ehit kah üits veneläne. nüit om tah to'n jo `ümbre jakatu* Ote; *rehe? omma? enämbüsi kõik' [seinapalgid] ütepikutsõ? jakkamalda?; lihtjakkamine [palgil], kost pulgaga läbi pandass* Har; *mõni ei mõista? `langa häste är jakata?, jääss lang pikätsihe* Räp; *`rauda jakkass rautsipp, jakkass ar ni juut ar?; jaan jakkass, `piitre pitsitäss perägi kinni (puu kasvamisest); adra nõna om ar kulunu? vaja jakada?* Se || fig *Mis sest rehä `varrest `jatkad* (öeld, kui ei riisuta ühe tõmbega) Kuu **b.** *ajaliselt pikendama, pikemaks tegema `tohter es saa kedägi tetä. ega ta `päevi edesi es saa jakate, ja `aigust ka es saa parante* Krk; *nüid om kaits jutujakkajat kokku `johtenu, ega nüid enne õdagut `perrä ei jätävä* Nõo; *ku elu `päivi om jakat, siss piat iks eläme* San; *ta mõist taad juttu alasi jakada? ku ta ka veidükese sinna_poolõ om, timä tege õks pikä jutu* Har **c.** *pookima puu vak's, kellegä õõnapud jakatasse* KJn; *jakassin vanad puud ära, mis tüvest aas* Vil; *Meil om nüid kikk noore uibu ärä jakat* Hls; *`uibit jakatass egä keväde, kel noore `uibu om* Nõo; *jakkamise vaha* Har; *mõni jago `uibet kand ilma jakkamadake? pal'lo ubinet* Räp **d.** [millelegi] *jätku v jätkamist soovima ku laua man süvväss ja, sa võõrass olt, `sisse astut, sõss piät iks jakkamma* Rõu || (soovides, tervituses sööjatele, leivasõtkujale jt) *`jatka jumal `leibä* (vastus) *`jatka `taevas ~ Jat on taevas, uuem `jatku `leiväle* (vastus) *`jatku `tarvis* Kuu; *`Jatka `leibä* (vastus) *Jatkaka jumal* van Khn; *`jatka `leibä* (vastus) *`jatka `tarvis* Kod; *jakaku taeva isä* van KJn; *tere, jakka `leibä* (vastus) *jakku tarviss ~ jakka jumal* Krk; *jaka jummal* (vastus) *jakku tarviss* Ote; *ku mij siin nii juttu aja [siseneja ütleb:] jutulõ jakku, siss oma `ütless: kes jakkass, tyy kakkass kah* Krl; *jakka jummal'* (hum vastus) *jummal' anna `joudu süvvä? ~ kabõl kaala kahitsajalõ* Vas; [leivasõtkumisel] *ka üldäss jaka jummal* (vastus) *jakko jummal'* Se

2. *hum sööma Tule `jatka ka meie `leibä* Kuu; *ku `sisse mõni tulõ, `ütless jakku `leibä, siss `ütlet: tulõ eiss ka_jakkamõ* San; *jakkõ_nyy_koogi_säält ahõ'sopost är?* Plv; *ma? `õkva `jaksi ku tä tul'l* Vas; *Ku `tutva inemine `trehvõ söögi `aigo tulõma, sõss tyy kutsute alate ka `süümä ja tollõ ütél'de: ku `jalkse olõt sõss tulõ `jakma* Räp; *tulõ? jakkama ku jalaga olt, ku hobõsõga olt, mine? `müüdä* Se

3. (poolelijäänut) edasi tegema *tüüd jakkama* Puh

4. jätkuma, piisama *palk ei`jatkan jalgratast`osta* Ris

Vrd jätkama

jatk-jatkult *jakk-jakult* Krk Nõo Võn järk-järgult *iki jakk-jakult sedäsi pikkuse`järgi lõigats levä kanik* Krk; *Katekesti kääneti kangast üles, tõene laskse langa jakjakult järgi* Nõo **Vrd** jätk-jätkult

jatku|kangas takune labane kangas, millest tehti naistesärgi alumine osa, jätk`keskmised takud õlid lõemess ja õtstakuss kudejed. *saed jatukangass; jatku`kangass teed särgi saba* Kod; *jaku kangass taht kudade* Krk; *jakukangass om ülevän* Nõo **Vrd** jatkurõivas, jätkukangas **-kaupa** jaokaupa nüid`antass jaku`kaupa Vil; *tiib jakukaupa tüüd* Trv; *ma jaku`kaupa iki loe tat* (raamatut) Krk; *rõuk te`ti jaku`kaupa* Kam **Vrd** jätkukaupa **-koht** liite-, ühenduskoht *egä`jatkukoht ei ole igä nii`kindel kui nüd sie ühetükküne puu on* Kuu; *latile aetse jatku`kohta labad`peale* Aud; *jatku`kõsta jäeb vahe, kui parandad katuss* Kod **Vrd** jätkukoht **-lõng** jätkamislõng; kangakäärimisest järele jäänud lõng *vähiksed lõngad,`pissed kera jupsid jäävad`käärmesest järele, neist saab siis jatko lõngad* Mar; *kust lõngad`katki oo,`äärmesed lõngad. jatku lõngaga parandatse ää* Tõs **Vrd** jätkulõng

jatkuma `jatkuma hv, u Kuu, Lüg Khn Ksi; *jakku|ma* Hää Saa Äks KJn Vil eL(`jakme Trv; *-mma* V; `jakma, jakku[?] Rõu)

1. jätkuma, piisama, küllalt olema, üle jääma *Ühest`tunni tüöst ja tuhanest rublast`taskus ei`jatu igavesti* Kuu; *senest jahust`jatkub`mulle sügiseni* Lüg; *ei`jatu mte* Khn; *kunniks sellest`jatkub* Ksi; *siss sul nüid`aega änäm ei jakku?* Vil; *leevä`ahju küteti, kel jakkuss iki agudega ja puiega* Ran; *ku jumalal`päivi, küll peremeel`leibä jakkup* Puh; *soolane liha om ää võtta, toda jakkup`kaugess* Nõo; *tast iks jakkuss sullõ kah`kapsta`lõumõ* Kan; *vai jakkuss mullõ siia`kah`ruumi, pit`sitäge`kuumbadõ* Har; *Ku noid`kakkõ neh mõnikord üle jakku sõss noid peesitedi paäni pääl rasvaga[?]* Rõu; *mul ol`l nii vähä* [võid ja leiba], *et meestele es jakku`anda, a tütärlatsõlõ kül[?]* Räp; *jakku_i`leibä`vahtõni[?]* Se || *tiä kui kauva neid`päivi viil jakkub* KJn || (soovis, tervituses sõjatele) *`vasta üteldäss jakku tarviss. leib siss jakkup pik`embäss, jummal panep jakku`pääle* Kam; *jakko jummal van`~ jakko`leibä* u Räp; *tereka jakka jummal* (vastus) *tere jummaleh`~ jakko jummal`~ jakko`tarbest* Se; *jakko jummal`* (vastus) *jakko jeesuús* Lut

2. sõlmima `kanga`narma, neid sai kokku jakutus Trv; *`Osval`t jak`k tyy niidi kokko, sai põrmadu`rõivalõ veess* Rõu

Vrd jätkuma

jatku|rõivas 1. jätkukangas *ku jaku rõivass ol`viil jämme`otsmitsest`paklist tettu, sõs iho tuhisi`õkva;`hammõ rõivass ja jaku rõivass iks ol`lavanõ* Kan

2. villase kanga alustusserv, mis hiljem tarvitamiskõlblikuna ära lõigatakse – Võn

jatku|sai *jaku sai = rants sai* (prantssai) Krk **-vihk** rukkilõikuse algul koju aidalakka viidav väike vihk *jaku vihk, tulu ja jakk`viiti sellege kodu* Krk

jats¹ *jats* g *jatsu* Plv Vas Se, *jat`s* g *ja`si* Räp euf vana inimene v ese; sõnakuulmatu inimene *vana jats; kes taad vanna jatsutükkü taht* Plv; *ta jo vana jats,`viska`mõtsa* Vas; *olt küll vana jats, kullõ_i kedägi[?]; jatsu kihä, sukka jovvaa`_i käänel`dä[?]; vanna`tütrikku ka ül`däs jats; vana jats ol`l, tuul ol`l jo aig koolda ka[?]* Se

jats² → jaatis
-jatsik Ls kesajatsik
jatsk *jatsk g jadsa, p `jatska sitke, vintske, mittehalgas [puu] puu kua halv `lahku[?], tuu um jatsk; jatsk um `kõõnõ puu ni um haabanõ Lut Vrd jatskjanõ*
jatskjanõ `jatskjanõ = jatsk kõva säne puu, sikõ[?] säne `lahki lüvvä[?]; sikõ[?] `jatskjanõ `hirmsalõ jo puu Lut
jau *jau (jaau) jaa, jah tuul jau om nägemin Lei*
jauk → jõuk²
jauka *jauka hea, suurepärane – Lei*
jaukama `jaukama tühja asja pärast vaidlema – Kuu
jaunam `jaunam g -i s < jaunama Üks `jaunam keis külakaudu õlut `peele ajamas. Sellest `jaunamist katsuti `lahti `saaja Kaa
jaunama `jaunama Jaa Phl Mar Plt Pil, da-inf jaunata Khk Aud Ris KJn, `jaunada Mus, jauname Hel; `jäunama Käi Aud PJg Kad, da-inf jäunata Khk Muh Phl Kei Sim Plt, `jäunada VII(imps jäuna-); `jäünä|mä, -dä Kuu
1. jändama; jantima; möllama, tühja tööd tegema, ringi tuuseldama jaunati sääl meres küll, ega kalu_s saa Khk; sa said ju siis poole `pääva `jaunada, ennekut teised käde said Mus; põleks `maksnd mette `jaunamene; mes tä `tühjä `jaunab Mar; selle õhta poole `otsa jaunaside nisama; sellegä on sedä `jaunamest KJn
2. vastu vaidlema, jonni ajama; mõttetusi rääkima `jäünäb `muidu `tühjä; mis sa `jäünäd minu `kallal Kuu; ää `jäuna, mine `tüöle Sim
3. sonima, jampsima, segast juttu rääkima une sees `jäunas täna `öösse Phl; `jaunab `rääkida, ei ole `õiged `otsa Plt || segane, uimane olema, tuimalt valutama ma oli `eile nii `joonud – pee `jaunab tänase pääva Khk; pea akkab nõnna `ümber `jäunama, kõege änam ikka joomameestel Muh
Vrd jampsima, jounama
jauram `jauram g -i jamaja; jauraja küll oo `jauram Tõs || teat rahvapill – Tõs
jaurama `jaura|ma, `jaura|ta Ans Khk L Jür Kõp Vil M(-me, da-inf -de, -te Hls Krk) Urv; `jaura|mma Plv, -mõ Krl; `jaurama Lüg(-maie) Jõh
1. mõttetut juttu ajama, üht ja sama korrutama, lärmitsema, kisama tüdruk `jaurab `pääle kallal: osta ning osta Ans; `jauras `joonust peest muidu Khk; mes sa sii `jaurad `jälle, tääl põle kedägi jutto, `jaurab edesi peal Mar; misa röögiti, misa kurat' `jaurat Krl
2. jändama; jamama; möllama, mõttetult sekeldama; rumalusi tegema mis sa `jaurad nende raamatutega Vig; temä jauras küll oma elu sehen; ta `müüräss ja `jaurass ku ull Krk || käärima hakkama (õllest) kui kraad saab `sisse, peab kohe `jaurama akkama, et `aega ei saa apuks menna PJg
Vrd joorama, jourama, jõurama, jäurama, jõurama
jautsma *jaut'sma, jaut'sma, (ma) jaut'si, `d'aut's(i)ma, (ma) d'aut'si segama, segi ajama; sonima sõss sõkl `kõlksõ poja munu, jaut'siti un olõ[?] `poñti `kõlksõdõ; `d'aut'siñu kiil (segakeel); leiv un kivi[?] om segi d'aut'sit; oin om `d'aut'smin (heina on vaja segada) Lei*
***jautsumisi** `d'aut'sumiži segamini akid'ala[?], kui nu kuagi pond, `tõõnõ pond `rõnta `tõõnõ pond `d'aut'sumiži Lei
jebima jebima Lai Ote

1. jändama, tühja tööd tegema *mis sa jebid, see põle kellegi töö, nigu jebimine* Lai

2. suguelu elama käib siia *jebima* Ote

jebona|jalg *jebona- ~ jōbona-* Rāp, *jeboni|jalg* Plv sõim vastuhakkaja *vana jebonijalg rago nigu `rauda `vasta* Plv; *sä olõt ku vana jebonajalg ei kullõ? , ei hooli? midäge* Rāp

jedrona|kampsun *jedrona- ~ jedrona-, jädrona- ~ idrona-* meestel poolsärgi all kantav valge kirjatud poolvillane riietuse (rikkamatel) *nuu? `ol'liva? `säantse poolõ? särgi?, niisaa pruundi? `ol'liva?, põlvini [olid] `valgõ ol'; Peivä_mehe_`puulevillatset jedrona`kampsonet; jädronakamssõn - `pruntõga `valgõ särk' sääne, põlvine?, kõik' ärr kirotõt* Se

jedsi g, p *jed'si, -ds-* säru, mahv *ma tji sulle üte jed'si `taade* [öeld hrl lapsele]; *ma anna su taguotsale jedsi* (annan peksa); *ma tei tälle jedsi – paänd `juuskma, et jala es putu maa `kül'ge; läits noore obesega `sõitu, `sõitse väegä kõvaste - - [pärast ütles] no_ma tei tälle viil jedsi* Kam **Vrd** etsi

jee *jee* Sa Phl Rid Mar PJg, *ie* Khn int *Oh äri jee* Jäm; *`elde jee, nee kasu naised tegad `vaeseks* Khk; *oh jee, need on nii kibed* Kaa; *oh sa jee, ma tuli lennates* VII; *ui jee, meks ma põle* Mar; *`Elde pühä ie* Khn; *oh sa jee* PJg **Vrd** ee

jee → j

jeeber *jeeber* Mus Rid int *poiss teeb tüdrikule lapse, ui `jeeber* Rid **Vrd** jeevel, jeever

jeebli- → jeeveli-

jeebur *jeebur* Tõs Aud(*jee-*) Hää hulgas; kelm *kes `ümmer ulguvad ja varastavad, nende `kohta oo `seoksed alvad sõnad: kaale jaak ja `jeebur; üks igavene `jeebur tä oo, kis kõiksugusid `asju teeb; ta seande jeebur inime* Aud; *kuradi jeebur* Hää **Vrd** jääbur

jeedam *jeedam* Rei, *jeedem* Käi, *eedam* Khk int *jeedem `oitku, keik `nuhtlus peab tulema* Käi; *ui `jeedam* Rei

jeedav *(j)eed|av, -ev* int *püha `jeedav kui tark mees see oli; oh `jeedev* Mus

jeeder *jeeder* Khn(*ie-*), *eeder* Kaa int *oh sa `elde `eeder, on see aga pitk* Kaa; *`elde pühä `jeeder, sia kua ikka `alles elus* Khn

jeegõr *jeegõr* p *-it eeter* – Se

jeeke *jeek(e) (jõök)* Krk, *jeekene* Mih, p *jeekest* Muh int (imestust väljendav) *oh sa püha `jeekest; püha `jeekest, me väsisime nii ää et; küll seal o palju, oi `jeekest* Muh; *oh sa `elde `jeekene* Mih; *ai `jeeke, mis mul nüüd om* Krk **Vrd** jeesus

jeekim *jekim* g *-i* kurat *Kes selle vana jekimi vai kuradi nime palju tarvitas; Siis õli vana jekim välgas poiss, see läks siis kõhe ruttu ruttu kuud tõrvama, sest see vana jekim ju valgust ei salli* Trm

jeelä → eila

Jeeriku: *Kaarli `laskis nagu jeeriku pasunast üle teiste laulda; Mõni `riidleb nagu jeeriku pasun, et kõik `kuulvad* Han

jeerima *jeerima, (ta) jeerib* Hää, *`iermä, (ma) ieri* Khn kursist kõrvale kalduma (laevast) *ei `oska `ästi `ryulida, siis laev jeerib pailu* Hää

jeer|kambreke *käärkamber ta kutsutass jeer `kambrekest `kumban `paagan `erikesand `määtle `sälgä pond* Lei

jeermann *jeermañ* nahaparkal – Lei

jeerung → eerung

jeerutama looma `kohta, kes väga õel [öeld:] jeerutab, ei ta tule kallale, `kuskil vakka ei seisa, väga tuline Kse

jees jees int oh jees, on ka `tülge ölut Khk

jeesu- → jeesuse-

Jeesuke dem < Jeesus

1. *Jesuke* `tapleb (müristamisest) IisR; Läks Jeesukese juure (suri ära) Mär

2. int (imestust; üllatust väljendavates hüüatustes v hüüdlausestes) *ätteh* `jeesukasele Kuu; *oh sa jessukene* Vai; *oi eesuke, vana inimene ja läks veel mehele* Pöi; *`aita jeessuke* (öeld kui keegi aevastab) Muh; *oh sina (~ sa) püha* `eesukeine Muh; *ai jessoke, ai jessoke, `kangeks jäin* `jälle Mar; *oh mu jessuke* Vig; *`jelde jessuke* Var; *ui jessikene, ta oli naa ermus vihane* Mih; *ossa kulla jessukene* VJg; *kui lähäb meilt* `müüdä, *oi jessuke, kos plärin* Kod; *oh sa eld jessuke* KJn; *`ossa* `taeva `jössuke; *ai jessuke veli, no ega sii sedäsi ei vöi olla* Krk; *oi eessukõne küll, mis nüüd saap* San; *ass sa jeesukõnõ* Plv

jeesukese|lehm sametlest `jessukese lehm, *pisike punane luam* VNg **-putukas** sametlest `jeesukase puduku, *neid sibas iga kivije pääl* Kuu

jeesukse|käsi jumalakäpp *teine oo must juur, se oo kuradi käsi ja `valge oo eesukse käsi* Mar; *sinise* `õitega lill on jeesuksekääd, *kaks kätt on* `vastamisi Kos **Vrd** jeesusekäsi

jeesupi- → joosepi-

Jeesus: 1. *mind* `eeti, *mind* `eeti, `eesuse siidilõhja *kerä ära varastand, ma pole näidanudkeed* (pääsukese laul) Mus; *Pole eesu penni iñje taga* (vaesest inimesest) Kaa; *jeesuse ema süütu* *Ise oli jo kumutisahtli tühjast teind* (varastanud), *aga -- siis liibitses minuga ja vahtis taeva puole jusku Jiesusse ema* IisR; *on üks mets* `jeesus KJn; *`jeesuse latse* (baptistide hüüdnimi); *`jeesuse usk* (ristiusk) Krk || fig ära surema *Ei teda ebamb ole, läks* `iesu `karja IisR; *Läks* `eesu `kaissu Pöi; *läks jesuse* `juurde JMd; *essu mano om ar^o lännü^o; a ko eläjät tapõtass sis ül`däss õt t`silekene vai utekõnõ vai kiä taht lätt ar^o essu* `karja. *a inemiist ka ül`däss mõnikõrd nal`a peräst, õt ar om essu* `karja lännõ^o Se

2. **a.** int (imestust, ehmatust väljendavates hüüatustes v hüüdlausestes) *sina armas* `jeesus, *tuleb sõda jälle ning* Ans; *oh* `eesus küll Jaa; *tule nüüd* `sööma, *püha* `jeesses Pöi; *`taevane* `elde `eesus, *nii palju; oh sa püha* `eesus, *mis mu süda* `tundis Muh; *oh sa* `jeesuss Krk; *`jiesus* `maarja Lut **Vrd** jeeke **b.** (soovides; tervitussõnades sööjale) *kui aevastatse, siis peab* `ütlemä: *`aita Jeesus ise* Muh; *jakko jummal* (öeld sööjale; vastus) *jakko jeesuús* Lut

jeesuse|hammas sälk rukkiorasel *egäl rükkil on* `jeesuse ammas, *mõnel one madalamal, tõesel kõremal. rükkil* `jeesuse `amba jälg, *nagu ammusset. peris* `valge, *aga leht ei koeva ärä* Kod **-ema silmavesi** hobumadar *`jeesuse emä silmavesi, `koltset õied, ea ais nõnna et -- kasvab möda tee* `eäri põllu `peenra peal Juu **-ema südamejuur** (taim) `eesuse ema `süame juur Muh **-jälg** mgi valgete lõhnavate õitega taim *jeesose jäljed on* `metsas, *`valged* `höided, *vehesed ponased täpid sees* Phl **-käekaats** jumalakäpp *jeesuse kääkaats, sinikad* `valged `õitsmed, *juured kut kaks kätt kogu* Jäm **-käpp** jumalakäpp *`eesuse käpal o näkilised eared* Muh; *aru einamaa on kõva einam, sial kasvavad* `jessu ~ `jeesuse käpad Plt; *teene on* `jeesusekäpp ja *teene on* kuradikäpp KJn **-käsi** jumalakäpp *`jeesu käe rohi õitseb pares veel* Mus; *`Jeesusekäsi kasub* `sõukstes sammudes *`kohtades*

kut kuratikäpp Pöi; `jeesuse käed Rei; jessukääd oo ilused roosid Phl -laev noalaev, teat pilvitus ilm lääb teiseks, nii kui `jeesuse laev üleval PJg -verelill lepiklill – Krk

jeetelemä `jeetelemä kokutama `Jeeteleb `aeva `rääkiess Kuu

jeetsi|aegne *je(e)t'si`aegne väga vana; vanamoeline vanast aeast pärit mõni asi, see on jeet'si`aegne; mis aeast ja arust jäänd, moest jäänd, see on jeet'si`aegne; ja inimesi kaa `ööldi, kes vana `moodu olekuga, viletsad, et see on jeet'si`aegne; minu poolõde oli pikalise olekuga, siis ema `ütles `talle, et oled ikke üks jeet'si`aegne Lai*

jeevel¹ `jeevel Jäm Khk Kaa Pha; jeevel Juu int (ehmatust, üllatust väljendavates hüüatustes v hüüdlausestes) oi `jeevel Jäm; oh `jeevel, ma põleta ennast ära Kaa; sa `jeevel; oh sa pühakene `jeevel Pha; `oitku jeevel nüüd aevastust tulemast Juu **Vrd** jeever

jeevel² `jeevel g `jeeveli (`d'ieveli) Lei; g `jeebli Ote katuse|viil, -kelp

jeevelil|laud õlgkatuse kelbalaud `jeebli lavva või veerelavva oiava `õlgi `kinni, ei lase lak'ka minna Ote; `d'ievelilaua? `kuagi katusa mun, otsan Lei **-mulk** `jeevelimulk unkaauk – Lei **-ots** `jeeveliots katuse ots; unkaauk – Lei

jeever `jeever Mus VII Rei Phl int oh `jeever, oleks veel jalad olad [terved]; oh `jeever, kus ma see pane VII; oi `jeever Rei **Vrd** jeevel¹

(-)jeh jeh VII Kse JMd int oijeh VII; ui jeh Kse **Vrd** aijeh

jeheke jeheke(ne) Mih Tõs Aud int noh jeheke, ikke naised `künsid arksahaga; ui jeheke, jo nad sii küll sõdisid; mis sa sest nüüd tuppä tood, jehekene Mih; oh ~ oi jehekene Aud

jehik Onu, sia oled jehik, oled jah jehik, sa ei tää, mis Johan emägä sängis tñib Vil

jehkad jehkad panema jooksu pistma kas paan jehkad või; Aeto `pannud jehkad Kod

jehkam `jehkam g -i Trm, `jehkame Se hoop [reherabamisel] andsid tüvikule kua mõne `jehkami ja suatsid uksikust `väl'ja Trm; nego herr tul'l ka `vaht'ma `arke tougaás herrä `maalõ, säält jo sai herr hüä jehkame Se **Vrd** jõhkam

jehkama `jehkama täiest kõrist karjuma, kisendama Kogu `onnetuma `päivä `jehkab `laulada `ninda `palju kui korist `väljä `mahtub Kuu

Jehoova: kes kehvä `piäle `armu eedäb, sij `laenab je-hovalle Kod; Ta läts Jehhova karja – kooli ärä Räp; jechoova lill jumalakäpp neid `jehhuova `lillesi `kasvap siel Lahe `rannal Kuu

jehver `jehv|er g -ri Rei, `jihver Phl plokk, raudketas laeva külgedel vantide kinnitamiseks; `jihver o see kui kõved `lähtvad läbi Phl

jeibohu jeiboõhhu ~ `jeiboh ~ jeibohu ~ `jei-bo (kinnitav väljend) jumala eest jeiboõhhu, väl'k lüü `sisse; `jei-bo, naaás minnu ka kirotamma; ku sa usu ui siss `ütless: `jeibo – `õigõ om Se

jeier jeier Ran Rõn Ote; eier Krk Hel, eier Vas; g -i primitiivne mullaharimisriist, hanijalg eier om tñu jaos, et vili seemendedes `sisse, eierige saa ruttu, sij om `kange tñüriist, kuvve kápäge Hel; jeieri `pääle kah võis kivi panna, `taade, muidu vedäs tagast üless, kui sügävambält `tahtsid `laske; sepäd esi teivä jeierisi, puu raamile `panti raud kápäd `külge. edimäld kutsuti anijalg, ja peräst kutsuti jeier Ran

jekk → hekk¹

jektor → hektar

jeldeke → heldekene

***jeldima** sobima, kõlbama *om* `d'eldinu; *azi* jel'liss; *ei je,li* maa bääil; *akkuraat* `d'ellig (täpselt sobiv) Lei

jeldus *jeldus* paarituskihk, ind Lehmal tuli *jeldus* peale Emm

jelk *Raha eest suab kõiki petta ja `peksa ja, aga kui sul see jelk puudub, siis ei sua sa mitte kedagi. Kui sul jelk vai kõlisev puudub, siis käiasse suga kui koeraga `ringi* Trm

jelle → hele

jemlik *jemlik* g -o väike laps *lahe tõene jemlik kasvab; veike jemlik, `ütleväd veikeisi* `lapsi Kod

-**jemmin** *porujemmin* purjus – San

jempimine `jempimine *suguakt tema tahab seda* `jempimise `aśsa `saada Jõe

jemps *jemps* jõmpsikas – Krl **Vrd** jõmps¹

jempsik *jempsik* jõmpsikas – Krl

jempsikene *jempsikene* dem < jemps – Krl

jempti `jem(p)t(i) täpselt *Tule siis `jempti `üüksä ajaks `rannale; Sie naul läks `jempti* `oigesse `kohta Kuu

jenga-jõnga *jenga-jõnga* Kaa Pöi kõveralt *Põllu roavid, nee olid kõik kõverad, käisid jenga-jõnga kust* `juhtus Pöi **Vrd** jinga-jänga

jengoline *kõver jengoline puu* Kod **Vrd** enguline

jenigu → jenniga

jenk *jenk* g *jengo* kõverus, jõnks `niskesed *jengod tiäväd `sisse siis ku kala käib; tämä jengo `sisse jäeb* `kiñni Kod

jenkama `jenka|ma, -da, part `jengatud

1. seadma, korraldama, reguleerima *Poissid `jenkaga `parlast kohale; `Liete `paulad olid kohale `jengatud; Küll `neie `püünüstega `täädüb `jenkada, `ennegu nee mere `viia saab* Kuu

2. pilkama *Rannamehed on `kanged maamehi* `jenkama Kuu

jenki¹ `jenki Kuu, *jenk* g *jengi* KJn **a.** vallatu `oite `jenki oli, `kaikisugusi `tempusi oli *teht* Kuu **b.** vigur; koerustükk *See poiss on täis jenkisi* KJn

jenki² → jänki

jenne|muistutšin *jennemuistutšin* ennemuistne – Lei

jenniga *jeñniga* ~ *jeniga*; *jenigu* enne kui; seni *tuy* `võidav *šieñniga* `taašti *jeñniga* `kuuldav; *šeniga-jeniga* `saava `äiä?; *šenigu* ällu *jenigu* `uiñdži; *jenigu* saa `val'mist Lei

jennää → ennäe

Jenoveva: *Kas sa lased oma juused ää lõigata, just kut va ennu eeva, juused kõik rae peal* Pöi; *Silmad `karbe sehes kui üks Jeenuveeva* Mih

jents *jeñts* g *jendsi* väike olend; jõmpsikas *pullikse jeñts; `väiksed poesijendsid* Ran

jentsik *jendsik* g -u väike olend *ahuna jendsikud nuy om valid* Ran

jepper int *oi jepper* Phl

jeps → kips

jepsik jõmpsikas *Aga piale tööliste õli veel ahvutsikute vai jepsikute kari, see on mudilaste kari. Kui [kooli] papad sil'mati, siis põlnud üht jepsikutki koskil* Trm

jergutama *jergutama* trampima, kolistama *kui me lapsed nigu`trampisime, siis isa`ütles: ärge jergutage; üleval lae pial jergutati, lõhuti puid ja kolistati; lapsed`koeruse pärast jergutavad* Lai

jerk → erk

jermol `jarmol, jarmol', `jarmoń, jarmoń, järmoń, `hermoń, jermol', ermul, ermul', g -i; g ermeli; ermoń g -e; jõrmul Se; jõrmuń, jõrmul' Vas, g -i harmoonika, lõõtspill jõrmulit lüü ja karatõs Vas; tsura[?] lõõvä jermolit; jarmoni `lüüjä ~ u pil'li `mängja; ermul `mänge kõik aig; `jarmoliga[?] mängitäss ijhh Se **Vrd** jõrgapill

jerundaa tühine asi; ükspuha *Ah jerundaa, sie on niisuke laiduväärt asi - - jerundaa, noh ükskõik, las käia* Jür

Jeruusalemm: jeruusalemma kesv *jeruusalemmi kesi = kate tahiline kesi* Ran; jeruusalemma oder *eruusalemma odra ja suur odra olid kahetahulised, eruusalemma odral oli pikem pia* JJn; *suured ohrad ehk jerussalemma ohrad* Kad || fig *taevariik ruusalemmiin olna kullatse`värja posti, kost`õndsä inimese`sisse lännävä* Nõo; *Nu um tõõsõkõnõ Erusalemmin, Eessukõsõ kohtu iin* Har || *priiusulised, tuled pidad ära kustutama, üheteise sel'jas`roomama, Jeruusalemma`soõtama, kas se`õige peaks olema* Jäm; *ärä oma Jeruusalemma`linna (häbedust) küll`näitä, va lühikse leidi* Krk

ješ(šü)mä → eksima

Jeta: fig *vanatüdruk on üks vana jeta* KJn

jetritt *jetri-tt* int (ähvardav, hoiatav) *ku ma mehele lähän ja ta minuga ää ei ole, jetri-tt, küll ma talle siss`näitan* Ksi

jeu-eu int (imestav) *Jeu-eu, kui`palju`seenid sii on; Jeu-eu, vaada kis`meile tuleb* Rei

ji- → i-

jii → j

jihver → jehver

jihvt *jihvt* Pst Kam Ote, g *jihvti* Nõo/`jihvti/ Krl Rõu; *jihvt* Krl Plv/jift/, g *jihvti* Rõu; *jihvt* Trm Nõo Vas, *jihvt* KJn, g *jihvti*; *ihvt ~ ihft* g *ihvti ~ ihfti* Se; *ihft* g *ihfti* Krk, g *ihfti* Se; *jõhvt* g *jõhvti* Rõu *jõhvt* g *jõhfti* Vas; *jõhti-* Räp; *jipt-* Lei *kihvt võttis`jihvti`sisse* Trm; *uis* *salu, nõglas lasep`ihfti; ihft tulevet tal keelest, sij om ihtige* Krk; *külländ om inimesi ärä jihvtitu, om jihvti kätte ärä`koolu* Nõo; *mis säält kõtust kõhimisega üless tulep om mõrru kui jihvt Kam; tsuugega olliva jala`kinni ja säält läits tuu külmä jihvt`sisse* Ote; *küüdse viha ollõv tuu jihvt* Krl; *tuu hussi jõhft koolõft`nuu kusi`kuklasõ ar[?] Vas; rebäsit püvvetäss ka ihftiga[?] Se **Vt** ihvtitama*

jihvti|hammas *kihvtihhammas jihvtihhammass, keele päält`laskõv jihvti`pääle* Rõu

jihvtmä `jih(v)tmä da-inf `jih(v)ti Nõo; pr (ma) *ihfti*; ipf (ta) *ihfte* Se *kihvtitama, mürgitama ärä`tahtse`jihvti miu; tuu Juhanine poig es jätä tõese`asja midägina`putmada, varastiva emäd ja üteldi et emä ärä ka`jihvtmuva* Nõo; *timä`ihfte`hindä är, om`ihftnü[?]; tõnõ tõõsõ ihft är[?]; ma[?] ihfti su ärä* Se **Vrd** ihvtitama

jihvtine *jihvti|ne* Pst Plv, g -tse Nõo(`jih[v]ti-) Ote Rõu/jih-/,-dse Krl Vas, *jihvtine* Trm Ote/komp -semb/; *ihfti|ne* pl -tse Krk, *ihfti|ne* (ihfti-) Se, *ihvtinõ* Krl; *jõhvti|nõ* Rõu/jõh-/ Plv(-ne, jõhfti-, g -dsõ) Räp; pl *jõhvtisõ[?] Räp; jõhtinõ* Plv Vas a < *jihvt obese kuse lilli, nüj om ihtitse* Krk; *karja`lõunessvahel, kui kari kottu om, olna sisalik`jihvtinõ* Nõo; *vaasklastel om piste, ta om jihvtisemb ku mehilane* Ote; *kärbläse seene omma jihvtidse[?] Krl; taa_m*

kõva sääne nigu[?] jõhvtinõ taa hain Plv; `vašklik ollõv ka `väega jõhtinõ Vas; Palonõid om kõige jõhvtitsemb huss Räp; t'siga om ka ihftine, selle ta ei pelgä[?] [ussi nõelamist] Se || üleliia soolane – Pst Vrd kihvtine

jihvti|puu leedripuu `liitrepuu lehil om jäl'le hais, ma[?] oma[?] `jõhvtisõ[?], sel'le kutsute *jõhti puust Räp*

jihvt|paber mürqipaber *jipt`paprõ omma[?] `kõikist parõba Lei*

jinga-jänga *jinga-jänga* kõveriti; siira-viira tee rada käib *jinga-jänga; Mõni puu kasvab jinga-jänga Hää Vrd jenga-jõnga*

jinka-jõnka *jinka-jõnka* kõveriti *Teed ja kiviseajad, nee on kõik `jinka`jõnka undi `jälgi `mööda `aetud Põi*

jintrik paralleelsõna sõnale jäntrik `seante `jintrik `jäntrik, egät pidi kõver Krk

jips → kips

jipt- → jihvt-

jirtima `jirtima, (ma) *jirdi* lirtsama (vedela v püdela aine k) *mis sa jirdid seda suppi rennile; `jirtivad sauega oues Khk*

juhkõnõ *juhkõ|nõ* g -sõ jõhvine verrev, verrev lihmäke^{ne}, *juhkõnõ löiakõnõ = kurõ-marakõnõ Lut*

juukama → iukama

jo *jo(o)* Kuu Vai S Mar Mär Kir Kse Tõs Aud Ris Rap Juu Kos Jä VMr Kad Rak I Lai Pil KJn Trv Krk T V; *juo* R Jür HJn JõeK JJn Koe VMr Rak; *ju* Hlj Jõh VJg Iis; *d'o(o)* ~ *do* Lei

1. ajaadverb juba (hrl lauserõhutus asendis ja kiirkõnes) *kui on suur vesi meres, siis [angerjapüük] akkab juo `juuli kuust akkab juo `piale; Juoks sa `jälle tulid `meile, tied kohe tihejä sen `käämisesgä Kuu; juo `ammust `aika juo on `aige juo Lüg; `mitmes aasta on siin `olla jo Vai; põld joo naa `aljaks läind Käi; jõe suu joo `lahti jääst, kebäde jo tuleb Mar; nemä jo üle kuuskümme `oastad surnd Juu; tule joo, ma `ammu `uotan JMd; `valgõ om suur jo väläh Räp; ku saa d'oo äste kaju sõs `pandmin om rukka Lei; juba (...) jo oli juo täielik tüdruk juba juo JJn; rüä orass al'lendab joba jo Nõo; joba `vihma rabistass jo Ote*

2. rõhuadverb kindlasti, muidugi, tõepoolest, ometi; küllap, arvatavasti *juo sie siis sie `ussi pää oli Kuu; kodu jo appendati [koort] ja sis `tehti kodu jo `kuorest võid RakR; tä teeb jo mihele kapedid Khk; joo se pidi nii olema Muh; eks ajad kõik seal [kalendris] sees ole joo Mar; jo ta on `süüdlene Ris; siis ei sua juo neid märjalt ää korjata Koe; vend on `ammugi jo surnd jo Kad; joose ta tiäb, aga ei `ütte Kod; joo nij arsti ka ei saa avitada, arvatass et vanaduse viga Puh; kae pois kõik kaosi `katski `pessenu, no om jo jabur Nõo; jo `s tal seast ei oole, kedä oless võtten [naiseks] Krk Vrd joh, ju, juh*

joalpealne *joa`pealne* `ongi madalik Vän -**rüngas** *ju* `rünka pialt vesi juokseb `alla JõeK

joats *joa|ts~ (-tus)* g -i juga siin on `tihti madalid `joatsid, kus vesi kukub aga `alla; mis košk ta ol'l, a üks `kõrgem joats `ol'li, kos suur vesi `rohkem kukkus; [700] `pal'ki jäi Vana-`Vändra ja Tori vahe `peale `joatsi kinni Vän

joatu *joatu* Mus, `joatu g -ma Phl(*juatu*) jõutu, jõuetu vana inime oo `aige ja joatu Mus; oh sa pisine `joatu; üks vana ja `væete, teine noor ja *juatu* Phl Vrd joutu, jõoti, jõutu

joba¹ *joba* Kuu Rid Mär Kir Lih Saa KJn Vil eL

1. ajaadverb (niihästi ajaliselte ette- kui ka tahapoolet ulatuvalt) juba *menetki venegä joba mere pääl ja vist`joudand joba ligi`siie`puolesse`Suome vahesse Kuu; rohi joba al`las Rid; oli joba kahessakümmend viis`aastad Kir; ma_lin joba naese mijs KJn; nel`las kõrd joba Trv; päe tõususs joba, veerek om joba nätä Krk; sannan ma kõna joba käesi pääle`jõulu Ran; to_m enne`mustne jutt joba, toda me_leme`kuulu ammu joba; joba poig tagasi, ärägi käänu joba Nõo; tule joba San; tu ol`l joba toona? kui tä joba kotost minemä`sõitsõ Kan; tanh saman ol`l põud, joba satass`vihma Har; j o b a (...) j o(h) joba miu lait`s kõnd joh; kardultel om loomakse ala luyd joba joh Krk; rüä orass al`lendab joba jo Nõo; joba`vihma rabistass jo Ote; ku joba jo`karja`kõlpsi, siss lät`si`karja Krl*

2. rõhuadverb kindlasti, tõepoolest, küllap, arvatavasti, täiesti, päris *migä`paksemb`näädind, sie igä joba nabist siis inimist kans Kuu; mõni om joba`luydu serände`pel`glik,`pel`gäb egä`tühja`asja Ran; küll ma sulle raha ärä tuy, mia joba tõese oma ei võta Nõo; serände`väikene übrigukene, kos saap panna`mõnda`asja joba ärä Rõn*

joba² joba Han Kod Plt loba, mõttetu jutt *jutt on joba, jobal ei õle mõnu Kod; aab mud`u joba Plt*

joba³ joba võidujooksul viimaseks jäänu Ta jäi võidujooksmisel *jobaks Jõh Vrd jopakas, jubi*³

jobama jobama Trm Kod Plt lobisema, segaselt kõnelema *muku jobab, jutul ei õle põhõja ei perä; mes te jobata alate ja`jandata õma juttega; mes tä jobab, ku ei`ütte`õigess sõna`väl`jä Kod; jobab, isi ei tea midagi Plt*

jobatama jobatama lobisema; asjatult ringi hulkuma *laperda ehk jobata, kõik lähäb`üste Kod*

jobi¹ jobi Mär KJn Plv, n, g *jobi p jopi* Urv

1. loba; lori *ära aa`siukest`tühja jobi Mär; ajab jobi juttu KJn; taad vanna igävest jopi`aja, mia midä väärt olõ õi?* Urv

2. lobiseja *um üt`s jobi* Plv

Vrd jubi³, jõbi

jobi² jobi Ote Vas/p *jopi*/ Se

1. lühike, napp *jobi hannaga? pini; sõrmõ`piukõnõ tu hannakõnõ, jobi hand* Se

2. meeste poolpalitu – Ote

Vrd jubi²

jobi³ jobi Kuu Kaa Emm Jür teenistus; töö *Kas oled jo omale jobi`lõüdänd Kuu; Ma`juhtusi ee jobi`otsa Kaa; Tulemihe ~ madruse ~ meistri ~ tüürmani jobi; saavad -- jobi`pæele Emm; No suurt jobi`marjadest`saada põle Jür*

jobima jobima rääkima; lobisema; valet, tühja kõnelema *kes ei soand`selgess lugeda, sel lasõ kava jobida; poiõs jobib aga; kui sina ei tiä, siis ärä jobi* Kod

jobin jobin g -a Han Hää; *jopin g jobinõ* Krl lobisemine, läbisegi rääkimine, nurin *ühel`üül`kuulsi ma suure jobina Hää; ma ei jõuva su jobinõt är? kullõldõ* Krl **Vrd** jõbin

jobisama jobi|sama, -sta, (ma) *jobisa* Rõu Vas = jobisema *Misa jobisat* Rõu

jobisema jobise|ma Jäm Mär Vig Kse Han Hää Trm KJn(-mä), Nõo/da-inf *jobista*/ Kam, *jobi|sõmma* Plv, -sõda?, -sta? Kan; -semma Se lobisema; vastu rääkima *kuule ää`jobise, ole parem wait* Mär; *mis sa jobised,`vasta räägid* Kse; *ära lobise ja jobise* Hää;

mugu jobisess enne, suu alati jahvatass pään Kam; mis sa[?] nii pal'lo jobiseta Se Vrd jobisama, jubisema, jöbisema

jobistama *jobistama* Han Var suurustama *jobistavad*, nii `neuksi `suuri sõnu `ütlevad Var

jobistis *jobistis* g -e < jobistama *Jobististega põle iä `rääki* Han

joblak → *jablak*

jobo *jobo* väike puust piip `veike piibo *jobo; kosa mino piibo jobo one* Kod

joboljalg *joboljalg* hajameelne *õled niiske joboljalg: käid puadin ärä ja ei tuu `asja ärä* Kod

joboma *joboma* rumalat juttu ajama; lobisema – Kod **Vrd** *jaburdama, jobutama*

jobotama *jobotamma* piipu tõmbama, suitsetama *är[?] jobotagu taren; kõik kotusõ[?] omma[?] joba tada vanna mahor`ka `haisu täüs* Kan

jobu *jobu* Kuu Plt Krk Ran Kam (p *jopu*), n, g *jobo p -da* Kod

1. rumal, nõdrameelne (inimene) üks *kuradi jobo one, si_o üks jobo nagu ei õle täit aru* Kod; *ta om jobuss lännü; aja `ulle jutte nigu jobu `ökva* Kam

2. loba, lori *mis see jobu `präagast on* Plt

jobujalg *jobujalg* mgi kingsepa tööriist *jobujalg om ku lehmajalg, tollega kaaritas päänaha `kaare; jobujalal om tõne ots tasane, tõnõ ots õõrub `ahtakest viirt* Ote

jobur *jobur* Var, *jobur` g -i Röp; jobor g -a* Kod *jabur jobor ei sua kedägi `arvo; jobora juttu ei `panta tähelegi, et las laalab, üks jobor one* Kod **Vrd** *jõbur, jöbur*

jobusk *jobuški* Pal, *jobošk g -i* Kod tujukas inimene *Linda on `niiske jobošk: on peris kenä inimene, kui `jälle miäle ärä jätäb, ei `kõlba kohegi* Kod

jobutama *jobu|tama* Mär Pä Koe SJn Kam Ote Urv Rõu, *jobo|tama* Röp, -*tamma* Vas lobisema; *tühja juttu rääkima; töö juures aega viitma, jändama, vigurdama mis nad seal mud'u tühja jobutavad* Mär; *jobutab* (peab vajalikuks) *kiruda* Tor; *ära `viita ega jobuta, tule ruttu* Hää; *mis sa jobutad ja `jäurad, lähme vahel minema* Koe; *mes tä jobutap, ei `ütte tävveste `väl'lä, nigu vigurdab tolle sõna man; jobutass pääle, ega täl üttegi `õiget juttu ei ole* Kam; *mis sa tan jobutad, ku sa ei `tüütä* Ote; *mis sä taad `tühjä juttu jobotat taah* Röp **Vrd** *joboma*

jodagi *jodagi* R

1. *midagi, mõndagi Lähäme merele, eks sield jodagi igä saab; jodagi papp `joudenass tege* Kuu; *tegijal `juhtub jodagi, magajal ei midagi* Hlj; *jodagi siin one `räägitu; jodagi siin one `ollu seda `viisi VNg; `ilmas `johtob `jodagi; eks `enne ikke õld jodagi; `Tielisel `johtob jodagi, `ahjul magajal ei midagi; tegijä`lle `johtob jodagi, päält `vahtija`lle ~ nägijä`lle mitte midagi* Lüg

2. päris; täiesti *jodagi hull; Nüüd ajad sa jodagi `hullu juttu* Kuu

jodagi-midagi = *jodagi `Lähme vade `metsä, eks seeld jodagimidägi igä saa* Kuu

jodi *jodi* Hää Trv Krk rida; rodu; *joru terve jodi kalu olli `võrkus* Hää; *mis sa aad seast pikkä jodi* Trv; *sij olli pikk jodi, pikk kõne* Krk

joen → *joon*

joga¹ *joga* püdel vedelik, löga kaevul *rakked `kat'ki, muda joga jokseb et kolinal `sisse, tõi `uaptiigist üht `paksu rohu joga kua; muna läks pihus `katki, jalad ja `riided puhas joga täis* Kad

joga² joga IisR Lai

1. kogelev, kokutav ökitaja on kogelega keelega, kes öieti ei saa `riakida -- joga keelega Lai

2. tühi jutt, loba Kas sel jokal lõppu ei tule ükskord IisR

joga³ joga Hls Krk juga, joon `Õhtult mõni `johtuś nāgeme ku läits `taeva-alust `müüjä ku tuline joga, sinine tuli, änd olli perän Hls; pilve joga läit's üle `taeva; läit's nõndagu sita joga olli taga Krk Vrd juga

joga⁴ joga igäüks, iga Junkurid joga talussa; Joga `viimane `porgand oli maast ottajess `hussitand; Sel igä raha `jatkuib, joga jumalane päiv `silmäd `krillis Kuu

***jogaliline** pl p joga `laelisi igasuguseid on neid `espäit `nähtud joga `laelisi; joga `laelisi töid teha puts `üövliga Lüg

jogama¹ jogama Jõh Kad

1. voolama, valguma aas värmitsa pudeli `ümber. jogas kõik müeda põrandad laiali; jogab mudast vett `alla nagu jua Kad

2. `Vankri juhi `vitsad on `lötvel, `vanker jogab ühest tee `servast `tõise Jõh

jogama² jogama Jõh IisR Lai kogelega; segaselt rääkima; lorama `Räägi `selgemalt, ärä joga Jõh; mõni on joga keelega, ei saa `selgest `riakida, see jogab; riagib oma `asja jogamise `viisi, jogab edasi tagasi kianab; mis sa jogad Lai

joganegi joganegi igäüks `joudusa `müöde joganegi tegeb Kuu

jogor jogor g -a jabur jogor oo lol'lakas; `kuulmata jogor Kod

jogorka (kruavi) jogorka kraavikaevaja – Kod

jogu jogu `Räägi `selle jogule ~ togule nii palju kui tahud, ei tämä sest `raasu aru saa Kuu

jogu|rumal jogu|rumal päris hull Nää nüid sidä `poissi, sie on jogurumal kohe, mes sa `ütled Kuu

joh joh(h) Krk Hel Ran Nõo Rõn; jo^o Trv Ote V; d'oh(h) Lei int juba, ju sijj pörss om taga ange ärä viid joh Krk; ärä_nd `nuia, jätä joh `järgi Ran; Jätä johh oma edestamine Rõn; puu^o nakassõ `tärkümmä mõts haletamma jo^o Plv; tulõ ma jo^o Se; päiv miinü `maalõ d'ohh Lei; timä jo^o tull' Lut; joba joh maa akkass kül'metem joba joh Krk; just kui `liiva aab `taevast maha joba mitu `päevä johh Hel Vrd jo, ju, juh

Johannes: johannese rist tähtkuju jōhanese rist o kolme tähega Muh

johir johir g `johra vankri juhivits – Krl Vrd juher

johka johka pej lõss, läbiaetud piim – Hel Vrd (j)uhka

johkap johka|p g -bi poolpaks marjasupp, moos võta_`kuuk'i `lõuna `priistikuss, paa_tuud johkapit pääle; ma'ra_`keed'i ja tuust sai tu johkap Urv

johkatama johkatama edasi-tagasi liikuma johkatass edesi-tagasi; johkatass kabla `katski; johkatama `ül'ti, ku mõni ütteviisi `kongi käve: johkatass sinna^o Urv

johkel johkel jōhker aga `johkel inimene ika `üelda Jõe

johm johm juhm – Kei

johmane johmane < johm johmane ku ta ei saa `easti aru, mis tene räägib Kei Vrd juhmane

johmerdama johmerdama tuigerdama kui natuse õlut pees on, siis johmerdab ühest kuhast `teisse Khk

johtmetu *johtmetu juhmm lammas on johmetu, ei moista aeamist ega kutsumist, on puole aruga Jõe*

johnima *'johnima Lüg Jõh IisR sundima vähäse aru 'saamisega, ei 'muista ega akka tüöd; 'muutku aga piäd taga 'johnima; kui ei 'johni, siis 'ulgub 'justku 'päätä kana; 'ühte 'puhku 'johnib tõist taga Lüg; Tämä on 'jõudusa samuga, ei tädä ole vaja taga 'johnida Jõh*

joht *joht Hel TLä Ote Rõn San V (joht' Krl, juht Har) mitte, küll, küll mitte (lauses eitust tugevdavalt) mina joht es kuulõ tuust midägi Ote; ma joht ei taha sinna minnä? San; No ega ess kuulõ tedä är 'kuulõv joht, tiä iks vaest eläs Urv; 'õigust ei olõ juht ilmabäl olõman; iss sata? juht iss 'vihma Har; är koobõrdagu tahn joht; ei ma esi joht ei lä 'võtma Plv; ma taha_i joht säärast 'tämbet 'süüki Vas; meelega? ess tapõta? 'mehtset, toda tetä_ss joht; toovot' iks mullõ 'anda?, es anna? ka joht Röp; siia ei vöi timmä joht 'laskõ?; ma joht hinnäst kita_i; olõõ_i tu hüä joht, kadõ silmäga om Se*

johtu *'johtu moodi aga sõsar 'olli emä 'johtu Nõo Vrd juhti*

johtuma *'johtu|ma ('johto-) R(-maie Lüg, pr johu- Kuu Vai) Tor KJn Trv Hls spor T; 'johtu|ma ('johto-) pr johu- (joho-) I('jostoma Kod) eL (-me Hls Krk San, -mõ San Krl, -mma Urv Har Röp) (juhuslikult) toimuma, sattuma, sündima; ettekavatsematult midagi tegema v mingis seisundis olema, nuo nüd one paar paraju kogu 'johtond VNg; 'johtus õlema kodo 'neskest 'rohto mis 'praavitas; tegijall 'johtub jodagi, magajall ei midägi Lüg; vaegust puud 'johtub igas 'metsas Tor; kui johob viij vihimä tulema Kod; ku sa vähä johut nimeteme, joba lääp, tiip ärä Krk; nüid om küll midägi 'johtenu, ei tule ei tule kodu; mia 'johtusi ka 'jaole, ku aedamiss rükki 'kaalse Nõu; ma_la kae, vaist mõni [kana] johuss munõlõ 'tahtma San; mul 'johtu, es tiit? 'nimme Plv; 'lambit kirivit veedü um, johuss harvastõlõ Lut; meelde johtuma meelde tulema minul 'johtus 'miele Jõh; 'miule ei johu 'miele, kuos sie 'miule 'ütlesit Vai Vrd juhtuma*

johtumine *s < johtuma; juhtum, juhtumus, juhus Sie oli 'Suome 'rannass old ühe 'kerra 'niisugune 'johtumine Kuu; se oli üks imeline 'johtumine Vai; kui lo'l ma õlin, uadasin 'jostomiss, uadasin 'õnne Kod; 'johtumise kaupa Trv; jahi õin om 'johtumise asi Ran; asi 'olli 'johtumise pääl (s.t kahevahel) Puh; egäsugusiid 'johtumiisi tulõ elohn Rõu Vrd juhtumine*

johtumise *'johtumise Lüg, johtumise Puh juhtumisi 'johtumise sain viel kätte Lüg; mia olli johtumise ka sääl Puh*

johtumise|kaupa = johtumise 'Viimate sai ta tast 'johtumise 'kaupa nagu kogemelt ja 'ilma 'massute 'valla Hls

johtumisi *'johtu|misi Vas, -miisi Krl Plv; 'jostomiisi Kod juhtumisi sij sõna tuleb 'jostomiisi ette küll Kod; tu asi lät's kat'ski mul 'johtumiisi Krl; tul'l 'johtumiisi Plv; sai 'johtumiisi pääle Vas*

johtumiste *'johtumiste Kuu; 'johtomiste VNg juhtumisi 'kirves 'pieti igä varuks 'paadis, et sidä iga tuleb 'johtumiste 'tarvis Kuu; 'johtomiste 'lähte 'kaussi 'katki; 'johtomiste saimma kogu VNg Vrd johtumise, johtumisi*

johtund *'johtund ('johtond) R part < johtuma; saamatu, kohtlane, taipamatu, juhmm Sain 'oige 'johtunnega kogu Kuu; ei se 'johtund tea midagi Hlj; vähä 'johtond inimene; 'johtond*

(mõtlematu, rumal) *tegu* Lüg || `räägib `johtund *juttusi* (tühja juttu) VNg || *Kuhu ta enam* `pääsis, *pruut õli jua* `johtund (enne abiellumist rasedaks jäänud) Jõh **Vrd** juhtunud

johugi *johugi* midagi, kuidagi *joulust miess johugi saab* Kuu

johus *johuss* g -e Vil Ran Nõo San Vas, *johos* KJn = juhus `olli siss *johost ka kus pühäba ommoku sai ka liha* KJn; *aru johuss olli siss sihuke johuss, et said õhe* `erneterä [supi seest] Vil; *Sii om kah johusse asi kui kala mõrda lähäb* Nõo; `kõik'e *johust om olnu* Vas

johutama *johu|tama* R (*joho-* Lüg Jõh, -dama VNg) TLä Rõn(jo,u-)

1. juhtuda, osaks saada laskma (saatuse, jumala poolt) *jumal on minu johutand, sie pidi* `johutama Kuu; *t_om nigu jumalast õnn* `mulle *johutedu* Nõo; *sinnu nigu jo,utõdi mulle appi* Rõn

2. (meelde) *tuletama johota* `miele *sie asi; kus pagan sie õli, ma johotan* `miele Lüg; *kui ei tule* `miele, *siis* `tõine *johutab ehk* `ütleb Jõh

johvik(as) *johvi|k* pl -ke San, g -kõ, -gõ Plv, pl -ka? Kan, `johvik (*johvi|k'ass*) g *johvi|gõ* (-ka, -ga); *joovh|k* g -igu Se, -kass g -ka Rõu Se sinikas *johvika?* *omma kõge prakimba?* *mará?*; *ku ka'ran ol'limi sõss* `seimi *suun johvikit* Kan; *lät's joohvkit* `korjama Rõu; *sa olõt sininõ nigu johvik; hall um är?* `võtnu? *johvige* `häelmu? Plv; *johvigõ mará_ma?* *läävä?* *mustast ku* `valmist *saava?* Se **Vrd** johvikmari, joobikas, joohik, joovik, joovikmari, juavuk, juuhtka, juukõ, jõhvikmari

johvik|mari pl *johvikmará?* sinikas – Plv **Vrd** joovik-, jõhvik|mari

jokerdamma *jokerdamma* ukerdama *meresiga jokõrdass veeren, toda nigu suurõ?* *kalamehe* `naarva?, *irvitäse et hürülä* `püüd'jä Rõp **Vrd** jukerdama

joklõma *joklõma, jokõlda?* kogeleva *timä saa?* õi `hõste kõnõldõ?, *jokkõlõs* Se

jokotus *jokotus* g -e kogeleva *kõik terve pere jokotab, tõene poisõs one peris jokotus* Kod

joks *joks* g *joksi* Lut, g `joksi Kuu

1. põrsa hüüd- v meelitusnimi – Lut

2. *kurat no siis hakkasid ne vanad* `joksid `kallale kippuma Kuu

joksikõnõ dem < *joks latsõ minke är mant, joksikõnõ tulõ* Lut

jokutama *joku|tama* Jäm Trm Lai Rõu, *jok(k)utama* IisR, *joko|tama* Kod Se(`jokutama), -tam(m)a Urv

1. kogeleva, kokutama *mõni inimene jokutab, ei sua iast* `riaki, *ta jokutas jo* `lapses `kangest Trm; *nuared kuked jokotavad laalta; ilos tüdrik õli ja läks jokotajale* Kod; *kes joga keelega oli, et ei* `saantki *paremast, see jokutab* Lai; *jokutaja keelega?*; *mis sa jokotat, kui sa ei kõnõldõ?* Se **Vrd** jokutõllõma, jukutamma

2. logeleva, tühja asjaga aega viitma *Tiä olõs võinu,* `parral *aol asja_kokku* `panda?, *olnu üt's vedämine, mis jaoss sõss nii jokutada?* Urv; *Misa sääil jokutat kusa jo tulõma saa õi?* Rõu

***jokutõllõma** frekv < *jokutama tä jokutõllõss keelega?* Se

jola *jola* Kuu Vai Hää loba, tüütu *jutt sais ühe* `kerra *sest jolast* `lahti Kuu; *küll monikaisel on* `paljo *jola* Vai; *ei taha kuulda su jola* Hää

jolaelema *jola(e)lema* frekv < *jolama* *Midäs sa pidäsid nüid jolaelema sen* `viera `poissiga *nii* `kaua, *jädä maha sie* Kuu

jolama *jolama* R (*julama* Kuu) jändama, kaua mingi tööga aega viitma; lobisema; hullama *Midäs sen `verguga seel nüid jolad nii `kaua; Sa jolad vade siin, mene `kähkü `rannale* Kuu; *ei minä taha sene `kaula `salliga jolada, lähen `ilma* VNg; *midä siä jolad `miuga nii `paljo; `poisid jolavad, on käppäsille* Vai

joldine `joldi|ne g -se Kuu VNg Lüg hv, hum vilets, abitu, hädaline; imelik üks vana `joldine `tehti, sie paat; saan ühegi `joldise `valmis Kuu; `joldised inimesed VNg

jole → jöle

jolep *jolep* g -i pikk, lodeva olekuga, laisk inimene *jolepist `üitasse nisukest inimest, kes venib kui täi ega viitsi tüed teha, sis `üeldasse et nagu jolep teine; sitt suur asi ole, üsku va jolep jokseb `ringi* Kad Vrd jölep

joletu *joletu* jultunud *sa joletu poiss, ole vaid* Rid Vrd juletu

jolgutama¹ *jolgu|tama* Jõe, *jolgo-* Kod; `jolgutama Kuu

1. tühja juttu rääkima, vastu rääkima *mis sa muidu jolgutad* Jõe; *siis `jolgutab `vasta viel [ise süüdlane]; Mis sina augud, alli kuera, jolgutad jue tagune* rhvl Kuu

2. tegevuseta olesklema, tühja tööga aega viitma *tijb, aga ei tij, mugu jolgotab siin -- ei tegemän, ei magaman* Kod

Vrd jolkima, jölgutama

jolguteme² *jolguteme* jämedat lõnga ketrama *olli jolguten jämmet; är jolguten jämmess* Krk

joling *joling* g -u ”peenem nöör, mis plokist läbi pannakse (laeval)” `puutsmañni tuul’ tõmmataks *jolinguga üles mašti `otsa ja inimene akkab sääl `taklaasi säädima* Hää

jolk *jolk* g `jolgi (-u) väike purjepaat `Käüdüd raa purjesde `jolkuega `Suome; `Meieküläst `käüdüd `Suome `maissegi -- `jolkuill; `jolkujegä `vieti kivi ja `laudu Kuu

jolka-jalka *jolka-* *jalka* sõna siit, teine sealt; vilets jutt – Kuu

jolkima *jolkima* Kuu; (ta) *jolgip* Krk tühja juttu rääkima, vastu hakkama Nüüd said siie aukumaie, jue taha *jolkimaie* rhvl Kuu; `pal`lalt temä *jolgip jolk, jolk* Krk Vrd jolgutama¹, jölkima

jolkma `jolkma (*jolk-*) Se Lut, (ma) *jolgu* Rõu jölkuma *jolk pääle siiä?* Se; `jolkmene küllä *pit`ih kõõ jol`k ni jol`k, püsõ`j? ei puil ei mail; `jolkja, timä juusk ütest tarõst `tõistõ* Lut Vrd elkama

jolkõlõma pr (ta) `jolkõlõss frekv < jolkma – Se

jolks *jolks* g *jolkso* pikk peenike loom, inimene *Kelle `siokõ koera jolks piäks olõma* Khn Vrd jolksam

jolksam `jolksam g -i = jolks *Suurõd mehe `jolksamid* Khn

jolksti `jolksti deskr adv *poiss kukkus `jolksti `kaura `kõrde, emäl ädä kedägi* (sünnitamisest) Lüg

jollerdama *jollerdama* paati ühe aeruga lükkama, prikkama – Ris

jollima `jollima kräunuma `Kassid `jollisid kogu üö lagas Kuu

jolss *jolss* g *jolso* (*jolsu*) Plv Röp Se, *jol`ss* g *jol`si* Vas rumal v laisk olend *kost sa ta vana jolso olõt saanu?* Plv; *ta iks `säärne jolss om, `säärne jolsokõnõ; sa vana jolss olõt nigu vana jobu`rgi* Röp

jomagas *joma|gas* (*jomaka*) g -ga tilgastanud piim vana *jomaka `piimä toi* Vai Vrd jamaka

jombaline *jombali|ne* g -se jompline *Sij soolik on imelik jombaline, kitsas, jälle lai* TMr

jombanõ *jombanõ* jomplik `väega jombanõ lang, rõõvaás saa kui kärnäne Rärp

jombeline *jombeline* Vön Rärp, komp *jombõlid'sõmb* Urv jomplik *Jombeline lang* Vön; *Tuü vakutu villa lang om iks jāmemb ja jombõlid'sõmb ku kraasitud'sist villust lang om Urv; halvastõ tett [lõng] jombeline mõnõl* Rärp

jombiline *jombiline* Trv Nõo jomplik *jombiline lõng* Trv; `tütre lang `ol'li *tombiline ja jombiline* nigu üits *tombi unik* Nõo

jomjas *jomjas* g `jomja lühike ja jäme *tämä one nisuke* `jomjas poiss Kod

jomlikane *jomlika|nõ* g -tsõ = jompline *om vana* `jomlikanõ lang Plv **Vrd** jomplikane

jomline *jomli|ne* g -se Nõo Ote jämedamaid kohti täis; mügarlik *miu mõttest* `olli *ubalehe juur ka* `sände `jomline; *tük'k maad sile, siss om jälle nigu võrge keedet* Nõo; `maarja kõjo omma `jomlise Ote **Vrd** jomlikane, jommõline, jompline

jomm¹ *jomm* g *jommi* joodik – Hel **Ls** joru-, poru-, torujomm

jomm² *jomm* g `jommi paks supp, kaste *mis* `jommi sa tied Kuu

jomm³ *jomm* Kuu, g *jommi* Kod; *joim* g *jommi* Hls Ran Nõo Ote, *joimmi* Se

1. jämedam koht (peam. puul, lõngas); okslik puu *peris õksa jommid, ei lähä* `lõhki; *kase puule kasvavad nisused jommid* `külge Kod; *tük'k maad sile, siss om jälle joim* Nõo; *vana ossa jommi omma jäänu* Ote; *langa joim; kabla seh omma ka joimmi?* Se **Vrd** jomp

2. rumaluhke inimene *Tämä olli ka ki siante joim, suure talu laits, egaiüits vaat'* Hls

jommakas *jommakas* suur; jäme – Han **Vrd** jõmmakas

jommi *jommi* Jõh IisR Khn Saa Jür purju *Viina võttab, eks siis jää* `jommi IisR; *Palava ilmaga jääb kohe jommi; kui mehed jommi jäävad, siss õientse arvid* Saa; *Klaasitais viina tegi mehe jommi* Jür **Ls** joru-, poru-, torujommi

jommiga|tants *jommigatants* rõvedavõitu meestetants – Kuu

jommikas *jommikas* "võimust täis inimene" – Han **Vrd** jõmmikas

jommime *jommime* "pikalt ja laisalt jooma" – Hel

jommin *jommin* Kod Vön Rõn Kan Krl; *jommih* Vas Se purjus *si_o tubliss jommin* Kod; *Onde vanamiis es ole täämbä jommin* Rõn; *tõsõ? inemisõ? ol'li? kõik jommin* Kan; *Jants om tihti jommih* Vas; *Mii Ossi tulõ õkva kõgõ jommih kodo* Se **Ls** poru-, torujommin

jommi|puder paks jahupuder *Keedeti jahust jommi putru. Jommipudõr ol' nii sakõ et sai peost augata; Jommipudrust kæk ke panti - - tüüle minejile manu kah* Urv

jommis *jommis* IisR Jäm Kaa Khn Saa Jür Plt KJn SJn, *jommis* Pha Lai KJn purjus [Ta] *sõitas ennast jommis peega puruks* Kaa; *Vana üsä jommis poiss* Khn; *vana inime tuleb, vahest on jommis ka, jätab väravad lahti ja* Plt; *alati jommis* KJn; *Mehed ollid eela laadalt tulles parajaste jommis* SJn **Vrd** jommin **Ls** joru-, poru-, puru-, torujommis

jommis|verine *Nina jommisverine* (verine ja paistes) Khk

jommitama *jommitama* Plt KJn purjutama *siis akkas jommitamene - - teinekord mitu pääva, teine kolmas pääv jommitad edasi; tööd ei teind, jommitas sial ja urises* Plt **Ls** porujommitama

jommõline *jommõline* *tombuline* *ma_i tiia_kuiss taa lang sul ni jommõline* um Plv **Vrd** jomline

jomp¹ *joṃp* g *jombi* Trv Krk Nõo Kam Ote Rõn Räp; *jomp* Saa, g *jombu* PJg Krk Ran tomp; jämedam koht (lõngas, puul) *jombi lõngal sehen* Trv; *puul om `seante joṃp sehen* Krk; *`paklatsil [lõngadel] `tul`li iki `rohkemb noid `jompe* Ran; *alb lang kedratü, `pakla jombikõ`isi täis `lastu* Kam; *muidu iluss sile puu aga joṃp om kül`len* Rõn; *traadil ja langal om joṃp siseh* Räp **Vrd** jomm³, jomps, jump, jõmm || *see kruusa kõör tuli `siia `keldre taha `väl`la, sealt tegi jombu männatukaga* PJg

jomp² *joṃp* uhmrinui, petkel – Tõs

jomper *joṃp|er* g *-re* suguti *Siul om ää `jomper, selleperäst tüdruku siut tahave* Krk

***jompima** (ta) *jombib* lahti raiuma hv *`pialmene kord `küntasse `lahti, sahk on, see jombib need ära* PJg

jomplik *joṃplik* Hls Krk, *joṃplik* Nõo jombiline *`nokslik ja `jomplik niit`* Hls; *lõng om `jomplik ja `iukline* Krk; *Paklane lang saab väega joṃplik, nii joṃpe täis* Nõo

jomplikane *joṃpliga|ne* g *-tse* Kam, *joṃplikano* Räp jomplik *mõni `keträss ilusist linust `tompligatse ja `jompligatse langa* Kam; *kõvvõr `joṃplikano puu* Räp **Vrd** jomplikane

jompline *joṃpli|ne, `joṃpli|ne* g *-se* T Vas, *joṃp|lene* Saa, *-lõnõ* Krl ebaühtlase jämedusega; *tombuline; mügarlik, krobeline lõng on `jomplene* Saa; *ubalehe juure om serätse `jomplise* Puh; *jompline nahk* Ote; *ta_m serände `jompline, tast ei saa ristapuud* Rõn; *lang om `jomplõnõ kedratu* Krl **Vrd** jombanõ, jombiline, jompline, jomplik, jomplikane

jomps *jomps* Juu Krk, g *jombsu* Ran; *joṃss* g *jomsi* Krk

1. tomp lõngas *keedssel om jombsu sehen; kedräss `jompe `siisse* Ran || suurekasvulisest olendist ää *`põrsa jomps* Krk

2. a suur, jäme, tüse *Koori iki jombsepit kardulit, neil `joṃpsel ei jole ämp koore `valla; No minev`aaste ol`live ka vabare joṃseme, selleperäst sai `rohkep `lõimi kui nüid* Krk

jonamat → joonamatt

jonda *Vana `jonda* (laisk inimene), *ei sie `viitsi oma `kontisi `liigutada* Lüg

jonda|jaak, -jaan *ei `viitsi `jalgu `kergitä, `kõnnib nagu vana `jondajaak; `laiska `üöldi `jonda `jaanist* Lüg

jondeline *joṃdeli|ne* g *-tse* ebaühtlase jämedusega; *tombuline ta `ketras joṃdelist `langa* Plv **Vrd** jontline, jundiline

jonderdama *jonderdama* taarudes käima – Lüg

jondotõlõma *jondotõlõma* nalja tegema; *vigurdama selle kutsute* Laanõ *`Juspet jondo `rätsebäst, et jondotõli* Räp

jondrass *jondrass* g *jondra* jändrik – Rõu **Vrd** jundak

jondutama *joṃdutama* sõrkima (hobusest) *ei `tastnud kääda, joṃdutas aga `sõita; aka jälle joṃdutama* Kod **Vrd** jontsma

jondõrga *jondõr|ga, -ka* jändrik *taa um kõvver nigu jondõrga; `ümbre minejä jondõrka* Plv **Vrd** jundak

jonga-jängä *jonga-jängä* kõveriti *sukk käib jonga-jängä siden* Kod **Vrd** jonka-jänkä, jõnga-jängä

jongoline *jongoli|ne* g *-se* VMr Kod kõver, mügarlik, ebatasane; ebaühtlane, tombuline *jongoline lõng, kedratud jongoline* VMr; *kõver puu on kua jongoline; kõik mes kõver one, ei õle `õige, one jongoline; `niske `aukline ja jongoline [maa]* Kod

jongu `jongu ?mingisugune, mõnevõrra Täna oli kalu `neljä`kümmend `mietu, saab joo
`jongu raha Kuu

jongutama jongu|tama (jongo-) Ris Kod Võn(-tamma) Ote; `jongu|tama,
`jongotam(m)a R

1. riidlema; sõimlema; torisema; jonnima; haukuma ärä `jonguda, kui olen `alba `teinu,
siis `üttele kohe `vällä VNg; `Veskilised `läksivad `kõrra perä ise`keskes `jongotama; kuer
juo `jongotab `dues; üks `kiisklemine `ühte `puhku ja `jongotamine Lüg; midä siä
`jongodad sitta süü peräst Vai || segast, mõttetut juttu ajama kõnõlõ, et aru saab, mis sa
jongutat tan Võn

2. võngutama; liigutama; rabelema; looklema jongotab `lauda, ei lahe kirjutata; ärä
jongota pingi `õtsa piäl; mõni käib kahele puale – sji käib ja jongotab; tji tjirotab ja
jongotab kõverite Kod; latsese üteldas: ärä jonguta nii pal'lu Ote Vrd jonksutama

3. seksuaalakti sooritama küll täna `üösi jongutasin `kangest Ris

joni¹ joni joon `valge joni lännu `müüdü latse `rõõvit Krk

joni² joni (jõni) = jonn mes `niiske tühi joni; kui kõrd one `niiske joni `sisse lähnud, siis
õrritab mõlemid; `ükski ei `jätnud õma jõni; joni ajama jonnima tämä ei jätä õma jõni,
aab õma jõni, ei anna `alla; nõnnagu joni aavad tämägä Kod

jonima (ta) jonib = jonnima jonivad vassaku'a; laps jonib, niriseb emägä; tõene one
jonija, ei anna järele Kod

jonisõna kiusujutt tämä ise ajab jonisõnu Kod

jonk jonk g jongu VMr Lai, jongo Kod muhk; kõverdus; tomp `jonkus [lõng] VMr; puul
mitu `jonko siden; `praega on käel jonk siden, järk nagu üks muhk Kod; `järsku jonguga
[jalas] Lai

jonkadi `jonkadi-`jonkadi `joulud tulevad Kuu

jonka-janka `jonka-`janka Lüg Jõh segamini, siira-viira `jonka-`janka `juokseb, `tõise
jala pält `tõise `pääle, `laisa `muodi Lüg; nied `asjad `onvad kõik pahupitte `jonka-`janka
Jõh

jonka-jänkä jonka-jänkä ebaühtlane sedä `kündi `ütlevad jonka-jänkä, kui ei ole tasane
Kod

jonkima `jonkima, (ma) `jongin R

1. narritama; vastu rääkima, vastu haukuma midä `rohkeb sa minuga `jongid, sedä
`ullemb on sul ja pahemb; `Ninda `kauva `jonkis kui sai isä kääst kere `pääle; `augub
`jusku `kueraga, kui `jongib kõiksugu `kuera sõnu Lüg

2. sundima Alade pian sinu üles `jonkima; Jongi ninda kui huoost ange Kuu; mina ei
`jõuva `ühte `puhku tädä `jonkida egä `käskidä Lüg

jonkslema hv jonkslema tuule käes liikuma Mis ta? nüür jonksles, võta ar maaha Se

jonksus `Ööldi: asi `kombes, kui kõik korras oli, nüid ütlevad: `jonksus Jür

jonksutama jonksu|tama Kad Sim, jonkso- Kod, `jonksutama Hlj põrutama; raputama,
kõigutama jonksutas niikauani kui õunad kukkusivad puust maha Kad; `vanker jonksutab
ühest `ruopast `teisi Sim Vrd jongutama, jonksutama

jonn¹ john g joñni Mär Khn Aud Juu JMd Sim TaPõ Plt KJn Vil TLä Ote V, g jonni
Khk VII Han Var Tõs Hää Saa M TLä San Krl Vas Ráp Se; jonn g `jonni R(n `jonni Vai)

1. kius, kangekaelsus; jonnimine *Jonn on jumalast* `luodud Kuu; *poiss`jonni täüßs* Hlj; *Mina oma`jonni ei jättä* Jõh; *joñni pärast ta kohe ei tulnud`siia* Mär; *joñni täis nagu Karja Mari veis – nissusse ei saa, rukkisse ei lähä* Juu; *jonni ja oma`kangust täis* JMd; *ajab taga`tühja`joñni* Iis; Koer jätab ennem kondi järele, kui sina oma *jonni* Hls; *neil om joñn vanast sehen jo* Krk; *ei jätä oma`jonni, kas vai nui pooless* Ran; *na omma? tõne tõsõgõ jonnin; latsel om suur joñn* Krl; *joñni peräst tennü?* Plv; *Ei tä umma jonne jätä* Räp; *jonni ajama ~ vedama jonnima ajab oma`jonni, ei jättä järele`enne kui saab* Lüg; *älä aja nii pali oma`jonni* Vai; *kes oma`joñni aeab, sie on`kange`kaelne inimene* Sim; *latsele andass`lapsu`perse`pääle, kui laits`jonni aab* Nõo; *vedä nigu`joñni* Har; *Nakka sa? mul jäll`jonni ajama, ma? võta vitsa* Vas

2. a jonnakas *Üks`il`ge ja jonn mies* Jõh; *va joñn õpetaja oli, ei`sal`lind et säält al`likast joomas käiväd* Pal

Vrd joni, junn⁴, jõnn³, jõnn

jonn² *joñn* g *jonni* Hls Krl, *joñni* Plv junn **a.** väike ajutine heinahunnik *neva veeretive ristik`einu unikus`jonni kokku* Hls **b.** kidur, kängus asi v olend *põrss jää`jonni* Krl; *suur ossa joñn ol`l, taad ei jõvva`lahku* Plv **c.** (kartulisort) *vanast ol`liva pik`ä`valgõ`kartuli?*, *kutsutiva joñni?* Plv **Vrd** jonnkartul

jonn³ → junn²

jonnakas *joñna|kas* g *-ka* VII Mär Tõs Hää Juu Kos JMd Trm MMg Lai Plt KJn Nõo Vas, *-kass* Hel, *-kõss* g *-kõ* San; *jonna|kas* g *-ka* Iis, *-gas* g *-ga* Khk; *jonna|kas* g *-ka* Hlj Jõh; *joñnak* g *-u* Trv Hls TLä *jonni* täis; kiuslik, kangekaelne *jonnakas`jonnib`vasta, ei akka midagi tegema* Hlj; *Õlen ma ka`jonnaka nähänd!* Jõh; *oled va joñnakas poiss* Mär; *ei teist nisukest joñnakad põlegi, kui tema on* JMd; *venelased on kokku`leplikumad, aga`eestlased on joñnakamad* Lai; *si olli`seante`kange joñnakas mijs, kelleg ta vähä vihatsess sai, siss sellel ta äb`armu ess anna* Pst; *mõni lääb vanan ikken joñnakuss, ei saa kellekiga läbi* Ran **Vrd** jonn¹, jonnikas, junnakas², jõnnakas, jõnnakas

jonnama *joñnama, joñnada?*; *junnama, junnada?* nuruma, manguma *sandi? kõõ`jonnasõ?*; *lat`s`junnass,`junnas, kooni arr annat;`junnas pääle nigu`mustlanõ;`junnõ mu käest all`kirja* Se

jonnijutt *vissib ala, viriseb ja nutab`piale, joñni juttu aab ala* Plt **-juurikas** jonnipunn *Küll sji on üks joñnijuurikas;`Nähtu küll neid joñnijuuriki* Hää

jonnikas *jonni|kas* Var Trv, *-kass* Krk, g *-ka* Nõo Rõn Krl(-kadsõ) Se, *joñni|kass* g *-ka* Plv; *jonni|gas* (-gäs) g *-ga* (-gä) Vai; *jonnik* g *-a* Puh, g *-u* Ran Nõo = jonnakas *siä oled`oige`jonnigas mies* Vai; *jonnikass ja kuri lait`s* Krk; *kae merände jonnik laits, aab`kiusu* Nõo; *jonnikadsõ latsõ?* Krl **Vrd** junnikas, jõnnikas, jõnnikas

jonnima *joñnima* (jonnima), (ta) *joñnib* (jonnib) Khk VII Tõs Hää Saa Kos Iis MMg Lai Plt KJn; *joñma*, (ma) *joñni* eL; *jonnima*, (ma) *jonnin* R kiuslema, oma kangust, kiusu ajama, kangekaelsust osutama, oma tahtmist peale suruma *joñnib`vasta, ei akka midagi tegema* Hlj; *midä sa`jonnid minuga* Lüg; *Mañn kolõ`kangõ`joñma* Khn; *Jonnib nagu üts ti`a* Vän; *ku taha,`oska ma ka`jonni* Hää; *kül`sie joñnib täna, ei jää magama* JMd; *mõni laps joñnib, joñnib, on nii pahur laps, ei seisa`kuşkil* Plt; *Jonnib nagu vihastaja laps* Vil; *nakap`joñma, pikäli maan ja sinine ku joovik* Nõo; *üt`svahe tä`jonnõ, es süü?* Rõu; *ei jätä?*

umma `kiusto `maaha, joñn `pääle edese Ráp **Vrd** jonima, jonnitama, jonnitsõmma, junnima, jönnima, jännima, jönnima

jonnimees inimene, kes jonnib *ta om meil suur joñnimeis* Har

jonnipulk 1. jonnipunn See inimene on oma tegudega päris *jonnipulk* Saa; *temä om üt's pik'k jonnipulk* Trv; *ossa `väike jonnipulgak; nää, `mianta, süä täis, jušt ku `väike jonnipulk* Krk; *`assa joñnipulk, vai tiä mugu joñn ja `kiasass inne* Kan; *vana jonnipulk ei `kullõ? `kiilmiist* Ráp **Vrd** junnipulk

2. mustlaselukk *jonnipulka ei pane egäüits kokku, näid om `mitme viguri pääl* Ote

3. abivahend võrgukudumisel *jonnipulk, seande `väike lipits om kül'len, kellega laiali kisuti, et silmä nätä om* Trv

jonnipunn jonnakas inimene (peam lapsest) *sie on üks `jonni punn kohe – `jonnib `ühte `puhku* Hlj; *siä oled üks `jonni `punni* Vai; *pisige jonnipunn* Khk; *oh sa kurja elaja joñnipunn* MMg; *sa jonnit ku jonni punn* Se **Vrd** jonnijuurikas, -pulk, -purikas, jonnijurakas, -kapetas, junni-, jönni-, jönnipunn **-purikas** jonnipunn *Se `poisika on igävene `jonnipurigas* Kuu; *Sie on `alles üks `jonnipurikas* Jöh

jonnitama joñnitama Aud KJn jonnida laskma; kiuslema, jonnima *anna lapsel lud'u kätte, mis sa joñnitad tast* Aud **Vrd** jönitama, jönnitama

jonnitsõmma jonnitsõmma jonnima *mis sa tan jonnitsõt* Rõu

jonnihäda kiusuhimu *külh taal om suur joñnihädä* Har

jonnijurakas Joñnakaid lapsi nimetati joñnjurakas; *neskeisi üeldasse jonnjuraks ja kiusupunn* Trm **-kapetas** jonnipunn *Assu oleks kergem aada, kui seda jonnkapetast seas ei oleks* Han **Vrd** jönnkapetas **-kartul** (kartulisort) *sõss ol'li nu pikä joñn `kartoli?* Plv

***jonsotama** (ta) *jonsotab* sõrkima *alate jonsotab `üste `viisi, ei lähä tä kõvemass ei tasamass* Kod

jont¹ joñt g jondi T kokkuriisutud heina- v põhuvall, vaal *suure rihaga tõmmati ain `joñti; kōsitsi riibuti kah `jonti, et said jala `pääle võtta; mehed võtiva joñdest sületävve `kaupa, kanniva rukka* Ran; *ku [terad] ärä sõkutedi, siss põhk rehitsedi `jonti; serätse pikä jondi olliva tõesest otsast `tōisi* Nõo; *kui massinaga ristk`aina nüideti, siss tõmmati suurõ rihaga `joñti; jondist tõstōti `vikluga `vankri `pääle* Kam **Vrd** jont¹

jont² joñt g joñdi Trm Nõo Plv jämedam koht, tomp, ebatasasus, konarus *mut'u lähäks ta (nõör) läbi küll, aga siin on tal üks joñt sees* Trm; *mõnel kõvõral puul umma_joñdi_seen; pink ja joñt langal siseh* Plv **Vrd** jant², jondrass, jondõrga, jonk, jundak, jont², junts, jupp

jont³ joñt g joñdi Plv Ráp vingerjas *joñt um sääre kala, pää puult um tää jämme ku tõlv, a perä puult um peenikene ku ora; joñdil om lapik hand; joñt kiids* Plv; *joñtega `püüdvä tõise kallo; joñdi? vassa piu? ja `peenikese, turra? noid `väega `tahtva* Ráp **Vrd** junn²

jontlik joñtlik g -u kõver; okslik; ebaühtlane *väega `joñtlik puu: kõik `joñte ja `joñme täis* Nõo **Vrd** jontlikanõ, jontline, jontrik, jontlik

jontlikanõ joñtlikanõ Plv ebaühtlane *ku ol' jo `väega `laonu pae, sõss sai sääne `joñtlikanõ kah ja jäi nadsäss ka alt [leib]* Plv **Vrd** jundiklanõ, jontlikanõ

jontline tombuline *joñtline nõör* Trm **Vrd** jondeline, jontlik

jontrik joñtrik g -u Nõo Plv kõver, okslik *ei ole `õkva puud, kõik om kõvera ja `joñtriku* Nõo; *va `joñtrik puu* Plv **Vrd** jontlik, jundõrlik, juntrik

jontsma joñtsma sõrkima *joñsi jälle* (imp) Kod **Vrd** jondutama

jontsukõnõ mügarik, tomp kui [lõng] väegä keeruss `aetass, siss om kanasäl'län, tillukesed jondsukõsõd sehen Ran

jonu joñu Puh Nõo poisipõnn ei tiia kos_tu poesi joñu nüid om Puh; ei `tiia, kohe poesijoñu om mütsi `viinu Nõo

joo → jo

jooba- → joova-

joobagune joobagu|ne g -se = joobakas Sedine joobagune võib keike teha Jäm

joobakas jooba|kas Sa Muh Emm Han Var Khn Hää, juaba|kas Khn, g -ka; joobak Khk

1. a hoolimatu; toores; purjus üks vaa joobakas ning `jõhker inimene Pha; `Aega tiinivate meiste siast nopiti `sõuksed joobakamad `välja ja saadeti siia inimeste sega `ulkuma ja vedelema; `sõuksed joobakad poisid keivad nurgeliseks Põi; inimesed `sõuksed joobakad, nad ep usu [jumalat] Muh; joobakas inime `uhke, õerub `sinna ja `sinna, räägib `ühte ja teist Var

2. s vähese mõistusega inimene; joodik, ulakas Sellepärast olid siis `sõuksed joobakad ja lollid siia saadetud, et nende sii olemine juba pidi inimestele irmu peale ajama; üks neid joobakud ulga sihes ikka ole Põi; ega taal põle `mõistust mitte, ta_o muidu üks inimese joobakas Muh; ühest ul`akast või joobakast ei saa ääd `nahka Hää

3. s mgi suur ese (puu, kivi vm) See on ikka alles puu joobakas; Kaks `sõukest kase tüü joobakad ajand `päele, no kus loom nee pidi ää `tooma Põi; alasi oo suur ilma joobakas Muh

Vrd joobagune, joodav, jopakas

joobar Kus seisab joobari hobune, lakukoera kassikene? Seisab kõrtsi seinä külles rlv HljK **Vrd** joobur

jooberdama jooberdama Khk Mus, joobõrdam(m)a V

1. vaaruma, kõikumä (käimisel) nii `kange õlut oli, et võttas üsna jooberdama Khk; üks joonu mees siin keis ja jooberdas Mus; nom purjoh, no joobõrdass inne Plv **Vrd** johmerdama

2. purjutama; jooma Hulgus päle `ilma peten ja joobõrdas Urv; mul poiss käve jäl^o joobõrdamah; ol'l mito `päivä joobõrdamise pääl Plv || hulkuma, asjata aega viitma kõnd ja joobõrdass; joobõrdass pääle siin, ei naka^o jo minemä Röp

joobik(as) joobi|k, -kas g -ka Vas, pl -ga^o Lut, -ku Hls; pl `joopka Vas, joopka, `juopka^o Lut, joopke Vön = joovikas, sinikas sääl kasus pallo joopkid Vön; `joopka omma sinidse mara^o, soie pääl kasusõ^o; ma_lõ `joopkid söönü^o Vas; siniidse^o, suuh, kutsutass `juopka^o, `juopkamarä^o Lut

joobija `joobija VII Rei joodik, jooja ma põle väga suur `joobija olnd; `sõuke tasane inimene oli, see pole `joobija VII; Mis sa sest õllest teed, pole `joobijad Rei

joobnud joobnud Pil, `juobnud Jõe Hlj JMd Koe VJg, `juabnud Iis; ill `joobnuse Tor; `juobu|nd R (`jua- Jõh; pl -(n)ned; pl p -ndu Kuu; el -nest Lüg Vai; `juabu|nend, essiiv -nenna VNg); `juubnu (`juubnu) eL(-nest Hls; -en, transl -ness, -nuss Krk; `juubu|nu(?)Ote Krl Har Se, transl joobunnus Vas)

1. purjus mehed jõivad `juobnuks Jõe; ei minu ole `keski `juobund `nähned VNg; `juobunest pääst tiä midä `räägib Lüg; kuidä se viin `kisko ja tieb inimesed `juobunest; `juobuned mehed kisendäsiväd ja `taplesiväd üks `toisega `juobunes `päivis Vai; `joobnud

piaga tegi ta selle tüki Koe; jäi `juubnuse Trv; `juuben inimen satass ka maha; `juubnust peräst inime ei tää kedägi Krk; mina ei ole `valgõt `varblast `nännu ei `juubnut `juuti Nõo; ta nakass jälle `täämbä hennest `juubunuss `juuma Har; otsani `juubunu om Se

2. purjus inimene; joodik `Juobunel on meri `polvini Kuu; Mene nüüd joobnuga vaidlema ehk vasikaga võidu jooksuma Hlj; `juobuned `viia `kartsa Vai; laadal `juubnit küll Trv; oora ikk ehk `juubnu jumala `pallemine, tuu olna üits; sina ei anna mulle `andiss, susi annab `juubnulegi `andiss Nõo; sa kapõrdat nigu `juubunu Ote; ega `juubunut ka? iss näe? Har

Vrd joognud, joomane, joonud, joonune

***joobnult** `juobuneld Kuu, `juubunult Har adv < joobnud Tuleb `siie `juobuneld `hörnümä Kuu; mii esä om `juubunult `väega hull Har

***joobu** kõva vandesõna `kõiki kišk `handa pit'e tagasi, joobuga kõõ; ma `õkva joobuga `tõmssi Se

***joobul** Pulatna joobulidõga (joodikutega) sai ar `juuma Se

joobuma `joobuma S; pr (ma) `joobu, (ta) `d'uovuss, imp (sa) `juubuga, part `d'juubunu Lei, `juubun Kra

1. uimaseks jääma; minestama süda lääb sandiks, `joobub ära Jäm; `joobus palava käde ää; oksendas nii väga, et pidi ee `joobuma; üks oli viijju käde ee `joobund; meres `joobub ka ee, kui mere`aigeks jääb Khk; taa `andis nõnna, et teine `joobus ühna ää; kaelud akkavad pähä, siis o pea `joobun Muh; kukkus maha, `joobus ära Phl; ma `joobu `väl'la Lei

2. purju jääma lass ala `juubugu `välla; pää `d'uovuss `vällõ; om `vällõ `d'juubunu Lei; viinaga juubun Kra

joobur `joobur' hulgas – Se **Vrd** joobar, joobõr

joobustama `joobustama Kse Han uimastama `joobustab ää, ving akkab pähe `kinni Kse; Täna omigu oli mo pia na joobustan; Eile joobustas kua korra ää Han

joobutama¹ `joobutama Sa Muh Emm

1. uimaseks, segaseks tegema; minestama panema `metsas oli nii pala, meid `tahtis ee `joobutada; sauna leil `joobutas üsna ee Khk; `päikse kää magades `joobutab ää Jaa; [ta] virutas `kirvega `seale pähe, et ää `joobutas; see piibu pigi `joobutas mind naa `kangest ää, et valu ää kadus Muh

2. lööma; taguma; peksma `kahlu `joobutatse seal [rabamispingi] peal, et vili `väl'ja tuleb; `kaapsu nuiaga `joobutati `kaapsud nõu `sisse; uús pannud aga sagades vette, küll nad `ollid kividega `joobutan Muh || hirmutama, peletama nii palju ikka suuretiki tuli `joobutas neid `eemale Muh

joobutama² `joobutama tõrelema, etteheiteid tegema ma timmä `joobudi: `joobudi timmä kõõ `perrega, a miüss via_i kõrvagagi?; `joobutass tõist: sa olõ õi hüä ineminõ; sis tä `joobutass, ku puõh om Se

joobutis `joobut|is VII; pl -sed Muh uimastus sõhuke suur `joobutis oli tal olnd VII; suured `joobutsed `tulle `peale; mu peas kõivad ühna `joobutsed Muh

joobõr `joobõr, `joobõr' g -i Rõu Plv Röp Se joodik; hulgas; sulii ku vanõmb `joobõr loobõr um, sõss ei saa? lat'sist `asja Plv; lat's kau ku muni `joobõr', tuust `joobõrist saa no määne asi; tu sääne `joobõr', jutt om kui hojol Se **Vrd** joobur, joobõrman, joobõrus

joobõrman `joobõrma|n g -ni joobõr – Röp

joobõrus *joobõru|ss* g -sõ Rõu Röp Se = joobõr om ta üt's igäväne joobõrußs, kääse pääl ümbre `tsõõre, olõss naha nõkla `tijsse^o Röp; Pulatna joobõruistõga sai kokko Se

jood *joot'*, *joot* g *joodi* Khk Rei Kos, *juot* g *juodi* JMd, p `juot'i VMr, *juut'* g *juadi* Kod, *joodi* Hls Krk Puh Nõo Krl; *joot* g *joodu* (-o) Se teat ravim, jood sõrmele `pandi `jooti `peelee Khk; *juut'* ike `aitama, kui miärid juad'iga Kod; mia võta siss `juuti ku pää ull om Nõo; *joodi* putel Krl; *joot* om minga võõtass; *jooduga* kasvatass kinni ruttu Se

joodav *joodav* g -a Khk Kaa Põi suur, raske ese õhest puust sai mütu igavest saepaku `joodavad Kaa; *Suured palgi* `joodavad olid raud `poltidega kogu peksetud Põi || hoop Ta andas moole sihantse `joodava, et annab mäleta Khk **Vrd** joobakas

joode¹ *joode* g `jootee jook vii vasikal *joode ette* Hää

joode² *joode* g `jootme jäässe raiutud auk (kalapüügil) *esiteks* `raiusime `jootme - - akkasime seda (hutja) `jootmest siiss `alla `aama; kas me panime kaks ehk kolm `võrku `sisse ja siis sai `jälle *joode tõstetud, sealt sai udi* `välja tõmmatud Rid

joodi|aeg jootmise aeg *Lehmal* `õigus koa [häält teha], *joodiaeg* ammu käe Põi **-auk** Väike *joodi auk oli koa* [karjamaal loomade jootmiseks] Kei

joodik¹ *joodi|k* g -ku Põi Muh Rei ePmann (*juo-*, *jua-* Vi I, *juõ-* Khn, *juu-* Vig Aud Pil) M T, g -gu S Saa San V, -ka (-ga) Har, -gõ Plv Vas Se, -ke Võn(*joot'i*) Ote; `joodik (-ek) Phl; `juodi|k (*jua-*) g -ku R(-gu Kuu, -go Vai); *joot'k* Vas, g `joot'k|u Võn Röp, -e Ote Võn, pl *joot'kõt* Se

1. s joomar, alkohoolik *sie on juo* `ullemb kui `juadikuie `juadik VNg; *Ennem löpeb koera kusi kut joodigu raha* Jäm; *oh sa vana igavene joodik* Emm; *mis joodikul muud, et suaks aga toru täis Juu; sa istud nagu vana juodik rüetsakille* Sim; *juub* juadikitegä ühen koon Kod; *obese igi andass joodikul* `sissi, sõss lää viin tal `irmsess Krk; *joodik süüb, joodik juub, joodikule jummal annab* Ran; *jala käesivä* `risti nigu ütél joodikul Nõo; *ei olõ joodikal raha* `saisu Har; *Üldäs jo et joodikul ollõv maha satõn padi all* Rõu; *joot'kile jumalast jago, sõõgi jago ja joogi jago* Röp; *ka koh om pääjoodik, kõõ himostass eed'erit; põhaadu joot'k; peräädü joot'k* Se; *like joodik* (suur joodik) Krk; *vennäd peris* `pihkva *juadiked* (id) Kod || viltu, keerdu (vedama, jääma) *Lase* `paulutajess `vergu paul `lõtvemälle, `muidu vedäb `juodikulle; *Oda* `kuue `pallistus `lahti, *neh nää vedäb* `juodikulle; *Ku* `ilma `traageldamata igä `riiet masinaga `neulud, `püüdäb `jääda `juodikulle Kuu

2. a joomahimuline, purjutaja; purjus `naine `ohtub `juodiku mehega Jõh; *joodikud mehed* `lõhkusid mede väravad ää Tor; *one üks* `põrguline, *juadik inimene* Kod; *oitku jumal joodiku mehe eest* Plt; *läüts joodikule mehele* Ran; *jala* `arku, *kõnnip nigu mõni joodik mijs jälle* Nõo

3. kunstlikult toidetav noor loom *joodik, ku vana lammas* `põlgab [talle] ära ja saab akata imetama lehma piimaga Hag; *joodik tallek jääp* `parri, *temä saap imemist kasinest; joodik tallek lää* `lassi Krk; *joodik vašk* Krl

Vrd joobõrus, joodikas, joogimees, jooma|kalts, -karu, -kauss, -koer, -krants, -lallu, -läll, -mees, -nina, -poiss, -pukk, joomar, jooma|ratti, -rantsakas, -hulgus, -hull, -härg

***joodik**² `d'uod'i|k g -ga, pl *juodiga*?

1. sinikas `d'uod'iga kasvasõ kuivan suu`paagan; `d'uod'iga?, `souri `varžiga; na k'ul `särtse prosta am `d'uod'iga?, na_kasvasõ prostan `paagan mõtsan Lei Vrd joodikumari, joovikas

2. lehmanimi – Lei

joodikas joodikas = joodik pole riiakas, pole joodikas, nii kena tasane inimene Khk

***joodiku|mari** pl joodigõ mar`da?, joodigumarja? = joodik² – Lei

joodikune joodiku|ne (-nõ) g -dsõ joodiku moodi tyy mjišs o'l ka sääne joodikunõ Vas

joodi|küna loomade jootmishõu `veised joovad joodi- ehk kaeukünast Khk; Lammaste joodi küna Põi; `veiste joodiküna oli alati kaevu `eäres, sui ja `talve Juu -raand loomade jootmishõu Joodiraand oo vahel kuiv Han -rakk loomade jootmishõu Vassika joodiraku alumise uurde vits oo peelt ää lõõnd; Joodirakk oo lammaslautas Kaa -riist veiste joodiriistad Pha -sangu puunõu loomade jootmiseks Joodisangud `tehti puu`laudadest, puuvitsad `aeti `piale, sangad olid kahest kokku `väändud kasevitsast Han -toor toober loomade jootmiseks Jooditoor oo uurdest joosma akkand; Veiste jooditoor oo vaherehalses Kaa -tori veerenn Jooditori oli pukede peele üles pandud Kaa -vesi loomade joogivesi Vetame joodivee toori kaliga õlgade peele ning viime rehaltse juure Kaa; Ma ole ikka joodivee püsut `leigeks teind Põi

joodud → joot

joodu|laud kas siis `juodu `laual -- küll `niiskesi `leivä kämikaid ei õld -- ei mäletä mida`muodi `juodu `lauas õli Lüg; Joodu laud oli jälle rehe toas, ikka mütu `lauda otsastusi Põi; Joodu laudadel olid samuti lauad `põõnade `piale `kinni `lõõdud Kei; `suuri `laudu `üiti meie pool koe joodulauad Amb; Joodulaud `ol'li pikk, kitsas, ilma `jalgadeta. Muul ajal `ol'li aedas, kui tarvis `ol'li, siis `pañti rae `jalgadelle KJn -leib kui nii juudu `leiba tiiid, `viska vil `suhkurt kaa `püuga `sisse [magushapuleivale] Pil

jooduline joodu|li|ne Sa Muh Mär Rõu, -le|ne Emm Kse Tõs Aud Tor Plt KJn; joodole|ne Vig; juodu|li|ne JMd VJg, -le|ne Koe; `juoduli|ne Kuu VNg; g -se piduline, külaline ristsetel kas oli pali `juodulisi VNg; keib joodulissi `kutsumas; olit sa ka jooduliste seas Khk; Joodulised andsid tite emal raha või tite sukad; kui olid joodud, siis `kõõti saun palavaks -- üks joodulistest, kes titeks `tehti, tite `latsi `pandi, riietega viheldati Kaa; kui joodulised koos on siis akkab tite `ristimine VII; ühüd o vaderid ja teised o muidu joodulesed Kse

joodu|pere talu, kus peetakse ristseid Kui naine oli jooduperes suppi keetnud, visati temale supi eest raha lauale Khk

joodu|raha 1. pulmas terviseviina eest antav raha `enni `pulmas korjati raha, kui pulm `otsa sai, kaks `klaasi olid laua peal: teine õlot, teine `viina täis. neitsivend `ütles: kes joob, see maksab. siis `pandi `sõnna ikke vaškraha ja õberaha. need olid siis need joodurahad Mar

2. jootraha ta härrä añd mullõ ta joodurahass Har

joodus joodu|s g -se VNg, -sse Hel, -kse Hlj; juodu|s Kad, g -kse JõeK, `juodu|s g -kse Vai, `juodos g -e Lüg jootekoht metallil; jootmine jooduksest läks `lahti Hlj; `juodos on `keitamise koht Lüg; `juodustina Vai; kaks raua `otsa `kiedeta kokku, sie on juodus; juodokse koha pealt on raud jämedamb JõeK; väidsele tetäs joodust Hel

joodu|supp ristseteks keedetud supp *juodusupid* [keedeti] *ikka kõik lihaga* KuuK **-söömaig** pidusööming *ta nakass jälle `suuri joodusüüm`aigu pedämä* Har **-vägi** pidulised *nie mart`sandid `läksid ehk `kadrid `ühte kogu ja_ss `suure `paaga oli `keidetud ja sielt olid nie pere`rahvas ise `süümas ka viel -- s_ku üks suur `jodu vägi ühess kuoss* Kuu **-õlu** ristseteks tehtud õlu [ta] *oli teind pojale jooduõlut* Jaa

joogastus *joogastus* (nõrkus; minestus) *tuli `pæele* Khk

joogatama *jooga|tama, jooka-* kogeleva *joogatas, joogatas, saa_ai midägi arro; sai joogataja mehe; jookatass, keele otsast kõnõlõss; mõista_i `sel`gehe kõnõlda, timä jookatass õnõ* Se

***joogatamiisi** kokutades *jookatamiisi kõnõlass; kõnõk` lätt jookatamiisi* Se

joogi|haigus joomahullus *ei joole sell muud ku joogi `aiguss* Krk Vrd joomahaigus **-anum** jooginõu *perus puinõ kässik ol`l joogi annom* Räp **-asi** igasugune jook, peam aga õlu, viin *kruus sie oli kivist, juogi `assa `pañdi `sisse* VMr; *kik`k joogi asja olli [sõja ajal] `kinni, nevä es tohi õlut tetä, et `vil`la ei tohi raisate* Hls; *toda joogi `asja `ol`li näil sääil tsolinal `juvva ja maha `aada jah* Kam **-janu** kui `loomadel joogi jänu on, siis `ööda, et loomad on keelikos Rei; `kange juagi jano Kod; *obesel om suur joogi jänu* Krl; `suulane silk tege suurõ joogijanu Har **-januline** janus olija *lehmäd one juagijanulised, tahavad `juumiss* Kod **-kann** kõrvaga jooginõu joogi kannudki olid puust, kirjuss lõigatud Mih; *joogi kañn, tu ol` puinõ, siss ol` keskeh piip, mulguga piip: mulgust joogõ?* Se **-keelik** suur janu loomad on joogi keelikus Trm; *olen suures joogi keelikus* Lai

joogikene dem < jook juu nüüd, *joogikene on `val`mis* Hää; *oi neid söögikõsi ja joogikõsi* San; *taar om ää joogikõni* Krl; *ku sa tulet, siss võta` vasiga joogikõnõ ka?* Har

joogi|kirn joogi kirn viliseb juba, läheb kibedas Var **-kraam** igasugune jook *sel `õige ia `kessel [kõht], nii pali `kraami `lõikab `sisse, `õlgu tämä siis `süögi kraam ehk `juogi kraam* Lüg; *pütükeste `panti iks joogikraam, taar jah* Rõu **-kruus** väiksem jooginõu *no juagi `kruuski one, koss sa ike juud, kui `kruusi ei õle* Kod; *joogi ruus savist või potist* Krk; *joogi kruus om kost juvvas* San **-kruusikene** dem < joogikruus *õigõ vanast `ol`li_kruusi?*, `säantse joogi kruusikõsõ, *kõrva_man ja* San **-küna** loomade jooginõu *luomal on `juogikünä, pane vesi `sisse, siis luom juob künäst* Lüg; *mõnel [loomal] võis `olla joogi küna ka* Lai **-maja** koht, kus juuakse; trahter vm *juogi majas ja `trahterites õli `pillardi mäng* Lüg; *trahtel on joogimaja* Juu; *trahteeri om liinan, konh joogimaja om* Har **-maks** kõrtsivõlg *tämäl one juagi `maksu `maksu, võt` raha `võlgu kõrtsin* Kod **-mees** joodik *piisse kasuga mees oli, `kange joogimees* Aud **-mold** Joogi mold om seime otsa küllel, kos vesi sissä pandas; ja mõnikõrd lüüb *lendvä lehmä läbi, üte kõrraga lehm `joogi molli man maan ja valmiss* Nõo **-neel?** viinahimu *ta aa sedä joogi `niilu* Krk **-nõu** kapp oli kahe toobine *juugi nõu* PJg; *sööginõud ja jooginõud peab iki olema* Hää; *kivist joogi nõu `väike om topsike suurepe om rüüsi* Hls Vrd joogi|anum, -riist **-nälg** janu *mijs oo viina ja juagi näl`jan; obene sei roho ärä, nüid ta one juagi näl`jän* Kod; *ullem äda on sij joogi näl`g ku söögi näl`g* Äks; *ma ole joogi nällän* San **-paik** koht, kus juuakse kes käsk kõrtsina kõnõlde, joogipaigan jutustede rhvl San **-riist** = jooginõu *enne muud `juogi `riista ei `õldki, õli tuop, `enne sedä õli viel kibene, puust `tehtud; `süögi `riistad, `juogi `riistad* Lüg **-ruhi** loomade jootmisküna *ta om eläje joogiruuhv, taha valõti eläjeile vesi `sisse ja joodõti* Har **-toop** tua

juagi tuap ära Iis **-tops** joogi topsidest `juudass Hää **-vesi** panin juagivede `ulka piimävelt, one nagu apem, moeto one vesi imeline; al'lika vesi `tuydi siält `sakselle juagi vesi Kod; `loomade joogivesi [oli] suve aeg väl'jas Lai; joogivesi olli egal pudelig sängu `päetsin Pst; naa toovavõ joogivii lätest San; tollõmatsõh pañgih om joogi vesi; pand `puhta joogivett ja and `valgõ häräle juvva? - här'g ei juu? Vas **-hāda** janu `Puul'gad - - ei aja joogiāda ära Hää; süāgi ādā kannatava `rohkem ku juagi ādā Kod; mull om `kange joogi ādā; nii suur joogi ādā `olli, et ratta `rüüpest `jõie Nõo; ta om vaesõkõnõ joogihādān Har; kaiv tah samah ja inemine kannahass joogihātā Vas **Vrd** joomahāda

***joognud** `juognud Kad, `juagnud Iis, `juug|nu (-no) Se joobnud va Kupu-`Mihkel oli `juognud `piaga `kange tramama Kad; suukanariguga jääs pää haigõss kui `juugnu olt; juu hindā `juugnuss; tā om `kat'ski `juugnu jo? (purujoobnud); `juugnult [kes hambaid kiristab] kistass `hambit vallalõ ja pandass pulk `suuhtõ ja kustass `suuhtõ ja `rõõska `piimā andass Se

joohtik joohtik g -a, -e, -õ; joohtik pl `joohtikõ Rāp, `joohtikõ? Plv, `joohtika?, `juuhtika? Rõu = joovikas `juuhtika? omma? suuhtn Rõu; `joohtikit ol'l kül? siin suuhtn küllält Plv; `joohtiko marā? kaussõ `muhtkede man pedäjä mõtsa all; joohtiket süvveh suuht nakas pää halutamma Rāp

jooja → jooma

jook jook (juok, juak) g joogi (juogi, juagi) eP (juuk g juugi Kse Aud PJg Tor, juuk g juagi Kod) VNg(`jua-); `juok(i) g `juogi Lüg Vai; juuk (juuk) g joogi Hää KJn eL (g juodi, d'uuk g d'uogi Lei, pl jooga? Lut)

1. joomiseks, toiduks ja nautimiseks tarvitata vedelik mes teitel joogigs oli Emm; joodul oli pal'ju `sõökisi ja `jookisi Mär; sõök ja jook piāb elu sehes Tõs; andsin vasikale juogi ette Koe; minu emä tegi kaara jahuss `juuki, kut's kaara kijs Kod; taar periss mede juuk' Trv; ma? aanni hobõsalõ `iäāmbä üvägä `juuki, no? `alguss rassõ tüü; vasiga juuk' Har; `tuy'jaga vei `lāmbilõ `juuki Vas

2. hrl pl pidu; ristsed; jooming; joomine eks sij juuk ole ikke paha Pal; mi lähä joogõlõ, tuy om ristitsille minek' Har; kutsti `viinu joogalõ; ol'li joogahn Lut

Vrd jooode¹, joom², jooma|aeg, -asi, joomine, joomis

jookata- → joogata-

jooks jooks g jooksu spor Sa Hi Lā KPõ (juo-, jua-, joku, jokso Juu Kad Plt), I (juuks g juaksu Kod); juoks g `juoksu (juokso, `juaksu) R (n `juoksu VNg Vai); jooks g joosu p `juoksu Khk ?Muh ?Emm Rid ?Kse Tor Hää/juoks/; joos g joosu Noa ?Han/ill `joosu/ Vig Koe/juos p juossu/; joosk g joosu p `joosku Khk Kār Mus Kaa L(g jooso Tõs, ill `joosu Aud; `juõsu Khn; juusk g joosu Hää) spor KLā(juok Ris JMd; ill `joosu Plt); juusk g joosu, jooso KJn eL; ?n, g joosu ?Kaa VII Põi Emm LNg Mar/g jooso/ Kul Han PJg Hag/g juossu/ Ann Pai; p, ill `joosku Juu Kos Koe/`juosku/; in `jooskus Mär Mih/`juuskus/ Juu; `joosus Põi Muh

1. jooksmine `leikas `juoksu; ādā ajab `ärjāgi `juoksu; `kerge `juoksoga obone Lüg; `lasko jānis `juokso pääld maha Vai; vana obu tasa jooseb, tasast `joosku teeb Khk; ma tuli metsast ühe joosuga Kār; `Mõisas oli kell, missega pere `sõõma `lõõdi - - siis olid `joosus kõik Põi; ma pool `juoksu `laski `ikka (käisin pooljoostes) Muh; Tuli suure joosuga Emm; Teispere noorik oo viks inimene, ikka toimitab pooljoosul Han; noored oo ika `lindus,

`juuskus Mih; väikse juossuga obune Hag; kukkus jooksu piält maha; `pistis `jooksu nõnna kui jalad `kañtsid Juu; kits tema on lühikese juoksuga. kui lumel kuor on pial, siis ei juokse tema mitte kuhugi KuuK; isa akkas joosuga `joosma, et [hunt] läheb obuse kallale Ann; juoksust (jooksu pealt) `lasti maha VJg; obesed saivad jooksu oo `sisse Trm; mõni kaarutas `einu, kõik käind poole juoksuga; läks `jooksu jalu Lai; obene laseb täit `juusku KJn; nõj esi lõbuperäst jooseve, ega neil tarvilist `juusku ei oole Krk; `pernane tulep joosoga TMr; karjapoišs tek'k hää joosu eläjeidega; is saa ma sukugi oppi?, ol'li kõik' ajastaig joosu pääl Har; hopõn om tävveh joosuh Se || pagemine, põgenemine on `tienistusest `juokus Lüg; nävad tulivad tedä `kinni võttama ja tämä sai `neie kääst `juokso IisR; kis `jookus olid, said varjatud Mär; se oli `jookus, oli `metsäs, rõugu all oli magand Juu; egä ma jäness en õle et, `juusku paan Kod || joosu pääle [minema] (ehale, tüdrukute poole) Vas || Tal on lõuad vaba juoksuga (pealetükkivalt jutukas) TMr

2. ind, paarituskihk (loomadel) siad nie `enne `aastat ei lähe `juoku Lüg; lehm om joosu pääl San

3. a. voolamine; vool jalg akkas verd `juoku Lüg; ku [mahla] `juokso `aiga on `müöda, siis akka [kask] `oksendamma Vai; tasase joosuga jõgi Khk; vee joosu aeg Mar; `Vihterpalu jõel on ika üsna tugev jooks Ris; kärede joosuga jõgi Plt; suu pääl omma `säädse_soodi?, keväjelt viijoosuga om `kaibunu? Har || veesoon vee jookk ja sihuke loigem maa Aud || (viinaajamisel) vahest tuli kolm `ämbri täit sedä esimest. sie õli esimine juoks Lüg || `räästa jooks (vee tilkumise koht katuseräästal) Jäm b. merehoovus `ankrud on rivi `otsides, `muidu `juoku vieb [võrgud] menemä VNg; `vergod tulo `luvva `alle `juoku, `vastu `juoku ei saa `löiä Vai; kui rahud kärisevad, siis `eetesse: meri `louna joosu võttand. `louna jookk väab võrgud kogu; lääne jookk; põhja jookk; lehed sa võrgele, kohe katsud `joosku, on ta `kange või nõder, siis sa teed lasta Khk; ajo püid, võrgud `pandi paadi `järge ja jooks viis keige paadiga edasi Pha; kus talvel jookk jää ää sööb, `sõnna tuleb `lahvandis Rid; kõis lähäb vie juoku järel `alla vuod HMd c. laeva kiiluveesi laival jääb jookk taa `keerma Khk Vrd joosõng

4. (mitmesugustest muudest liikumistest v liikvelolekutest) Kala juoks (kala liikumise suund) Kuu; senel on `liikmi `tiiskus. akkas kõhe `säärdest `juoku Lüg; ajavad kala `juoku, `võrku `kinni Trm || (sõidukitest) `kerge `juoksuga `vanker Lüg; see regi oo nõnna teist `jooksu `tehtud et (st jookseb kiiva) Muh || (tuuliku töötamisest) täna o `veski joosu päe Muh; [tuuliku] puri laristab pial joosuga, ku tiivad pailu keerud oo Var; altjoosuge `veske (liigub ainult alumine veskikivi); meil om tuuliku puha päält joosuge Krk || nõ? `lүүд'i vastanõ raha, tүүд ei olõ viil joosu pääle pant Har

5. ree- v saanijalase kõveraks painutatud esiosa ree jooks, jooksud; kena saanijooksuga regi Jäm; `kõrge ~ järsu joosuga jalas; üks regi äkilise joosuga, teine pikalise joosuga Khk; sandi joosuga regi `öötse, kui jookk `eesti maad äi aka `rüistama Mus; ree kärts, see oli nisuke kõber puutükk, `pañdi jalasele abiks, et jookk ei kulu Kei

6. korraga käärpuudele jooksev lõngasalk (hrl 4–12 lõimelõnga), mille kaupa kangas ka rehasse pannakse [käärpuudel] Kui `juoku `korras oli `pal'ju `löimi, pidi `pal'ju `veikesi kehasi olema IisR; all oo `muudku jooksud. tugeva nõoriga peab sidoma, muedu lähäb lees `vällä ja jooksud segämesi Mar; kaheksa `lõnga `jooksos ja kui `rohkem kerädega keärid, on `rohkem `lõngu `jooksos; jooksod pannakse rehä `pulke vahele, pane kahed

jooksod ehk kuda lõngu on Juu; kangas tuli lugeda sedasi jooksude kaupa [et teada saada laiust] TÜR || (kindakirjast) kahed joosud oo õiged (väänilise kirja puhul eri lõngadega kootud mustrikord) Kse

7. linamasina väikese võlli telje otsas olev plokk ülebel oli kaks väikest võlli, joosud olid tapidega kinni pandud; teinepol otsas teine joos. joosu lauast lähäb võll läbi; joosud tõusvad võlliga tükkis; j. kergitäväd sedä lauda ülesse, kus võll seess oo; j. presvad vähämüd võlla suure võlli soone sisse Vig

8. kord viltusi v rõhtsaid latte aial ühejooksuga ähk alumise jooksuga aid; ülemise jooksuga aid Ans; möni kord tehasse ilma vitsteta joosk [hirsiaiale] risteti teivastega; möni teeb kahe jooksuga irssaja; peelmine joosk ning alumine joosk Khk; kahe jooksuga ajal on kaks joosku ükstese pääl Kär

9. vankritäis [rattaid] Riigas sai vuuris käitu, teine juusk [rattaid] olli ligi, et tii pääl ei jää Hää; mitu ratast sa laadalt ostit? - mea osti terve joosu; mea taass ütte juusku rattit osta Krk

Vrd joost

***jooksendama** jooksma jooksendab, kahta päidi juokseb edasi-tagasi Kuu

***jooksendelema** frekv < jooksma [koer] aeava igä juoksendeli ühest kohast toise Kuu

jooksetama jookse|tama ?VII Ksi; juakse- Kod; juakse- VNg Lüg/-tamma/, juakse-Jõh; joose- S(-dama Hi) L Trv San/-tõme/

1. joosta v käia laskma, käitama lasti obosi juoksetada kui õlivad tiirud vai Lüg; koer joosetab lambud Khk; Peab [hobust] enne ede panemist pirekse joosetama Põi; kui obu oo ää ruunat, siis joosetasse Muh; Joosedas poissi naa t sant vaata Emm; mis sa teisest joosetad (õeld lastele) Mar; tiirud on obesel, ei lase maha eita, joosetavad, ja talutavad ja Vän

2. paaritama läks pulli juure lehma joosetama; toob vassika jälle, kui pullid oo ta ää joosetand Jaa; pullid juaksetavad ärä lehmä Kod; mära [on] ära jooksetud Ksi || innal olema Või akkavad juba peale joosetama Põi

3. a. (mahla) tilkuma panema mene kasest mahla juoksetama VNg b. (õlut v viina) käärima panema täma jah oli juoksetaja, sääl piirituse juoksetaja VNg; Jõulu laupa ommiku, siis akketi õlut juoksetama Jõh

4. a. (tuulikut v veskit) käia laskma ei sie vesi veskid juokseda VNg; selle tormiga ep tohi tuuligud joosetada, murrab aardama ää; tuuligu joosetaja roonib (kroovib) rugisi Khk; tuuligad joosedama Emm b. jahvatama tuuligule b võõta nii pailu jooseta; joosedab tangusid, kaeru Khk; kolme päeva joosetamine oln ees Muh; Joosedand tuuligal vilja nii peeneks jähuks kut lüit Emm

Vrd jooksma, jooksutama, joositama, joositõllõma

jooksev jookse|ev g -va Jäm Pha VII/-iv/ Muh Emm Kul K(juoks-, juaks-) Trm; jookseb Mar Vän; juoksev VNg Lüg; juuks|ev g -va Kod; joos|ev Lih Juu Plt, -eb Mar, g -eba Vig, -av Ann; g jooskva Khk, joosva Põi; juuskva (juu-) TLä Ote V part < jooksma

1. voolav joosav vesi Ann; juuksva vede sisse ei panna lino likko Kod; üits vii juuskva kotuss Ote || kosk vii juuskva, juuskvast läbi minemmä Rõu

2. a. (reumast) `juoksev `aiguss on midä inimistel `juokseb ühest kõhast `tõise Lüg; `jooksiv `aigus peab `sõuke olema et puhu on ühes kohas. teisel on `seisev `jooksiv `aigus VII; `jooseb tõbi; `jooseba ~ `jookseb `aigos Mar; mul tänivu `kange `jooksev valu `puusades Kul **Vrd** jooksva b. nakkav, nakkus(haigus) `jooks vaid `aigusi on arstid pidama pann, ei ole `kuulda änam särila `aigust HMD

3. muid tähendusi: a. järelelibisev, -veniv `jooksev sõlm Muh; `jooksva sõlm, mis `lahti jookseb Emm; `juuskva sil'm tuleb [võrgukudumisel], kui sa `tõmbad sõlme üle, ei jäta `pääle Ran; `juuskva sõl'm, `tõmbat õnnõ `otsa pit'e, ni saa vallalõ Se **Vrd** jooksja, jooksma-, jookssõlm, jooksusilm b. (seoses mõõtühikutega) `enne oli [puude eest] maks `juoksva sülla pialt, `juoksva sülla `viisi VJg c. (teat aiatüübist) `juoksva aid, sel latid `kiuhta Khk d. `juoksev liiv (tuiskliiv) – Lüg e. `juuskva tähe? Har

Vrd jooksik, jooksja

jooksik jooksik g -ku Jäm/-gu/ VII Pöi Hi(-gu), Mär K(juo-, jua-, joksik Jä Vi); juaksik g -ku, -ke Kod; `juoksik g -ku, -gu R(n -ku VNg, n -ko g -go Vai); joosik g -ku Khk/-gu/ L Ris/`joosik/ Hag Plt/josik/ KJn eL(joosik Puh; g -gu Krk VLä Lei/n duožik/, -kõ, -gõ VID, --ka Se)

1. s, a hulgu; püsimatu, ümberhulkuv, sageli teenistuskohata vahetav (inimene) tama ei `kesta `kuskil, tama on üks `juoksiko `poisika `ine Vai; joosik inimene, p_teeni `kuskil vagusi Khk; lehem akab juaksikess minemä Kod; ega ta mõni jooksik ole, ta üks paigalene inimene Plt; sji om üišt karja joosik (loom, kes karja juures ei püsi) Hel; `ümmer ilma joosik San; ta om ku vana joosik, iks käü ütest `tõistõ Kan; joosik ei piä kotust `kiinni Krl; ta om jo ilma joosik, kas ta mõni inemine om Har; Taa (lehm) um vana hulgu ja joosik, taad karada vai `säitsme mehega Rõu; joosik om tuu, kes hulk ütelt kottalt `tõistõ, `tõõšõ tüü mant tõõšõ mano Röp || väejooksik; põgenik Üks va jooksik oli, teab sõaväest ää `kargand vôi kust ta tuli Pöi; sõaväe joosik, sõaväest ärä pagenu Krk **Vrd** joost

2. s, euf (mitmesugustest väikestest loomadest) kerstud olid `aitas, kaan `kiinni, et joosikud vôi rot'id `sisse ei saa Lih; täna `õõsi oli meil joosik mulla üles ajand Hag; juaksiked ajavad kot'id läbi Kod; joosikid om nüid jälle `sahvren Pst; täo om küll pal'lu joosikit, maa om puha läbi äet Hls; ümmert kaala keheles jušt ku joosiku oless ümmer kaala; joosikil är aet, mis `kinda ni om oida sul Krk; joosiku käävä söögi mano Võn; ta om joosikid täüs, nuu om täie Ote; meil om pal'lu joosikõid, ni_suur'i, et kašs ka ei `julgu nuid maha murda? Har; šou? un `särtse `märste šisaligu, kutsutasõ d'uožikust Lei **Vrd** jooksja, jooskas, joski

3. s jooksva(haigus) vanal `Männikul on `juoksik, kääd `tursked nagu pakkud Jõh; kanermu `juua `juoksigo `vasta Vai **Vrd** jooksikuhaigus

4. a lahe, hästi peergu jooksev kole ia joksik puu, pierud muutku kukuvad Amb; Palamets (in) iad joksikud puud, sialt sai `ennegi pieru puid Kad; joosik puu, ei ole `oksi sehes KJn

5. a vett läbilaskev `juoksik riist Lüg; põhi peab `vinkles olema, mud'u tuleb nõu joosik Saa; `tõštis jooksiku toobiga vett, kõik põrand oli märg Lai; sji tege joosik `nõusit, ni nõu joosev Krk

6. jooksjahein – Krk

Vrd jooksja

jooksiku|haigus jooksvahaigus *tama on`juoksigo`aiguses* Vai

jooksiv → jooksev, jooksva

jooksja tgn < jooksma

1. a, s **a.** (hea) jooksja, kärke liikumisega *urdad`piävä`kanged`juuksjad`õlemä* Kod; *`juuskjal`rebäsel`rit`sik`suun,`paigal`saisjal`ei`midägi?* Krl; *hää`juuskja`hobõnõ* Rär
b. püsimatu, ringi jooksja *mõni`juuskja`lehm,`pañti`pää`põrmusside* Ran; *lirva`om`vana`igävene`libu`ja`juuskja* Rär; *raha`um`ilma`juuskja* Lut

2. a *voolav;* vedelikku läbi laskev *`juokseja`riist* Lüg; *`juuksja`raav* KJn; *lastel`kää`süüdikun,`ss`mõstass`juuskje`viige* Krk; *rutto`juuskja`jõgi* Rõu

3. s **a.** jooksva(haigus) *sel`one`juoksija`jalus* VNg; *Ilma`tuleb`jälle,`mo`va`jalg`valutab`jälle,`sii`on`ikka`jooksija`sihes* Põi; *`joosja`oo`jalad`ää`kiskund`Mih;* *`jooksja`jalge`sees,`põlvist`juba`akkab`Tür;* *põeb`juusjad`KJn;* *lendav`jooksja`id`se`va`lendav`jooksja,`käib`ühest`kohast`teisi`Emm`Vrd`jooksev,`jooksik,`jooksja|haige,`-haigus,`-tõbi,`jooksva`b.`ragisev`valu`käerandmes,`nari,`kidi`meie`Vellemel`oli`rõgisev`jooksja,`kätt`kipodas`-`raga,`raga`raga`-`vase`kiht`peab`seda`aigost`välja`keskoma`ja`ära`kaodama`Käi;* *mul`on`juksi`kääs`Phl`c.`(roosahaigusest)`juuskja`kruus`Krl`d.`(kubeme)`song`juuskjatõbi,`tuy`tege`suurt`vallu`Se`e.`valgevoolus`valgõ?`kassikäpä?`oma`rooho`jaost.`keedetäs`kel`valgõ?`juuskja?`oma?`Rär*

4. järeleveniv, järeleandev (silm v sõlm) *Mitte`kuedagi`sua`[võrgule]`õigõsi`silmi,`puhas`juõsajad`Khn;* *juuskje`sõlm`Krk;* *juuskja`om`jätet`[võrgule]`sisse,`ei`olõ?`sõlmit`nigu`vaia`Se*

5. *juuskje* = jooksjahein – Krk **Vrd** joosihein

6. euf rott – Käi **Vrd** jooksik

7. *lendtäht`täht`paistse`ja`äk`ki`läits`nigu`virde`edesi,`tuy`õl`li`serände`juuskja`täht;* *vanast`üteldi`juuskjat`tähte,`et`tuy`õl`li`inimese`elu`vai`enõg,`ku`inimene`ärä`suress,`tolle`täht`satte`maha`Nõo*

jooksja|haige jooksva(haigus) *`jooksja`aige`oli`taal`ihu`sehes`Kär;* *mul`pæe`sees`keis`jooskaja`aige`Mus`Vrd`jooksja`-haigus`jooksva(haigus)`jooksi`aigos`vahel`selgas`ja`ründos`ja`kaob`jälle`ära`ja`Emm;* *nõgese`vihaga`saab`vist`joosja`aigust`arsti`Vän;* *kui`pahad`ilmad`siis`kohe`sie`juoksja`aigus,`ja`pidi`tunda`anma`KuuK;* *palava`lehma`sõnikuga`arstitaks`joosja`aigust`Plt;* *juuskje`aigus,`käu`üte`liikmest`tõise`sisse`Krk;* *timä`põdõ`juuskja`haigust`Har`Vrd`jooksja`-hein`juuskje`ein`a.`?orashein`b.`hanijalg`Potentilla`anserina) – Krk`Vrd`jooksik,`jooksja,`joosihein`-lill`tulikas`joosja`lilled`oo`vihadad,`lambad`tahtvad`Var`Vrd`jooksjarohi*

jooksja|rohi 1. (taim, kasutatav ka rahvameditsiinis) *`jooksea`rohi`kasvab`sii`ümber`katta,`suur`karune`tut`otsas`Khk;* *kollane`joosja`rohi`Plt*

2. *tulikas`jooksi`rohod`koples`-`kollaste`õitsega,`öörodags`ihu`peel;* *suure`jooksi`rohud`Käi`Vrd`jooksjalill*

3. kassitapp – Rei

4. ?haisev jooksjarohi *Jooksja`rohi`on`madal`rohu`pöösas,`roosakad`õitsed,`lehed`noagu`vaigused`Põi*

Vrd jooksvarohi

jooksjaltõbi jooksvahaigus *mul käte sees on`jooksjatõbi* Juu; `juuskja tõbi käü `kuntõ pitehn, *halutass siist ja siält Rõu Vrd* jooksjä, jooksvatõbi **-õli** reumavastane ravim, *tärpentin nuuskpiiridus oli se jooksi õli, poomõli panid sega, `tõmba `valgegs Emm; tärpentin õigati vanast`juuskje eli. sannan vihuti, tõmmati`juuskje eli`pääle* Krk **Vrd** jooksvaõli

jooksma `jooksma, `joosta (joosta) u hv SaId Hi K, Trm Lai; `juoks|ma, `juosta (juosta) Ris HaId Jä Vi(juaks-, juassa HlJK); da-inf `jooksta ?Rei ?Mär Lai, `juoksta Amb Sim; `juuksma, juassa Kod; `juokse|ma, `juossa R(-maie Lüg; `juakse- VNg Jõh; da-inf `juokseda Kuu VNg, `juassa Jõh); `joos|ma, joosta (joosta) spor Ans Khk, SaId Muh Hi L (juõs- Khn; `juus- Hää Saa) KLõ(juos- Ris Hag ?Koe Sim; `juus- KJn) Äks Ksi; `juosk(e)ma, joosta SaLä Kaa/da-inf jooškeda/ Krj; `juusk|ma (juusk-), `joosta(?), joosta(?) eL(-me M; da-inf `juus|ke Trv Ran[-kõ]; `jooska, `d'uuskõ?, `d'uuska Lei, `juuska? Lut); pr jookse- spor eP; `juokse (juakse-) R; juokse- (juakse-) Hald Jä Vi Trm Kod, jokse- spor Amb Pee Vi Trm Lai Plt; joose- S L(joose- Kul Tor, juõsõ- Khn), HaLä(juose- Ris, juosse- Hag, joose-, joose- Nis Rap) Jä(juose- JMd Jn Koe), ? spor Sim Iis(juose-), eL

I. intr, hv tr (inimestest ja loomadest)

1. a. kiirete sammudega liikuma (kiiremini kui käies); ruttama; kihutama *laps vadib`juokseda* VNg; *lasin`juoksemast`külge`luomale* Lüg; *nürgitseb tasa joosta* Jäm; *lambad panid tulise`vaardiga`joosma* Käi; *loomad`joosvad rüsinäl`lauta; sipelgad`joosad* Tõs; *Must kaas on vahelt läbi`juusnu* (s.t on tülis) Hää; *läks mõdä teed`joostes* Juu; *ega iir magaja suhu ei joose* Ann; *Obune`juseb täit väge* (ruttu) Koe; *küll lapsed lülisivad`juosta* Kad; *lähäb puul-juasse* Kod; *tiolapsed on`mõisas`joosnud jala rehe; õõssi`joosnuva rehe ära* (on jalgsi terad viljast välja sõtkunud) Ksi; *Eks isigi sai noorelt pal`lu`juustud* Vil; *õhn ku magajel kassil iir`juusk* suhu Trv; *ärä joosta sedäsi`nuuli mitte,`vaade enne ette, ärä joosta uisapäisa; karjalatse jooseve ennäst ärä,`rindealuse paistedet;`kerge jalage, puul`joostan lää periss* Krk; *sil`mist`müüdä`juuskma* (tähelepanematult mõöduma) Puh; *neli`neitsit jooseva üle nurme, üits ei saa ütele`perrä, tõene tõist kätte* (= *nij om ratta, neli`sõõri*) Nõo; *pa`emp pörss`persen ku perän`juusk* Krl; *pu`l ol`l karja mant vällä?`juuskõnu;`suul* (siul) *ei olõ`jalgu nätä?, a`siski kõvastõ`juusk* Har; *Juusk jala`alt är?* (s.t kukkus maha) Rõu; *neli hobõst om tal`lin ja viess`juusk`ümbre tal`li* = vardad sukakudumisel Röp; *lasõ vaesõ mehe hobõsõl ka`joosta?* (lase mul kõnelda) Se; galoppi, kiista, nelja, nõrki, seatraavi, sõrki, teldrit, traavi, traavlit, tuhatnelja, võidu, võitu, ülejala jooksmä `traavi ei`joua`nindapali`juossa kui kaloppi; kui obune jänekse`muoti ülejala`viska, siis`üella, et`juokse`nelja`VNg; kerib`juossa, ega siis`traavi`juokse`Lüg; pojat`juoksot`kiista`Vai; obu jooseb üle jala (mitte liiga kiirelt) Jäm; obu jooseb`raavi, et ta mette`nelja`äi aja; obu`jooskes tuhat`nelja, üle jala aides; obu jooseb`sõrka`Khk; laseme obuse`sõrki joosta`Vll; obu jooseb`nellä, ülejala ehk`nellä; kui ta mud`u jooseb, siis jooseb`traavi; jooseb`nõrki`Mar;`raabi jooseb ja`nellä jooseb, see oo üks puhas`Vig; va unt võtab`sõrki peal`juosta`Ris; aga me obone`joosis`teldert täna`Juu; se obene jokseb eest`nelja ja tagast`traavi`Trm; ku obene ilosass trahavi`juakseb`Kod; ku vene`roika olli, siis pitsiobese laseve kaloppi ja`keskel joosep`raavelt`Krk; mia joosi enne obesege`võitu, nüid ei saa kukege`Hel; ma lassi`sõrki obesel joosta`Puh; obene joosep`traavi,`lendäp nigu lind edesi;`sij puha jooseb`nellu`Nõo;

tsia`trahvi (väikeste sammudega mitte kiiresti) `juuskma Ote; kasa no² hobõsõga `võik'i jouat joosta² Har; hopõn juusk `traali Vas; kadalippu jooksuma sõjaväeline peksukaristus 17.–19. saj inimesed `lasti kadalippu `juosta viel treegi aal JMd; soldatid juoksivad kadalippu üksteise järele VJg; läbi lipu `juuskma Vas || fig neid `lapsi `lastakse mud'u kadalippu `joosta, ei `panda `tõõle Juu; kiili, kiini (~kiiniga) jooksuma palavaga `luomad `juoksevad `kiili Jõe; lehmad jooksvad `kiili sabad `selgas `sirgus Emm; lehmad akkabad `kiilu `joosma Mih; joosed `kiili nagu veis saba `sel'ges Juu; ku na sügüse poole karguteve, siss jooseve `kiimi Krk; eläjä² kiiniga `juuskva² kõvastõ Röp; `juuskva `kiini, pagõhõsõ kara mant Se || (ühendites) midagi ägedasti tegema, kallale tormama; fig ründama, sõimama `Juokseb `toise maha (upsakast inimesest) Kuu; põle kellegi `peale juosn oma `suuga Muh; loom `uhkab teist, jooseb saridega teise kallale Kse; oma sõnadega jooseb su `kandu `kiinni Kei; sa joosed kohe teesele ninä `peäle raginaga Juu; vata mul viel `naakma`nni niesukst, juokseb vanainimese näkku `kiinni Sim; `joosos minu silmile (st hakkas sõimama) Plt; sil'mä pähen ku õlesõõjäl, süüss ärä inimese, joosess `sel'gä periss (vihasest inimesest); äkiline, juusk `tormi `sel'gä nõnda ku Krk; nii täl lätt süä tävvest, tä hot' joosõsi `kül'ge tõõsõlõ Se; tormi jooksuma `tormi `juosti `linnale `pääle ja `võeti `vällä Lüg; nad `joosvad ühna `tormi (poodi ostma) Muh; mehed läksid `joosid kohe rinnaga `tormi `vaenlasele `vastu Tõs; oboosed `juosvad `tormi edaja Ris; ette`vaatlik inimene `ilmaski ei jookse `tormi Plt; susi juusk tormihn pääle, haar'd `lamba ja lät's Rõu || fig kedagi endale püüdma; liiderdama midä sa `juoksed tämä järel, egä tämä sinuda ei võtta Lüg; ise täis mies juakseb lipaka järälä VJg; tuleb seda ik'e äbist panna, et naesterahvas jookseb liiast `ümber meesterahvastega Pal; naise ja tüdruku joosive sõa aeal meeõstel perän ku sia kari Krk; va lita, kis `jooksva poisse `perra San; tel juusk õks kõrraga kat's kol² miist takan Har **b.** pagema, põgenema See `kange pois, see töö eest äi joose Põi; ma `joosi eest ära, `joosi `nurka Emm; vangid `kargan vangimaeast ää, pann `joosma Tõs; pist `juosma nende käest Hag; olli ärä joosnu, är pagenu Krk; ku_ma piniga lät'si, siss [lambad] `pañdi kõik' pakku `juuskma Har; peni juusk tuda sutt pakku; ma_i olõss tihanu nõnna ka `nõsta², ma_lõs häbüga `mõtsa joosnu² Rõu **c.** kiiresti kuskil käima v midagi tegema unestas rätte maha, `juokse tämäle järele Lüg; Teeb joostes see töö ää Khk; Jooska ta korra saadu taa loomi vaatma Kaa; mene korra joostes toa `juure Muh; Mine korra juõstõs põllalõ ning tuõ mõni porgandi supissõ Khn; ja siss nad `juusid parsil üless Hää; mis sest kasu on, kui sa joksed kuue seitsme `teiskümne `aastaselt [mehele] Pee; Taavi joosep `lauta `kaema [lambaid] Puh; mi_sa tõist joosutat, sa võid esi ka joosta Nõo; kõik' joosi² `ümbre², et illoõ hopõn Vas; Miis krat'se viil kõrvatagost ja juusk moro pääle `vällä `kaema, et vaõst naasõ kätte saa Röp **d.** sageli kuskil käima; ulama, hulkuma; mitte paigal püsima mittu `korda saan selle perast `juossa Jõe; mida sa `ommete `juoksed säl kirikus `ühte `puhku VNg; `juokseb `ümber, ei `viitsi tüõd teha egä kedägi; sie ei piä `ammeti `kinni `kuski, ühest kõhast ikke `juokseb `vällä, `tõise akkab Lüg; Nüüd `tütrikud ja `poisid `juaksevad kahe `kolmetõist `aastani jalad `perses (s.t ei tee tüõd) Jõh; [Ma] jooskesi mütu suid küla lammaste järges Kaa; kus `poole sa joosed `ühte `jooni Muh; mes sa ilma asjata joosed Mar; [lapsed] `joosvad oma pead möõda `ringi ja `ulkuvad kus `tahtes; `joosis pimedast peast, ei `mõtle ette ühti, pärast kahjatseb Mär; missa joosed sii mud'u `rinki

ratast Tõs; `jooksvad ja tõllerdavad PJg; joossed mud'u, mürad `piale Nis; on nagu üks kahe pere koer, juosseb ühest uksest `sisse ja teisest `väl'la Hag; mis sa joosed `tühja, pea laiale `otses Juu; ta juokseb uisapäisa JMd; nägin ikke, et joosevad üksteisest läbi, räägivad sala Ann; jooseb `peale `siia-`sinna Tür; ma juoksen kõikse päeva, jala luud `õhta valutavad VMr; `juoske, `juoske `palja jalu, kured tievad `nairid `piale [jalgadele] Kad; pane või pudelisse, ta ei püsi paigal, igale `puole jokseb Sim; Triinu `jooksis kõik `tohtrid läbi Ksi; mis ta oma `jooksmisest on saand, sialsamas kus teisedki (s.t ei ela paremini) Lai; kikk kotuse olli läbi joostu Hel; joosep ku tuesupää, igävene joosik, jälle joosep parembat `kohta `ot'sma Nõo; Tõnõ juusk `müüdä `ilma nigu pini, kii' vešti pääl Urv; kas tast no mõni `tüümis saa, ta_m tad `juuskmist harinu?, tast ei_saa muud ku ilma joosik Har; Ta (teenija) joosk kui vesi ilma pite; `tühjä `juuskma Vas || fig kõhulahtisusest `õue vahet `juuksma Ris e. mardisandiks jne käima; teat (jooksu)mänge mängima kui kadribe aned `joosvad, siis o ulk inimesi koos Muh; pikka linu `joosmas. mida pikem külas käik sul oli, seda pikemad linad pidid tulema Noa; saandid `joosvad ikke märdpäeva `lauba `õhta Mär; poisid ja tüdrukud `joosid märdi `saanti Rap; karjused `tõmmavad ja juaksevad ümmer küüni `kul'li Kod; noored inimesed jooksvivad `marti Lai; kas ti käve no? `luusti `juuskman Har; märdi saandi? `juuskva märdi `puulbä Plv; leske, nukku joosma `nuored kävid aeva `leske `juoksemass (s.t tagumist paari) Kuu; ku nukku joosiv, tüdruk juusk ehen, poiss keris `järgi Krk f. fig põhitähendusega seostuvaid rahvapäraseid võrdlusi ja piltlikke väljendeid `juoksis nii et `putked `välkused Jõe; `juokseb ku välk; `juoksi justkui sada `paari `jalgu all; juoksis ninda et päkkä alused õlivad tulised ~ jala alused `välkusivvad Lüg; joseb nõnda_t keel louast `väljas Ans; Joose naa_t ing armas sees Emm; poiss `joosis naa et tuli `välkus Käi; niipalju juoksid kui jälad `andsid Rei; [Nii kiire, et] jookse või sarved seina Rid; jooseb nii et jalad rakkos Kul; poisid `joosid nagu põdrad Tõs; jooseb | ku tuulispask ~ nagu kana muna valus ~ et jalad lõövad kuklasse Tor; j. nagu oleks tuli taga Vän; Jookse nagu koer (kui on palju käimist, tegemist); Jookseb, et jalakannad lõövad uperkuuti Ris; jookseb kas kopsu `lõhki omal Kei; jooseb nagu kits kuse järele Juu; `jooksime järel naa, et kas `tahtsime `lõhki `juosta `endid Koe; Jookseb nagu härg kiilis VMr; j. nagu säde ~ nagu pipart Kad; j. kui tuul Rak; nõnna kerisin juassa, et jalad ei `puutnud mua `külge; `juuksi nagu mua põrus Kod; Jookse nüüd, tuur sul tules, teine p-s Pal; `jooksis kiirest, nõnna et keel vešti pial Lai; joost nõnna et jala kannad käind möda perset Plt; Joosevad ümber nagu soldani võtjad; Jooseb ümmer nagu jahi koer lõuad laiali pääs ~ kui hirv Vil; j. jüst kui jänes ~ ku lõvi Trv; joosi ku jala võtive Krk; juusk nii et vitt vatut Ran; ma `joosi nii et jala es putu `vasta maad Nõo; juus nigu saba `järgi ei saa San; `väikene lat's juusk nigu kukkõlõss Kan; obõsõ joosnu ku_plak'in, nigu üt's udsu joosnu? Urv; tiä tulõ joosten ku nahhin Krl; joosõ? nii kõvastõ ku sul `jalgu om all; juusk | nigu hand is saa `järgi ~ nii et jala? tuld lõövä? Har; ta juusk nii kõvastõ et | kii' ola pääl ~ jala? `kukrohe käävä? ~ kas vai nahast `vällä Röp || See jookseb võlgade eest ära (liiga lühikeste pükstega inimesest); Ega se ka pead puusse jookse (pikaldasest inimesest) Kuu; `ninda `ruemus, et `juokseb saba `seljas Hlj; Jooseb vesti nõöpe mööda üles (ninakast vastusest) LNg; Jooseb seenad maha (kärrest inimesest) Mär; ära `jookse `peaga `tulde, `mõtle ennem (ennatlikult, mõtlematult talitajast) Kei; sa jooset päädpidi `tulle (id) Hel; Ära joose

saivast makku (kärrest) Ran || rumalast inimesest On vähe vastu puud joosnud Krj; *ma ole sanna `seina `vastu `juusknu* Trv || rasedast tüdrukust orgi `otsa joosnd PJg; *Pulga `otsa `juusnu* Hää; Poiss vasta jooksnud Kad

2. paarima; paaritama sarv `luomad ja obosed nied `juoksevad ikke kevädest jago; *lase lehm ärä `juossa; kui ta (lehm) tulaval `aastal ei `juokse `ärgil, siis jääb `ahtrast* Lüg; *`joostud lehm, kui pull on lehma ära `jooskend* Krj; *meil oo muist `lehmi `joosmata alles; see tüdrik `olli ää `joostud* (sugulises ühenduses olnud) Muh; *lehm ond `juöstud* Khn; *ärg on lehma ära juost* Sim; *sij [tüdruk] õli üle juastud, poeg `võtku ärä* Kod; *mul`lik juusk ärä õhviti* Hls; *tää, ka ta (lehm) joosnuss sai, ei otsi änäp* Krk; *lehm om är^o joosnu^o* Krl **Vrd** jooksetama, jooksutama

3. intr, tr (peam vedelikust) a. voolama; nõrguma, valguma; eritama; tilkuma *jogi `juokseb; nenä `juokseb, ei `tiie kus olen `külmitänd* Kuu; *kevadel kased `juoksevatta `mahla* VNg; *`juoksi `aader `päivä läbi, ei saand `kinni; `paise akkab `juoksema; nenä `müödä `juoksi vesi (higi) kõhe maha* Lüg; *ise akkas `vähki `juoksema ja siis suri; ikkunad akkad vett `juoksema* Vai; *körvad `jooskvad mäda* Jäm; *raand jooseb üle; nee `küinlad `jooskvad nii pailu; küinal jooseb rasva maha; `riided pannasse nõrisema et vesi `väl`ja jooseks* Khk; *kui tuluk suureks läks `jooskes [supp] keik tulele* Pha; *`Soonda küla oo soone peal, soon jooseb läbi* Muh; *selmad `joosvad vett; suu jooseb ila* Emm; *sitt akkab silmille `joosma* (õeld kui laps v viletsam inimene vastu vaidleb) Phl; *meri möönab, üsna jooseb tagasi* Rid; *puud `telkovad, puud `joosvad ühnä sorinal* Mar; *vihm jooseb `kaosse pealt `sisse; suured pisarad `joosid mööda palesid maha* Mär; *ema kraav o see, kus vähämäd kraavid `sisse joosevad* Kir; *`vahtrad `joosvad [mahla]* Var; *meri juõsõb maha* (meretuulega lained ujutavad kalda üle) Khn; *paese pakitseb, akkab `joosma varsi mäda `väl`la* Vän; *tiik `joosis kuevase* Tor; *`tehtas pais `lahti ja vesi jooseb maha* Hää; *tuul lääb sis idas, ku meri kuevaks jooseb* Ris; *suu jooseb `koola nagu rumalal koeral* Juu; *tie palava `aaga mähd `kat`ki, juokseb seda `vaiku* KuuK; *`riastad joksevad* VMr; *suu akkas kohe vett `juuksma kui `toitu nägi; kui põlve ila `väl`ja jokseb, siis põlv on `kange* Sim; *kašk juakseb; vesi juakseb `veskiss läbi - - mes üle`lüigne, lähäb liiass silmäss ärä, mueto vesi akab üle tammi `juuksma* Kod; *aav jooseb õis vett* Ksi; *õlle kurn jooseb* Pil; *kaits oea joosive `sinna `veške `järve kokku* Pst; *ila ja vattu juusk suust `vällä* Krk; *`tul`li valu vihm, kõik kraavid joosiva; kaevass oma ädä, `endäl sil`mä joosiva* Ran; *misa sitast kität, mes läbi rataste maha joosep* (teenimatust kiitusest) Nõo; *siist joosep läte `väl`lä* Kam; *no^o om jo paäng `malhla täüü `juuskõnu, see kõiv juusk `väega kõvastõ; mõnõl `juuskõva_rinna_`piimä, neil om pal`lu imemist; ta om hää iiskaänn `luumõ valla^o, ta juusk häste lak`ka; ta vere`juuskmine piät `saisma `pandma, muidu `juuskõva soonõ^o verest tõhjäss* Har; *`kaarda^o `juuskva, kõvastõ satass* Rõu; *silmä `juuskva^o `rahka* Räp; *sõrmõ `lõikat ar^o ku pand^o `juuskma; nii ma^o taha tuud `süüki ku `süügi juusk vett* Se || (kuupuhastusest jms) *naiste`rahvad `joosvad `valged; `valged `joosvad* Emm; *naistel, ku tõsnd oo, sis `valged kuukerjad `joosvad* Mar; *naeste`rahva punased `joosvad* Tõs; *ma täna naa `aiglane, asjad* (menstruatsioon) *akasis `joosma* PJg; *`valge* (meeste seemnevoolum) *jookseb* Trm; *kui kuu`riided liiass juakseväd, siis kiädetässe tijehe `varsi* Kod; *`valged on [naistel] väga `rasked ja `jooksevad kõvasti* Ksi; *kuu `rõõva om ümmer, punatse joosev* Krk; *ihu `juuskmine* (kuupuhastus) Kam; *tuud [naisel] juusk `valgõid* Har; *`valgõ^o `juuskva^o* (seemnevoolest) Plv; *uma^o `juuskva*

*kabõhisõl, `valgõ? Se || (kõhulahtisusest ja gaasidest) perse jooseb taga mis lõrinal Mär; sea `põrssad, kes läbi joosevad, neist ei `saagi `asja; Takka jooseb kui jõgi (kõht lahti) Vän; perse jooseb kui kohin (liigsetest gaasidest) Ksi; kõtt om `valla ja jooseb läbi Hls; pask vedel, joosep perän nigu nellä`kümne `numbre niit; piir jooseb taga Ran; `naksi kõtust läbi `juuskma San; mõnõl puss juusk, alasi `pussass Krl; mul `juusk ülä sisest läbi Har; misa_taal `persel iks alati last joosta?, misa_pussudõ? Rõu || (kalade kudemisest) kalad `juoksevad `marja, `niiska; `marjad ja `niiskad on `väljä `juosset, kalad on kudened Kuu; kalad nii kudumas, et mari jooseb `välja Khk; kevade kala jooseb, mari jooseb ära Emm; kala marjad `joosvad `vällä Mar; mari juusk `vällä kala seest Krk; kala mari `juuskmada Puh; kala juusk `marja, no? om `kangõ kudõnõmise aig Har **b.** lekkima, vedelikku (hv muud) läbi laskma `Vihma `sauga `juokseb kadus kaik läbi; `ämber juoks vie maha Kuu; `venne `juokso vett Vai; lae jooseb, p_saa `välja `minna; kinjad jooskvad, sukad puhas liged Khk; paadi põhi oo `katki, paet jooseb Muh; laada katused kõik jossevad läbi Rap; `tuaver juakseb nagu soliseb VJg; `juuksi vett läbi si tare ja tare,esine Kod; see [riist] ull `iimab `joosta, selle `sisse ei saa kedagi `panna Lai; rüä jooseve `vällä rüä rada perän, kot` joosep Krk; tare `joosep läbi prõlla Nõo; õdagu pañni [silgupüti] vett täüü, no? om kuivass `juuskõnu? Har; katusõ kaartõ? juuskva? läbi Rõu **c.** (vihma) sadama need sa kuidas sajab, paljas `valge vesi jooseb maha Khk; `vihma jooseb justku `vardast Mär; `vihma `juusis ku pangega Hää; vihm jooseb maha nagu oa varrest Juu; vesi jooseb ülevalt `kaela, nat põle `amma `algi `kuiva Plt; küll juusk jämmet `vihma maha Krk; valu vett juusk maha nigu pangist Ran; joosep `vihma maha nigu uja; vahel joosep mitu `päevä, kõik kotusse ojuva Kam; juusk kastõht `maahha kui määnegi undsõh Se*

4. (muudest liikumistest) **a.** edasi libisema, liuglema; lohisema; sõitma `katsuti loga päält mittu `solme [laev] `tunnis juoks; üvad aluksed `juokse `tuule sise (s.o purjetavad peaaegu vastu tuult); vene `juoks(i) üles kohe (libises hooga maale) VNg; `uuvve `võima regi, kas on ühe `talve juost ehk kaks; `palgi parv, `pandi igepuu läbi, siis kui vie pääl `juoksi, siis ei õld `karta `katki `mennä Lüg; Karu läheb kallast `mööda, karvad jooksevad maad `mööda (= heinasao vedamine); rattad `jooksvad `kiiva, `juhkmed pole `õiged Jäm; kõva põha peel `ankur jooseb `järge, künnab `põhja `mööda Khk; ee `jooskmisega lae Mus; Raud `talladega kõlk on libem `joosma; Vanad puu rattad -- tasa joosid, `miski kolinad polnd Põi; on nii `palju lund juba, et ree joosta Emm; vanal aal ollid pikäd seelikud `selgäs, siss `joosid `möödä maad lohinal Mar; laev `juosis madala peal `kinne Ris; vanger juhab -- teine juhe on pikem, ei joose otse Nis; kot`t kaalan, vahel õts `juuksi müdä muad Kod; `autose joosive `vastamisi; vanast tare ussel olli suun, sij raav, kust ta juusk Krk; rihetrul`l juusk nihu, tõmmas lademe unikude Ote; rohg juusk `rüüpäst `väl`lä Rõn; käü nigu vana reosk, `rõiva juuskva maad `müüdü Urv; mi? `laški `rjiga mäest `alla, mu regi juusk kõgõ kauõmbadõ; laiv juusk `viirde Har; `Tahko kas kannõte `niitmise `aigo põgsi `värdle `vaihõl vai `pañte jäl_nõõriga_takah `juuskma Röp || (suusatamisest ja uisutamistest) poisid `jooskevad `liitsudega Mus; läksivad suksetama, `suksedega `jooksma Lai **b.** (kalade liikumisest) kalad `juoksevad joge `müöda edes-tagasi Vai; kui mere vesi linab, siis kalad `õösse äi joose Khk; kui kalad meres `joosvad, [kajakad] kohe pauh ja pauh `võtvad `kinni Mar; võrgu lat`iga tongitakse kala `joosma Vän; kala jooseb `mõrda Ris; kalad juoksevad

`võrku `kinni Trm; *kala vett pite juusk* Se **c.** tiirlema, keerlema, veerema; (veskist, masinast) töötama *panin kodi `pääle ja lasin `veski `juoksema* VNg; *oki ratas jooseb oki sammaste vahel* Khk; *tuuling jooseb `ühte `vääri, kui ea tasane tuul on* Krj; *vurrkaán jooseb na mis vurinal; masin `uugab joosta; kui rehe parss `joosis* (s.t kui juba rehtesid pekseti), *siis `teomes sai juba obusele kol'iga pähä `anda* Mär; *raha paneb kõik rattad `joosma* PJg; *`mölder paneb `veski `joosma* Nis; [seinas] *pulga pial `jooksis `aspel `ümber; surnukal on veke varras, kus pial kiaved jooksevad* Trm; *jäss kerib põrandal `ringi `joosta* Lai; *sõkelavvaga sõkutass oki `juuskma* Trv; *lina masin `laagre pääl juusk* Krk; *mõlemba `veskikivi joosiva* Puh; *mägede sisen tuulõ `veski es jooseva `äste* Kam; *Üttepuhku juuskva, a edesi ei saa?* (= kerilaud) Krl; *`kiirmõ? olli? otsah kistavarrel, siss ta juusk `häste `ümber* Plv; *ratta? `juuskva ku vurisõss `ümber* Rär; *kivi juusk, nu aari? `juuskva* (veski käib) Se || *jahvatama kas jahud o joosn* Muh || fig *ringi käima* (peast) *pea jooseb `ringi* Muh; *pea jooseb `ümmer* Tõs; *mul om põrhõ-ld pää nii `haigõ, juusk `ümber nigu huñn* Har **d.** (alla) langema, (maha) kukkuma, pudenema; pideva vooluna liikuma *kive vahelt `juokseb jahu `kasti* Lüg; *`kerge terä `juokseb taha `puole, `raske sie jääb ette `puole* Jõh; *kiñkast läbi jooseb vili, seelt kaudu jooseb vili kivi `auku* Khk; *Pool tubakad `joosis piibust ää abeme `sisse* Põi; *särgid `viidi `sauna `kirpa `joosma* Muh; *mool parajate püil `joosis, ei ma saand `aega vaadata* Mär; *`siiber tõmmets `valla ja vili joosep `alla `korvi* Krk; *nüid lastass jahu `kirstu `juuskõ, `kühvlegä aad kotti miñemä* Ran; *mõnikõrd `olli kaju suvi, siss `joosiva terä esi, `endäst `väl'lä, ess viiäki parsile; nii illuss lina peo, ku raputit, siss luu `joosiva kül'lest ärä* Nõo; *koil om niusugune pudsu niigu tolm juusk `kurku; kui om pal'lu aganane vili, sis jääs kivi `sil'ma `kinni, ei joose ala* Ote; *ku kangast `kuadõ näet sõss säält juusk putsu maha?* Urv; *siss om suur `prakiñ, ku puu maha juusk; hulga ubinõid ol' toona maha `juuskunu, madõl läbi `aedu?; ku `uhta `häitsese?, siss juusk putsu nigu `sirkõ* Har; *härmä `võrku juusk maaha, nüüd om hää riä külümise päiv* Rõu; *riä `juuskva `maaha, vaja jo `niitä?* [Tuulamisel] *agana? joosiva ütele poolõ ja `puhta_terä_`tõõsõlõ poolõ* Rär || (tähtede langemisest v lendamisest) *tähed `juokse, `toisi `ilmu tule* VNg; *tähed juaksevad nii kui juaned tagan* Kod; *`rändäjä `tähe? `juuskõva edesi `taiva_alust `müüdä; hommugu poolõ juusk üt's täht maha?, ei tiiä_kas läävä ilma_sadulõ vai* Har; *täht juusk taivast pite nigu valahass, lätt `tõisdõ `paika* Se **e.** (pilvede, suitsu jms kiirest liikumisest) *`lahked `pilved suvel, `kangest `juoksevad* Lüg; *ühest kohast jooseb nii `kange paks suits* VII; *virmalesed oo `taeva `kül'ges, `joosvad nooled maha* Tõs; *valg tuli juakseb `korsnass `väl'jä* Kod; *välgi tuli jooseb nõnda kangest justku silma lummutab ärade* Trv; *mea olli paa pääl, toss juusk `sel'gä* Krk; *ku `leibä küd'seti, sis `panti lõhnamulk `kinni, et kuum `väl'lä es saa `joosta* Nõo; *ku akkanu välk `lүүmä ja tuli `taivast `juuskma* KodT; *niigu sinine tule juun juusk* (pisuhännast) Ote; *ku_virmalise `vihtli?, kõik' `taiva pääl juusk `valguss* Har; *pilve? `juuskva?, ilma? läävä? parembass* Vas; *kahru `persest juusk suits `väl'lä* Rär **f.** läbi v sisse puhuma (tuulest) *oh, siit jooseb tuult, sii ahju ees oo keige valjem tuul* Khk; *pane kaiuti ukсед `kinne, tuul jooseb läbi* Hää; *tuule eleve, puha tuul juusk läbi* Krk; *tõsest `värjäst juusk tuul' `sisse, tõsõst tõmmaß `väl'lä* Ote; *vana vallaline küün, tuul juusk kõigist läbi* Har **g.** minema, tulema; (kiirelt) sujuvalt liikuma, libisema, vajuma jne *`ankru ket'id `jooksevad läbi lüüsi pel'i päält mere* Hlj; [raudtee] *`paalid, `nõnda ku `vaatad, `juoksevad*

`kaugemal kokko Lüg; kui niie silm on `katki, siis jättab tiba, õts `juokseb tiba Jõh; suga `müödä `juoksevad `niidid pakkole Vai; pindal on ark `otsas, kõis jooseb selle vahel Põi; oki kedra, kus nõörid peal jooksevad LNg; värav tuli `lahti teha, aga kinni `joosis ise Kul; [tehti] nisuke kõva võitu `taigen ikke kohe, sie ei `juoksnud sis laiali KuuK; kui `tõmma siis piab sie (rehavars) pihus `juoksuma edasi tagasi VMr; võrgu sõlmedel joksevad otsad teine teisele `puole Kad; tie on `viitaline ja ruobas juokseb laiali Sim; keradest ja keha pialt kiariti kiarpuie `piale, kaks `lõnga `jooksis kõrraga Trm; lõng juusk `kaala (kulub kangakudumisel karvaseks ja katkeb) Krk; vahel läits lang `kuurdu, katekõrra juusk kokku Ran; mehel `olli kõtukirme `katski ja sooliku joosiva naha vahele Puh; `jummal küll ta (kangas) `juuskse sua iin `katski nigu tsäriseb Nõo; tõnõ [vikat] juusk [heinast] läbi tsiuhh, tõnõ lätt vägisi Kam; vok'i keeri umma pooli takan kohe lang `pääle juusk Krl; ku rõngiga sõidat mõtsast läbi, sis `näütäss nii et puu `juuskõva kõik' `vasta Har || (vääntaimedest) lipuvarred, ilmatu pitkad, jooseb `mööda moad Jaa; karukõlla maad `müüdä jooseve Krk; [nõiakold] maad piti juusk nigu reboraik Ráp || (kellaosutite liikumisest) kell `juokseb ette Lüg || kell `juokseb ette Lüg || (värisemisest, valust jms) mul `siuke jume `juussis üle ihu Hää; `juokseb juoseb puusas VMr; jume `juoksis kohe näkku niesukese jutu `piale Sim; `juuskje `aiguss joosep `kohte `müüdä Krk; pää laest `varbini juusk üle tuu jumõ ja värrin Urv; ta rügä om nii üteline ku tuul puhk, siss nigu lainõ? juusk üle rüä Har; rematiiskuss juusk luie pite Plv; nigu lagipääst `juuske `varbihe, ku külm lainõ? (ehmatusest) Se h. muutuma `tüt'rik joosnu näost vereväss `tolle äbiga Nõo; kõik vili juusk `valges, kuumaga ja kuivaga juusk vili `valges Ote

5. a. (peam sõlmedest) lahti v kinni minema, järele andma v venima kui pitk kanjas on, siis pannasse piirud vahele, et äär maha_b joose Khk; `kangru sõlmed äi joose, teised [sõlmed] `joostvad `lahte Phl; linnus `kaela sõl'm, `sohke aasaga sõl'm, jooseb `kergeste `kinni Tõs; ristsõlm tuleb kokku, siis ta ei jookse Trm; `nurjupidi sõl'm sij ei seesä `kiinni - - juakseb, lehmäle `kaala ei tõhi `panna, juakseb `kiinni Kod; `juuskme sõl'm juusk `valla Krk; võrgul om `juuskvit `sil'mi, ei ole äste `koetu, sil'm jooseb siä sinnapoole Ran **b.** hargnema sukk jooseb maha Khk; [harutades] lang jooseb `valla Ran; kae `perrä kas silmä? omma kõik' `ülhen vai mõni om maha `juuskunu? Har **c.** hästi kedrata laskma üväd `villad `juokse üväst `pienest VNg; ne vellad `joosvad `peenegs küll Emm; se vella eie jooseb `easte Mar; villa jooseva iluste Puh || välja andma peenike lõng jooseb [kangaks] `rohkem `väl'lä, jäme lõng jooseb vähäm `väl'lä Kõp **d.** kergesti lõhenema Nee pidid irmus `lahked männid olema mis `piirgu `jooskesid Kaa; `okslene ja kähär [puu] ei joose. Kiinega lõid lindi `sisse ja pidi `joosma `alla `põhja `väl'lä PJg; mõni puu ei jokse sugugi `piirgu Amb; üks puu jooseb pikemält, teeñe_i joose KJn; alg juusk `valla nagu siid' Hls; `sirge puu, pird juusk `äste lahest Krk; [lina] hinne_juusk `tõistõ `otsa nigu niid's Rõu

6. ulatuma, asetsema, suunduma [maa] sääär on `juokseb vie all Kuu; `kuidapidi puu süüd `juakseb, sedapidi on paremb `kuarida VNg; `meie `einam `juokseb `neie `krunti `kinni Lüg; Jullal pole esimest tæevi, põhjalouad joosvad ette küljeloudadega kokku Emm; `sihtis aid, otse jooseb Tõs; kelbas joosseb `vastu katuse `arja Nis; punane veis, `valged kõedud joosvad üle sel'la Juu; toru `jooksis õuest läbi, läks `sinna viina `keldresse Kos; meie raja `juoksis Pañdivere muadeni `väl'la VMr; lankpuu juokseb `vankri alt läbi, tuleb

ette lakase `sisse Iis; pilve jooned `taevas, otsad joosevad peenikeselt kokku Plt; piha soone jooseve kaala `pääle Hls; talud olliva kõik siin järveveeren rian -- ja põllut joosiva iki järvest sinna mõtsa poole Ran; suure pikä joonõ om päeväl all, nigu niidi jooseva pikäld Nõo; mi piir juusk üttest ojust pääle `õkva üle mäe `tõistõ `ojja kiini? Har || (püssikuuli jms liikumisest) `aavli püss ei `juokse `ninda `kaugelle. vintpüss `juokseb `kaugelle, ja `kruonu `püssid Lüg; püss jooseb `kiiva Khk; ea püss, nii `kangeste `kaugele jooseb Mar; `mitme sammu piäle juokseb sie püss Koe; kuul' juusk juust talu küüni `sisse Hls; mu last kuul' ol' `õkva `süämede `juuskõnu?; [linguga] visatõn juusk kivi kauõdõ Har; suurük'k (kuul) juusk, `õkva_tul'l nigu vuhisass Rõu

7. kootuma ta_m jo igävene vana, kokko joosno nigu käsänkene TMr

II. abstraktsetest mõistetest 1. edenema, sujuma, liikuma Keiksugu mõtted joosvad pæest läbi Kaa; See jütt joosis tal koutu külgä maha; Äga see koht eest ee joose (saadaval olevast töökohast) Emm; mis te lasete pilli luod maha `juosta, nuored inimesed, ei lähä `tañtsima Ris; äbi om läbi älli maha joosnu (vastus küsimusele, kas sul häbi ei ole) Trv; pää valuts nõnda, et miil' juusk pääst ärä Krk; kos_tu ädä jääb, ädä jooseb iin inimest; kõrvust jooseb õng nigu vusinaga `vällä; väits om nii nüri nigu maha joosnuva sae amba Nõo || (ladusast jutust, pillimängust jms) Oli see ikka lõua mees, jutt `joosis vahet pidamata Põi; suu jooseb pääs ku `tatra `veški Hää; suu jooseb nagu va jahu `veški Juu; suu jookseb kui `ernekot'i suu Tür; ia lara on, jutt jookseb järjest Lai; lõvva jooseve Trv; temäl juusk lugemine ku vesi Krk; vahel logistab, kui login jooseb (müristamisest) Ran; jutt jooseb nigu | `ernid valetass anumadõ ~ ütts varin Nõo; mõnel juusk küll jutt nigu vabrik; suurõ_pil'li joosõva_ks sääll Puka puul (st sireenid huilgavad) Rõn; siin tetti jaanituld -- siss pil'li juusk siin ja iinpuul olli tuli San; tõsõl sõna? muudku `juuskva?; Inne pikk peenikene, perän lai latakas, joru juusk imelik = karjapasun Krl; jutt juusk nigu sora ~ savihaua vesi ~ pudrupada; tuu jutt juusk üte suust tõsõ `suhvõ nigu kulutuli läbi valla Har; suu juusk pääh nigu `tat'regu `veški Plv

2. käibima, tarvitusel olema; käibele v tarvitusele tulema `räägiväd et tuleb üks aig, `milla `saari raha lähäb `juoksemaie Lüg; klubid, ega nied sitad `kaugele käänd, Narva jõest saadik pidivad `juoksma Kad; raha juusk üte käest tõsõ kätte Har; ku [vankriratta] puus neli aast'aiga äräjuusk, sõss om ärä_kulunu Röp

3. edenema, laabuma, tulu tooma sie korts `juokse üväst VNg; sene kaup `juokseb paremast; tüö `juokseb ja käib edesi Lüg; see poed jooseb nendel sääll pailu Khk; se kuop jooseb edasi küll; Töö joosis taal kee Emm; ike palk jooseb edäsi [puhkuse ajal] Juu; sij `kõrtsi juakseb, siäl on pal'jo juajid Kod; `talved `otsa `juusis voorikaup, ikki neli viisskümmend obust igä päe Kõp; tij om rahvast täüs, tij juusk nõnda mis mürin ütte `puhku; ku `Aine kõrts juusk (s.t oli avatud) Krk; las kaubal joosta?; taa kõrts juusk häste, taa kõrdsimiis lätt rikkass Har; tüü juusk timä käen ku maasinaga Röp

Vrd jooksendelema, joosiskõllõma, joosklema

*juoksma- 1. vedelikku juhtiv; vedelikku läbilaskev, lekkiv Mahlatila on puu poold otsast ümargene -- teise otsa poold lahtine renn joosmasoon sees; Joosma raandaga pole muud teha kut löö vitsad tugevam peele voi pane liguse; Joosma paadil olgu ousder ühdepuhgu ammedis Emm

2. (tuuliku töötamisest) Täna paras tuulingujoosma tuul Emm

***jooksma|sõlm** = jooksusõlm ärä panna `juuskme `sõlme, pane umm `sõlme Krk; panõ? `juuskmõhe `sõlmõ Plv; ma `pandse hobõsõ `juuskma `sõlmõ, et sõss ruto `jälki vallalõ saaßs Ráp Vrd jooksev, jooksja [sõlm], jookssõlm

***jooksme|koht** jöö `jooskme kohad, alliga soonde `viisi Khk

***jooks|sõlm** jooksusõlm Jooks sõlm on ühe või kahe kuuruga, mis otsast `kinni vettes üles arub Rei; käüdü sa juusksõl'm ette, tyyd saat rutõmbadõ vallalõ võtta? Har; Ärä käütü kängi umbsõl'mu, käüdü õks juusksõl'mu Rõu Vrd jooksma-, jooksu-, jooksvalõlm

jooksu- → joosi-, joosu-

jooksu|aed Metsa `juure `tehti sigadele suur joosuaid Põi **-aeg** inna-, paaritusaeg (loomadel) `ussisi piab `juokso ajal `seitse `kaeksa tükki õlemaie `unnikus Lüg; `lehmäl on `juoksu `aiga, `tahto `ärgile `mennä Vai; Lutsu jooksu aeg akkas sügise `ingede päevast Põi; `ougustis tuleb jäärastel jooksu aeg Emm; põdra sõnn piab joosu aal tige olema Ann; jänesel om kolm `kõrda `aastan joosuaig Krk; unnava nigu soe konagi, ku näil tu joosu aig om Nõo **-jalg** (jooksuvõimest) sul om põrhõ-lla? joosujalg, ku nii vanass saat ku ma?, siss ei saa enämb joosta? Har **-jalu** pooljoostes Kogu tie tulin `juoksu jalu, nüüd on ing `rinnus `kinni Kuu; tol ei ole aja `põrmugi, joosujalu `käibegi Nõo **-jäa** ajujää vahel tuul viib `ülge `püüdajad joosu `jäaga tükkis minema Mus

jooksu|koht 1. jooksmiseks, käimiseks sobiv koht sii alevis on ka koolipoistel joosu `kohtasi Hää

2. veevoolukoht kus vie `juoksu kõht, kus vesi `liikus, säält saab [kala] Lüg; kus suur joosukoht ei ole, seal al'likas küll'metab Kul; see [hauakoht] ei old jooksu koht, see oli kõrvaline koht Lai

jooksu|kotus veevoolukoht konh süvä om, säääl ei joosõ? ni `kõvva, konh uhemb om, säääl juusk jälle kõvastõ, siss üldäss et säääl om joosukotuss Har

jooksu|kraav 1. kaevik sõea aeal ma oli ise ka `Põidil jooksu `raavisi tegemas VII; joosu raavid, jo neid sõja `aegas küll `tehti Tõs; joku kraavid olid, sikk-sakk kraavid seda `viisi Plt

2. vee äravoolukraav, kogujakraav Joosuraav on `siuke suurem raav, kus sisse tulevad teeste raavide veed Tor; joosu raav, sij kun vesi jooseb Hls

jooksu|kuu innaaeg juaksukuun unidid uluvad. siis one näil paritamise aeg Kod

jooksul jooksul Ans Aud Jür(joksul) Pal Lai Pil Puh; juoksul Koe VMr; `juoksul Kuu VNg Lüg(`juksol) Vai; joosul Hel Puh Nõo Võn Plv kestel, vältel `tunni aja `juoksul Lüg; eks seda rabelemist ole elu aa juoksul küll old VMr; kes tiab, kuda siin `aegade jooksul on elatud Lai; kui suvel katusse päevä kähen läigive ja virvendeve, siss om kolme päevä joosul `vihma `uuta Hel; neli `tuuni sait üüpäävä joosul magada Võn Vrd joosuh, joosuksil

jooksu|laud linamasina osa joosulauad o `luhkude `kõrbas, mis ülesse ja alasse `kerkivad. joosulauast lähäb võll läbi. alumist kibid `prešväd joosu `lauda maha Vig **-lõng** traagelniit joosu lõngaga kogu `aetud, siis aketasse `õmblema Khk **-maa** Mu uie jahipüssi joosumaa oo ulga ptkem kut vanal Kaa; see oo täl üks joosu maa Mar **-hobune** hea jooksja hobune `kange joosu obu, mis leheb ühe vilega Khk **-pilv** kiiresti liikuv pilv nee on nii nobed jooksupilved. neil pole pailu `vihma sehes VII **-poiss** õpipoiss, abiline, käskjalg eks ta üks jooksu poiss ole, sinna ja tänna ajada Mär; liinan `keñksepäpoißs om edemitse `aesta joosupoißs, tõsõ `aesta nakass joba `keñksepä ammatit `õpma Har; joosu poißs, toda ei

kuulõ? muial ku liinan, tseitoni vidäjä ehk poodin omava kah joosu poosi?, kes `asju viivä? Ráp || vargapoiss, hulkur – Vai **-raha** sie midä kulutab sie on `juokso raha ehk kuluraha Lüg **-raud** linamasina osa vändä raud o luhust läbi ja joosurauast ko läbi Vig **-silm** järelelibisev võrgusilm moni tieb `palju `juoksu `silmi sise. kes viel ei `oska kududa, sie tieb `juoksu `silmad VNg; Lapsed kudust `vörku, nüüd a joosu silmad sees Emm **Vrd** jooksev, jooksja [silm] **-sõlm** joosusõlm = jookssõlm – Kse **-taglas** [laeva] `juoksu `taklas; `juoksu `taklad on `kiitovid ja `kordingid Jõe

jooksutama jooksu|tama Kos Jür Trm Lai; `jooksu- Hlj Jõh; juoksu- VJg; `juoksu- Jõh(`juoksu-) IisR; joosu- Emm/-dama/ L Kei Plt Krk/-teme/ Puh(joossu-) Nõo Har/-tamma/; jooso- Tõs KJn

1. joosta laskma, jooksuma v käima panema, sundima Teist inimest äi süni ilmaasjata joosuta Emm; joosutab oost laadal Tor; ta juoksutab ja jalutab uost VJg; ruunatud obost piäb joosutama KJn; Hañss lät's `varsa joosutamma Har || tuulikut käia laskma vaja piäle parandamist `vesked joosutada KJn

2. paaritama jääb joosutab lammast Tõs; `alba `sel'tsi `oinad, jooksutasid utetalled ära Lai; märä vaja ärä joosutada KJn; sij sitt pul'l om `väege `väike, sij ei ole neid ütteg är joosuten Krk; no pul'l pidi olema, kes `lehmi joosut Puh

Vrd jooksetama, joositama, joosisköllöma, joositöllöma

jooksutus joosu|tus g -tuse Tor Nõo/-tuss/; -tse Aud s < jooksutama õuejoosutse paelad Aud; mis mia temä joosutusest tiia, miu peräst joosutagu tedä ku ta tahab Nõo

jooksu|vesi voolav vesi kui oo joosu vesi, siis [pannakse] orgid ja `teiväd ete [linaleole] Vig; vesi pidi olema `seisev vesi, juoksu vette ei `pandud [[lina likku]. `üeldi et juoksu vesi viib kiu ära VMr **-värav** `juoksuverava, tämä `juokse edestagasi `kinni ja `lahti; ühel `laial on `aaki `vastas, `luoma ei `oska seda `lahti teha VNg

jooksva `jooksev (juo-) Mih Mar/ `jookseb/ Ris/ `jookseb/ Rap VMr Lai, g `jooks(e)va Kse; n, g `jooks|va Jäm/ `jookse-/ Khk Mus Kaa Pha Põi Muh/-ve/ Emm Rei Mar Kul Mär Khn/ `juõ-/ PJg K(juo-, `jua-) Iis/ `jua-/ Trm; n, g `juoks|ev(a) g `juoks(e)va R(n -iv, `juaksiva Lüg Jõh); n, g `juuksva Kod; `joosev Rid; n, g `joose|va Mär, -ba Mar; `joosva Han Äks; `joospa Vig; `joosk|va Jäm Khk/-(e)v(a), -kul, `juuskva Ran Nõo Plv Vas

1. reuma `Juaksiva `ninda ristluis, et jää `viimast viel `jalgutust Jõh; `jookseva `kargas `jalga Jäm; `joosku ihu sihes – sandi ilmaga valutab sii nina sääl Khk; `juoksva oli rist lutes. sojad leivad `panna rist lute `ümber Jür; nää nüüd on sõrmed `juoksvaga tõnsid Amb; `juoksev juoseb puusas VMr; `juuksvad kutsuvad reodismus, kõik kisub kokko ja `kõnkso inimese Kod; lendav ~ kargaja jooksva sellel õetse üsna `lendav `jooksev olavad Muh; `kargaja `jooksev, vahel valutab siin, vahel labajalas Lai **Vrd** jooksev [haigus], jooksik, jooksja, jooksja|haige, -haigus, -tõbi, jooksva|haige, -haigus, -tõbi, jooksvane

2. merevoolus kui `jooskva meres on, siis muljub võrgu maha muda `sisse Khk **Vrd** jooks

jooksva|haige 1. reumahaige `Joosva `aigel oo kädä `otsas `köntsus Han

2. = jooksva tuuligad (tulikas) oo ise põllu sihes nii tulised, teravad -- `jooskeva `aige taarist Khk; `jooksva `aige köis südames Muh

jooksva|haige|rohi (taim) `Paargu ees kivide vahel `kasvas jooksva `aigerohi. Jooksva `aige `rohtu on vähestes kohtades Kaa **-haigus** jooksva sireli `õiled on `juokseva

`aigusse `vastu Lüg; toherdas seda va `jooskva `aigut küll, äga paramaks äs saa Khk; sõnajala juured `piabad `jooseba `aeguse `vastu olema Mar; kusiräädsiku vij sehen `leotedi ennäst, `juuskva `aigust arstiti Ran; `juuskva `aiguss om serände pikäline `aiguss, `vaivab inimest Nõo **Vrd** jooksiku-, jooksjalhaigus **-juur** `jooseba juured, nihukse suure mägise maa pääl kasuvad, neukst lehed oo nigu raudeinä lehed. mehed panid viina `sesse Mar

jooksvane `jookevane Khk; `juuksvane Kod

1. voolav `jookevane vesi Khk

2. jooksvahaige `juuksvane jalg Kod

jooksva|puu Orjavits seda üitaa joosevapuuks. Kui lehm aige on keedetakse seda orjavitsa tervete juurika ja marjadega tükis Kul Mär

jooksva|rohi 1. vahend reuma ravimiseks kure `mõõgad, `puisa `vitsa `marjad, nied on ka iad `juokseva rohod Lüg; `juokseva rohud, ma isegi `keitaa ned `sassaparilad, suos `kasvavad Iis; `jooksva rohuks on mustad `siplased Khk

2. (taim) `ühed madalad `valgete ödrematega `üitasse `joosku rohuks Khk; `jooksva rohud kasuvad `parkas, sinised õied `otsas Muh; `jooseba rohod -- `neokse mägise maa peal kasovad. see oo nagu raudeinä rohi, `neoksed lehed. kasuvad `mööda puu penusid, marjad oo `külges Mar **Vrd** jooksjarohi, jooksvajuur

jooksva|sõlm = jookssõlm `jooksva sõlm, mis silmusega, mis `lahti jookseb Emm **-tõbi** jooksva va `Miilil on `juokseva tõbi, `jusku va orikas külite, ei `pääsi kuhugi Lüg; `ühessa mehe väe `rohta keedetse kui `jooksva tõbi oo Muh **Vrd** jooksjatõbi **-õli** ravim pealtmäärimiseks jooksva puhul (sag tärpentin) `valge `jookseva õli Jäm; `tärbendiini ehk `jooksva eli `aetakse mädand männa kännost Kul; `juuksva eli tuavad apteegi sidess Kod **Vrd** jooksjaõli

joolep joolep söim (laisast) – Kod

joom¹ joom g jooma ?Khk Pha Rei Rid Khn/juõ-/ Häa Trm/ pl juomad/; g joome Sa(n joome Khk), Var Kad/pl juamed/ Iis Trm; g joomi Khk Emm Rei; juum g jooma Tõs Aud/pl juumad, ? juuvad/ Häa Võn Röp; juum g juama Kod; juom (juam) g `juoma (juama) R(n `juoma VNg Vai; g `juome Lüg; `juomi Kuu)

1. piklik veealune liivamadalik kalda lähedal meres, leetseljak kolm `joome on üheteise taga Jäm; joomel lained käivad, joome peel murrab. joomede vahel on süva Ans; mere juuvad kohavad; juumad, juumavahed. vahepeal on madal ja siis tuleb `jälle sügav Aud; laev on jooma pääl `kinni jäänu; `püitaks angerji siit sammast jooma arja tagant Häa

2. (leetselgadevaheline) sügav koht meres v järves Madala väina pogerdata joomikohad sisse, et laevad läbi saavad sõita Emm; mere joom, kitsas sügav koht Rid; liedete vahel sügavad kõhad on juomad Trm; sügav juum akab liiva taga, ülemäl o kivi; võrguga ja nuadaga juama piäl püüväd Kod

3. triip, juga, viirg, võõt, pikk kitsas riba, pikk lohk v seljandik `talvel one lume `juomad `pellul VNg; maal joomed sihes, kena maa, siis äkist jälle sedist `santi maad mis ep kasu midad Jäm; äi tee kuidas nee prillid `moole ninapele suure jooma tegad Khk; `metsast leheb `kange kui (kuiv) joom läbi, äi seel `kasva medaged Emm; tamme puul oo ka joomed, kui oo puu suur, siis oo triibud ka pikäd; mere joomed mis vesi oo `uhtun, joomed, põhi `justkui kirju Var; joome kohad [teel, kus vesi on liiva välja uhtunud] Trm; `niske juum on, vili ei kasva piäl, lähäb juum läbi põlludess [paar sülda lai]; `piäle vede `juuksu jääväd mua

`piäle juamad Kod; Merapalo ja Säksa talo `vael omma[?] raba jooma[?], sinnä[?] võit `sisse aia[?], ku ei tiiä[?]. mul `jäie üt'skõrd obõnõ `juuma `sisse Röp

4. a. vool, voolus, veekeeris mere veel on sured külmad joomed sihes Khk; vee jooma koht Tõs **b.** jõe v allika suue merekaldas vie `juomas sai lõhe `nuodal `käia. vie juom on, kus `allikas `juoksis mere Jõh; `laiva `soita joe `juoma; juoma pääl ei saa `verko pida; Joesuu `juoma `ääres on muda `pohja Vai; Jõe juum (Emajõe voolukoht läbi Peipsi) Võn

5. valgma, paadilauter Torm `lohkus `juomist telad ärä; `laine -- `juomi `reiele vähä vei `paadi, lükkäs sen külillä `juomi suhu Kuu

Vrd joomas, joomastik, joon

joom² joom g jooma eP (juo-, jua- K, juum g juama Kod; g juõma Khn); juum g jooma Kse Vig(juuma), Tõs KJn hv eL; juom g `juoma R

1. a. joomine meni loom on nii kasin joomaga Khk; ää tehk `liiga jooma ega söömaga Muh; `enni pold ju `toopisi ega `kruusisi jooma jaoks Rid; tee jooma tassid Var; kibu oli kapa `moodi, kõrv peas, jooma tarvis ilusti vää'l'a leigatud Amb **b.** viina-, õlle- jms joomine tama on iga `päivä `juoma imos Vai; ep saa joomast `lahti Khk; Jõulud olid `kallid pühad, sööma jooma pühad Põi; Pillab kõik raha joomaga ää Han; jä'tis viina jooma maha Nis; seal `küinis pidi õllejoom ja tants olema Juu; õli kõhe juama ualest Iis; nüid läits jälle jooma_päle Nõo; ega tiä siss ei süü[?], ku jooma pääl om Vas

2. hrl pl joodud, perekondlik pidu sai `pulumade peel, `joomade peel `keidud teistega `selsis Khk; kui meitel söömad-joomad oo, siis kõevad meil Muh

3. jook Söömad joomad olid laua peal Põi; linnasse jalad pannasse `lehmdele jooma `sisse Muh; ikka kali oli joomas, muud ei saandki `joodud Kir; panin vasikalle jahu `jouku juoma `sisse, on nagu tugevamb Kad; kure `marju `paändi jooma `ulka Lai Vrd joomine, joomis

jooma `joo|ma S L(`juõ- Khn) K Trm; `juo|ma (`jua-) R Ha Jä Vi; `juuma Vig Kse Hää Kod Äks KJn SJn Vil eL(`d'uuma Lei); da-inf `juua (juua) R eP(`jõua Põi Khn) Har/juua[?]/ Lei/`joua, `d'oual; `juuva (`juuv[v]a) RId(van jua Lüg) I; `juuva Emm Phl; `juuva (juuva, juuvva) Kõp M T, juuva[?] V; ipf jõi- Hlj Lüg(jei) Jõh eP(jõi- Sa Hi) eL(`jõie Trv V [jei(e)], `d'ie Lei); joi- R Emm **a.** jooma, rüüpama jõi kohe `üstku ei oleks `enne vett nähend Hlj; join ühe üvä janu VNg; kala õli piab `joodama kui jalad `aiged on Khk; Sa jood just kui kana Krj; sa jood ennast nõnda täis justku kaen VII; obu tahab `juua `soaja Muh; Joob kui härg HMD; luomad jäid küna `äärde `juoma Amb; Kes põhjast joob, see poja saab; luomad on kõikse pääva juomata, `kõrbevad väilal; pruovi kua, sie on päris `juodav VMr; kua `juua `antakse, nõnda juttu räägitakse Kad; mes viga tõese `perse luuga vett juada, sii tähendäb, et tõiss kõneled; pojanaene kääanud saavrin õmale kõrdijuada `õt'sman Kod; talvel oli alati kali `juuva; See jook ei vähene sugugi, sa jood kui kukk merest Pal; soolane aab `juuma KJn; süüvä ja juuva olli egät ütte, aga raha `kopkud es saa `kergest Pst; kui maarjapäevän ärög `rästä alt juuva saab, tuleb ää vil'lä-`aasta; Lihassuppi tä es taha, a piimä jõe ku vašk Hel; kae kas lehmä omma joba `juunuss saanuvõ; kui veebruari kuu saab solatedu vett ärjä juuva, siss märtsi kuu ei saa mette kikka juuva San; ma jõi är[?] uma janu Krl; ta jei üte sõdmuga toobi vett `nahka; ta juu nigu kana veidükese Har; är_joogu_ni ähenähe `kurku `tõmbat Rõu; kua om jooja vašk, tu vaa `ello jättä[?] Se; ahd süüa ahd `d'oua Lei || fig Kui viketkaar omiku jõi tuli `vihma, `õhtane viketkaar jõi `kuiva Põi; vikerkaar

juob, `tõmmab vett ülesse, võtab jõgedest, `järvedest vett VJg; vikerkaar juub kui õts
`Peipsi piäl Kod | nää su kuhi juob. kuhi juob suost (viltuvajunud kuhjast) Jür | noid oo
külält, kes `mitme talo taari ärä joosõ üte suvõga (s.t vahetavad mitu töökohta) Rärp; piipu
jooma suitsetama mes sa sest piiboss `üste`puhku kisod ja juud; issuvad maha ja juavad
aga `piipu Kod | vett jooma (läinud) tühja läinud naid uñni om pal`lu nätt, suurõmb
jagu naid om kõik` vett `juuma `lännü, ei olõ medägi tähendüist ollu? Har **b.** alkohoolseid
jooke kasutama, purjutama Juob mies – poleb kadus, juob `naine – poleb `terve maja Kuu;
`ninda joid, et jääd poro`jommi Vai; tema joond ennast `jookuks Ans; joob ise toru täis, ei
tea midagid VII; joob ja lakub iga pää Mar; Mjjs juub, mjjs tuub Hää; `viina ja õlut oli nii
et mehed jõid püksata kohe Juu; jõivad `endid lakku täis VMr; `päävade `viisi jõi ja
laaberdas Plt; silmä sikuli pähä är juud Hls; `juudav joogi om õlu ja viin Krk; nakass
`praalma, et temä `jõudna kõrdsi kuivass `juuva Ran; kas sa olet ärä `jooku vai (kas sa oled
purjus?) Nõo; na joova? nigu sällile maha `jääse; ta juu henne ni`täüs, et ei saa arrugi
Här; vanaesä tuu `jeie iks hinnäst är? (jõi end purju) Rõu; juua täis purjus `Tuigerdas
`juua täis Jõh; kui mihed `juua täis, siiss `lähtvad aga `kraaklema Käi; Juua täis kui pukk
Vig; kaks `irmsad `juua täis miest tulid `vastu Kei || joomisega ära kulutama, ära raiskama
jõi talu `nahka Lüg; ei saa `siivute `süvvä, aga juob kaik `vällä Vai; oma `riide ilbud juob
sel`jast ee Khk; mes teenib, selle juob koa Mar; mies juob enese `paljast ja `vaesest VJg; ta
on ennast ära joonud (on varanduse maha joonud) Trm; mes `kopka saab juub maha Ran;
`saaki saeme, aga mes tost kasu, kõik vanamiss jõi `persde, lõõrist `alla, tsoorist `vällä
Puh; mudsu pääst är? jooku? Krl; ta `juubõv kõgõ maha?, mia ollõv Har; tiä joosõ oma
`rõiva kah sälläst är? Plv; tuu mjjs jõi `hinne `põhja Vas; juu uma varandusõ kõõ maahha;
müü maahha, juu üless (müüb maha, juob ära) Se **c.** viinajoomisega (hv mõne muu
joogiga) mingit sündmust tähistama v pühitsema isämies `kutsus `pulmalisi `kinki `juoma
Vai; `pulma `järke `eetasse keivad veel äid `joomass; undi `aulased said `viina, läksid undi
pütta `jooma Khk; oleme `seltsis pidusi joond Mus; `lähkri `joojad viisid ruudile `anda:
`kindud, linu, `villu ja kapetud ja Muh; õlle `laudamesel `anti `kuiadat `lamba liha, `joodi
õlle `laudust Emm; `peale jooma, see oo `pulmade `aegas, kui `kimpusi `müüdi; siis
kõrvatsenaene küsis, missa `peale jood? – `põrssa. – siis sai naps `viina Vig; pulma `aegas
`joodi naiste rangid `peale Kse; seal juba `veiksed viinad ära `juodud (peigmees on käinud
pruudi vanemate käest abiellumisluba küsimas) Ris; `koşjas `käidi nellaba ehk `kesnes
`õhta -- kui lubas `tulla, siis `reede `õhta `joodi viinad ää; kui pruut `sõnna `viidi, siis
`anti suutäis `viina pooleks `peimega, `õeldi ikke suutäit pooleks `jooma. kui suutäis
pooleks oli, siis `pañdi käed kokko Juu; suured viinad ärä juadud juba Kod; joome `sõprust
KJn; karjamijs tõi `viina ja õlle tei esi ja egä üits, kes karja `kahja `juuma `tulli, tuu tõi
sõõgi`kraami Nõo; kui pruudil tano pääñ ol `naati makõ `kahja `juuma Kan; ta käest saat
pia juuva? (on lapse süñdi oodata) Krl; `saaja juvvas Se; jootu jooma `karja `juotu
`juoma (kevadel, kui kari välja läheb, teeb karjane joodud ja kutsub terve küla kokku) Kuu;
`mitmed joodud ee `joodud Khk; Joodud on `juudud, ristiksed on ära `peetud Hää; kihlusi
koşja ~ koşjaviina jooma oli `kuulla, et kosi`viinu `juoma juo akkeda VNg;
`koşja`viinad on juo `juodud Lüg; akkasid `kihldussi `jooma Mus; seal `joodi koşja `viina
Mar; jõime sial kõşjaviinad Iis; kui `kõşju `juudi, pruut` pani issämehele `tasku `kindad

Kod; on kosjad `joodud ja laulatuse sõrmus sõrmes Ksi; sääil `juudi `kosje, om kosja ärä joodetu joba Nõo; ku kosä? ärr `juuda?, siss läät makama košilasõga? Se; langu jooma `mindi `langusi `jooma nädal `peale `pulmade läksid ruudi koo Jaa; kui pulmad `ollid, siis `viidi teise `laupa `õhta nooriku vanamad `langu `jooma Muh; `langu `juuma tulev noorigu ja nuurmehe emät esät, lääve ruudi kodu `lange `juuma, kävväs sääil vjil `lange jooman Krk; liiku ~ liitu ~ parisid jooma `juovad `kauba `liiku Lüg; `lähmä `liitko `juoma Vai; obu müiasse ee ning juuasse `liiku Khk; siis tullasse kogu pulma `liiku `jooma, kui liigud_o `joodud, siis_o paar rahvast `valmis Mus; me jõime paadi `liitu Muh; tegime selle peale veel liigud Tor; kui viin ostetud on, siis joovad liigi `nahka Juu; juo mu poja `liiku JMd; üks taldrek ol'li laua piäl ja siss kutsuti `liiku `juuma, jõid `liiku ja `pañti raha KJn; olli rüä põld vai lina põld lõpetet, siss `juudi lõpetust, tetti lõpetuss `liiku Hel; tsiganiga liigu `juumist iss olõ? Har; egass sõss es saa? midägi tetä? ku liik ol' `juudu?, tu ol' nigu üt's `kõnnõ kiñnitüss; ku `liika es olõ? `juudu, sõss ol' pal'ass jutt Röp; `d'uomõ `lõikumat Lei; lääm pariissit `juuma Lut; pulmi jooma kahe otsaga `pulmi, neid ma jei küll ka Khk; `terve nädal `joodi `pulma; viimaks akati seda vaga `pulma `jooma Mus; puna ~ veret jooma küünla- v maarjapäeva pühitsema `maarja puna `juodi minu ajal küll viel Lüg; `päeva niideti ja `õhta `joodi siis seda `maaribe puna Kaa; `maarjapäeval `joodi puna `kõrtsides ja Lai; `küünle päeväl ja `maarja päeväl juvvas puna Hls; naese käesive `küindle päeväl kõrtsin puna jooman – punast `viina, et põse punatsess lääss Hel; `küündlebä läki veret `juuma, õlut vai mõdu, et siss olõt verrev kõik' `aastaig Har; tulõ? punna `juuma, saat punatsõ põsõ? Plv; `tulkõ mi poolõ punna `juuma, `kapsta `maarjapäevä `juude punna – suvõst saa illoss punanõ Röp; terviseks ~ tervist ~ terviseviina jooma on ka se aeg kui `jooda terit Emm; `kahte `moodi `õötasse – joob teise terbist või `jälle teise terbiseks Mar; nüid soab pereme terviseks `joodud Juu; `juodi tervit ja viinakluused olid laual VMr; tanutite ja `juudi `terviss `üstläsi [pulmas] Kod; `esti jõid `tervise ära [pulmas], siis panid rubla `taldriku `piale Ksi; ku om pulma vai sünnipäiv vai midägi seräst pidu, siss juvvas `tervuse `viina Nõo; `juumi noorõ härrä `tervüsess Har; joova? `tervüse `viino Plv; juu `tervüsess Se; titejalgu ~ -varbaid jooma ikke tite`jalgu `juoma [katsikul] Kei; tite `varbaid `jooma Trm Vt jõuõs-

jooma|aeg 1. joomisaeg `lehmi `tarvis `mennä `juutama, `lehmil on jo `juoma `aiga Vai

2. jook `enne `pandi pi(h)uga jahu ja `suola `juomaaja `sisse VNg; viin on kuradi `juoma `aiga Lüg; pulma jooma aeg on ikka õlut Khk; loomad ukse ees, anna joomaaeg kätte Muh; mõdu on kõege magusam jooma aeg Hää; se on `veiste joomaaeg seal [ämbris] Juu; kas sij on mõne jooma aeg, kammeli tij Äks; kohv om üt's peenemb joomaaig hum Hel

jooma|asi 1. jook vesi on joomaasi Rei

2. joogiveenõu võta jooma asi koa seal ka pealt Jaa

jooma|janu joogijanu `juoma janu `üellässe `ullemb õlema kui `süömä nälg; `süömä `nälgä `kannatab inimine `rohkeem ku `jooma janu Lüg; nii tuline `kange jooma janu Khk; loomad `karjusid, olid jooma jänus Tõs Vrd jooma|häda, -keelikas, kirk, -nälg, -valu -kalts joodik on üks va jooma kalts, muud ei tee kui joob Juu; nisuke joomakalts et lase `käia Kad; Jaan `ol'li periss joomakalts, jõi ja pätit Ran -kann vanast olid puust jooma kannud, karrast vitsad pääl Krj; Joomakannud olid puust. Tulise rauaga olid roosid `piale `tehtud

Kei **Vrd** joogikann **-kapp** meitel olid jooma kapad koa, kõrvad peal, akkad käppa pidi `kinni Muh **-karu** joodik laka`rd, sie on üks suur juoma karu Sim

joomakas juomakas JMd; `juomagas Vai; juuma|kas Kse; jooma- Häa joodik tama on vana `juomagas mies, `päivä votta, `toise tieb Vai; mede vana olli ka noorest pääst joomakas Häa; natuke juomakas on, aga pisike `lapski juob JMd

jooma|kauss joodik siä oled `justku vana `juoma `kaussi, alalde oled joppastand Vai **-keelikas** = joomajanu mool on `kange jooma keelikas Jaa; lehm oo jooma keelikäs Tõs **Vrd** joogikeelik **-keha** jooginõu Pane joomakiha sõnna tammepöõsa varju, et päike peele äi paistaks Kaa **-kirg** kange kõrvetav janu [joodik] on `juoma kires Hlj; mool on nii jooma kirg; loomad jooma `kirges Khk; sel_o `kange jooma kirg `selgas Muh; nii kibe jooma kirg Kse; veis on nii jänus, on jooma `kirges Juu **Vrd** jooma|janu, -kuri **-koer** joodik Sie `juomakuer vieb kodund `asju ja `andab `viina iest Kuu; Isa oo joomakoer, poeg lähäb koa joomakoeras Han; ma ilma juoma kuer oli Jür; üks juadik ja `riidlik inime, juomakoer Kod **-kopsik** jooginõu jooma kopsig, puust `tehtud, vähike [varrega] Mus; juoma kopsik on `ämre peal Ris **-kraam** igasugune jook `vassi juuakse `linnas, joomakraam oo Kir **Vrd** joogikraam **-krants** joodik `Oskar teeb ennast nii miheks, aga tegelikult on ta jooma krants Rei; igävene joomakraants, ilmast `ilma lakup täis `endä Nõo **-kruus** joogikruus Jooma ruusid olid sauest tehtud. Suur joomaruus oli toobine vei änam Kaa; poiss jättis jooma ruusi ukse `peale Muh **-kuri** = joomakirg Kui see va jooma kuri kallal on, siis äi oolita änam naistest ega lastest Põi; see jooma kuri on nii ta sees Juu **-küna** `jooma küna ja kaju küna Mus; leose jooma küna Ris; `ooste jooma küna Juu **Vrd** joogiküna **-lallu** joodik Vai sai igä rikka `naise tuosama va `juoma `lallu Kuu; vana `juoma `lallu, jogabagas `istu vait Vai **-läll** joodik tema mijs om üits igävene jooma läll Pst **-maias** alkoholiarmastaja kõik mehed ei ole jooma `maiad mette Muh **-mees** joodik see [naine] oli ka üks sedine joomamees Jäm; juoma mehed löid pudelil kael pealt ää, põln `aega korkentsoni `ot'sida Ris; pil'limiis ja joomamiis ja tantsumiis ja kõik `olli KJn; sij om joodikide kirjän, jooma miis Krk; kes igävetse jooma mehe om, nij lakuva `sisse kõik Nõo **Vrd** joogimees **-märg** jook Kas midägi `juoma `märgä ka sul `löüdüb Kuu; onts midad jooma `märgä ka Khk

joomane jooma|ne g -se S Mar Kse/juuma|ne g -tse/ Juu; juoma- VJg, juõma|nõ g -tsõ Khn

1. purjus, joobnud joomase `peega `kautas mütsi ee Khk; Äiga joomasega äi saa `asju ajada Rei; va joomane inimene Mar

2. joogine, joogiga koos sie `ämber on luama juomane, `tarvis `pessa ää VJg

jooma|nina joodik ta on üks suur joomanina Mär **-nõu** jooginõu jooma nõuks oli puu kapp Rid; `Valgest lekist joomanõu oli ikka `kastrun; Kibu, see oli üks ühe või kahetoobine joomanõu Han **-nälg** viinahimu; janu sie on `juoma `nälgjas (s.t tahab viina) Lüg; palava ilmaga on `kange jooma nälg Khk **Vrd** jooginälg, joomajanu **-paik** rhvl ma `johtusin `ühte `juoma `paika, sattusin `suure `saagi `paika Lüg; `juhtusin jooma `paika ja sattusin suure saama `paika Mar; Kiä käšk sul kõrdsin kõnõlda, jooma paagun jutusta? Rõu **Vrd** joogipaik **-poiss** joodik üks jooma poiss, `rallam on Khk; oleks Aksi suur joomapoiss old, aga ta äi joo mette Rei || "Simititsa asunduses tantsitud purjus meeste tants" – Kuu **-pukk** = joomar – Mär Vig

joomar `joomar Khk Trm, `juomar R JMd Kad VJg/`jua-/ Sim, `juumar KJn; g -i

1. joodik *jumal`annab ikke`juomarille* Jõe; *Juomari*l põle rahada, kõrtsikäimariil koppikat rhv1 Hlj; *küll sel one`juomar mies* VNg; *tied* [pesupesemisel] *ennast iest pal`ju mārjaks, soad juomari mehe* Kad; *seal nie`juamarid kõrtsis käravad* VJg
Vrd jooma|kalts, -karu, joomakas, jooma|kauss, -koer, -krants, -lallu, -läll, -mees, -nina, -poiss, -pukk, -ratti, -räntsakas, -hulgu s, -härg, juomur

2. ahnelt jooja üks kuradi `juomar, luom ka kie juob pali Lüg

jooma|raand joogivee ämber *Jooma raanda peab puhas oidma, senega äi voi solkvett viia* Emm **-rakk** jooginõu veis kallutas jooma raku `ümber Khk **-ratti** `juomaratti joodik `juoma radid kisendäd Vai **-riist** jooginõu pisikesed vanid ja künad_o `veiste jooma riistad Muh; *sööma ja jooma riistad* Käi **Vrd** joogiriist **-rohi** (taim) *juomarohud, pikad`narma`taulised rohud`valge`õitega* Hlj **-räntsakas** joodik *Oled üks joomaräntsakas* Mus

joomas jooma|s, -ss g `jooma, joomasse Trm; *juomas* g `juoma Sim

1. juga, triip *mäda joomas, mäda joon puu sees; lõunas jo selitab, aga põhjas ike pilve`joomaid nähä veel; vihma`joomad* (eemal sadava vihma jooned) Trm

2. viirg, pikk kitsas riba (eriliigilist maad) *mää juomas akkab siit`piale, lähäb nigu üks jut`t; metsa juomas; maa sees on ka`juomad, kas savi või liiva või muda`juomad; vie juomas jokseb siit läbi, madalikum koht* Sim; *mõnel põllul on`joomad sees, liiva ja savi`joomad,`mulda ja* Trm

Vrd joom

joomastama part *joomastand* Khk LNg Juu; *joomastav* Käi purjus olema *püsut joomastand* Khk; *pestäis`viina saand ehk joomastaved`asjo* Käi; *mehed olid natuke joomastand* LNg **Vrd** joovastama

joomastik *joomastik* g -u = joom¹, *juomas siit läks savi joomastik läbi; kruusa joomastik jokseb läbi -- ribad, pikalt ja`kitsalt* Lai

jooma|sõber *nää oo jooma sõbrad, nääd sedäsi keiväd`seltsis`juomas* Mar; *Jäta -- nende joomasõbradega käimine maha* Trm **-tass** *juoma taás või topsik* PJg **-toor** *juoma toor loomade jootmise toober -- Rei`toop* joogitoo *juoma`tuopki oli puust* HJn **-tuju** *tal tuli jooma tuju`peale* Tor **-tuur** *Joomatuur`möödas on, siis akkab`tööle`jälle* Pöi **-tõbi** *ühte`puhku tahab`viina`saada`ninda`kauva kui sureb, sie on`juoma tõbi* Lüg; *jo see jooma tõbi oo, ep saa joomast`lahti* Khk; *joomatõbi um tyy ku? kõgõ piät`juoma* Rõu **Vrd** joomaviga **-hulgus** *hulkuv joodik* Mu *tädimees oli üks joomaulgus, ei tä seisn kodu, kui natuke`viina oli võtn; Küll naisel oo ikka joomaulgusega`raske elada* Han **-hull** *juoma ull on nisuke joodik mis päris teleè-riumis on, ei saa`ühte`tuundi kah ilma`olla* Plt **-hullustus** *joomahullus -- Khk* JMd **-valu** = joomajanu *miol ond juõma`valu, paluks`jõua* Khn **-vesi** *joogivesi jooma vee`ämber* Khk; *Kodu küpsetud leva koorukstest sai ikka ead jooma vett* Pöi; [plaskus] *juoma vesi sies* VMr **-viga** = joomatõbi *Kui tal pole muud kut joomaviga, siis see lihab`mööda* Pöi **-häda** = joomajanu *juoma ädä`üöllässe viel`suuremb õlema kui`süömä ädä* Lüg; *kange jooma ädä* Mar **Vrd** joogihäda **-härg** joodik *See oli jooma-ärg küll* Hls

joomeline *joomeli|ne* Jäm Pha Var, *-le|ne* Aud; *juumeli|ne* Tor; g *-se* jooneline, triibuline, viiruline *jomelesed oo sarabud ja ussid ka alli ja musta jomelesed, toredad*

joomed Var; tuule aad, joomelene, nagu jooned oo `taevas Aud; Naeste kõrdid `ollid ennevanaste ikki `juumelised Tor Vrd joomiline, joomlik

joomi|kook `juomikook kaheharuline raudkook paadilautri puhastamiseks kividest Mene sebäle, tegis `juomi`kougu Kuu

joomiline joomili|ne g -se = joomeline enne `tormi `lained akkavad `käima ja siis on meri joomiline Jäm

joomine 1. tn < jooma a. `söömene ja `joomene on inimesele tarelesed Kul; teevad kadaga kappasid õlle `joomiseks Vän; vana `aoline `juumiseriist Har; `juumisele olõ ei vesi hüü, ku võijubala_seehn Rõu b. alkohoolsete jookide pruukimine sie one `juomisega `kimbus, ei sie senest `lahti saa VNg; `joomene on väga sant asi Käi; surenud `juumise `juure ärä; `juumise imu Kod; vana kihuteb joomist Hls; ega ta ei süü siss kud'a `juumise pääl om Ote; ta kasvatass uma `juumisega kõrdsimihe `põldu Har || sag pl (perekondlik) pidu `joomiste peel Khk

2. jook vasika `juomine Kuu; ää joo moo `joomist ää Vll; meil on sial `joomist, jooge sialt Ann; vijj `vaškille `juumiss Kod Vrd joom²

jooming jooming g -u Pöi Kos Lai Röp(pl -o?) Sa/-e/; `juo- Kuu viinajoomine, pummeldamine Ei `kiidä `suksu `suurta `pulma, `johvi`ända `juominguida Kuu; `linnas on nüid joomingud ja söömingud Kos; pääle maja pühendämiist alošt sööming ja jooming Röp; Pääle pido ja pühä `päive `peet'e vanast ka muid kul`añjet ja joominget Se

joomis (vasika) joomis jook – Var Vrd joom²

joomlik `joomlik g -u Jäm Khk laigutine, laiguti, viirgude kaupa erinev met'el on vad `joomlikud põllud, äkist oli nii pisigene rugi, topp on, teine pole; `joomlik maa, ühest kuhast rõhane, `teisest sauene Khk Vrd joomeline

joom|puu → joonpuu

joon joon (joon) S(joen Sa Muh, juen, juõn Khn) L(joen, joen Rid Mar, juen Var) K(juon, juan) Iis/juan/, Trm; juon R; juun (juun, juun, juun) Kse Tõs Hää Kod KJn eL; juunõs (juunõz) Lei; g joo|ne eP(juo- K, jua- I) eL(-nõ spor T, V), `juo|ne R(jua- Jõh), joo|ni S(juo-, juõ- Khn), Lih Kse Han Var Tõs Ris HMd Hls Krk, jua- Iis, `jua- Jõh

1. kriips; triip, jutt, viirg viel on pagenemise juon ~ `tousu juon siess Kuu; `kitsad `pitkäd `pilve `juoned Lüg; kirikašk on `valge, tumed jooned sihes Jäm; sao (saju) joonid o `taeva peal Muh; `joondeta paber Käi; sadu tuleb, `päikese all on juoned Amb; `sitmete vahele `veet'i jooned Trm; rässik o `val'kjas, juaned käeväd `müüdä `selgä Kod; vahest tõmmasime esimese sõrmega jooned leevale `piale Pal; `viklega sukad -- siuksed jooned ülevalt `alla piku sukka Plt; põhi `põõnab (virmalised vehklevad), `valge jooni käive üles ja maha Hls; peo pesän om serätse joone, söögilaud ja elujuun ja Ran; juun om iin, kirjuta joone `pääle; pikutijuund `uñdrik Nõo; `itskma joone Ote; `alla ~ `risti juunt `uñdriku? Kan; kapl om joonõ käe `sisse tõmmanu; sa piat õks juunt pedämä, kiruda ilustõ juunt `müüdä Har; ol'li tulnu? nigu üt's `pikse juun; lehm `piimä nakass `andma, sõss `lõikass joonõ sarvõ `pääle, piimä joonõ Rõu; rikkap `tüt'rik tek'k `hindäle `laeba? joonõ? (laiemad muustritribud riidele); puu-juun (süü, vanusering) Se || juukselahk nüid `aetakse juon teinepuole kõrva `jäärde Sim; kešet pääd `aeti juun, `juusse `ol'liva katel puul Ran; `pañti `juusõ pal'mikuhe, juun `aet'i lagipääst Har || vagu kud'a suure tuulega tulep, si vihm, siss tuleva mäe päält nigu adra joone `alla Kam; kuuš juunt `ommõgi vijl istutada Ote; `kartoli

juun Urv; *joonõ*² *vidä* `viiga [mäveerule] Se || pikk lohk v viirg, (liiva)luide liivajoonist üle, *jooni peal* Pöi; *mäe* `kiire *jooned* - - *allpool oo nisuksed, mõni koht* `kõrgem ja *mõni madalam, need nago suured* `kiire *jooned* Mar; *liiva joonid sii saue vahel* Tõs **Vrd** *joom*¹ || rida, rivi `ambad suus `risti, `rästi, *põle ühüs* `jooones; *loomad tulid kõik na* `joonis Tõs; *rinnu kõik siis lähväd, nagu ühen juanen* [sirbiga rukist lõigates] Kod || laevatee; laeva kiiluvesi, sõiduvagu vees `laede `joonis *põle mitte karesid; teinepool* `laede `jooni *oo lee* `pealsed Muh; *jäälaev lähäb ku luhiga* - - üks *joen aga järel* Rid; *kale juun* (kalemõrra tee järves) Ran **Vrd** *joom*¹, *juga, jutt*²

2. a. hoog, järjepidevus *obone* `juoksi ühe `joonega viis `virsta Vai; *saaks jo jooni* `peele (saaks ju hoo kätte) Jäm; *meri üsna joone pel* (lainetab tugevasti); *meri oli nii* `joonis *olnd*, *suur lae küll, aga ikka võtab lainetama; võta* `jooni ning *üppa üle* Khk; *anna sa* `jooni, *ma kiigu; tuulik keib paraja tuule kää ühe* `taulise *jooniga* Mus; *lähäb suure jooniga küla* `poole Krj; *puu kukkus nii suure jooniga, oksad löi moa* `sisse Pöi; *me_s soa veel* `õiged *tüö* `juoni `sissegid; *annab aga* `jooni *takka* `peale (ässitab tagant) Muh; *ilm* `eitles, *vahel üsna vaga, vahel suured tormi joonid käist* Emm; *ta sai nüüd selle vihma jooni* `sisse, *nüüd tal järg kääs* Kse; *kuapsastel iä* [kasvamise] *juen kää* Var; *Rihepeksumasin akkab* `uugama, *kui juõnissõ suab* Khn; *sai jooma joone* `sisse (hakkas purjutama) PJg; *selle joonega viijl ei saa* `valmis; *valu jooned käeväd südäme* `alla KJn; *timä om tyy joonõ kätte saanu?*, *timä võid ellä?* Har; *Pinitük'k mugu* `tolknõs *sul ütest joonõst jalun* Rõu; *lätt üte joonõga?* Plv; *joonega otsekohe; kiiresti, jõudsalt; järsku; korraga, järjest rüsä* - - *oli kohe paar nädälä* `juonega *meres* Vai; *üsna joonega läks minema* Ans; *Suka auk lihab oort jooniga suuremaks* Pöi; *Ta pole aega viitnd, pani siit jooniga minema* Emm; *üsna jooniga kasvab rohi* Han; *`värske piim* - - *lähäb kokku ju joonega* Aud; *nüüd kui mõni* `vistik *on, kohe joonega arsti* `juure Juu; *`kapsad lähvad joonega ilusaks pärast* `vihma HJn; *`Talve ku üles* `ulti, *ürjati* `juunig *`keträme* Hls; *ma sai* `juunige *aru* Krk **Vrd** *joonelt, jooni* b. kord; (elu)järg *tüö one* `juonel VNg; *siab* `atra `juonele, *siis akkab juo* `jälle `kündämäie Lüg; *ons obused joone pel* (korras minekuks) Khk; *aame asja jooni* `peale (seame korda) Muh; *ta on* `praegu *päris ea joone peal* Mär; *`aitas ta joone* `piaale Kos; *säädan selle voki joonele, siis akan kedrama* Ksi; *sõkut* `lahku, *`viskat kotspooli ja* `ommegi *kangas joonel* Trv; *kõkk asja ja riista om joonest ärä* Ote; *saat uma joonõ mano* (korda, joonde); *nüüd ma olõ joonõ pääl, maja mul om kõrrah, eläjist om mul kõrd; mäntsehe* `juundõ *tahat kangast, kas toomitsõhe vai kirp* `silma Se; *är lät's joonõ päält* (läks nõdrameelseks) Lut **Vt** *joonde, joonen, jooones*

3. iseloomujoon, omadus *sel on* `varguse *juon sies* VNg; *üks* `mõistlek *laps, täl oo ead* *jooned* Mar; *sel mehel on koera jooned sees* Trm

joonamatt *joona*|*mat(t)* g *-mati* Khk(*-mat't*) Emm Rei; *jona*|*mat(t)* pl *-madid* Kuu

1. poisijõmpsikas, teismeline nooruk *Mis sõhune veel on, va joonamat't* Khk; *Nee aa parajad joonamatid* Emm

2. piirivalvur *Küll jonamamid igä* `juoksid *piiridukse vedäjälle järel* Kuu

joonatan hum jahupuder *kästi õdagust* `putro *kijtä, sõss* `ütle *et joona* `tanni Röp

joonde *joonde* Mär Kir Kse Tor Saa HMd Tür Plt, *juonde* Jõh JMd Kad VJg Trm, *juonde* Koe Iis, *juun*|*de* KJn Hel TLä Kam San, *-te* Krk Hel Nõo, *juundõ* V(*juundõ* Plv Se, *juundõ* Vas); *joone* S L Kos, *juone* Jõh Vai HJn Trm, *juune* Hls, *jooni* Kaa Han Tõs,

`juoni Khn adv < joon; korda, toime *tama aja kaig* `asjad `juone Vai; *Ma sai oma asjad kõik* `joone mis ma `tahtsi Pöi; *pani aasad* `joone Rid; *sia äke* `joone ja mine `äästama Kos; *aisad akkavad* `juonde mul menema VJg; *selle `tüüge ma sai* `kergeste `juunde Hel; *avidõ tal kangas* `juundõ `säädä Krl; *kas ta asi lätt* `juundõ teil; *tä timm* `kandlõ `juundõ Se

-joone Ls otsejoone

joonekene dem < joon *jusku üits joonekõne ol'l nätä* San; *ku sa* `palki mõõdat süle `puuga, *siss - - tii sülepu otsa manu* `väikene joonõkõnõ Har || *vaokene keväjelt* `tõmbat joonõkõsõ, *kohe vesi om* `saistanu Har || *juukselahk päähh om* joonõkõnõ Se

joone|laud joonlaud *laste joone loud* Jäm; `liimian `õeldi minu `aegas, *nüid* `õeldakse *joone laud* Juu

jooneline *joone|line g -lise* Khk VII Koe Trm Kod/juane-/ Nõo San Rõu Plv/g -lisede/; *joone|ne g -se* Mar Tor Ris Koe/juo-/ Plt; *joonõli|ne* Kan/pl -se[?]/ Har/g -tse/ Se/-nõ/

1. = jooniline *jooneline riie* Mar; *kui taevas* `iasti `niukse pika *jooneline on* [lina külvi ajal], *siis pidi pikk kiud* `kasvama Koe; *jooneline paber* Trm; *ma* `umbli hennelle ka *üte joonõlitse pruüdsi* Har

2. korras, korralik *jutt olõ õi joonõlinõ* Se

-jooneliselt Ls suurejooneliselt

joonelt adv < joon

1. (otse)kohe, *jalamaid vahel taevas oo* `seoke ere roosa, *siis tuleb joonelt lumi või vihma sadu* Aud; *na tige kana - - ku* `poegi katsud, `lendab *joonelt pähä* PJg || *ühe hooga, ilma peatuseta ütelt joonõlt sõit ärä[?]* Võrolõ Röp

2. otse mine *siit otse joonelt* Kos; *mine sa* `õkva *jooneld, ärä sa kõrvale mine* Nõo; *panõ[?] joonõlt* Plv

joonen *joonen* Trv Krk TLä Kam Ote; *joonõn* Ote Urv Krl Har; *joonõh* Plv Vas Röp Se; *joonõhn* Rõu = *joones sannale sai* `vastne katuss, *nüid om sann joonen* Ran; *meil ol'l oma tüü nii joonõn ku joonõn* Ote; *Olõs vok'k joonõn olõsi[?], ma ürsisi ka mõnõ pooli* `langa; *Joonõn kui Tebe Aadami viiul* Urv; *laul ei olõ joonõn, lät's hukka viis;* *nail om uma elu joonõn, nail ei olõ medägi* `puudust Har; *maa piat joonõh pidämä, tohii i* `lorri `laska[?] Se

joonep *joonep g -i* jalaväelane van *Joonepi ei ole mehhaaniku mehe, marsi poisi* Pst

joones *joones* Tõs(`juunes) Trm Äks Plt KJn; `joones *Kaa/-is/* Pha VII Rid Kse Kos; *juones* VJg; `juones Vai; *juanes* Iis; `joondes Var TÜR; `juondes Kei; `juunis Hää korras, *toimes kaig pidä* `olla `juones Vai; *joones veski* Pha; *ma ole selle* `tõõga `juunes Tõs; *tüöd on* `juondes Kei; *kui ta (käsikivi) joones oli, seda ma ei mäleta* Äks **Vrd** joonen

-joones Ls otsejoones

joone|vits oksteta vits *kes* `kartult maha `jätnü, *siss* `ol'li jälle `antu [kupja poolt] *joonevitsaga üle kühmä* Ote; *Võti joonõvitsa ja anni lehmäle külgepite üte nähvi* Urv **Vrd** joonivits, joovik

jooni `jooni Jäm Pha VII, `juuni Hls

1. *kohe emä jäi* `jooni `suhkru `aigeks VII; *kütüst küteti mitu päeva – ega ta* `juuni är *ei pala* Hls **Vrd** joonelt

2. [sest] *saadik olete seda* `jooni siin Jäm; *meil oo vanast* `jooni veel leva lõime; *sõeast* `jooni Pha || *nohu tuli ikka vana* `muistist `jooni VII

jooni → joonde

joonik *joonik* g -u Trv Hel T Krl Se

1. = jooniline *joonik kõrt* Trv; *joonikut rõevast kudasiva naese esi* Ran; *nastel `olli oma koetu vüü, kirivä ja jooniku; meil om musta kaani, aga om jooniku kaani kah* Nõo; *vanast `olliva jooniku, pikku juunt `ündriku* Kam **Vrd** *joonikane, jooniklane, joonikõnõ*

2. euf uss – Se

joonikane *joonika|ne* Ote/pl -tse/ San Krl Rõu; *joonika|nõ* San, g -tsõ V(-dsõ Har; pl *joonkatse?* Se) = joonik *kebetka olliva - - musta ja joonikatse* Ote; *illuss joonikanõ proñts* San; *Vanast ol'l joonikatsõ aluss `ündrugu?* Urv; *ma koi joonikatsõ tek'i; timä ol'l hobõst nii pessänü? et puus ol'l periss joonikanõ; sullõ taheti ka joonikatši `pükse anda?, et tsia ubinõdõ lasi* Har; *püdüli? umma? joonikatsõ? ja musta?* Rõu; *joonikanõ rõivas* Vas

***jooniklane** *joonikla|n,* `juoniklan g -dse Lei; *juoniklanõ* Lut = joonik `juoniklan šoug (rästik) Lei

joonikõnõ *jooni|kõnõ* Krl(-kõni) Har = joonik *joonikõnõ tsiga* Krl; *Alumõnõ viir põl'il koeti joonikõnõ* Har

jooniline *joonili|ne* Põi Hää Kos Trm Lai Trv Hls T V(-nõ Se, g -tse, -dse); *juonili|ne* VMr Sim; `juonili|ne Kuu Lüg Vai; g -se; *jooni|lene* g -lese Muh Han Tõs Juu JMd/juoni-/Plt KJn; *-lõnõ* Krl joontega, triibuline `riies on `oige ilos `juoniline Vai; `Sõuksed joonilised *pilved käisid õle `taeva* Põi; *lõeguline [suka] pael, nisukene jut'iline või nisukene jooniline* Kos; *puidik `ol'li `mul'kel jooniline `uhkuse vüü* Ran; *illuss jooniline tek'k* San; *joonilõnõ pruñts* Krl; `alla ~ `risti jooniline `ündrek Plv; *taivas joonilinõ* Se **Vrd** *joomeline, jooneline, joonik, joonikane, jooniklane, joonikõnõ, jooninõ, joonlik, joonlikanõ*

joonima *joonima* (ta) *joonib* jooni tõmbama *joonitud paper* Tor

jooninõ *jooninõ* Rõu Se = jooniline *Hobõsõtek'i_ `koet'i jäl_`hardsudsõ?, kae sõss `koet'i säänä jooninõ?* Rõu; *sääne jooninõ om kähr* Se

jooni|ratas *hooratas Jooniratas oli mootori külges teispool kut rehmaratas; Kui mootor keis, siis jooniratas andas jooni juure* Kaa

joonis|puu *joonis|pu(u)* Phl LNg Mar Nis Kei, *jooniss-* Kul, *juonis-* JMd

1. *katusepenn need oo need saarikade vahel, ned `ütasse joonispuid, pennid koa `öötasse* Mar

2. *rehetoa lae all olev aampalk, tala –* Kul

3. *veerispuu kus pal'k üles `aeti. pal'k `veeres joonispuide pial, kõiega tõmmati, teesed alt lükkasid* Nis

joonistama *joonis|tama* S Mar Tor Hää Kos Trm Plt KJn Nõo Har/-tamma/ Se; *-teme* Hls San; *-tõmmõ* Krl; *juonistama* JMd Koe VJg; `juonistama Kuu VNg Lüg; *juanistama* Iis Kod u, hv *Poiss oli `kange mees joonistama* Põi; *lapsed joonistavad obusid ja `koeri ja* Mar; *kõiksugused asjad juanistatse üles* Kod; *latsõ koolin joonistasõ* Har; *joonistase koolih latsõ, muud midägi olõ_õi joonistamiist* Se || [mustlased] *õliväd kõha pääl ja `vahtisid, midä sääld `suurest küläst näd `juonistada `saivad* Lüg

joonitama *joonitama* Kse Han millekski ettevalmistusi tegema, ärgitama, üritama *kausa joonitad akka kord menema* Kse; *Seda joonitamest oo rohkem kui tegemest* Han

jooni|vits *mutkui kiriksand talve paneb obuse ette, vitsad `saani, ja kui lapsed ei `oska lugeda - - sis `anti [vanematele] jooni `vitsä - - sis vanad suan valu* Tõs **Vrd** *joonevits, joovik*

joon|laud *joonlaua*l on mõdedud `piale `tehtud Kos; *liinijaan* van, *juunlaud* u Kan
Vrd joonelaud

joonlik `joonlik g -u hv = jooniline – Jäm

joonlikanõ `juunli|kanõ g -kadsõ V(juunli- Urv, juunliga(a)nõ g -gaadsõ; -kaanõ Se)
= jooniline *Illus juunlikanõ* `ündruk Urv; *rõivass um `kraasmisest* `juunlikanõ `saanu? Plv;
`juunligaadsõ kaadsa? Se

joon|puu *joon|pu(u)* Lüg/juon-/ Sa(joen- Mus Kaa Põi) Muh Phl; *joom-* Jäm Khk
Hi(juom- Rei)

1. tala, aluspalk, kandepalk (sillal, põrandal, lael jm) *sülla* `joompu põigiti teiste all, *sülla* `otste all Jäm; *see on* `joombu, *mis keib seinaga lagibu* `otste peel, ning noumbud keivad sääl peel; *paranda joompuud* van, *nüid_o paranda* `laagrid Khk; `joonbud oo [veskis] `sõõmriga kõrussitte Muh; *kus lagipuid* `peele `panta, *se `üita joompuu*; [põrandal] *lovad käivad* `piuti, *joompuud põigiti* Emm

2. pl veerispuud *joonbud kaudu* `aeti paarid ülese, *teine ots oli seinaga najal, teine maas, kõvega tõmmeti* Mus; *joenpuudega kikerdakse* `raskid `asju Põi

3. *joonpuu on üks* `sirge puu, `sellega `tõmmata `kriipsu (tisleripingil töötamisel) Lüg

Vrd joonis-, jõu|puu

-joont Ls kohe-, ühte-, üht-, üksijooont

joonud part < jooma, joobnud, purjus `oata (vaata) *mis* `joonud inimesed tegavad Muh; *nooda-joonud* (vähe vintis) Phl; `joonond pea jutt LNg; `Üks `joonu tuigerdas tee pial Han; *see* `joonud oli maas tee peal; *tä ennast* `joonuna ei `näita mette Tõs; *Mis* `juunu pää tõi, *se* *tark pää* `vastab Hää; *ma olen sellega* (ahjuhargiga) `joonuid mehi uhveldand küll Kei; *ju ta ike* `joonud `piaga võis `eksida Rap; *kõrsi kohas ikka võib neid* `joonud mehi näha Ann; *õli* `juunud Kod; *joond inime*; `juunud tuegerdab KJn; *ta miis om pii* `duonu Lei; *joonust ~ joonud peast ~ pärast* joobnult, joobnuna kekib aga `peale `joonust peast Muh; `kakleb *joonud peast* TÜR; `joonost piäst KJn; *joonust pärast ei mõista ennast* valitse Krk; *joonust pääst tõi* `ulle tük'ke; *joonu* `päaga tuleb teesele `kül'ge Nõo; *joonuks, joonus(e)* purju `pulmalisi õli pali, `saivad `juonest kõik Lüg; *se lakutas teise* `joonuks `täide Jäm; *õlut ma pole pailu joond et ma* `joonuks olen joond VII; *mees joond* `joonus enese Kir; *õlut tegi* `juunuse ja Tõs; *ega nied kõik juõdikud põlõ, kes korra* `juõnus jäävad Khn; *kaelud tegid pia* `joonuse Aud; *jõi* `joonuse Tor; *sina ei tohi* `joonuks `juua TÜR; *mehed jõid ennast* `juonust Trm; *meie ei suanudki* `juunuss `jääda Kod **Vrd** joomane, joonune, joonus, joonust

joonult `joonult Kei, *joonuld* Emm, `juu|nult Hää, `juõ- Khn joobnult *Mis targald mees* *see* *joonuld keelel* Emm; *tuli koo* `juõnult `palja `kägä siis Khn; *Karnast* (tigated inimest) *on* `karta, *ku ta nägu* `juunult kodu tuleb Hää; *Ta old sial* `joonult kõveras Kei

***joonune** g `joonu|se Khk Kei; `joono- Juu; *joonu-* VII purjus, joobnud p_ `teegid *mis ta* `joonuse `peega teeb Khk; `ühte teist räägid *joonuse* `peaga VII; `joonuse `peaga teevad Kei **Vrd** joonud

joonus *joonus* Kei(joo-) Jn/juo-/ Trm *joonus peaga* purjus *Inime teeb* `joonus `piaga kõik kurjad tükid Kei; *mies oli* *juonus* `piaga sõit koju; *juonus* `piaga tikkus mestega kokku minema Jn

joonust `joonust Juu JMd/`juo-/ joonust peaga purjus ossa pöörane, `joonust `peägä teä, mis ta teeb Juu; missa `lällad oma `juonust `piaga JMd

joonõh(n) → joonen

joonõtama *joonõ|tama* puutööd tehes jooni tõmbama – Vas

***joopatama** da-inf *joopata*[?] kõhkleva, kohmitsema *joopatass*: *minnä*[?] vai *olõ_õi minnä*[?]; milles sä *joopatat*; mis tah *joopata*[?], kui *tijt sis tij* Se

jooptamma → joputama

jooram *jooram* g -i lastehirmutus, koll, vanapagan – Krl

joorama `joorama, *joorata* jaurama *Akkasid kõva äält tegema, kohe* [öeldi:] *mis sa `joorad* Jür

jooru|jutt *Mis sa joorujuttu aad. Jooru jutt oli ka kui rumalaste rääkisid* Jür

joosepi|päev *joosepi-* Rõn; *jeesupi-*, *jeesubi-* Lut õigeusu kiriku tähtpäev (19. märts) Kui *Joosepi päival* päeva paistap, sis külmavat vili vara ära Rõn; *pühidsäm jeesupi `päivä* Lut

jooseba-, **jooseva-** → jooksva-

joosetama → jooksetama

joosi|hein *joosi ein a.* hanijalg (Potentilla anserina) **b.** ”väikeste pikerguste lehtedega siniste õitega ronitaim, kasutatakse jooksva vastu” *joosieinä kasvav kõva maa pääl, raaniku pääl; joosieinä keedets ärä ummussen, juu sedä vett, kaoss `juuskje ärä* Krk **Vrd** *jooksja, jooksjahein*

joosik¹ *joosik, joosk* p *jooskõt* Se; *jooži|k* g -ga Lut siil *joosk, sääntse halusa*[?] omma kinni võtta[?] Se; *ku joožiga karvaga `hambit tsüsit, saa terve*[?] Lut

joosik² → jooksik

joosisköllõma *joosisköllõma* Urv Har frekv < jooksuma *misa tan `ümbre lavva nii joosisköllõd ja pašsit, lasna_söövä_mis kätte saava*[?] Urv; *Ma pañni pini `tarrõ kinni*[?], *et mis ta käü vällän joosisköllõn* Har

joositama *juaksi|tama* Kod; *joosi-* MMg Ote V; *joossi-* Puh

1. joosta v käia laskma, käitama *läit's obest joositama* Puh

2. edasi-tagasi jooksuma v tõttama *mul ol'l ka eilä rutt, sai joositõduss terve päiv* Kan; *mii Jaan joositass `ümbre ilmaasanda* Har; *naadõ eläjidega joosida terve hummuguspuul* Rõu

3. paaritama *lammas o ärä juaksitet, `õinad juaksitavad lammass* Kod; *karja man joosit ärä; om ärä joositanu* Ote; *lehm om är joositanu* Urv

Vrd *jooksetama, jooksutama, joositõllõma*

joositõllõma *joosi|tõl(l)õm(m)a, -tõlla*[?] V(-tellemma Har Rõu; -tõlõda[?] Kan; *joos-* Se, `juus- Ráp); *d'uožitõma* Lei frekv < joositama

1. edasi-tagasi jooksuma *misa tan joositellet, kas sul `aigu ei olõ* Har; *latsõ joositõliva väläh* Plv; *latse joostõlõsõ; Mõnõ pañniva `hiindäle kellä `kaala ja siss joositõlliva kül'lä pite* Se

2. paaritama *ärä joositõlnu om* [lehm pulliga]; *oinass joositõlõss `lambit, vadi iks takan ja tükiss `sälgä `kargama* Kan; *lehm um jo*[?] är *joositõlnu*[?] Plv

joosi|vagja ”teivas, mille küljes on sääsavõrgu suudme küljeserv” *katel puul om joosivaiad, noil om `rõngad `ümbre ja rõngaste kül'len om võrgu säliss; joosivağa `müüädä*

jooseva `rõngad `alla, `põhja, kui põhipuu `alla tõogatass Ran -vöö lauakutega kootud kitsas vöö, tavaline mõrjsja kingitus pulmalistele joosi võid `ánti sajaliisile; joosi viiid `viskama (andeid visati söögi ajal üle laua) Se Vrd joosupael

joosk(-) → jooks(-)

jooskas *jooskas* hiir – Lut Vrd jooksik, joski

***joosklema** frekv < jooksma `juuskless üttelugu ja ot's nagu kana pesä kunagi Trv

jooskma-, jooskme- → jooksma-, jooksme-

joosku → jooksva

joosma → jooksma

joospõrdama *joospõrdama* laaberdama; purjutama Noorõ_poisi_joospõrdasõ[?] aokõsõ är[?], tettüs saa õi midägi; Kõik' pääväkese joospõrd `ümbre poodi, tji es midägi Rõu

joost *joost* (joost) g *joosti* (joošti) Han Tõs Hää/juü-/

1. püsimate inimene *Kül_se laps oo igavene joošt*, `mutku jooseb aga; `Neuksid `joošta põle enne `nähtud; *Küll ma nende `joostidega `kimpus ole*, `lõhkvad kõik ää Han Vrd jooksik

2. *vereringjoost ei käi änam läbi* Tõs

joostuma *juustuma* paarituma `lammad õlid `juustumata, sügise õmeti `juustusid ärä Kod

joosu- → jooksu-

joosuh *joosuh* = jooksul kolmõ kuu *joosuh* Se

joosuksil *joosuksil* = jooksul – PJg

joosu|pael *joosu-* "väike punane pael, mida noorik viskas pulmalistele, tarvitati sukapaelaks" – PJg Vrd joosivöö

joosõng *joosõng* g -u vee voolamine *vij joosõngu kotus*, *koh vesi juusk*; *vij joosõngu `aigu*, *suurõ vij `aigu* Se

joot *joot* g *joodi* Sa Muh Mär Vig Kse Han Ris HMD Juu Koe (ainult 1. täh ja sag liitsõnades); g *joodu* eP (g -o LNg Vig Mih; pl *juõdod* Khn, *juudud* Kse Tõs Tor SJn); *juot* pl *juo|dud* K, *jua-* Kod, g *juo|du* (-do) R(n *juo|tu* VNg, -to Vai, pl *juadud* Jõh); *juut* g *joodu* M Nõo V, *joodo* KJn; *d'uot* (*d'uüt*) g *d'uoda* Lei (1. täh)

1. jootmine *veiste `jooti on veel `aega*; *karjamal on menes kuhas `loomade joodi kajud* Khk; *looma joodi rakk* Jaa; *lehma joodi kõina*; *nee oo mu looma joodi pätid* Muh; *looma joodu vañnid* Mar; *vasika joodu jäoss oo kapp* Vig; *suured loomajoodi tõrred olid `mõisas* Kse; *vahest oli kaks `veiste joodi `ämmert* Juu; *veli tulõ šüüdäle un `d'uodalõ* Lei

2. sag pl perekondlik pidu (nt pulmad, peied, mõne tähtpäeva v sündmuse pühitsemine) – R eP hv M V; varrud, ristsed – S L TÜR VIPõ Hls u *mihkli`päiväst `piedä `suured `juodud* VNg; *õige `suuremb juot õli `pulma juot* Lüg; *katri `pääval on `juodud ja `mardi `pääval voi tehä `juodud*; *tegi `oige üväd kadukse `juodod ~ liigud* Vai; *joodule tuli pailu koñt `võörud*; *joodu emabä* (päev pärast ristseid); *mitmed joodud ee `joodud* Khk; *küll külamehed `ihkusid `jootude peel* Mus; *tuleb `jootude tegu*, siis *tehasse õlut igatahes* Muh; *õllepudi oo eä, sedä tehässe joodo peäl*, *saiad lõegatasse sess*e Vig; *sial ma pidasi joodud ää u*, *lapse varrud - - talu inimestel varrud* Kse; *kutsub teist joodule* Var; *olen seal `pulmas kõind*, ja *joetus kõind* Mih; *uue toa joot* (maja valmimise pidu) Ris; *kas pulma joot ehk varru joot ehk matuse joot* – kõik olid joodud Juu; *kui `jälle külas mõned juodud olid*, siis

`juodi ja praaliti VMr; kui last ristitakse, siis on varrud nende `juotide nimi Kad; ku `kunnigi jooduse om, ma lää ka koht `võõrass Krk; `sündümisepäävä joodu² Har || jooming mehed põõsaste all joovad, sial on joodud Lai; meestel omma `suure joodu² Krl

Vrd jook, joom²

jootma `joot|ma, (ma) jooda(n) S(`juuta- Khk Kaa(juut-), `juõt- Khn) L K Trm Lai; `juotma, (ma) juoda(n) HJn JMd Koe VMr Kad VJg Iis/`jua-/; `juut|ma, (ma) jooda(n) Kse/juuda-/ Tõs Hää Kod/juada-/ Pal KJn Vil eL(-me M San); `juotama, (ma) `juodan R(-maie Lüg; `jua- Hlj Lüg Jõh; `juotma u IisR)

1. juua andma `lähmä `luomi `juotamaie Lüg; ühed rohud kasuvad maas, `valged põied, seda joodeti `sisse [põiehaiguse vastu] Vän; küll nad mind `süetsid ja `juotsid JMd; ruhi eläjide `juuta Hls; iväge joodet vašk Hel; pal`lu süüb söödetäv, pal`lu juub joodõtav Nõo; vasik om makku joodet, suur kõtt om Ote; süümaeg ol`l iks är, sõss nakati makõkoppa `juutma Kan; ma joodi uma kasuvasiga piimäga² Har; ar om jalost joodõt hopõn – jala² kõvõra² [higiselt] `juuki kui saanu² pal`lo Se || purju jootma `juotas minu mehe `purje Lüg; mehed olid kõik ära joodetud Trm; vahel `joot`sivad metsa `vahti, teised mehed läksivad siis `metsa, tõmmasivad kõvast Lai; naa olli papi `purju `juuten Krk; siss tõi õlut ja `viina tõi, siss juut toda Juuliust Nõo; no² om Kusta ka mi Jaani täüs `juutunu Har; joodõtass rahvast, joodõtass `purjo Se

2. (kaht) metalleset kokku sulatama, tinutama `Pimä riist `juokseb `pohjast, `täüdüb `juotada `augu `jälle `kinni Kuu; punane vask, sie on `juotamise vask Lüg; `Valge vasega sai `rauda joodetud, punase vasega joodeti `jälle `valged `vaske kogu Põi; see on se tenotamene, kui neid plek`k nõusid tenaga joodetasse Mar; vasega juadab vikati võrud vikati `külge; vasega `juutmine one kõvem ku tinaga Kod; tinuteje sulateve kokku `inglistina sia tinage, sellege joodets Krk; kuusõvaiguga võid külh väist kokku `juuta², aga kas tuu püüsüss Har; voki kurk taht `juutmist, timäl um `salk siseh Plv; purra pand ja tinna, ni juut tu mulgu kiinni Se

joot|raha 1. teenuse eest makstav väike lisatasu kui nägi et [mõisahärra] obostega tuli, sai kodond `juosta väravad `lahti tegema, `ärrä `andas kaks koppikad juotraha Lüg; saksa anniv juudraha; õpeteje ruuvva ańds `mõisa tüdrukidel juudraha, `terve `ruuble Krk; posti poesi saeva vähämp `palka, et noele `loeti juutraha Ran

2. = jooduraha [pulmade] `lahkumise päeval [kannu] poiss tõi kannu lagedale, õlut täis ja akkas jootraha `korjama. igaiüks kes `viskas omad rahakopigad `sisse, pidi peelt `jooma Khk

joot|raud tinutamisel kasutatav abivahend juutraud one `juutmise juuren, juutravvaga juadab Kod

jootu → joutu

jootukene `jootu|ke(ne) Khk Kaa(g -kse); jootuge|ne g -se Emm Rei(`jootu-, -geine) jõuetu, vilets oras `seaste nõnda `jootukene Khk; jootugene laps Rei

joovahuma joovahuma Vas Se(part joovahunu, joobahhunu²) purju jääma; joobuma sa`lt joovahunu, är joonu² Vas; väega puõohh olõ õi², om `veitkese joovahunu; `viina juut, ni joovahut; `veitkese joovahusõ ar² Se **Vrd** joobahhama

joovastama joovastama hv Jäm, VII Emm Rei L(jooba- Mar Lih Kse) Juu Kos Trm u KJn, juova- JMd Koe, `juova- u, hv Kuu uimaseks v purju tegema; uimaseks jääma

`juovastavad` juogid Kuu; joovastand inimene Jäm; ta teind joovastavad `märga, olid seel` purjus pohas Emm; inimese pia joobastab ää, pia akkab `ringi` keimä Mar; mees on joovastand olekus Mär; kui ta joovastand on, siis nii ea mees Juu || alkohol käib selle joovastavaga liig pal'lu `ümmer Juu Vrd joomastama

joovastus *joovastus* hv Khk, Emm Kul Juu Trm, *juovastus* Koe, g -e; *`juovastu|s* g -kse u Kuu; *`juubastus* g -e Kse uimane olek, nõrkus mulle tuleb üks joovastus `peale Kul

joovik *joovik* g -u pikk oksteta vits *ma võtan sulle jooviku* Trm Vrd joone-, jooni|vits

joovikas *joovi|k* g -ku M(-gu Krk) T, -ke Kod/jua-/ MMg/joa-/ TLä TMr Kam, *`joovka* Vas; *joovi|kas* pl -ka² Vas, *joovk* g *`joovkõ* Röp, *joofk* pl *`joofka²* Se sinikas kui süüd *suun* juavikid, akab piä `valtama; juavike marjad Kod; joavike marjad MMg; jooviku aava pää valutama Trv; joovigu aave inimese `purju Krk; suu pääl kasvava joovike varre Puh; nakap `joñma, pikäli maan ja sinine ku joovik (lapsest) Nõo; joovike om nigu `mustkegi, enneki sinitsembä; käesime joovikil Kam; joovikist ka tetäs `sahvti Ote; läk'e `joovikihe Vas; `joofka kasusõ pik'ki `vartõ peräh; `kořssi pañgi `joofkit; joofka musta mara², edimält omma `valgõ, läävä mustass; `joofkama² Se Vrd hallikas, hallikamari, hallikmari, hallimari, johvikas, johvikmari, joobikas, joodik², joodikumari, joohik, joovikmari, juavuk, juuhtka, juukõ, jõhvikas, jõhvika-, jõhvikmari

joovik|mari = joovikas *joovikmarja* kasvave `suude sehen Pst; *joovikmarja, ku neit pal'lu süüt, aave pää ulluss, kasvave suukaalege ütten* Krk; *räbä sehen kasvava joovikmarja ja mustikmarja kah* Nõo

jopakas *jopa|kas* g -ka Jõh(joppa-) Var Tõs Hää VMr Sim lollakas, kerglane; *purjus jopaka inimesega põle kedagi peale akate* Tõs; *jopakas sa oled ja jopakast sa kua jääd; ega ta_ss täismies ole old kunagi, niesuke sama jopakas oli ta ju nuorest piast* Sim || Ta jäi võidujooksmisel *jopakaks* (st viimaseks) Jõh Vrd joba³, joobakas, jupakas

jopastama hrl part *jopasta|nd* Khk Muh/-n/ Emm Hää Nis Juu Kos Koe VJg Trm; *jop(p)asta-* Hlj VNg Lüg Jõh Vai

1. (kergelt) *purjus, nokastanud tämä on vähene joppastand* VNg; *ta on jopastand, `purjus täis* Nis; *nii jopastand` moodi, piä oemane ja Juu; pia täna jopastand` kangesti eele sai `viina` liiga `võetud* Kos; *jopastand* mies Koe || *napakas, totakas` niisukese joppastand` asjaga sai akkama* Lüg Vrd jupastanud

2. *juhtuma, sattuma küll miä jopastin` juoma nüüd; miä jopastin ka `toisi` ulka - jopastin` viina` saada* Vai; *Poisid aasid oravast taga. Viimaks omiiti jopastas neil, said kiviga` pihta* Hää

jopastu *ei miä_n ka jopastu järele` juukse* Vai

jopastumma *jopastumma* joobnuks jääma sääl `pulmas olid kaig mehed jopastunud; *meil ei ole vist` ühtki meest, ken ei jopastu* Vai

jopatama *jopatama* Nõo Kan, -mma Plv palju rääkima, jahvatama *misa_tan* iks jopatat, *mul jo viländ kullõlda²* Kan; *taa või ilmahh kül² jopatada², taal um vijl suu; jopatimi juttu* Plv Vrd japatama, jupatama

jopatand *jopatand* = jopastama *kui natise` juua saand on, siis` öötasse: kil'k pees u, vanamast` ööti püsut jopatand* Khk Vrd jupatand

jopats¹ *jopa|t's* g -tsi Plv Röp lobiseja *om õnnõ üt's igävene jopat's* Röp

jopats² *jopa|t's* g -tsi Vas Röp = *jupats*² `rätsepp ummel' mullõ ilosa *jopatsi* Röp || lühike – Vas

jope n, g *jope* Jõe VNg Jõh Khk Muh Emm Rei Mär Vig K I Hel Ran Võn Ote San Kan Rõu Röp Se; n, g *joppe* Jõe VNg Lüg Jõh, *jupe* Phl *jopp*, poolpalitu v kasukas u `poole `reide `pinsekist suurem ja paksem o *jope*; see oo `talve riie, se *jope* Muh; *mijs lähäb lühike jope sel'jän*; *jopel oo puumvillad all, `vuyder all, krae piäl*; *jope oo `pal'tu `muydu*; minul *jopeda ei õle* Kod **Vrd** *jopats*², *jopik*, *jopp*¹, *jubi*², *jupa*², *jupats*², *jupikas*, *jupka*, *jupp|kasukas*, -palitu, -särk, *jupski*

jope|kasukas lambanahkse voodriga *jope jope kasukas on poolest reiest soadik* Kos

joperdama ebaselgelt kõnelema *laps ku kõnelemä akab juba akab joperdama*; es kõnele `selgess, *joperdas* Kod **Vrd** *juperdama*

jopik *jopik* = *jope kus mu jopik on jäänd*; *lasen omale jopiku teha* Pil

jopka, **jopku** → *jupka*

jopp¹ *jopp* g *jopi* Rid, g *jope* Kod = *jope*

-**jopp**² **Ls** *nissijopp*

joppima *joppima*, (ta) *jopib* Kse Var rahulolematust avaldama `õhta *kukkus `joppima `jälle*; *ää jopi muy kallal* Kse; *kui `ühtelugu jopib*, see oo *jopakas* Var **Vrd** *juppima*

***joppõlõma** *nõnatat'i?* `joppõli, *läppe es nõnna kas'i?* Se

joprikas *joprikas* loomanaeris – Kad

jopul *jopul* g *jobuli* Ote; pl *joboli?* Plv *lamba väljaheide*, *pabul lammas tei jobulid* Ote; *lammass lask jobolit* Plv

jopuse|kamsik *jopusekamsiked õlid kehä järele* Kod

joputama *joputama*, `jop|tamma, `joop- vanduma *nakass `joptamma*, `vanma *jõlõhõ*; *läävä?* `tüllü, *nakass `jooptamma* Se

joput|sorinal ruttu see reagib *ühna joput sorinal*; *veed kõivad üsna joput sorinal* (s.t õlleveed on ruttu valmis) Muh

jora *jora* IisR Kos Lai tüütu jutt, *loba ää aa `tühja jora* Kos; *joodiku jora* Lai **Vrd** *joru*, *jura*

jorahtama *jorahtama* mom *jorisema*, midagi äkki vihaselt ütleva, *nähvama* – Vas Se **Vrd** *jorahutma*

jorahus *jorahu|s* Har Plv/-ss/ Vas/-hh-/ Se/-śs/, *jorau-* Rõu, g -sõ mom äkiline *häälit-sus*, *heli üt's jorahus `kuuldu laudan ollõv*, *mine_kae?*, *mis säääl hädä om* Har; *vok'i jorahuss* Plv

jorahutma *jorahutma* mom *jorisema* `veitkese *jorahut'* Se **Vrd** *jorahtama*

jorakas *jora|kas* Mär Tõs Koe, -gas Kuu, g -ka *jurakas tal ju päris pikk poisi jorakas* Mär; *pikk jorakas pal'k*; *jorakas mees* Tõs

jorama *jora|ma* IisR VII Mär Hää Saa spor K, Trm Trv Hls/-me/ Puh Nõo, `jorra-Lai (paaris verbiga `porrama) Nõo Urv(jorra-) Krl/-mõ/ Har(-mma) Vas

1. korduvalt *tühjast-tähjast rääkima*, *kiusujuttu ajama*; *torisema*, *vastu jorisema* *ää jora `tühja*, *saa aru mis ma räägin sulle* Mär; *jas peal siin*, *ei sel jutul oln `pohja `teadagid* Ris; *kui võtab ühe jutu `kiinni*, *jorab mitu `tuüdi*; `kääksid tal *kedagi teha*, *akkas `vasta jorama*; `jorrab ja `porrab `pialegi, `talle ei `kõlba see *ega teine* Lai; *jorab päle oma joru* Trv; *ei olõ rahul*, `jorass Urv **Vrd** *jarama*, *jorima*, *jorisema*, *jurama*¹, *jõrama*, *jõrama*

2. tingima, kauplema; peale ajama, manguma *mis sa jorad selle peñni juures, egass sie sind elata; tema jorab ju iga ašsakese juures, mis ta ostab* Sim; *mi_sa `jorrat alasi, ajat pääle* Urv

3. nutma *om üts vana torupill`l iks jorra ütte `viisi* Urv; *mi_sa alasi `jorrat* [öeld nutvale lapsele] Krl

Jordan: kolmekuningapäev; jumalateenistus ja vee pühitsemine kolmekuningapäeval apostliku õigeusu kirikus *`jordanil `käisime kolmekuninga; venelased `piavad `jordanid* IisR; *lähmä jordanille* Kod; *kolmökuningapäävä pühändädäss jordan; mji lähä jordanihe* Har; *jordani vesi pühitsetud, õnnistatud vesi Vanasti töid inimesed ikka kergu juurest jurdanivett, see pidi müttü äda ää arstima* Kaa; *Mönel on kolmekuninga vesi, `jordan ohu taris majas* Pöi; *jordani vesi on õberaha vesi* Tös; *ku om ädä siss võtave `jordani vett* Krk

jordo *jordo* norija, nuriseja *Kes no taalõ jordolõ hüä mõist olla?* Se

jorgam *jorgam, müraja ja `jornaja, sehuke rahul ei ole, pahuri tükka teeb* Aud

jorgats *jorgat`s söim Kulõ vana jorgat`s, kohe sa mu vigla olt `pandnu* Rõu

jorgo *jorgo* toime, joonde, korda *milla meie viil `jorgo suama õma `tүүgä* Kod

Vrd joru

jorgotama *jorgotama* "konarlikul teel sõitma" *`sinna suab jorgotata, aaguss `alla, tõesess ülesi* Kod

jorguline *jorgu|li|ne* Sim Kod(*jorgo-*) Pal, *jorgu|le|ne (jorgo-)* KJn; g *-se* ebaühtlane, *-tasane; tombuline, mügerlik põrutab ja jorgoline [tee], lüüb aaguss üles tõesess `alla; kangas one jorgoline* Kod; *pikk elukas `ol`li, lennätēs läks, tuli `ol`li taga `mitme jorgulene* KJn || *hooglik, puhanguline [tuul] `niske puhmeljane ja jorgoline tuul, käib edesi tagasi* Kod **Vrd** jörguline, jörgäline

jorgus hoop, löök *`vaata ma annan `sulle ühe jorgusse* Trm **Vrd** jork

jorgutõmõ *jorgutõmõ* asjata aega viitma *midäss sa jorgutõt alasi* San **Vrd** jorutama

jori n, g *jori* Rei KJn Hls Krk Krl Har Plv tüütü loba; pahur, torisev jutt *`kuula nüid temä jori* KJn; Koer jätab luu maha, aga sina ei jäta mitte oma *jori* Hls; *seant sama jori, mea ei taha tat kulletegi seast änäp* Krk; *jori ajama* 1. *jorisema, tühja juttu kõnelema mis jorri sa ajat tan* Krl; *sa? ajat pääle taad jorri alasi* Har; 2. pidevat ühetoonilist heli tekitama *ka`ra `poiskõsil ol`liva vanast lepä kooritse piibari?, tuu ai inne jorri* Plv **Vrd** jorin, joru

jorigas *jori|gas* g *-ka* vastuhakkaja, tõrkuja *Kas said kodunt sen jorika ka `liikuma* Kuu

jori|kisa jorisemine, jonni v kiusu ajamine – JJn

jorima *jori|ma* Koe Pil KJn Ote Urv, *-me* Krk Krl

1. tüütavalt rääkima, lobisema *mis sa [joobnu] jorid siin, mine koju* Koe

2. nutma, jonnima, nurisema; riidu norima *eilä õdagu nakaš jäl jorima, sõss tuu paänd nukka* (lapsest) Urv; *mi_sa alasi jorit* [öeld nutvale lapsele] Krl

3. peale ajama, manguma *gorime viil, anna viil* Ote

Vrd jorama, jorisema, jõrima

jorin *jorin* Kuu IisR Khk VII Mär Han Tös Hää Ris Kos JMd Trm Lai KJn, *jorrin* Puh V(*jorrin* Har Se, *jorriñ* g *jorinõ* Krl), g *jorina*

1. ühetooniline pidev häälightsus (urin, ruigamine jne); ebaselge laulu- v jutukõma *`kuulsin üht jutu jorinad, ei saand aru kedagi `ühti* Mär; *oli üks jorin, ei tea mes ääl see oli*

Ris; aavad suure jorinaga juttu JMd; ma küüli jorinat, lät'si `kaema, no? `ol'li tsia unikude tükkünu, jorisi pääle Har; jorrin kuuluss, tiiä_i kes tulõ, tulõ suurõ jorinaga; saa_i `arvo tuust jutust, jorinat aasõ Se

2. pikalt kestev tüütu loba; pahur, torisev, näägutav jutt ma_p taha su jorinad ilmast-`ilma kuulda VII; `nende vahel on `ühte`puhku üks torin ja jorin JMd; ei ole rahu, joriseb, `tüitab teise ära oma jorinaga ~ jorisemisege Lai; kas ta umma jorinat jätt, aja päälegi Har || toriseja, viriseja ajab `piaale oma jorinad. on üks va jorin KJn **Vrd** jora, jori, jurin, jörin, jörin

jorisa|ma jorisa|ma Trv, -mma, jorista? Har Rõu(jorista) Vas; ? jorisma, jorista? Kan = jorisema; lobisema mis sa iki jorinat Trv; misa jorinat, laula? ilosast Kan; mi perremiis om `väega `kiškja, alasi timä jorisass Har; Ta anna õi rahu ütelegi?, mugu jorisas ja jorisas ütešt jutist õnnõ Rõu

jorisema jori|sema, -seda R(-mma Lüg) VII Rei Mär Hää Hag Kos spor I, KJn M(-seme) hv Puh, Nõo(-sta); -sõm(m)a, -sta? V(-sõmmõ, -sõme, -ste Krl)

1. jorinat tegema; jorinal laulma ta joriseb üht lauluviit Mär; karu joriseb metsas Trm; lehm joriseb kui ei taha `süia Pal; purjus miis joriseb laalda KJn

2. lobisema; torisema, näägutama; nurisema, vastu rääkima `Püsti jalu on üä `vasta joriseda, aga mes äält sa käbillä tied [st püsti olles saad vastu hakata] Kuu; kui ma ei õle rahul, siis `naine `ütleb, ära jorise `ühte lugu minuga Lüg; mis sa jorised ja porised, [õeld] kui mõni inime räägib na pahaste või `tapleb Hag; põle kellegiga rahu, muudku joriseb `pialegi Lai; ära jorise `vasta Puh; tii? `ärä ja `ärä jorisõ? Rõu

Vrd jarisõma, jorama, jorima, jorisama, joristama, jorutama, jurisema, jörisema

jorisk jorisk g -u toriseja On `teine `kaunis jorisku `luomussega, ei ole `teistega `millaski rahul IisR

joristama joris|tama Lai, -teme Krk

1. madala häälega laulma joristas `laulda Lai

2. nurisema, jonnima `ärä joriste Krk **Vrd** jorisema

joristimmed pl joristimmed "sabarakud" – Kuu

joritsema joritsema tüli norima – JJn

jorjen `jorjen Hää Lai Krk, `jorjen Kse Nõo KodT, `jorjen Trv, `jorjen Kod, `jorjen Krl; `jorjen Trm; `jurjen Var HMD, `jurjen Urv, `jurjõn Krl, `jurgii-n Jäm Mus(pl `jurginid); `juriin Kuu; `jure-nn Lüg, `jurjeen, `juriin, `juree-n IisR; `jürjen Lüg Jõh Plt(jürjen) Pil Nõo, `jürjen Kan Plv, `jürjen Rõu, pl `jürjeni? Se, `jürjeni? Vas; `jürjee-n Rei Var IisK; `jürgii-n Jäm Kär; pl `jürgiünid Kaa; pl `jürkenid Vig; `jüriin Koe Sim; `jürjaan Kse; `jürjan Vän; `d'orden, `d'örden Lei; g -i

1. daalia, georgiin `jürgii-nil on tut'tõitses Jäm; `jürjeni lill Plt; om kõllatsit, verevit ja `val'git `jürjenit Kan; `jörjeni tutt Krl **Vrd** jürik

2. fig suguhaigus, ?gonorrõa `jorjen `persen Krk

jork jork g jorgu Trm Pal Lai(p jorki), g jorgo KJn, g `jorgu Lüg

1. jäme lõng; tomp, jämedam koht lõngas nii jämeda `jorku laseb, et ei lähe vokki kõrist `alle Lüg; lõng ei ole ühe tasa, mõni jork on jämedam, saavad ju'id `kangale `sisse Lai; lõngal jorgod sihes KJn **Vrd** jorkam

2. (kepi-, vitsa)hoop, löök `ánti kakskümmend viis `jorku ja kud'a kellelegi Trm; `mõisas sial `ánti pingi pial taguotsale `jórki Lai || vorp, löögi jälg `vaata jork on ülelevel juba Trm
Vrd jorgus, jorts

jorkam `jorkam g -a pej midagi jämedat, ebaühtlast edimese otsast `suituse nõj olive
`jämme `pakla justku vana `jorkama Trv **Vrd** jork

jorksti jarsk kallas, `jorksti lähäb sügäväs Var

jorn jörn g -i jõnglane, jõmpiskas `poiskõsõ jörn lät's kotost är^o Kan **Vrd** jörnikas

jornam `jornam g -i Han Hää käratsev, virisev, tüütu olend `Jornab, ajab joru, nutab,
`kiusu ajab, mõni on `seuke `jornamiks `luudu juba Hää

jornama `jornama, jornata Han Aud Hää käratsema, laaberdama; jonnides nutma
müraja ja `jornaja, sehuke rahul ei ole, pahuri tükka teeb Aud; Ajab joru, nägu laps juñnib
või tõnnib, `jornab pähle Hää

jornik jornik, `jornik g -u pahur, kiuslik, tüütu olend üks `purjus inimene akkab ükski
sõnu `aama ja `raapleb, siis `öötasse jornik; Saás oo igavene `jornik, `jornab külas ja
peksab kodu naist; Põrsas oo `neuke `jornik, et `lõhkus kohe aa maha Han

jorrama → jorama

jorsatama jorsatama nihelema istuss ni jorsatass Lut || häälightsusest – Lut **Vrd** ersatama

jorss jor|ss g -su jäme lõtv nõör; tühi jutt kae `määndse jorsu nä (lapsed) mullõ särgi
`handa omma `polmnu^o; hõörüt' tahn üte jorsu `val'miss Rõu

jorsuteme → jortsutama

jorsutus Mul sai lang nigu jorsutus jumpline Vas

jort jort g `jordi pikk ühtlane palk v kasvav puu Sain merest pikke `mändüse `jordi;
Küll `kasvavad siin torejad `kuuse `jordid Kuu

jorts jorts g jorsu Lai, g jortsa Rõn

1. sai [mõisatallis] mitu `jortsu Lai **Vrd** jork

2. "tüve lõomise pink" Jorts, jortsapenk Rõn

jortsutama jortsutama PJg; jor(t)so- KJn; jordsutem Krk, jorsuteme Hel ebaühtlaselt,
halvasti midagi tegema, jõnksutades töötama v liikuma `tõmmab ja jortsutab järel (nõoriga
järel olevast loomast) PJg; obene jortsotab; ei viä ühte `müüdi tasaselt; masin ei käi tasa,
jortsotab KJn; [lõnga] är jordsuten, üt's tük'k jämmet, tõine peenikest Krk

joru n, g joru üld, p jorru Urv Har Rõu Plv; n, g joro Lüg Jõh Tõs Ris VJg Kod Plt KJn
Kan Se, p jorro Vas Röp Se

1. madal pidev ühetooniline häälightsus v heli; pej laul; sag joru ajama jorisevat häält
tegema; virisema, nutma; ebumusikaalselt laulma Ajab joru, nägu laps juñnib või tõnnib
Hää; siga `rõigab, aab pikka joru kohe Nis; kolme `kuune laps akkab `kuogama, akkab
ajama joru Sim; ei mõessa laalta, aab joro Kod; undid `ulgusid, kolm `ünti korraga lasnud
seda joru Lai; ku `üüse [autod] `müüdä lääve, joru aave, siss seinä värisev puha Krk; pul'l
aab iki oma joru Hel; villa pessu maássina joru; mis jorru sa ajat, ku sa ilusalõ õi laula^o
Krl; vabrigu joru jo lät's; [laps] `naksi häll'in jorru tegemä Har; Aja nigu härä jorro
(oskamatust lauljast) Röp

2. tüütu jutt, loba; torin, jonn; sag (oma) joru ajama mõttetult lobisema; torisema;
kiuslema; fig kangekaelselt mingi mõtte v seisukoha juurde jääma jädä joru järele. mina ei
taha `niisukest joru `eiga `jõnni `kuullagi VNg; sinu juttul ei õle äärt egä `õtsa, üks joro

`vaide on Lüg; sie ei õle `muutku tühi juttu joro Jõh; mis joru sool `ühthe `joooni ülal on Khk; `käidi viel tagasi `kutsumas, aga mina ajasin oma joru, ei läind ka tagasi HljK; kui akkab oma joru ajama, ega siis jäta, temal jäägu aga `õigus Sim; aab `pialegi oma joru, lõpetab ja akkab seda üht joru Lai; inimene ajab oma plära -- ajab pähle oma joru Plt; lõpete vahel ärä sji jutt, lõpete joru Krk || vihatuju inimene saa `ende üle valitse, ta lask joru `müüdü Trv || ? (kangekaelsest inimesest v loomast) See mees aa üks igavene joru Emm

3. rida, rivi, rodu rugi vihud one jorus maas VNg; `metsa joru IisR; tulid ku aned pikas jorus ükstese järel Aud; üks eina kieritis lüeme kahelt puolt kokko pikaks joruks VMr; matukselisi oli terve pikk joru kohe Sim; üks mägestiku joro lähäb `Niarme `külla `vääil'la Plt; üt's pikk joru lät's vankriidõgõ suurtiid `müüdü Krl; ühe joruga, ühte joru järjest, vahetpidamata; joonelt, hooga [võrke] saab `paadist `lastud, `ühthe joru sedasi Jõe; `üste joro alate kõneleb; ühe joroga tulid ärä `seie Kod; joru|l, -le korras, jooones [olema]; korda, joonde, toime [saama, tegema] ei mina `joua jorule ajada, kui keik on segamiste VNg; teie õleta õma `tüüdegä jorol Kod Vrd jorgo

Vrd jora, jorin, juru, jõru¹, jöru

joru|jomm, -jõmm piripill, virisev laps Sa oled üks jorujomm; See jorujõmm iga raasu pärast muudkui jorab ja joriseb, moka kõveras IisR

joru|jommi, -s purju, -s Eks ned sovuo-sis ole täna jorujommis; Jäivad jorujommi Jõh

jorukas joru|kas g -ka IisR Ran (riide)räbal; nõõrijupp võrgu räbäläd vai jorukad [seoti mutikõite külge] Ran

joruma joruma Khk VII jorisema, joru ajama jorub `kõrtsilaulu, aab joru Khk Vrd jorutama, jöruma

joru|põrnikas = jorujomm Kasvab küll üks jorupõrnikas sinust; Selle kuradi jorupõrnikuga on päris õnnetus kõrvuti kartulivaol olla IisR

jorus|laul rahvalaul Nie `paarissanuega jorus`laulud `onvad kaik `oite vanast `laule-tavad `olled, küll pulmiess, küll `muuall Kuu

jorutama joru|ta|ma Kuu Jõh IisR spor eP, Trv TLä Võn Krl(-tõmmõ) Har/-mma/ Rõu, -teme Hls Krk San; jorota|ma Jõh Tõs Khn Kod Plt Pil KJn SJn Vas Se, -mma Lüg Vai Rõu Vas Röp

1. (madala häälega) ühetooniliselt laulma v rääkima, ebaselgelt häälitsema kui on `purjes siis akkab jorotamma Lüg; mehed jorotasid `laulda Plt; laulu äält ei oole, joruts pal't Krk; na_i mõestaki laalda, mugu jorutava, `aava joru Nõo

2. juttu heietama, lobisema; aega viitma, venitama, laisalt töötama jorotab `tüüga Lüg; nie jorotavad `õige säääl seda juttu Jõh; mis te jorutate, `tehke vähe rutemini Mär; aa`viiteks jorotab juttu Kos; mõned pulmalised jäid viil jorotama, enamäss läksid ärä Kod; läks `teise talusse, jorutas sial, `viitis teiste `aega Plt; mehe joruteve `pääle ja võtave `viina Krk; täl om vaja `minnä, aga ta jorutap pähle, `asja iin tõist taka Nõo; mihe `jäie `kõrtsi jorutõmmõ Krl

Vrd jaurama, jorgutõmõ, joruma, jorutõllõma, jörütämmä

jorutis jorutis tüütu inimene – Han Vrd jorutus

jorutus jorutu|s g -se VNg Trm Plt Puh Krl; jorutu|ss Har, jorotu|s Vas, g -sõ; jorudu|s g -kse Kuu

1. madal ühetooniline hääl; pej laul, jutt *ta om üt's jorutus ennedä, ta ei olõ `miaki laul* Har; *üt's tu sama jorotus* Vas

2. ajaviitmine, jorutamine *ega ta tühi jorutus midägi ei anna?* Krl

3. pikaldane, saamatu (inimene) *Pidäs hakkama merele menemä, vade nüüd `uoda sidä jorudust `Jaani Kuu; sie one üks jorutus, ei sie saa akkama `kuidagi `taute* VNg
Vrd jorutis, jörüdüs

jorutõllõma *jorutõllõma* Har; *jorotõlõma* Vas (laulu) jorutama *medä sa õks jorutõllõt, ku su helü kiinni?* om Har

jos *jos* Lut Lei(-ss; *d'os*) konj (alustab tingimuslauset) kui *jos tulõ tuul, aa pil've ettepoolõ; jos muna om valmis, siss süü?*, *a kui ei, siss keedäme viil; d'os sa tulõdõ sess ma `paata* Lei

joski *joski* hiir – Vas **Vrd** jooksik

jospel *jospel* junga laevas `keskmised [jungad] *olid `josplid* Krj

josta-kusta *josta-`kusta* kuskilt, ükskõik kust Tuleks tuuli *josta-kusta*, ida põhjast ehk pohisest Kuu

jott, -ii → j

joud *joud* g *jou* Jõe Kuu Hlj VNg Vai(n *`joudu* g *jou,u*) Jäm Emm Rei Phl Puh VLä Röp, g *jovvu* Krl Rõu Vas Se Lut

1. (inimese v looma) (töö)võime, suutlikkus, jaks; (füüsiline) tugevus; ramm *ära riiki nii `kangesti üle jou* Jõe; *`joudusa `müöde joganegi tegeb* Kuu; *Noored aitab joud, vanuni aga muistus; Kui äi soo `jouga, siss soob `nouga* Emm; *pääle söögi viis minutit pikutõlla?*, *tuu minnev jouss* Urv; *ei massa? oma jou pääle `luuta* Krl; *mi vanal om ka joud otsan, ei joua `kaäsi enämb taassperilde tagasi tõmmada?* Har; *ma tii kõkke tüüd, näet mul joud kand viil* Rõu; *soel ollõv `ütsä mehe `tarkuss, a üte mehe joud; kahrul ollõv `ütsä mehe joud, a üte mehe `tarkuss* Vas; *kiä no latsikõst palli pääle nii `ilda lupass, lätt `muutku umal joul* Röp; *tei umast jovvust (kõigest jõust); haari perämätse jovvuga nissu unikuhe `panda?*, *`luure `veete jah - - tuu o!l jou `kaemine* Se; *jõudu andma, j. vastu võtma töötõgijat vastava sooviga tervitama; tervitusele kombekohaselt vastama* *Katusetegemisel es `anta `joudu, siis pidid varesed katusele tulema. seda `joudu es `võetud `ilmas `vastu* Jäm; *lähämi tii veerest `müüdä, siss `ütlämi, et `joudu* Har; *ku tuu peremiis sõit ja and sullõ `joudu ja sa? võta? `joudu `vasta* Se || (tervitussõnades) *`joudu `tüöle; `Jatku `toidule ja `joudu `ammastele* hum Kuu; *tere ja `tööle `joudu ~ `joudu `tööle (vastus) tere, tere ja `joudu `tarvis ~ tere, tere, joud on ea* Rei; *vanast vanailma `aigu üt'el tere ja `joudu! vanainemine üt'el `vasta: jummale-mme* Har; *`joudu (vastus) `joudu vaia ~ tarbiss ~ `joudu teele; (kündjale:) tere `joudo jummal' appe (vastus) tere jummal' avita? jummal', `kündjale `joudo vaja; `joudo, `lõimõ koest (kangakäärjale); `joudo, `suure päid lak'o `lehte (kapsaistutajale); `joudo villa `tüüle `soeda? sullõ `sulgo ja `laoda? `lauta (lambaniitjale)* Se

2. (toidu) ramm, vägi; (ettenähtud) toime, mõju *Ilma kaalapakuta äi ole vael seda joudu kut kaalapakuga* Emm; *Söögi vahel om ka `ks suur vahe?, tõnõ süük' om, täl olõ määnestegi `joudu `eie?* Urv

3. jõukus, rikkus, vara(ndus), raha; majanduslik seisukord *hüä joud käss* Kuu; *ei minu joud `jaksa seda `osta* VNg; *tamal on `oige suur `joudu, ei tea kuhu tama sene rikkusega `lähtõ* Vai; *kut inime ära suri, siis krañts `pandi `kirku üles, palmi krañts, pleki krañts,*

kuidas joud `andas Jäm; kui sul `joudu on, siis `aitad `teisi Emm; kel joud, tuul `õiguss; joud ei kannu nii kal'list `massa Krl; sul om `joudu küländ, sa võit sõsard ka küländ avita?; ma_ks anna ka `vaesõilõ umma `joudu `müüjä Har; na omma jovvu? saanu kätte Se; jõus, jõu man; jõu sisse ~ manu 1. (töö)jõuline, tugev, terve; rammus, priske; terveks, tugevaks obõsõ omma jou man Krl; no? om mul hopõn jou manh, no? või ma `kuurmõid vetä? Har; elläi om uma jovvu man ~ ramuh Se 2. elu-, kasvujõuline (taimedest) `lämmä ilma? oli?, orass om ni jouh 3. jõukas, heal järjel; jõukaks, rikkaks [saama] talu om jou `sisse saanu? Krl; kel ol' jovvuhn `rohkõp, pañni? nii `mäntse püksi ka_ks, ni villadsõ? tõõsõ pääl, a kel olõ õss jovvuhn, tuu pañd [surnu] nii `saatõ `val'gide `püksega kah Rõu

4. edenemine, edasimine, edu; jõudu taga ajama kiirustama mina ajasin `joudu taga, mina tegin jämeda, mina `loime ei `ketrand VNg; see aeb nii `kangesti `joudu taga, se töö pole medaged Emm; jõudu tegema 1. edenema, jõudus olema Küll sul vade tegeb `kanga kudumine `joudu, juo `saadigi `varsi sen maha; nääd küll, et `tahtub ige tehä, aga et tüö_i teht `joudu `ühtä; kui üks inimene tieb `üksi egä sie siis `ninda `joudu tie kui `rohkemb olis kuoss inimesi tüöd tegemass Kuu 2. edendama, hoogu lisama tegi `joudu taka Puh; jõudu võtma kosuma, rammusaks v tugevaks muutuma keväjelt ol' ta vars kõhna nigu luu ja nahk, kae, ku `hal'la haina pääle sai, no nakass jälle `joudu `võtma Har

5. (kollektiivmõistena) töötægijad, tööjõulised inimesed igän talun ol' iks uma joud, `ulka ineme `isi, kis tüü tek'ki? Krl

6. a. (jumalik) vägevus, vägi, mõjuvõim suur joud om jumalõl Krl; no vet_s jumalal om iks suurõmb joud ku vanatikõl Vas b. võimsus oma jõuga iseseisvalt, kõrvalise abita Vened on sehantsed `taimed, mis oma `jouga `püsti äi seisa Emm

Vrd jõud

joude joude Jäm, `joude Jõe Kuu Hlj VNg Vai

1. = jõude; vaba; liigne `joude kolinad mis `kuskile enam ei `kolba, nied on vanad tüö`riistad, puunoud Jõe; `joude `polve pääl siin; eks tule ajalasa `rannale, siis on hüä `verku `lassa, meri `joude; kas tuli jääb sul nütt `joudeks va; Üks mies `ruuli, kaks toist miest `ninda sama `joudeks ja juduajajaks [purjepaadis]; [võrgu] kubu kõüs ei `tohtind `millaski `olla uppunüör, pidi olema moni süld `joudet; seppä pajass siel `käüdigu juttu ajamass ige ke `jouded olid, oli juo `mitmast küläst mihi kuoss Kuu; üks koppel oli alalde `aida `ümber, kus `joude obused `pieti; ise vana mies ja piab ka `joude naist VNg; see on `joude `uone, `kengi ei taha sidä; kesäst on jädetü `puhkama, sie on jädetü kesäst [suveks] `joudest Vai || lobiseja `joude juttuga [inimene] Hlj Vrd joudenass

2. kiire joude kasuma Jäm

joude|aeg jõudeaeg küll neil `naestel on `joude `aega, `muudku `latravad Jõe; `Joude ajal vois `kammila `verkujega `aiga `vietä Kuu; eks sääll ikke `kuigi palju ikke `joude `aega kaa oli VNg -jaak tööpõlgur Mes sest `joude `jaagust `siie `kutsusid, abi tämäst siin ei ole Kuu Vrd jõudejaak -jooksik `Kaua sa sis samate `joude `juoksik oled, et omale tüöd ei valada Kuu -liha kabja siseliha ta värgib `kapja, `loikab `joude liha vähemaks Jõe -loom neli on ike `lüpsi `lehmi ja neli `joude `looma VNg -maa "tarvitamata maa" `joude maa on kus midägi ei ole `külvetü pääle, kus midägi ei `kasva Vai

joudenass `joudenass = jõude jodagi papp `joudenass tege, [õeld] kui moni `niisugust tühist tüöd tegi Kuu

joudik `joudi|k g -ku (-gu) Kuu Hlj VNg(n -ku), n -kko Vai **a.** noorloom, mullikas, härjavärss *Neid `joudikusi saab igä `aesta `pietud, neh ku `jälle `kasvavad saab raha Kuu;* [talus oli] viis lehma, noored joudikud, värsikud, mul`likad Hlj; *on juo `kolme`aastane ja ei tule `piima, siis on juo `joudiku VNg;* `joudikko sie on `lehmäst viel `saamata, ei `lüpsa Vai **b.** tööta, tegevuseta inimene *siel oli joudikuid enamb kui asjaosalisi Hlj;* sie on üks `joudik, sel pole tüöd VNg **Vrd** joudilane, jõudik

joudilane `joudila|ne g -se = joudik *Egass lammasigi ole üsige `joudilane, tält `saamme `villu, vade vasigad o `joudilased Kuu*

joudinesä *Peräst tä (hobune) jo süüb `terve `päivä `heinamaall `joudinesä Kuu* **Vrd** joudenass

joudlik `joudli|k g -gu tugev `joudlik mees **Rei Vrd** jõudlik

joudma `joudma, (ma) *joua Jäm Emm Rei Har, (ei) joua Vas, `joua Lei, jouva San Krl, jouvva Urv;* (ma) *jova Hi, jovva V([ei] juvva Lut Kra); part `juudnu Lut; `joudand Ans Mus; `joudama, (ma) `jouan R*

1. (jõu v võimete poolest) jaksama, suutma, toime tulema, võimeline olema *miks ei `joua `riisu Hlj; `eigä `joua igäühe `miele järele elädä Vai; kes nee jouab `rääkida keik mis olid Jäm; maap jova teha Phl; ma jovva nüüd ülevän `istu?, no om paremb Krl; nigu mi `jousõ, nii tei Rõu; jovva ei inäp taad magõhõt' süüä? Vas; üt's lammas kara hulguh ol'l limbak ja jovva es tõistõga üteh `kõndi? Räp; taad hellü jovva ai? inäp ar? kullõlda? Se || (viljast) timahalt ei joua na rüä? medägi edesi minnä?, omma `väega kidura? Har || kärsima, maldama kuiss sa? `joudsõt ar? taad jutto `hihdäh kinni pitä? Se*

2. (majanduslikult, rahaliselt) suutma, jaksama; võimalik olema *esä ol'l näet ni `kõhn õt, ess jouvva maia `osta? Urv; Kiä ol'l rikkap, tuyl `ol'li? õks suurõ sii?, `laemba?, vaesõpil `ol'li `kitsapa? – kui `kiäki jousõ Har; nii saadõ söögi keä ku `kiäki `jousõ midägi? val'mista? Rõu; hulk pereht ol'l, parõgitu `isi `tsuugõ jovva_ ass `osta? Vas*

3. a. (ajaliselt) suutma, (teat aja jooksul) toime tulema; saama, võimalik olema; (teat ajaks) tehtud saama *ma joua sene `tõõga `õhtugs vastale küll Emm; mõni pidi [pulmi] katõ nõdäli peräst perähn `koõja, kui `kiäki `jousõ Rõu; ku varapa `tüühü lää, sõs jovva vahest ar tetä? `aiksast Se* **b.** (teat ajaks) kohale tulema, mitte hilinema *kas sa `joutsid vel appi Emm; ma `mõt'li, et ma poodi manh sullõ `vasta joua, aga sa `ol'li jo `müüdä tullu? Har; ma ar joudsõ peräle minnä? Se*

4. a. (kiiresti) edasi minema v saama; edenema; tagajärjekalt midagi tegema *ei `pääse päist egä `joua jalust Kuu; ei sie `joua oma `tüõga VNg; ei `joua siä ka oma `tüõga edesi `eigä tagasi Vai; ta ei joua `tõõga edasi Rei; ku pedäje kasu `joudõvõ? (s.t hästi kasvavad), sõss lätt kül'v ka `kõrda Har; hil'lak, jovva_a-i? kohegi uma `tüüga? Se* **b.** kellestki mööda minema, kiirem olema, kedagi ennetama *ol'l viij kat's `tuñni perän minnu tullu_tulõma - - ta jousõ minust ette poolõn tijn Har*

5. a. (kuhugi) saabuma, tulema, kohale v välja jõudma; teat eesmärki, sihtkohta, taset jne saavutama, kätte saama (ka järgi, pärale jne j) *paks udu oli, `naised ikke `kartasite, et tia, kuhu `välja `jouavad Jõe; kalamehed `joudavata `maale VNg; tule niid nobemidi, saap joua mo `järge Jäm; se va laisk obu, kui `kougele tei senega jovate Emm; kuis sa nii ruttu kodu jousõ Krl; ma olõ sinnu seeni maani pik'isil'mi `uütanu, no? umõta olõt sa peräle `joudanu Har; uüt' tük'ü `aigu nikagu elläi jo_lähembähe joud', sõss nakaõ teräväbäst*

`silmämmä Rõu; kui timä `joudse selle kotusõ mano, es olõ? enämp sääl midägi? muud kui suur kivi unnik Vas || ulatuma tuu jutt jo otsaga mi_vallast Roosa `valda `joudanu Har
b. lähenema, liginema, kätte tulema, saabuma (ajast) (ka kätte, ligi j) `aiga one ligi `joudamas VNg; aeg jouab käde Jäm; rugi `leikuse aeg jouab käde Rei; tüüaig joud kätte Krl; sul nakass jo pääkooliaig kätte `joudma; aig om ligi `joudanu? Har

6. liialdama, hooplema, luiskama inimese jütud `joudvad `palju ega se keik tösi pole end Emm; `joutut jütt (liialdatud j) Rei

7. muutuma, saada akka juba vanags `joudma; Nee juba omaga εε joudnd (tarvitamiskõlbmatuks muutunud) Emm; vanas `joudma Vas

Vrd jõudma

joudnõ `joud|nõ g -sõ tugev `joudnõ opõn Krl **Vrd** jõudne

joudrõ|mees `joudrõmiis mölder – Lut

joudsam `joudsam jõudsamini `Kroosimesega [vilja lõigates] leheb töö `joudsam äga on `raskem Emm **Vrd** jõutsam

jouduma `joudu|ma, pr (ta) jovvus(s) Vas Se/-mma/, (ma) `jovvun, en `jo(u)v|u (-o) Vai, (ta) `joudub Kuu

1. edenema, laabuma Oda `istet, siis tie `joudub Kuu; tüü jovvuss – lätt ruttu, jovvuss tegeminõ Se

2. (füüsiliselt v ajalisel) jõudma, suutma sie et `jovvu senest ajast `valmis tehä; müö `itse `emmo `jovvo tehä Vai

Vrd jõuduma

joudumadu `jouduma|du g -tuma suutmatu hv `joudumadu `tüöle Kuu

joudu|mööda 1. jõudumööda, vastavalt jõule v võimetele `joudu `müöde joganegi tegeb Kuu; tee `joudu `mööda Rei; ta tüü lätt `jõutsadõ edesi, ta om `joudu `müüädä tüü **Har**

2. vastavalt majanduslikele võimalustele `anda `vaistele `joudu `müöda VNg; aita vaest joudu mööda Rei

Vrd jõudumööda

joudus `joudus g `joutsa Jäm(jou-) Ans Rei, `joudu Lut(komp jovvutsap); n, g `jou|tsa Rõu Vas Se, -tsõ Har Lei, -dsa Krl; n `joudus(a) g `jou|dusa Kuu VNg Vai(-tse)

1. virk; kiire sie on `hästi `joudus `tüölle Kuu; `joudusa `kääga inimene. `kärmest tieb ja `kärmest lüöb; pikkasamuga obune on `joudus `käima, `astu jala `toise ede (s.t mitte eelmise jala jäljesse) VNg; puu on `joudus `kasvama Vai; `joutsa kasuga puu Jäm; joutsõ inemin Lei || vana `joudusa `suuga VNg

2. (kiiresti, tagajärjekalt) tehtav, edenev, laabuv sie one üvä `joudusa tüö teha VNg; [võrgu] maa aial on `arvemb lina, sidä on `joudus paranda Vai; nii `joutsa `tööga jouab `teenida Ans; paari rahval om õks `joutsõp ellä?, aga vana `tüt'rik om nigu puuhalg Har; Hulganõ ol'l no `joutsa kül_kakku? Rõu; hulgaga um `rõimsap ni jovvutsap tüü Lut

Vrd jõudus

joudusamald `joudusamald jõudsamalt Tüä kävi `joudusamald Kuu

joudusammast `joudusammast jõudsamini Eks motturiegä saab igä `joudusammast merel edesi ku `enne vanast `seili `paatiega Kuu

joudusammine `joudusammine jõudsamini Nüüd on kala `paatiel `mootorid sees, saab `joudusammine edesi Kuu **Vrd** jõutsameni

joudusast → joutsast

jouduv part < jouduma *jodagi* `jouduvad tegevad `istuvad ajatelevad Kuu

jouetu n, g *jouetu* Rei, g *-ma* u Emm, `jouetu VNg, `joue|du g *-tuma* u Kuu; *jouõ|du*? g *-du* Har; *jouvõ|du* Krl, *jovvõ|du*? Vas Se(*jovve-*)

1. *jõuetu* *Sa oled old kohe kogu suve `ninda `jouedu* Kuu; *ramu `puolest `jouetu* VNg; *ma olõ nii armõdu jouõdu; tyy om väega jouõtummass jäänü*? Har; *ma ed'imält ol'li iks jovvõdu ka ja `haigõ; päiv pääväst jäät jovvõdupass* Vas; *timä om jo jäänü jovvõtuss* Se

2. *mittejõudus* *Eks sa oda `suuremb käbü, `ninda vähikäsegä o `jouedu* Kuu

3. *vaene, kehv `kehva inimene one rahast ja `kraamist `jouetu* VNg

Vrd *joutu, jõuetu*

jouk¹ *jouk* g *jougu* IisR Kad Iis, g `jouku VNg, p `jouku Hlj Amb sade; *kõnts, muda, lima; poolpaks sogane vedelik `pohjas on `palju `jouku* VNg; *Jahu piad piimaga segama, et jääb niisuke paras jouk, siis selle lased pot'ti* IisR; [mahla] *tila `külge `korjab `paksu `jouku nagu süldi vedela tükid* Amb; *tindi kala piab `aama nisukest `paksu `musta `jouku tagant `välja; muda `jouku auk täis; panin vasikalle jahu `jouku juoma `sisse, on nagu tugevamb* Kad; *supp on `jouku lähnd, nagu jouk* Iis **Vrd** *jõuk*¹

jouk² → *jõuk*²

joukapa *joukapa* *jõukamalt ta eläs `joukapa ku mi elä* Har

joukas *jou|kas* g *-ka* Kuu/*-gas/* VNg(n `jouka) Vai Jäm Emm Rei Krl Har/g `joukatsõ/; *jovvu|kas* g *-ka* Vas Se/*-ss/*

1. *rikas, varakas `Jougas `lõüdäb `jouka ja `vaene `lõüdäb `vaese* Kuu; *sie one üvä `jouka külä* VNg; *moned `saivad `joukamast* Vai; *joukate inimeste laps* Jäm; *mi_külän omma_kõik' `joukatsõ perremihe*? Har

2. *tugev, rohke jõuga `joukas inime veel, pole mitte nii vana; `joukas obu, kena joud rammu* Jäm; *timä om jovvukass* Se

Vrd *jõukas*

joukaste = *jõukasti tu peremiis `joukaste eläb* Puh

jou|kaupa 1. *kõigest jõust, (täie) jõuga jou `kaupa õi saaa mid'ägi, ku nõvvu õi olõ*? Krl; *`kaugõ sa õks jau `kaupa tetä jouat, inemine lõppõss jo maha*?, *ku ega `päivi jou `kaupa tege* Har || *üle jõu jovvu `kaupa jovva ai, ma niivõra tii, kui ma jovva* Se

2. *vägisi, väevõimuga ku näväl' ol'l hamõ*? *mul säläh, siss kišk säläst är*?, *ku `kullõ_õss, sõss võt't jovvu `kaupa* Vas; *tõõsõ käest taht ar võtta jovvu `kaupa (~ väghüisi) uma jovvuga*? Se

3. *vähehaaval, jaokaupa, jõudumõõda ta tege joba jou `kaupa, ei olõ taal `hõlpsa enämb medägi tetä*? Har

Vrd *jõukaupa*

joukus¹ *joukus* g *-e* Vai Jäm Rei Krl *jõukus kohes seda `joukust ikka on* Jäm; *keš tõõ*? *`joukust tyyd* Krl

joukus² *joukus* adv < *jouk*¹ *kiedeti sie kõrt nõnna paks kõhe et `joukus teine* Iis

joul n *joulu* VNg Vai; g *joulu* SaLä Emm Rei Han Ris JõeK Ote Krl Har Se, *joulu* Jõe Kuu Hlj VNg Vai Jäm Ans Hi(`joulo- Phl), *juulo* Vas sag pl

1. = *jõul(ud) `joulude järel on kaepäev* Jõe; *ennemb `aesta `lehmättä kui `joulund `ilma `muiatta; `joulust jo mies johugi saab; sia pää `keideti `joulu!*; *Siis oli varestel, kajakujel ja*

`tiirujel vast `joulud, kidu `süüä `tarbesa; siis ühe`korra `joulun `läksimme `tantsusse Kuu; nelibül on kase pühä, `joulul on `kuuse pühä Vai; `joulu emabä (3. jõulupühajärgne päev) Ans; Toomas toores mees toob joulud, Andres ous mees annab joulud, Nuut liivapulk viib joulud Emm; `joulust oli kuus nädald `küündlabäse, `mihklist kuus `marti, mardist kuus `joulusse Rei; `joulu olli vanast tal`sipühä? Krl; jõulu jõuluajal – Vai Phl se `joulu olivad vast `pulmad Vai; vanad jõulud jõluaeg vana kalendri järgi vana joulu `olli kat`s nädälit perän Har; uus jõul uusaasta uus `aasta one `uued `joulud VNg; kesknädälä oli uus `joulu Vai; vastsed jõulud jõluaeg uue kalendri järgi no? omma joulu? kat`s nädälit varatsõpa ku vanast, nõu omma `vahtsõ joulu? Har || kolmekuningapäev `kolmekuninga one `kolmandad `joulud VNg || küünlapäev sie oli `küündläjoul, `viimine joul Kuu

2. jõuludega seotud asi v ettevõtmine `roodest sai `tehtud, kutsuti `joulud, panime lõnjaga lage, nee rippusid siis renni kohas Jäm; peremees tõi vihu ukse taha, siis küsiti: kauaks töid joulud Mus; `tal'si pühi tegevä `joulu – kuusõ ilostasõ ar?; joul ommõgi šjo kuus; kunas ti joulu tiit', kas perämätse pühi vai Se

joulik `joulik jõuline – Krl **Vrd** jõulik¹

jouline `jou|line u Kuu Rõu, g -lise Hlj, g -litse Har, -lene Emm, -lõnõ Krl; jovvuli|ne Rõu, g -(t)se (-tsõ) Vas, -nõ g -(t)sõ, (-dse) Se

1. tugev, jõuduline Ma? olli siss külh viil `jouline, jou manh, tei kõkõ Har; a no jovvuliid'si ka iks koolõss Vas; jovvuline mišs Se **Vrd** joulik || (millegi) tugevune nii `mitme hobuse `jouline Kuu; sie oli väga ia [paat] ja sie `nel'ja [hobuse] `jouline `muotur oli sies Hlj; ta mi_pessümaassin om kuuõ hobõsõ `jouline; mi? olõ üte `joulitsõ Har || paras, jõukohane võti jovvulitse kivi Vas

2. lihav, rammus; lopsakas ku lämimi um, sõss kasuss kurk jovvuline, muidu `kanguss ar? Rõu; jovvulinõ vili kasuss `hõste; rüä orass om kül jovvulinõ, säänest jovvuliist orast olõõi `nännügi?, ku sul om Se || tuumakas sõss lätt kõhn terä ka sinnä koh jovvuline Vas || viljakas ku õks jovvulinõ maa om, sis and hüvvä `saak'i ka? Se

3. jõukas, rikas ta_m `jouline inemine, ta või `massa? Har

4. kehtiv, maksev edesi`kaibamise `termin om `müüädä lännü?, no? om `kuhtu`otsus `joulitsess jäänü? Har

Vrd jõuline

joulu|aat jõululaupäev `joulu`aadu pikke `päivä Kuu; `joulu`aadu sai keriku `menna VNg || jõululaupäeval antud toit `anti `joulu`aatu Hlj **-and** ja siis `jouluand oli ka `jälle `karjatselle: `saiakakk ja `vorsti jupp ja liha ka, sie oli siis `jouluand Kuu **-jalg** = jõulujalg juu no? üt's laašs olut, siss saa joulujalg jo `sisse Har **-jänes** = jõulujänes – Rei **-järg** Tulite ka meid valatama, no `istuge ka sis `meie `joulujärüle Kuu **-kingsepp** teat mäng `enne `tehti `joulu kinksepad `kolme `jalgised, lükati `teised `ümber perandalle Kuu **-kuu** = jõulukuu `joulu kuus on `joulud Ans **-kuusk** = jõulukusk ma `teie jo joulu kuusõlõ jala ala?, no? muutku `küündle manu Har **-laupäev** = jõululaupäev `Joulu`lauba tuleb ikka omal ajal (õeld sellele, kes sügistõõdega hiljaks jäänud) Hlj; `joulu `loupa `toodi terve leib rennile, siis pidi rikas aeg olema, rennid `toitu täis Jäm; `joulu `loupa `tehti `saia ning Ans; `joulu `lauba `toodi põhud tuppä Rei; `joulu`laupa `õhta `viide lapsed tüha kabelisse `tontede käde Phl **Vrd** jouluat **-mauk** = jõulumauk `joulu `maugud jo `val'mis Hlj **-märg** = jõulumärg Joulumärg tehti toomapeevaks valmis ja see pidas neari lõpuni vastu Emm

joulune *joulu|ne* Khk Emm Rei; *`joulu|ne* Kuu VNg Vai hv Jäm Rei; g -se = jõulune
`pääle `joulused `päiväd Kuu; *`joulu* `leiba one juo vanast mend VNg; pärast `joulune
lumi Jäm; *joulune ölut es aka pehe* Khk

joulu|niglas = jõuluvana *Kas jouluniglas juba käis Jäm -olu* = jõuluõlu siis pidi `joulu
olut `valmis olema `enne joulut Jäm -oomiku jõuluhommik *Ega `joulu`huomigull voi `toise
peresse`mennä, siis `panna jo `ränjed `kaula* Kuu **Vrd** jõuluommuk -orikas Jõuluks tehti
rukkijahudest *joulu orik*. *Joulu orik* oli pikem kui teised leivad ning talle tehti teise otsa sea
nina, silmad ja kõrvad Rei **Vrd** jõuluorikas -pass = jõulupass *`joulu`pohkude peal`tehti
`joulu`passi; `joulu`passiga`anti teisele piki`pihta; neli joulu`passi seoti`olgedega kokku,
siis sai kinksepp Jõe; joulu`pass om viil tarõn Ote*

joulu|poiss 1. a. = jõulupoiss *kellu kahest tulid joulu poisid* Mus **b.** detsembris sündinud
poiss *mei poisid on`joulu poisid* Rei

2. jõululeib – Rei

joulu|poolpäev = jõulupoolpäev *joulupuul`ba palutadass meil jälle kuust ja latsõ
`laulava?* Har -pukk = jõulupukk *akkasivad siis`joulu pukki`mängima, noh`lapsed ise ei
`oskand, vana`taadid olivad ikke nied`meisteri mehed. siis nied`jälle õppetavad VNg;
siis kui ölut käärib, siis joulupukk tantsib* Rei -puu = jõulupuu *nüüd on`joulu`puud tuass,
aga päris vanal ajall - - siss olite sured`kruonid laess rippusite Jõe; `joullu puu säras
VNg; arune, kennel pole`joulupuud Jäm; äga vanast neid joulu`puid es`tehta Khk; meil
ol`l sääräne joulupuu, et`ol`li särävä`küündle ka manh* Har **Vrd** joulukuusk -põhk
= jõuluõlg *joulu`pohkude peal`tehti joulu`passi Jõe -püha* = jõulupüha *`joulupühade
`loupa; `joulu`pühad on suured pühad* Ans; *vanast ol`l õks joulupühä illuss külh, palutõdi
koolimajan`kuus jah* Har -reede jõululaupäeva eelpäev *`joulu`reede ja joulu`loupe on iga
`aesta Emm -sokk* = jõulusokk *`joulu`sokk ning`nääri ani on olnd - - looga sel`jas on olnd
ning siis viht olnd ännaks taga Jäm; käind suured`joulu sokud ning* Ans -vana = jõuluvana
`Jouluvanal oli vüö vahel kase`vitsa kimp ka Kuu; *meil tull`l jouluvana kah`kingitüisiga*
Har -vihk = jõuluõlg *joulu`vihk (s.o jõuluõlgi) sai kohe lage visetud, sai isi`eetud [soov],
kui kõrred lage jähid, siis pidi`täide minema* Jäm -õlg = jõuluõlg *hrl pl`joulu`õled tulad
kabisedes tuba* Khk

jou|mees 1. jõumees, vägimees *`joumis* Jäm; *miä olen`ninda sama jou`mies nagu`siägi
Vai; meil ol`l Luurih ka vanast`kangõ`joumiišs* Har

2. jõukas mees *kes`oskas [piiritusevedamise] parajal ajal`järele`jättädä sen, sie jäi ige
joumiheks* Kuu; *ta om jovvumiššs, tä om rikass* Se

Vrd jõumees

jounama *`jounama* Jäm Emm Rei/*jounada/*

1. sonima, jampsima *palavekkus akkab inimene`reekima, seda mei`üiame`jounamene;
Ta on nii`aige, et`üsna`jounab* Emm; *laps`jounab kui pia`valudab* Rei || segane, uimane
olema *peε`jounab* Jäm

2. jändama; jantima *lapsed, mes te`jounade siin* Rei

Vrd jaunama, jõunama

jourama *`jourama* Jõe, van Jäm/*`jourada,`jourata/*, Emm Kse Han Tõs Lai jõurama,
lärmitsedes liikuma; (suure häälega) nutma; mõirgama; mõrisema (pullist) *poiss - -`jourab
aga`peale* Jõe; *Üks`jourab natust aega, jeeb`magama, teina`jourab õõ`otsa`umiguni* Emm;

küll meie vana täna `mouras ja `journas Han; mõni ärg `jourab, mürab ja lõhub `aedu Tõs; `journas kui ull Lai || ilmaaegu rääkima mis_sa ette `jourad Jäm **Vrd** jaurama, jõurama, jäurama, jõurama

jou|ratas a. hooratas lina `jauhmise masinal ol'l uma jouratas manh Har || söim (jõulisest mehest) – Vas

joutama `joutama, (ei) `jouda VNg; jovvutama Vas Se

1. jõudu v energiat andma jummal' jovvutass – jummal' and `joutu, siss kasuss Se

2. **a.** aitama; edendama, soodustama Tsirbile rist ette: "Oh jummal' jovvuda? töökest, armas jummal tulõ? appi" Se **b.** lähemale tooma, legendama ei suur jumal `jouda `surma `eiga `jouda VNg **c.** edenema ei rugid `jouda oma `küpsemisega VNg

Vrd jõutama

joutsabast `joutsabast = jõutsamast *Ka'ra man ol'l mood'o ka ikäv är? oll?, a ku midä `sõrmi vahel liigudi, sõss lät's `joutsabast Rõu*

joutsadõ `joutsadõ

1. jõudsasti sa? ei kasu kah sukugi `joutsadõ Har **Vrd** jõutsade

2. jõukalt mi ollõv esi rikka, küländ, elläv `joutsadõ, ollõv kat's `lihmä Har

joutsahe `joutsahe Rõu Vas Se jõudsasti höllõ puu mis um `joutsahe kasunu? Rõu; tüü edenes joutsahe Vas; aig lätt `joutsahe Se **Vrd** jovvutsahe, jõutsahe

joutsalõ `joutsalõ Har Rõu = jõudsasti `kapsta? `väega `joutsalõ kasusõ?; tüüd `tjüdõ siss iks lätt aig `jout'salõ `müüdä Har

joutsapa `joutsapa jõudsamini `joutsapa kasuss, kõvõbahe (imälepp) Se

joutsast `joutsast Vai Ans; `joudusast Kuu = jõudsasti, kiiresti, tagajärjekalt *Sie jalagas on `joudusast `kasvand Kuu; se puu `kasva `oige `joutsast Vai; nõnda `joutsast lihab se töö edasi Ans*

joutu `joutu VNg, g `joutu Vai, n `joutu abl `joutumalt Kuu; `jootu g -ma SaLä(`jou-Jäm) Emm(n `jooto) Käi Rei(`juo-); n, g `jootu Khk Kaa Pha Rei Phl

1. jõuetu, kängunud; lahja, kehv `joutu luom Vai; pisike `jootu obu, mis se vädada suudab Ans; see on nii `jootu – ing pailaga `kaelas; jootu laps; seaste rugi orased nii `jootumad; me oleme kahesti, üks noor `jootu, teine vana `vääti Khk; mes sa sel vehesel `jootumal annad Emm; Laps `jootu, ära sedasi tee Rei

2. aegaviitev; aeglane *Tä jo on alade nisukane vaa `joutu tüö Kuu; lühikese samuga obune on `joutu `käima VNg*

Vrd joatu, jõutu

joutumasti `joutuma `sti mittejõudsalt sie tüö `lähteb `joutuma `sti Kuu

jouõtus jouõtus Har, jouvõtus Krl s < jouetu `vannusõ jouvõtus om man jo Krl **Vrd** jõuetus

jovedus jovedus g -e tüütav isik *Kas ei saand viel sest jovedusest `lahti Kuu*

jovetama jovetama vastu rääkima; lobisema *Kas `leuad jo sest jovetamisest ärä ei väsi; mes sa jovedat, ärä `tüüdat juo Kuu*

jovetelemä jovetelemä noomima; manitsema *Alade pidäb `neie `lastega jo jovetelemä, ega neisd `muidu sis inimisi `kasvaki Kuu*

jovetsema jovetsema riidlema, tõrelema *Jovetsin `poistega, `viskasid `auskari mere; See on muidu `oite kena mies, vade `kange jovetsema `ühte `puhku Kuu*

jovvukahe *eläs jovvukahe* (jõukalt) Vas

jovvutama → joutama

jovvutsahe *jovvutsahe* (jõudsalt) *väega kasuss* Se **Vrd** joutsahe, jõutsahe

jovvutus *jovvutu|ss g -se jõud(mine) kõva jovvutusõga miis, iibä pal'lo* `joudu Lut

jovvõdukõnõ dem < jouetu *jovvõdukõnõ om jo `väega?* Se

ju ju(u) Jõe S L Kos Amb Kod Pal Äks KJn; *d'u* Lei

1. ajaadv juba (viimasega võrreldes hrl enam lauserõhutus asendis, kiiretempolisemas kõnes) *kell oli ju kolm kui `rannast ära tulime Jõe; akab ju alliks `lööma, `koitu akab tegema Jäm; juba kahessakümmend ühüssa täis ja kuus kuud ju `peale Kir; ju `valge väl'las Hää; kui eenamalle `miinti, siis olid ommuku ju pääva tõõsu aeg plat'sis Äks; vanasti ristiti iki lapsed ju til'liksest päräst ärä KJn*

2. rõhuaadv kindlasti, muudugi, tõepoolest, ometi; küllap, arvatavasti *map_saa ju `outu `peele Jäm; ju sa need nimed tæed Ans; ju vanu igi nääb, mis saab Khk; Ju jätab saju üle Kaa; Sa oled ju täna jõudnd küll Pöi; juu te tulete tagasi Muh; kodu ei saand nii peenikest [lõnga], ju see ikka poest `toodi Rid; jues ja kuigas, nied ju lõnnud Khn; eks ma ole ju vana juba Hää; sina juu sõid juba Kos; eks sel Liinel on ju ia suuvärk Pal; kivi ju vajub `põhja Äks; tal (leival) ei olnd ju midägi iäd maetset KJn*

Vrd jo, joh, juh

juaksitama → joositama

-juana Ls jahujuana

juavuk pl *juavukad* = joovikas *juavuke varred* Kod

juba juba hv R, eP(*üba* Koe, *jüba* Kse, *jübä* Var) Hls Puh Ote

1. ajaadv (niihästi ajalisel ettepoole kui ka tagapoole ulatuvalt) *juba juba sie `eitas `enge Lüg; mai kuus lihab juba üsna kevadeks Ans; aeg on na iline juba Käi; ruki o joo nii küps, et pudiseb juba Mar; `lähkred ika vanast aeast juba Kir; juba ta ongi siin; juba `jälle akkas sadama Kos; kuus `aastad juba surnd Ann; ahi oli juba `kõötud siis ja Pee; üba on üleval Koe; suur poiisi volakas juba, aga tüed ei viitsi teha VJg; pilved akavad juba `käämä Kod; vaevu sai `istu, ku ta juba tulli Ote; juba - - jo ~ juh nüid akkab ka juba jo pikemaks minema öö Ann; kui [lapsed] olid juba nii suured, et juba jo `oskas sedas oost aeada ja `käia Pee; Musta rästa om siin juba juh; Juba kirikurahvas kodun juh Hls*

2. rõhuaadv kindlasti, tõepoolest, ometi, küllap, arvatavasti, täiesti, päris *juba sie `naine ikke `nendele ei `mieldind, `kutsusid mind tagasi Lüg; Seda `viiti on juba tööl edu, inimesed on kenasti üksinõua `väljas Pöi; Kui juba, siis juba (s.t kui midagi teha, siis teha ka põhjalikult, hästi) Vän; `talle ei tuld `kuškilt `väl'la, juba se unt siis seal oli kes ta ää `tõmmas sealt Kad; viie `kuune `kaalus juba sada kilu, sij on juba siga Äks || juba ta annab (s.t ei ta anna) Plt | kaksipidi `mõtleb peale, enni ikke lubab, juba pärast ei anna Mär; kas_se lõss oli natuke tilgastand, juba ma ikke aru ei saand JJn*

Vrd joba

jube jube VNg Aud Koe VMr Kad Vas, g *-da* Hlj Rld VJg Sim Trm Lai Pil Ran; *jupe p jupet* Hel; *jupõ g jubõhha* Lut

1. võigas, õudusttekitav, kole, hirmuäratav; inetu, vastumeelne *sie on üks jube inimene, `riidleb ja juob* VNg; *sitta on kõik kõhad täis `ninda et jube* Lüg; *küll oli sie inimene jube `silmist Vai; oh sa jube inimene oma tegudega* VJg; *mul kohe niesuke jube olek, et ei kohe*

taha `minna Sim; mul akkas pimedas jube Trm; ära aa nisukest jubedad juttu lastele Lai; küll om jube tunne Ran; siug – tuu jo jupõ Lut **Vrd** jõbe

2. int, sõim oh sinä jube Lüg; toho jube Trm; sõematass, ah sa jupõ, mis sa siin tei? säänest Lut

3. (intensiteedisõna) tohutu, väga (suur) nägi `metsäs karuda, jube suur; sie on jube lumi Lüg

jubedus jubedus g -e Trm Lai

1. s õudus, hirmuäratavus kui `aati irmu juttu, aas nigu jubedust `piale Lai

2. int oh jubedus küll; oh jubedust Trm

jubelema jube|lema, -lda Nõo(-õlõ-) Rõn van hullama latsetüki ei kuuleva sõna kah, mugu jubelese Rõn

jubi¹ n, g jubi Lai VIPõ Pst külapidu, simman teeväd jubi; läks jubile KJn; jubi ja `simmañ `tehti ringi `mängu ja SJn **Vrd** jubu

jubi² jubi KJn M T Kan Urv Plv(p jupi)

1. a lühike, napp jubi kleit; jubi `uñdrik Kam **Vrd** jubikene

2. s **a.** lühike meeste kuub, pintsak pane jubi `sel`gä KJn; jubi ulateb üles poole `põlvi Pst; `amme pääl `olli vešt ja jubi `aeti vesti `pääle; `palli kässi ja `pal`la jubiga viisiva inimese väl`läst ao `riida mant ärä Puh **b.** poolpalitu, -kasukas jubi om puu|pikk, ei ole ta palit, ei ole ta väikesärk Ote **Vrd** jobi, jubik, jubikasukas, jõbi

jubi³ jubi Jõh KJn

1. s mõningatel töödel, nt sõnnikuveol, viimaseks jääv osaline `Õhta `õldi `kärmäd, et `kiegi ei tahand `õhta `viimasest `jääda `väljälä, seda akketi siis jubist `ütlämä ja sie `kasseti `õhta `viega ülä Jõh **Vrd** joba³

2. a arutu, totter jubi jutuga KJn **Vrd** jobi¹

jubi|jänēs Juminda küla elanike pilkenimetus nüüd `ongi jumindastel kaks nime, Juminda `undid ja Juminda jubijäneksed. vahest nad on siis `irmus arad `nindagu jäneksed ja vahest on `julged `jüsku `undid Kuu

jubik jubi|k g -ku KJn Ran Krl/g -gu/ **a.** meeste kuub, pintsak – KJn Ran **b.** poolpalitu – Krl **Vrd** jubi²

jubi|kasukas pihtkasukas, poolkasukas mestel `olli kah jubi`kaska, `ilma `rõivada ja rõevastega kah; jubikask `olli nii poole `perseni Rõn **Vrd** jubi²

jubikene dem < jubi² lühike ese v olend mõni jubi kleit vai jubi `uñdrik, nigu `ol`liva päält `põl`vi, noid kutsuti jubikese Kam; `lühke miiss nigu jubikõni Krl

***jubikune** `köüe juppi one `toisel, ei olegi `targemba, jubikusi one küll, aga ühestki `asja ei ole VNg

jubima jubima Lüg(-maie) Vai Juu/-mä/ Kad Kod Lai Ran

1. midagi poolikult v halvasti, oskamatult tegema; ära rikkuma; jändama, hullama kao junga ots oli põlend nii piiniksiks, jubisid ükskord tedä, ei ikke põle param kedägi Juu; jubi `ilmama aeg teisega, aga ikke ei saa [korda] Lai; `rätsebäl om kask ärä jubitu, ärä narritu; latsele üteldäss: mes sä jubid sääl, ku `t`a `mässäb sääl, tii`b ul`akut vai; tuleb appi, aga larab niisama, viidäb `aiga, jubib sul aja `nahka, ei saa tettuss Ran || mes sa jubid, suudad ja ei suada, `üelnud kõhe Kod **Vrd** jubisema, judistama, jugima, jukerdama, juppima, jupsima

2. peksma akkasivad `tõinetõist jubimaie Lüg

-jubinal Ls jupp-jubinal

jubinen jubinen hooga, robinal *nij tulev mõtsast `vällä ku jubinen* [vihma eest põgenedes] Krk

jubisema *jubi|sema, -seda* Tõs Kod; da-inf -sta Ran Nõo(-sõma) Võn/-sõmma/ Se/-semma/

1. pej (vastu) rääkima, lobisema; midagi halvasti v poolikult, oskamatult tegema *mis sa jubised, räägid `vasta teese `tahtmist* Tõs; *jubiseb aja niisa-ma ärä, jääb iki tegemädä* Ran; *mis sa nii pal'lu jubiset* Se **Vrd** jobisema, jubima, jöbisema

2. lõdisema, värisema *kõik iho jubisi ja vabisi* Kod; *ihu jubiseb säl'län* Ran; *külm paänd jubisõmma* Võn || *τ`ol'li lännu serätse irmuga et, julga jubisnuva, noh nuju satteva tolle irmuga maha* Nõo

***jubistama** väristama, vöbistama *elukala jubistab* [võrgus] Ran

***jubitama** külapidu, simmanit pidama *jubitavad tesed `peale* Pil **Vt** jubi¹

***jubitsekene** dem < jubi², väga lühike, napp *mõni jubi kleit vai jubi `uñdrik, nigu nüit `ol'liva väega jubitsekese* Kam

jubu *jubu* külapidu – Pil **Vrd** jubi¹

juda n, g *juda* Kuu Vai HJn JMd Koe VMr Kad

1. pikk kitsas riba, juga; viirg, jälg, joom; vööt *vuõ juda* Kuu; *üks `valguse juda oli taevas* Koe; *`pilve judad juoksevad* VMr

2. pikergune heina- v kivihunnik *einamual sai ikke einad judasse `aada. sie oli kohe niiskene pikk juda, obone `tõmmas siis lao ette; `enne talupidajad vidand kivi juda `sinna aja `jäärde* VMr

3. siht, trass *aame judasi eenama vahele; tie judad; metsa judad; mine seda juda edasi* JMd

Vrd juga

judaline *judaline* = jugaline *Maarja kased on siest niisugused `pruuni judalised* Kuu

juder *juder* Hää Saa M Nõo; n *judõr* Ote Plv; g *judra* p `jutra; n *jutr* Har linas kasvav umbrohi, tuder; ?hiirekõrv *Judrad on pääpragi lina sjiis, judradel põle `kiudu, lagub ära* Hää; *juder om lina pikune, üte varrega ku lina, sääl kasvane kõdra `otsa* Hls; *linal om `jutre sehen* Krk; *judra kasvasse pikemad linna* Ote **Vrd** judrass, judrasõhain

judima¹ *judima* Sa naaklema, riidlema; vaidlema, tingima *mis te sii judite, `katsuge koju* Khk; *olid judind, et miks ma seda maksa* Pha; *lapsed judivad, ajavad juttu, tüliteved üksteisega* Vll **Vrd** judisema, jugama, jädima²

judima² *jäness judib ilbates* Ris

judin *judin* VNg/n *judinal* Jõh IisR Vai Sa Muh Rei Kse Hää Kad Trm Kod Plt KJn Trv Krk/g -e/ Nõo; *juf'in* Võn San Har Rõu Vas; g *judina*

1. vöbin, värin *`ninda `kartasin et judinad `käisivatta üle ihu* VNg; *judin kõis ihust läbi* Muh; *judin läit's üle ihu, ei tää ka surm avva aset mõõt* Krk **Vrd** jugin, jupin, jöbin, jõdin

2. tume kõla, kõmin; müdin; kahin, vuhin *laps `juokso `aima judin taga* Vai; *tämä nagu mürissäss, `niiskesed judinad õlid* Kod; *tulõ jutin um vällän* (tulekahjust) Rõu || fig *tõrölõsõ? nii mis jutin* Rõu **Vrd** jüdin

judinal adv < judin obo sipelgad - - see jooseb judinal, ei `linda LNg; Lääb ku judinal (väikesest lapsest) Trv

judisema judis|ema Jõe Kuu VNg IisR Kaa Hää Kad Plt KJn, -õmma Rõu, -õma Vas

1. lõdisema, võbisema, värisema *judiseb* kui `süldi liem Jõe; ise *judisi* `külmä kääs, ei lähä tuba VNg; apu piim *judiseb*; sült *judiseb* Kad; külmä värrin tul nii, et *judisõma* `pandsõ Vas **Vrd** jugisõmma, jõdisema

2. nurisema, pahandama *Kuule tüdruk, mis asja sa sääl nurkas niid sedati peaks judisema* Kaa **Vrd** judima¹, jõdisemä

judistama *judistama* Vai/-mma/ Kse Tõs Sim

1. väristama, kergelt raputama `vanker *judistab*, ku kivitie pial `sõita Sim

2. müristama küll `äiukäine *judisti* kovast Vai

3. midagi poolikult v halvasti tegema, jändama *täma juperdab ja judistab seal, ei täma saa* `korda Kse **Vrd** jubima

Vrd jõdistama, jõdistama

judrane a < juder *Ku lina judrane* `olli, sis `jäeti linaseeme õheks üüks pääl maa. *judrad* `paisusid kaste käe `lõhki Hää

judrass *judra*|ss g -sõ = juder – San Se **Vrd** judrasõhain

judrasõ|hain *judrasõhain* = judrass – Se

judska *jud'ska* undruk – Kan **Vrd** jupka

judustelemä *judustelemä* jutustama `Kuulatelin alade sis ku nie `huomigulasu mihed *judustelid*; *Odid tulubid maha ja hakasid judustelemä* Kuu **Vrd** jutuslõma

jues *jues* g `juese Tõs(joe-), `juesõ Khn(juõ-) van luik `mõisa `tiikis olid `juesed Tõs; *jues ja kuigas, taevaalusõd lõnnud; juba `juesõd* `väl'läs, `juestõ parvõd `lähtväd Khn

juga *juga* Mus Kse Var Tõs PJg Ris HJn Kad Trm Äks KJn Krk Kam Plv, g *joa* Mär Aud Vän Hää Kei Kos Plt Puh Ote, *jua* Khk IisR Iis Nõo Rõu; n, g *juga* R Tor Tür VMr Kod, *joa* JMd, *jua* Kad; n *jüga* Käi

1. pikk kitsas riba, nire, soru; viirg, jälg, joom; võõt `liiva `tuiska siis one *jugad* maa pääl; küns nind `kiirest et kohe *juga* oli taga; `lähte `ninda, et *juga* taga VNg; `linnutie, `pieni `tähti pali, `niiske *juga* `taivas Lüg; vee *juga* oli `järges kut ta loigust läbi `joosis Khk; *vidajad* *vidasid* varandust, suur sinine *juga* taga Mus; suured `pilve joad jooksevad üle `taeva Mär; täht läks nii et `valge *juga* jäi järele Kse; raba säär, kui tiäb teist `ilma, siis `taeva `alla kolab ülesse, suur *juga* paistab Var; `väike vee *juga*, `väike soon mis suvel ära kuevab PJg; linnu tie - - käib üle `taeva nihuke `valge *juga* Ris; `tuhkur [hobune] on suitsu `karva, must *juga* käis üle sel'la lakast kuni sabani HJn; vedäd `rasked `asja perän, on *juga* taga; nagu välk lüüüb, muko *juga* õli taga; kos soetso *juga* üleväl, siäl oo linn Kod; poolõni `taivani tul'l tu kõllanõ *juga* üless, `veirpjass kõllanõ Rõu || laeva, paadi jne jälg veel *Juga* on kover, perämies ei `ruuli `sirgest Kuu; kui sõuad, siis jääb *juga* järele Vän; motur `sõitis merel, *juga* olli järele Hää; kuer ujus et *juga* järele Kad

Vrd joga³, juda, jutt²

2. pikalt kokkuriisutud hein, vili; vaal `ända `riisusime, suur eina *juga*, suur pikk soru PJg; vanast `aeti `kõlka kokku, tetti *juga*; kai's *juga* iki sai üte tapne `pääle Krk **Vrd** jugadik

3. a. järsk veelangus; järsakust allalangev jõgi *tõkked`tehti* [kaladele] *jugade`peale*, kus vesi kõbast kukub Vän; Narva joa; vesi juokseb nagu jua JMd; kui se vesi tuli sialt`alla üsku üks jua kohinal Kad **b.** koole, madal koht jões madal jõgi, võtab kinni jugade pääl;`vankrega sai joast läbi; Suurejõe`veski on vanal aal olnd`Valma joa peal Vän **Vrd** joapealne, joats **c.** veeloik laps teind põrandalle igavese suure jua Kad

4. äkiline, lühike hoog, värin, võbin *Mul käis külm juga südame alt läbi* IisR; üits külmä juga läits üle Ote

jugadi-jagadi deskr adv lobe, logisev *kuaś one jugadi-jagadi* Kod

jugadik *jugadik* g -u ”pikk madal heinavirn heinamaal puuga kokkuvedamiseks” *Jugadikkudega jõuab ikka`kiiremast kui akkada`saatu tegema* IisR **Vrd** juga

jugal *jugal* g -a = jugar`Kraasimisel`saingi jugalad`villadest, neid sai pera`ketrada Jõh

jugaline *jugaline* VNg viiruline, vöödiline`eile`eha oligi`taivas jugaline, sie tähenda`vihma sadu; *jugaline`peldu; jugalisi puid one`lööda küll* VNg **Vrd** judaline

jugama *jugama* Lüg Jõh Vai Sa Muh Mar Kse Han Var Hää Pil KJn Hel

1. jagelema, riidlema; kurjustama; [kedagi] taga rääkima, kiruma *inimesed jugasid teda taga; vana Reet jugab vahel, et teised`eerdavad nii kaua asemel* Khk; *pole rahul, akab`vasta jugama* Kär; *jugas mo kohe, miks ma pole täda`ootand* Mus; *mis sa muidu`tühja jugad, see asi on ikke sedäsi küll* Mar; *Ämm jugab minia kohta omigust`õhtani; Minia pidi`amma kua takka jugama* Han || *kana jugab* (kõõrutamisest) Jäm || *rattad ühna jugavad obuse järel, põle võida soan,`karjuvad ja`keaksuvad* Muh **Vrd** judima¹

2. muid tähendusi: **a.** juhama, viitama *rattas jugab ehk`uisub kui`sõidad`ninda`rüöpä sies, rattas käib kahele`puole* Lüg; *rattad jugavad nõnna et, kõivad keerest, kõi tee peal mitte* Muh || *vaaruma, kõikuma, tudisema jugab nii`kangeste nõnna et* (haigest inimesest) Mar **b.** *jugab aga`peale, ei seisa vagusi* Muh **c.** *vaevlema, põdema`kaua mia vana piaks viel jugama siin`ilmas* Vai; *juganu lat’s* Hel

jugamus int (välj imestust v kohkumist) *oh sa jugamus küll* KJn

jugalpuu *jugal-* Jäm Khk Rei Vän Ris Kod, *jüga-* Hi

1. jugapuu (*Taxus baccata*) – S Vän Ris *käbide asemel on jugapuul marjad* Vän

2. ”vintske, kärnane, viletsasti kasvanud puu” *jugapuu one`vinske, kärnikline puu, mes`painub, vaevass`viisi kasnud. egä puu võib`õlla jugapuu* Kod

jugar *jugar* Hlj Sa Muh Vig Han Aud Jür Sim Kod SJn; *jügar* Käi Rei; g -a

1. lühike ja jäme ese v olevus: **a.** jupp, tükk, julk, tolk *paisel tuli sihande suur mäa jugar`välja* Khk; *kuuse mulgid`lähtvad suureks, mustad nagu jugarad; see oo muidu üks puu jugar* Muh; *kaśk akkab oksendama, jugarad jäävad`tolku sial kus ta tilgub* Aud; *vat kus paku jugar, ei lähä`lõhki; tuo se raua jugar`seie* Sim || *väljaheitepabul see va lol’l koer, kõik kuhad suuri koira jugarud täis* Jaa **b.** väike (tüse) inimene v loom *pullijugar* Vig; *poiss jäme jugar* Sim; *teesed lapsed`ol’lid kõik jugarad,`veiksed* SJn **Vrd** jugal, jugarik, juger

2. adra ”kurepulk” *adra jugud ja jugar* Kod **Vrd** jugarapuu

jugara|puu *jugarapuu* adra ”kurepulk” – Kod **Vrd** jugar

jugarik *jugarik* Urv, g -u Pil a kangujäänud, kidur, jändrik *see mõne puu, mud’u kõber jugarik* Pil; *vana suu pedäjä kagarik vai jugarik* Urv **Vrd** jugar

jujarline a < jugar *Sauene maa, muld oo nõnda jugarliseks kuivand Kaa*

jugema *jugema*, (ta) *jueb, joeb* imema, lutsima, närima *kas pole äbis nii suurel poisil nisa jugeda; pale ülbane, juges `pæele topi kallal; siga jueb, juutsub läbi ammaste, äp söö kenaste midad; kakandid jgevad kalad, `räimed nii pal'ju ära, et äi jää muud kui pal'jas roo(g). jgevad võrgu ka ära kut võrk `põhjas Khk Vrd jugima*

juger *juger g jugra p `jukra Kam; jugra pl p `jukre Trv*

1. pej vorst `vorsti sõemati *jugrass, jõolu jugra Kam Vrd jugar*
2. äkiline lühike hoog, värin, võbin *mõnikõrd ihun nigu raputap, nigu juger käip üle ihu Kam*

3. (kartulisort) – Trv **Vrd** jügra

jugima *jugima* Kuu Hlj HljK Lai

1. ”taga ergutama, sundima (hobusest, inimesest)” – Hlj HljK
2. jändama, jukerdama *mis sa jugid, jäta järele, sest ei saa `asja Lai Vrd jubima*
3. imema *’Poissile `torkasin pudeli suhu las jugib Kuu Vrd jugema*

***jugin** värin, võbin *tal käävä? külmä jugina? Ráp Vrd judin, jupin*

jugistama *tuikuma Memm akkas täna ommuku ülesse tõustes jugistama SJn*

jugisõmma *jugisõmma lödisema, värisema mis ta jugisõss, `hamba löövä? kokko Ráp Vrd jubisema, judisema*

jugitsema *jugitsema norima mis sa kurat jugitsed siin Pil*

jugne n, g *jugne* (noorest, väikest kasvu koduloomast, ka poisist) *häräjugne; pojajugne Ráp*

***jugrima** (ta) *jugrib* uurima – Jäm

jugu n, g *jugu* Var Trm *Kod(jugo) KJn; jugu- KJn Hel Ran Nõo Har(juku-); juko- Ráp; juu- Krk* (maast juuritud) looduslikult kõvera otsaga puu; sellest valmistatud tarbeese

a. *jugu piaga regi Trm; kase puuss võid kua tehä [reejalase], ku jugo kätte suad; `tüüdi kase jugo Kod; juuregi Krk* **b.** = jugujalas *pal’gikelgud oo enämäss kõik jugudega; koropi jalassed `paerga kõik jugod Kod || toobri, veenõu vedamise jalas jugu `tehti nagu ree jalas ja `pandi `toobri `alla, juguga `toodi vett Var Vrd jukupoiss* **c.** = jugupiip *jugu va’rs, jugo kaha Kod* **d.** *adrakurg adra jugud one `natke kõverad, on metsäss üles raiutud juuriss Kod*

jugujalas looduslikult kõverast juuritud puust jalas *jugujalassed o kasvand kõverad, õt’sitasse metsäss; kask ja suar oo jugujalas Kod; jugujalasse `raotas üten juurege; jugujalastege regi Hel Vrd juht-, juurik-, juurjalas -kask* ”kõveraks kasvanud tiheda süüga kask” *kaks jugu `kaske `võeti metsass maha Kod*

jugumann *jugu|mann g -manni* (poisi)jõmpikas – Muh

jugupiip kasepahast piip *jugupiibud õlid vanass. jugupiip tehässe kase pahass. suure vandusega ja kologa piip; `veike nõsopiip kutsuti vanass jugupiip Kod*

juh juh int ju *Tõstre rahvas lätsiv einämal juh; juba juh Ku vanempess sai, siss noomati ja `müüti juba juh Hls Vrd jo, joh, ju*

juha n, g *juha* Juu JMd juhe, juhivits (harksahal, vankril) *`enne olid ark`sahkel puu juhad; juhad olid nihukesed veänatud vetsad. läks see juha kat’ti, läks tegi lepikus uue. lepäst `tehti ehk paost Juu; `aisade juhad; `vankre teene juha läks tie pial kak’ki JMd*

juhama *juhama* Jõh L(*juhama* Mih) K I

1. sõiduteelt kõrvale libisema, viitama kui juhevets o teist `moodi läind või ää tulnd, siis `vanker juháb, keppob `kraabi Mar; `juhtmed o [vankriaisadel] väl`lapool, et ei akka juhama, et otse teed jooseb Lih; `vanker juháb teine puole voi teine puole, käib `viltu JõeK; regi akkab libeda tiedega juhama, nigu `ringi `kierab, viab enese obuse `kõrva Sim; vanger juháb kahele puale, vißt one juhi `kat`ki Kod; läks [jalgrattaga] `orgu sumat `sisse, ta juhás kääs, ei saand pidada Lai

2. kõikudes käima, taaruma `juunud inimene juháb kahele puale, laenetab, võtab tñid laialt; ku inime vanass suab, siis kakerdab ja juháb; `veikesed lapsed `voñtavad, jalad juhavad all Kod || juured kokko juhavad, ladvad kokko langevad ? rñvl Kod

Vrd jugama, juhjama¹, juhtama, juhtma

Juhan: lihtsameelne, poollollakas (lähtunud konkreetsest isikust) sa, juhañ, saat no midägi? `arvu Se || int oh sa juhan, kui tuli üks mies `siie Jõh

juhanine juhani|ne g -tse Puh Nõo Rõn Juhani-nimeline juhanine poig Nõo

juhataja tgn < juhatama¹

1. asutuse, kollektiivi, ürituse juht; töö juhendaja, juhtija kuol`meistrid on `lauulu juhatajad Lüg; nooda kipper o teiste juhataja Muh; `kursuse juhateje; muusiku koori juhateje Krk; ma lát`si `mõtsa puie `perrä, sääil ol`l tii pääl iihn juhataja, tuu näüü` kõigilõ kätte uma jao Har

2. raamatu sisukord loulu raamandul on juhataja Emm; laulu juhataja on `ree-gester Plt

juhatama¹ juha|tama üld (-tamma Lüg Vai V, -dama Emm Rei, -tem[e] M San, -tõmmõ Krl; joha- Vil Krl)

1. osutama, (kätte) näitama; midagi teatavaks tegema; [kuidagi] juhtima, läkitama küll kiel miel tiet juhatab Kuu; `kupjas juhati `moisas tüö käde VNg; p`löva ise midagid, piab keik asjad käde juhatama Khk; kes teid tähe juhatas Muh; loomad oo kadund, juhata mulle loomad ülesse Mar; ma tulen juhatan teed Ris; kas tiate juhataata `mulle inimest [tõõle] Trm; kana lol`l juhatab ärä, kos kõhan tämä pesä Kod; üte naisel olli [raha] juhadet Tindi `kalmess (ill), iki `üüse unel Krk; tõene peedäb `endä ärä ja tõene juhatap kätte, et kae `sinna läits Nõo; mine juhada timä mõtsast läbi; juhada, kost `marju saa Har; tõsõ juhutamise `perrä `tul`li Plv; `näütäss sõrmõga, juhatast et min`sinnä? Se; jumal juhatas, (nagu) jumalast juhatatud (millegi õnnestumisest, kordaminekust) jumal juhati meid `onnega kogo Vai; see oo muu`le jumalast juhataet Muh; `jummal esi om juhatanu `mulle serätse õnne Nõo; Esä trehvas `õkva parasjagu sinna, nigu jumalast `juatedu Rõn; jummal` juhata` mu hüä õnnõ päle, käük` läts `hõste Se || vana inimese jutt, ega sij` koheki ei juhate Hls

2. õpetama, juhendama; nõu andma isa juhatab last `tüõle; `arstid juhatavad, üks salv on ühe [haiguse] `vasta, `tõine `tõise `vasta Lüg; mõni ei `oska ise maja teha, `ütleb et, tule sa juhata mend Mar; tüü tegimises piab juhatamene olema Hää; Mat`sina (Matsi naine) juhatas, et tuada `aptegiss `rohto; juhatas ärä, et pane kartulid patta ja aaduta `kapsad Kod; üttepuhku pidi mia egät tüüid juhateme Pst; kes neid [kurgi] om juhaten, et na sedäsi rian lääve Krk; juhatomise `perrä iks tegi Krl || juhatab laalu `kooi Trm

3. juhtima, suunama **a.** veokit v veolooma juhtima kes obest juhats, istuss iki ääl puul; mud`u ei saa obest juhate ku `ohje ei oole Krk **b.** [millelegi teat] suunda andma vett ei saa muud`u juhata?, siss piät suur` kraav` kaibma ja tõsõst paigast minemä `laskma Har

Vrd juhtima¹

***juhatama**² = juhama vanger juhates, käi teist puuld pidi Trv

juhatse n, g *juhatse juhatus tõiste juhatset`müüdü tulli iki* Krk

juhatus *juhatu|s g -se* VNg Jõh spor eP(g -sõ Khn) eL(-ss, -sõ g -sõ V); *juhadu|s g -kse* Kuu Vai, g -se Khk Rei

1. s < juhatama¹ *ei sie ole`mingisugust juhatust saand* VNg; *mene nüid miu juhadukse järele* Vai; *eks sa anna siis juhatust, kui ma_b`oska mette* VII; *juhm ei saand kellegist aru,`aanti juhatust kätte, aga ei saand akkama* Plt; *ma ole raha juhatusse une är nännü* Krk; *anna`meie lastele ka juhatust, kudass na parembid edesi saava* Nõo; *ma tul`li su juhatuist pite* Se || tähis, viit *juhatused mis tie ääres, need on tie juhid* Sim **Vrd** juhatse

2. teat organisatsiooni tegevust juhtiv organ, juhtkond *soa vää juhatus* Kuu; *ühisuse juhatus* Khk; *Ta oleks tulnd küll [tööle], aga juhatus pole teda võtnd* Põi; *Juhatus oli koos* Khn; *sel`tsi juhatus* Tor; *koloo`si juhatus* Kos; *hyyõ tegemise juhatus* Röp

juhatus|kiri *juhatu|skiri om tulba pääl, säält kaet kos minnä?* Se

juhe *juhe g`juhtme p juhet (juhed)* S(n *juhes* Emm, *juhtmes* Käi; g *juh[k]me* Jäm Khk, spor *juhte*; p *juhent* Khk VII Põi; *johõ g`joh[t]mõ p johõt* Khn) L(*juhtme* Kse Var Tõs, *juhme* Kul, *juhte* Rid Lih) ?Pil(pl *juhmed*); n, g *juhe* Lüg IisR spor L(n, g *johe* Hää) Ha Jä VIPõ; *juhe?* g *juht(m)õ* Har

1. a. vankri juhivits *rattad`jooksvad`kiiva,`juhkmed pole`õiged, teine`löölas, teine`kange* Jäm; *rataste juhe keib ige kaelas, teine`juhtme ots keib aisa kõrva`külge* Khk; *juhtmed olid nõorist, ähk kõövest või paelast, puust oli koa, puu`juhtmel oli veanat pära, võrral pial; kõövest`juhtmel oli koa puu pära* Põi; *aistel`juhted käivad`otsas, mud`u`vanker akkab juhama* Lih; *kui`juhtmed`lahti oo, siis vanger juháb,`juhtmevõrud tulad änam aisa otsa`puule tõmmata* Mih; *juhtme raud keib`vankre aksi`otsa* Tor; *kohõss sa tuu`juhtõraua pañni, ku`sa ratta vällä?* määre Har **Vrd** juher, juhikas b. *adra juhed* Vig c. *suur pitk ige oli, rihmad`külges, kess`paikas juhe* [härjaikkel] VII

2. tuuliku tuulde keeramise seadeldise osa *Vehmer see`pandi õles pööri ige`külge ja pööri egede küljest neli juhent`alla`vehmri`külge* Põi; *juhtmed ollandil, kis tänd`tuule vädavad* Var; *juhed käisid ikke puu kül`lest sabapal`gi`külge* Nis

3. hrl pl (võrgu)vabe *vidage võrgud`juhtele* Mus; *võrgud`vääti juhende`peale üles. argid olid juhende`otsas* Jaa; *võrgu`juhtme sõlg (põikpuu)* Põi; *lähme`võrka`juhtile`aama* Muh; *juhtedel on sarved`külges;`juhte aru* Rid; *paneme võrgud`juhtmes; võtame`juhtimest maha* Kse; *võrgud pannase`juhtimese`~ tõmmatse`juhtmele* Tõs; *Võrka`mtõ või viel`johtmõlt ää võtta, selüsed allõs märjad* Khn **Vrd** juherd, juhent

4. voki osa *voki juhe nõorid on kak`ki läind; juhed ojavad rattad otse* Kos

5. (kaera)ripse *ea`aokas kaer, mõnel kaks kolm juhent`ongi, aga mõnel on nagu kroon kohe* Pee

6. hum *vurrud suured`juhmed nina all* Pil

7. euf *hülge pea`Rei`Vrd juht*³

Vrd juhivits, juht¹

juhedik *juhedik g -u = juhikas`Jür*

juhe|mõõk pl *juhe mõegad võhumõõk`Mar TÜR`-nõõr`vankre juhe nõõr* Mär **Vrd** juhivits

juher *juher, juhõr* Har, *juhir* Krl, g *juhtrõ* vankri juhivits ilma *juhtrildõ õi saa² minnä*; *juhtrõ perä* Krl; *ede tele `otsõ man kat's juherd kabladsõ² vai `puudsõ, käänetü kõost* Har
Vrd *johir, juhe, juhtrõraud*

juherd *juherd, joherd* g -i = juhet – Hää

juhet *juhe|t* g -ti Tõs Pär/n -ti/ Hää(jo-) (võrgu)vabe *juhetid olid need, kus võrgud `kuema `pandi, oli post, auk sihes, siält kõis puu põegiti läbi Tõs* **Vrd** *juhe, juherd*

juhet-, juheti|aed võrgu-, vabeaed *ma lähen juheti `aida `võrkusi tegima, mehed lähvad `varsti `merre* Hää

juhe|vits = juhivits *Vanade puuvankrite juhevitsad tehti puust veenat veetidest Emm; `vankril oo juhevetsad -- paio `vetstest, nüüd tehässe traadist Mar; juhe oo rauast ja juhevits oo puust Mih; juhevits oli noore kasest vianatud, käis aási nuki otsast aesa `kül'gi, oli aesa `kül'gis võruga `kinni Nis; ega `enne juhe`vitsa põld, olid puust veädid. veänä vits ää ja pane juhevitsaks Juu -vää¹ pl juhevädid endisaegse vankri puuväädist juhivits – Mih*

juhi → juht¹

juhik *juhik* Rõu, g -u Ote juht, õpetaja; teejuht *juhik juhik ja õppab `tõisi Ote; pümme inemene, tal om juhik* Rõu

juhikas *juhik* Har, g -u Ann Pee Trm(johik) Lai Pil Ran, g -e Kod; *juhek* g -u Vän; *juhikas* SJn; *juhe|kas* g -ka Jür Pil

1. (pikk) vits, malakas *`uota ma võtan ea juheka Jür; siis `toodi juhik õuest, ema oli `kerge `kääga Ann; roosk on sihake agu või, kellega paras lüia, mõni sihake juhikas* SJn
Vrd *juhedik*

2. vankri juhivits *`vankri juhik, `vehmre kõrval om, tele otsan, siss saava `vankri `õkva `sõita* Har

3. kangekaelne; vigurivänt; laisk *juhik on üleannetu, koer ja egä `asja puudub. juhikel oo kõiksugused tükid `selged* Kod; *ja vedelad vianikud inimest `öeldasse, et küll see on üks juhik* Lai **Vrd** *jõhik*

juhi|mees "naljamees" *tämä isä õli kua üks juhimiis, vigurijutta tämä ajab* Kod

juhin *juhin* g -a kuulujutt, kuuldus *õli juhin, et akab mehele minemä; juhinad käeväd* Kod

juhi|nahk → juhtnahk

juhing *juhing* g -u elujõud; *õhin kui ma olin `nooruse juhingus, siis olin terve ja jõud* *kääs* Lai

juhinõ *juhi|nõ* (g -dse) *nahk juhtnahk – Vas*

juhi|palk tuuliku osa *kaits pik'kä juhi `palki `panti, tõõnõ tõõsõld puuld. peräst `panti kaits vähämbät `juhti* Ran

juhir → juher

juhitama *juhitama* *juhtima kui akkad `kalda tulema, aeruga juhivad, oled paadi piidä piäl `püsti ja lükkad ikka `rohkem ja `rohkem `kalda* Var

juhi|vits *juhi-* R(johi- VNg, jõhi- Lüg Jõh) Muh Mar Hää Kei HJn JMd JJn Koe VMr VJg I KJn Krk TMr Plv

1. rakendi osa **a.** juhivits *juhi`vitsa `otsas oli nui, `selle `ümber `siuti vits`rengas, nii `seisis `aisa `küljes `kinni* VNg; *`enne õlid juhi`vitsad, nüüd on `nüõrist ja `raudased, aga ikka juhi`vitsa nime näväd `kannavad* Lüg; *`vanker juhav, teenepuolt juhivits oli*

trammimalt VMr; *juhi vitsad olid puust, komi otsas, aisa `sisse naela tönk ette `löödud Lai*
Vrd jahir, juha, juhenöör, juher, juhe|vits, -vää, juhikas, juhtrõraud, juhtvits **b. jõhivits**
[hoidis reejalase pea kõveralt] Lüg

2. tuuliku osa *veškil on kua juhivitsad* JMd

3. pl hum, van vurrud *suure juhivitsa moka pääl* Krk

Vrd juhe, juht¹

juhjama¹ *juhjama, (ta) juhjab* Tõs, da-inf *juhjata* Nõo, *juhama kui juhevitsad oo `vilta,*
`vanker juhjab `raavi Tõs; *`vankri `juhjava, ei käi suguki `õigede, ratta ei lähä iluste `õkva*
Nõo

juhjama² *juhjama, juhjata juhtima ma `juhjass su, et sa `puhta jalaga saass `õkva*
`sinna `autu manu; mine `tolle mehe manu, tyy `juhjab su, kost sa piat abi `saama Puh

juhka n, g *juhka* vesine lake vaest *tyyd piimäleeme juhkat jääss, a tyy ka müüäss ar[?],*
kõik jo ahnitsasõ taad rahha Vas **Vrd** johka

juhkam *juhkam* g -i Tõs KJn, g -e Krk

1. juhm, kohtlane v tuim inimene – Tõs KJn

2. lõök, hoop *võta vits ja `lõika ää `juhkam; sai ää `juhkame tal anda* Krk

Vrd jõhkam

juhlad pl tant *juhlad* Kuu Hlj hv pühad, pidupäevad *kui on `juhlad, siis `olgu `oite;*
`juhla `päiväd Kuu; *mis `juhlad teil `lahti on* Hlj

juhm¹ *juhm* g *juhmi* S L K Trm Rõu; *juhm* Khn M (*juhm* g *juhma* Hls) Plv; *juhm(i)* g
juhmi R; n, g *juhma* Hlj

1. a, s rumal, taipamatu, nürimeelne; uimane *on üks juhm, on ise enestas, ei võtta `kellegi*
õppetust `kuulla Lüg; *teeb kudas sa ka nenda juhmiks oled jäänd* Khk; *juhmi olemisega* Põi;
näe, mo peä oo juhm sii, kuku paegal maha Vig; *siniku põle ea `süia, need teevad juhmis ja*
panevad oksendama Aud; *`joonud juhmist saab `assa, aga `loodud lol'list ei saa* Tor; *juhm*
inimene, ta ei `teagi mis ta teeb Plt; *juhmi `mõistusege* Hel **Vrd** johm, johmetu, juhkam,
juhmakas, juhmane, juhtund, juhvetand, jõhm

2. väike hall parm, sõgelane *juhmid oo need `pisksed al'lid parmu `moodi, aga*
ammustavad valusaste, `ooste kallal ikke oo Aud

juhm² *juhm* Urv Har, g *juhmi* Mus; *juhm* g -a Se Lut muhk, paise; mõhn, kühm [puul]
jalg akkas paisutama, võttas suure juhmi sääre `peelee; ajab naha `peelee `suuri kihelevid
`juhmisi ning `kärnu Mus; *juhm koss [puu] punni üless kasunu, juhmlikanõ* Har; *Ku[?]*
rassõjalalitsõl naasel omma jalgu pääl sinidse juhma[?] tu naane tyy `tütre Se **Vrd** juma²

juhmakas *juhma|kas* Põi Muh L K, -kass Ran Nõo; *juhma|kas* IisR; g -ka; *juhma|gas*
g -ga Rei juhm, juhmivõitu *na juhmakas lammast, `ermsaste jooseb, na tohmakas* Mar;
läheb vanaduspole ikka juhmakamaks Juu; *nisuke va juhmakas, ei saa akkama ühe `tüoga,*
`aeglane, nigu kääd `kiinni Sim; *tuleb `sulle `vasta, ei räägi kedagi, nigu va juhmakas* Lai;
küll sij inimene om juhmakass, mitte mellestki ta aru ei saa Nõo **Vrd** jahmakas, jõhmakas

juhmane *juhma|ne* g -se Jaa Hää(g -tse)

1. uimane, segane *pea nii juhmane* (joobnust) Jaa **Vrd** johmane

2. tuhkjast *Tij jusku jahukašt, juhmane; Juhmane on sij, ku liiva kohad sui `kangesti*
kuivad on, jalg vaub `sisse; Ja talve ku lumi `kangesti kuju tuhk on, sis ka on tij juhmane,
käi nägu jahu sehe; Juhmatsed tijd, obuse engevõtjad Hää

***juhmatama** *Mardi`juused juhmatanud* rhv1 "lume- v härmatolmused" – Hää
juhmikas *juhmi|kas* g -ka juhmakas koer läind vanadusest juhmikaks – ei tunne oma inimesi Juu

juhmikene dem < juhm on üks juhmigene laps, paigal`jõrmab`peepe Khk; *sij om periss juhmik, ei oole aru suguki* Krk

juhmilt *Kas tend* (vaeslast) ka mõni perepoegist`juhtuks juhmilt kosima Hää

juhmima `juhmima, (ta) *juhmib* Jäm Khk Pha Kse Aud Tor Hää Kos Plt KJn; `juhmib IisR midagi halvasti, poolikult, arutult tegema *juhmib`niita* (niidab halvasti, peksmisi); *leheb`juhmides edasi; juhmib paigal`teissi`lapsi* (s.t peksab) Khk; [koerale:] *mis sa juhmid sii* (müramisest, karglemisest) Aud; *juhmib-jahmib`peale, põle aru ega`otsa* Tor; *juhmib tüüd tehä* KJn **Vrd** jahmima, jukerdama || *sundima Mies on igavene unimüts,`naine`juhmib teist ette-taha* IisR **Vrd** juhnama, juhnima

juhmiste adv < juhm sa lööd jo ruusikaga naa val`loste ja juhmiste, ega sool aro põle Mih

juhmlikanõ `juhmlika|nõ g -dsõ Krl Har Rõu **a.** ebaühtlane, tombuline *langa omma`juhmlikadsõ`kedratu* Krl **b.** mühklik, läbikasvanud; okslik *ta puu om`väega`juhmlikanõ kasunu?*, *taast saa hää piibu puu* Har; *jundak,`juhmlikanõ`oslikanõ puu* Rõu

juhm|pea vähese aruga, totakas, juhm mis see juhmpia sest aru saab Krj

juhmus `juhmus g -e Tõs Tor Hää JMd Plt KJn rumalus, totrus, nürimeelsus *ei jäta oma`juhmust järele* Tõs; *ta tegi seda oma`juhmusega* Plt || *oh sa`juhmus, ei saa millestki aru* KJn

juhnama `juhnama, `juhnämä sundima *Tüütäb ärä sie vanamihe`juhnamine, ei saa toist`tüöle; Küll mond inimist`täüdüb`aeva`juhnädä midägi tegemä* Kuu **Vrd** juhmima, juhnima

juhnima `juhnima = juhnama *Nuoremaid pidi`kiirel ajal taga`juhnima, kes oli`kärme, seda pold vaja`juhnida* IisR

juht¹ *juht* (juht) g *juhi* üld (n`juht[i] Vai, `joht[i] pl *johid* VNg; n, g *juhi* (vt 2. täh) R(pl`jõhid Lüg) Ris Kad TaPõ Plt KJn M Vön Kam San, *juhi* g *juhja* Nõo

1. juhtija, juhataja *õppija* [auto] *juht õli, ajas obose`alle;`ükski`vaprik ega`massin ei käi`ilma juhita, kudas sie`luodus siis käib, ikke on oma juht, jumal ikke piab õlema* Lüg; *otumbiili juht* Jäm; *kippar oli laiva juht* Khk; *kes`teisi juhatab on nende juht, nõndakut laulujuhtkid on VII; obesele on`juhti vaja;`veikse`uamriga sepp lüüb`takti, sij one nagu juht tagumisel* Kod; *mõne pimme inimesel om juht ehen, sij om sandi juht* Krk || *teetähis, -viit tiel on juhi, siis`juhtide`müödä lähäb* Lüg; *talvel on tie pial juhid, nied on tie juhid* VJg **Vrd** juhik

2. vankri juhivits *juhi`rauad, juhi`konksud; juhid said`pandud`vaieritest`külge ehk mõnel`nüörid; puu`aSSI`vankril`käisid`nüörijuhid* Hlj; *toin`metsast`vitsu et saab`uusi`vankuri`johtisi* VNg; *vankrel on kaks juhi* Ris; *kui`juhte ei ole kõrvas,`vanker juhäb* VJg; *raudjuhil oo`ammad, koss tellid juhi; juhi konks käib ratta`külge* Kod; *juhi om katik,`vankre ei joose`õigest; juhi nobi`panti ratta rummu`otsa* Krk; *kääneti silmussede, tetti kabla`viisi kokku juht ja susati rummule`otsa. tõene -- juhi ots läbi võru ja keerutedi [vehmri külge] kõvaste`kinni. juhil om näks otsan, juurõga kannust nii`väl`lä`raotu* Ran;

ku üt's juht om pikemp, sõss läävä? ratta? `vilto, sõss üteldäss ratta? `juhiva? Röp || ratta `olliva juhin Ote

3. tuuliku osa `tuule `veskil ikke õlid juhid `miska `tuuli `püöreti Lüg; [veski] saba juhid; suured juhid `veiksed juhid Kod; `veskel om kaits pik'kä ja kaits lühkest `juhti. juhid läävä sabapalgi kül'lest ikkepalgi `kül'ge Ran Vrd juhupalk

4. (võrgu)vabe võrgud pannaks juhide peal `ilpuma Ris Vrd juhet

5. (kiige)ais kiigu juhi laud Trv; kiigu juhi; juhis om varude kül'len, laud om juhide pääl, juhis olliv kablast Krk; älli juhi; kummalgi puul `olli kaits älli `juhja, nuu `panti `sinna tolle orre `kül'ge, mes säl `pošte vahel `olli, `juhjest `oidsit kättega `kinni Nõo

6. (prilli)sang pril'li juhi Kod

7. pl, hum vurrud mul olid iad juhid Trm; suure juhidega poiss KJn; juhi moka pääl Trv

8. ka säl sääne juht (~ jutt); ka säl aetass säänest `juhti Se

Vrd juhe, juhivits

juht² juht Kuu Lüg Trm Kod; juht Trv Krk Rõn San Plv; g juhi = juhtnahk juht on `prostoi `saapa `nahka Lüg; must juht; kõllane juht; valge juht Trm; juht on odavam kui kroom Kod; poisi ame om must ku juht Krk; verrev juht Plv

juht³ juht, juhu g juhu hülge nina, koon kui sa `ülgel `pootsakiga juhu `pihta oled `andand siis oo lepp `lahti Khk Vrd juhe

juhtama `juhta|ma, (ta) `juhtab R(da-inf) `juhtada Kuu; -maie Lüg) Nõo viitama, teelt kõrvale kiskuma (sõidukist, eriti vankrist); taaruma, vänderdama tie on `viitlik, `juhtab `vankri `korvale Jõe; libeda `tiega regi `juhtas `kõrvale; regi `viitab, `vanker `juhtab, ei käi `ruopas rattad, `tõisepuold `jõhivits `pitkemäl; `juhtab rattaga ühest tie `äärest `tõise; joppastand mies `juhtab; ei saa `õigest `kõndida, jalad `juhtavad all Lüg; juht läits `katski, nüid nakap vanger `juhtama Nõo Vrd juhama, juhtma

juhti `juhti Lüg Jõh IisR VII Mar Sim Trm Lai Krk Ran Nõo Ote Kan Urv Plv; `juhti Vas Se

1. [musta]-verd; [millegi] värvi, tooni tei õleta `pruuni `juhti, `pruunid `juuksed Lüg; `musta `juhti mies, must pia ja kollane nahk Sim; sääne `musta `juhti rõivass, hoobiss must es olõ? Kan; taa sääne verevät `juhti rõõvass om Urv

2. [kellegi v millegi] moodi, sarnane tuu `olligi seräst `sakslaste `juhti Ran; sõsar `olli emä `juhti, aga Miinä om esä `juhti Nõo; nuu `rõiva olliva ütte `juhti Ote; ta um sääne `mustlasõ `juhti (st mustavereline) Plv

3. (muud tarvitust) a. ärjad akkasid `kiili `kargama, ader jähi muha, ärjad läksid oma `juhti `peale VII b. taab eese `juhti (st oma õigust) aada Mar; `juhti `sääd'mä korda, joonde seadma, ehtima, korralikult rõivastuma säe no `juhti, säe no `rõevihe Vas; hinnäst väega sääd `juhti Se

juhtima¹ `juhtima R eP ([ta] juheb Tor); `juhtma TLä; `juht|ma Kod KJn eL (-me Krk San); (ma) juhi(n)

1. kellegi v millegi tööd v tegevust korraldama, suunama; juhendama, õpetama Pole `õiged `juhtijad, sellepärast tööd on kõik ripakil Põi; `juhtija peab olema [kalapüügil]; kuidas `keegid oma elu juhib Muh; tal ei ole seda `kiinni akkamist, mudgu `voatab, kui teesed juhivad, siis teeb Juu; linnast olid need `treikijad, kes siin me oma rahvast `juhtisid;

lapsed tahvad`juhtida ja juhatada Kos; kes kuhja otsas see lüüb [kuhjapea kokku], teine piab alt`juhtima Sim; tidä piat alasi enämbide`juhtma, sis tä tegi San

2. saatma, teed näitama, juhatama; ajama (loomadest)`juhtisin`lehma`kopli VNg; ma`juhtisi ta`õige tee`pæele Jäm; sa võid`suada rikkale mehele, kui`suatus juhib sind Kod; küll mõni ää inimene juhib su`õiget tjjd Nõo;`juhtmise`perrä iks läät Plv

3. a. sõidukit, veolooma juhtima, tüürima; juhiks olema`lapsed`juhtisivad`ärgi (lõid pulgakeselega sellele härjale nina peale, kelle poole pidi pöörama) VNg; laeva kipper juhib`laeva Muh; paet on`tarvis`juhtida Kol`vike`randa Ris; ta om kõva`pääge [hobune], ei saa`juhti tat Krk;`loot`skul`tüüri ei ole, siis mõlaga juhit Ran; ma aäni ohja`karjapoisi kätte, tyy`juhtõ hobõsõ säält läbi`värte Har b. [millelegi] teat suunda andma, suunama akka vett`vällä`laskemaie, juhi vesi menema Lüg;`oidega juhitse mut`t õhe augu juurest teeše juure Aud

Vrd juhatama¹, juhitama, juhjama²

juhtima² `juhtima juhtnahka tegema, nahka parkima akati`nahku`juhtima,`juhti`nahka tegima SJn

juht|jalas loomuliku kõverusega jalas`juhtjalasse, mis esi`olli kasunu Hel
Vrd jugujalas

juhtlik `juhtli|k g -gu juhulik tyy om imeline`juhtlik asi ollu?, ku ruttu lätt lumi vällä? ja maa saa koovass Har

juhtma `juht|ma (juht-), (ta) juhib T V sõiduteelt kõrvale libisema, viitama ratta juhiva ei saa`kävvi; ku tõne juht pikemb om, pikemba poole juhib; regi juhib, kisub`viltu, tõse poole vedä ette Ote; om tõõnõ jalass ette poolõ saanu, nakkass regi`juhtma Röp
Vrd juhama, juhtama

juhtmes → juhe

juht|nahk juht- R Khk Kaa Põi Muh Rei Tõs Saa Kos JJn Koe Kod Lai SJn Nõo Rõn; juht- Trv Krk San Krl Har Rõu Vas;`juhti- Jäm Khk Emm Ris JMd SJn Hls;`juhti- Trm Plt KJn;`juhi- Kan taimpargiga pargitud veekindel looma- v hobusenahk`juhtnahast`tehä`saapa`vuosoid ja`sääri Lüg; seda kutsuti`juhti nahaks, mis sõnna [pinsoli ja talla] vahele sai`pandud Jäm;`koltseid`juhti nahast`saapad Ris; juht nahk, si on ästi tugev, ei karda vett ega kedagi Lai; vij`saapa? tetti mustast`juhinahast Kan; juht`nahka`saapa Krl;`musta`pargit`nahka, tyyd kutsuti nii`juhtnahk, sai`osta`saapa`päänahuss ja seeriss ja kängä`päänahuss Har **Vrd** juhinhõ [nahk], juht² -nõör tegevusjuhis, õpetus aga üks`juhtnõör piäb ike õlema mille järele sa eläd Kod -raud juhivitsa osa, millega see kinnitub vankri telje külge rataste`juhtraud; juhe`juhttraava`otsas`kinni Khk **Vrd** juhttraud

juht|raud vankri juhivits`vankrõ`juhttraud om`kat`skis, vaia sepäle minnä Har
Vrd juher, juhtraud

juht|sari hõre, suureauguline sari edimält`lasti vili`juhtsarjast läbi, siss läits paksu sarja ala. juhtsarja põhi teiti toomõ pinnudest, juhtsarjal olliva nii suurõ kruudi, nigu sii tiku tyy, vašt kaits`tolli Kam

juhtuma `juhtu|ma R eP([ta]`juhuh Rei Äks); -me Hls Krk, -mma Har(pr [ta]`juhuss) Se (juhulikult) toimuma, ettekavatsemata midagi tegema v mingis seisundis olema, [kuhugi] sattuma`käisite`ehtu iel ja`pääva ajal ja kuidä`juhtus Jõe;`nemad`juhtusid`sinna vie`kierise`sisse ja`nemad`kaadasid Hlj; ne [lained] panevad üle`puordi ikke`sisse kohe

ku `poigite vaid [paat] `juhtu olema Vai; ons teite pool midad uuemad ka `juhtund olema; mis käde `juhtub, sellega annab `pihta Khk; üks oli `kallim, teine oli alvem palgaga, nõnda kuda `juhtus Pöi; ma ei ole `juhtun `kuulma Muh; pole ma seda tahtnd, aga se `juhtus mu suhu, et ma sene `välja `ütli Emm; naarits elab metsa all ja kus `juhtub Vän; olen teind iga sugust tööd, mis aga ette `juhtus Tür; kui mõni odra pia `juhtus maha `jääma, `võeti `piuga ära Plt; ma `juhtusi `pääle, `juhtusi kogemede `sinna manu Krk; ma `juhtumise `kombõl `saie kokku uma sugulasõga; ei tiia?, mia kätte juhuss tõsõl ajastajal Har; ku esüt`äjä kät`te `juhtut, siss olõõi hüvvä Se **Vrd** johtuma

juhtumata mõistmatu, kerglane on üks `juhtumata inimene, `vaata `kuidas kisendab, on üks aru `saamata, `juhtumata ja `kergitu Jõe **Vrd** juhtund

juhtumine s < juhtuma; juhtum, juhtumus; juhus ma sai seda üsna `juhtumise `kombel Jäm; mool täna vaba, rii pæe, see üks `juhtumise asi kui `seoke ede tuleb; `juhtumise `kaupa läksid merele äkist ning said ulga kalu Khk; Magesi `tehti ikka ega sügise änamast ikka `oastane jägu, see oli `juhtumine kui sui `tehti Pöi; see oli üks õnnetu `juhtumene Mar; `juhtumese `viisi sain selle inimesega kokku Tor; aga `juhtumine tegi seda, et ei tuld sel korral `ünti `sinna Kos; sijj olli õnne `juhtumine, õnne kaup Krk; nikagu ta `autu sais, siss `juhtumise kõrral saat minnä jälle `liina Har **Vrd** johtumine

juhtumisi `juhtu|misi Vai VII Muh Rei Mär Kse Tor Kos Amb Trm, -mesi Hää Koe, -missi Jäm Khk, -miisi Lai Trm Har, -meisi Plt KJn; juhuse tõttu, juhuslikult `tullin `juhtumisi `siia Tor; `oiti nagu salajas, aga `juhtumiisi tuli `välja Lai; nari `õeldasse mis rogiseb kää sees, [tekib kui] `juhtumeisi `rasked tõstad ja `töötab Plt; ma lät`si `mõtsa haku `tuyuma, `juhtumiisi `saie `marjuga kokku Har **Vrd** johtumisi

juhtund `juhtund Kuu Jõh Pöi Kad, part < juhtuma; saamatu, kohtlane, taipamatu, juhm sa õled `niiskene `juhtund, `pahvatad `üelda, mis `miele tuleb Jõh; See on üks va `juhtund koera mõlakas, tuleb `eemalt suure rüsinaga Pöi; kuda sa `nd nõnna siis `juhtund olid, et seda ei märgand Kad **Vrd** johtund, juhtumata

***juhtus** g `juhtuse = juhus – Krk

juht|vits = juhivits juht vitsad `tahtvad natuke tagassi pingutada, naa lõdval teesed Mär

juhu → juht³

juhus juhu|s g -se Kuu Mus Pöi VII Emm Mär Khn Kos Rak Kod(g -sse) Plt(-ss) Hls juhuslik sündmus v nähtus, juht(um), sattumus õnnetu juhuse Emm; oli ia juhuse, saime sedasi `osta; kõik on juhuse asi Kos; vat mul oli omal ükskord nisukene juhuse Rak; mõni juhuse on, et on siin mets (in) ilvess Plt **Vrd** johus, juhtumine, juhtus

juhuselt juhuslikult `meie `johtusime `õkva juhused sinna talule Puh

juhus|jutt ”tõestisündinud lugu” mineval talvel õli üks juhusejutt. üks poisõs `lasknud maha ennäss Kod

juhusleselt juhuslikult juhuseleselt olid mõned [tindikalad], ega need mut`i `sisse `ültse_i akka ju Aud

juhuslik juhusli|k Kuu, g -ku VII Plt mittepüsiv, ebakorrapärane, juhuse tõttu toimuv; ajutine sie `vergupüük sie oli `ninda juhuselik `talvel Kuu; ma käisi siis juhuseliku `töödel VII **Vrd** juhtlik, juhuline

juhuslikuld adv < juhuselik – Emm **Vrd** juhtumisi, juhuseleselt

juhusline = juhuslik [isa] käis ehitus`tüüdel ja nisustel juhuslistel `tüüdel mis tal aga ette tuli Rak

juhvetand juhm need olid naa juhvetand, ei tea kedägi, nagu juhmid Mar

juiama `juia|ma, -da manguma Ku latsõ? `aiõ_pääle umma ajamist, siss `üt'li: Sij`tuukõnõ sij, kas tii_jätät umma `juiamist, muudku `juiasõ pääle; `Olkõ `vaiki, mis tii_`juiat Har

juimitama juimitama jooma, purjutama poisi käivä juimitaman Ote

jukats juka|t's g -d'si paharet, kurat (ka kirumissõna) ah sa jukat's, tõrõldass `lat'si Lut
Vrd jukatslanõ

jukatslanõ = jukats jukat's ali jukat'slanõ; ah sa jukat'slanõ Lut

jukerdama jukkerda|ma Kuu Vai/-mma/; juker|dama Hlj eP Kam Ote, -teme M(-deme, -dõmõ Hel); jukõrdam(m)a Võn Ote V midagi poolikult v oskamatult tegema; aega viitma; jändama äe jukerdag nii palju mitte, akka ükskord `tõõle koa Muh; `sahkki, kui ta ei lähe otse kohe `müüda vagu - - `üeldakse, jukerdab `piale Koe; mõni obune jukerdas `seie ja `sinna Trm; Muud ei mõista inimene tetä ku pal'lalt kõrtsi man jukerde Hls; Masin jukertep, ei taha `ästi käiä Krk; hobõnõ muugu? jukõrdass päälegi, mitte ei lää? virgest piten Kan; misa_sõss ni `kaugu jukõrdat, võta üt'skõrd jo naanõ är? ja nakka inemise `muudu elämä Urv; misa no jukõrdat, taast ei saa? midägi? Plv; ta jukõrdass külh `umblõmist, aga kas ta ka `kleiti `val'mis jõud ummõlda; jukõrdat ao är? Röp || hingitsema mina jukerdan viil, saab näha, kui pikalt ma jukerdan SJn || manguma tõni aa tõsõlõ pääle, siss tiä `ütlõs, mis sa jukõrdat Plv **Vrd** jukerdamma, jubima, jukkima, juksima, julgõndama, jumberdama, juperdama, juppima, jupsima

jukerdis s, a < jukerdama Noor lepp oo pigem va jukertis loom Kaa; Mõni inimene oo igavene jukerdis, rikub töö ää Han **Vrd** jukerdus

jukerdus s < jukerdama igavene jukerdus, ei õle `õiged `asja, jukerdab ja `jandab Kod
Vrd jukerdis, jukõrus

jukkama jukkama tõukama, lükkama; vähehaaval nihutades tõmbama küll jukkab, ei saa edesi; kahe `käägä jukka,ess saab ige `toise maast käde || imema (järskude tõmmetega) `lambatall jukkab emä all imedä Kuu

***jukkima** (ta) jukib Jõe; `jukma, (ma) jukin KJn

1. saamatult, halvasti midagi tegema jukib sial `kallal, ega sest midagi `väl'la tule Jõe
Vrd jukerdama

2. nokkima, narrima – KJn

jukkõllõma jukkõllõma frekv tõõnõ viil jukkõllõss ja märk tuj sõna man; kui jukkõllõss aja jutto Se

juksama `juksama "tinast kalaga turska püüdma" kas `lähme `jälle Ulgmadalale `turski `juksama Kuu

juksi → jooksja

juksima `juksima, (ta) `juksib Vai, juksib Khk Muh Kse Aud Häa Saa SJn Hel Se; `juk'sma, (ma) juksi Ote Vas midagi poolikult v oskamatult tegema, jändama, pusima; hullama, mürama mis sa muidu juksid `peale, too ma tee `valmis Muh; mis sa sii juksid, et sa_j sesa vakka Kse; juksib aga `peale, ei saa eest ää oma obusega Aud; juksib aga `peale

selle jalgrattaga SJn; kui kavva juksit sa selle tüü man, kas sa enne valmiss ei saa selle asjage Hel Vrd jukerdama, jupsima, jüksimä

jüksunõ Juksu-nimeline *jüksunõ veli* Nõo

jüksutama `jüksutama põrutama, raputama `vangri pääl `juksutab, kui väga paha tie on Hlj Vrd jüksütämä

Juku: 1. *midä Juku õi opi?*, *tyyd Juhan õi mõista?* Rõu || fig *Juku* poole saatma [raha] maha jooma, ära raiskama Trv || surema *Nendel kah aige põdes `ulka aiga, aga nüid ol'le ärä juku poole `ännu* Nõo || int *oh sa juku* Juu; *kägu `õikab kua Jukuda, ike juku, kuku* Kod

2. fig mitmesuguste ametimeeste v tarbeesemete nimetus **a.** *Juku mäng* [seltskondlik mäng, milles osalised kargavad] rinkis ümmer nägu "Juku" ees tegi Hää **b.** (?potisinise) värvi pott – Jäm Kär **c.** (*piima*)*juku* silindrikujuline plekist piimajahutamise nõu – Trm **d.** pilak *see `üiti tule juku, kus peerg vahel keis* Kaa **e.** toobrijalas *vuksi juku* Var **f.** [Kangastelgede riidepoomi edasikeeramiseks] *õli üks `niske `ammastega, `pulgad õlivad säl sies, mõni `ütles et jukku* Lüg

jukupoiss *jukupoiss* (lai puu, jalas, millel lumega toobrit enese ees lükatakse) Var Vrd jugu

jukutama *jukutama* Jukuks kutsuma aka nüid *vüil jukutama!* ilos kui `eeste jukutad, et *juku ja juku, kui veike laps one* Kod

jukutamma *jukutamma*, da-inf *jukuta?*, (ma) *jukkuda* Se, (nad) *jukutasõ?* Lut **a.** *kogelema ku sõna pääsei suust `välla, tyyd üldäss jukutamisest* Se **b.** "tänitama hundi peale" *kõik hagõva? soe pääle, `kaesõ, ku üle nurmõ tää juusk jo -- kõik jukutasõ?* Lut Vrd jokitama

jukõrus *jukõrus* g -õ = jukerdus *Kudud jukõrust vahelõ tulnu_õs, sõs olnu tyü vili jo ammu pest* Rõu

jula n, g *jula* (poisi)jõmpiskas *jula um poislat's sääne hüä suur; kadae· kon kat's julla; karajula* Lut

julakas *jula|kas* g -ga *selle julaga `riided lammund* εε Khk Vrd ulakas

juleta = *juletu juleta loom et ei karda inimest mette, va unt oli enne juleta loom* Mar

juletu n, g *jule|tu* Mar Mär Kod KJn Ran Nõo

1. arg, *julgusetu kuda sa nõnna juletu õled, et sa ei `julge `minnä; `lambad juletud ja arad* Kod; *nigu `pel'gäd, nigu juletu oled jälle* Ran; *Miku poesi kõik serätse juletu* Nõo

2. (intensiteedisõna) tohutu, suur *küll `ol'li juletu õnnetus* KJn || (hurjutamisõna) va *juletu, puul`ullu, urjutatse* Kod

Vrd *joletu, juleta*

julgakene dem < *julk¹ veike julgake veel järele* (küünlast) Plt; *vars lask julgakõisi* Se

julgama `julgama, *julada?* Rõu Vas Se = *julgema tõõsõ_õss `julga, a_timä jula'ss* Rõu; *`julga_õi minnäki kodo; sa_sa `julksi ka iä veere pääle saistada?* Vas; *kuis_sa julgat sinnä minnä?*; *`julga_i üldä?*, *tä sääne `tihkõ sõna om* Se

julge n, g *julge* üld (*jülge* Emm Rei; *`julgõ* V; *`d'ulgõ* Lei)

1. kartmatu, vapper, südi; jultunud *sie on kohe `julge `justku Juminda unt* Kuu; *Julge ikka pia `toidab* Jõh; *ne `lapsed on nii `julged, `eiväd äbene* Vai; *julge verega inimene* Jäm; *julge pääleakkamisega inime* Khk; *Julge peale akkamine on ikka pool `võitu* Põi; *Jülge undi ründ aa ikka rasvane* Emm; *julge loomuga* Mär; *Julge koer jätab julgad maha*

(liigjulgusest) Han; *Julge* kui lõvi HMD; *julge piä toedab, arg au kannab* Kod; *Julge* ku undi kudsik Vil; *julge ku vana uñt kunagi* Trm; *julge inimene, aa või undige pureleme* Krk; *julget jummal avitap; tule julge meelega, mes siin pel'lätä* Ran; *sa olt iist arvo julgõ ~ ull julgõ* Se || *Julge* kartma (st arg) Vän; *julge häbenema* 1. häbitult *julge* – Emm; 2. pej häbelik – Ráp || *Sidä mina ütlen kohe suull julgell – midä täüest tüedä* Kuu

2. a. kindel, usaldusväärne; *ohutu tuas on ikka julgem kut mujal* Khk; *Ega rehte ees sauvetati ahi ää ja pühiti keris koa ää, siis oli rehte aegu julge kütmine* Pöi; *ta põgenes julgesse kohta* Mär; *julge paik elädä, pole vargit* Puh; *obõsõl om julgõ jalg* Krl; *mu jalg om julgõ kotusõ pääl, jalg ei tuk'istu kohegi kõrvalõ* Har **b.** [kelleski, milleski] kindel, veendunud *miä olen sene pääle julge, et tama ei sure* Vai; *ma olen selle peale julge, et se tõsi on* Ris; *ole julge, küll ma sulle raha ärä tuu* Nõo; *ma olõ julgõ uma jutu päle, et ma ei olõ kõnõlnu määnestki halvuist* Se

Vrd juletu, julk², jultu, julu¹

julgede *julgede* Hel Ran Nõo; *julgõdõ, d'ulgõdõ* Lei

1. *julgesti, kartmatult, vapralt kõnel julgede ärä kõik, mes tä tost arvass; nakass julgede pääle, tei ärä kah* Ran; *šüügä d'ulgõdõ* Lei

2. kindlasti, vähemalt *no selle aea pääle om ta julgede peräl; kolmsada kilu kaalub julgede* Ran

julgedus *p julgedust* Khk; *jülktos* Hi *julgus näitab oma julgedust* Khk

julgekene dem < *julge ole ikki julgeke, ära karda* Hää; *ta om väiku julgõkõnõ ta mu pini* Har; *timä sääne julgõkõnõ ol, selle pessä sai* Se

julgelt *julge|lt* Juu Trv Nõo; *-ld* Jõe Ran *julgesti; jultunult tuleb julgelt piäle akata* Juu; *mine julgeld, ärä pel'gä; küsse nii julgeld, nigu oless õiguss saada* Ran

julgem adv = *julgebald, julgemine võta julgem* Rid

julgema *julge|ma, -da* R eP(excl Hi Rid; *juletasse* Khk; *ei jule|nd* spor KPõ, *-nud* I, *-nu* Äks; ipf *julesid* Kod); M(*-me, -de; julenu* Trv) Puh; *julge|ma, julgõ-* T V(*-me, -de* San Krl; hv, u *julgõ* V; *julle|lda* Ran[ipf -ssit] Rõn[jullõ-]; *julge, jule|da, -ta* TLä San, *julõ|da*² Urv, *-de* Krl) *tihkama, sõandama sie oli üks äbemata inimene, ken julges pahandust teha* VNg; *ma_p julge seda oma peele võtta* Jäm; *vanad aaved võrgud, neid äp julgekiskid änam vede viia* Mus; *ei julend ise akata reakima, ma natuke tietasin* Jür; *aga ma es julge kah, süä läits kül'mäss ku jää, akasi pel'gäme* Krk; *kas sa julged miinnä? – mes sääl jullelda, piäb minemä; ega lina ess julleta sügäväld seemendädä. kui tuleb vihm, lüüb kooriku alla, sääl ta apneb* Ran; *üitskõrd küsip, ei anna, tõenekõrd enämb ei julgegi küsidä* Puh **Vrd** *jugama, juguma*

jugembald *purjun pääga kõneldass iki jugembald* Ran **Vrd** *jugem, jugembide*

jugembide *jugembide = jugembald, jugemine õõru jugembide, ega ta kat'ski ei lähä* Ran

jugemine *jugemine jugemini Maalahe jää, siel oli madal vesi, eks siel voint vähä jugemine* [käia] Kuu

jugesti *julge|sti* Kuu Kaa Khk Hää, *-ste* LNg Lih PJg Kad Kõp Trv, *-st* Kuu Jõh Pöi Iis Krk; *julge, esta* rhvl Hää; *jülgesti* Rei

1. *kartmatult Kui neuke sinine jää, et ei ole valge mette, ei põle vett ära tõmman, sis selle piale võid julgeste menna* Lih; *astu julgest* Iis; *kõnele julgeste edesi* Trv

2. kindlasti *Seda ma tia`julgest, et poari saja`oasta eest sii juba tuulinguid oli Pöi*

Vrd *julgede, julgelt, julgõhe, julu³, julusi*

julgukene dem < *julk¹ mul üks julgukene seda paela`ongi viel Koe*

julguma *julgu|ma, -da Khk Muh Käi Phl Rid Mar Kse Tõs Krk Hel Võn Kam Rõn San V(-mõ Krl, -mma Har; da-inf julõda? Urv Vas; ipf julõss Rõu; ess`julgo? Röp);`julgum-Emm Rei (T ja V alal paradigma osalt segunenud verbiga *julgema*) = *julgema p`julgum üksi`minna`õosse Khk; sa`julgust seda`vaata Emm; tea kudas tä sedäsi`julgub`olla, vanad räbäläd`selgäs Mar; siands`kange maru om väl`län, et ei`julgu`väl`lä minnägi Hel; kudass sa`julgusit tulla, kas sa sutt ess`pel`gä Rõn; kui sa`julksi läbi mõtsa tulla? Krl; Kuis sa?`julksi`jalksi tulla, üü om must ku? hüdsi;`pel`ksi, pel`ksi, ar? õks`julksi Vas; [mesilaste]`sül`lem sai inämbü`ise vakka aetuús, ossaga`ess`julgo? kõrraga`tarro viia? Röp Vrd julgama**

julgu|naine *Julgu naine (liiderlik naine) – Jõh*

julgu|pulk *pulgamäng; osaline mängus lepuuust kepid, neli viis tükki, lõid seda`pulka. kes ei saan`väl`la`lüia rinkist, see oli julgupulk Han Vrd julk¹*

julgus *julgu|s g -se üld (-ss g -se, -sõ eL; p julust Lut;`julgo|s LNg;`julgus Emm Rei;`d`ulgus g`d`ulgõ,usõ Lei) s < julge mul ei õle`julgust, õlen arg Lüg; nägi`teisi ees minavad, jo see`taale`julgust`andas Khk; Kus ikka`julgus inimesel on, ta lihab süda õõ ajal`surnu`aida Pöi; veta enne`julgut ja siis mene ja tee Emm; mul on selle üle suur`julgus, et ma pole seda`rääkin Ris; kui sul`julgust on, tule`kaasa JMd; all tuule oo auk rõõgu siden, koer võib siäl`õlla`julgusega Kod; ää`julguss tal iki minnä; kõva`julgusega miiss Krk; ärä tolleperäst`julgust`kaota, pää`püsti; ma võti`süäme`rindu, lätsi kai mes`säl om; võti nigu`julgust, et mes mä`pel`gä Ran; ta võt`t`julgusõ`süämede ja lät`s vette, iss`pel`gä medägina Har;`julguss um puul`võitu Plv; juu?`viina, tuu and`julgust Röp; mul om soe`julguss (s.t olen väga julge) Se; et ketä är lüvvä?, vaja süäle julust Lud || pane`julguse (s.t hea õnne, lootuse)`pääle kolmkümmet küünärt [kanga pikkuseks] Krk; julgust võtma julguse suurendamiseks vägijooke tarvitama noh, mihed olite`muidugist`julgust ka vottand, pikk tie, olid`täitsa parajad`poisid Jõe; juavad`viina, võtavad`julguss Kod; Näüss, näüss, kas miüss nakas no pud`õlist`julgust`võtma Urv Vrd julgedus, julu²*

-julgusi Ls soejulgusi

julgustama *julgu|tama Sa L K I(julgos- Kod) TLä, -tamma Har, -teme M, -tõme San, -tõmmõ Krl;`julgus- Rei;`julgu|tama Kuu Hlj Vai/-tamma/ julgust, kartmatust sisendama; lohutama; ergutama, ässitama omal`püksit`püülivat ja`julgustap viel toist Hlj; Ma käisi teda julgustamas, et ärgu olgu mures midagi Pöi; julgustasid üksteist kallale minema Juu; sina nagu julgustad, et mine, messa`pel`gäd Kod; lei joba`kahtlema, sis ma julgusti tedä, et küll sa jõvvad, ärä`pel`gä Ran || ”hooplema, suurustama” ei nii suurustõllõn ei_saa ellä?, kuiss sa nii julgusta võit Har Vrd julgutama, julustama*

julgustus *julgustu|s g -se Khk Rei Tõs Tor Juu Koe Plt Puh San/-ss/ Krl Har/g -sõ/ s < julgustama`võtsid pudelist minemise julgustust Juu; ma sain temalt julgustust Plt; pini ol`l julgustusõss ütten, soa iss`kiäki puttu ei? Har || tagatis kuis sa võit raha anda? ku õi olõ? midägi julgustust Krl Vrd julustus*

julgus|tükk julge, kartmatu (ka jultunud) tegu *kevadisel ajal üle* [jää-] `lommide sedasi `tulla, *see oli sool üks julgustükk küll* Khk; *purjun `pääga om küllält tettu noid `julgustük'ke* Ran

***julgutama** `julguta- Rid, *julguta-* Tõs = julgustama

julgõhe `julgõhe julgesti, kartmatult – Vas Ráp Se

julgõndama *julgõndama* Urv Vas Se halvasti tegema, pusima, jändama; segi ajama, ära rikkuma; mõttetusi kõnelema *julgõndas `tüüga; julgõndase inne, ei tii? midägi* Urv; *Nakkas juttu julgõndama, kuuldõh kõrva? väsüse* Vas; *tiit siss tii kõrralikult, massa_i: julgõnda?; `arki julgõnd' ta aša* Se **Vrd** jukerdama

julikas *juli|kas* g *-ka* VNg Lüg Jõh, pl *-gad* Vai tükk, kamakas; julk; kraasitais [koer] *tegi julika* Jõh; *panin moned paejuligad `püstü ka* Vai

julk¹ *julk* g *julga* L K I; n `julk(a) g `julga RId; g *julgu* spor L, Kos; *jul'k* g *julgi* Sa(jü-Mus) Muh ?*Juu/g jul'gi/ a*. midagi lühikest, piklikku; teat osa millestki; jupp, ots, tükk *`paljad lõhha julgid; [teeb] nii pisissi kaaritäsi kut `julkisid* Khk; *ma annan `sulle ühe julga `vorsti* VJg; *pal'gi julk* KJn; *suka `villu kaastiti, tetti `seantse julgada, veeretide kaasti sel'lä pääl* Trv || puupulk, *-kaigas noppisime ned puu julgad metsäst kokku ja tõime koeo* Mar; *pani julk oavalt puud pliidi `alla* Kos; *tule `näitset sa `kuskilt ei saa, ütte `kuiva puu `julka ei ole `kuskil* Krk; *julga lõõmine (karja)poiste mäng, milles pikema kepiga 15–20 cm pikkust puust `julka` edasi lüüakse `julku `lõõma* Kse; *julgu `lõõmine. `tehti rink, kes ringi `sesse julgu löi, sai `lahti sellest lõõmast `jälle* Han; *`tehti aed, kepigä `löödi `julka, kui `aeda läks, akkas `klõpsusi `lõõmä, pani kepi `peäle julga ja üpitas, mitu `klõpsu ta sai* Juu || väljatepabul *laps `kõnnib `julgad peräs* Lüg; *tegi kõva `julga* Jõh; *Va kassi raibe teind oma julgid `siia moha* Põi; *läks nii et julgad taga (kiiresti, põgenes)* Mär; *`Uhke kui koer `keskmise julgu pääl* Hää; Jumalaga! (hum vastus) *Julgad taga* Lai; Ägäb nagu koer viimse *julga pääl* Vil; *om nii tõte (tõsine) kui Pit'su perämätse julga pääl* Ran; *Kõnnib nagu julk oless `persen ollu* Trv; *`lambda julga?; lätt nii mis julga tjj takan* Rõu || piklik hunnik *ku ärä rehiteduss sai, siss pannit põhu `julka, põhk `viidi julgast `küini* Puh; *õle rehitedi `julka; rüü kõrt riibutass `julka* Ote; *riha ol'l käen, `jalga `vasta `võeti tyyt' `põhku, sõss rehitedi sain `vijrde `julka* Urv **b.** väike vahemaa, jõnks, nõks *kui oled selle jäo [kangast] ää let'tind, lased [käärpuid] `jälle üks julk edasi* Juu **Vrd** julikas, julp

julk² *julk* g *julga* Khk(g *julgi*) Muh Se

1. sõnakuulmatu, vallatu; jultunud, hulljulge *see on üks va julk küll, egas `poolis suini silmi sees; poisid lähvad küla vahel nii julgiks* Khk; *kes julk ja sõna `kuulmata oo, seda ilm õppeb; oo aga julgad lapsed* Muh

2. arglik, kartlik *ta vana julk, ta tohi_i kohegi minnä?; sääne tasanõ; na sääntse julga, nä tohi_i minnä?* Se

julkadi-jalkadi adv `Julkadi `jalkadi `joulud tulevad Kuu

julka|poiss *julkapoiss, laisk, tööd ei tee* Mus

julkima `julkima, (ma) *julgi(n)* tükeldama, juppideks lõikama – Kse

julkis *nõnna äda näha et nee lapsed nõnna `julkis oo* (s.t lühikese kleidiga, väheste riietega) Muh

julksi `julksi avalikult *ikke salani, ega `julksi ei tohe võtta* Mih **Vrd** julusi

julla n, g `julla R; n, g julla Jäm Mus Muh Emm Rei(jülla) Mar Ris Kad; n, g jul'la Mus Tõs Khn; n, g jolla Phl(n joll) Ris; n, g `jolla hv VNg; jol'l g jol'la Ris; jõ'l'l Rid(n, g jõlla), jõll Var; g jõlli väike 1–2 inimese sõudepaat; suuremal laeval randa sõiduks kaasas olev sõudepaat, päästepaat *julla on vähe suurem ja vähe teravama põhjaga kui eistruk, jullal käib trae `alla eistrukil ei käi, tal on lai pöhi; `eistuk on `keikse pisemb `julla on vähä `suuremb, paat on `jullast `jälle `suuremb Jõe; `Julla on `oite hüä `kerge `kammila `vergul `kääü Kuu; jul'lal on küil all kua, aga `lot'kul ei ole Tõs; jol'laga minnakse suurema paadi `juure, mis `väl'lis merel on Ris Vrd aabju, heistuk, julla(s)paat, jullik*

julla(s) paat = julla `enne oli aga `jullapaat oli sie `kümme kaksteist `jalga põhi pikk; `jullaspaat on ka `veike, mida mere jauks vähä `tarvitata; `enne `käidi `lesta `vergul, siis oli `jullas `paat'ijega `käidi Kuu

jullik jullik g -u = julla – Jõh

julm julm Pha Kos Krk/-l-/l, g `julma Hlj Jõh u toores, süd ametu *Koduses elus enamb `julmima miest ei võind `õllagi oma naise ja `laste vasta ku Árman Jõh*

julp jul'p g jul'bi; julp g julba jupp, tükk paela jul'p; pal'gi jul'p; Sae julpadeks, ära jäta *puid pikaks KJn Vrd julk*

julps desk, adv *ku ta `pilse ennest üles julps ja julps (lastud rebasest) Hls*

jultu `jultu Kse, g -ma Tor jultunud, häbematuseni julge

jultuma `jultuma Vai Kse Aud Hää JMd Trm KJn; hrl part `jultu|nd R(g -ne Kuu) spor Sa Lä Ha, Trv, -n Var spor PälO, Khn, -nud Pal, -nu Hää Puh; `jultond Emm

1. (liig)julgeks, hoolimatuks, tooreks, ülbeks muutuma; ülbust osutama, julgema, sõandama *`jultund inimene saa `kaigega `valmis, sie `murda `aida `uksegi VNg; nüid tama `karta küll, aga küll tama pärast `jultu Vai; üks va `jultund inimene on, teeb `sõuksi `jultund tegusi Khk; ta `jultub ää ütelda puhas ead ja pahad, taal põle `kartust `ühti Kse; `enne on arg, pärast `jultub nõnda, et päris `julge on Hää; `jultund `näoga Juu; luom `jultub ää JMd || (hundist) va `jultund käis `karjas Hag*

2. harjuma; tüdinema, tülpima *sie one `jultund oma `tüöga ja tege üvast VNg; üsä `jultun juba selle asjaga Khn; `jultuma (tülpima) van KJn*

3. hälbima, eksima *ma ole teistest ää `jultund Kse*

jultunud → jultuma

julu¹ julu hv Phl, jülu Hi

1. laisk, tuim, kangekaelne; rumal *jülu härg; jülu hobune äi taha `joosta_nd Phl*

2. (hull)julge *ta on jülu inime, ei karda midagid Rei*

julu² n, g julu Kod Har Se Lut suur julgus, hulljulgus *kas sul ullul julu `minnä `niiskese kardetava kõha piäle, on sul aga julu! sa tuled `õhta pimedägä metsäss läbi; julu näil varassata Kod; tuu võt't `säantse julu ja ikk sääl (s.t demonstreeris kooljaikmist) Se; koa pelgä_i mitägi, täl um suur julu, pal'lo jullu Lut*

julu³ adv julgesti *läheb julu üle jõe; läks julu läbi `lauka Tõs Vrd julusi*

-juluhna Ls soejuluhna

julukene int oh *julukene siin meil on `präigu elab sene tüttär Lüg*

julusi *julusi* Kse Mih Tõs julgesti, kartmatult, avalikult *karda kedagi, tuleb päris julusi, pane soost tähelegi Mih; läks julusi `vargale, ei kartn, et trehvatse nägema Tõs Vrd julkisi, julu³*

julustama *julusta|ma* VNg Lüg(-mma); *jullustama* Lut *julgustama* *tämäl suur* `kahju ehk `onnetus, *mina kävin ja julustin toist* VNg; `Meie `kardima, *a majanik Mura* `Kaarel *julustas meid*: `ärgä `kartaga Lüg

julustus s < *julustama julustust* `annedi küll, *aga ei avidannu midagi*; küll `annedi `toisele *julustuksi* VNg **Vrd** *julgustus*

julutu n, g *julutu* Ran Puh arg, tagasihoidlik *sul om äbi, sa olet nigu julutu* Ran; *tõene on serände julutu, üitskõrd küsip, ei anna, tõenekõrd enämb ei* `julgegi küsidä Puh

juma¹ n, g *juma* sügav koht *meres juma on sügav* Hää

juma² n, g *juma* Rõu Vas

1. mõhn, kühm, paksenenud koht, pahk [puul]; muhk, paistetud *juma um säänä nigu muhk innõ*; *kõgõ* `rohköp *jummõ um kõol* Rõu; *suur juma otsa pääl*; `lüümise *juma* Vas **Vrd** *juhm*²

2. kahl, (heina)tuust *võta*[?] *seo juma üless* Rõu

jumakas *juma|kas* g -ka Jõe Juu JJn Vas

1. (lühike) jäme asi v olend *mereärjad on suured jumakad* Jõe; *kõva jumakas* (tükk, klomp) *nagu puu* Juu; *jumakad tõrvaka kännud olid üks* `mieter maad `sambla sies; *võtame need jumakad, tänased keedused saame* `val`mis JJn **Vrd** *jummakas*

2. muhuline – Vas

jumal *jumal* g -a R(n *jumala* VNg) eP(*jomal* Käi Phl; emf *jummal* Kaa Juu Ksi Kõp) M(g -e); *jummal* (*jummal*) g *jumal|a* Hel/g -e/ T(*jummal* Ran Nõo, `jommal g -õ, *jomalõ* San) V(g -õ Krl Har; *d`umma|l, -l* g *d`umala* Lei; [j]õmmal' g [j]õma|la, -lõ Kra)

1. a. ristiusu jumal, kõikvõimas üleloomulik olend, maailma looja ja juhtija; paganlik jumalus, haldjas, hingestatud looduse osa, kaitsevaim; loodus, saatus *eks nää, mis se jumal tieb sene suvega*; *paganol on* `pal`lo *jumalo*; *vanad jumalad* Vai; *jumal valitseb maai`lma üle*; *jumal ülendagu tä* `inge ning *alandagu tä pattu*, `antku *jumal tääle eed* `ingamist (surnust) Khk; *suur jumal o mind oidn* Muh; *see oo jumala arm, et se ikke* `inge jähi; `enni *vanast olle* `tehtud *ikke jumalud, äbä jumalud* Mar; *juin oo jumalast* `loodud Mih; *jumal oo vaim, tänd võib igäs* `kohtas *paluda, tä kuuleb igäs* `kohtas; *vana* `seäduse *jumal oli* `enne -- *kui tapeti ja ohverdati looma verega* Tõs; *jumal olgu meile armulene* Hää; *kõigevägevam jumal* Ris; *vear jumal on ebajumal* Kos; *ma ainnin ennäss jumala ualless, ehk jumal* `aitab; *vanass tõid metsäss suare puid, niid õlid jumala kasvatet, egä näd kellegi õmad esid õle*; *ebajumalad õlid vanal aal*; *vihma ja vil`ja jaoss õli jumal* Kod; *jumal, kõege vägevam, kis* `taeva ja *moa on luonud*; *jumal on isa ja poeg ja püha vaim, täma elab igal puul* Pal; *mis jumalest luyd, neid* `lil`li *ma tunne*; *väärjumal om ebajumal, om sji mis mitte jumal ei joole* Krk; *om ike jummal* `tervust `annu; *mõnel inimesel om jumalast* `antu *pik`k igä* Nõo; *tä nii jumalõst* `anti, *et elugõ* `pässi Krl; *nii pik`k* `haigus *om jo*[?] *jumalõ* `nuhkluss, `üllhlest *määrät*; *mõni om vij jummal, mõni om uku jummal* Har; [kül`vaja] *võt`t kübärä pääst ja pallõl* `viläle *jumala õnistust* Räp; *surma tõbi, jumalast last tõbi* Se; `bõrdõ *d`ummal* `om ai_`rik`tig Lei; *anna*[?] *jummal* `kõkkõ *mõista*[?], *ei* `kõikõ *tetä*[?]; *muša um kua usuki ei*[?] *jumalalõ* Lut || fig ilmeksimatu, kõikteadja, targim [inimene] *egä si vana rahvas jumal õle, et tiäb kõik* Kod; *tabab* `kõike *oma kätte, kas sina oled se kõige jumalam* Plt | kahekeelsest inimesest *Tuu no*[?] *määne ineminõ, igäväne* `mitmõ *jumala* `tiindre Vas

b. jumalakuju; pühapilt; ikoon *jumala kojud nee on* `võõrad *jumalad* Khk; `enni *olle ike*

jumal olnd. üks puu kaigas olnd `nurkas, keind sedä_s põlvili maas palumas; kummardavad neid puu jumalud Mar; panid ühe kivi jumalass ja kummardab sedä; iied oo vana aja jumalad; tegid saviss kuju ja panid iie nimess; mes veneläsil nukan seesäväd `veiksed jumalad; suur jumal, mes kerikun seesäb `altari eden Kod; jummal `ol'li neil [vanausulistel] nukan Ran; paganõ rahvass tege puust jumalõ ja kumardass tüüd Har; keriku umma^o jumala `pantu^o Lut; vene jumal apostliku õigeusu pühakuju, ikoon Palu ja kummarda nagu vene jumalad Tor; vene jumal nurgas Iis; rummal nagu venne jummal Hel; lol'l ku venne jummal', esi nulgan ja pää palass Har; võõras j. ebajumal `võõrud jumalid kummardavad Khk; `tienib võõrast jumalad Ris; ega sij (kuldvasikas) põld kellegi jumal, sij õli võerass jumal Pal || fig kes siss teisele paha tegi, siss `öoti et see `võera jumala teenistus Mar c. jumala [koos noomeniga] jumalast seatud, määratud; looduslik, loomulik; sünnipärane, paratamatu, inimese tegevusest sõltumatu tāmäl on silm `aige, sie on jumala `luodos (s.t kaasasündinud viga) Lüg; ühed jumala tuuled ja pæevad puhas Emm; üks kõva jumala to'rm oo [täna] küll Rid; sa oled kui jumala puu üksindä Tõs; Jumala sa'nt (sünnipäraselt või õnnetuse tagajärjel vigane) Rak; suri jumala `surma, egä tädä es tapeta Kod; jumala `huydus om imelik, et kudass nji kure tääve ärä minnä ja tulla jälle pesitem Krk; mia küll ei kunsti, üte jumala päevä kõik (s.t kõik päevad on ühesugused); `varguse peräst `lasti sil'm pääst `väl'lä, egass jumala rist ess ole Nõo; ta om tel jumalõrist, et ta `haigõss jäi; üt's jumala päiv paist kõigin paigun, olõ_konh taht Har; kiä tjiid kas um tä jumala rist vai tulõ esi^o `hiindäst Rõu; Kattõ nigu^o jumala tsirk, siivo^o säl'äh (kadus jäljetult) Vas; Jumala kuiv (põllukuiv) [vili] Räp; õlõ no ku jumala puu (täiesti üks) Se; jumala haigus vähä ikke `aigevimm oli `külles aga `ninda_t `niisukest jumala `aigust ei olt tal midagi VNg; jumalast `luodud kõhe üks `aiguss ja tõbi inimisele, sedä `üellässe viel `kahte pidi, jumala `aiguss ja `surma `aiguss Lüg; aga jumala `aigosed oo puhas Mar; nõid üt'el ärä, ka lehmäl on tõine inimen viga tennu või jumale `aigus Krk; jumala ilm 1. päev(aeeg); ilmastik `Ninda ilus pühabäne jumala ilm, et kuhe `kahju kodu `istuda IisR; Äi seda_p tee midagid, mis jumalailm päävapidusel veel veib teha Kaa; Jumala ilm teeb ikka seda mis ta tahab, inimese `tahtmine `aita sii midagi Põi; eks ühõd jumala elmad ole puhas Mar; Jumala ilm rõõmustab Tõs; Jumala `ilma ja lapse perset ei või kunagi `uskuda Hää; egä jumala ilma vasta ei saa KJn; sjo_om jumalõ ilm, olkõ timä sadõjanõ vai olkõ illoõs Se 2. äike; halb ilm jumala ilm aeg naiste lastega `väljas (sajab, tormab, tuiskab) Khk; Vali jumala ilm oli väljas Mus; Jumala ilm pole ilmaski kuri, inimene ise oo kuri; Jumala ilm lõõnd eile Kaarmases Taavi elud põlema Kaa

2. a. (paljudes kivinenud väljendites ja hüüatustes, sag ilma erilise leksikaalse tähenduseta) *noh sinä `eldene `taiva jumal, kui sinä `räägid minu `pääle pattu juttu Lüg; os_sa armoline jumal Mar; oh sina vanade jumal, kudas laps ädas Hää; ma akkasin kohe `nutma, et oh sa jumal, nüid ma soan `peksa Jür; mu jummal, olid läind nigu vuhh Ksi; oi jummal nii tore ol'li `sõita ikki Kõp; os_sa pühä jumal; os_sa suur jumal, tule esi mul appi Krk; oh sa `taivanõ jummal' Urv; Oh jummal' taad vilä `raiskamist, mis no kül^o um Rõu; jumal halasta ~ hoidku ~ hoia ~ keela ~ paraku (halasta ~ hoidku ~ paraku j.) (ehmatuse, üllatuse, kahetsuse väljendus) *alasta jumal teid (lapsi), miks te õleta `ninda `kuerad; jumal paraku, mis nüid viel `kõrvad `kuulevad Lüg; oh jummal `oitka, egas pole `muistene elu Kaa; See töö oli küll na ooletu, et jumal oia Han; oh sa**

*paraku jumal, mis aga nüid soab Tõs; nüid on et jummal oitku loomad ei tia kuda`moodi kõveras kül`maga Juu; vähä minä õlen jala käenud, jumal alassa küll Kod; ma olen nii otsas kui jumal `oitku Äks; jumal paraku seast elu, ei `kõlba sij `koekile Trv; täl om ka nii pal`lu `vaiva et `jummal alesta Nõo; jummal oia nii targass saamast [et pisuhända teha] San; sai nahutõ et jummal` `oitku Urv; ku är `süändöss, siss jummal` `hoitko Rärp; jummal` paraku?, olõ õi asi `häste; kõik` ol`liva sääntse `mül`ke siseh, sinnä ko lehm kui jummal` keelä `sisse jäi, sis saa as kui `vällä ka? Se; (tule) (sa) jumal appi ~ jumal avita (imestuse, põlastuse, kohkumise puhul) tule jumal appi, mii pagan sa nüüd õled tehend Lüg; tule sa jumal appi, `vaata mes nüid oo Mar; tule jumal appi, juttu mis kua `aetakse VJg; jummal esi tulõ appe Rärp; jummal` appi, mis sa tan `tiede Lei; jummal avida?, soo um `õiguús Lut; (kes) jumal (seda) teab (on teadmata) kie jumal sedä tiab, on ka `õige sie vai on vale midä nie `räägivad Lüg; kis jumal seda teeb, mis sellest saab Khk; [viinavooris käimine] oli jumal tiab mis `aegne Kad; kes `jummal toda tiäb, mes saab vai mes tuleb Nõo; tää nigu harinõs vai jummal` timmä tiid, a nakkas õnnõ `k'anma Se; (tänu; rahuloluväljendus) `aituma jumalalle, sain `kraami küll Lüg; `aitimal `õöti `ühte `joni Muh; jumal tänatud, sai tast `lahti Mar; Jumal tänatud, tütar karatud, piimatilk jälle majas Vän; tänu jumalalle, et sitke ing on Kad; lapsed `paavad käed kokko, kui süägilavva juuress tulevad ärä ja `ütliväd: at`tä`hh jumalalle; laps oo terve nüid jumal tänatud; iivä `tohter õli, jumal `antku `tälle `tervid Kod; jah, jumal tenätut, miu emä kasvat` miu iluste üless Hel; at`tuma jumalale, kõtt om täis Ran; jumalale tenu, et ma jala ette näe, et ma kot`t `pimme ei ole; angu jummal teele `tervust edesspidi elädä Nõo; jumalõ tenu, `paistuss om alanu är? Krl; jumala teno, sjo päiv sai jäl`eletüiss Se; ait`jummal` ~ -d`ummal` Lei; pal`lo jummal` and nii pal`lo iist aitü`ma jumalalõ Lut; jumala eest kindlasti, tingimata, tõepoolest; (koos eitusega) mitte mingil juhul jumala eest ma pole teind seda Jäm; jumala eest ei ole `rääkind egä teind koa mette Mar; jumale iist sij om `õiguss Krk; jumala iist, ärä sa tuud üldü ei?, tuud ei olõ vaia kõnõlda? Har; jumala nimel id jumala nimel õlen ma `õige Lüg; ää tee sedä jumala nimel Tõs; jumala päralt (mõõnvalt) olgu jumalapäralt ta käe `pealegi Mar; jumala pärast (kinnitav, vannutatav, hoiatav ütlus) Jumalapärast ma `ütte `soole, pea suu Põi; jumala pärast, ää sa mette kedagist räägi testele Mar; jumale peräst, ärä sa mitti tetä usu; jumale peräst, sij om `õigus Krk; jumal küll küllalt, piisavalt saa mi d`ummal` kül`l, mia anda?; tšaalõ jummal`-küll Lei **b.** fig Jumala jatk on `suuremb kui and; Kui jumal `inņe perib, küll siis `pergel periji tuob; Mene jumala `perset `peksämä (saatuse vastu ei saa); Ekse old tämä süü, aga sai siis ka omad jumalad (sai tõrelda) Kuu; Jumal `oiab `juodikut IisR; Kül jumal rikast rinnust kinni peab, kunni vaene järele jõuab Krj; On adr põllal siis on talised tööd jumalaga Põi; Inimene mõtleb, jumal juhü; Jumal taevas, kapten laevas Emm; Taal on muistos jumalaga (arust ära) Käi; Jumala `veski kivid jahvatavad pikkamööda, aga kindlalt Rei; Egä miogi jumal lätläne põlõ; Piäks jumal surma `tuõma, küll vana kurät vara päriju suadab Khn; Jumal on meie mees (ettevõtmine õnnestub) Vän; Jumal maksu sinu tööd, kass kannab sabaga metsa Saa; sai õli nagu jumal mess (väga hea) Kod; jummal suun, aga korat süd`ämen (silmakirjalikkusest) Ran; `eldet inimest armastab `jummal ja `tõene inimene Nõo; äid avit jummal Krl; ei avida minnu nu inäp jummal` ei juudas; Siin om küll jummal kepiga man saisnu (heast põllust) Vas;*

Jummal lähkedsen, kurat ligi Röp; náhkar – taast saa ai? jumalalõ künneld ja juudalõ tungõld; jummal' `viskas kiviga päähähä ku nakkat tänni (õeld nutjale) Se; jummal' jätet `tarrõ (tare tühi); jummal' jauh ka ku kivi Lut; jumalal päevi ~ aega, peremehel leiba (s.t tööga pole mõtet kiirustada) küll jumalal `päivi, kui peremehel `leiba VNg; Jumalal `aega, peremel `leiba Han; jumalõl om `päivi, `peremihel om `leibä Har | jumal `kõrges, kuningas `kaugel, kessele sa `kaibad VII; Kellele sa `kaibat umma hätä, jummal' um `korgõn, `keisri `kaugõn Rõu; jummal' `taivah, kohuss `korgõh, tuu mõist kõigilõ `õigusõ Se | (kiirustajale õeld) ega jumal pole kiired loond, jumal löi iired Rei; ega jumal põle kiiret loond, aega küll, et ta iired on loond Lai; nagu vana jumala selja taga muretust elust Mis sii viga, ole just kut vana jumala eese selja taga Kaa; Elab nii kui vana jumala selja taga Amb; Mes temäl, ta om nigu vana jumala sällä taka Nõo; annaks ~ aitaks jumal (mitmesuguste soovide puhul) annab jumal varsakest, sis ta annab ka mollikest ~ kaerakest Hää; Annaks jumal vihmukest, et saaks selja sirutist Pee; Aitaks jumal ahju peale, tõstaks tõrre jääre peale, kergitaks kerisse peale Pal; Annaks jumal järve vett, kapis kama jahu küll TMr; (äikeset, halvast ilmast, vihmajast) Küll sie jumal `kuivata ken `kasta Kuu; Vana jumal on kõige kutsikatega `latsis Põi; Vist vana jumal kodunt ära ja lapsed ei tea, mis teevad Amb; [lapselõ õeld] ära tie paha, vaata jumal `tapleb VMr; jumal tõreleb Kod; A koa jummal `hämmäss, küll tüü `kuivass kah Röp; jummal' kõmistass Se; (suremisest) Jumal võttas `lauda ja `luomad IisR; jomal on teda ära väänd Käi; jumal on selle ää koristand; juba jumal päris selle ää Vän; Jumala tapetud liha (lõpnud loom); Inge jumala ooleks `andma; jumala päralt ingeke Hää; Jumal om oma nuage ära tappen Hls; Jumale tapet oleme Krk; jumala peräld eng, kurja perält kondi Nõo; jummal um tedä ära `kutsnu?; no? läts är? jumala latsõss Rõu; jummal' võt't, ni jumala teno Se; jumala karja ~ karjaaeda ~ kohtu ette [minema]; jumala karjas ~ kohtu ees [olema] surnud; hävinud; kadunud läks jumala `kohto ete Vai; läks jumala karja `aida Jäm; läks jumala `karja Rei; Jumala kohto ies Khn; tuli teise kääst `asja `tahtma, see `ütles, et oh see ammu jumala karjas Lai; sji om jumala `karja ärä lännu joh Krk; tu kadonakanõ om jumala `kohtu ijh Se; jumala juttu ~ jutuh ~ keeli ~ nimel [paluma] härdalt paluma Käis `jälle siin ja palus jumala `kieli `andest IisR; palusin jumala `kiele, aga oma südand ei `murdand Lüg; palusin teda jumala `keeli Juu; palus siin jumala `kieli, et olgu ma ni ia ja aidaku sie kord viel VMr; ma `palsi tatt periss jumale keeli; mea pallesi tatt jumale juttu, ess anna ss anna; palusi küll jumale nimel, aga ta mitte es anna Krk; Ma? `palsi tedä jumalakeeli, aga es kullõ Vas; Mä pallõ sinno jumala jutuh Röp; jumala jutuh ma palssi timmä Se; jumal maksab ~ tasub jääb tasumata ma jätan jumala tasuda VJg; Küll jummal mass Röp; jummaladõ ~ -ahe ~ -ehe ~ -ihe ~ -ile [minema]; jumalan [olema] loojuma (päikesest) päiv nakas jumaladõ minemä; päiv om jumalan Har; päiv lätt `alla, päiv lätt jumalehe minemä Röp; päiv läts verevähe jumalihe, siss õks piät põud saama; päiv om jumal'eh Se; päiväkene lät's jo jummalil'le ~ jumalile Lut c. (tervitussõnades) (tere) jumal appi l. (tervitussõnad töötajale, eriti põllul töötajale) jumal appi. `tõine `vastas: abi `tarvis Lüg; jumal abi, teine `ütleb: tere jumala abi ea VII; tere ~ jumal appi (vastus) jumaleme ~ `aita jumal Trm; kui tuleb väl'jale tüü `juure, `ütleb: jumal appi. tõene `ütleb: `aita jumal ~ jumal tarvis Kod; ku tüüst `müüüdä

`*minti*, [öeldi] *jumal appi* (vastus) *avide jumal* Krk; *ku põllu pääl medägi tүүд tet'i ja inemine`mүүдä lä't's, siss tuу үtel', et jummal appi. нуу`ütli`vasta, et api vaia* Har; *jummal' appe sullõ`suuri päid ja lak'o`lehti* (öeld kapsaistutajale) Se; 2. (lahkumissõnad) *jumalabi Jäm; võta jumal abi Muh; võta no jummal' appi, mine no mine* Se; *jumal sekka ~ seltsi* (tervitus saunasolijaile) *ku`sauna tuleb,`ütleb: jumal`sel'tsi, niid kes saanan one,`ütleväd`vassa: jumal tarviss* Kod; (saunatulija) *jumal`seltsi* (vastus) *`seltsi jumal ~ jumal ää mijs* Krk; (saunatulija) *`jummal sek'kä* (vastus) *avita`jummal Nõo*; (saunatulija) *jumal`sekä` sannakõnõ, karm poisi`perseh* Vas; *ku`sanna läät,`ütlet nii, et jummal`sek'kä, a tõõne`ütless`vasta jummal`hüämij'ss* Se | [sööjat tervitati:] *`jätkuma`leiba* (vastus) *jumal ia mies* Kad; *tere jakko leeväle* (vastus) *jumaleh jakko vaja* Röp; *tereaka jakka jummal'* (vastus) *tere jummaleh, jakko jummal'*; [leivasõtkujat tervitati:] *jaka jummal'* (vastus) *jakko jummal'* Se; *jumalaga ~ jumal kaasa ~ jumala nimel ~ nimega ~ rahuga* (hüvastijätusõnad) *`jääme jumalaga* Kuu; *jumalaga; jumal`kaasa* R; *Jäta vanaisa jumalaga koa* Põi; *mine jumala nimel ~ nimega* Mar; *jääme siis jumalaga* (vastus) *võta jumal`koasa* Trm; *nõnna`uhkess lähnud, ei tere, ei jumalaga* Kod; *Jumalaga* (hum vastus) *Julgad taga* Lai; *teine üt'el`jumalege, teine taga`järgi: jumalnime* Krk; *mine nüid jumala rahuga, mia`sulle`alba ei soovi* Nõo; *ku tõõhõ üt'el`jumalaga, sõss tõõhõ üt'el`jummal`kaasa* Röp; [lahkuja:] *jää` jumalaga [saatja:] mine` jumalaga!* Lut

jumala rõhuadv **a.** täiesti, päris, üsna, lausa nii jumala tosi kui ma`räägin VNg; *kas sa puht jumala`jõute`istud siin* Lüg; *see oo nii jumala`õige mis ma`räägi* Khk; *Puhas jumala luu ja nahk* (kõhnast inimesest); *puht jumala`u's* (ussitanud õuntest) Põi; *üks jumala pal'l as inime, mis ta kääst võtta oo* Mär; *sai selle asja jumala mud'u, põle maksn selle eest kedägi* Tõs; *Marjad jumala`tuured* Hää; *ole jumala tuule ja`taeva all* (s.t ilma peavarjuta) Koe; *ahi puha jumala külm* Kod; *täämp'e ommuku olli periss jumale sula ilm välän* Krk; *jumala terve laits* Nõo; *mia`el'li säääl jumalõ ihu üt'sindä* Har; *mis sa jumala`huypi tõist kimbatat; tu ol' jumala`õnn, et ma är`pässe* Se **b.** (koos eitusega) mitte sugugi, mitte raasugi mitte jumala üva ei ole minu suus käind VNg; *Tehtud pole mette jumala midagid* Emm; *ma ei tea sest jumala`põrmu* Kse; *meie`lammad üks jumala iva ei pel'jänud* Kod; *sea ei mälede jumale`tuhka ka änäp* Krk; *Tүүй ei`laabu sul mitte üt's jumala raas* Urv; *Mä ei olõ täämbä jumala krõpe`suuhtõ saanu* Röp; *iga ~ kõige jumala [+ ajamäärus] Käi seda piima raha äga jumala kuu midu`korda`otsimas* Ans; *Sii nad käivad nüid`lantimas just ega jumala`loodud päe* Põi; *iga jumala pääv käin Sadalas* Lai; *minev`aesta`and mullõ vana mihe tsuua`, nuidõga käve kõgõ jumalõ talvõ* Har

jumala|and = jumalaanne *see oo jumala`and kõik* (õlu ja viin) Mar; *leib one ihu toedus, jumala`and* Kod; *sij om jumale`and, ärä visate maha* (leivast) Krk **-andene** jahune, jahuga koos *Ää seda katla loputist maha viska, see jumala`andena vesi, see tuleb lojustele anda* Pha; *see raand_o jumala`andene* Muh **-anduss** jumala`anduss = jumalaanne – Lut

jumala-, jumal|anne jumala- Vai S Hää Iis Hel Puh Nõo V, *jumal-* Khk Põi Lut tera- v kaunvili ja selle saadus: jahu, jahust valmistatud toit; leib, viin, õlu *loom on jumala`annet saand* (rammusast loomast) Jäm; *mis sa teed jumala`andega ülantust;`pülluge mette jumala`annet* Khk; *kange jumala`anne, pani mo pεε na kihama* Emm; *ärä mõnite jumala`annet üteldi, kui mõni visas levä maha* Hel; *meil õks jumala`andest om kõrd, olõ`õi*

`puuduśś õi? (viljast, toidust) Se; *jakk jumal`andõ man manitõn* (õeldi, kui söögilauas kõnelemist taheti lõpetada) Lut **Vrd** jumala|and, -anduss, -vili

jumala-, **jumal|arm** *jumala-* üld, *jumal-* Lut, *jummal'* - Se

1. armulaud *kerik`erra`annab`iesusse ihu ja`viinaga verd, võttab jumala`armule; jumala`armo leib* Lüg; *inimesed`lähtvad jumala,armule* Jäm; *Seda [toitu on] naat kerkus jumalaarmu* Kaa; *jumala armol`käima* Emm; Annab nagu jänesele *jumalaarmu* (s.t vähe) LNg; *lauarahvas läks jumala`armu`saama* VJg; *lavva kirikuss lätsime jumale`armu`vastu`võtme* Krk; *aigile`anti jumala`armu,`võeti armulavvale* Ran; *jumal(a) armulõ ~ patalõ võõdass; jummal`armu leib* Se; *tulõ šjonds jumalarmuga ni pand jumalarmu`suuhhõ* Lut

2. *ma_less lännu jumalaarmust tedä`kaema, aga ma_ss saa, nemä ess vii mu* Nõo **Vrd** jumalast

jumala|armu|hain *jummal armu hain* nõmmlivatee – Se **Vrd** jumalhain -**armuline** = jumalaarmurahvas – Jäm -**armu|rahvas** armulual käija *jumalaarmu rahvast oli täna pailu* Jäm

jumalaga → jumal

jumal|ime → jumaline

jumal|hain *jummal hain* nõmmlivatee – Se **Vrd** jumalaarmuhain -**iva** toidukraam, leib *jumala iva ei tohi raisate* Hls **Vrd** jumala|jüvä, -vili -**jüvä** = jumalaiva *kõik` söögikraam om jumala jüvä* Röp -**karp** ühe riuliga uksega nurgakapp pühakunurgas pühakuju ja vaimulike raamatute tarvis *jumalakarþ kon ol`l`kristusõ palõ? ni`paatrõ raamadu?* Lut -**kartlik** usklik, vaga, usukommete täitja *jumala kartlik inimine, keib`kirikus ning`palve majas paigal* Khk **Vrd** jumalapelglik -**kartus** usklikkus, vagadus *jumala`kartust oo nüid vähä Tõs; temä käib kirikun`kartuse peräst* Hls

jumalakene *jumala|ke(ne)* Vai Mär Kse/g -*kese/* KJn Trv Hls/g -*kse/* Puh Nõo, -*kõnõ* Nõo V(-*kõni* Krl, -*gõnõ, -kanõ* Se; *jumalõkõnõ* Krl Har Se, *jummal-* Lut); *jumalek, jumak, jumatsek(e)* Krk

1. dem < jumal *`aitu-mma jumalakõsõlõ, et timä`niigi õnništ* Har; *jummalakõnõ, hoia_sa?`karja tõbrast* Lut

2. int *oh sa jumalakene küll* Vai; *oi jumalake, mis iki nüid saab* Trv; *aai jumak, latsel o tulekahju märgik`kukrun; ai jumalek ~ ai jumatsek(e), sijj`vaene latsek* Krk; *jumalakõnõ, mis minust saa* Har; *ol`li vanast`aokõsõ, jumalõkõnõ, olõ õs`šeronkat`koštki võtta?*; *voi jumalakõne, kal`liss suurõkõnõ* Se **Vrd** jumalukene

jumala|kivi 1. ohvrikivi *d`umalakivilõ ollõv veid šõüä* Lei

2. vasevitriol *jumale kivi ja silmä suhkurt osteti`aptijgrist; jumale kivi om al`l sinikass,`panti silmä`pääle* Krk

jumala|koda hv kirik, palvemaja *lihame jumalakoda jumalad paluma* Jäm; *ei olõ jumala kuah`uhkõlõmiist vaja* Se -**koer** mitmesuguste liblikate pikakarvaline röövik, päevakoer *tolli`pitkussed`karvased`ussid, jumala`kuerad,`alli`kirjud* Lüg **Vrd** jumalapeni -**kuju** pühakuju, -pilt, ikoon *vene`kirkudes on jumala kojusid keik kuhad täis* Khk; *set`ukõsõl jumalakojo nukan* Nõo -**käik** ristikäik *mij jumala`k`äuk`i olõ`k`äunu?`ristega?* Se -**käe|kaats** = jumalakäpp *jumala kää kaats* Jäm -**käpp** käppade (Órchis) perekonda kuuluv rohttaim; taime üheaastane, hele juur *`neie [taimede] all on jumala käpp ja vanapagana käpp. jumalakäpp on`valge ja vanapagana käpp on must ja krobeline* Lüg;

jumalakäpad `kangeste lõhnavad Mar; jumalakäpäl oma? `valgõ? `hälmo?, juudakäpäl siintse? nigu? tsirelel, käpilise? juurõ? Räp; kui viis `sõrmõ omma sääntse, kusus maa seh, kaibat `vällä -- naid jumala käppi Se Vrd jumala|käekaats, -käsi -käsi = jumalakäpp `muldune juur on kuradi käsi, mis sel `aastal `kasvab, sie [juur] on `valge, sie on jumala käsi Lüg; jumalakäsi ja `juudakäsi, üteh kuyh kususõ, üts om must, tõnõ `valgõ, jumalakäel omma `valgõ sõrmõ?, a `juuda käel omma musta?, pikä?, ilosa kirivä häiermu varrõ otsah Se -lammas "väike punane putukas, roomab rohul", sametlest Mes sesd jumala `lambast igä tapada, ega sie tie `kellägille midagi paha Kuu Vrd jumalalehm -laps fig usklik, jumalakartlik inimene (hrl lahkusulisest) jumala `lapsed, nie on usu `vennad VNg; `uskligud, suured jumalalapsed, isi pidavad et nad `pöörand on Jäm; jo nääd (palvevennad) `endid `kiitväd jumala lapses Tõs Vrd jumalalats -lats = jumalalaps ta `li jumalalats, ta `ss taha patatside inimestega kõnelda Nõo; d'umalalatsõ? `käuülese `kerigun Lei -laud altar ma heidi hinnäst `maalõ põlvilõ `vasta jumala `lauda Lut -laul kirikulaul, vaimulik laul jumalaloulud mis `kirkus saab `louldud Jäm -lehm sametlest (Trombidium); ?lepatriinu siin on jumala `lehmi pali, pisikene `einikene on, `justku suur kirp, eli punane Lüg; `älgä sedä `puutuga, sie on jumala `lehmä Vai; jumala lehm on punane, `õite ele punased on, pisiksed putukad Lai Vrd jumala|lammas, -loom, -loomake, -talleke, -ämblik, -härg -leib, jumal|leib armulaualeib `kerikesand and d'ummal `laiba; d'umala laib Lei -look vikerkaar vikätkaar ali jumala luuk; jumala luuk um `taeva pääl; jumala luuk kisk järvest vett, selle sataski `vihma Lut Vrd taevalook -loom, -loomake = jumalalehm Jumalaluom Kuu; Jumala `luomake IisR -muidu → jumala -märjuke õlu, viin `rüüpab seda va jumala märjukest Mär

jumalane Sel igä raha `jatkub, joga jumalane päiv `ilmäd `krillis; midäs siin nüid `lõhvästäte kohe igä jumalase `ehtut, et ime Kuu

jumal|anne → jumalaanne

jumala|nägu söim ah sa jumala nägo Se -orjus hv, hum jumalateenistus pappp pidi jumala `orjusõ Se -palluss, -palvus pappi tegevä jumala `pallusõ; `kerkoh jumala `palluss; vot määne jumala `palvusõl om vägi, imä pallõl ar pujage pattu seest Se -pelglik = jumalakartlik kiä olli `väega jumala `pel'gliku, `väega vagastõ eläse? nigu pühä mehe? Har; jumala `pel'glik ineminõ Se -peni = jumalakoer jumale peni `ruumass Hel **jumala-, jumal|puu** jumala- VNg Mih Aud Kam Lei(d'umala-) Lut; jumale- Trv Krk San; jummal'-Har pujude (Artemisia) perekonda kuuluv taim jumalapuu `mammud akkavad `riiete `külge; jumalapuu `varred, keik ühes tükkis kohe `kieta ja `juua, on `juoksva `aiguse `vasta VNg; jumalepuu `väikse marjakse lüüp `otsa; jumale puu om kõtu valu rohi Krk; jummal'puu [kasvab] aian harõliidsi lihekeisiga Har; d'umalapou, aid `vieren kasvass Lei; jumalapuu, sääne eisuur puu Lut -rahvas jumalarahvass usklikud (hrl lahkusulistest) – Har

jumala|ristike 1. ristimärk; kaitsesõna tontide jne vastu, sag nõidusevastastes vormelites [kui keegi imestab:] võe kui ilus lehem, [tuleb vastata:] sitta sinu sõna järele, jumalariislike minu lehmä `juure Kod; jumala ristik `oitku ja `kaitsku tat esi Krk; jumala ristikõsõ lei ette Plv

2. int (välj kohkumist, imestust) jumalariislike, mina õlen õma siidi `rät'ko ärä `kaotanud; jumala riislike, misperäss ma tahan tehä! (st mul pole põhjust tahta teha); jumalariislike riissa juuren. ku kedägi õnnetuss õli, vanad `ütlid sedäviisi Kod

jumala|salgaja uskmatu, jumalaeitaja *minä ei usu* [jumalat], *siis vanamor ütleb, et sa õled jumala`salgaja* Lüg **Vrd** jumala|vallatu, -vastane **-sana** = jumalasõna *Lugemise iest ans papp`lastele - - pisukase jumalasana`raamadu* Kuu; *`muona`naised`laulasivad siis ka neid jumalasana`joulupu`laulusi* VNg; *et`pääsiks in jumala sana`kuulema* Vai; *lueb jumalasana* Ris

jumalast *jumalast* Mär Nõo TMr Vas, -lass Kod, -lest Krk

1. meeleldi *minä jumalass`loesin, aga ei sua* Kod **Vrd** jumalaarm

2. päris, täiesti *mea kellä kate aig jumalest üleven,`valla`sil`mege* maka Krk

3. tõepoolest *see oli jumalast üks suur õhn, et ma siis surnd ei saand* Mär; *esi`mõt`li et, olõss ta no jumalast tulesi, ma`nnass tälle`sjijne* Nõo; *`mõt`lin et oless sa küll jumalast ärä koolessi* TMr; *jumalast illoõ`tüit`rik, selle om kosilaisi ka pal`lo* Vas **Vt** jumala eest

jumala|sunnik sõim`ossa *jumalõsunnik* San **-sõna** piibel, vaimulik kirjandus; palve-, pühakirjasõnad; palvetund, jumalateenistus *tanu õli jumala sõnaga pähe`pandud. sedä ei`tohtind`puutuda;`käisima iga kuu jumala sõnal* Lüg; [preester] *tegi`jutlust`kantslis jumala sõna loeb ja palub`rahva ees* Põi; *jumalasõna õppetud* Ris; *kui jumala sõna soab üle käind, eks siis ole naene käe* Juu; *kui soad jumalasõna lugeda siis kaub* [paina] ää Kad; *jumalasõna raamat* Plt; *loe tal issämeiek`pääle, sõss om jumale sõna üle käünü, sõss ei saa kuri`änäp võimust* Krk; *mii`majan liigutõdass viil`õks jumalõ sõnna, vai`harva mõni`kõrtki, a`muial ele ma`konhki`kuuldanu* Har; *Asi om nii hull, et ei avida jutt ega`jumala sõna* Vas **Vrd** jumalasõna **-sõna|laul** vaimulik laul, kirikulaul`*Enne`süömist`lauldi ikke jumalasõna`laulu* Lüg; *luges niukest jumalasõna`laulusi ja Koe;* *laulsivad jumalasõna`laulu* Pal; *jumalasõna laulud ol`lid, ol`lid ka mõned siuksed ilmalikud laulud* SJn

jumala|sõrm 1. (taim) *jumalasõrm kasvab mede einamas siin`kaški all. jumalasõrmedest tegime lõhna õli* Saa

2. fig peenis`ilma`küüneta *jumala sõrm* Jõh

jumala|talleke *jumala talleke* sametlest – Pil **Vrd** jumala|lammas, -lehm **-teenistus** kirikuteenistus *kut jumala teenistus läbi, siis lüüste* [kirik]`väl`ja Jäm; *kirikus tehässe jumalateenistust* Mar; *jutlus ja jumalateenistus on kirikus iga pühäbä* Juu; *ku opõtajat iss olõõ, sõss* [oli]`keistri *jumala teenistuss* Har **Vrd** jumalaorjus **-tuli** *jumalatuli* välk – Lut **-valge** = jumalavalgus *päiv`tuiseb üles, siis on jumala`valge* Lüg; *piaks ma vel jumala`valged nägema* Khk; *sie on kõik sie ülem asi, kui sa jumala`valged näed* Kad **-valgus** *päeva-, päikesevalgus`päivä`valge käib üle ikke`kõikidest, sie on sie jumala`valgus* Lüg; *pime põle näin jumala`valgust* Tõs; *kas sina äbi tunned jumala`valguse all* Kod || *tuli jumala`valgos pääseb`lahti* Mar **Vrd** jumalavalge **-vallatu** = jumalasalgaja *jumalavallatu inime* Tõs; *jumalavalladu om tuu, kiä ei uusu`* [jumalat] Har

jumala|vastane 1. s uskmatu, jumalasalgaja *kie jumala ei usu ega kerikus ei käi, vanad inimised ikke`ütleväd et jumala`vastane* Lüg

2. a egä tä midägi *jumale vastast ei`ütte* Krk

jumala|veri fig südametunnistus; julgus *Kui tal vähegi jumala verd südames on, küll ta siis aitab* Vän; *sõss õss olõõ`inäp jumalaverd rinnuhn,`tapmise hirm ol`l suu`Rõu`viin armulauavein jumalaviin om, mis opõtaja armulavval and* Räp **-vili** *teravili, teraviljasaadus: jahu, leib, õlu, viin üvä jumala`vilja süönd luom* Lüg; *Sitt jumala`vilja`kõrval* (õeld mõnd

asja teise, paremaga võrreldes) Jõh; tääl (õllel) oo sedä jumala villa rammo nii paelo sees, et tä mehed maha võtab Mar; ei õllud kartulid, ei jumala`vil`ja; rammus obene, sij o jumala`vil`jä nähnud Kod; puhast jumala `vil`la (s.t leiba) söön natukese Äks; (joobnust) jumale vil`läst väsinü Krk; Jumalavili murd maaha; Ta om jumalaviljä maitsno Röp; jumalavilja vesi viin; õlu, kali tegin jumalavil`la vett natuke Juu Vrd jumalajanne, -viljuke -**viljuke** = jumalavili Kes jumala viljukest (õlut) põlgab Vig -**vits** nuhtlus, õnnetus Jumala vitsad nuhelgu teda Vän; jumalõvits om rassõ Krl; sij mii nulk om periss paganõ nulk, selle jumalõ vits `nuhklõss ka neid Har -**väine** ma pole oma suud jumala `väiseks teind (ma pole midagi söönud) Khk -**ämblik** = jumalalehm – IisR -**härg** Jumala härg sametlest – Krl Vrd jumalalehm

jumaldama jumal|dama Kos Krk/-teme/ Puh Vön, -**damma** Har Röp

1. austama, teistest kõrgemaks, paremaks pidama jumaldab ja e`litab sind Kos; ohvitsijr ja soldat kõnõliva nigu müüßs mehega, ess olõ enämb jumaldamist Vön

2. alatasa sõna ”jumal” tarvitama mis_{sa} iki jumaltet, jumal ei joole koerapoißs ottigi Krk

jumalik jumali|k g -ku spor, üld (g -kku R, -gu Rei Puh Röp)

1. usklik, jumalakartlik; jumalaga seoses olev; vaimulik tämä isä õli `kange jumalik, käis `ühte lugu kerikus ja Lüg; kis `kirkus keib ning jumala sõnast suurt lugu piab, jumalik inimine Khk; pühalik ja jumalik õnnistus Tor; kõnelesid kua siin jumalikuss asjadess Kod; keßi tiab jumalikku `asja, kohe ta `trehvb sij nuul` (välgust) Pal; kes tat tääd, ka ta olli jumalik vaim või mõni kuri vaim Krk; Miinä laalap jumalikku `laulu Nõo; jumalik tarkus Krl

2. hv suurepärane, tore `Paergus on `surnuaid jumalik, roosid `õitsevad ja kõik on roheline Põi; timahalt om ollu jumaliku ilma[?] Har

jumalime jumal|ime Lüg Vai Khk Muh Mär Khn VJg Hls Puh Vön; -**eme** Mar Kse Hää Ris Trm Ksi Lai Plt KJn Trv; jumala ime Jür; jummal|imme Har, -**imme**[?] Rõu; -**emme** Krl/jummal`-/ Har, jummal`imeh Plv tervitussõna; vastus tervitusele tere ja jumal ime Muh; tere jumalime van Khn; (jõudu soovijale vastati) jumaleme `jõudu tarvis Trm; Jumal eme, aita jumal Lai; vanainemise `ütli ka siihn, ku tõnõtõist terüti, et tere tere, tõnõ üteli `vasta, et jumali-mme Har Vrd jumalimel, jumalmine, jumalnime, jumanime

jumalimel = jumalime van tere jumali-mel Rei

jumal-issakene int jummalissäke, ku tõstel om valitsuss, siss piass sul ka olema Nõo; jummal`issäkene sääl aida man küll ääd ei olõ[?], joba tõnõ mürä,üss ol`l Urv

jumalmine jumalmine = jumalime (Tervitusele vastati) jumalmine, jumala nimel, tere tulemast Jõe

jumalnime jumal|nime Khk/jumala`-/ Kär Kaa VII Krk, -`nimme Hel = jumalime kui teine teretab, siiss `vastab teine jumalnime, mõni `vastab tere jumalnime VII; tõine üteli jumalege, tõine taga `järgi jumalnime; (tervitamisele vastati) tere, jumalnime, temä ka meid `vaatame tullu Krk; tõnõ üteli `vastu, jumal`nimme muhn Hel

jumalpuu → jumalapuu

jumalukene int (välj hädaldamist, ehmumist, imestust) oh sa jumalukke, unestasin sinu `vällä Lüg; jumalukest, mis sa sest ka saad, seda oo ju nii vähe Khk; oh jumaluke, kust mina seda tian Juu; küll`l one kua `irmus surm, jumalukene Kod Vrd jumalakene

jumalus *jumalus* g -e Khk VII Mär Kos Plt hv jumalik, (ka jumaldatav) olend üks midagid jumalus peab meitel ikka olema Khk; sa olid tema jumalus Kos

jumanime *jumanime* Kuu Jäm Khk = jumalime tere, jumanime Kuu; jui teine ütleb jumalaga, siis teine ütleb juma nime Khk

jumbakas *jumba|kas* g -ka lühike, jäme asi v olend `Vaata ku ma pal'gi väga lühikseks saen, mis ta sis on, üks jumbakas; Sij poiss on ka jumbakas, `jammust on, aga näe, kivi pää pääl, mitte pikkusest `juure ei tule Hää Vrd jumpsakas

jumber → jumper²

jumberdama *jumberdama* Saa Juu midagi poolikult v halvasti tegema *mis_saa jumberdad, ole ikki mjis kah* Saa Vrd jukerdama, jummerdama, juperdama

jumbiline *jumbi|line* Pha Vig, -lene Kse Tõs; g -lese ebaühtlane, -tasane, tombuline, mügerlik *Näha kohe, et vähe `ketrand, lõng on jumbiline* Pha; *kõis on jumbiline* Vig; *kui sa ei punguta täda (lõnga), siis jääb tä `irmus jumbilese* Kse; *jumbilene juurikas, põle sile `ühti, järgulene, jumbid sehes, mõnest kohjast jäme, mõnest peenike* Tõs Vrd jombiline, jumbulene, jumplik, jumpline, jumpsulene, jumsakane

jumbu n, g *jumbu* Khn Saa Jür VMr Rak Nõo Rõu; n, g `jumbu Kuu Jõh pej väikesekasvuline mees; poisike *Mede jumbud, lähme ühekorra `tüese kua* Khn; *nüüd sai ühe jumbu kätte (abiellumisest), pisikene, üüavad jumbust* VMr; *Vanast -- pidid mitu aastat enne jumbu olema, kui said viil poodi sellis* Nõo; *naa mõlõmba jumbu? ol'li siin autojuhi?* Rõu

jumbulene *jumbulene* = jumbiline väga jumbulene lõng, takust saa ei `saagi ühütasasese kedrata Aud

jume¹ n, g *jume* VNg Jõh Vai eP M T; n, g *jumi* VNg Jõh Põi Tõs Pil KJn Trv Krk Ran Lut; n, g *jumõ* Khn Ran Kam Ote San/jummõ/ V

1. näovärv; (näo)ilme; terve välimus (ka loomast) *tama enemb sene jume sies ei ole, jääb `lahjast ja `valgest* Vai; *iinetu inime, sellel pole jume midagid* Jäm; *see lapse tunneb vanamate jumest; tume jumega tüdruk* Khk; *Kena jumes tüdruk* Põi; *jume sees, tugeb ja rammus [loom]* Mar; *Langes jumest ära* Mär; *jume pales* Tõs; *Rõõsa jumega, ilus `valgetverd inimene; Kevatanud luum põeb kaua ennegu `jälle jumet võtab* Hää; *Andres on teist jumet kui `Vuabram Juu; `priske jumega* VJg; *jume `juoksis kohe näkku niesukese jutu `piale* Sim; *`irmus kahvatu, tal põle kedagi jume ei kedagi; vana inime, aga vel noore jume sees* Trm; *kaks `venda ei õle `üste `muudu, aga sedä jume ike one* Kod; *Näo peal surma jume [enne surma]* Lai; *juba `aige lõi `jälle jumesse; ta on omas jumes* KJn; *ta om õige `valge `näoge, tal jumi `raasu mitte ei joole; jumi käis üle näo, läit's näost punatsess; ega miu jumi ei joose ega veri ei veere* Krk; [lehmal] `kauniss ilus jume pääl, läegub Ran; `terve jumege San

2. värv, värvitoon, -varjund *nie `riided one ühe jumiga* VNg; *`ordjani värmil oo punakas jumi, üsä kollane ei ole* Tõs; *Oras jumest ära kukkunu, ku ta on koltunu või orkis* Hää; *`riidel on punakas jume `juures* Ris; *ilusa jumega sinine Juu; oli juba seda `valguse jumet (hahetab)* JJn; *vil'lal om [peale vihma] tõine jumi kohe, lüü allenteme* Krk; *taevass om roosaka jumega enne päeva tõsemist; `verkjäss om nigu üits jumi, aga verev om täis puhass asi* Ran || *pääval on jume `ümber (päikesel rõngas ümber)* VMr || *taal on teine jutu jume* (st räägib teistest erinevalt) VII

3. judin, võbin, värin *ma`irmusin nõnda ärä, et jume käis üle ihu Saa; mul käis kül'm jume üle ihu, ma jää`aigess Kam; kui jumõ läbi kehä käi, siss lätt surm üle avva Ote; pää laest`varbini juusk üle tuu jumõ ja värrin Urv; külmä värinä² käävä², jumõ² käävä² üle iho Ráp Vrd jumedus*

4. muid tähendusi **a.** *rohul ei ole koa tänakond ead kasvu jumet olnd Rid b. taari`auded, sealt tuleb linnase jume`vällä Mar c. kohtlane see oo sihuke jume, nagu oleks tal mõni asi`puudu PJg*

jume² *jume g -da Kuu/g -ja/ Vai Kse PJg Ran/jumõ/ jumekas ilusa jumeja`näügä Kuu; jumedad paled; jumeda veregä inimene,`mustagas Vai; sa oled nüüd paksuss ja jumedass läind Kse; [nägu] kül'mägä jumõdambass lännu Ran*

jumedus *jumedu|s g -se hv Kse Puh; ? jumõ,u|ss, ? jumõtu|ss g -sõ Kam = jume¹, võbin jumõtuss läts üle ihu, nigu külmä värrin vai; kui`eitüt, lätt kah nigu jumõ,uss ~ jumõtuss üle ihu Kam*

jumekas *jume|kas g -ka Jäm Khk Kaa Pöi Rei/-gas/ Kul Tõs PJg Tor Hää Juu Ksi Lai Plt KJn SJn Trv Krk/jumikass/ Puh; -kass San*

1. *nägu, terve, värske jumega jumeka`näuga Khk; kahvatu kõik, põle jumekas`ühti PJg; sij on jumekas, teine jälle tõmmu, ei ole kedagi jume tal; kel roosad paled, sij on iki jumekas Ksi; sina ollit iki jumikass, nüüd olet ku koju jäänu Krk*

2. *teat värvinguga, värvitooniga – SJn*

jumestama *jumesta|ma Jõh/-mma/ Pöi Hää Ksi Lai KJn*

1. *jumet muutma, punastama äkkiste käib läbi`miski asi, nääd`peigmest vai, paneb jumestamma Jõh; kui inimene ehmatas, siis jumestab ära Ksi Vrd jumistama¹*

2. *tooni, värvi lisama; värvikamaks muutma kui värv ei saand [värvimisel] korra pialt ia, siis`paandi ergemad`juure mis jumestas; kui pääv paistab, teeb [maastiku] eledast, siis ka jumestab; kui [päike] teeb sind pruunist, üks ta siis jumesta sind Lai*

jumetama *jume|tama Kse, jumõ- Nõo Ote*

1. *(tervisest, elujõust) punetama ta nägu üsna jumetab Kse*

2. *värisema, võbisema ku kül'm om, siss ihu nakap sällän jumõtama ja värisemä Nõo; mul ihu jumõtass Ote*

jumetis *jumetis Amb Kad Sim/g -e/; jum(m)etes Juu*

1. *(hooletust, tähelepanematust inimesest) se jumetis ei pane iast tähele, tähele panemata Sim*

2. *int (välj imestust, põlastust) oh jummetes mihukesi tükka`tehti Juu; oh sa jumetis, milla sust mies saab Amb; oh jumetis, ta ei`suandki viel minema, luomad süömata Kad*

jumetu *n, g jume|tu Khk PJg Tor Lai KJn Hls Hel Ran Nõo San, g -tuma Mär Hää JMd, -to g -toma Käi kahvatu, ilmetu, halva väljanägemisega vaadedaks et näo jume väga velets on siis ööldaks jumeto Käi; nuur inime nõnda jumetu, ta on`aige või mis tal on Hää; tüdruk olli nii inetu, jumetu ja kõhetu Hel; jumetu`näoga, näost jumetu; rõevass serände tume vai jumetu Ran; Ta om nii jumetu, et vere tilka ei ole täl näo pääl Nõo*

jumi¹ *int oh sa jumi Pil*

jumi² *→ jume¹*

jumi|kara *→ jummikara*

jumikas¹ *jumi|kas* g -ka Kuu(*jomi|gas* g -ka) Jõh Mar Kse Han Ris Kos HJn Amb JMd ViK Lai Plt Pil; *jumi|ka* g -ga Vai; *jummi-* Jõe VII Põie Mar Vig Kse Khn Hag Juu Trm Plt; *jummi|k* g -ku Saa

1. lühike (ümmargune), jäme asi v olend **a.** jupp, tükk, jäme ots; hundinua tõlvik *undipurigal on nagu kebi`otsas`musta jumika* Vai; *Sõuke jumikas* (sõlm, jämedam koht) *tule läbi`kuskilt Põie; üks nisuke puu jumikas`juhtus olema* Ris; *kepil oli jumikas`otsas* Juu; *tuo puujumikaid pliidi`alla; sel plikal on iad leti jumikad* VJg; *iatuse pial jummikad* (s.t muhud, kühmud, kui vett üles ajanud ja külmetanud) Trm; *kuali jumikas; uúditõllid on mudases jõe`kooldes nigu jummikad* Plt **b.** lühike tüse inimene v loom (ka pej) *jumikad mehed* Kos; *on üks inimese jumikas* JMd; *sigä on lühike ja jäme nigu jumikas* Lai **c.** jääpurikas – L Khn *ku talve pikad jummikad`räästas, siis sui kasuda eäd linad* Vig

2. puuriida v haopinu risti laotud ots – Jõe Kuu Saa Ha *puu sülla jumikas* Jõe; *aopinu jumikas* Hag

3. *jumikas, vana kord`laine meres* Kad

Vrd jummi

jumikas² *jumi|kas* g -ka Hlj Lüg IisR Põie Muh Koe VMr Plt Pil KJn; *jumi|ka* g -ga Vai; *jummi|kas* g -ka Jäm(? g -ku) VII Põie Muh Pal Plt; *jummi|k* g -ku Trm, g -gu Krk taim korvõieliste (Compositas) sugukonnast **a.** jumikate (Centaurea) perekonnast *Odr on nõnda jummikid täis kut üks mets Põie; jummigu kasvav tii veeren* Krk **b.** takjate (Arctium) perekonnast *jummikad, rässid kasvavad`otsas; jummika põõsas* VII **c.** ohakate (Cirsium) perekonnast *meil muud`rohto ei`kasva ku jumiko ja`putki;`aia`ääres`kasvavad`pistligo ja ohaka jumigad* Vai **d.** ? pujude (Artemisia) perekonnast *jumiga`marjad`onvad`allid* Vai; *jummikad on kollaste õitega, siin on õvves ka jummikid, kõvad juured ja pikad, ei tule kudagi maast`väl`lä* Pal **Vrd** jummikarohi

jumikass → jumekas

jumiko *jumiko* jumikate kasvukoht *jumikol`kasva jumiga`marjo* Vai

jumin *jumin* Khk Emm Mar, *jümin* Rei; g -a mürin, kõmin; ümin *sellest juminast ep saa`jälle aru, kas tä oo üks müdin või* Khk; *suurestüki jümin tuli ikka lisemale* Rei; *kas teinepool`seinä ehk`kaugelt kuuled, üks`kange [jutu] jumin; ma kuule na`easti mürinad küll`ühti, a kumu ja jumina ma ike kuule* Mar **Vrd** jömin

jumindane pl *jumindased* Juminda küla elanik *Moni`aesta tagasi`kaevati`-`suuremb jagu jumindaste`karjamaid läbi;`viimaks ageti kogu jumindasi`üüdamä`undiks`-`jumindased olid`kaige`kangemad kalamihed. nüüd`ongi jumindastel kaks nime: Juminda`undid ja Juminda jubijäneksed* Kuu

juminel adv < *jumin* räägib *juminel, räägib pomisemise äälega* Mar

jumisema *jumisema`ümisema`keik kohad jumisevad ninda* Emm

jumisklema *jumisklema* van muutuma, vahelduma (ilmast) *ilm jumiskleb`-`pil`vitäb, vahel`näitäb`päiva ja;`ilma ei saa`usku, ku`ta jumiskleb* Ran

jumistama¹ *jumis|tama* KJn Trv; ipf -tess Krk, *jumist* Hel võbisema, värisema panema; võbinat, värinat tekitama *sedasi natuke ehmatat, jumistat, nisuke võbin käib üle* KJn; *jumistess, jumi`juusk üle ihu, ku`kangest`eitusi* Krk **Vrd** jumestama

jumistama² → jummistama¹

jumjas `jum|jas g -ja Khk Mus a < jummm üks poisi käsõ on, kis sihand pisine `jumjas poiss on Khk; müht oo ruusika suurune jäme `jumjas kala Mus

jummm jummm g jummi Sa Emm Rei Tor Hää Saa Juu, g `jummi VNg Lüg; jummm g jummi Vas

1. lühike, ümar ja jäme asi v olevus **a.** jupp, jummm, tükk; sõlm; klomp; pundar *palgi jummm* Jäm; *suured jummmid tuhlistel all, on äga suured jummm `tuhtid; kõövel sur jummm `otsas, see_p lehe läbi; sured jää jummmid `raanda `külge `külmand; tuulepesa, oksad kasvavad tiheli, üks jummm Khk; mõni tegi puu `jummmisi ning siis [olidki] nõöbid Kär; Käsi öleni paisetand, sinine, kõva kut suur jummm Pöi; kepil oli jummm `otsas Juu; jummm (paksend) sooligu seeh Vas || puunott mine too `jummmisi öuest `sisse [ahjukütteks] Khk; Paberipuud, titsipuud ja jummmid ("ümargused arssinapuud") kooriti Hää **b.** muhk, kühm; paise, kasvaja puul sedine jäme jummm selle koha peel Jäm; `kasvejed, suured jummmid (kasekäsna) Khk; võttas `sõuse suure jummi naha ala, kut oleks paise olad Mus **c.** tubakajummm `lõugas Mus **Vrd** jummm¹, juss¹ **d.** lühike, tüse inimene *tämä* (paks laps) on `umbes kut jummm; poisi jummm; tüdrugu jummm Khk; `väike ja paks `jummmis inimene, `jusku jummm Pha **Vrd** jomm³, jõmm¹*

2. puuriida risti laotud ots puu riida jummm oo `risti `otsa `lautud Tor; jummm on kaksipidi, riida ots `pantse `jummi Saa **Vrd** jumikas¹, jumper²

3. int *vottasid selle vanamehe ka `kaasa, oi jummm, siis sääl `räägiti `puole `üöni VNg*

jummakas jumma|kas g -ka Jäm Kaa Muh (lühike) jäme asi v olend **a.** jupp, tükk *Sõhuke jummakas mänd kut see oo, annab maha kiskuda Kaa; suur puu jummakas; üks suur jummakas `võeti maha, üks tamm Muh || `laine jummakas Muh **b.** (inimesest) jummakas inimene; poisi jummakas Jäm **Vrd** jumakas*

jummer int Oh *jummer*, kuda me tantsisime; *Jummer*, ku isa minu nägi Hj

jummerdama `jummerdamma mässama, hullama *midä näd viel `jummerdavad; midä sa viel `jummerdad ehk jupperdad Lüg **Vrd** jumberdama, juperdama*

jummetes → jumetis

jummi|kara jummi|kara hv, pej Pöi Muh Kse Tõs(jummm-); jummi- Var Tõs Khn Aud *jääpurikas mõni `ütleb nõnda rumalaste jummmikarad Pöi; jummmikarad oo nee, mis akna `külges `ripvad ja katusse `reastas Muh; mõni `ütleb jummmkara, mõni `ütleb ia purikas Tõs; `Märtsis tulad jummmikarad riästaste `külge Khn*

jummi|karo = jumikas² jummmikarohi, *suured pitkad jämed varred [ja lilla õis] Muh*

jummi|koda → jumikas

jummi|koda sillakast, sillaljal *trummil on jummmikoda - - jummmikoda on vee sees, nii et vesi `joosma soab peält ja alt; kui jõgi lai on, siis on neli jummmikoda Juu*

jummima `jummima, (ta) jummmib Khk Mus peksma, lööma; triivima *ne poisid `tahtvad sii ka teravad `olla, jummmitase kui `teise `kohta leheb, `aetase vää võimuga Khk; [paat] jummmib püsut `laine `sisse (s.t paat ei taha hästi lainet lõigata) Mus || fig `mõistus ike jääb lameks `jälle, pee jummmitud ja `aige Mus **Vrd** jummmistama², jõmmima*

-jummin Ls purujummin

jummis¹ `jummmis Jäm Khk Pha Rid adv < jummm nolbus - - ümargune `jummmis pee, *peenine kiha Jäm; `jummmis [inimene] Pha; suur `jummmis tume kala Rid **Vrd** jõmmis*

-jummis² Ls porujummmis

jummistama¹ *jummi|stama* Khk Mus, *jumi-* Kaa püüdma ära arvata; taipama; silmitsema *ma`vaatsi tüki`aega,`viimaks ikka`aksi jummistama; ma jummistasi, mis asi see peaks olema; ju sa ise ka natuse jummistad* Khk; Ma ikka vähe *jumista* (tunnen) Kaa

jummistama² *jummistama* peksma *jummistas* nii sind ära, et sa oled sinine Mus
Vrd jummina

jumm|kara → jummikara

jumm|kärakas *ta käib nii lohakalt`riides kut va jummkärakas* Mus **Vrd** jõmmkärakas

jump *jump* g *jumbi* Mär Tõs Khn/*jump*/ Aud Tor Ris Nis Rap Jür, pl *jumpud* PJg
a. midagi jämedat, ümmargust (*jupp, tükk, mügar, muhk vms*) *jumbist* *raitutakse lõmmod, lõmmudes*[*t*] *`särmes, viimastest peerod* Mär; *jump`saetse* [*puul*] *otsast ää* Tõs; *jäme nagu jump* Aud; *ti`si jumbid oo maas* Tor; *pa`lgi jump* Ris; *lähen puid`lõhki`lõhkuma, suurt jämedat`jumpi ei too jo õuest ära* Nis || *pilvetomp müristamise piad ülal, ku`seoksed paksud pilvejumbid olid* Tõs **b.** (poisi)jõmpsikas *poesi jump* Tõs **Vrd** *jomp*¹, *jumps, jõmp*¹

jumpal *jumpal* g *-a* (väike, lühike) *jupp, tükk* *Ega sen lühikäse`paula`jumpalaga midägi enämb tehä ole; Oled viel peris`jumpal, ole sinust meest midägi* Kuu

***jumpama** Sai süüa, sai juua ja *jumbata* Kuu

junper¹ *jump|er* g *-ri* Khk Muh Emm Rei Tor Saa Kos Jür JõeK Koe VMr Kad Kod Ksi Nõo Võn Ote; n *-re* Ote San; *jum|põr* Khn Kan Rõu/*-põr*/; *jumpver* Lüg Hel, g *-i* Nõo Plv

1. hüümen; neitsilik, süütu (hv ka poisist) *sie on`jumpris tüdruk viel* JõeK; *terve`jumpriga neiu* Kad; *peris`junper alles* Ksi; *junper`neitsi; temäl om`junper terve* Nõo; *jumpre tüdrik; jumpre pois*s San; *mõni pois* kitt: *ma võti`jumpveri är*? Plv || *vana`mõisa`junper* (vanapreili) Khk

2. sperma *püksid ollid tesel`jumprid täis* Muh; *junper sahvt* Tor; *junper juokseb* Koe

3. int (välj imestust; ka sõnakuulmatust lapsest) *vehe paha ka teeb ja äi kuule`käsku end, sa oled eige`junper* Emm; *oh sa`junper* Kos **Vrd** *jummer, jumpser*

junper² *jump|er* g *-ri* Mus Emm Käi Rid JõeK, *-re* Käi Phl(n *jumpr*) Hää, *-eri* Rei Phl; *junper-* Ans

1. raudkonks, -ketas v plokk millegi kinnitamiseks (laevas) *junper-plokid* Ans; *jumpri raud* (vandi kinnitamiseks) Mus; *vant või`vaier`panti`väikse nõõri otsaga`jumperraua`külge`kinni; üks suur jäme roud asi`panta`seina, on`junper* Emm; *ega vandi jaogs on ise`jumperraud* Käi; *jumperrauad oo laeva külje pääl, kus vandid läbi käivad* Phl; *talltrepe nüür jooseb läbi`jumpre, igal va`ndil on kaks`jumpert* Hää; *jumpritest läbi kinnitata kaaltrossid, ta on`niigu plokk, aga`junper on siest tühi* JõeK || ohjapära *Tõmbasin taale paartüke jumprega, ike akas natust nobem minema* Käi **Vrd** *jumpplukk*

2. ”ranna poolt teistele mõrdadele vastu pandud mõrd” – Rid

3. puuriida risti laotud ots *junper`tehtags* [*puuriida*] *otsa, lapidaks teise pidi* Käi

Vrd jummi

junper³ *junper* Ote, g *jumpre* Pst **a.** seelik *Junper on keha ümber, põlvest alla ääreni õige natuke avaram; Villatse jumpre veere alt pastav palt kengä nina* Pst **b.** ”muistne naisterõivas” *junperjakk olli`keskelt kitsas ja pit`s olli all* Ote

junper|käär hv jõmpsikas *väike junperkäär tule, väike poisikse ju`nn* Hls

jumplik *jumpli|k* Khk Mus Emm Juu, *jümpli|k* Rei; g *-ku* ebaühtlane; tombuline [lõng] *Lapse kedrat lõng, see tahab ikka `jumplik `olla Emm; Tee on `jümprik Rei Vrd jomplik, jumbiline, jumplikanõ, jõmprik*

jumplikanõ *jumplikanõ* = jumplik *Oi `hõela omma naa villa kedrada?, na_mma nii jumplikadsõ kui Urv Vrd jomplikane*

jumpline *jump|line* Ran Vas; *-lene* Tõs ebaühtlane, tombuline, mügarlik *`okslene ja `jumplene kadakas Tõs; jäme lang, `jumpline Ran Vrd jompline, jumbiline*

jump|plokk *jump|plokk* "vandi otstes olev kettata plokk, kust talrepid läbi käivad" – Khn Vrd jumper²

jumpri|raud → jumper²

jumps *jumps* g *jumps|u* Mar/-o/ Var Mih Tõs Kad, *jumss* g *jumsu* Kos = jump *suured jumpsod lõnga sees Mar; puu jumpsud, `saetud tükid, mis parajäti `ahju lähväd Var; unilauk kasvab `sioke pikk va's ja `piske jumps all nigu küislauk Tõs; jumss akkab `kiñni, lõng ei tule läbi; lõng oli `jumssusi täis Kos Vrd jomps, jõmps¹*

jumpsakas *jumps|kas* g *-ka* Khk(-k) Kaa Juu Kad Kan Plv(? *jumps-*), *-ga* Mus Kse Tõs; *jumps|kas* g *-ka* Lüg, *-gas* g *-ga* Vai; *jumsa|kas* Mar Jür, g *-ka* Khk Mär Tõs Koe Sim Plt KJn, *-gas* g *-ga* Saa; *jumssakas* Jäm; *jümsakas* Käi

1. a lühike ja jäme *jäme ja `jumpsagas mies Vai; tä o nüid kerest jumpsagaks läind Mus; pagana jumpsakas poiss, küll sellel võib rammu `olla Juu; `teiba ots on `liiga jumpsakas, ei lähe mua `sisse; jumpsakad [vilja] vihud, neid alb rabada Koe; [mees] jumpsakas nagu paku ots Sim; ead jumpsakad juba teised (kaalikad) Plt; `jumpsakas `poiske Plv*

2. s midagi lühikest ja jämedat *`poisi `jumpsakas Lüg; kui sihandust midagid puu tükki või `närtsu `kaltsu koos on, see on jumpsakas Khk; `piske jumpsakas (väikest kasvu tüse inimene) Tõs; `suagisime pal'gi otsast jumpsaka maha Kad*

Vrd jumbakas, jumpsik, jumpsakane, jõmpsakas

jumper *jumpser* int (välj imestust) *Jumpser ku `suured `tuhlid teil tänäüon o `kasvaned Kuu Vrd jumper¹*

jumpsik *jumpsik* Sim; *jumpsikka* VNg = jumpsakas **a.** *puu jumpsik* Sim **b.** *jõmpiskas ei neid poja `jumpsikku `usku ole VNg*

jumpsima *jumpsima* "tasakesi minema, käima" *akkame koju `jumpsima Jür Vrd jõmpsima*

jumpsis *jumpsis* Kaa Käi adv < jumps *poiss on paks, kena `jumpsis Käi || rumalavõitu [Ta] näikse küll justkut püsut jumpsis olemisega olavad Kaa*

jumps|tükk (lühike) *jäme asi v olend (hrl võrdlustes) see lõng oo justkui va jumpstükk, va jäme ja paks Mar; pisike mees nigu jumpstükk Trm; ta on lühike ja veke nigu jumpstükk Lai; Mis ma? no? selle jumpstükuga tii Se*

jumpsulene *jumpsu|lene* Mih, *jumbsu-* Juu; *jumsu|lene* Mar(*jumso-*), g *-lese* Tor; *-line* g *-lise* Kos ebaühtlane, tombuline *suuri `jumpsu kõik lõng täis, va jumsolene lõng Mar; jumsulene lõng, üks tükk jämedam, teene `püinem; oki kodarad oo jumsulesed Tor Vrd jumbiline*

jumpsakane *jumsa|kane* Mar, *-ga|ne* g *-se* Khk = jumpsakas

1. muhklik, okslik *va jumsakane puu, jumsakad kasod`sesse puhas, suri jumsakud täis Mar*

2. lüheldane, tõntsakas [olend] *see on nõnda lühine jumsagane; jumsagane sõhn; jumsagane inimine Khk*

jumõ(t)uss → jumedus

juna *juna, juña* Krk Hel Ote V(*junä* Kan, *jünä* Plv Vas) väike ese v olevus, midagi väikest ja ümmargust **a.** *ka määne puu juna; iä juna; sita juna* Se; *hüörüdä savi, ka[?] saa juna* Lut **b.** *vorp, muhk keä`leie, nõssi juna üless* Lut **c.** *kartul latsõ[?] kapatagõ junnõ, mul riuh küttüss, panõm küdsämä* Lut **d.** *omakeeratud pabeross, plotski`vilka ehk juña tuu om üits; pane juña näkku* Ote; *Poiskõnõ om ka`hindälle juña`hambillõ`käädnü[?], nigu`põrsal olõkõrs suun* Urv; *käänä[?] no üts juña* Vas **Vrd** *junna* **e.** väike poiss, jõmpsikas *poisikse juña* Krk **Vrd** *junak, junask, junastik, junn¹, jupp*

junak *junak* g -u jõmpsikas *sääntse poisikse junaku* (15-aastased) *olli miu all* Hls **Vrd** *juna*

junask *junask* jõmpsikas *kui ma alle säänte junask olli* Hls **Vrd** *juna*

junastik *junastik* jõmpsikas, poiss kuni leerieani *ku mia alle junastik olli, temä* (Kitzberg) *kirjut`jutte* Hls **Vrd** *juna*

junda-jända *junda-jända* vinta-vänta *tüdrük`joosis junda-jända, kiira-käära* Tõs

jundak *junda* k g -ku Rõu Se(g -gu) kõver okslik (puu) *jundak,`juhmlikanõ,`oslikanõ* puu Rõu; *sümmü`i jundak kohegile* Se **Vrd** *jondrass, jondõrga*

jundam *jundam* g -i külapidu, simman Hel Ran *ma lää`jundamile* Ran

jundass *juñdass* g -e põngerjas (hellitavalt väikesest lapsest) *oh sa`väike juñdass; ma võta oma`sülle selle juñdasse* Ran **Vrd** *junu*

junder *jund* |er g -ri jõmpsikas *Teeb kohes meite`jundrid jälle läind oo* Kaa

***jundiklanõ** pl *juñdikladsõ[?] tombuline juñdikladsõ langa[?], juñdi[?] siäh* Lut **Vrd** *juntlikanõ*

jundiline *jundili* |ne g -se Vas, *juñdiline* Rõu tombuline; ebatasane *Taa lang um sul`väega juñdiline* Rõu; *jundiline tii* Vas **Vrd** *jondeline, jundõnõ, juntlik*

jundrass *jundrass*, pl *juntra[?] haiguslik mügar kapsajuurikal* – Rõu

jundsakonõ *jundsakonõ* okslik *kõiv ics om inämbest sääne narakonõ jundsakonõ* Räp **Vrd** *juntsakas*

jundõnõ *jundõ* |nõ g -sõ tombuline *sa väega jundõst`langu tüt, sul väega jundõnõ lang* Se **Vrd** *jundiline*

jundõrlik *jundõrlik* ”mitmest kohast kõveraks kasvanud [puu]” – Har **Vrd** *jontrik, juntrik*

jundõrus *jundõrus* g -õ sõlm *Arudano taad`nüüri, taal umma jundõrusõ sisen* Rõu

junep(as) *junep* g -i VNg Lüg Jõh, *junepas* Lüg **a.** väikest kasvu inimene *Mies vai asi,`nindagu junep, ise pikk, a läks junepille, kust neid pikki võtta, ia et junepki* Lüg **b.** jõmpsikas, põngerjas *pisikene junep kaa`kaasas* VNg; *kui mina õlin nuor pisikene`poisijunepas nagu sie siin* Lüg

jung¹ *jung* g *junga* LÄPõ Ha JMd, *junji* Hi, *junja* Jäm Rei midagi tõstev v kandev puu **a.** vinn, kaevuvinn *kao jung* LNg; *jungaga kaev* Ris; *kaebu jung käib argi vahel, argi pial. junga`otsas on kaebu kook* Nis; *kaevu jung* JMd || puust kaevuämbel, mis on alatiselt

koogu küljes – Hi *ka,eu jung*, `ämber, kinnega saaks *ka,eust vett* `toodud Emm **b.** katlapuu – LNg Mar Ha *aho jung ehk paja jung* Mar; *pa,ea jung* `a`ndis keerata, [võta] *pada otsast ära, lükka* `kolksti `vastu `müiri Nis; *lee kohal olid jungad, kõverad puud, kus kook oli kül`les, junga otsad* `jälle partes HJn **Vrd** jungapuu

jung² (*poisi*)*jung* g *junne* jõmpsikas – VJg **Vrd** junge

junga|kaev *jungaga kaev* – Ris **-puu** = *jung*¹ *kook käis jungabust läbi* Juu

jungar `jungar g *-i* sõestunud puutükk *Kobuda* `pliiduald *nie tugi* `jungarid hüäst ärä, *nie ajavad* `muidu `vinga Kuu

jungats *junga|t's* g *-d'si* *jupats Taa Villu um ka* `säntses *jungat'sis* jäänü[?] Rõu

junge n, g *junje* (mõisa) noorhärä *nii tored noored junjed* olid Mus **Vrd** jung²

jungemann *jungema`nn* jõngermann *kui karja jungema`nn olin, oli lage* [karjamaa] *kõik* Kad

junger¹ `jung|er g *-ri* omakeeratud pabeross, plotski *tiämä* `jungrid näkko Kod

junger² → jünger

jungermann → jõngermann

jungerperi *jungerperi* hv jõmpsikas, kangekaelne kelm jõnglane `oige `jungerperi; *oli üks* `jungerperi Kuu

junglane `junglane jõnglane *võta ja mine* `junglane *kue sa tahad* KJn

jungri → jünger

jungu n, g *jungu* laevapoiss, junga – Hää **Vrd** junkmann

jungõrdama *jungõrdama* segast juttu ajama, mitte õigust rääkima *jungõrdas* *ütsilde ja tõsildõ, a õigust* `üttele *ei*[?] *sõnnagi*[?] Vas

juni → junn

junikas *juni|kas* g *-ka* s suur ümmargune asi v olend *pois suur junikas, täis mies juo*; *Puujunikad* õlid *kodo* `tehto, *kottiga* `espä `viedi `ommiku obosegä [leeri kaasa] Lüg

junits `niisugune *junits oli, kellega* `püüdasid ja merel `käisivad, *sääldest* `müüdi `meile [kalu] VNg

junk *junk* g *jungi* = jupp *Nee pisedes jungid selle suure jungi otsast saetud. Üks junk veel terve* Khk

junka-janka *junka-janka jõulud tulevad* rhvl Kse

junkar `junkar g *-i* Kuu Mar, g *-u* Kuu

1. mõisateener, junkur – Kuu Mar

2. väikesekasvuline inimene *Küll o* `jääned `kasvult `junkaruks Kuu

junkmann *junkma`nn* laevapoiss, junga – Hää **Vrd** jungu, junu

junkur `jun|kur Muh Emm Aud Kei JõeK VJg Hel, g *-kru* Hlj Jäm Rei Kse Juu Kos JMd Plt KJn Trv, g *-kuri* Kuu VNg Lüg Mär; n, g `junkru Krl Plv Röp(-o); `jun|ker Hel, g *-kri* Jäm Khk(`jung|ur g *-ru*) Rei/`jünker/ Mar, g *-kre* Ris Hls

1. mõisa elanik **a.** mõisateener `mõisa `jungrud keisid *jahi pæel* Khk; `junkur *oli ärä* `järgmine ja kirjutaja *oli* `junkru `järgmine JõeK; `junkur *olli kirjutei abi, raamatupitai* Hel **b.** noorparun *või koer nüüd* `junkrut `tu`ndis, *sai püksi* `lõhki *tõmmata* Juu **c.** mõisa kasvandik *junkurisi oli* `moisais *pali, nie olid* *kaik* `vaised `lapses, *nie* `viedi `moisa VNg **Vrd** junge, junkar

2. sõjakooli õpilane Venemaal `enne `üöldi *õlema* `kruonu *vääs* `junkurid Lüg

3. `poisi `junkurid (jõmpsid) Lüg

4. hum vusserdaja sa oled üks `junker oma `tööga Khk

junkru n, g `junkru tüdruk illos `junkru; `sjondsäl um `junkru ka?, kua and `sjondsälõ süvvä? Lut

junlane `juñla|ne g -se Lälõ Pä Pee M Ran Nõo Ote, -nõ Khn Ran Rõu, -lõne San

1. Pärnumaa põhjaosa, eeskätt Mihkli kihelkonna elanik `juñlasi oo metu `seltsi: pae`juñlased, mis sii [Mihklis] oo, eht`juñlased – `tõstlased, puñ`juñlased – Selise ja `Audru, `koltse `lõugega `juñlased – seal `Soeba pool; `soeblased surevad isi, `juñlased jumal suretab Mih; apukäki `juñlast oo sial `Koonga pool Aud; `juñlase om ligi `Pärnud Ote **Vrd** junn³, junn²

2. jõmpsidikas, jõnglane säääl `olli kaits `väikest `juñlast, nigu pää arja saesiva Ran **Vrd** junu

3. lühikese kasvuga inimene *Mõne jao inimese omava terve perekond juñlase* Nõo

junn¹ juñ g juñni Mär spor Pä K, I(g juni Kod) T V, junn Sa Muh Kse Tõs Hää Kei M TLä San, junnõ Kan, `juñni Jõh JõeK; junn VNg, g `junn Kuu Lüg Jõh, junn Muh Rei; n, g `junn Vai väike lühike jäme ese v olevus **a.** jupp, pundar, pabul `kierab aga omale `junnisi ja `tõmmab Jõh; `niisukaised `junnid laps `lasko `vällä et Vai; `küislaugal üks ainuke pisine juñn (juuresibul) kasub ala Jäm; `pisised ouna junnid; `tuhli junnid; pisine kaku juñn; jaak toob jahu junn, ool toob uued `tuhlid Khk; saab tõrvast `tehtud üks suur must juñn, sellega saab `kingi aritud Pha; obese `juñnisi (väljaheidet) söõdetse `siale kah Saa; vorsti juñn VJg; sita juñmid Iis; `lõhksin selle puutüki kõhe juñna; `põrsa jalaluud, til`lukesed junid paab võriluuss Kod; kaali junn; lõnga junn `pulke pääl (lõngapool); mõni panep tubagu junn `põske Krk; juñn oless nigu `väiksemb vai ümārik, kõva, julk oless ehk pik`emb Ran; Kui tävveligult iluste `pääle `olli `pantu [katusekate], sais kavva, ku ta `juñni es saa tõmmata Rõn; imā `pandse `junnõ (lihast klimpe) [supi] `sisse Kan || teat soeng pani `juussed pæe `pæle `junn Khk; Juused `kuklas `junnis Põi; `juusse juñn `kukrun Trv **b.** kidur, okslik puu kase juñn KJn; siin `seantse suu junn kasvav Krk; **c.** väike ajutine heinahunnik `eina rõuk on ümmargune `eina juñn, `juñni saab [heinad] `aetud `tuorelt, `kergem `lahti `lüia kui suurest JõeK **d.** väikesekasvuline (jässakas) inimene v loom `poissi junn Kuu; lutsu juñn, kuid augi pulgad Kse; `pisike lõhike nagu `pisike juñn teste `ulkas Juu; `pisikene lapse junn Tür; oh sina `pisike poisi ~ tüdruku juñn VJg; `põrsa juñn KJn; uujuh `poiskõsõjuñn, mis sa lorrat hüppä Har **Vrd** jonn, juna, junnakas¹, junu, jonn², junn

junn² juñ g juñni Muh Kei Vas Se(joñn), junn Muh Se; junn g junn Jõe; pl junid Vai **a.** ?emakala junid ehk muda `silnud, kalad neid üväst `süevad Vai; junnid, libed kalad Muh **b.** vingerjas Juñn om hirmsa hussimuudu kala, eläs kavva ja kiid's Vas; juñn vingõrdass; juñni omma joonikatsõ; `junne süvvä äi?; sääntse tümp nõnaga, mustakõsõ pik`ebä `vassa kibõnakõnõ; Junnõga arstas latsi, võiõtas otsa, mõstas suud latsil; ta om nii `tarkut täüss kui juñn otsani `marja (targast mehest) Se **Vrd** jont³

junn³ juñn g juñni Kir Mih Tor Rap pej Mihkli kihelkonna v selle elaniku nimetus lähme `juñni (Mihklisse) Kir; `juñlased elavad juñni maal Tor || Märjamaa Orgita valla elanik – Rap **Vrd** junlane, junnakas², junnimaa, junn²

junn⁴ juñn g juñni Hää Har, g junn Jäm Mih Vas Rāp = jonn¹; kius ta oli nii `kange junniga Jäm; juñn oo jumalast `loodud Mih; mi ollimi muide Jaaniga tuukõrd juñnin Har;

junni pääl Vas; tä ei jätä[?] umma `junne Röp; junni ajama ajab oma `junni Jäm; aeab enese `junni peal ja teeb seda mes ta tahab Mih; lat's aja umma `juñni Har Vrd joni, jönn³, jönn¹

junna n, g *junna piip mis sa junnad nii pal'lo utat Krl Vrd juna*

junnakas¹ *juñna|kas g -ka Jäm VII JIn Lai(juñna|k) a. väike jäme tükk; mügar, kamakas puu `külges kasvavad kut nupud, lepa `külges, juñnakas VII; porgandid on vekesest jäänd, pisike-sed, juñnakad on Lai b. inimest ka `ööldasse juñnakas või juñnak, pikkuselt veke, aga võib tugev `olla Lai Vrd junn¹*

junnakas² *juñna|kas Mih Hää; junna- Jäm, g -ka; `junnagas Kuu jonnakas junnakas -- junni`aibiji inime Jäm; va juñnakas inimene oo, enese `tahtmest teeb Mih Vrd jönnakas, jönnakas*

junnakas³ *juñna|kas g -ka Mihkli kihelkonna elanik juñnakad `ütlevad lääbe, a meil oo lääve Tõs Vrd junn³*

junnama¹ *`junnama aeglaselt liikuma Obune `junnab pikkemisi `kuormaga `mennä Kuu*

junnama² → jonnama

-junner Ls paejunner

junnik *juñni|k g -ku; juñnik om ka puu värgist, vana pragu vai juñnik om, taast ei saa midägi Röp*

junnikas *junni|kas Mar, g -ka Mih; juñni|kass g -katsõ Har jonnakas junnikas inimene kis oma `tahtmest aab Mar; junnikas koa oli, `eitis `sängi magama, ei läind Mih; mi perremiis muide perremihega, naa omma üte juñnikatsõ mihe[?]: ega `päivi naa tõrõlasõ; kiä juñnikatsõp om naistõras Har Vrd jonnikas, jönnikas, jönnikas*

junnikene dem < junn¹ **a.** *Õlejuñnike* (üks kokkuseotud õlekimp matis); *õlejuñnikestest om kokku keidetu `aknamašt Rõn b. jömpsikas, väike laps `väike junnik alle `seitsme `katsme `aasten Krk c. kasvus kängunud olend `Kasvab sest üks `junnikene, suurt ei tule Jõh; Toho taam jo `lühkene nigu juñnikõnõ Rõu*

junnima *`junnima, (sa) junnid Jäm; `juñma, (ma) juñni Har Vas Se jonnima ära `junnig `ühtid Jäm; mine kae, kost saat sääräst `juñjat, kiä suka mõist `juñni[?]; sa `mut'ku juñnidõ ennedä Har; nakasõ[?] `juñma, `juñva[?], `juñva[?] läävä[?] `tüllü Se Vrd jonima, jönnima, jönnima*

junni|maa osa Pärnumaast, eriti Mihkli kihelkond *juñnimaa piir akkab `Pärnu sillast `peale Mih; juñni maa oo `Kõima ja Vigala pool Tor Vrd junn³, junn² -pulk jonnipunn Jaañ om ka `väega suur juñnipulk Har Vrd jonnipulk -punn jonnipunn va juñnipuñ, juñnib ja puñnib Hää*

junnitama *junnitama punnitama Laits istub poti pääl ja junnitap Nõo*

junn|juurikas kasvus kängunud inimene *Piht lühike ja `kitsas, periss junnjuurikas Lüg -kael kael lühike mehel, `üiti Tenisse junnkael Lüg -mees ma küll `säantselõ juñnmehele ei olõss lännü[?] Plv -tubakas[?] sigar Junn tubakas suus, nõnn müts paas VNg; juñn tubakas Koe*

junnu¹ n, g *juñnu Kos Jür JMd, juñno Plv*

1. = junn¹ *On sitt kõva, siis ähid kaua, `enne kui juñnu kätte suad Jür; esä ol' täl `väega `väikene ja `lühkene, ol' sääne juñno Plv*

2. int *oh sa júnu, küll ta läks õege* Kos; *oh sa júnu, mis sa nüüd tegid* JMd

junnu² n, g *júnu* Kse Mih; *junnu* Aud **a.** Pärnumaa põhjaosale, eriti Mihkli kihelkonnale omane, sealt pärit *júnu inimesed* Kse; *Pikaras koa puhas júnu keel* Mih; *junlased oo Koonga järele, seda ütse junnu* Aud **b.** = junlane – Mih **Vrd** *junn*³, *junnimaa*

junsagane *junsaga|ne* g -se lüheldane ja jäme *nee on keik sihandust junsagast moodi; junsagase kerega sõnn* Khk

***junssima** deskr Võtame te nutigud ja paneme te *junssides* minema Ans **Vrd** *jüntsima*

junss-junss *júnss* deskr (poolkäies jooksmisest) *júnss-junss jooseb* Khk

junt¹ *júnt* g *jundi* Nõo Ote jont, kokkuriisutud heina- v põhuvaal *Kueva aena riibuti katsipidi kokku júnti* Nõo; *põhu jundi olliva lademi pääl, jundist kanneti põhk küini; tõnekõrd siss jälle rehitsidi õle junti ja jundi viidi õle rõivaga küini* Ote

junt² *júnt* g *júndi* Rõu Vas Röp Se Lut, g *jundi* Plv Se

1. jämedam koht, tomp, ebatasasus; konarus *Üt's langakerä ol' väega juntõ täüs* Rõu; *Külmänü júndi? tij pääl* Vas; *júndi? vai kúndi? – taa om kõk'k üts täüs; lang lät's júnti* Se; *júntega prääd'* Lut

2. okslik puu *vana? kõõvõ puu, oslikatsõ? kui júndi?* Röp; *júnt sünnüss palota puust* Se **Vrd** *jont, junts*

junt³ *júnt* g *júndi* Se Lut

1. ”suur logard, jõuetu” (inimene) *oo ta suur inimisõ júnt. käu ku määne närv, rips õnõ jalgu pääl, lätt, jala? all läävä risti* Se

2. kerge kirumis- v sõimusõna *ah sa júnt, miä sa siin tei?* Lut **Vrd** *juntlanõ*

junt⁴ *júnt* g *jundi* lugu, *jutt ma sellete viil tõse jundi* Hel

junt-junt *júnt-júnt* JMd Plt, *junt-junt* Vai deskr *ninda juokse, junt-junt* Vai; *juokseb aga piäle júnt-júnt järel* JMd **Vrd** *jünt-jünt*

juntlanõ *júntla|nõ* g -sõ sõim *ah sa júntlanõ, miä sa siin tei?* Lut **Vrd** *junt*³

juntlik *júntlik* g -u kõver, okslik *puu om säne júntlik* Se **Vrd** *jontlik, jundiline*

jundlikanõ *júntli|kanõ* Plv, g -kasõ Kan, -kadsõ Vas(-ga); *juntligaal|nõ* g -dsõ Se ebaühtlane; tombuline, krobeline; kõver; okslik *veli tõi mõtsast júntlikasõ noorõ koo* Kan; *paklane lang om júntlikanõ, umma? jundi? ehk portso? siseh* Plv; *Júntliganõ tij, tuuga tõrgutass suurõmba kivi ruusa sijnst vällä* Vas; *sa präätat jundligaadsõ langa* Se **Vrd** *jontlikane, jundiklanõ*

juntrik *juntrik* Har, g -u San; *júntri|k* g -gu Rõu

1. s kõver okslik puu *liiva käräk, pedäjä juntriku? pääl* San **Vrd** *jüntrik*

2. a kõver, okslik *ta igävene juntrik, ta mõni puu um* Rõu **Vrd** *jontrik, jundõrlik*

junts *júnts* Tor JõeK VJg Puh Krl Se, g *júntsi* Kod San Rõu, *juntsi* Muh Kse JMd, *júndsi* Har, pl *jundsi* Krk; g *júnsi* Jäm Plt KJn, *junsi* Khk; *júnss* Kos; *jünts* g *jüntsi* Ris väike olevus v ese *puu júnts; lühkene júntsikõnõ* Se **a.** väike inimene v loom; *juntsu pisine poisi júnts tuleb; tüdrugu júnts; oisu júnts* Khk; *õli lühike miijs, kutsuti júnts. piä õlaluie vahel nagu viiri* Kod; *väikene júnts, mine tuu tõsõst tarõst mu suitsu siia?* Har; *muni havvõ júnts* Se **b.** sarve- v habemehakatus *mul'likitel one juba tublid júntsid piän, lüäväd sarved välljä* Kod; *joba akkav abeme jundsi kasume* Krk **Vrd** *jont*², *junn*¹, *juntsakas, juntsik, jupp*

juntsakas *júnt(s)a|kas* g -ka Hää JNn, *júntsakas* San, *jundsak* Plv, g -u Urv, -o Röp

1. väikesekasvuline olend; jõmpikas, väike paks laps *ma 'ol'li 'seuke juńsakas alles* Hää; *'poiskõsõ jundsak* Urv; *ta (laps) um ku vana jundsak* Plv **Vrd** junts, jüntsakas

2. okslik puu *ei lää?* 'lahke om jundsak, jundsakonõ puu Ráp **Vrd** jundsakonõ, junt²

juntse *juntse (jundse)* külapidu, simman lääme *'juntsele* Hel

juntsel *'junts|el, 'jünts|el* g -li Hi "poole meetri pikkune lõhutud halg" *Laev akkas jüntslid laadima* Emm; *Mei tegime 'metsas 'juntsli 'algusid* Rei

juntsid-juntsid *'juntsid-'juntsid* deskr (nõtkuvast kõnnakust) – Muh

juntsik *juńtsik* g *juńdsigu* põngerjas *ma võt'i kińni üte poisijuńdsigu* Har **Vrd** junts, jõntsik

juntsimini *'juntsimini* adv nõtkudes *mõni kõib 'juntsimini, 'juntsid-'juntsid* Muh

juntsu *juńtsu* Põi Saa Kos Trm Nõo Krk, *juntsu* IisR Muh, *juńdsu* Hää Nõo, *juńdso* Vas; *juńsu* Muh Khn, *junsu* KJn väikesekasvuline inimene; laps; nooruk *Näe, juntsu kuivatab endal ka tatist ninaalust* IisR; *Meite juńtsu tulnd koju* Põi; *pisike mehe juńsu; lapse juńsu* Muh; *noh, mede juńsud, akkamõ 'sauna 'ehtmä* Khn; *Vaata mede juńdsut, käib teine juba* Hää; *Seal ol'li väiksid juńtsusid terve kari* Saa; *'veeke juńtsu tuli 'meile* Kos; *kae koss om 'poiskese juńdsu, ei kuule sõna, aogup 'vasta* Nõo

junu *juńu* Han Hää Hls Krk Ran Rõn Urv, *juńo* Ráp; *junu* R(-o) Hlj)

1. väike ese v olevus **a.** poisike, jõmpikas; väike inimene v loom *mea olli til'luk juńu, tõise olli iki suure karjatse* Krk; *oh sa 'väike poesi juńu* Ran; *'väikene inemine vai elläi kui juńo* Ráp || *laevapoiss, junga laeva juńud on 'sõksed tekipoisid; auriku pääl on ikki juńu* Hää **Vrd** jundass, jungu, junkmann **b.** plotski *'Poiskõsõlõ võta malk, vai om 'hindäle ka juńu 'käändnü?* Urv **Vrd** jonu, juna, junn¹

2. int (välj imestust) *Juttas ja junu küll, kudas ma nüüd akkama saan* Kuu; *oh sa junu* Hlj; *oh junu, kus siis sedamoodi* Lüg; *oh sa juńu* Han

junõp *juńõ|p* g -bi sõim *vana juńõp, ei saa t'ä midägi 'arvu, kuis tä eläss vai um* Rõu

juobahhama *'juobahhama* joobuma, purju jääma *'juobahhanu poiss, mäne 'juonu? 'juubunust ni jäänü?* *'juobahhanust* Lut **Vrd** joovahuma

juomatu *'juomatu* g -ma Kuu Lüg karsklane *Jumal 'andab 'juomarile 'juomatuma kukkarusta* Kuu; *Jumal 'annab 'juodikule, 'juomatumale 'tõutab* Lüg

juomur *'juomur* g -i joomar *vana 'juomur* Kuu

***juonima** *sie poiss ja sie 'tütrik nie 'juonisid sen (lapse) kahegeste 'valmis ja nüüd toid siis 'mulle 'süa 'hoidada* Kuu

juovik Ühe pani pardiksi pajusse, toise *'juovikiks* jogeje rhv1 Kuu

juovuksissa *'juovuksissa* purjus *Vana jopp on 'juovuksissa, tara põll on 'püörüksissä, vana jopp on 'juoma 'koera* rhv1 Kuu

***juovuslõma** *'d'juńu 'd'uovuslõsõ?* joobnud käituvad joobnult – Lei

jupa¹ *jupa* Põi, *jupa* Muh juppideks, juppidena, jupiviisi *ta oli teise teind nõnda jupa ja siis pand aida paranda 'alla* Põi; *lõhja otsad jupa kõik* Muh **Vrd** juppisiks

jupa² n, g *jupa* poolpalitu, jope *ma 'laşsin enesele jupa teha; jupa oli lõhike, põlvist soadik; villad all, ostetud 'vooder all, se on siis jupa* Nis **Vrd** jupka

jupa³ n, g *jupa* lühike, väike *Näüss kas taa kasuki õi suurõmbas, 'jääşki sääne jupa* Rõu

jupakas *jupa|kas* g -ka Sa Muh Tõs PJg Saa(-gas g -ga) Kos Jür JMd Sim KJn Hls Rõu; *jupak* Saa Kõp Plv

1. väike lühike ese v olevus **a.** *jupp*, *tükk teeb*, *koes see puu jupakas jähi*, *see oleks mool`tarbline olad Khk*; *kaalu vihid pannasse kaalu`peale*, *pisikesed jupakad oo Muh*; *tükk oheliku jupakad Kos*; *puu jupakas Rõu* || lühike riietusese tääl *oo jupakas`sel`gas Tõs*; *üks aluskõrsiku jupak o`li Kõp* **b.** väikesekasvuline inimene *poisi jupakas Jäm*; *ime mies üstku jupakas*, *aga kerib`käia mis ime Sim*

2. puuduliku mõistusega, rumal *üks o vähe jupakas Muh*; *ta on väha piast jupakas JMd*; *see miis on peris jupakas KJn* **Vrd** *jopakas*

jupastanud *jupasta|nd* Khk PJg, -nu Hää, -n Tõs; *jupastanud Kuu Hlj*; *jupestand* Põi jooibnud, purjus *Vai oli isa mies ullu*, *vai oli peigu jupastanud rhv* Kuu; *jupastand`pæga`julgub teha Khk*; *oo natuke`viina saan*, *siis oo natuke jupastan koa Tõs* || uimane *ta`siuke jupastanu on Hää* **Vrd** *jopastama*, *jupatand*

jupatama *jupatama* juttu ajama *Noh jäi sinnä viil juttu jupatama Plv* **Vrd** *jopatama*

jupatand *jupatand* Khk Kaa **a.** *joomane mees on jupatand Khk*; **b.** puuduliku mõistusega, rumal *Osker oo ikka üsna kenasti jupatand*, *et ta seiksi tegusi teeb Kaa* **Vrd** *jopatand*, *jupastanud*

jupats¹ *jupa|ts* g -tsi Jür Nõo Kam Vas Röp, -t's g -t'si Kod Urv lühike inimene v loom *Vana inimese kleit piab iks pikemb olema*, *mia kül seräst jupatsit ei taha Nõo*; *Kae mäness tä om*, *eß nõgu jupats`*, *ündrigü tõlbät`s`ümbrel Urv*; *Olõi illos ei pikk loogus ega lühkene jupats Vas*; *tä om no periss jupats*; *jupats ei küünü? kapi pääle midagi`panma Röp* || teiste taga sörkija *Kui oma`tahtmist ei tie*, *oled ikka teiste jupats Jür*

jupats² *jupats* (meeste) kuub, pintsak – Kam **Vrd** *jopats*², *jupikas*

jupat-sorinal deskr *Kui abi nõnda rohke*, *siis töö läheb otse jupat-sorinal Kaa*

jupeline *jupeline* *jupiline* *Kui linnu rada oli jupeline*, *siis oli tali tükeline Põi*

juperdama *juper|dama* Muh Kse Kod Plt, *jupper-* Lüg IisR hullama; *jukerdama see adr seisa vaos mitte*, *juperdab nõnna et*, *ma_p saa künda Muh*; *jupsib või juperdab*, *õiged sõna ei`ütte Kod*; [hobune] *juperdab*, *ei lähä otsekohe edasi*, *tõmmab ja ei tõmma Plt* **Vrd** *joperdama*, *jukerdama*, *jumberdama*, *jupsima*

jupestand → *jupastanud*

jupetama *jupetama* *tükeldama* *Mis sa? ta? jupetad*, *jätä na kõik tervest Se* **Vrd** *jupitama*

jupiljaak lühike inimene *Jupijaak om seräst sorti*, *täl om poja kah jupijaagu Nõo* **-jumal** *jaoülem sõjaväes Jäuülem üüta jupi jumalaks Emm*; *jupijummal Röp* **Vrd** *juppjumal* **-jups** *suurustaja* *Taa üt's jupijups õks um Rõu*

jupikas *jupi|kas* g -ka lühike (meeste)kuub – Vas **Vrd** *jopats*², *jupats*², *jupp|palitu*, -särk

jupi|kaupa *tükkhaaval jupi`kaupa viis ää Juu*; *kraassitävvest`võeti* [ketramisel villa] *jupi`kaupa Kam*; [Rukist külvati] *iks jupi`kaupa* (s.t mitmes järgus, et korruga ei valmiks) *San*; *jupi`kaupa`lasti hingäte*, *üt's mass o`l tõsõl sällän Krl*; *Massa? mullõ vai jupikaupagi tagasi Vas*

jupikene *dem* < *jupp ega suurt`kraavi vanast ei`tehtud*, *veiksed jupiksed mis`keegi äda pärast tegi Lai*; *mul`õlli üits jupike tõrvast puud*, *tollega`õlli ää tuld läedätä Nõo*; *no?*

omma² meeste liina `hammõ nigu jupikõsõ² Kan; hüä jupikanõ maad ja kül'li paksostõ Se || natuke, pisut talomiiss sai kagarikest ka jupikõse rahha Ran **Vrd** jubikune

jupiline jupi|line Trm, -lene PJg tükiline rünkpilved oo jupilezed PJg; jupiline lõng (ebaühtlane, tombuline lõng) Trv **Vrd** jupeline, juplik

jupin jupin g -a külmavärin `sääne jupin tul'l üle iho, et `kuigi ess jõvva² `vasta `panda pidi är² `sängü minemä Kan **Vrd** judin, jõbin

jupitama jupitama Muh Kod Nõo Võn Rõu jupiviisi, katkeliselt midagi tegema küll täna jupitavad selle [rehepeksu] massinaga Muh; akan mina viil jupitama ja `sõlme `sisse tegemä [lõnga jätkates] Kod; Mis sa jupitat tann, tii õkva korraga ärh² Võn || tükeldama No mes sä täst nüid jupitat, ega nõnde juppega midägi tetä ei ole Nõo; Kasa² esi tuud `nüüri jupidi vai Rõu **Vrd** jupetama

jupka n, g jupka Mär Vig Kse Pä spor K, I M Puh Rõn Ote San Kan Urv Plv; jupka g `jupka Iis; n, g `jupka R Jäm Khk Var Tõs Aud Saa Hag Juu Iis Trm Lai Trv Hel Võn San V; n, g `juupka Se; jopka Ran; `jopku hum Rid

1. seelik, alusseelik `jupkad ka olivad `triipulised ja sis pisa-ts ja pisa-`t'side pial s_olivad `paelad IisR; sieliku jupka VJg; mis olli pidamise `rõiva, nuu olliva jupka, mis parambast olli tetu, nuu olliva undruku Ote; vanast ol'l pruuts, nüüd üldäss iks `undruk ja jupka Kan; Laia ummõl'di kokko, tuut `pañti ala, päält vol'diti är², `värdli `pañti pääle - - nii `ol'ligi `jupka käen Urv; ma panõ `jupka `ümbrelle Plv; `juupka sjo om poolõni kihäni kabõhiisil, pääl om sarahvan; harvakult ol'l `juupkit, ku inemine_m penükene ku ruusk, sõss köüt `juupka ümbre `perse Se **Vrd** judska

2. jope, poolpalitu; (meeste)kuub; lühike üleriee jupkadel o ikka krae peal ka Mär; jupka oo pintsaka `moodi; lühike riie nagu jupka `sel'gas Kse; `jupkel oo villad all, poolest reiest saadik; talve kandasse `jupkasi Var; riitest `väl'la `kasvand, pinsak nagu jupka teisel Koe || meeste kampsun mehil omma `juupka pääl Se **Vrd** jupa², jupkakuub

jupka|kuub jupkakuub = jupka – Tõs

juplene `juple|ne g -tse = juplik `sõuke `juplene ja `puplene lõng Tõs

juplik `jupli|k g -ku S(g -gu Rei) tükiline, ebaühtlane, -tasane `juplikud kaaritäved; muld oo `juplik ja `tüklik Khk; va `mätlik ja `juplik maa Muh; `juplik ja `pinklik lõng, tükkisi täis Emm **Vrd** jupeline, jupiline, juplene, juplikanõ, juplikas

juplikanõ `juplikanõ pl -kaadsõ = juplik lang om `juplikanõ, jupi siseh; `juplikaadsõ kartohka Se

juplikas `juplikas = juplik – VNg

jupp jupp g jupi eP eL(n jupp), g juppi VNg(n juppi) Lüg IisR

1. väike lühike (jāme) olevus, ese v osa millestki a. tükk, väike osa, väike kogus, hulk, raas, pala suured jāmed palgid said `võötud ning teind juppideks Ans; kagarik põld, koes sihantsed saue jupid sihes on; kauss kukkus `mütmeks jupiks Khk; [pudrujahu peab tasakesi laskma, muidu] jäävad jupid `jälle, ta jääb jo juppi Vll; oheliku jupp oli `vankre ies Kos; sai vorstijupi kätte, nüid näsib `süia JMd; karu äke `tehti kuusest. `rauda ei õld mitte üks jupp Trm; lõnga jupp; paku jupp Kod; sõir ol'l `väikeisiss jupõss lõigut, sõirajupi_`pañti `sisse, tuu ol'l `peestüss Urv; heering um soolanõ, jupi `süüde², päävä `juudõ² Rõu || natuke, pisut mulle es jää mitte üits issändä jupp Nõo; sulanõ ei olõ² [palka] inne `väl'lä `võtno kui `aastaig ol'l är_teenit, sai jupi rahha; mükerd tõnõ jupi `aigu ujah ja sai sõss

*kolm`lutsu Plv; jupp maad` sõita? Se || väljaheitepabul` lamba sita jupid mustad, pisede pitklikud Jäm; Aga ta läks nõnda et jupid olid pään Saa || jupp rinnus, noh söömine_p lähe ala Khk || pliida jupp (pakk pliidi ees puude lõhkumiseks) Rei || jämedam koht lõngas lõngal jupp sihes, jämeks läind Jäm || mustad iduaugud kooritud kartulil kartohkal omma jupi seeh; ar_sa juppõ` jätku_i` sisse Se Vrd jupats¹, jupp, jupstükk **b.** lühike riituse; jope lühike särgi jupp Saa; palitu jupp Trv;` uhdrik nigu jupp` ümbre Kam; kasugu jupp Krl Vrd jubi² **c.** väike laps v loom poisijupp Kse; taast jupist saa, ai eläjät; üü, sa vana latsõ jupp, mis sa k'äut siih jaloh Se || fig [Omast ei tagane,] kas tükk või jupp Emm Vrd juna, junk, junn¹, junts, jups¹, jõmp¹, jänk²*

2. fig lihtsoldat; jaoülem sõjaväes vahi mees siis` tõstis keppi,` välja` joosi kümme juppi (laulust) Muh; jupi jumal Rak Vrd jupi-, juppljumal

jupp jupp g -a = jupp kui sais vahel ka ühe` vorsti juppala Kuu

juppima juppima R spor eP, Krk; (ta) jupib Jõe eP Krk, juppib Hlj Lüg

1. juppideks lõikama Jupime need puud ahupuudeks Han Vrd jupõndama

2. jupiviisi või järsult midagi tegema; jändama tagajärjetult üritama, vusserdama mis sa jupid sene` kallal, sie ei tasu sedä juppimist ärä Lüg; sa muidu jupid omade juttudega Jaa; jupid ja jupid, aga` tehtud ei saa kedagi Mär; Masin täna juppis, ei saan` vil`la lõigatud Han; kui ned sõjad juppima akkasid, nemad juppisid nii et ei` oska` rääkida (s.t üks vägi tuli, teine läks) Pee; küll juppisime kivi, aga ei suand paigast ää Kad

3. ”uhkeldama” jupib aga` peäle, põle isi` ühti sedä` viisi Tõs Vrd joppima

4. sugulises vahekorras olema vai sie` tütrik, küll sie` ammu juppimist saand Lüg

Vrd jukerdama, jupsima, jurkima

juppisiks ta oli teise teind nõnda jupa – nõnda juppisiks teind Põi Vrd jupa¹

jupp-jubinal kiiresti üksteise järel Väga tihidalt` lapsi on pailu, sis` jupp-jubinal tulevad Hää

juppljumal fig allohvitsar – Lüg Vrd jupijumal -kasukas jupp kask lühike kasukas, jope – Vas -palitu jupp palit jope – Vas Vrd jupats², jupikas, jupsärk, jupski -särk jupp särk = jupp-palitu – Plv Vas

***juppõlõma** ipf (ta) juppõli; juppõli ~` hel`lo pää` seeh Se

jups¹ jups (jups eL) g jupsi Mar Kse Tõs Aud PJg Jür Trm Ksi Plt KJn Trv Hls San Krl Har/jupsi/ Rõu; jupsu Mih

1. = jupp; väike lühike ese v olevus **a.** tükk, raas, väike hulk` pisses kera jupsid jäävad` käärmesest järele Mar; ma olen` jälle naapaelu jupsu noorem, et ei näind teo,` orjust koa änam Mih **b.** lühike riituse lühiksed särgid, nat`ike võta [riiet] ja piske jups` jälle` val`mis Aud; lüheke kõrdi jups PJg **c.** väike laps v loom jääri jups;` piske jups tüdruk Kse; poisi jups Plt; uujoh poisijups misa tanh kääit` haukun Har

2. vigurdamine, asjatu töö sio` tüü ei ole muud kui`ts jups San Vrd jupsima

3. puuduliku mõistusega – KJn Vrd juhm¹, jupakas, jupijups

4. suguakt kuule anna mulle üks jups Ksi

jups² int, on lööb` sambud maha jups, jups Khk; Arakas` kargab ikki jups ja jups Hää; Kui kulund riiet` kat`ki käristad, siis tieb sihukese` vaikse jupsu, mitte kärsu Jür

jupsakas jupsa|kas g -ka Jäm Põi Muh Mar Kul Tõs Jür Koe Plt;` jupsak Kuu; jupsak g -u Nõo

1. lühike, jässakas [inimene, vili jne] `Riste olli kasu poolest `sõuke pisike jupsakas inimene Muh; jupsakas vili, lühike ja kidev Tõs; Anna aas omale `kaabot'i `sel'ga, oli nagu jupsakas teisega Koe; [kapsal] sihuke jupsakas juur all Plt Vrd jupakas, jupats¹

2. ”nipsakas” mõni `ütleb sõukst jupsakad sõnad `väl'la Tõs

jupsama `jupsame, jupsate hüppama, hüppates liikuma (hrl loomast) jänes `jupsab; tallekse üit tõiste perän `jupsav(e) mud'u; sedäsi jupsasive, kintsu olli pikält Hls

jupsatama jupsatama järsku meelde tulema – Jür

jupsat-jupsat int jupsat-jupsat panev (jooksevad) kivi `otsa üles ja jälle maha Hls

jupsatus jupsatus nõksatus nagu pisike jupsatus oli VII

jupsi `jupsi tüsedaks Riidu oo ka nenda `jupsi läind, just kut rasva rull Kaa

jupsik jupsik g -u a lühike, jässakas lühikesed madalad jupsikud kased Kod

jupsike dem < jups¹ [poiss] joba ää jupsike Trv

jupsima `jupsima, (ma) `jupsin RIid, (sa) jupsid eP, `jups|ma, (ma) jupsi(n) Khn Saa Kod KJn/`jupsma/ M(-me) Nõo San V

1. jändama, jukerdama `jupsib ja `jupsib aga ei saa menema VNg; mis sa akad muidu `jupsima selle asjaga Khk; sest `jupsimisest ei tule midagi, anna ma künnan ise Juu; sa oled selle tüe nii ää `jupsind, et ei või kohe vaadata Sim; ära mete `jupsige sedasi selle püüsi näruga SJn; misa_tan jupsit, kusa? ei tji? ilosast Kan Vrd juperdama

2. juppideks lõikama jupsin puud kak'ki JMd Vrd juppima

3. hüplema, võnkuma, jõnksu kaupa liikuma moni kudu `kangast `ninda_t `perse `jupsitaga VNg; kül_ma `jupsides lähe (vanainimesest) Muh; arak jups Ktk

4. (seksuaalvahekorra) ega jumal `siukesi `väiksid `asju tähele pane, `ühthe või `kahte tütarlast ära `jupsimast Tõs; Nigu peni jupsib Nõo

jupsipäev tööpäev, mille eest saadakse oodatust vähem tasu Vot kos mul jupsipäev Trv

jupsis `jupsis Kaa Muh Emm lühike ja jäme, matsakas Ants oo sõuke `jupsis mees, veereb maad kaudu kut kerapunn Kaa; see oo nii `jupsis inimene Muh; Kina vehogene jupsis tüdruk Emm

jupsitama jupsitama = jupsima jupsib ja viidab `aega, jupsitab Kod

jupski `jupski lühike jakk – Jäm Tõs Vrd jupats², jupikas, jupp-palitu

jupsman `jupsmañ (hellitusnimi lapsele) kuku mette `jupsmañ Põi

jupsti `jupsti IisR Jaa Jür Trm deskr `Toksik, `toksik `kerves käes, ükskord `jupsti ja oligi `põidla `otsast tükk maas IisR; po-litse'i tuli `jupsti uksest `sisse Jaa; Kõhe jupsti üle õõ õlid [paremal elujärjel] Trm

jupstik¹ `jupstik deskr (Ta) jähi `jupstik seisma; Poiss tuli `jupstik uksest sisse Kaa

jupstik² `jupstik g -u, `jöpstik g -i väike kerge riietus; lühike mantel Kus sa `sõukse pisikse `jupstikuga lihad, külm võtab sind `kangeks; Pisti `jöpstiki selga ja tuli korraks `välja Põi

jups|tükk a. jämedam koht lõngas küll on aga `tomplene lõng, suured jupstükid oo sees Mar **b.** masinaosa; ”mutikas” Kae ku sul mõni jupstük'k är kao õi?; Kasa? esi ka tiit, kohe naa jupstükü sul sünnüse Rõu Vrd jupp

jupõndama jupõndama tükeldama Nõõrikerä tulõ är jupõnda, sis um nätä mitma ohja tast `vällä tulõva; Ma jupõndi ka puu? är? Rõu Vrd juppima

jura jura IisR Põi Hää

1. nurin, torin; loba üüid `ilma ku `päeva tema jura; Ajab oma jura edesi, ei lase teist `suudki `lahti tiha Hää Vrd jora

2. tugev tuul, torm Üks jura tuleb `jälle, kullid `karjuvad ja tulavad merelt ää `maale Pöi

3. vusserdus Tegi `selle `pienra nigu kamara jura IisR

jura-jara kis jura-jara käib, on üks konderdes Jür

jurakas jura|k(as) g -ka Jõe RID eP (excl Hi; g -ga Rid Kir); -gas g -ga Vai(n -ka) Khk; jura|k g -ku Jäm/-gul Khn Saa Kod SJn eL (n -kas Ran; g -ko Röp, -gu Krk V, -ga Har)

1. suur, kogukas ese v olevus a. suur tükk millestki, suhteliselt suur (ja raske) ese; midagi suurt (resp lühikest) ja jämedat suured igavesed jurakad `ankrud Mus; `kümme kaksteist surt levajurakad `tehti laua `piaie üles Pöi; suured juragad jõhvigad Kir; jäme ku jurakas Aud; ilmatu jurakas oli seda `rauda, `müidi jurakate `kaupa Juu; ündi nuiad kasvavad mäda `kraavides, pikk pruun jurakas ota Plt; `tehtasse sihuksed pikerikud jurakud – ämud SJn; [lõng] jämme ku jurak Krk; kae_ku suur kaal' om kasunu? ta_m `õkva nigu igävene jurak Urv || okslik, jändrik puu igavesed puu jurakad, `okslised teised Koe; `lahkse nii et pää otsan likõ, aga? jurakut `katski es jõvva? lüvvä? Kan; ei saa? riistapuud, juragutük'k om Urv; jurakid om iks inäp, `õigõit puud om vähä Plv || väljaheide sitta jurakas Jõh; nää kohe jurakad maha jättand Ans; ta on selle tii nõnda ära roojastanu, juraki kõik ilm täis Hää || peenis kes neid juraku ei õle näind Lüg || mürsk Kuival moal - - saad ikka `kuskile nuki taha varjule koa, kui mõni jurakas tuleb Pöi b. (suurest elusolendist) küll oli juragas mees Khk; pole ma sõdukest jurakad lõhe näind Mus; kaks suurt juragad `ülgest Rid; kohe ärjad olid ma ilma jurakad Tõs; aga sie on alles üks jurakas meest, nagu ahi tene Sim; suur tubli põrss ku jurak joba Krk; õigõ jurak miist Urv || jõmpiskas (hv tüdruk) kui ma `kooli läksi, ma oli suur tüdruku jurakas juba Kse; ma olli alle til'luk jurak Krk; `poiskõsõ jurak jo? Röp || vigaladõ inemisõ `kotsilõ ka `üldäs jurak Rõu || ebameeldiv ülesanne Niid ma sai alles eesele juraka kaela, pandi teiste tagasundijaks Kaa

2. sõim oh sina vana `poisi juraka Vai; igavene jurakas Kse; oh sa juraku perä Puh

3. pauk, mürts ise magab, perse juokseb. jurakas juraka `piaie; väl'las oli mailma jurakas, kivisi vist lõhutasse Sim

4. hoop, löök Ta (jääras) virutas mulle tagant juraka jalaõndlu Kaa; Sai juraka silma auku Mar; `antsin jalaga õhö juraka Mih

Vrd jorakas, juurakas, jörakas, järakas, jörakas, jürakas

jurakukene dem < jurak nigu jurakukene kasvap säääl ütsindä (viletsast puust) Kam; mul säääl mõni puu juragukõnõ om, mõni sääne tüve tük'k vai kannu tük'k Plv

jurama¹ jurama Jõe VNg Sa Muh Emm L Jür KJn Trv Hls

1. mürama, vallatlema, mässama, möllama juravad ja müräväd need lapsed, `tahtvad `trallida ja jurada; tuul võtab `nõnna jurada et Mar; obu `müllab ja jurab, tuline ja lõmer Kse; sai juratud ja müratud Var

2. torisema, nurisema, riidlema, karjuma; lobisema jurab `undre`hti `peale Muh; Naine `ostis omal uue rätiku ja mees juras selle pärast mitu `pääva Han; mis sa asjata jurad, ega ma sind ei usu KJn || vanduma – Var

3. vurisema, kohisema, mürisema, pragisema (ka ühetooneilisest helist) *sari juras üht`inge värvavate vahel Kse; meri jurab ühütasa Var; torupil'l juras üürata Mih; meri jurab, ku tä külмага [prao] `sisse lööb Tõs; jää jurab, va, eob ja praguneb, alt vesi jooseb ää PJg*

4. midagi hoogsalt tegema; rassima, rahmeldama *tööd sai jurada seal `metsas ja `vaeva näha Han; Elab ku jurab (elab hästi) Trv || `tihlid juravad naa kasuda Var*

5. viskama, pilduma *jurab kivedega paigulist Khk*

Vrd jorama

jurama² *jurama järama Sa jurad seda (leiba) `terve `päeva IisR*

jurask *jurašk söim Sa olõt üts junn jurašk Vas*

jura|tann *käärimisnõu Kadariku Ants aand iidlased raba ouku, ise üteln, see oo iidlaste jurataán Han*

jurdund *`jurdund haiglane, pikaldane, rõhutud, väsinud [inimene v loom] Olin `ehtul peris `jurdund ega `jaksand `süömagi akka Kuu Vrd jurmane*

jurduteme *jurduteme jämedat lõnga ketrama ta jurduts `pääle jämmet `jurti Krk Vrd jursutamma*

jurg → jüri

jurgam *jurgam g `jurkmõ heinakoorem hv `Väega veidü? sai `täämbä `jurkmit sisse `veetüis Rõu*

jurgatus (*leevä*) *jurgatus g -e leivajuuretis, kohetis – Kod*

jur(g)iin → jorjen

jurgutama *jurgutama jokitama Mu jurgutas saepää otsan; Mugu jurgut' õks [traktoriga] `võnka-`võnka Rõu*

juri → jüri

jurik *jurik|k g -ku Krk Har, g -gu Urv*

1. suur, jäme *Vaade `mäate jurik sij püt om Krk*

2. kõlbmatu ese; kidura kasvuga taim *talv `rahva jaoss ol'l tuu lavva jurik; va kaali jurik Urv*

3. isekas, jonnakas (pej inimesest v loomast) *No sellest pullijurikust ei saa küll kennigi jagu Krk; vana `poiskõsõ jundsak, jurik Urv*

jurin *jurin g -a urin ikke suure ärinaga ja jurinaga tuleb kallale Mar*

jurinal *jurinal urinal tuli jurinal kallale Rid*

jurisema *jurisema VNg Khk Aud torisema; mürisema sie one üks juriseja inimene, sie juras ja ajas `tühja joru VNg; mis sa jurised paigal - - kui `ükskid toru ajab Khk; ma `kuula ikka kui masin juriseb Aud Vrd jorisema, jõrisema, jürisema*

juritama *ära akka juritama [purjus mehest] Ris*

jurjen → jorjen

jurk *jurk p jurki coitus – Pil*

jurka *`jurka teat liiki raudteeliiper – Har*

jurkama *`jurkama, jurgada? suguakti sooritama – Se Vrd jurkima*

jurke *jurke peenis – Emm*

jurkima *jurkima Krj Hää KJn; `jurkma Nõo Kam Kan Rõu Plv Se; (ma) jurgi(n)*

1. suguakti sooritama *Liisi on nii lahjaks jurgitud* Krj; *Nigu peni jurgib* Nõo; *ku ná* (peni) *üütsütele `säl'ga `kargava, sis jurgiva* Kam; *olgu[?] et täl `hindäl nainõ, `sõski ta jurk uma `tütriguga[?]* Kan **Vrd** *jurkama, jürkima²*

2. ehal käima *jurgib Pillile* (läheb Pilli tallu ehale); *paar `jurkijad tuli juba `vastu* Krj

3. jukerdama – KJn

jurks *jurks* = *jurss³* – Har

jurlak *jurla|k* g -*ku* Plv Vas, -*gu* Se

1. jõmpiskas, põngerjas *`assa `poiskõsõ jurlak* Plv; *mäe otsah ol'l trobikund jurlakit* Vas; *latsõ jurlak, `väikene jurlagugõnõ* Se

2. isahaug *jurlakit mitu t'ük'kü om üte havvõ man. jurlagul olõ õi `mafja* Se

jurm *jurm* g *jurma* Pha, *`jurm(a)* g *jurma* Lüg Vai

1. laisk, aeglane *`niske `jurma on, venib ku täi* Lüg; *`jurma `poiskane, ei taha `siivuta teha* Vai

2. kohtlane *jurm on ütelda pool arusaamata inimene* Pha **Vrd** *jõrm¹, jürm*

jurmakas *jurma|kas* g -*ka* Lüg Jõh

1. taipamatu, juhm *`jurmakas, kie ei saa kenestki `arvu, ei tie `õiete kudas käsin* Lüg

2. jonnakas, kiuslik *`jurmaka `mielegä* Lüg

3. *Jurmakas* – tuim ehk pitka aigane Jõh

jurmane *jurma|ne* g -*se* haiglane, uimane; laisk *Lehm tänä `ninda `jurmane, kas on `haige vai. Ei sen `jurmase hobusega tie ka `käämine `joudu* Kuu **Vrd** *jurdund*

jurnakas *jurna|kas* g -*ka* jõmpiskas, poisiklutt *neid `jurnakaid on nii siin `ümber maja kolamas; `poisi `jurnakas* Vai

jurnama *jurnam(m)a, jurnata[?]* nuruma, manguma *ta tulõ inne su mano, `mut'ku `nuiaas ja `jurnass, mitte är[?] ei lää[?]; `jurnass nigu `mustlanõ* Plv

jurnikas *kolmas mies oli `niisukene `jurnikas, kes `naiste `rahvast üle, `ültse ei `sallintki* VNg

-**jurr** Ls *sirr-jurr*

jurradi-vurradi on *Vokk käib `jurradi-`vurradi* Jür

jurrakas *jurrakas* kiusakas, jonnakas *oled üks jurrakas* Var

jurrama *jurrama* Kuu Jür pikkamisi liikuma; jamama; mürama *Poiss `jurrab tanuval `mennä; `Kaua sa tie pääl `metled `oige `jurrada, kui `kiiremine edesi ei tule* Kuu; *Jurrata võib mitut `muodi: mürad pal'ju, tied `nal'ja, `sõimad* Jür

jursakas → *jurtsakas*

jurss¹ *jurss* g *jursu* Rõu; *jur'ss* Hls Krk, *jurss* Mar San, g *jursi*; *jürss* Emm Rei; *jür'ss* g *jürsi* Krk midagi jässakat, lühikest ja jämedat **a.** lühike, kidur *`seante jur'ss pedäje, syu pääl kasunu; lühike ku üt's jur'ss kunagi* Krk **b.** suur [põrsas] *ää jur'ss joba* Hls || (jässakast inimesest) – Emm Krk || maasepa tehtud suure peaga nael *Löö üks jür'ss `seina, paneks `riidid `otsa rippuma* Emm; *Jursi pea löödi laperguseks* Mar **c.** *jämme* [lõng] *nigu jurss Rõu Vrd jurts¹* **d.** *väänkael Ta joo igavene jür'ss* Rei

jurss² *jurss* Har, g *jursu* Ote Urv; *jur'ss* g *jursi* Rõn San; *jür'ss* g *jürsi* Rõn (kanepi)temp *vanast `lätsiva teemehe `vüuri ja sis `anti kanepi `jurssu ligi* Ote; *jur'ss om nal'lasõna, periss-sõna om iks temp* Rõn; *Kaõõbi_tambiti `uhmrõn pudrulõ, tet'ti jurss. vanast `süüdi `jurssu ütte `viisi, `paanti leevä pääle ja `süüdi* Urv

jurss³ *jurss* Har, g *jursu* Urv Rõu (jõe)vingerjas **Vrd** jurks

jursukas *jursukas* kivijüraja, trulling (kala) – Rõu

jursunõ *jursunõ* ebaühtlaselt jäme [lõng] *jämme lang um kah jurss, jursunõ* Rõu

jursutamma *jursutamma*, (ma) *jursuda* **a.** jämedat lõnga, takku ketrama *ta vana* `mut`ri *jursutass taad vanna jamehet* `paklast` langa Har **b.** linavarsi murdma *ku meil* `kässiga` linnu *jahvõti, sis kõnõli vanõmba inemisõ?*, *meil om hää lina* `jauhmise maassin, mulgõl om jursutamise maassin` Har **Vrd** jurduteme

jurit *jurit* p `jurti` Hls Krk jäme lõng *Lõnga om tett, mõni kotus om jammest* `jurti, vahel` jälle *nagu piuku* Hls; *ta jurdute* `pääle jammest` jurti Krk || fig *jämme jurit* *istuss juuriin ja peenik iuk juusk perän* (s.t jämeda lõnga ketraja ostnud hobuse ega võtnud peenikese lõnga ketrajat peale) Krk

jurts¹ *jurts* Krk, g *jurtsu* Hää, *jursu* Khn; g *jürtsu* Kir

1. ebaühtlane ja jäme lõng *jämme ku jurts kunagi* Krk **Vrd** jurss¹
2. jõnks, jupike [maad] *niida mool se eenam maha, selle vähikese jürtsu* Kir; `Tõmbamõ viel` puati *ühe jursu ülemäle* Khn; *Midagi tiid ühe jurtsu ära ja` jälle vahet piad, selle`kohta` öeldaks jurtsutamene* Hää

jurts² *jurts* Tür, *jurts* g *jurtsu* Hls on kärisev-tümiseva kõlaga pauk, hoop **Vrd** jürts

jurtsakas *jurtsa|kas* Hää, *jursa|kas* Jaa, g *-ka*; *jurtsa|k* g *-gu* Rõu, *jurdsak* Röp

1. a turtsakas, vihane, tujukas *se nõnda jurtsakas inimene; jursaka jutuga* Jaa; *ta on alati` jurtsakas* Hää
2. s jõmpsikas *hää jurdsak jo?* Röp
3. ebaühtlaselt jäme lõngatükk *langa jurtsak* Rõu

jurtsama *Adra nina jähi salakivi taa kinni, obu jurtsas korra, keis üks raksakas ning adra perse oligid puru* Kaa

jurtsamisi hooti, katkestatult [voolama] *Õlut juõsõb` ankrust` jurtsamisi* Khn

jurtsma *jurtsma*, (ma) *jursu* on ebaühtlaselt, katkendlikult undama *Süedäb sedäsi, et* [rehepeksu] *masin jursub käe* Khn

jurtsstik *deskr* (järsust liigutusest) *Obu tõmbas rege jurtsstik edasi; Nee kohkusid jurtsstik teineteisest kaugemale* Kaa

jurtsutama *jurtsutama* Hää, *jursutama* Khn on **a.** ebaühtlast katkendlikku heli põhjustama (nt rehepeksumasinal) *Ää jursutag masinad, süeda jõlusast* Khn **b.** katkendlikult midagi tegema *Ei saa` ühte jurti ära` tehtud, selle`kohta` öeldaks jurtsutamene; sa jurtsutad* Hää **Vrd** jürtsutama

jurru *jurru* Muh; *jüru* Emm Rei halb, pahur, sõnakuulmatu, kangekaelne. Miks sa oled nii *jurru* Muh; *Noor ärg on igavene jüru, kroobib mood ja` rööskib* Emm **Vrd** jöru²

jurru|kael kiuslik inimene; võrukael *see oo üks jörm inime, üks jurrukael, teestega_p saa` õigeks mette* Muh

jusajas *jusa|jas* g *-ja* lühike, madal *pisine jusajas tüdruk* Khk

jusar *jusar* Hls, g *-a* Hää, *jusar* g *jusari* Hel Röp, *jušar* g *-i* Saa väike ese v olevus *maa tii` siukse` veikse jusara* Hää || põngerjas; väike loom *sii mu poeajušar; ma võtan su` väikse jušari` sülle* Saa; *latse jusari* Hel; Emissel on kolm põrsa *jusarid* Röp **Vrd** jundass, junts

jusima *jušima* närima *hiire? är? jušinu?* Plv

jusitamma *jusitamma* peeneks närima; ussitama *hiire[?] är[?] jušitanu[?]; ubina[?] är[?] jušitõt*
Plv

juška¹ *juška* Pee Ksi, *juška* Lüg(-e) Jõh IisR Vai, *juška* Se, *juška* IisR Lut (ahju)pelt, kaas ahjulõõri sulgemiseks *kui ahi küeb, siis juškad voeta päält vällä; üks on väikene, teine suuremb käib viel pääl* Vai; *juška_m pääl, krõiska om all aho seeh* Se

juška² *juška* pooleliitrine viinapudel võtime üte *juška tühjas* Pst **Vrd** *juss¹*

juška³ *juška* kanepitemp Tembeldega *juška* (kartulipuder kanepiseemnetega) Võn

juška⁴ *juška* = *jusshein lips rohi on lühikene, üelda vahel juška* VJg

jušku *jušku* kanganiied (venepäraselt) – Jür

juss¹ *jušs* g *jušsi* (*jussi*) Jäm Khk Kaa Põi Muh L K I M San spor V, *juss* g *jussi* Hi Vig Han Tõs, g *jussi* R(n *jussi* VNg); *jüšs* Var Ris, *jüss* g *jüssi* Rei

1. midagi lühikest ja jämedat *kevade külmäga one oras sinine jussi* VNg; *Koormad nagu pišsed jussid* Han **a.** väike (tüse) inimene v loom *lühike jäme nago jušs* Mih; *jäi seanses jušsis, ei kasun ega kasun* Aud; *mehe jušs* Trm || *jõmpsikas koes sa poisijušs ka lehed* Khk; *pisikene poisi jušs* VJg; *mis sa no[?] väikene poisi jušs patrat, ei tiia sa ilma elust vijl medägi* Har || (isane) *jänes jänese jušs* Plt; *janku jušs* Rõu **b.** väike haokubu – Pä mõned tegad suured vihud, *väiksed olid jušsid* Aud; *läks metsa aa jušsa tegima* Vän **c.** Tubaga *juss* keerati lehtedest ilusasti ümarguseks kerakeseks ja pisteti lõuga Käi **d.** võrgumärk *visake jušs vahti* Jäm **Vrd** *junn¹*

2. veerandliitrine v -toobine viinapudel *pool jussi viina* Tõs; *ku mehed laadalt tulavad, sis oo igal jušs viina taskus* Aud; *mi_käve Henuga poodin, võt'ti üle katõ üte jušsi, laški suuhvõ* Har **Vrd** *juška²*

juss² *jušs* g *jušsi* K I, *jussi* VJg Röp, *juss* g *jussi* R(n *jussi* VNg) = *jusshein kaht seltsi on jussi. valge juss kasvap kruusi maas* Lüg; *jušsis ein* Jür; *va suo eina jušs* Koe; *jušsi kungas; jušsi eenam* Trm; *jušs one kõva, nuarel al'l nagu kot'inõul ümmärgune; pal'jas jušsikäik eläjäd ei süü* Kod; *jušs on lamba rohi, lambale tervissest; valge jušs on kõva nigu sia arjuss* Lai; *palava päväga om halv jussi niitä, ta lõikass ku traat vikahtit* Röp

juss³ *juss* g *jussu* San Se (koos eitusega) mitte raasugi, mitte sugugi *mite jussu ka_i olõ* [hinge] *sisen* San; *olõ õi jussugi[?]* Se **Vrd** *jušu*

-juss⁴ Ls liivajuss

jussakas *jussa|kas* Plt; *jušsa|kas* KJn San/-kass/; *jüssa|kas* Kse; g *-ka*; n, g *jussaka* VNg midagi lühikest, jämedat, kidurat *kaura oras one jussaka, puneta ja terava* VNg; *lina jüssakas; puu jüssakas* Kse; *jussakas poiss* Plt; *linapeod nagu ühed jušsakad* KJn; *poisi jušsakas* San

jussatama *jussatama* kukkuma ülalt *kõrgest jussatas* [lennuk] *otse alla* Muh

juss|hein *jusshein* (Nardus stricta) *jušsein on kõva raputab piad aga, ku vikat üle lähäb* IisK; *jušsein kõva, al'l ein, lai lehekene* Plt **Vrd** *arjakas², juška⁴, juss², juss|hein, -pard, -rohi -alekõrs jušsialekõrs* ”jussine kõrgem kink heinamaal” – Kod **-hein** = *jusshein jussi ein, seda vikat ei leika, sie on madal* Jõe; *Jussiein kasvab ku sia karvad, lühike ja kõva* Lüg; *jussi ein sie kõva ein, nõmme moa pial kasvab* Kad

jussikas *jušsi|kas* g *-ka* **a.** *jussheina taoline jušsikas ein nõnnagu arjuss* Kod **b.** rohkesti *jussheina sisaldav alekõrre eenämäd one kõik jušsivad* Kod **Vrd** *jussine²*

jussike dem < juss

1. (poisi)jõmpsikas – Har Rõu

2. lühike kidur puu `veiksed jussiksed ja vändrikud puud KJn

jussine¹ *jussi|ne* Han, g -tse Tõs veerandtoobine (viina)pudel *Karjatsel oli jussine pudel`piima juures* Han; *üks jagu oli veel poolejussitsed* Tõs

jussine² *juksi|ne* g -se rohkesti jussheina sisaldav *juksine ein ja kõva*; *juksised eenämua nukad* Kod

jussi|pard = jusshein *juksi pard on nisugune`valge kõva ein* VJg -**rohi** = jusshein *juksi roho, sie on üks`juuriko, mogomaine lühikäine kova roho. tämä`tahto terävä vigasti* Vai

***jussutama** *ussitama vagla? arä jussutasõ?*, *aase`mulka`sisse lavvalõ, kui`rõskusõh om. ärr jussutõt tu pudsu* Se

just *just* R S spor L, K Hls Nõo Krl, (j)üst Jõe Kuu Hlj VNg Hi L spor K; *just* I KJn Trv Krk Hel TLä Krl Har Vas Räp Se, (j)üst Juu Kos Trm KJn

1. päris, üsna, täpselt, täiesti, nimelt *just minu maja ligidal* Vai; *see oli just jaanibe`laube* Khk; *just`umbest vanadus paneb mind lõõtsutama* Põi; *see oo just tõsi* Muh; *siis oli kell just pool üks* Emm; *oleks jüst nõnna olevad* Noa; *Leenal ol'd jüst täieste val'ts`juused peas*; *suur jäme jüst nõnnagu ärg* Mar; *üst paastu`aegas ei`peetud`pulmi* Kir; *paslad`lõpsid jalast ää, just`palja jalu oli luanõ piäl* Khn; *just nõnda ma tegi ku`rääkisi* Hää; *jüst punane ei old, aga põld jüst must koa* Rap; *see on jüst nii tema kohane asi* Juu; *sie tuleb jüst nii kohe`panna* JMd; *üst`tingimatta ma lähän* VJg; *iga nädäl ei tñ just`leiba* Pal; *tuul om just rinnu`vastu* Krk; *just võit mul sõna suust* Ran; *tu maja om`õkva just säälsaman* Har; *just nagu ~ nigu justkui jüst nagu`kummitus* Jõe; *kala - -`justnagu tiab ette tuuld* Kuu; *Jupp ja jolk – jüst nat sur tedrisitt* Rei; *suured`juuksed jüst nagu parruk peas* Mär; *tahtsi seda siit võtta ja üle`astuda - - ei saan,`jalga_i saa, jüst nagu üks oles`kihni oin* Aud; *karduled jüst nagu`väiksed nannipuñnid* Nis; *aga sij om just nigu miu väits, pää om ka serände* Ran; *üte kõrraga just nigu välk lei`kõikist läbi – papa`tulli kodu* Puh || eriti, iseäranis *minä just suur tüö mies ei õle* Lüg; *midägi just paha ei`johtund* Vai; *ei kiiret üst ei ole* Amb; *ia taluke, just suur ei olnud, aga iad põllud* Äks; *põle kuulnd jüst* SJn || *kohe (praegu); tingimata ta tapab su just ärä; ma`tõotasin kõhe tälle, ma just tulen* Kod; *mea pia minem kohekil just* Krk; *kui sa ka ratta`rüüpen olet uppumisel, ta (õel inimene) tulep vijl sõkup su kaala`pääle, et sa just upput* Puh; *just lää parhi-lla?* Se

2. alles, praegu, parajasti, äsja *me just tulime* Jõe; *just nüidsama läks`välja* Rei; *näe`tõingi üst täna luadalt uue`ämbri* Kad; *ma nüid just tulli* Nõo; *just o'll neide hopõn säääl niidü pääl söömän* Har

Vrd *justament, justkut*

justament *justameñt* Jäm VII Mär Hää Trm KJn Nõo, *justame-ñt* Muh Han Kos, *justament* Jäm Põi Emm Rei(*justame-nt*) Kse MMg Võn, *justament* R Muh, *justame-nt* Kuu VNg, *justameñt* Khk Khn, *justamäñt* Vas, *justameñt* JMd, *justameñt* Tõs, *üstameñt* HljK = just, just nimelt; täpselt *Justament`meie`kuera`muoti o`teie kuer ka* Kuu; *pää`justame-nt ku`raiu pakku`otsas sasis* VNg; *tämä vabiseb ja`räägib`justa ment kui`aige laps* Lüg; *justameñt kolm`naela* Khk; *justament se on`täpselt tõsi* Emm; *Tütär justame-ñt ema nagu* Han; *sii läks justameñt nõnda ku`tarvis olli* Hää; *justameñt sie nii oligi* JMd; *On kül justameñt nigu vana põrgu peremiis* Nõo; *justamäñt sääne ku tuu* Vas

justel `just|el g -li Kaa Pöi väike poiss; koolilaps *Meitel kasub sii paar justelt, igavene tegu teistega* Kaa; *Kooli`justlid tulavad Pöi*

just|kui `justku(i), `jusku(i) R(`justko Vai) eP (excl Sa Hi, `jusku LNg, `ju`stku Ksi KJn(`ju`stkui) Krk, `ju`sku SJn Hel), M(`ju`st[tku]), `ju`stku(i), `u`stku(i), `u`sku spor R(`ju`skü Kuu; `ju`skui VNg), Muh Käi spor eP (`ju`stku KJn, `ju`sku LNg Aud Nis, `ju`sku Kod), *justku(i), jusku(i), ju`stku, ju`sku* spor eP, M T(`ju`stkui Ran Puh), *ju`stku, ju`sku, u`stku(i), u`sku, (j)u`sku* Hi Mär spor K, Trv Krk, *ju`skui* Jäm konj just nagu `vihma tule `jusku ua `varrest VNg; `estest `justku `alvas, siis jäi `nõtra`mielisest Lüg; *tööd mina tegin `ju`stku vana obu Käi; jusku õhe vitsaga `lüüdu* Hää; *õetsutas üsku laente pial* Kad; *tal `ol`li `ju`stku äbi* KJn; *jusku va tolgend kõnnib pääle* Trv; *Ah ärä kõnele, ju`sku mea ei tääms kuna sa käisit* Krk; *sääl justku nagisi midägi* Puh **Vrd** böttö, justkut, ütskui

just|kut `justkut Jäm Khk Mus Kaa Pöi Muh, `juskut Jaa Pöi = justkui *just kut suur lol`l Jäm; ei seisa `kuskis `pooles, `just kut tuliste süte peel* Khk; *Sa tulid just kut tellitud* Kaa; `juskut oleks *pirekse teisem* Jaa; `Kiirgab just kut kuld Pöi; *mõni oo pisike `just_kut peial* Muh

jusu *ju*su Tõs Saa MMg KJn Krk Puh Nõo; *ju`su* Tor JMd Pai Trm Trv Ran Nõo, p *jussu* Lut midagi väikest ja nigelat; otsakene, jupikene, raas, kübe (sag koos eitusega) *oo üks ju*su, *põle suur asi `ühti* Tõs; *piibu ju`su suus* Tor; *mitte üks naela ju`su ei old* [puuäkkel] `ku`skil sees Pai; *mitte üks ju`su põle järele jäänd* Trm; *Es ole sääl jusugi ämp, kik levä ollive iire ärä söönu* Krk; *lehmäl sarve ärä `murtu, sarve ju`sukse `perrä jäänuva; sij mõne luud, pal`las ju`su varre otsan* Ran; *ma_i anna `tälle mitte üits ju`su* Nõo; *olõi` hamba jussugi* Lut **Vrd** juss³

***jutakas**¹ pl *jutakad* väike kidur (puu) *männa jutakad; pisiksed soo kase jutakad* Kse

jutakas² *juta|kas* g -ka PJg Vän Tor SJn Vas(*jutak*), -kass Vas, g -kadsõ Se = jutukas [kosjas isameheks] *olnd jutakamad mehed* Vän; *oi, ta om jutakass, väega jutt juusk* Se

jutakõnõ *jutakõnõ* = jutukas – Se

jutas *ju`as* Han Jür, *juttas* Kuu int (välj imestust) *Juttas ja junu küll, kudas ma nüüd akkama saan* Kuu; *Oh sa ju`as* Han

jutass *juta|ss* g -se = jutt¹ *jutass olli ärjä ikke kül`len. jutass olli kablast* Krk **Vrd** jutsa

juteline *jute|line* Muh/-lene/ VMr, *ju`eli|ne* g -se Puh Nõo = jutiline *kangas jääb juteline ehk triibuline* VMr; *värmitu lang om ju`eline* Puh

jutiga → jutt²

jutik¹ *juti|k* (*ju`i|k*) Saa/-tt-/ Hel Rõn Plv, g -ku Hää Kod Trv Puh Nõo Kam Ote(n *ju`k*) San Krl Se, -gu Urv Krl Lut, -ke Kod Ran Ote, -gõ Rõu Vas Se, pl -kõ² Röp, g -ga Har Rõu Vas; *ju`k all `ju`kõlõ* Se

1. a. = jutiline *Sissekoe viga, värm ei ole `ühtlaselt läbi käinu, ju`ikusi tekkisi ja `kõrtisi küll `nähtu* Hää; **b.** heleda v tumeda seljajoonega (hv lapiliste külgedega) [veis]; sellise veise nimi *ärg one küit, lehem one ju`ik, ju`t sel`jä piäl* Kod; *Jutik `ol`li `valge säll`läga lehm, üle säll`lä läits `valge ju`t* Ran; *kui paik`külgiga `ol`le siss ol`l jutik* Plv; *ju`ik här`g; jutigõ² lehmä²; ma osti ju`igõ* Se; [loom] *esi määne verrev ali must, sälg `valgõ ju`ik* Lut **Vrd** jutikanõ, juto¹

2. hrl pl Vastseliina kihelkonna elanike pilkenimi *Vahtsõliina jutigõ². `Vahtsõliina rahvast õks sõimati, noil ol`l kaaru`sk ummõld* [pikk-kuuele] Rõu; *Orava jutigõ² Vas*

jutik² *jut|k* g -ku Saa Hls Krk(g -gu) Kan **a.** palmik, palmitud asi; (juukse)patš *surnuaia pühal ol'i auade pääl pal'lu lille jut'ikid* Saa; *jutik kübar; õle käänetse jutikus kokku* ("ladvad seotakse kokku, keeratakse keerdu ja käänetakse kahekorra") Hls; *kait's`juuse jutikut ~`patsi u pähän; vanast`leisit pääl es oole* [hobusel]. *tetti linadest jutiku, tetti obese lei`seantse jutikust* Krk; *karüs tegi jutiku ja muugu^o ublot' tuuga`lehmi* Kan || (hargil v kahe sukavardaga kootud) villasest lõngast pael seeliku allääres – Krk **b.** (kanga)palmik, käärpuudelt võetud ja kokkupalmitud lõim *kangas tõmmats ike läbi peo sääntses jutikus kokku* Hls

jutikanõ *jut'ika|nõ* g -tsõ = jutik¹ ma`möie vällä^o üte jut'ikatsõ lehmä Har

jutikas *jut'i|kas* g -ka kepp, malakas`andis jut'ikaga Tor

jutik|sälg = juttsäl *jutik säläga^o hiir* Vas; *jut'iksäl'g, jut'iksäl'aga lihm* Lut

jutiline *jut|line* (*jut'i-*; -lene) g -lise (-lese) Sa L K I M San Urv Har(g -litse); *jüt'ilene* LNg Kõp; *juttiline* Lüg Jõh, *jut'ti-* IisR jooneline, triibuline, vöödilene, laiguline; *jutte* täis, ebaühtlane (värvilt, jämeduselt jne) *ilvess`alli juttiline,`kassi`muodi* Lüg; *Teine kül'g oli* [kukkumisest] *kõik suur sinise punase jutiline* Põi; *kört oli`siuke kiut või jut'iline* Pär; *kuub`miärind nii jut'iliseks, et pesus ei lähe`väl'jä* Juu; *kül'v on jut'ilene, oraksed on jäänd jut'ileseks* JMd; *ku sa junnin pesu`korvi panet, sõss tulep pesu jutiline; änäpest`koeti jutilise suka kirjä* Krk; *jutiline kinnas* Urv; *jut'iline lihm* Har **Vrd** juteline, jutik¹, jutikanõ, jutlik, jutlikanõ, jutline, juttaline, juttinõ

jutilt → jutt²

juti|mees üleannetu, riukaid täis, vigurimees *sij obene ike üks jut'imjjs one, võib`õlla ei anna kätte* Kod

jutin *jutin* Hel, *jut'in* Kod; *jutih* Räp, *jut'ih* Se = juttis *tüüd on jut'in* Kod; *mia oli ammu jutin* Hel; *Asi om jutih* Räp; *no kas olt jo jut'ih^o* Se

jutis → juttis

jutitama *jut'itama* Saa Sim Kod Plt, *jutiteme* Hel (metsamaterjalilt) osa koort ribadena eraldama *jut'itatud pal'gid ei lähä mädanema ja ei`lõhkne* Sim; *meie jut'itama kartulid ku kuarega kiädämä* [et sool imbuks kartulisse] Kod; *pal'gid vaja ära jut'itada* Plt **Vrd** juttama¹

jutiti *jutiti* viiruna, joonena, ribana *rahe uug läit's nõnda jutiti; üle nurme jutiti`itsmen külünü* Krk

jutka *jut'ka* väike purjekas (jaalast suurem) – Hää

jutkama *jutkama* visalt [teed] jätkama`Katsusin igä`jutkada`Loksani`väl'jä Kuu

jutlik *jutli|k* g -ku Jäm Khk Kaa VII Mär, *jut'li|k* g -gu Saa = jutiline *riie oo`jutlik, pole ε värv olnd mette* Khk; *ta ihu oli kõik`jutlikuks peksetud* Mär; *si kangas on`jut'lik* Saa **Vrd** jutlikanõ

jutlikanõ *jut'lika|nõ* g -tsõ Har Plv = jutlik, jutiline *lihm üle kõgõ`jut'likanõ, tyyul omma`valgõ joonõ pikälte kihä`müüdä* Har; [rott olnud] *säne kirriv, vai säne`jut'likanõ hal'l niku^o mõni kašs* Plv

jutline *jut'li|ne* g -se = jutiline – Nõo

jutlus *jutlu|s* g -se Vai eP(*jütlu|s* Hi) Trv Hls Hel, g -sse Lüg Jõh, g -kse Jõe Kuu Hlj VNg VMr; *jutlu|s(s)* g -se hv, u eL

1. vaimulik kõne, jumalateenistuse osa (hrl koos verbiga lugema, pidama, rääkima, tegema, ütleva), hv jumalateenistus küll *sie kerigu`arra`rääkis ilusa`jutluse* VNg; *`küünlaba ja`mihklika õlivad`kuolimajades`jutlused* Lüg; *õpetaja`pidä`lugo`~`ütlö`jutlust* Vai; [preester] *tegi`jutlust`kantslis* Pöi; *tänä`ütles uus`õpetaja`jutlust* Tor; *jaanipää oli alati kirikus`jutlus* VMr; *eesti`jutlus* (eestikeelne jumalateenistus) Kod; *saksa`jutlus* (saksakeelne jumalateenistus) KJn

2. fig noomitus-, manitsuskõne, tõrelemine *pidas poisile pika`jutluse, aga mis sest kasu* Lai || (tähelepanematule kuulajale, kes teist korda küsib, öeld) *Egä papp kaht`kõrda`jutlust`pia* Lüg; *Ega kuradile kuut`jutlust`tehta*; *Ega kiriksand`kahte`jutlust`tee* Vän; *Kes kuulmata sandi pärast kahte`jutlust`peab* HlJK **Vrd** jutus

jutluse|raamat jutluste kogu [Koolmeister] *lugend`jutluse`raamadust`jutluse* Kuu; *`piiblid`meil ei`õle,`jutluseruamat`õli* Kod **Vrd** jutusseraamat

jutlustaja tgn < jutlustama jutluse-, palvetunnipidaja, kirikuõpetaja – Jäm Ris Kos *kerikus käis uus`jutlustaja* Kos

jutlustama *jutlustama* spor eP

1. hv *jutlust`pidama`täna`jutlustas`uus`õpetaja* Tor

2. hv *jutlema, vestlema`ku`inimesed`ühös`kohas`koos`oo,`sis`kangeste`jutlustavad* Mar

Juto¹ *Jut`o`küütseljaga`lehma`nimi* – Se **Vrd** jutik¹

-juto² **Ls** jahujuto

jutlõmma *jutlõm(m)a, jutõlda*² juttu puhuma, vestlema *Ma*² *jäi tõistõ`naistõga`veidõkõnõ`jutlõma* Vas

juts¹ *juts* g *jutsu`püssipauk`mia`panni`selle`jutsu,`putti`maha* Hls

juts² *juts* Trv, g *jutsi* VNg Nõo, *jut`s* g *jut`si* Kos *poisipõnn, laps`kooli`jut`s;`poiss`oli`lõhike`kui`jut`s* Kos; *Juts`kui`jurak* Trv; *Jutsil`tuleb`nüid`kuvve`aastatselt`kuuli`minnä* Nõo **Vrd** jüts

jutsa *jutsa* = jutt¹ *jutsaga`seoti`ärjaike`sarvi`kül`ge`kinni* Ote **Vrd** jutass

jutsima *jutsima*, (ta) *jutsib* Khk Krj **Jaa**

1. läbi hammaste imema *põrsas`jut`sib`muidu,`söö`midad* Khk **Vrd** juutsuma

2. maadlema *mis`nõnda`jutsisid`karuga,`teine`es`saa`teist`maha* Krj

3. jalgu kõrgele tõstes lühikeste kiirete sammudega kõndima (ka lapsest) *se`lihab`ni`jutsides;`mis`sellel`lapsel`pole`änam`midagid,`se`jutsib`keia`peale* **Jaa**

jutsis *sõukse`jutsis`keimaga* (lühikeste sammudega astuv) *inimene* **Jaa**

jutt¹ *jutt* g *juta* S(jütt g jüta Hi), L(kom`jutmega Mar) Ha JMd VJg Trm Lai Ran Krl; n, g *juta* Jür Trm KJn Trv; *jutt(a)* g *jutta* R KuuK

1. van, hrl pl nahkrihmad, millega ike härja sarvede külge seoti *ärja`juttad* VNg; *ikke`juttad`Jõh;`teinebol`tiislid`õlli`teine`jutt`Muh;`ikke`otsas`oli`niuke`ase`lõigatud`ja`siis`sial`oli`auk`sies`ja`sis`se`jutt`pañdi`sit`väl`lapõlt`sisse`ja`sis`pulk`tõmmati`seia`ette,`sis`ta`ei`tuld`ää. sis`kummagi`sarbele`sai`pandud`kaks`korda`selle`rihmaga`ümmere. siis`olid`ärjad`ies`Nis;`tiisle`otsas`olid`rahkmed,`sarvede`ümber`olid`jutad`JMd;`jutad:`neskesed`laiad`rihmad,`kaks`tol`li`laiad`ja`ühaksa`jalga`pikk* Trm **Vrd** jutass, jutsa

2. kuhjamauga aset täitev heintest keerutatud palmik kuhjapea kaitseks *luhan`es`ole`malku`saia,`sääl`pannime`alati`jutad`pääle. jutt`te`ti`äste`pik`k,`susati`tõene`ots`pulgaga`kuhja`kül`le`siisse`sai`aendest`keeruteduss* Ran

jutt² *ju't* g *ju'ti* (*juti*) Jäm Khk Kaa Muh ePmann(*jüt't* Var Kõp) eL, n *jutti* VNg, pl *juttid* u Lüg, Vai, g *ju'ti* IisR; *jutt* g *juta* Jäm Põi Vig VJg Trm; *jutt(a)* g *jutta* Hlj RId, *juda* Kuu Jõh Vai

1. a. *joon, triip, kriips, viirg, vöö; soon; juga; vorp, verme punetavad juttad* [taevas], *sie tiedä sadu* VNg; *sedine laiklik riie, suured jutad käivad üle Jäm; laua peel oo rasva jutid ja lekid* Khk; *peksis last nii et ju'id jäid järele Mär; kaardi mängmese juures sai juti* (kriipsu) Tõs; *sellel palakul on kootud veerde sinitseid ju'te Saa; oraksel on ju'id sies* JMd; *Tolmujutt õli aga taga kui [veski] kiviga tulid* Trm; *nagu üks pääväju't (hele joon) on lähnud taeva all lõuness põhja puale; ju'id on [käsi] kivil siden, pikaga taotud suaned* Kod; *lõng ei ole ühe tasa, mõni jork on jämedam, saavad jutid kangale sisse* Lai; *itsmed veetud, ju'id veetasse üle mulla* Pil; *pikka jutti kõrt* Pst; *puha üt's suu ju't, siit akkass Karksisst pääle, lää iki Tõrva poole* Krk; *varaga tõmmati palgi pääle jutid, raoti päälmatse palgile õöst sisse* Ran; *valge suka, kollaste ju'tega* Puh **b.** (hele v tume) *seljajoon, vöö, laik* [loomal] *tuhkur on iire karva obune, musta jutti käis üle selja* VNg; *must koer, valge ju't sel'gas* Hää; *eläjel om valgõ ju't üle kõhmä* Har; *jutiga tsiga, lehm; kiirriv ju't sääl pääl* Se **c.** (naha-, koore-)riba; *tahutud koht palgil, pehkimise vältimiseks laiguti v ribana ärälöödud kooreosa palgil raiuta juttad sisse palgile. neli jutta juttati pääle; ajab kuore juttad vällä, justament kui rihmad* Lüg; *labastamene on kui koore ju'id [puulati] pealt ää ajad* PJg; *puudele aeta jutad sisse* VJg; ? *inimeste sel'jast kiisti [vanasti] jutasid* Trm; *aa juti pääle pal'kel, et uisa ei lää koore ala* Krk; *lõegati paar jutti sisse [õunapuu] tüvele, väedsega tõmmati üleväst alla, kuyrd müüdä* Ran **Vrd** *jutt¹ d.* (metsa) *siht mine säält mõisa ju'ti pitti* Kam

2. *hoop, lõök tõmman soole paar ju'ti üle pükste* Mär; *ma aantsin talle ühe tulise ju'ti* Sim; *isa oli mõisa teomes, oli kakskümmend viis ju'ti saanud* Pal; *andsi obesele paar ääd jutti kül'ge müüdä* Hel; *ku üte juti andsõ, sõss puu sattõ praksatadõn maaha* Kan; *ma tallõ kuradille vei üte juti* Röp

3. *hoog, kiirus Põrudasd laeva täve jutiga mätta* (s.t madalikule) Emm; *Mindi igävese jutiga* Khn; *kange ju't oli sies; tuli jutiga* Jür; *koleda jutiga pani metsä tagasi* Kod; *kihutas tulise jutiga* hv Lai; *Läüts kui t's sitapuru ju't* Trv; *Ku siss ära mõst sai, siss tulli lammas viirte kut's ju't; Koer läüts ku t's udsu ju't* Hls; (ühe) *jutiga ühe hooga, ilma vaheajata, peatuseta; vahetpidamata, ühtsoodu, järjest ma mõtlesin, et jutiga tulite kohe* Pai; *kupatad [lõnga] asple piale ühe jutiga; viis nädalid jutiga olin sel'la pial* Plt; *jutige tapeti puha ärä, siss ürajäti nül'gmä* Hls || *ärä enne ärä minnä lääme jutige* (kohe, õige varsti) *üten* Krk; *jutilt ~ juti pealt id täis kolm nädäläd õlin minä ju'tilt eenäl* Kod; *ju'ti päält kohe puhtast ja puhass korvi* Äks; *ühes juttis id Lase nd ühes ju'tis piedivaud ka läbi, kord juba obuse ja atraga väl'jal* IisR; *ühest jutist id Taa anna õi rahu ütelegi? mugu jorisas ja jorisas, ütest jutist õnnõ* Rõu; (ühthe) *jutti id üks nädäl aiga pidänd ühte jutti, vai ühte jutti kohe uduss old aeva ilmad* Kuu; *laps magan kolm tundi ühte jutti* Var; *mitusetu kilu meetert ühteju'ti* Tor; *Mees joob ühteju'ti nädal aega* Jür; *aher [lehm] kes lüpsab paar aastad ühte ju'ti* Tür; *kolm pääva ju'ti olin talgusel* Lai; *Tää kiusas tedä jo? ütte ju'ti* Rõu; *üks jutt id oli seal neliteist aastad üks ju't* Tõs; *tulist jutti kiiresti Muri paänd tulist ju'ti jänesel takan; Silvi paänd ka hummugu tulist ju'ti ajama* Rõu

4. äkiline hoog, sööst, vahk valu jüt't käis läbi Var; tuulispask läks. mets nõnnagu laenetas. nõnnagu üks jut't läks läbi Kod; `seante kuum jut't tulli `pääle, kuum uug; kül'm jut't käü ammastest läbi Krk || puhk, kord kramavoörn on tuadud ja `raadio. tõene jut't lastasse tõiss Kod

5. lühike, pisike asi lina on lõhike jut't, ei soa `kiskuda; kui lõhiksed `juuksed: pisike jut't oli taga Jür

6. vigurimees `niiskesed jut'id, teeväd tükkä Kod

7. (imestust v rahulolu väljendavas hüüatuses) oh sa jut't, kui kenasti keik läks Khk; oh sa jut't mis tore! Kse; ui sa jut't, kui mool paraègu olass seokst `piima olad Mih; ah sa jut't, küll lippas `joosta Lai; Ai sa jut't, kül olle väle Nõo

jutt³ jutt g jutu eP(g juto Mar Kul; jütt g jütu, jüto Hi), eL(ütt; p d'uttu ~ juttu Lei); jutt(u) g judu Kuu VNg Vai, g juttu Lüg Jõh IisR Vai

1. a. kõnelus, vestlus, keskustelu *Kui ma taaga jälle jutu peele juhtu, küll ma siis sest asjast ka juttu tee; Jutt jutuks, aga nõnda ta on* (öeld vestluse lõpetamiseks); *Olga see meite oma jutuks, teistel pole taarist seda teada Kaa; See tuli kogemata jutu sihes ede Põi; `tehke nüüd üks jutu ots ülesse, ja akkame juttu `rääkma Mar; tää `oskab keerutada ja, kui te jutusse `saate Tõs; tuli jutt tantsust, et kissi `oskab `taantsida Jür; pärast seda põle ma temaga jutus enam old KuuK; `uhke tüdruk oli, ei võtt igauhega juttugi (ei rääkinud igauhega) JIn; kae kos tat'ndõna, vai tükib suure-inimeste jutu sek'kä Ran; tull sa il'lukõstõ, muedu Miina eßsutap me jutu ärä jälle Nõo; üits kõnelep ütest ja tõne tõsest, siss lätt tu jutt pikäle näil Rõn; no[?] sai jutu pääle nigu tsirk laulu pääle; ma kõnõla muidu külh tõsõ inemisega, ku tõnõ jutu pääle alustass, aga ma_j `tihka esi juttu alusta[?] Har; näil om jutt pidamin Lei* b. kõnelemine, rääkimine; kõneldav, öeldav; kõne juttu ajama (~ heietama, puhuma, rääkima, veeretama, vestma jne) kõnelema, rääkima, vestlema, jutlema *alutab ja lõppetab üht juttu, ühest `asjast kui `tõisest, `räägib üht `ümmärgust juttu; piab kõhe juttud maha kui tuleb `sisse, perä ei `lausu sõnagi; see ei õle `täie mehe jutt, sie on `poisikese jutt, [öeld] kie `neskest `kerget juttu ajab Lüg; `Räägi juttu Juhanest ja põleta `piipu tubakast Jõh; Ajasime mehejuttu (asjalikku j.) `ilma `asjadest IisR; pole küps jutt, sedissi täadmata sõnu ajab Jäm; see o sool juba `tuntud jutt (tuttav, korduv ettekääne, vabandus); räägib kaksiti juttusid Khk; See oo su jutuks ee küll Kaa; Kus siis kukkus va Madis juttu veeredama; See pole jütt äga midagid; Änam mette üks jütt (s.t kõnelus, vaidlemine tuleb lõpetada) Emm; ta keerutab `peale seda juttu, teist `viisi ja teist `viisi; `rääkis nii `laia juttu Mar; küll tema võis `ulla jutta `rääki Vän; val'lu juttu, seda ma kuulen küll Ris; muakiele jutt Hag; tüdrukud akkasid juttu puhuma JMd; küll tema lappas seda juttu, ei tuld `otsa ega tuld Kad; keßsi minu juttu jutuss piäb Kod; iast `oskab `riakida, jutt jookseb järjest; läks oma jutuga liiale, `riakis mis enam ei oleks `kõlband; pidi selle ära tegema ilma pikema jututa (s.t otsekohe, sedamaid) Lai; tule `puhka juttu kah Krk; `tul'li jälle magusa jutuga, nakass liibitsemä Ran; ku jutu otsa üless võtap, siss ei ole aru `otsa `kossegi tol jutul; ku jutu seen ette tuleb, küll ma siss `ütte; ah Oskari juttu nüüd (põlastavalt); jutt piap põhja `pääle `saisma `jäämä, mitte lak'ka minemä Nõo; mine oma jutuga `mõtsa, ei taha kullõlda Kam; Sa ajat alasi säänest kraßsi juttu, ega_s sa `õigõl viiel ei mõistaki kõnõlda[?] Urv; ka_sa küüsse, kas timä lätt Võrulõ? – ei, tuust iss olõ meil juttu; poisi_ `tõmpsi kõik' `üükene juttu Har; timä aja vahel perßs `tarka juttu; sa `kullõ mu juttu,*

lasõ `vaesõ mehe hobõsõl ka joosta? Se c. kõneanne, -võime; jutukus; kõnelemisviis Jõudsa juttuga (luiskaja) Hlj; küll sellele on pailu juttu `antud Khk; `sõukse `mälsas jutuga, jutt jääb `pehmeks, kut ta `purju jääb VII; muhulased oo nõnna järsu jutuga Muh; Lühigese jutuga inimene Emm; niisuke va tüha jutuga inime Mär; laia jutuga, kes pal'lu lõhverdas Lai; ta on `irmus segäse jutuga KJn; tuim jutute inimene, temäl ei oole juttu Krk; `lahke miis, ladna jutuga Ran; `veitsi jutuga Nõo; mi_`pernaanõ `omgina `pihme jutuga, nigu ei mõistaki kõvastõ kõnõlda? Har; `Kaimar' om jutulõ ka sääne siissine Vas d. kõneaine sie kaks `pienart [kitkuda], no mine tie näväd `õhtast `vällä, siis `jääväd juttust maha Lüg; pole midagid uemad juttu (s.t uudist) Khk; temal pole jütü `ilmas medaged Emm; sellel ea `lahke suuauk, ta saab juttu kõigiga Mar; mugu lahverdab pääle, ei saa si jutt tal üitskõrd ka `otsa Ran; e. (sõnaühendites) muistamise jutt (mõistukõne) Lüg; jutul, -e [kellegagi] (ametlikus asjas) kõnelema(s) `käisin `erra juttul `mõisas Lüg; ma oli `taaga jütöl Rei; õpetaja üts et minge `teise tuppä proua jutule Kos; akas soldatiga jutule; emä õli minu jutal (kõneles minuga) Kod; ega sij miut jutul ei võtagi Krk; mia es saa `täambä `tohtre jutule Nõo; kahrutantsutaja jä't kahru `ussõ ja lät's `tarrõ jutõlõ, et kas saa üjü `maia Har; Ann jäi ar? jutalõ (s.t juttu ajama) Se || fig juudi jutule minema `Oota ma liha juudi jutule (lähen käimlasse); Juut võttis kohe jutule (kõht käis kiiresti läbi) Põi | Juudiga on jutud `aetud id Põi; juttu tegema [millestki] kõnelust alustama, rääkima; kõne alla võtma õles kudagi `muodi juttu tehend kui `vasta tuli. ei terestandki Lüg; tee siis vigadist ka juttu, ee unudag ee mette Khk; seda ei `võetud jutu `allagi, ei `tehtud juttugi sellest Lai; tei juttu mud'u, taht's kõnelde, aga ärä es kõnele Hls; nemä ei tunneki miu, ei tij juttugi `miuga Nõo; teist juttu tegema kõneainet vahetama ku mea `musta juttu aa, siss aap temä `valget juttu `vastu, tiip tõist juttu Krk; jutuks jääma kõnelemisega piirduma, mitte teoks tegema See asi `loages nõndasamma ää, jähi muidu jutuks jälle Põi; jutuks (~)jutus ~ jutu sees) olema, j. tulema, j. võtma kõne all olema, kõne alla võtma sie asi `trehvas juttust tulemaie, siis `ütlesin tämäle kõhe `vällä midä `arvasin Lüg; äi sõda põle mette meitel jutuks olnd Põi; tuli jutuks mu elulugu, `kuulasid kahe mehe Ris; ei old jutus (ei olnud kõne all, ei räägitud) JJn; olgu jutuks `ainult Plt; ei massa jutuss võtta (ei ole väärt kõnelda) Puh; ol' niisaa jutuss õnnõ Krl; tuu ol' meil jutuh Vas; sjo ol' meil jutu seeh Se | kui siesuke asi jutule tuleb Iis; ei ole juttugi ei tule kõne allagi, pole üldse võimalik v mõeldav senest ei õle juttugi, et ka `eina `malle `mennä Lüg; `ilpsab peal külatänavit kada, tüjütegemesest põle juttugi Mih; `mõf'sin, et nüid on se tume kana rebase `nahkas, siis põle munadega enam juttugi Ann; jalaga? üle tulla? om rassõ, hobõsõga enämb ei olõ juttugi Har

2. sag pl kuuldu, kuulu-, laimujutt, väljamõeldis; loba `kuklatagune jutt (rõvedat laadi jutt) Kuu; juo juttud `välläs inimiste suus, et ädägä läheb mehele; aga sie on akkand jutt (väljamõeldis) Lüg; see jälle muidu jutt, sedine tühi jutt, mis tõsi pole Jäm; mis_ep_ole muidu sõnade kasu (jutujätkuks) jutt; See jutt oo ilma ännata Khk; Ää kuulagid, see `joutut (liialdatud) jütt; Rei; kellavalamese ~ kellavaname jutt (tühi jutt, lobajutt); tühi jutt oo nago jänes, läheb kotto `vällä ja tuleb uuesti kujo tagasi `jälle Mar; `kanvad jutto ta peal `ilma `aegu Ris; tuulest `võetud jutt Hag; tühi jutt se kõpitseb südäme peäl nagu täi krae vahel Juu; ülejäänud jutt (ebasünnis, sobimatu jutt, kõne) Kod; lidra ladra jutt, mis naised külas aasid Lai; sij ei ole `kuultav jutt pal't, sij om `tõelik jutt, sij jutt olli ammu käimän

Krk; terve külä om jutte täis; külä pääl jutt joba liigup, et sa olna jahu toonu; nuu nu alvategijä om, nuu sällätaka jutu Nõo; 'larpamari jutt (lobajutt) Ote; tyy `vargusõ jutt lät's jo näide pääle Urv; Ilma nahalda? jutt (tühi jutt) Vas; Kirõjaani jutt (nalja-, vigurijutt) Röp; d'uttõ kañnitsai (keelepeksja) Lei; kuule (nüüd) juttu pej no `kuula_nd juttu midä tämä `räägib Lüg; kuule nüüd juttu, egä se ike kõik tõsi põle, mes näd sedäsi `rääkväd Mar; kule kus jutt! Trv; kulle nüüd temä juttu, temä jo võldsip Nõo | ot'si no? `säärtse juttu, mis ta no? õigõ kõnõlass Har; ümbernurga j. (vihje) Ah, selle jutt on alati nisuke `ümber'nurga IisR; Juula ajas seikest ümbernurga juttu Kaa; ümberpea j. (segane mitteusutav kõne, luiskelugu) terve inimene aab `sõukest `ümberpeæ juttu Khk; Poiss aes tüdrugale ümberpeæ juttu Emm

3. (jutustatud, kirjutatud) lugu; jutustus, pajatus; muinasjutt, muistend `Ennemb `aestujell `aeti `aeva videligu ajal `lastele vana `viisi juttu Kuu; Sääl õli neil ea lõbos siis omavahel `laulo `kõõrotatta na juttosi `rääkidä Lüg; on see tõsigid mis ta `rääkis, see teeb omast peest jutu `valmis Jäm; Mihed aest jähimihe juttu Emm; ta `rääkis vanu jutta Rid; `veskekoeas koti `otsas sai ika jutta `aetud küll Mih; see oli vana `rahva jutt, muud `ühti Aud; jüripäva lauba `õhtu tulest räägiti jälle teist juttu Ris; esimene ja teene katkuaeg vana juttude järele HMD; akkas vana `viisi juttusi puhuma Kos; vanavisi jutud ja mõistatamised, nied olid `enne `jõulud Kad; vanamuesed jutud; juško vanapõlve jutt õli sji näil, nõnna kõnelesid puugiss Kod; mõni ale jutt, siis nuteti juures kui `loeti Lai; nee aive vana `muistsid jutte Hls; miu emä ai seatsit vana jutte; oma tett jutt, oma lõim ja oma koe Krk; kige `roh Kemp olli vana `rahva jutt periss `orjusest, kuiss `mõisa om piinanuve neid Hel; tyy mijs tijs vana_aja jutte kah Puh; `tüt'riku kedranu, `pernane sääl man ja kõnelnu vana_ aatsit jutte, et siss `tüt'riku ei jää magama Nõo; kae kona tyy vannuinemiste jutt nüüd kätte om tullu, `autu om jo ilma obõsõda `vankri; ku_ma `väike olli, siss vana_emä ai vana_ aotsit jutte Ote; ma aa `sulle vana_aja jutte Rõn; ma `loie ka vanast vana_ao juttõ; vanaimä `naksi lat'silõ juttu kõnõlamma Har; vana_ aodsõ? jutu? Plv; ammunõ ~ muştinõ jutt Se; (enne)muistne jutt muinasjutt, muistend `muindane jutt Kuu; sie on enne`muistene juttu VNg; sie mies räägib pali enne`muistasi juttusid Jõh; enne`muistene jutt, `muindesed jutud Jäm; `muistine jutt Muh; see põle muine jutt LNg; `muistsed jutud, mes `enni vanal aal olnd oo Mar; `riäkis vana muinist juttu Khn; lapsed a_eavad ike enne`muistsed juttu peale Tor; tema ika `oskab luuletada niisukeksi vana ennemuiste juttusi Hag; `enne `üiti `ennemuistsed jutud Juu; `enne`muistne jutt või vana `muadi jutt VJg; kõnel' üite ennemuistsetse jutu Trv; mis `puhkad vanat ennemuiste juttu Hls; üt's vanamees aanu ennemuistsit jutte vanapaganatest Krk; latse ike tahava ennemustetsit jutte kullelda Puh; mõni mõist küll iludsõ muştitsit juttõ kõnõldõ San; tyy ol'li ennemustisinõ jutt, mia ma kuuli Har; Liiso tiid ka muştitsiid jutta Vas; üt's innemuştinõ jutt ol'l, et üt's vanamiis ol'l `veiga rikašs Se || Kui kaks tükki juttu ajavad, siis kolmas vaatku koera sava alla (õeld sellele, kes teiste jutu vahele räägib) Hlj; Jutt läks Riost `Rääsä (s.t kaldus teemast kõrvale) Lüg; ennem reagitse ikka `kuultud juttu kut `nähtud `asja Muh; se jutt on palava pudru pääl puhata (tühjast, mittearvestatavast jutust) Hää; Tühi jutt, et papa surnud. Kus papa nahk on Amb; Sa lähed oma jutuga üle talise tee (õeld sobimatult kõnelejale) Pil; Juttu raiskame (valetama) Hls; Tu jutt om nigu penipersede puhkmine Nõo | (jutukast inimesest) Libeja

`leuaga, jutt `juokseb `ningagu `vändäga `aetaks `ümber Kuu; jutt läks nagu malgaga Vig; Jutt jookseb kui | jõgi Vän ~ veskikolust Ris Pil; jutt joosep ku `atra `veški jahvap Krk; jutt jooseb nigu | `ernit valetass anumadõ ~ `ernit suust ~ vorin Nõo; jutt juusk nigu | vabrik ~ varrin Rõn ~ jõgi Ote ~ pudrupada ~ savihaua vesi Har ~ vesi `veski ~ ujaveski Rõu; Jutt veereb kui värten Ris Pil; Tuleb juttu ku hobuse saba alt Kõp; ta aa sedä juttu ku siga lüü luttu Krk; Mõnel poisil kavval jutt juusk ku mesi Hel; kes lõbeda `lõugega om, t_om `kärnä sõnaga. jutt joosep nigu vändäga `aetass `ümbre Puh | (pej ebaasjalikust, tühisest jutust) (Tema) jutt ja (~ või) kukkesitt IisR ~ koera peer Mär VJg ~ kuuma kivi pääl tilk vett Hää ~ sea sitt (ja sibulas) Vän ~ sia sitt Ran ~ sõedusoe sitt Nõo ~ uppunu soe sitt Urv; Sinu juttu ehk koera sitta Kuu Amb; Tema jutt nüüd, just kui hobune situb vette Vil; jutt ja (~ jutul) jalad all (ebaasjalikust, alusetu, mõttetu jutt) Eks ole jutul jalad all ja sandikotil silmad peas Mär; jutt ja jalad all Lai; Jutul põle `jalgu all Vig Han; | (lobisemisest, ebaasjalikust jutust) Jutul ei ole juurt ega sõnal sõlme Trv; ei ole jutul jäkku ega sõnal `sõlme, muud ku `lartäss pähle Krk; Jutt om välän lõimest ja koest Vas | tol jutul om sõl'm pääl (st jutt on lõpetatud) Plv | Parem juttu kanda kut juttu teha Krj; kuda `juua `antakse, nõnda juttu räägitakse Kad; pal'lu juttu ei täüdü kõttu Urv; Jutt ei tji tjiid (suur jutumees ei ole töömees) Röp | Jutt ei rikku luud, naer ei rikku `nahka Lüg; tühi jutt äi veta tükki ja nali äi veta `nahka Emm; tühi jutt tükki ei võta ega `naermene `nahka ei riku Juu | jutt (tuleb ~ tõuseb) jutult (~ jutust) jutt tulab jutust, kõne kõnest Jäm; jutt tuleb jütü `pääle Emm; jutt jütuld ja sõna sõnald Rei; jutt tõuseb jutust ja kõne tõuseb kõnest Mar; jutt tuleb jutust, kõne `kõnnest Puh; jutt jutust, sõna sõnast Se || fig jumala juttu Pst Krk ~ jutuh Röp Se – härdalt, jumalakeeli [paluma] mea pallesi tat jumale juttu, ess anna_ss anna Krk; Mä pallõ sinno jumala jutuh Röp Vrd jutus Vt juttama², juttuma, jutustama, jututama

4. keel ma vene ütti ka mõista; leivijuttu ~ -d'uttu; Alamõiza vallon nuorõ² väidü `paatava, nuorõ `paatava läti, üt (~ lätüüt) Lei

juttaline juttali|ne g -se Rld = jutiline `taivas one juttaline VNg; tieb juttalist `kannast Lüg; mei `kassi on ka juttaline ja `tribuline Vai

juttama¹ jutta|ma VNg Lüg(-maie) Jõh IisR (palgilt, latilt jne) osa koort ribadena eraldama `palkide juttamine. tahuta ribad kolm neli tükki `palgile `sisse; `aia lattid ka juttatasse; juttada sai kahest `kolmest `kandist, siis ei mädäne Lüg Vrd jutitama, juttima

juttama² juttama juttu ajama, jutlema – Vän Vrd juttuma, jutustama

jutti jutti Lüg Jäm Pha Jaa Phl Kad Hls Hel Plv Vas Se, jut'ti IisR Saa Jür JMd Sim SJn Kan Plv Se, jüt'ti Vil korda, joonde iast sai saed jutti `panna Lüg; Kas oled sis koa kõik omad sügisäsed tööd joba jutti aand Jaa; ma ajan asjad jutti Phl; Küll ma teen `talveks kõik jut'ti Jür; `seadis asjad jutti Kad; `kohtlane on nisukene inime, kes ei sua oma asjadega jut'ti Sim; `säädle ära jut'ti see asi; mina ronin viijl, ei saa suremesega jut'ti SJn; `vaata `seitsme `kümnes käess, ei saa kõegega jut'ti Vil; latsõ_sääd'ke jut'ti hinnäst (korralikult riidesse), `varsti nakkami minemä Kan; um `hindä jut'ti löönü² Plv; sää no hinnäst rutubahe jutti Se

juttima = juttama¹ Kas jutiti vai träksiti [puu] koor ära, et paremast kuivab Trm

juttinõ jut'tinõ g jut'idsõ = jutiline – Har

juttis *juttis* Jäm VII Jaa Jür, *ju'tis* IisR Pär Jür, *ju'tiss* Khn korras, joones *massin on nüid jälle juttis* VII; *mõis ol'li ju'tis* (heal järjel) Pär; *Nende asi on ju'tis, abiellusid täna Jür* || purjus *Poõsid olid puõ juurõs juba üsä ju'tiss* Khn **Vrd** *jutin*

jutt-jutt *ju't-ju't* Mih Tõs JMd int *lähäb ju't ju't ju't* Tõs; *juokseb aga piale ju't-ju't, ju't-ju't küla puole* JMd

jutt|selg, -sälg (heleda v tumeda) seljajoonega [loom] *einämaa iire om ju't selläge* Krk; *jutik om ju't sälläge lehm* San; *ju't säläga? hobõnõ; ju't sälägä hiire?* Plv **Vrd** *jutiksälg*

juttu *juttu* Muh Krk Ran Võn **a.** *see oo lapse juttu* (jutuga) Muh; **b.** *mea pallesi tatt jumale juttu* Krk; *kuuldu juttu kuulu järgi soe pel'länevä tuld kuuldu juttu, egä miä ei ole nännu; mijs võtnu siss leeväkandsiku pannu võid pääle kah kuuldu juttu, tennu kolm rišti pääle ja annu väedse otsast soele* Ran

juttuma *juttuma* juttu ajama, jutustama, vestlema *täma on kange juttuma* Vai **Vrd** *juttama*²

jutu *ju'u* int (välj imestust) *Sa ju'u, mehed* Khn

jutu|aam = jutuajamine *jutu aamaga läheb aeg ää* Muh **-ajamine** kõnelemine, vestlemine, keskustelu *selle peale tuleb jutuajamist ja jälle tañts lahti* Ris; *siuge tõmba terve üü aiga jutu aamist, siul otsa iki ta ei lõpe* Krk; *kas ti ei jätä? joba umma jutuajamist* Har **Vrd** *jutuaam -alune* see, kellest räägitakse *see paigal jutu alune* Khk; *jutuahune, kelles tühijä juttu aetasse* Kod **-and** = jutuanne *mul ei oole jutu andi, mea ei mõista juttu tetä* Krk; *mõnel om jo väega ää jutu and, täl om õkva sõna nigu valmiss ostetu* Nõo **-anne** kõneanne, kõnelemisvõime *tal on ika ia jutu anne* Hag **Vrd** *jutuand -eit* lobiseja, jutukas naine *On vast juttueit, kui suu lahti tieb, sis uoda milla kinni paneb* Lüg; *eks need jutu eided old, kes käisid jahvatamas* [jutte] Lai **Vrd** *jutumees -jaak* = jutumees, lobiseja *no? Minna om vana jutujaak, ega tuul jutust puudus ei tulõ?*; [poiss] *taht enne kõnõlda pal'u, taast tulõ üt's jutujaak* Har **-jalg** = jutumees *õli vana jutujalg, ja pett* (pettis) Kod

jutu|jatk, -jätk **1.** ebaoluline kõneaine v ütlus vestluse pikendamiseks v jätkamiseks *se muidu üks itlemine, üks jutu jätk* Khk; *sij on muku jutujatkuss ja sõnasuagiss, ütled kui asi kedägi viärt ei õle* Kod; *kutsus ka pidule, aga se kutsumine oli nigu jutu jätkest* Lai; [kurat] *ta_m nigu arinu jutu jakuss* Kam; *uujohh, ega tuu medä ei olõ?, ma ütli ennedä jutujakuss, et mi kaugõpa kõnõlda saa* Har

2. ajaviitja, seltsiline; jutukas inimene *Ma kutsusin naaburi naise heneläs judu jatkuks ku toised pidule läksid* Kuu; *ärä mene viel vällä. õle meile viel juttu jätkest; ei õld asja midägi, juttu jätkest vaide tulin* Lüg; *oh sina juttu jätku!* Vai; *küll si on üks jutujakk, ühe jutu lõpetab, teise akab* Saa **Vrd** *jutujätkä, -mees*

jutu|jätkä pej suure jutuga inimene *ah, on üks judu jätkä* Vai **Vrd** *jutujätkä, -mees*

jutukas *jutu|kas* g *-ka* eP(-gas g -ga Khk; *juu|kas* g *-ka* Hi, -gas g -ga Rei), *-kas(s)* g *-ga* eL(*jutu|k* Puh; g *-kasõ* Krl, g *-katsõ* Har, g *-kadse* Vas); *juttu|kas* Jõh, g pl *-kate* Jõe; *judu|gas* g *-ka* Kuu Vai(*juttu|gas* g -ga), n *juduka* VNg rohke v ladusa jutuga, sõnakas *On see ikka jutukas laps, et ta suu äi seisa mitte märki* Põi; *ajumes pidi tubli, tugeb, julge ja jutukas olema* Vig; *mõistlik jutukas inimene* Lai; *jutukal inemisel lõpeki jutt är?, hot haaruss mitmest pääväst* Se **Vrd** *jutakas*², *jutakõnõ, jutuline*

jutu|kell tühja jutu rääkija, latatara – Lai **-kõmin** ebaselgelt kuuldav kõne *jutu kõmin keis teisest`kambrist Khk; jutu kõmin aga oli, kedagi ei näind Lai; `ol'li jutukõmin, et om tolle latseloomakse mant ärä lasnu võtta Nõo -laat* jutuaamine mes te sii `jälle jutustate, teitel suur jutu laat Mar **-leht** Jüturaamaduid ja jütu`lehti keik kohad sool täis, aga ise `ültse äi loe Rei

jutuline *jutuli|ne* Kse/g *-se/* JMd/g *-se/* Trm Krk Rõu Vas/g *-tse/* Räp/g *-dse/* Se/*-nõ/* = jutukas *jutuline vanamijs Rõu; ol' sõss üteli imäl kolm tütärt ja nimä? ol'liva `väega jutulisõ? Räp; ta jutulinõ paaba `väega, taal paabal jutt juusk Se*

jutu|maaker = jutumees – Krj **-masin** = jutumees *oi ta võis vjil kõnelda, nigu jutumasin õkva - - vurist toda juttu nigu masinaga Ran -mees* jutukas inimene, osav jutustaja mõni nõnda *æ jutumees, teine `jälle vagusi kut tonk Khk; Ea jütumees, sita töömees Emm; Ants oli `kange `lahke jutu mees Nis; sii laps on isi ilma jutumijs KJn; riihhepaap ol' suur jutumiis, tuu kõnõli riihhe manh juttõ Har Vrd* *jutu|eit, -jaak, -jalg, -jätkä, -maaker, -masin, -vada -raamat* ilukirjanduslik teos *`luevad mutku päävad `otsa juturaamatud, ei tia, kas sie piaks neid elatama VMr; mia lugesi esäle ette noid juturaamatit Nõo*

jutus *jutu|s(s) g -sse* Trv Krk(g *-se)* T, g *-(s)sõ* V(*jutu|ss* Rõu Se)

1. = jutlus (hrl koos verbiga lugema, pidama, ütleva jt) *luge issä meie, sõss akkass jutust `ütleme Krk; [jõulu ajal] õdaguspoole `minti kooli`majja, sääli kүүл`meister pidäs jälle jutusse Ran; opetaja üteli jutust sääli jutussjärje pääl; ennembi `peeti kabelijutust kaits kõrd, vana kabeli jutuss ja `vastse kabeli jutuss Nõo; `palvemajan `loeti kah jutust Kam; matussaia jutuss San; lätsime iks pihaaia jutussõllõ Kan; (tähelepanematule kuulajale, kes teist korda küsib) Ega opõtaja katskõrda jutust ei ütli Plv; vanast ol' maa ja säksa jutus Vas; kalmata ~ kalmatõ jutuss Räp; sõjonds lätt amboni päle, naass `andma jutust Lut*

2. (muinas)jutt *jutust aiass, kes mõist noid vanno jutuússit aia?; muústidsõ jutusõ? Se*

3. sõim üü, sa kui mäne vana jutuss Se

jutuslõma *jutus|lõma, d'utus-, jutust-, d'utus-* = jutustama *jutuslõmõ katõkõsti; veide d'utuslõda `märtse aja Lei Vrd* judustelemä

jutu|soon *Kui juhtub ea jutusoone peale, siis kuula aga kuida jutt läheb* Trm

jutusse|raamat = jutluseraamat – Krk Puh

jutuss|järg van kantsel *opetaja lähäp nüid jutussjärje `pääle, `ütlep jutusse* Puh

jutustama *jutu|stama* Jõe Jõh eP(*juto-* Mar; *jütu-, jüto-* Hi; *-ssama* Kod) M/*-steme/* Puh Nõo San/*-stõme/* Krl/*-stõme, -stõmmõ/* Har/*-stamma/* Vas Se; *juttustamma* Lüg; *judustama* Kuu VNg rääkima, kõnelema; *jutlema, juttu ajama, vestlema äi tää, kas me `peaksime jütostama veel teine teisega Rei; kui jutostasid ja põlnd jutto kedägist änäm `ühti, siis küsiti, et kelle jalad `ristis oo Mar; ma jutustan `sulle ühe luo JMd; mine juba, mis sa niipa'l'u jutustad Lai; ku temä akkass jutustem, sõss jutustes poole `päevä, ega temä jutt ei lõpe kunagi Krk; jutusta? kuiss pulmal `äste? läf's; emä jutustõss juttu Krl Vrd* judustelemä, juttama², juttuma, jutustlõma, jututama

jutustlõma → jutustlõma

jutustus s < jutustama

1. rääkimine, kõnelemine *mis juttustus teil on Jõh; mul o `Leoga jutustust (s.t kõnelemist) Muh; ega jutustus nii rassõ ei olõ?, ku om pähä opit* Har

2. jutt, lugu *See oli ösna kena löbus jutustus kuulda* Pöi; *siin raamatus oli päris kena jutustus* Mär

jututama *jutu|tama* KJn Nõo Kam Ote Rõu Se, *-tamma* Har, *-tõmõ* San Krl = jutustama küll *temäl om juttu, ta võip vil jututada; jututap ja jututap, ja mitte minemä_i saa* Nõo; *minge koheki aid`viirde, sääl jututage oma jutt maha* Kam; *mõistab`enda`vällä jututada* Ote; *om jututõt jo mitu lehe täut* Se

jutu|vada 1. *jutuajamine, rohke tühine jutt* Nie *padistid siel judu vada ja laps kisendä tuas kas`lohki* Kuu; *vananaeste jutu vada* JMd

2. jutukas inimene – Trv **Vrd** jutumees

juu¹ → ju

juu² → jugu

juuas *juuas* g *-e* Sa Muh Juu (vande- v kirumissõna; imetlushüüatus) pagan, tont *juuas nende`tantsisid`teeb, on nad`püuti või põigiti; kis juuas seda`teeb* Khk; *juuas, kui kena; juuas küll Pha; oh sina juuas ää (üleannetule lapsele)* Muh; *oh sa juuas – selle oleks võind teisiti teha* Juu **Vrd** juudas

juubel *juubel* g *-i* Kuu Lüg Muh Rei(g *juubeli*) Mär Kos JMd VJg Trm Kod M Nõo Har/*juubõl`/; g`juubli* Khk VII, *juuble* Emm Kos Plt; *juubel g -i* Koe spor V(*juubõl`/); jubel g -i* Plt Krk hv, u ümmargune tähtpäev *piäb`juubeli`päivä, kas on õld`kauva`aiga`ammetis vai Lüg; pideti viie`kümne uassa`juubel`tämale, et tämä viiskümmend uassad õli kuul`meister* Kod; *nendel olevat pulma`juubel`ollu* Krk; *mul ka tulõ`varsti`katsa`kümne ajastaja`juubõl`petä`* Har

juuda|kammits [Lapsel] *juudakammita* [jalus] (õeld, kui laps õigeaegselt kõndima ei hakka) Rõu **-keha** sõim *karüss es saa`pinni kätte, tä`juudakihä ol`puhmu ala`tüknü`* Räp; *oh sa`juudakihä! Se Vrd juudaliha, juudas -käpa|lill = juudakäpp kui`juudakäpä-lilli`väl`lä`kaivset, siss üt`s juur ol`valge, tõnõ must. `valge om jumala käpp. must om`juuda`käpp* Kam

juuda|käpp 1. (taim) *kuradikäpp`juudakäpä`juurigaal one kaks`käppa, üks`pruuni`toine`valge* VNg; *jumalakäpä`l oma`valgõ`häelmo`, juudakäpä`l sihtse`nigu`tsirelel; juudakäpä`l oma`juurõ`mustast`lännü`, nigu`sõrmõ`harko, üte varrõ`küleh`juurõ`nigu`käpä`* Räp **Vrd** *jumalakäpp, juudakäpalill, juudakäsi*

2. kolmest sopikujulisest torukesest koosnev lisand lutsu peensoole küljes (Appendices pylorici) *lutsu kõtun om`juudakäpp* Krl

juuda|käsi = *juudakäpp`jumalakäsi ja`juudakäsi, üteh`kuüh`kasusõ, üts om must, tõnõ`valgõ. jumalakäel omma`valgõ`sõrmõ`, a`juudakäel omma`musta`, pikä`, neläss`päss. ilosa kirivä`häiermu`varrõ`otsah. jumalakäsi ja`juudakäsi om all, maa`seh* Se **-liha** sõim *venib kui`juuda`liha* Trm **Vrd** *juudakeha, juudas*

juudaline *juuda|line* g *-lise* Hlj Khk Pha Muh Kos VJg Kod MMg Nõo Har Rõu Plv Räp; *-lene* g *-lese* Rei Plt; *juuda-* Hls San Krl/*-lõni/* Rõu Vas(*-linõ* g *-lisõ*) põrguline, *kurivaim see`juudaline`läind`jälle`üle`aja* Khk; *os_sä vana`juudaline`sina`seda`pahandust`tegidki* VJg; *küll`niid`lapsed on`ühenkoon`koerad`nagu`juudalised* Kod; *oh sa`juudaline, mitte ei`lähä`kanu`aama (koerast) Nõo; ta ei`läpe`no`hindäle`juudaline`süvvä`ka`tetä`* Räp **Vrd** *juudas, juudilanõ, juutlane*

juudama `juudama mässama, vallatust tegema *mis sa iks* `juudad; *kassipoig* `juudas
Ote

juuda|mees `juudamies juudiusuline – Ris

juuda|nahk 1. tondinahk *Juudannahast põksi* Röp

2. sõim – Röp

juuda|hobene suur kiil `juudaobõsõ `lendliva `ümbre pää Ote **-puss** Ta om kui
juudapuss (aeglasest saamatust inimesest) Plv **Vrd** juudasitt

***juuda|ratas** `d'oudvaratass hum jalgratas – Lei

juudas *juuda|s* Muh/-ss/ JMd MMg Pal M(-ss) g `juuda Mär Iis Kod T(-ss) V(-s;s; g
`juudva Lei[`d'uudas ~ `d'oudass g `d'oudva]; *judas* Urv Kra(-s/), -se Kul Tõs Iis, -sse Hää
KJn/-ss/ Krk San Lut(-ssõ); `juuda|s R(g -sse Lüg Jõh) Emm Rid Tor Ris VJg, g `juuda
Khk Kaa Pha Põi Mar Juu Kos Trm Pal Plt Vas/-ss/, g -se Khk Kaa VII Rei Juu Plt; `juutas
g `juuta VNg ?Lüg Krk

1. piibl mehenimi

2. sõim, int pagan, tont, kurat, kurivaim *mene* `juutale, *ärä plarise* VNg; `juudas *tädä tiab
kas tuleb vai ei tule* Lüg; *oh* `juudas, *mis nüid saab* Tor; [alguses] *nii armas, et kannass
kätel, pärast jätab maha, mine kus juudas* Pal; *iire erne, toda juudast ei külva kiaki, tyy
kasvas esi* Ote; *juudass sinu võtku* San; *nakka_naidõ* `juudidõga *vijl* maad *jagama* Kan;
`laulva *kõik* `juuda *laulu*? *kokku* (so igasuguseid laule) Kel; *tohooh juudass, kas sa siss
`tühjä* `kartuli `korvi *ka ei jous* `nõsta? Har; *tyy jutust saa_i*? *üts juudaski*? aru. *tu väega
pudlätass* Rõu; *assa*? *vana* `iskmäädä *juudass* Plv; *ma sullõ* `juudalõ *anna* [näit last
ähvardades] Se **Vrd** juuas, juuda|keha, -liha, juudaline, juudilanõ

3. kurat, vanapagan *kui ämäräss läits* [kardeti], *et* `juuda *tuleva* Kam; *Naasil ol'li*? *uma
suurõ*? *olõ* `rõiva?, *sõss lät's* ku`juudas *Maiõga*? Rõu; `mõisah *olnuva*_`juuda?
`vahtsõ`aasta `jüise `mõsknuva_`tõlvuga_`rõivit Plv; *ei avida minnu nu inäp jummal* ei
juudas Vas; *nahkar* – *taast saa_ai*? *jumalalõ kühnelid* ja `juudalõ *tungõld* Se; *ta pala, mia
maalõ satass, ta saa* `d'oudvalõ `suhtõ; *d'oudass un kurat* ama *velitsõ*? Lei
|| (vana- inimesest) *tuu juuda'ss koigõrdass jah* Plv **Vrd** juut²

juuda|sitt (arstim) juudavaik (Asa foetida) *sine kivi ja* `juuta *sitt, nied õlivad* `enne
vanudel inimestel `luoma *rabavuse rohod* Lüg; `juuda *sitta ja* `pirgeli `paska *sai* `oaptigist
`toodud Juu; *vanaste arjuskid* `karjusid *juba* `iemalt `ennekui *tua ligigi said:* *triivistrikki,*
`juuda *sitta,* `pergeli `paska, *rebase kakku* Kad; `juuda *sita elli, kurja silmä elli* `anti
`nõiduse *ja kahetuse* `vasta Ote || Ta om kui *juudasitt* (aeglasest saamatust inimesest) Plv
Vrd juuda|puss, -vaik, juudisitt **-vaik** `juutavaik = juudasitt – Lüg **-vatt** sõim *ah sa* `juuda
vat't Kod

juudi(-) juutidele kuuluv v omane, iseloomilik, juudisoost *kes sedasi* `nihvab *ja nühib,*
siis ikke `üelda, *et mis sa tied* juudi `poi'ssi Hlj; `juudiusk Jäm; *Vana juudi eit* Põi; *juudi arst*
Mih; *juudi* `surnud `maetakse *istuksil* `auda Pär; *juudi kaupmehed käisid* `ümbere Iis;
juudirahvass; juudinõna, juudi? *omma* `säärtse *koogu nõnaga* Har || *Juudi naine*
(lastehirmutis) – Har; *seisäd ja oled üleval, tööd ei ole, mool oo juudi* `jõulud Mar;
juudi katuss ”soomuslaudadest katus” – Krk; *juudi klimp* ~ *lütsik* *pehmet taignast*
väike klimp *Juudiklimbi*? *omma hää*?, *ku pal'lu munnõ om seen; õdaguss* `ol'li *juudileit'sikä*
süüä?, *sa_ka võta tyy* *hennele juudileit'sikeid* Har; *juudiklimbi*? *teti kas luitsast vai* `võeti

`peiu ja pitsiteti juudi klimbi? patta Röp; `juudi kullast tehä `sormuksi Vai; juudi last ~ laud ~ sindel kattuksed on `olgist, juudi `laudost ja `pilpost Vai; jutige lauva om juudilauva Pst; juudi lavva om aavapuudest Hls; juudilastu olli `kalli ja ütelti õige ää olevet; juudi `sindle iga om nelikümmend `aastat Krk; juudiolavva olliva `voodrelavva Ote; juudi müts must kut `juudi müt's Jäm; juudimüt's on nokaga müt's, mis juudi kääst saab ostetud Hag; juudinagel "2-tolline jäme sindlinael" – Krk; juudi plekk juudi lekk on `lihtne lekk Khk; juudi plekk on nihuke õhuke Juu; nakamõ juudi `putro (kartulitangupuder) `kijmä Röp; juudi sibul küüslauk Ennemi aeti kürvitse siimnidega ja juudi sibulaga pantvoorme vällä Nõo; kursslauga? ~ juudisibula? Se; juudi supp kartulisupp rukkijahuga – SJn || fig Lähen juudi poissi peksma (ekskrementeerima) Kad

juudi|habe 1. (taim) *`juudi abeme roho `jälle on, ehk mättä`päaline roho. kõva ise `niitada. sedä `rohto ei süö `kiegi, tämä on `niisukene vali roho, `lõikab inimese `sõrme `katki ka Lüg || (veetaim) juudiabe, see `umbest vee sees kasvab Khk*

2. rippuv toataim (Zebrina pendula) *juudi,abe, lehe ku ärm üle poti maha Krk Vrd juudipard*

3. söim sa kuradi *`juudi abe Lüg*

juudikanõ *juudikanõ* klaasita ja kuplita lamp, tattnina – Se **Vrd** juudi|poisikene, -poisu

juudilanõ *juudila|nõ* g -se söim põrguline *ah sa juudilanõ* Lut **Vrd** juudaline, juudas

juudi|lukk 1. laste omatehtud mänguasi *ludadess ja niinedess, paju ja kuuseniinedess tehässe juudilukud. plet'id nel'jämukalise karbi. sij one juudilukk; juudilukk õli pajo kuaress, all õts õli jäme, üles läks nagu iire saba; karjalapsed tegid puuss (st pilbastest) kua ja panid kokko, õli juudilukk Kod*

2. kindakiri – Kod

juudi|munn *juudimuin ehk vanapoiss* kaktus– Jäm **-pard** *juudi pard* van = juudihabe – Trm **-poisikene** klaasita lamp, tattnina *juudi`poisikene – `väike ilma klaasita lamp, temä aap jo `tsuitsu Kam; Kui juudi`poiskõsõlõ säädi pääle katskine põhjata putel, siss om tuli hulga valusamb* Vas **Vrd** juudikanõ, juudipoisu **-poisu** hv *juudipoedsu* = juudipoisikene – Kam **-puu** kärbis, okslik puu viljakuivatamiseks *`Juudipuu sai `õksiklasest `männist `raiuda. `juudipuud `ongi `põllul, pane side üles `juudi`puule Lüg Vrd juut³ **-pära** hum ree varvuline seljatugi *juut' sõit' iks `krõslaga, tuuperäst tyyt perrä kutsuti juudiperä Röp **-sitt** (arstim) juudavaik juudi sitt, sie on nisuke paha rohi, `aiseb. `antasse kõigi `luomadelle. sie `anti sellepärast et kardeti rabaduse `aigust Sim; ku `latsi ristiti, siis olevet latsele juudisitta manu pant `ristimise `aigu - - et ärä `nõidu ei saa Krk; kiä kadõhhuist peläss, ristiti ala pañd [lapsele] `tsi'lo juudisita raasakõsõ Se **Vrd** juudasitt **-tapja** pl juudi`tapja? Tsooru valla elanike pilkenimetus – Rõu **-usuline** *juudi usuline `luoma esimist `õtsa süöb, tagumist ei süö Lüg; vana iisraeli rahvas, nee on juudiusulised Jäm***

juugane *juuga|ne* LÄEd PÄ(-nõ) Khn; g -se Han Hää, -tse Kse Tõs) sodine, sogane, rokane, porine, virtsane *su `riided oo päris juugatsed Kse; alv juugane vesi. porine ehk juugane Var; juugane õlut ei sünni `juua ega, nagu üks soga puter Tõs; must juugane nõu PJg; Ku kajus vesi juugaseks läheb, tuleb alba ilma Hää **Vrd** iugane, jõugane*

juugema *juugema* Jäm

1. keerdu kaotama, lauks minema *lame lõng `juugeb ära, lihab katti. nõnda `pehme - - üsna `juugeb ära Jäm*

2. nõrkema, väsima ma üsna `juuge ära, mool nii pala; moo kõht tühi, ma `juuge ära Jäm

Vrd iugema

juuguma `juuguma keerdu kaotama, lauks minema lõng `juugub ära; lame lõng, üsna `juugund ära Jäm **Vrd** juugema

juuhtka pl *juuht'ka*? = joovikas – Rõu

juuk¹ *juuk* g *juuga* Sa Muh L(g *juugi* Tõs) Ris Pil põhjavajunud sade, soga, sodi, kõnts, muda, lima, jäanus, pära; kleepiv aine; vedel roe; poolpaks sogane vedelik; halva maitsega jook *nilvane juuk*; *pal'last `juuka tuleb, kask on pasal; taari kihal `põhjas pailu `juuka* Jäm; `muljus `vistra sihes `valged `juuka `välja Krj; *aas mõrrad meres nõnda `juuka täis Põi*; Tuhlid keesid üsna *juugaks* Muh; *kal'lal juuga mekk sees* LNg; *meri oo tänä sonnine, saue `juuka täis Rid*; *taar on vana, ei `aita üht, üsnä juuk* Mar; *Muna läin katti, ma mõtles, mis kollast `juuka see laud täis oo* Han; *supp oo `justku va juuk, kes `sõukest veel süüb* Tõs; *see põle kellegi pärm, mud'u jahu juuk* Pil **Vrd** dsõsa, jõuk¹, jõök¹

juuk² ind *juuk* Jäm Krj Põi; *juuk* g *juuga* PJg

1. väga peenike [liiv, tolm] *juuk tuhk kuiv liiv, juuk peenine* Jäm; *juukliiv* Krj; *Mõned tollid mulla puru peal, juuk liiv all, mis `põldu sest soap* Põi

2. peenike [lõng] *lõng peenike nagu va juuk* PJg

-juuk³ **Ls** vanajuuk

juuksed pl `juuksed R Jäm Khk Mus ?Pha Hi spor, ? u L, Ha Jä ViK I Ksi Plt; `juu|sed (spor *juused*) S(-sõd Khn) L Nis Juu Ann Tür Plt Kõp; `juu|se Hls Krk Hel, -sõ^o Võn Krl Har; `juused ?Khk Muh Mär Vig Tõs ?Koe Ksi Plt TMr; `juus|se M(excl Krk) T(-sõ Nõo Võn Ote San, -sõ^o San) Urv Krl/-sõ^o/; `iuksed R(h- Kuu) Jäm(*iuksed*); `iused Jäm Ans(*iused*) Khk(h-); `iusse van Nõo; `hius (s) õ^o V(d'õu|ssõ^o (d'ou-), `joussõ, `juusse^o Lei); g pl `juus|te hv R, eP(-tõ Khn) M TLä TMr Kam Krl; *juuste* spor eP, Krk Puh; *juukste* Rei(`juukseste) Noa Mär Juu Tür VJg; *juukste* VII Kod; `juuksi|de Lüg Jõh, -te Kod; `iuste Kuu/h-/ Hlj Lüg Jäm Ans(*iuste*) Khk(h-); `hius(s)|de Vid(-di, -dõ Se), `juussõidõ Har; `d'ou|ššidõ (d'õu-) Lei; `iuksi Vai; n *juuks* Kuu Lüg Jõh Khk Noa Rid Mär JJn Trm Lai; *juukses* Rei Ris Kod(*juukse*); *juus* Jäm Pha Muh Emm Rei L(*juuses* Mar) JMd Plt Hls ?Võn Har; *juuss* Vig Hää ?Koe Ksi Plt KJn Trv Krk Hel TLä Võn Kam Ote Rõn San VLä Lei; *juu'ss* San Krl Har; *ius* Ans Khk; *iuss* van Nõo; *hiu(ss)* (-sõ) V(d'ouss Lei)

1. a. hrl pl inimese pead katvad karvad `hiuksed `purgati `lahti ja; `Hiuste `püöränüs Kuu; `Iuksed vanussis ~ `pampalas ~ `sankalas; `Käuras `iustega; üks `allis juuks pääs; `juukse `tüñjad `püsti Lüg; *säkkäräs `juuksed* Jõh; *ühekorra keisid naistel liiad `juused, nee olid val'ts `juused* Khk; *juusid palmitsema; Juused on nii `lahti, ega kord kui sa soed, suur karva unnikas jääb moha* Põi; *juused naa `sargas ja `sarves* (tükkis, segamini) Muh; *kimaras ~ kähärad `juused; juuksed palistame `kinne* Käi; `krässos `juused Mar; *juused oo ää `paatund Vig; vanadel mestel olid pikad `juused kaelast saadik; kui kirikusse läksid, siis noorikud `kammisid `juused sel'la `peale `lahti* Mih; *juused sakkus, `sassis* Tõs; *juused olid taga `nuias* Aud; *juused `nuutis* PJg; *kõva vesi teeb `juused `tihkess, `pehme vesi `lahkess* Hää; *juused on vanund -- `pul'tsind; juuse tõegus* Juu; *ei temal õle mitte `juukse udet piäs* Kad; *naised `põimised `juuksed let'ti; mõnel on paksud `juuksed, mõnel õredad ~ arvad; juukse piire oli kesk piad* Sim; *kaks `al'li juukset piän* Kod; *pisike ja*

pehme juuks nigu vill; `valged `juuksed kui lina pihu Lai; noorel kuul lõigatasse, piiratasse lastel `juusid; `ruuged `juussed; `juusse kahlud tuule käes laiali Plt; `juustel aias lahk `sisse; `juusse om ära täktered Pst; `juuse `valla pähän, tulev puha pääst Hls; suiu `juuse lahess; `juuse ku irenti, arva ja lühikse; kellel karre juuss, sel om pää `pehme ja `tarkust pal'lu sehen. kellel `pehme juuss, sel om kõva pää; `süündunu `juuse (vastsüündinu juuksed) Krk; `pehmed `juussed, ää `süümega inimene. kui kareda `juussed, siss kurja `süümega; vanast es ole `valla `juussit. `taade `kukru `pääle kääneti; suure `juusse pään; lokin `juussed; säbu `juussed Ran; `juusse ärä tilbatedu; käänä `juusse `juüni Ote; pää taht sugidõ, `juussõ omma är_vad'sunuvõ San; pruudil hiu's ol' palmikun, liint pant pääle Kan; lõigatu `juusõgõ Krl; üldäss et tuul om hää elu kel suur juu's om; mul om juuss `väega pikäss kasunu?, vaia `laskõ maha pükä?. muud'u t'akõlduss vällä? Har || kalepea (sulemoodi valgete õitega rohi) `juuksed akkavad koa inimesele `külge Kse b. fig `Iuksed ku | muna`rõuge, ilusad `kulla`karva `iuksed; ~ `lipled, `arvad `iuksed; ~ vieligu linad (valged); `iuksed ku `lipsud pääs (hõredad) Lüg; `Juuksed `allid kui õbe Jõh; `Juuksed `turris `püsti nigu sia `arjassed IisR; `Iused kut raadid Khk; Suol oo juused kui Kesse mets (sassis) Han; `Juuksed nagu sasse kuhe PJG; `juuksed ommoko nagu aokubu; pitkäd `valged `juuksed jušku lumi Kod; `kangest mustad `juuksed nii kui pigi ~ süsi Lai; Juusse ku kadaja põõsäss ~ lõo poea; Juusse musta ku rongas sule ~ valge ku lina ~ punatse ku rebäse Trv; `valge `juuse ku kulu Krk; Juusse ku rotisaba ~ mõts pään Hel; `juusse om sul ku assaku Ran; juuss nigu linakolga `valge Puh; Juusse nigu obese lakk Nõo; Paks hiu'ss ku vilt pään; Pikk ku vennepapi hiu'ss Rääp || `Juuksed `allid, aga kurat ribije vahel; `Hiuksed `haiged – `üöldi kui pää `pohmellis oli; Punased `hiuksed ja kadajad ei `kasva hüä maa pääl Kuu; (naisest) Pikkad `iuksed, lühike aru Lüg; pikad `juused ja `kerge meel Var; Pik'h hiu'ss, lühükene miil' Rõu Vrd ibuksed

2. (haigus) hius sõrmõh, mädäness sõrmõ ots Lut

juukse|haar = juuksepat Sul lähäb üks `iukseaar `lahti, siu `paulaga `iukse`aarad `kinni Lüg **-kakk** (mardikas) `hiusõ kakk Rõu Vrd juuskakk **-karv** ma ole oma `iuse karvad peest ää kahjatsend et ma seda tegi Khk; elm vaga et mette `juuse karb ei liigogi Mar; talu tüdrikud oraga kähardavad juuse `karvu Hää; tüüj mark pidi oleme nõnda peenike ku `juusse karu Trv; Öss olõ siss kääre ess, `hiusõ `karvu `põet'i ka noidõ sammu pügi`raudugõ Har; juuksekarva(gi), juuksekarva [väärt] midagi, vähematki; (koos eitusega) mitte midagi, vähematki, kübetki oliks `iukse `karva sugustki `miule midägi `andand Vai; pole juukse `karvagi kahju saand Rei; ei mul ole `juukse karva `väärtki süid VJg; ma ei tiä mette `juukse `karva sess asjass Kod; mitti `juuse `karva ta ei oole süüvvalune Krk; ma_i ole `juussekarva võrd ka `tõese `asja `võtnu Nõo; ma ele `juusõ`karva ka timä käest võttunu; mi? ei või hennest `juusõkarva väärt ka pikembäs tetä_ku mi? olõmi Har || fig juuksekarva lõhki ajama ülimat täpsust taotlema, väiklaselt täpne olema Aeb juuksekarva luhki Emm; Mina küll ei taha `juuse `karva `lõhki aada, et üks piimatilk `liitrist vähäm Han | Tegeb ka `juukse `karva `puoleks Kuu Vrd juuskarv **-katkuja** (mardikaline) `juusse `kakja KJn; `iusse kakkui Hel; `juusõ `kak'ja. ta must om `säärtseide kaharõide harrõga?, `jalguga Har; `hiusõ `kak'ja, om säne parmu

suuru[?] kahrõh, sarvilinõ, must elläi; kakk lehmä `karva ja - - suurih mõtsoh sääl noid om, ja järve veerih Se **Vrd** juuksekk, juuste|kakje, -kakk

juuksekene dem < juus latsel om pehme `juussekene Nõo; siss `ol'li meestel ja naistõl kõigil kõrvuni lõigadu `juusõkõsõ[?] Har; peenüke hain om ku `hiusõkõnõ, saa_õi vikahtiga[?] kätte Se

juukse|kett juustest (kaela)kee Eledäist, `kulla`karva `iusteist `põimiti `iuksekkid Lüg **-kräss** = juuksekkull Juuksekräss on pruuni karva nagu pronks; Juuksekrässid lendavad õhtuti Käi **-kube** tühi juusteta koht otsmikul Mõnel `seltsil `jälle `juuksekkubed ~ j.-kubemed `paljad `jusku `lambalgi, teräv nurk kahelpuol `õtsaedist `puhta `paljas Lüg **Vrd** juustekube

juukse|kull 1. (mardikaline) a. maipõrnikas `juuksekkull on allikas, jääb `juustesse `kinni Jäm b. akka vaegust puud `raiuma, `juusekkul' kohe `väl'las, kigiseb kah Var **Vrd** juuksekräss, juus-, juuste|kull

2. vibuga juustesse lastav kõver traat v laastutükk `pulme pial ise_äraris `tehti, `juusekkul'l. abenese `lasti ja pähä ja. puu oli kõbera keeretud, lõng taga, see keereti ära, pilbas `lasti `lahti, läks juuste `sisse ja ruis oma `kinni Var

juukse|liha künnap, valge sitke kiudliha `juusõliha om `vindsõ, `valgõ; `juusõliha turja man Krl **Vrd** juusliha **-juukseline** a < juus `valge `juuseline Plt; musta `juusõline [poiss] Har

juukse|lõikaja 1. u juuksur `juukse`lõikaja `lõikab `juukseid ja aab abet Kos; eks `juukse`lõikajaid linnas ikke old, ja külas ka mõni seda ametid pidas Lai

2. (mardikaline) `juukse`lõikaja, kõva `kuorik Lüg; `iukse`leikajo – `sarved on ies Vai; `juukse`leikaja, pikad sarved, `ambad teravad. võtab ike `juukse karva `kat'ki IisK

juukse|nõel, -nõgel, -nõölas ega `muidu tutti ei saa teha, kui `juukse`nõeltega Jõh; Kus `kohta ma nüüd oma `juukse`nõötsed pani Rei; `hiusõnõgõl, koss mähitäss kinni[?] [sellega] Se **Vrd** juustenõel **-palmik** = juuksepat tal on ilusad `juukse pal'mikud JMd; `hiusõ palmikul kolm harro Kan; pael om juuse palmigu otsan Krl **Vrd** juustepalmik **-pats** `juuse pats ehk tepe Käi; keset pia lage `tehti suur nui, see oli `juusse pat's Plt; `juusse patsid olliva kolme keelised Ran **Vrd** juukse|haar, -palmik, -plett **-plett** = juuksepat pikad suured `juuse plet'id Mär; `juukse pledi, `juuksed `pañdi plet'ti Plt; `juusse pleti `ripneva säällä pääl Puh **-pumat** juukseõie `juukse pumat, `niskene punane miäre õli Kod **-salk** üks `iuse salk pitkem kut teine Ans; `juuse salk tuleb rätiku alt `väl'la PJg; `juuksesalgud laiali VMr; sul o `juukse salgad kõik silmän Kod **Vrd** juukse|tolk, -tort, -tott, -tukk, -tutt, -tatar, juustesalk **-tolk** = juuksesalk Letti `õtsad `pisseti `iukse`tolgu vahele; `kõrja `iuksetolk `silmit Lüg **-tort** = juuksesalk juuse tort on räti alt `väljes Phl **-tott** = juuksesalk sul om juusõtott otsa pääl, näet ku `uhkõ sa olõt Har **-tukk** = juuksesalk; eest lühemaks lõigatud juuksed `tütrik on tehend kõhe `silvide `pääle `juuksetukka Lüg; `lastel on `juuse tukad ede leigatud Käi; mustad `juused, ja üks `juuse tukk oli `valge Mär; `juuse tukad oo sool laiali kaada `kaela Tõs; `juuse tukk tõmmatakse ette, nüüd on mood `jälle naistel Juu; tutistep ku `juuse tukast `kinni võtab Hls **Vrd** juuksetutt, juustetukk **-tutt** (väiksem) juuksesalk; eest lühemaks lõigatud juuksed; kuklasse kokku palmitsetud juuksed `juukse tutt ehk kier. pane oma `juuksed tutti. mõnel on suur purakas taga Jõh; `juuse tut't – pisike tukk PJg; `kiskusivad na_t `juuksetutid `lendasivad VMr; üks `juukse tut't rippus silma pial Lai; pää

joba pal'lass, mõni ütsik `juussetut't pään Ran Vrd juuksetukk -tätar = juuksesalk `juusse täter maha tullu Trv; `juusõ `tätre_`silmi pääl Har; ma `hiusõ `täträ viä `maahha, ku sa nii halv lat's olt Se -õli kui miärid `juukse eligä, siis `juuksed kasvavad ja o pehemed Kod Vrd juusteõli

juukõ pl `juukõ[?] = joovikas – Har

Juula: 1. `Seisusin ku üks `juhtund `Juula (s.t nagu juhm) Kuu; *oh sa jul'k, oh sa jut't, las Juula võtta* (kirumine ettetulnud äparduse puhul) Jäm

2. (nöörist tõmmatav) vurr(kann) *latsõ tek'ki hudila, tujud `kutsõ juulass Har; `poiskõnõ tegi juula Plv*

juula|päev Jõulu *juula pää* (jõulu järelpäev, pühaks ei peeta) Kir

juuli *juuli* eP eL(`juuli, -a Lei; *juul', jul'l g jul'li* Lut); `juuli Kuu Lüg(*juul*) u kalendriaasta seitsmes kuu `omme on esimine juul; üheksamandel `juulil on juo `pitkemb üö juo Lüg; *juulis läksid ilmad soeaks Kos; juuli kahe`kümneal akkas esimene [Maaailma] sõda JMd; juuli õli eenä kuu Kod; Alma lubass ike juulin tulla, aga es tule Nõo Vrd juulikuu*

juuli|kuu *juuli-* eP eL(`d'uulia-, d'uulia- Lei; *juul'-* Lut); `juuli- Lüg Sim = juuli *kilu kudu aeg on juuli kuus Pha; juulikuu oligid sõda `platsis Mih; kui vihm `aega `viitis, ei saand [heina] juuli kuu see ära, siis lõpetati augustis Lai; lepik raiuti maha, maa pääl `kuiviv senigu juuli`kuuni Krk Vrd heina-, jaagupi|kuu*

juuloline *juuloli|ne* g -se jõululine – Vas

juulus *juulus* Aud; `juulus Hää, g -e kelm, sulii – Aud || linnamees *Linna`juulusi tuba täis, omainimestel põlegi ruumi Hää Vrd juunus*

juuni *juuni* eP eL(`juuni, `d'uun|nis ~ `juu- Lei; *juún, juúni* Lut); `juuni Kuu Lüg(*juun*) Vai Rak u kalendriaasta kuues kuu `viimane juun tänä Lüg; *juunis aketasse `eina tegema Khk; juuni ja juuli on teene teese `järgi Hää; külm maikuu ja märg `juuni Rak; jaanipäiv om kate`kümne nelländäl juunil Nõo Vrd juunikuu*

juuni|kuu *juuni-* eP eL(`juuni- Kam; `d'uunia- Lei); `juuni- Lüg Vai = juuni `juunikuu *kisuvad `päiväd viel pereme `puole Lüg; jaani kuus akkab sui, nüid `üitase juuni kuuks Khk; vahel [hallad] tuleva juuni kuul, võtava puu lehe ärä Kam Vrd jaanikuu*

juunus *juunus* g -õ ulakas, vallatu, üleannetu [poiss] – Khn Vrd juulus

juur¹ *juur* g *juur|e* eP eL(*juur* M V; g -õ V; *d'[j]our', pl d'[j]ourõ[?], d'uurõ[?]; jour' g jourõ* Lei), g `juure R

1. (taimel, puul) **a.** maa-alune osa, mille abil taim kinnitub ja toitub; seda meenutav maa-alune vars (taimel) `tetre madara `juured `panna `viina `sisse, `aigusse `vasta Lüg; *Kui `saivad kõik `viljad maha, siis pidi `viina ka `kuigi `palju olema, `vilja `juure `niisutust Jõh; võrgu ainis - - sedine suur kõve aas, juuriga `ümber ära kujutud; odra nii lühine, saab juuril ära `kistud; tuul kisub puud juurile üles Jäm; palgi `tõstmisel [naljatatakse] juured on all, nii `raske `tõsta Mus; ia oras on `ästi `kändas juurtega Kad; teräle kasvavad juured `alla. idud tulevad ülesi; `keskmine juur puul oo `perse,alune juur. selle piäl tämä issub kõhe Kod; palderjaani juured, neist keedetässe tjjd KJn; kešu oo juurini päid täis (õeld hästi võrsunud viljast); ka sea olet kase juure all kasunu (õeld sellele, kes midagi ei tea) Krk; kui `kartlit `äestät, kae et `juuri üless ei kaku Kam; `maarja sõnajala juur' tyy um paelhussi `välläajaja Rõu; seene juurõ pääle kauss var's, varrõ `otsa küpär Röp; ta om*

juurõpiirak, juurist (aedviljast) korät kokko Se **b.** kapsajuurikas kabusta maod `süöväd kabusta lehed kaik `vällä, `pal`las juur jääb Vai; `Kapstapäil `võeti väidsega tuu juur õnnõ `vällä Rõu; `kapsta juur – maa šeh ni maa päl Se **c.** fig (laisast, inertsest, paiksest inimesest) ma saa siit kohald εε küll, ega mul pole `juuri all end Emm; Juured `alla kasunu, sij on laisk, kaua ühe koha pääl paigal Hää; ma õlen `lahine inimene, egä mul `juuri all ei õle, võin alate ärä `minnä Kod; no kas sul juure all om, et sa_i saa paegast ärä `liiku Nõo; tel omma pikäledse juurõ? (aeglasest inimesest) Krl; Kos ma siist inäp lää, mul jo siin juurõ_mullan Rõu || põle minul kedagi juurt ega võsu (s.t pole lapsi) Plt; Jutul ei ole juurt ega sõnal sõlme (ebaasjalikust tühisest lobisemisest) Trv; tõmmašs tävvelt `sisse üte juurõga? (s.t ütles vandesõna) Se **Vrd** jalg

2. a. hamba kinnitusrõõna lõualuus; hv hambatüügas Mõnel `amba `juure aar (purihamba haruline juur) `risti, `raske `vällä `tõmmada Lüg; `amba juure all pole koo `kuiva `kohta änam Jäm; `ambal on juur ehk tõngas Sim; `amba juure vai kandsu Puh; tõmmass `amba kõgõ juurega `väl`lä Nõo; purimitsõl `hambal omma suurõ juurõ? Har **b.** (ihu)karva naha sees asetsev osa; habemetüügas abene kundsõ, abene juure, ku är põets Krk; kakuti sia turja pääl arjasse, kel äste kõva juure olliva Nõo; ei ole säänest juurt tol [hane] pudsõ_eal Kam; timäl ei olõ habõna `juurki viil (õeld õige noorest mehest) Har; Ma kaku su karva? `kõike juurdõga `vällä (ähvardus) Röp **c.** `Kiskusi konnasilma `välja, juur oli kut kädam all Emm **d.** (silma)närv ütte `puhku vahi `sinna `sissi, silmä juure väsis ärä Krk

3. millegi alumine (jämedam v kandev) osa; millegagi vahetult liituv osa Nenäjuur on kahe `kulmu `vahel Lüg; laeva masti juur Trm; võta nina juure mant `kinni, siss `nuuska; sarve juur (sarve osa pea ligi); juurest o jämme sõrme, sõrmuss ei lää `juurte; päiel periss juurest valuts; `päidle juure man om [kindal] viga sehen Krk; lina tõmmati arjaste `sisse `alla `sinna `juurde (st peaharja põhja külge) Nõo; [vurrkannil] niit `mähitäss `juurdõ rullikõsõ `ümbre Kan || kõrva osa vastu pead; kõrvatagune ma teen sul kuradil kõrva juured kuumast Trm; kes lehm joosnu om, sel om kõrva `kinni juurest. kes aher om, sellel om kõrva juurest `valla; sia `põrstel tõmmati kah kõrva juure pääl [juudavaiku], et siapõrs ka `kerge ärä kahete Krk; ku laits `kurja tegi, siss tututedi kõrva juurest Rõn; anna telle kõrva `juurdõ üt`s hää lops, küll ta siss `kullõss Har; kõrva juurõ? süüdäse? – sula saa Vas

4. a. = (leiva)juuretis; leivanõu külge kuivanud tainas, kerkimis- v hapnemisprotsessi soodustav aine `taigina juur `anda `leiväle paha magu Vai; juur jäi ju natuke `lõime `külge ka veel PJg; jušku juure mekk kül`jen leeväl Kod; emapärm on see, kellest juur `võetasse, akatus akkab Plt; õdagu pañni juure `sisse [peenleivale], siss apass ärä Kam; leib tet`ti nii `saatõ iks, `pañti hapnõmma kohetuss ja, juurt ka `sisse ja Plv **b.** segatud, kerkinud v hapnenud, veel sõtkumata tainas, eeltainas `õhtu segatse leib ää -- kui apu oo, siis o juur Muh; Kui oo vedel ja apu juur, piab pailu `sõtkid olema Han; juurel sõtkutse jahu `sisse, siis `lastase viil natuke `aega `olla, et leib üles `kerkib Var; akkame leiva juurt panema Kei; leevä juur vaja ärä segädä Kod; teenepäe `pañti juur, teenepäe küpsetedi Vil; saia juurt paneme pärmige -- kui ärä kastet, sis ütelds sai Hls; vanast tetti peenikest `leibä, rüä `püidli juur `panti, ja mustemb nisu `püidli kasteti `sisse; ku_sa kile juurd paned, siss pane `peoga rüäjahu ehk `püidlit, kaarajahu om jo ütsindä `väega vesine Nõo; ku tahat kolmõ päävä juurt, sõss panõt keevä vij `sisse Röp || [piiritusetegemisel] ede`otsa `pañti

kraadiarvo `perrä soe [hrl lämmi] vesi, presspärm jäteti nikagu tõdsõss pääväss, siss lät's `käämä tyy `ollegi juur Võn || fig Juur on `mõhke `pantu (raseduse algusest) Hää

5. fig alge, tekitaja, põhjus; komme, kalduvus raha imu on kõige kurja asja juur Jõe; kel sie `vargusse juur on sies, sie akkab `suurest `niulast `pääle, `viimast varastab obose; senele `kasvab üks paha juur `sisse. võttas tuos `pitski Lüg; `aiguse juured oo siden, ei õle terve; kui inimene on vassaline, tüütsäb, `ütled et, tigiduse juur on lähnud südäme Kod; sul latsest saadik `uhkuse juur sehen Puh

Vrd juurikas¹

juur² juur g juure lumehang vallid ja juured – kõrgemad lume ange kohad PJg

juura-jaara deskri – Mär Jür Jalad teevad juura-jaara Mär; Sie üks juura-jaara jutt Jür

juurakas juura|kas g -ka Khk Kod

1. sõnakuulmatu on üks juurakas poiss – p_pane tähelegid mis räägitasse Khk

2. tugev, paks juurakas poiss oo tugev. juurakad `ütled nuare inimese `kõhta; kiiss nõnna juurakas Kod **Vrd** jurakas

juuratama juura|tam(m)a San/pr (ta) juuratõss/ Kan Urv Krl/-tõmmõ/ Röp (korduvalt) küsima, pärima, uurima, usutama, püüdma teada saada tyy üt'skõik', `ütle nii vai tõisildõ, mis täst nipal'lo juuratada? Kan; mi_sa tyyust juuratõt mia sullõ ei putu? Urv; tiiät jo `eski, mi_sa tast viil juuratõt Krl; mis_sa juuratat takan kõkkõ Röp **Vrd** juurdlema, juurutama¹

juurde juurde Jõe Kuu Jõh Mär Kse Aud Saa Kei KuuK Jä Kad Sim TaPõ VIPõ u Trv Võn (Rõhutus asendis jurde ~ juurde.)

I. adv (koos verbiga moodustab sag ühendverbi) 1. lähedale, ligi, lähikonda pannakse `miski eredad `värvu tups onge `külge, et siis sie mielitab kala `juurde Jõe; `seisid seal poe ees, ma läksin `juurde akkasin rääkima Mär

2. ühes, kaasa, ligi `mõisas jo `käidud joo - - no neile `pandud jo kot't `juurde ja Pee; `juurde ei panda kedägi [surnule], kõik jäeb maha Kod; `pañni kaelako'figa karjatselle pruukošti levä `juurde KJn

3. külge jahud võtavad nagu natuke läpastand aisu `juurde Kad || fig Ellil paistab ka jälle juurde jäänd olavad (s.t on rase) Kaa

4. lisaks; rohkem kui eest täis oo, sis saab lõngapoomist `juurde `lastud Aud; Tee kaks niit juurde [kangale] Amb; jätkutan `aeda `juurde viel, tien pikemaks JMd; kui lõng jääb väga `pieneks, siis tõmmatakse `kuonlast `juurde Sim; tahan ike `juurde `saada Iis; vahest tugi `teibid pannasse ka sinna `juurde Ksi

II. postp 1. [kellegi, millegi] lähedale, ligi; [kellegi] seltsi; lähikonda; kuhugile, milleniigi tämä tuli minu `juurde Kse; vana tui saab igatahes nende `puegade `juurde ~ `juure Amb; napilt neli kilu `mietri kiriku `juurde Koe; `kondab aga `pialegi ühe juurest teise `juurde Kad; rönisin kápili ukse `juurde Sim; ma tahan isä `juurde `minnä Kod; ise võt'is rikkuse pärast vana naese ja siis tikkus noorte `juurde Pil

2. [kellegi] poole (elama, teenima, visiidile, jutule, asjaõidusele) ma ikke `viisin ema oma `juurde kaa Jõh; läks lehmaga pul'li `juurde Mär; õpetaja `juurde Saa; läks arsti `juurde Kei; läks tüdrukute `juurde Lai; ja siis `lauba läksime õpetaja jurde lugema Kõp

3. [millegi] kõrvale, [millegagi] koos suure pika `tiisliga läks [harkader] `sinna ärja ikke `juurde Kuu; tegi sedasi paas `sousti kardulistele `juurde Amb; kasuka `juurde käisivad püksid ja pinsakas või prakt Plt

Vrd iilu, juure

juurde|kakk → juurekakk

juurde|lõige = juurelõige `põldu `ol'le säitse vakamaad, siss `ánti `juurde `lõiget Võn

juurdes `juurdes Jäm Mus Vig Var Tõs Vän Kei Rap Juu HJn/juurdes/ JMd Pee

I. adv ühes, kaasas, ligi *tõi kaks angerjast jälle, õnged ollid `juurdes Vän*

II. postp **1.** [millegi, kellegi] lähedal, ligi, lähikonnas, kuskil [paigas, ruumis sees] *kanna `juurdes o jälle murre (hüppeliiges) Vig; künä `seisis kao `juurdes Tõs; seal mõesa `juurdes on sarabu mägi Juu || [millegagi] seoses surnuaea `juurdes `õeldi et liiva annus Vän*

2. [kellegi] pool (elamas, teenimas, visiidil, asjaõendusel jne) *kui tä vabadik oo, sis tä eläb peremehe `juurdes Vig; esmasbä kõis veel `aige `juurdes Tõs; ma `tohtrete `juurdes olen käind küll Rap; poisid käisid lakas tüdrukute juurdes HJn; teese `juurdes vabadikuks; venna `juurdes sulaseks Pee*

3. [midagi] tegemas v toimetamas; [mingi tegevuse, ülesande] kallal *Ma ole laisk selle `juurdes olnd Jäm; nuga oo `leikamise `juurdes päris tünts Mus; kui ikka `tööle läksid, siis ikke ia vešti sialt said koa töö `juurdes Pee*

4. [millegi] jaoks, tarvis *`ketruse `juurdes oo `koonlalaud Vig*

Vrd juurel, juuren, juures

juurdlema `juurdlema, juurelda Lai; `juurdlõm(m)a, juurõlda[?] Har Rõu Vas

1. küsima, pärima, uurima, püüdma teada saada *`kiäki midä teedä[?] taht, siss `juurdlõss – küsüss; missä nii pal'lo `juurdlot, külät olõt jo[?] juurõlnu[?] Rõu **Vrd** juuratama, juurutama¹, juurutõllõma*

2. pingsalt mõtlema, järele v läbi mõtlema *`juurdle ja `juurdle, aga otsale ei saa; see asi `aõdis juurelda; isa `juurdles oma viiuli tegemise kallal Lai*

juurduma `juurdu|ma Kuu Lüg Vai hv eP, M(-me Hls Krk) T V(-mõ Krl, -mma Har; `juurdo- Röp) juurte abil kinnituma, kasvama hakkama; juuri ajama v kasvatama *`kaapsu `taimed `tahtvad `kastmist, muidu nad ep `juurdu mulla `sisse mette Khk; vili akkab `juurduma, juba jetted taga Kse; pani paju oksad vette `juurduma Kos; kolm neli `pääva pärast `kül'vi on ta (vili) `juurdund, kui märg aeg, `juurdub rutem Trm; kui sügise `võetse nuared õõnaõud, juuritse `väl'jä, `pantse kül'jeli mua `sisse `pantse `juurduma Kod; ku vao ülearu ahtikse om, siis kardul `juurduss juba vahepääl `vällä Krk; `valgõ `riistikain, tuu taht' kolm `aastat `juurduda Võn; rügä om jo vällä[?] `juurdunu, no[?] lätt jo kattõ `lihte Har; nisu taht sügise `aiksambast tetä[?], `juurdoda[?] taht Röp || juuri täis kasvama, rohtuma maa om ärä `juurdunu, kui `saisma jäänü, ain `pääle kasunu Kam || fig sisse kasvama, harjumuseks saama *saõt komme on `sisse `juurdund, ega seda `kaota `kiski JMd; lapse `sisse ei õle `niskene asi `juurdunud Kod**